T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

SERVET-İ FÜNÛN DERGİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

(1275-1326. Sayılar)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

134928

Tez Danışmanı
PROF. DR. NÂZIM H. POLAT

134928

Hazırlayan
Hayri ÖZTÜRK

NİĞDE
OCAK–2003

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İşbu çalışma, Jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı / Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman
Prof. Dr. Nâzım Hikmet POLAT

Üye
Ünvanı–Adı Soyadı
İmzası

Üye
Ünvanı–Adı Soyadı
İmzası

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2003

Enstitü Müdürü

ÖZET

Sanat ve edebiyat, hayatın aynasıdır. Çünkü hayat, sanat ve edebiyatla daha farklı bir anlam kazanır. Edebiyat insanların ruhunu inceltirken sanat da insanları iyiye, güzele ve doğruya yöneltir.

Bu tez, Servet-i Fünûn dergisinin 1275-1326. sayılarını içermektedir. Bu dönemde Servet-i Fünûn dergisi, 1. Dünya Savaşı nedeniyle bir dergiden ziyade bir gazete görünümündedir. Derginin 1331-1332 (1915-1916) yılına ait sayılarını incelediğimizde Servet-i Fünûn'un edebiyat, sanat ve kültür gazetesi kimliğinden tamamen uzaklaştığını görürüz.

Bu dönemde Servet-i Fünûn dergisi, ülkenin içinde bulunduğu siyasî ve içtimaî durumla beraber o devir Türk edebiyatının edebî çehresini en iyi bir şekilde yansıtmıştır.

Bu tez, "giriş", "inceleme", "tahlili fihrist" ve bugünkü harflere çevrilen "seçilmiş metinler"den oluşmaktadır.

Giriş kısmında, devrin siyasi ve sosyal olayları ile Türk basının gelişimi hakkında genel bilgiler verilmiştir.

İnceleme kısmında, Servet-i Fünûn dergisinin şekil ve muhteva özellikleri üzerinde durulmuştur. Bu dönemdeki edebî tartışmalar, nazım ve nesirdeki gelişmeler, yazarların edebî anlayışları ve yazıları hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

Tahlilî Fihrist kısmında 52 dergideki bütün yazılar, fotoğraflar, resimler ve karikatürler konu özetleriyle künyelenmiştir

Seçilmiş metinler bölümünde ise yazılar konularına göre sınıflandırılarak bugünkü harflere aktarılmıştır. Çevrilen bu makaleler ve belgeler ilgililer için faydalı olacağı düşüncesindeyiz.

Tezden daha kolay faydalanılması amacıyla çalışmamızın sonuna indeks konulmuştur.

SUMMARY

Art and literature are the mirrors of our lives, so our lives gain a different meaning with art and literature. While the literature makes people's soul elegant, the art directs them to goodness, beauty and truth.

This thesis consists of the 1275-1326th editions of Servet-i Fünûn Periodical. During this term, Servet-i Fünûn Periodical seemed to be newspaper more than being a magazine because of the Word War I. When you look throyohthe editions of the periodical belong to 1331-1332 (1915-1916) you discover that It was very far avay from being literature, art and culture newspaper of Servet-i Fünûn.

It reflect not only the economical and social conditions of the State but also the scetch of the Turkish Literature in that period. The text we are working an is formed from "introduction", "research", "analytical index" and "chosen texts" translated in to todays alphabet.

In the "introductian" part, there are general informations about the political and social events of that period ant the development of the Turkish Press.

In the "research" part, the features of type and content of the Servet-i Fünûn Periodical have been studied. And some evaluations about the literary critics, the developments on poems and proses, the poetica of the authers and their articles of thes period have been done.

In the "analytical index" part, all the texts, photographs, pictures and caricatures, announcements and advertisements have been identified with their subject extracts.

And in the "chosen texts" part, the whole of Istanbul Postaları and the literary writings have been classified according to their subjects and translated in to today's alphabet. We think that these translated articles and documents will be useful for those interested.

An "index" part has been added to the end of our study in the hope that it would be easier to profit by.

Directeur-Propriétaire
et Gérant-Responsable
AHMED IHSAN

Bureaux :
Nouri-Osmanié
Stamboul

25me Année.
Tome L

Téléphone: Stamboul 1402

Adresse Télégraphique
SERVETFUNUN--Cons/ple

صاحب امتیاز ومدیر مسئول:
احمد احسان

مطبعه‌سی :
اسکی مکتب ملکیه قارشوسنده

یکرمی بشنجی سنه
اللنجی جلد

تلفون نومروسی
استانبول : ۱٤۰۲

تلغراف آدره‌سی :
استانبول : ثروت فنون

ثروت فنون

پنجشنبه کونلری چیقار ، مصور عثمانلی غزته‌سیدر

SERVET-I-FUNOUN

Illustration Ottomane paraissant le Jeudi

عدد ۱۲۹۳ — پنجشنبه ۱۷ مارت ۱۳۳۲ — ۲۵ جمادی‌الاولی ۱۳۳٤ — No. 1293

ذات حضرت پادشاهی‌یه پروسیا فلدمارشالی عصاسنی اعطایه مأموراً درسعادته کلن فلد مارشال فون ماکنزن جنابلری موزهٔ همایونده .

Feld marschall von Mackensen au musée impérial de Constantinople.

ÖNSÖZ

Gazete ve derginin memleketimizde yaygınlaşmasıyla beraber bu iki unsur, fikir ve edebiyat dünyamızı da yönlendirmişlerdir. Bilhassa dergiler siyasal, kültürel, sanatsal ve toplumsal kavramların değerlendirildiği, tartışıldığı kimi zaman yeniden oluşturulduğu laboratuarlardır. Dergilerin yayınlanması, sadece şahsi istek ve tesadüflerin bir sonucu değildir; bunların yanında, bir sürecin ve bir ihtiyacın neticesidir.

Dergiler, dönemin aydınlarının ve yazarlarının topluma bakışını, toplumu kavrayışlarını yansıttığı gibi toplumu da yansıtırlar. Bu açıdan bakıldığında geçmişe ait kültürü kavramanın en iyi yolunun dergileri incelemek olduğu fikri ortaya çıkar. Eski dergileri incelemek, bir ülkenin fikir hareketlerini, sosyal ve kültürel değişimleri ortaya koyacağından birçoka alanda aydınlatıcı bir nitelik taşıyacaktır.

Servet-i Fünûn dergisi, 19. Asrın sonundan 20. Asrın ortasına, 53 yıl gibi uzun süre 2461 sayı yayınlanarak basın dünyamızda etkili olmuş bir dergimizdir. 1896-1905 yılları arasında bir edebî akımda önemli rol oynayarak yeniliğin ve değişimin adresi olmuş, Türk edebiyatının Batılılaşma çabalarını da büyük ölçüde etkilemiştir.

Bu çalışma bir tür fihristtir. Servet-i Fünûn dergisi üzerinde çalışacaklara kolaylık sağlayacaktır. Çalışmamız, Servet-i Fünûn dergisinin, o zamana kadar devam ettirdiği edebiyat, sanat ve fikir dergisi olma özelliğini bir yana bırakarak haber yayıncılığı yaptığı 1275-1326. sayılarını kapsar. Bu sayılarda Servet-i Fünûn, devrin büyük olayı 1. Dünya Savaşı'nı en iyi şekilde yansıtmak gibi bir vazife üstlenmiş; çeşitli ajans ve basın kuruluşlarından aldığı haberleri okuyucusuna aktararak onları bu konuda aydınlatmıştır.

Bu çalışma beş kısımdan oluşmaktadır. Giriş kısmında devrin genel durumu ile ana hatlarıyla Türk basını hakkında bilgi vermeye çalıştık. Birinci bölüm olan "inceleme" kısmında Servet-i Fünûn dergisinin şekil ve muhteva özellikleri üzerinde duruldu. İnceleme kısmında yaptığımız değerlendirmeler daha çok dergideki yazılardan yola çıkılarak yapılmıştır. Değerlendirmeler, çeşitli kaynaklardaki bilgilerden de faydalanılarak desteklenmiştir. "Tahlili fihrist" kısmında önce dergide

yazısı olan yazar ve şair kadrosunu soyadlara göre alfabetik sıraya koyduk ve yazıları birkaç cümle ile özetleyerek künyeledik. Daha sonra bu yazılar içerdikleri konulara göre sınıflandırıldı. Dergide yayınlanan fotoğraflar, resimler ve karikatürler alfabetik olarak sıralandı. Fotoğraflar, resimler ve karikatürler kısmına dergideki fotoğraf ve karikatürlerden bazıları yerleştirildi; fotoğraf altı yazılar da dergide olduğu gibi altına yazıldı.

İkinci bölümde ise dergide yayınlanan yazılardan önemli gördüklerimizi konularına göre sınıflandırılarak bugünkü harflere çevirdik. Çevrilen yazılar tahlilî fihristte "**" işaretiyle belirtilmiştir. Ayrıca yanlış okuma ihtimali bulunan kimi yabancı isimleri parantez içinde Arap harfleriyle gösterdik. Çalışmamızın son kısmını kaynaklar, fotokopiler ve dizin oluşturmaktadır.

Bu çalışmada daha önce Servet-i Fünûn dergisiyle ilgili tez hazırlayan Yunus AYATA ve Celal AYDIN'ın tezlerindeki metotlar takip edilmiştir.

Bu çalışmaların başından sonuna kadar büyük bir hoşgörüyle beni yönlendiren, engin bilgi ve tecrübesinden yararlandığım kıymetli hocam Prof. Dr. Nazım Hikmet POLAT'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Ayrıca çeşitli vesilelerle desteğini gördüğüm kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Hidayet ÖZCAN'a teşekkürlerimi bildiririm.

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı geçen eser
a.g.m. : Adı geçen makale
Ank. : Ankara
Bak. : Bakanlığı
c. : Cilt
Doç. : Doçent
Dr. : Doktor
İst. : İstanbul
Mat. : Matbaa.
nu. : Numara
Prof. : Profesör
s. : Sayfa
SF : Servet-i Fünûn
TTK : Türk Tarih Kurumu
Yay. : Yayıncılık / yayınları

İÇİNDEKİLER

ÖZET I

SUMMARY II

ORIJINAL KAPAK III

ÖNSÖZ IV

KISALTMALAR VI

İÇİNDEKİLER VII

SERVET-İ FÜNÛN'UN KİMLİK BİLGİLERİ XI

SERVET-İ FÜNÛN'UN 1275-1326. SAYILARININ İNTİŞAR TABLOSU XII

GİRİŞ 1

1. DEVRİN GENEL DURUMU 1
1.1. 1. DÜNYA SAVAŞINI HAZIRLAYAN ORTAM 1
1.2. 1. DÜNYA SAVAŞI'NDA OSMANLI İMPARATORLUĞU 4
1.2.1. SAVAŞ ÖNCESİ 4
1.2.2. OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN SAVAŞA GİRMESİ 6
1.2.3. OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN SAVAŞTIĞI CEPHELER 7
1.2.3.1. Kafkas Cephesi 7
1.2.3.2. Kanal Cephesi 8
1.2.3.3. Irak Cephesi 8
1.2.3.4. Çanakkale Cephesi 9
2. BASININ HAYATIMIZDAKİ YERİ VE 1916'YA KADAR TÜRKİYE'DE BASIN 11

BIRINCI BÖLÜM 17

İNCELEME 17

3. SERVET-İ FÜNÛN DERGİSİ (1275-1326) HAKKINDA 17
3.1. Servet-i Fünûn ve Ahmet İhsân [TOKGÖZ] 17
3.2. DERGİDE YAZISI VEYA ŞİİRİ BULUNANLAR 20
3.3. DERGİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ 23
3.4. DERGİNİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ 26
3. 4.1. SERVET-İ FÜNÛN'DA 1. DÜNYA SAVAŞI 29
3.4.1.1. Servet-i Fünûn'da Çanakkale Zaferi 29
3.4.1.2. Servet-i Fünûn'da Irak Cephesi 41
3.4.1.3. Türk Ordusununun Sınır Ötesi Faaliyetleri Hakkında 47
3.4.1.4. 1916 Yılında Savaşın Seyri Hakkında 49
3.4.1.4.1. Verdun ve Somme Savaşları 49
3.4.1.4.2. Rus Taarruzları 50
3.4.1.4.3. Romanya'nın Savaşa Girmesi 51
3.4.1.4.4. Deniz Savaşları ve Hava Savaşları 51
3.4.2. Servet-i Fünûn'un Devrin Güncel Bazı Olay ve Şahsiyetlerine Bakışı 52
3.4.3. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Sosyal Değişmeler Hakkında 55
3.4.4. Türkiye'nin Müttefikleriyle İlişkileri 63
3.4.5. Hilâl-i Ahmer'in Faaliyetleri Hakkında 68
3.4.6. Biyografiler ve Tanıtma Yazıları 72
3.4.7. Diğerleri 73

TAHLİLÎ FİHRİST 74

4. YAZILAR 74

4.1. YAZAR ADINA GÖRE TASNİF 74
4.2. KONULARINA GÖRE 178
4.2.1. HABER 178
4.2.1.1. YURT HABERLERİ 178
4.2.1.1.1. PARLAMENTO, KANUN, KARARNÂME 178
4.2.1.1.2. DİPLOMASİ 178
4.2.1.1.3. HİLÂL-İ AHMER 180
4.2.1.1.4. GÜNCEL 180
4.2.1.1.4. RESMİ YAZI, TEBLİGAT, BEYANÂT 182
4.2.1.2. DIŞ HABERLER 183
4.2.1.2.1. SİYASİ 183
4.2.1.2.2. PARLAMENTO, KANUN, KARARNÂME 186
4.2.1.2.3. DİPLOMASİ, ULUSLARARASI İLİŞKİLER 188
4.2.1.2.4. RESMİ YAZI, TEBLİGAT, BEYANÂT 192
4.2.1.2.5. GÜNCEL 196
4.2.1.3. SAVAŞ HABERLERİ 202
4.2.1.3.1. CEPHELERDEN HABERLER 202
4.2.1.3.2. SAVAŞ YORUMLARI 210
4.2.1.3.3. TAHT'ÜL-BAHRLER SAVAŞI 222
4.2.1.3.4. BALKANLAR 223
4.2.2. YORUMLAR 224
4.2.3. İKTİSAT, İSTİKRAZ, TİCARET 227
4.2.4. BİYOGRAFİ, TANITMA YAZISI 230
4.2.5. ŞİİR 231
4.2.6. GEZİ, İZLENİM 232
4.2.7. MÜLÂKAT 232
4.2.8. BASIN 232
4.2.9. KİTAP VE DERGİ TANITIMI 233
4.2.10. TERCÜME YAZILAR 234
4.2.11. MİZAHÎ YAZILAR 234
4.2.12. TIP 234
4.2.13. EĞİTİM ÖĞRETİM 235
5. FOTOĞRAFLAR, KARİKATÜRLER VE RESİMLER 236
5.1. FOTOĞRAFLAR 236
5.2. KARİKATÜRLER 306
5.3. RESİMLER 313

İKINCI BÖLÜM 315

6. SEÇİLMİŞ METİNLER 315
6.1. BASINLA İLGİLİ YAZILAR 315
6.1.1. FRANSIZ GAZETELERİNDE SAHTEKÂRLIK 315
6.1.2. FRANSIZ GAZETELERİNDE SAHTEKÂRLIK 316
6.1.2. FRANSA'DA GAZETECİLİK 317
6.1.4. İNGİLTERE'DE BEYÂNÂT-I RESMİYE VE MATBUÂT 318
6.1.5. YALAN HABERLER İ'MÂLI MÜTEHASSISI, AJANS REUTERS SİSTEMİ 320
6.1.6. ROMANYA'DA ASKERÎ SANSÜR 321
6.1.7. TAN'IN ŞİKAYETLERİ 321
6.2. BİYOGRAFİ VE TANITMA YAZILARI 323
6.2.1. HALİL PAŞA 323
1.2.2. İŞKODRA VALİ-Yİ ESBÂKI HAYRİ PAŞA MERHÛM 324
6.2.3. ZİYA BEHLÜL BEY MERHÛM 324
6.2.4. ŞEHİD-İ MERHÛM HALET BEY MERHÛM 325
6.2.5. ŞEHİD-İ MAĞFÛR HALET BEY 327
6.2.6. AHMET MİTHAT EFENDİ MERHUM, MAKBERİ 332
6.2.6. MERHÛM DOKTOR SALİM PAŞA 335
6.2.7. MÜŞİR VON DER GOLTZ PAŞA 336
6.2.9. VON DER GOLTZ PAŞA'NIN CENAZE MERÂSİMİ 350
6.2.10. VELİHAT-I SULTAN YUSUF İZZETTİN PAŞA HAZRETLERİNİN VEFÂTI, 27 EYLÜL 1273-19 KÂNUN-I SÂNİ 351
6.2.11. ALMANYA BAŞVEKİLİ BETHMANN HOLLWEG 358
6.2.13. İSMAİL PAŞA HAZRETLERİ 360
6.2.13. FELDMAREŞAL VON MACKENSEN 362

6.3. HİLÂL-İ AHMER'LE İLGİLİ YAZILAR 368
6.3.1. HİLÂL-İ AHMER'İN SÜNNET DÜĞÜNÜ 368
6.3.2. HİLÂL-İ AHMER VE TARAF-I PADİŞÂHÎDEN NİŞÂNLAR 369
6.3.3. HİLÂL-İ AHMER PULLARI, HİZMET-İ İNSANİYETKÂRÂNE VE ŞEFKAT-İ KÜSTERÂNE 369
6.3.4. HİLÂL-İ AHMER 372
6.3.5. HUZÛR-I ŞÂHÂNEYE KÂBÛL, HİLÂL-İ AHMER HEYETİ 372
6.3.6. HİLAL-İ AHMER MÜESSESÂTINA TECAVÜZ 373
6.3.7. HİLÂL-İ AHMER MENFAATİNE VİYANA'DA BİR MÜSAMERE 374
6.3.8. HİLÂL-İ AHMER HANIMLAR HEYET-İ MERKEZİYESİ 377
6.3.9. HİLÂL-İ AHMER'İN HİDEMÂT-I BERGÜZİDESİ 380
6.3.10. OSMANLI HİLÂL-İ AHMER CEMİYETİNDEN TEÂVÜN 381
6.4. MİZAHİ YAZILAR 382
6.4.1. EŞEK 382
6.4.2. RUS ASKERLERİ CENNET KAPISINDA 385
6.4.3. LONDRA'NIN BİR OTELİNDE BİR AMERİKALI 386
6.4.4. HARP HAKKINDA DELİLERİN FİKRİ 386
6.4.5. UĞURSUZ BİR İNGİLİZ GEMİCİSİ 387
6.5. ŞİİR 388
6.5.1. SABAH DUASI 388
6.5.2. İLHÂM-I NUSRET 390
6.5.3. MANZÛME-İ GARRA-I HÜMAYÛN 394
6.5.4. ÇOBANIN FİGANI 395
6.5.5. TAHMİS-İ MANZÛME-İ ŞÂHÂNE 396
6.6. 1.DÜNYA SAVAŞI İLE İLGİLİ HABER VE YORUMLAR 397
6.6.1. ÇANAKKALE' DEN GİDECEKLER Mİ ? 397
6.6.2. ENVER PAŞA HAZRETLERİYLE BULGAR BAŞKUMANDANI ARASINDA 398
6.6.3. KAHRAMAN TÜRK ASKERLERİ 399
6.6.4. OSMANLILARIN ÇANAKKALE ZAFERİ 400
6.6.5. BAYRAM-HARP 401
6.6.6. IYD-I MİLLİ, 10 TEMMUZ 403
6.6.7. GELİBOLU MUZAFFERİYÂTI 406
6.6.8. MUHTEŞEM BİR İHTİFÂL 408
6.6.9. ÇANAKKALE 409
6.6.10. ÇANAKKALE MESELESİ İNGİLTERE PARLEMANTOSUNDA 411
6.6.11. MEKKE-İ MÜKERREME'DE BİR HÂDİSE 413
6.6.12. MASÂRİF-İ HARBİYE 415
6.6.13. İKİ NUTK-I MÜHİM 416
6.6.14. ALMANYA'DA BULUNAN ÜSERÂ-YI HARBİYE HAKKINDA MUAMELE 418
6.6.15. FRANSIZLARIN ZAYİÂTI 421
6.6.16. GENERAL TOWNSHEND İLE MÜLÂKÂT, TÜRK ORDUSU HAKKINDA TAKDİRÂT 422
6.7. YORUM VE DEĞERLENDİRMELER 424
6.7.1. RUSYA'NIN BALKAN ENTRİKALARI 424
6.7.2. RUSYA MÜSLÜMANLARI ARASINDA İLKÂ-YI NİFÂK 425
6.7.3. RUSYA'DA MÜSLÜMANLAR 427
6.7.4. KADINLARI ÇALIŞTIRMA CEMİYET-İ İSLÂMİYESİ Devletlü, İsmetlü Naciye Sultan Hazretlerinin Zir-i Himaylerinde 429
6.7.5. HİNDİSTAN VE YOLLARI 431
6.7.6. MACARLAR VE TÜRKLER 433
6.7.7. TÜRKİYE VE MACARİSTAN 436
Macaristan'a giden Osmanlı Talebe Hakkında 436
6.7.8. İRAN AHVÂLİ, RUSYA VE İNGİLTERE 438
6.7.9. CİHADIN CEZAYİR MÜSLÜMANLAR TARAFINDAN SURET-İ TARİFİ VE TELAKKİSİ 442
6.7.10. KADINLAR HAKKINDA 444
6.8. KANUN, KARARNÂME 447
6.8.1 HAVÂYİC-İ ZARÛRİYE MESELESİ 447
6.8.2. HAVÂYİC-İ ZARÛRİYE MESELESİ 449
6.8.3. MESKÛKÂT 451
6.8.4. ERMENİ PATRİHÂNESİ NİZAMNANESİNİN HÜKÜMETÇE KABULÜ 453
6.9. MUHTELİF YAZILAR 454
6.9.1. OSMANLI GENÇ DERNEKLERİ TEŞKİLÂTI 454

6.9.2. MİLLİ TA'LİM VE TERBİYE CEMİYETİ RESM-İ KÜŞÂDININ İCRÂSI 457
6.9.3. BURSA'DA [EĞİTİM KURUMLARI] 459
6.9.4. İTTİHAT VE TERAKKİ KONGRESİ 459
6.9.5. BAŞKUMANDAN VEKİLİMİZİN HİTABE-İ HAMASETİ 461
6.9.6. NUTK-I PADİŞAHİ HAKKINDA 462
6.9.6. NUTK-I HÜMAYUN 463
6.9.8. MEB'ÛSLARIMIZIN ALMANYA SEYAHATİ HATIRÂTINDAN, BİR FABRİKAYI ZİYARET 466
6.9.9. İHSÂİYÂT-I MÂLİYE 468
6.9.10. BELGRAT'TAN İSTANBUL'A 469
6.9.11. BALKAN SÜRAT KATARLARI 471
6.9.12. İSTİHLÂK-I MİLLİ KADINLAR CEMİYET-İ HAYRİYESİNDEN 473
6.9.13. TEVFİK FİKRET ABİDESİ 474

SONUÇ 475

F O T O K O P İ L E R 477

KAYNAKÇA 513

DİZİN 515

SERVET-İ FÜNÛN'UN KİMLİK BİLGİLERİ

SERVET-İ FÜNÛN

Perşembe günleri çıkar musavver Osmanlı gazetesidir

Sahib-i İmtiyaz ve Müdür-i Mes'ul: Ahmet İhsân [TOKGÖZ]

Matbaası: Eski Mekteb-i Mülkiye karşısında

Yirmi beşinci sene

Ellinci cilt

Telefon numarası: İstanbul 1444

Telgraf Adresi: İstanbul Servet-i Fünûn

SERVET-İ FUNOUN

İllustration Ottomane paraissant le Jeudi

Proprietairie et Gerant-Responsable AHMET İHSAN

Bouraux: Nouri-Osmaniié, Stamboul

25me L

Téléphone: Stamboul 1444

Adresse Télégraphique: Servet-i Funoun, Cons/ple

SERVET-İ FÜNÛN'UN 1275-1326. SAYILARININ İNTİŞAR TABLOSU

SAYI	YIL	CİLT	SAHİFE	TARİH
1275	25	50	1-16	12 Teşrin-i sâni 1331/ 25 Kasım 1915
1276	25	50	17-32	19 Teşrin-i sâni 1331/ 2 Aralık 1915
1277	25	50	33-44	26 Teşrin-i sâni 1331/ 9 Aralık 1915
1278	25	50	45-56	3 Kânûn-ı evvel 1331 /16 Aralık 1915
1279	25	50	57-68	10 Kânûn-ı evvel 1331/23 Aralık 1915
1280	25	50	69-80	17 Kânûn-ı evvel 1331/ 30 Aralık 1915
1281	25	50	81-92	24 Kânûn-ı evvel 1331/ 6 Ocak 1916
1282	25	50	93-104	3 Kânûn-ı evvel 1331/ 13 Ocak 1916
1283	25	50	105-116	7 Kânûn-ı sâni 1331/ 20 Ocak 1916
1284	25	50	117-128	14 Kânûn-ı sâni 1331/ 27 Ocak 1916
1285	25	50	129-140	21 Kânûn-u sâni 1331/ 3 Şubat 1916
1286	25	50	141-152	28 Kânûn- sâni 1331/ 10 Şubat 1916
1287	25	50	153-164	4 Şubat 1331/ 17 Şubat 1916
1288	25	50	165-176	11 Şubat 1331/ 24 Şubat 1916
1289	25	50	177-188	18 Şubat 1331/ 2 Mart 1916
1290	25	50	189-200	25 Şubat 1331/ 9 Mart 1916
1291	25	50	201-212	3 Mart 1332/ 16 Mart 1916
1292	25	50	213-224	10 Mart 1332/ 23 Mart 1916
1293	25	50	225-236	17 Mart 1332/ 30 Mart 1916
1294	25	50	237-248	24 Mart 1332/ 6 Nisan 1916
1295	25	50	249-260	31 Mart 1332/ 13 Nisan 1916
1296	25	50	261-272	7 Nisan 1332/ 20 Nisan 1916
1297	25	50	273-284	14 Nisan 1332/ 27 Nisan 1916
1298	25	50	285-296	14 Nisan 1332/ 4 Mayıs 1916
1299	25	50	297-308	28 Nisan 1332/ 11 Mayıs 1916
1300	25	50	309-320	5 Mayıs 1332/ 18 Mayıs 1916

SAYI	YIL	CİLT	SAHİFE	TARİH
1301	26	51	1-12	12 Mayıs 1332/ 25 Mayıs 1916
1302	26	51	13-24	19 Mayıs 1332/ 1 Haziran 1916
1303	26	51	26-36	26 Mayıs 1332/ 8 Haziran 1916
1304	26	51	37-48	2 Haziran 1332/ 15 Haziran 1916
1305	26	51	49-60	9 Haziran 1332/ 22 Haziran 1916
1306	26	51	61-74	16 Haziran 1332/ 29 Haziran 1916
1307	26	51	75-88	23 Haziran 1332/ 6 Temmuz 1916
1308	26	51	89-100	30 Haziran 1332/ 13 Temmuz 1916
1309	26	51	101-112	7 Temmuz 1332/20 Temmuz 1916
1310	26	51	113-1124	14 Temmuz 1332/27 Temmuz 1916
1311	26	51	126-136	21 Temmuz 1332/ 3 Ağustos 1916
1312	26	51	137-148	28 Temmuz 1332/ 10 Ağustos 1916
1313	26	51	149-160	4 Ağustos 1332/ 17 Ağustos 1916
1314	26	51	161-172	11 Ağustos 1332/ 24 Ağustos 1916
1315	26	51	173-184	18 Ağustos 1332/ 31 Ağustos 1916
1316	26	51	185-196	26 Ağustos 1332/ 7 Eylül 1916
1317	26	51	197-208	1 Eylül 1332/ 14 Eylül 1916
1318	26	51	209-220	8 Eylül 1332/ 21 Eylül 1916
1319	26	51	221-232	15 Eylül 1332/ 28 Eylül 1916
1320	26	51	233-244	22 Eylül 1332/ 5 Ekim 1916
1321	26	51	245-266	29 Eylül 1332/ 12 Ekim 1916
1322	26	51	267-268	6 Teşrin-i evvel 1332/ 19 Ekim 1916
1323	26	51	269-280	13 Teşrin-i evvel 1332/ 26 Ekim 1916
1324	26	51	281-292	20 Teşrin-i evvel 1332/ 2 Kasım 1916
1325	26	51	293-304	3 Teşrin-i sânî 1332/ 9 Kasım 1916
1326	26	51	305-316	10 Teşrin-i sânî 1332/ 16 Kasım 1916

GİRİŞ

1. DEVRİN GENEL DURUMU

1.1. 1. DÜNYA SAVAŞINI HAZIRLAYAN ORTAM

XVIII. yüzyılın sonuna doğru buhar gücünün sanayiye uygulanması, Batı Avrupa'da ulaştırma ve sanayide büyük bir devrime yol açar. Üretimi artan sanayi ürünleri ucuzlar. Sanayi inkılabını ilk gerçekleştiren ülke olan *İngiltere*, XIX. Yüzyılın sonuna doğru dünyanın en uzak bölgelerine kadar ulaşarak "üzerinde güneş batmayan ülke" olur. Zaman içinde sanayisini geliştiren diğer Batılı ülkeler de, gelişen ekonomik güçlerini ayakta tutabilmek için ham madde ve pazar arayışlarına, dolayısıyla da sömürgecilik faaliyetlerine girişirler. Almanya'nın sömürgecilik faaliyetlerine katılması ve dünya pazarının bir bölümüne sahip olması, özellikle dünya ticaretine egemen olan *İngiltere* ile sürtüşme ve yarışma içine girmesine yol açar.

Birinci Dünya Savaşı'nı hazırlayan şartlar da, yukarıdaki gelişmeler ile birlikte 1871 Fransız-Alman Savaşı'ndan itibaren başlayan bir dizi gelişmelerin ürünü olarak ortaya çıkar. Bu savaşta *Fransa*'yı yenip *Alsace-Lorraine* bölgesini ele geçirmesi ile Fransa, *Almanya*'nın karşısında *İngiltere*'nin yanında yer alır. *Almanya*, *Fransa*'yı *Avrupa*'da müttefiksiz ve dünyada yalnız bırakacak bir politika izlemeye başlar. *Almanya*'nın bu politikası 1882'de *Almanya*, *Avusturya-Macaristan İmparatorluğu* ve *İtalya* arasında Üçlü İttifak'ı yarattı. *II. Wilhelm*, 1888'de *Alman* imparatoru olunca, *Bismarck*'ın politikası ile ters düşer. *II. Wilhelm*, *Almanya*'yı büyük bir dünya devleti haline getirmek istiyordu. Bu nedenle de Bismarck'ı istifaya zorlar ve 1890'da süresi dolmuş olan Alman-Rus Anlaşmasını yenilemez. Bu durum Rusya'yı, Avrupa'da kendisine bir müttefik arayan Fransa'ya yaklaştırır.

İttifakın gücüne dayanarak, *Avrupa*'da üstünlük kurmaya çalışan *Almanya*'nın karşısında, 1894'te *Fransa* ile *Rusya*, 1904'te *Fransa* ile *İngiltere* ve 1907'de *İngiltere* ile *Rusya* arasında yapılan anlaşmalarla, *İtilâf* birliği oluşur. Bu bloklaşmalardan sonraki sürtüşmeler, özellikle *Balkanlar* üzerinde yoğunlaşır. Haziran 1908'de yapılan *Reval Buluşması*'ndan sonra, İngiltere'nin Rusları Ortadoğu'da ve Balkanlarda serbest bırakması, *Avusturya-Macaristan İmparatorluğu*'nun çıkarlarına ters düşer. Balkanlardaki Slav topluluklarını nüfûzu altına almak amacında olan Rusya, Avusturya-Macaristan içindeki Slavları da etkilediğinden bu ülke için tehlike unsuru haline gelir. Rusya'nın Balkan siyasetinin hizmet eden *Sırbistan* ise Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'ndaki Slavların yaşadığı yerleri kendi topraklarına katmak niyetindeydi. Almanya, *Sırbistan* eliyle Balkanlara egemen olmak isteyen Rusya'ya karşı, Avusturya-Macaristan'ı daha fazla desteklemek zorunda kalır.

1914 yılına gelindiğinde; ekonomik çıkar çatışmaları ve güvenlik endişelerinin yarattığı siyasi gerilimin yanı sıra, *Alcase-Lorraine*'de üstünlük kurma gayreti, denizdeki rekabet, *Fas* buhranı, Almanların Bağdat Demiryolu'nu gerçekleştirerek *İngiltere*'nin *Hindistan* yolunu tehdit etmeleri ve Osmanlı pazarına girmeleri, Balkanlarda Avusturya ile Rusya çatışması, Balkan Savaşı'nın oluşturduğu ekonomik ve siyasi sorunlar, eskiden beri süregelen gerginliklerin artmasına neden olmuştur.

Siyasî ve ekonomik hırsları mantıklarının önüne geçen Avrupa ülkeleri, Almanya veya İngiltere'nin çekim alanlarına girerek iki kutba ayrılırlar. 1914 yılının ortalarına doğru iyice gerilen ilişkiler, savaş için uygun bir ortamı meydana getirmiştir. Artık bir barut fıçısı haline gelen Avrupa patlamak için gerekli kıvılcımı Bosna'da bulur.

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun tek veliahdı *François Ferdinand*, karısıyla gittiği *Saraybosna*'da, 28 Haziran 1914'te bir *Sırp* milliyetçisi tarafından öldürülür. İlk bakışta önemsiz gibi görülen bu olay, savaşın başlangıç noktası olacaktır. Avusturya, bu suikasttan sorumlu tuttuğu *Sırbistan*'a 48 saat süreli sert bir nota verir. Notada; Avusturya karşıtı olanların Sırp ordu ve idaresinden atılması ile Sırbistan topraklarına kaçan sorumluların, Avusturya kuvvetleriyle birlikte

aranmasını istemektedir. Sırbistan, iç işlerine karışma anlamına gelen bu notayı, Rusya'ya danıştıktan sonra reddedip seferberlik ilan eder. Bunun üzerine Avusturya, Sırbistan'a 28 Temmuz'da savaş ilan ederek *Belgrat*'ı bombalamaya başlar. Çeşitli anlaşmalarla birbirlerine bağlanmış olan devletler, kısa sürede savaşa dahil olurlar. İki ay gibi kısa sürede saflar tutulmuş, kavgaya başlanmıştır bile.

Dünya tarihinde görülmemiş ölçüde yaygınlaşan savaşa otuz kadar devlet katılır. Birinci Dünya Savaşı, *İttifak Devletleri* diye adlandırılan dört devlete karşı, *İtilâf Devletleri* diye adlandırılan 25 devlet arasında geçmiştir. *İttifak Devletleri*: *Almanya*, *Avusturya-Macaristan*, *Osmanlı Devleti* ve *Bulgaristan*'dı. *İtilâf Devletleri*'nin en önemlileri ise; *Fransa*, *İngiltere*, *Rusya*, *Sırbistan*, *Belçika*, *Lüksembourg*, *Karadağ*, *Japonya*, *İtalya*, *Portekiz*, *Romanya*, *ABD*, *Yunanistan* ve *Brezilya*'dır.

1.2. I. DÜNYA SAVAŞI'NDA OSMANLI İMPARATORLUĞU

1.2.1. SAVAŞ ÖNCESİ

XX. yüzyıla acı, sıkıntı ve savaşlarla giren Osmanlı, artık altı yüz yıllık kudretinin çok uzağındadır. Balkanlar kaybedilmiş; İmparatorluk, Avrupa'daki son topraklarından çekilmiştir. Osmanlı için yönetimi altındaki İslâm unsurlarını bir arada tutmak bile mümkün değildir; onları Hilafet otoritesi çevresinde bütünleştirme gayreti de beklenen sonucu vermez. Osmanlı unsurlarında etnik milliyetçilik yayılırken, İmparatorluk bünyesindeki çözülme de hızlanır.

Sultan Abdülhamit'i tahttan indiren Osmanlı Millî Meclisi'nin tahta çıkardığı sultan *V. Mehmet Reşat* siyasî hadiseler karşısında isabetli değerlendirmeler yapabildiği halde devlet işlerini *İttihat ve Terakki*'ye bırakmıştır. Çok zor bir zamanda hükümdar olan Mehmet Reşat, yumuşak tabiatı nedeniyle bu işleri çözebilecek kudretten çok uzaktır. V. Mehmet Reşat, 35. Osmanlı padişahıdır. O, olağanüstü nazik, çekingen, ihtirassız, hiçbir işe karışmak istemeyen bir karakterdedir. Ülkeyi 1909-1918 yılları arasında yönetti. Ancak bütün saltanatı *İttihat ve Terakki Partisi*'nin amansız diktatörlüğü ile geçti. Bu döneme *II. İttihat ve Terakki Devri* de denilebilir.

Saraydan kız alan *Enver Bey*, şubat 1914'te Paşa rütbesiyle Harbiye Nâzırı ve Osmanlı orduları başkumandan vekili olur. *Albay Cemal Bey* de Bahriye Nâzırı olarak kabineye girer. Birinci Balkan Savaşı'nda Osmanlı ordusunun, Balkan Devletleri karşısında, birkaç hafta içinde ağır yenilgilere uğraması, ordunun yeniden düzenlenmesi ve güçlendirilmesi zorunluluğunu ortaya koymuştu. Bu nedenle de, donanmanın güçlendirilmesi işi İngilizlere, jandarmanın iyileştirilmesi İtalyan subaylarına, maliye ve gümrük işlerinin iyileştirilmesi ise Fransız subaylarına bırakılmıştı. Almanya'dan da kara ve topçu birliklerinin eğitilmesi için askeri uzmanlar istenmişti. Askerî alanlarda başlatılan ıslahatlarla orduda büyük bir tasfiye yapılır, subay kadrosu gençleştirilir. Eğitim ve yenilenen düzen, askerin moralini yükseltmiştir. Avrupa'da savaş başladığında Osmanlı'nın siyasî, askerî ve ekonomik durumu savaşa katılmak için müsait değildir.

Osmanlı Devleti bir yandan ordusunu güçlendirirken, bir yandan da, dış politikasını İngiltere veya Almanya'ya dayama amacındadır. İttihat ve Terakki Partisi

liderleri, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra devletin uğradığı kayıpları, Osmanlı'nın hiçbir bloğa girememesinden kaynaklandığı görüşündedirler. Bu nedenle de devlete bir dış destek sağlamak ve siyasal yalnızlıktan kurtulmak için bazı ittifak girişimlerinde bulundular.

İlk ittifak teklifi, geleneksel dost İngiltere'ye yapılır. Maliye Nâzırı *Cavit Bey* tarafından, daha 1911 Ekiminde İngiltere Bahriye Nâzırı *Winston Churchill*'e yapılan ittifak teklifi "şimdilik yeni siyasi bağlar altına giremeyiz" diyerek reddedilir. Aslında İngiltere, "Hasta adam" olarak nitelenen Osmanlı Devleti'nin mirasında pay almak ve kendi müttefiklerinden olan Rusya'yı güçendirmemek için, bu teklifi kabul etmeye yanaşmaz. Çünkü Rusya, Osmanlı topraklarından en çok pay almak isteyen devlettir. Osmanlı Devleti, Rusya'nın da içinde bulunduğu devletler arasında yer alırsa, bu amacını gerçekleştirmesi söz konusu olamazdı. Ayrıca İngiltere, İtalya'yı da kendi tarafına çekebilmek için, çaba harcamaktaydı. O yıllarda İtalya'nın da Kuzey Afrika topraklarında gözü olduğu düşünülürse, İngiltere'nin İtalya'yı kazanabilmesi için, Osmanlı'dan uzak durmasının gerekliliği daha iyi anlaşılır.

İkinci ittifak girişimi, 1913 yazında Türk-Bulgar barış görüşmeleri yapılırken, Bulgarlardan gelir. Osmanlı Devleti, Balkan Savaşı'nda kaybettiği adaları Yunanlılara bırakmamakta kararlı olduğundan, Bulgarların önerisini benimser. Bulgarlar bu ittifaka, Almanları da sokmak isterler. Fakat Almanlar, o sıralarda Osmanlı Devleti ile ittifak yapmayı yararlı bulmadıklarından, bu isteği kabul etmezler. Bulgarlarla olan görüşmeler de yarı kalır.

Üçüncü ittifak teklifi, Bahriye Nâzırı *Cemal Paşa* tarafından Fransızlara yapılır. Fransa da "hasta adam"ın sorumluluğunu almak istemediğinden, "Rusya razı olmadıkça bu ittifakın gerçekleşmeyeceğini" bildirir.

Bu ittifaklar gerçekleşmeyince, İttihat ve Terakki liderleri tekrar Almanya'ya yöneldiler. Almanya, Osmanlı Devleti ile ittifak içine yine girmek istememişti. Ancak Avusturya, Almanya'ya Osmanlı Devleti ile ittifak yapıldığında, çıkacak bir savaşta Rus kuvvetlerinin Osmanlı Devleti'ne de saldırarak, Avrupa'da kendilerini rahatlatacağını hatırlatınca, bu öneriyi kabul etti. Almanların Osmanlı ile ittifaka girmelerinde Savaşta İngiliz ve Fransızların Boğazlar üzerinden Rusya'ya

yardımda bulunmalarını önlemek, Halifenin dinsel gücünden yararlanarak, Ortadoğu'da ve Rusya'nın egemenliğinde bulunan Müslümanları ayaklandırmak, *Süveyş Kanalı*'nın Osmanlı Devleti'nin egemenliğine geçmesini sağlayarak, İngilizlerin Hindistan yolunu kesmek, böylece onların denizaşırı egemenliğine son vermek, Osmanlı ordusunun insan gücünden yararlanmak gibi amaçları vardır. 22 Temmuz 1914'te gizli olarak başlayan Osmanlı-Almanya ile ittifak görüşmeleri, 2 Ağustos 1914'te, yani tam Birinci Dünya Savaşı'nın çıktığı günlerde anlaşmanın imzalanmasıyla sonuçlanır.

1.2.2. OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN SAVAŞA GİRMESİ

Osmanlı Devleti, Almanya imzaladığı ikili anlaşmaya uygun olarak 2 Ağustos 1914'te hem tarafsızlığını hem de tedbir amacıyla seferberlik ilan ettiğini açıklar. Aynı günlerde İngiltere, Osmanlı Devleti'nin siparişiyle yaptığı iki zırhlı gemiye el koyduğunu açıklar.

Bu nazik günlerde Akdeniz'de İngiliz takibinden kaçan iki Alman gemisi, Boğazlardan girerek Osmanlı Devleti'ne sığınır. İngiliz ve Fransız elçileri Osmanlı'ya tarafsızlığın gereğini yapıp bu gemileri kara sularının dışına çıkarması gerektiği hususunda baskı yapar. Osmanlı Devleti'nin düştüğü bu müşkül duruma tarihî bir çözüm bulunur. İki gemi derhal satın alınır, *"Yavuz"* ve *"Midilli"* adlarıyla Osmanlı donanmasına katıldığı ilan edilir. Bu çözüm, daha karmaşık düğümlere yol açan yeni bir başlangıçtır aslında.

Almanya'nın savaşın başında çeşitli cephelerde kayıplar vermesi, Osmanlı'yı savaşa sokma isteğini arttırır. İttihat ve Terakki yöneticilerinin savaşa girme hususundaki meyli ve Osmanlı Donanma Komutanı Souchon'un gayretleriyle Türk Donanması 23 Ekim'de Karadeniz'e çıkar; Rusya'nın Odessa, Sivastopol ve Novrossiky Limanlarına bombardımanda bulunur. Rusya 2 kasım 1914'te Osmanlı Devleti'ne savaş ilan eder; 3 Kasım'da İngilizler Çanakkale'yi bombalar, 5 Kasım'da İtilâf Devletleri Osmanlı Devleti'ne savaş ilan eder. Osmanlı, ateşin tam ortasındadır artık.

Savaş öncesi seferberlik ilan etmiş olan Osmanlı Devleti, Bir milyona yakın kişiyi silah altına almış ama müttefiklerinden beklediği yardımı göremeyince

askerlerini donatmak ve harbi devam ettirecek silah ve mühimmat bulmakta çok zorlanır.

1.2.3. OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN SAVAŞTIĞI CEPHELER

Osmanlı Devleti, savaşın başından itibaren *Kafkasya*, *Kanal*, *Irak* ve *Çanakkale* cephelerinden oluşan dört cephede ve savaşın ortalarında da müttefikleri için *Galiçya* cephesinde savaşmak zorunda kalır.

Osmanlı orduları, yalnızca kendi toprakları içinde çarpışmaz. Müttefikleri, zorlandığı zaman da onlara yardım ettiğinden Osmanlı Devleti'nin savaştığı cephe sayısı, giderek artar. Osmanlı Devleti, 1916 Nisan'ı sonlarında Rusya karşısında güç duruma düşen Avusturya'yı desteklemek üzere, binlerce askerini Galiçya'ya göndermekten çekinmez. Osmanlı Orduları, Romanya'nın savaşa girmesi üzerine, Bulgaristan ve Avusturya'ya yardım amacıyla *Dobruca* ve *Bükreş* ovalarında; *Makedonya* cephesinin takviyesi için de *Manastır* ve *Ustrumca*'da büyük bir özveriyle ve kahramanca dövüştüler.

1.2.3.1. Kafkas Cephesi

Bu cepheden "Başkumandan Vekili" olan Harbiye Nâzırı *Enver Paşa*'nın beklentisi; *Kafkasya*'da, *Rusya*'ya sağlanacak askeri bir üstünlükle *Orta Asya*'yı ele geçirmek, yani *"Turan"* ülküsünü gerçekleştirebilmektir. Enver Paşa aynı zamanda Kuzey İran'a girerek, İngiltere'nin sömürgesi olan Hindistan'ı tehdit etmeyi ve Rusya'nın gücünü de bölerek, Avusturya'yı rahatlatmak amacındadır. Enver Paşa, Güney Kafkasya ve İran'ın kuzeyine girip, Rusları arkadan çevirmek için, 20 Aralık 1914'te 150 bin kişilik bir kuvvetle *Sarıkamış* ve *Urumiye* yönünde saldırıya geçer. Saldırı, 19 Ocak 1915'e kadar devam ettiyse de; soğuk, açlık, donanım eksikliği, plansızlık ve tifüsten 90 bin kayıp verilir. Bunun üzerine, bu cephede üstünlüğü elde eden Ruslar, güneye sarkarak, *Malazgirt-Van* bölgesini alırlar. 1916 yılı başında tekrar saldırarak şubat ayında *Erzurum*'u, nisanda *Trabzon*'u, temmuzda da *Erzincan* ve *Muş*'u ele geçirirler.

1916 yılında kış, şiddetli geçer ve Osmanlı birliklerine yeni hareket imkânı vermez.

1917 yılında başlayan *Bolşevik İhtilâli*, Rusya'nın savaşı bırakmasına neden olur.

1.2.3.2. Kanal Cephesi

Süveyş Kanalı civarında yeni bir cephenin açılmasını Almanlar istediler. Bu cephenin açılmasındaki amaç: Mısır başta olmak üzere, Ortadoğu'da Osmanlı egemenliğini yeniden sağlamak, Süveyş Kanalı'nı ele geçirerek, İngiltere'nin Hindistan, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi sömürgelerine giden en yakın deniz yolunu kesmektir. Bu harekatı yürütmek üzere Bahriye Nâzırı *Cemal Paşa* görevlendirilmiştir.

Suriye'deki 4. Ordu Komutanlığı'na da getirilen Bahriye Nâzırı Cemal Paşa, kara yoluyla Suriye üzerinden gitmeye kalkışınca, Kanal Bölgesi'ne gelinceye kadar askerin büyük bir bölümü susuzluktan ve açlıktan kaybedilir. Böylece bu harekât, daha başlangıçta büyük bir başarısızlıkla sonuçlanır.

Çanakkale Savaşı sona erdikten sonra ikinci kez Kanal Harekatı denendiyse de başarı sağlanamaz. Üstelik bu bölgede, Fransa'nın yardımıyla isyan çıkarmak için görevlendirilen 13 kişi idam edilince, *Mekke Emiri Şerif Hüseyin*, 5 Haziran 1916'da Hicaz'da Arap İsyanı'nı başlattı. Aslında bu isyanın arkasında İngiltere vardır. İngiltere Mekke Emiri Şerif Hüseyin'e *Kilikya*'dan *Arap Yarımadası*'nın güney kıyılarına kadar uzanan bir Arap Devleti kurma sözü vermişti. İngiltere, *Necd Emiri İbn-i Suud*'a da, aynı topraklar için vaatte bulunarak, bütün Arapları Osmanlı'ya karşı kullanacaktı. İngiltere, *Sina Yarımadası* ve *Ürdün*'deki bedevi topluluklarını da gerilla biçiminde Osmanlı Devleti'ne karşı örgütledi. İngilizler, 1916 yılı sonlarında, Arapların da yardımıyla, Sina Yarımadası'nı ele geçirince, Suriye sınırlarına kadar dayanırlar.

1.2.3.3. Irak Cephesi

Bu cepheyi İngilizler; *Abadan* petrollerini korumak, kuzeye çıkıp Ruslarla birleşmek, Osmanlı kuvvetlerinin İran'a girip Hindistan'ı tehdit etmesini önlemek gibi amaçlarla açarlar.

İngilizler 1915 yılı Eylül ayında, Bağdat'ın 160 km güneyindeki Kut'ül-Âmâre'ye girdiler. 29 Nisan 1916'da ise, Osmanlı Orduları *Kut'ül-Âmâre*'de

başlarında *General Townshend* olduğu halde, 15 bin kişilik bir İngiliz ordusunu tutsak alırlar. Irak cephesindeki başarı uzun sürmez. Basra'ya yeni kuvvetler çıkaran İngilizler, 1917'de Bağdat'ı tekrar ele geçirdiler.

1.2.3.4. Çanakkale Cephesi

Bu cephenin açılmasını Anlaşma Devletleri'ne öneren İngiliz Bahriye Nâzırı Winston Churchill'dir. Ona göre; Çanakkale Boğazı'nın donanma ile geçilmesi, çeşitli yararlar sağlayabilirdi.

Boğazlar ve İstanbul ele geçirilince, Osmanlı Devleti savaşı bırakmak zorunda kalır, Osmanlı'ya karşı kullanılan İtilâf kuvvetleri Avrupa'da; Almanya ve Avusturya karşısına kullanılabilirdi.

Boğazları ele geçirerek Rusya'ya silah ve cephane yardımı yapılır, Rusya'nın tarım ürünleri de Avrupa'ya aktarılabilir ve Boğazlar deniz trafiğine açık tutulabilirdi.

Hangi taraf başarılı olursa, o tarafta savaşa girmek için bekleyen *Balkan* devletlerinin, İtilâf devletleri yanında yer almaları sağlanabilirdi.

Bu amaçlara ulaşabilmek için, ortak bir İngiliz-Fransız donanması, 19 Şubat 1915'ten itibaren Çanakkale Boğazı'nın iki tarafındaki Osmanlı tabyalarını bombalamaya başlar. Amaçları, Osmanlı Devleti tarafından 26 Eylül 1914 tarihinde bütün gemilere kapatılan Çanakkale Boğazı'nı açmaktır. 19 Şubat saldırısını, 18 Mart 1915 saldırısı izler. Ancak, İtilâf donanması, bir gece önce *Nusret Mayın Gemisi*'nin döktüğü mayınlar ve açılan topçu ateşi nedeniyle geri çekilmek zorunda kalır.

Çanakkale Boğazı'nı, yalnızca deniz yoluyla geçemeyeceklerini anlayan İngiliz kuvvetleri, 25 Nisan 1915'te *Gelibolu Yarımadası*'na, Fransız kuvvetleri de boğazın kıyısındaki *Kumkale*'ye çıkarma yaparlar. Ancak Türklerin çok güçlü direnişiyle karşılaşırlar.

Bu savaşlarda Türk ordusu ve milleti, Mustafa Kemal'in dehasını fark eder. Onun Anafartalardaki başarısı "Anafartalar Kahramanı" diye anılmasına neden olur.

Bu sıralarda, Osmanlı ve Alman yöneticilerin Bulgarları İttifakçıların yanında savaşa sokmak için yaptıkları görüşmeler de olumlu sonuçlanır. 13 Eylül 1915'te imzalanan anlaşma ile *Meriç*'in batısındaki *Dimetoka*, Bulgaristan'a verilerek, Almanya ile Osmanlı Devleti arasında karayolu bağlantısı kurulur. Böylece Almanya'dan Osmanlı'ya silah akışı sağlanarak, İtilâf Devletlerine karşı daha büyük dirençle karşı konulması imkânı sağlanır. Aralık 1915'e gelindiğinde, İtilâf kuvvetleri ne karadan, ne de denizden geçemeyeceğini anladığından, çekilmeye başlar. 9 Ocak 1916'ya gelindiğinde ise, bu savaşlardan sonuç alamayacağını anlayan işgalciler, yarımadayı tamamen boşaltırlar. Bu savaşta Türk ordusu 57 bin şehit, 100 bin yaralı, 21.500 hastalıktan ölen, 64.000 hasta, 10 bin kayıp olmak üzere yaklaşık 252 bin kayıp verdi. İtilâfçılar ise 55 bini ölü olmak üzere, yaralı ve esirler dahil yaklaşık 250 bin kayıp verdiler.

Çanakkale yenilgisi, İtilâf Devletleri açısından çok olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Müttefiklerinden yardım alamayan Rusya'da ticari ve ekonomik yaşam felce uğradığından, Çarlık yönetimi devrilerek, sosyalist bir yönetim kurulur. Böylece Avrupa, birbirine zıt iki rejimle yönetilen iki bloğa ayrılır.

Anlaşma Devletleri, Osmanlı Devleti'ni savaş dışı edemedikleri için, savaş iki yıl daha uzadı. Kut'ül-Âmâre ve Çanakkale yenilgileri, özellikle bir dünya Devleti olan İngiltere'nin saygınlığını çok sarsar. Sömürgelerde milliyetçilik hareketleri şiddetlenir.

2. BASININ HAYATIMIZDAKİ YERİ VE 1916'YA KADAR TÜRKİYE'DE BASIN

"Basın" kavramıyla ifade edilen kitle iletişim araçlarının insanlar arasında bilgi aktarılmasını; haberlerin, fikirlerin ve yorumların toplum içerisinde dolaşımını sağlamak gibi temel işlevleri vardır. Bu temel işlevlerin yanında basının, insanları eğitmek ve eğlendirmek, bireysel ve toplumsal sorunlara ilgi çekmek, yaşama şartlarının iyileştirilmesinde katkıda bulunmak gibi yararlarından da söz edilebilir. Kitle iletişim araçları, toplumsal yaşamın hemen her alanında önemli bir işleve sahiptir.

Matbaanın kullanımında olduğu gibi basının gelişmesinde de *Avrupa*'nın öncülüğü yine karşımıza çıkmaktadır. Basının önemli bir bölümünü oluşturan dergiciliğin ortaya çıkışı ve gelişmesi, sosyal bilimlerin doğuşuyla yakından ilgilidir. Sosyal bilimlerin ortaya çıkışı ve bilginin topluma arzı, bilgiyi aktaracak araçların doğuşunu hazırlamıştır. Bu araçlar içerisinde en etkili ve kalıcı olanları, uzun süre saklanabilen, çok sayıda bireye ulaşma imkânı olan yazılı kaynaklardır. Ayrıca güncel bilginin kamuya arzı ihtiyacı da periyodik olarak bu işlevi görecek araçların arayışını başlatmıştır. İşte dergicilik böyle bir ihtiyacın tabii bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Dergilerin yayımlanmasıyla, daha önce bir ölçüde bilgi aktarım işlevi görmekte olan gazetelerden, içerik olarak farklı bir iletişim aracı ortaya çıkmış oldu.

Dergiciliğin tarihi, basın tarihi içerisinde ayrı bir yere sahiptir. Çünkü basın denilince öncelikle gazeteler akla gelmektedir. Gazetelerin tarihi ise dergilerin tarihinden daha eskidir. Dergiler, gazetelerin ortaya çıkışından sonra gelişen ayrı bir iletişim alanıdır. Dünyada dergilerin ortaya çıkışı XVII. yüzyıla rastlar. Dergilerin ortaya çıkışı bir dizi sosyal, kültürel ve bilimsel gelişmenin sonucudur. Batıda XVII. yüzyıldan itibaren kurulmaya başlayan ve XVIII. asırda parlak dönemini yaşayan ilmî cemiyetler, bir yandan bilimin ilerlemesi ve yaygınlaşmasını sağlamak ve diğer yandan bilim adamları arasındaki iletişimi temin edebilmek için süreli yayınları kullanmaya başlamışlardır. Bu amaçla geliştirilen ilk süreli yayınlar, hem bilim adamları arasındaki iletişimi sağlamış hem de bilimsel tartışmalara sayfalarını açmışlardır. Dünyada dergiciliğin tarihi, bilim cemiyetlerinin tarihiyle iç içedir. Çünkü batıda ilk yayımlanan dergiler, bilimsel amaçlı dergilerdir. İlk yayımlanan

dergiler didaktik karakterde olup, değişik şehirlerdeki bilim adamları arasında ilişki kurmayı amaçlamışlardır. Daha sonraki tarihlerde politik, tarihî ve ilmî dergiler yayımlanmaya devam etmiştir.

Osmanlı'da ise batı kültürü ve bilimi ile kurulan ilk temas, Tanzimat öncesinde XVIII. asrın sonlarında, devlet adamları aracılığıyladır. Modernleşme çabalarının bir parçası olarak, Batı kaynaklı bir çok yenilik gibi bilim alanındaki cemiyetleşme hareketi de Osmanlı'ya bu yolla girmiştir.

Türkiye'de kültür hayatının gelişmesinde basın-yayın, başından bu yana çok mühim görevler üstlenmiştir. Bilhassa Türkiye'de basın, sosyal ve siyasî bütün olayların seyrinde belirleyici, yönlendirici, kimi zaman da ateşleyici olarak daima etkin olmuştur.

Genelde basının hayatımızın her alanında etkili olduğunu ifade ederken; dergilerin ve dergicilerin basının diğer tüm unsurlarından daha önemli ve daha özel bir yere sahip olduğunu söylemek zorundayız:

"Kitap, istikbâle yollanan mektup... Smokin giyen heyecan, mumyalanan tefekkür. Kitap ve gazete... biri zamanın dışındadır, öteki 'an'ın kendisi. Kitap beraber yaşar sizinle, beraber büyür. Gazete okununca biter.

Kitap fazla ciddî, gazete fazla sorumsuz. Dergi, hür tefekkürün kalesi. Belki serseri ama taze ve sıcak bir tefekkür. Kitap çok defa tek insanın eseri, tek düşüncenin yankısı; dergi bir zekâlar topluluğunun. Bir neslin vasiyetnamesidir dergi; vasiyetnamesi daha doğrusu mesajı. Kapanan her dergi, kaybedilen bir savaş, hezimet veya intihar."[1]

Türkiye'de basın tarihinin, siyasî tarihimiz ve sosyal hayatımızla doğrudan bir ilişki içinde olduğunu söylemek yanlış olmaz. Hele dergiler, düşünce ve edebiyat dünyamızın her anında yerlerini alırlar; bunalım ve dönemlerinde daima öne çıkarlar. Çünkü dergiler; siyasî, edebî ve felsefî bütün alanlarda farklı olguların değerlendirildiği, tartışıldığı, değiştirildiği ortamlardır. Dergi yayıncılığın bir ekip işi olması, onun etki alanını tabii olarak genişletir. Aynı düşünceyi taşısın ya da

---

1 Cemil MERİÇ, **Bu Ülke**, İletişim Yayınları, İstanbul 1993, s.100-101

taşımasın, bir dergi etrafında toplanan farklı insanların meydana getireceği fikrî zenginlik, onun gücünü de artırır kuşkusuz.

Osmanlı'da Tanzimat öncesinde XVIII. asrın sonlarında Batı kültürü ve bilimi ile devlet adamları aracılığıyla kurulan ilk temaslar kurulmuştur. Modernleşme çabalarının bir parçası olarak Osmanlı'ya, batı kaynaklı bir çok yenilik gibi bilim alanındaki cemiyetleşme hareketleri ve gazetecilik de bu temasların bir sonucudur.

Türkiye'de basın tarihi, *Takvim-i Vekâyi*'nin 11 Kasım 1831'de yayımlanmasıyla başlar. Bu gazetenin yayımlanması, *II. Mahmut*'un yenilikçi tavrının bir neticesidir. 1840'da çıkmaya başlayan Ceride-i Havadis de, resmi nitelikte bir gazetedir.

Dünyada 17. yüzyılda ortaya çıkan basın, Osmanlı İmparatorluğu'nda yaklaşık iki yüzyıllık gecikmeyle gündeme gelmiştir. Osmanlı basın hareketleri, ilk önce yabancıların çıkardıkları gazetelerle başlamıştır. Ancak Türk basının (gazete ve dergiciliğinin) gelişmesi ve yaygınlaşması, 19. yüzyılın ikinci yarısında *Şinasi* ile *Agâh Efendi*'nin birlikte çıkardıkları ilk özel gazete *Tercüman-ı Ahval* (1860) ile mümkün olabilmiştir.

Osmanlı Devleti'nde kısa sürede gazete ve dergi sayısının hızla artması bir bu alanda bir düzenleme zorunluluğunu da beraberinde getirir. 1864'te bir *Matbuât Nizamnamesi* ile devlet, basın ve yayını da kontrol etme gerekliliğinden hareketle zamanla sansüre dönüşecek kimi düzenlemeler yapar.

XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren günlük gazetelerle birlikte haftalık, 15 günlük ve aylık dergilerin yayımlanmaya başladığı bu dönem, Türk dergiciliği açısından önemlidir. İlk Türk dergileri tıpkı Avrupa'da olduğu gibi ilmî cemiyetlerin yayın organı olarak ortaya çıkmışlardır. Bu anlamda Türk dergiciliği bilim dergiciliği olarak gelişmeye başlar. Şu ana kadar yapılan araştırmalar Osmanlı'da ilk derginin *Vakâyî-i Tıbbîye* olduğunu gösteriyor. Daha sonra *Münif Paşa*'nın, *Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye* adıyla kurmuş olduğu bir derneğin yayın organı olarak. 1862 yılında *Mecmua-ı Fünûn* adlı dergi neşredilmeye başlanır. Fizik, kimya, felsefe, ruh bilim, sosyoloji, tarih ve coğrafya gibi ilmî konulara ilişkin makalelerin yer verildiği dergi, iki yıl boyunca 50 sayı kadar çıktıktan sonra, İstanbul'u kasıp kavuran büyük kolera

salgını yüzünden yayınını durdurmak zorunda kalmıştır. Münif Paşa, dergiyi 1866 yılında yeniden yayımlamaya başlamış, fakat uzun süre devam ettirememiştir. 1869'da ise hem cemiyet hem de dergi kapanmıştır. Dergi üçüncü defa aynı zât tarafından yayımlanmaya başlanmışsa da bir süre sonra dergiye ilgi azalmış ve kendiliğinden kapanmıştır.

Bu tarihten itibaren değişik alanlara ilişkin dergiler yayımlanmaya başlamıştır. Her biri farklı alanlara yönelik olarak yayımlanmaya başlayan dergiler, çocuk dergileri, mizah dergileri, kadın dergileri, ilmî dergiler, edebiyat dergileri, ve meslekî dergiler olmak üzere oldukça geniş yelpaze oluşturmuşlardır.

Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye'nin yenilikçi ekibi tarafından yayımlanan Mecmua-ı Fünûn'la rekabet etmek amacıyla, *Bâbıâli* katiplerinden oluşan bir grup, *Cemiyet-i Küttap* adıyla örgütlenirler. Bu cemiyet tarafından *Mecmua-ı Fünûn*'a karşı *Mecmua-ı İbret-nümâ* adıyla bir dergi çıkarmışlardır.

Türk dergiciliğinin ilk örneklerinden birisi de Mecmua-ı Fünûn'un yayımlandığı yıl çıkarılan ve ilk resimli Türk dergisi unvanına sahip *Mir'at* adlı dergidir. *Mustafa Refik* tarafından ancak üç nüsha neşredilebilen dergi, kısa ömürlü dergiler arasında yerini almıştır.

Musiki-i Osmani, 1863 yılında yayımlanan müzik dergisidir. İlk *Türk* müzik dergisi unvanına sahip olan dergi ancak on sayı yayımlanabilmiştir.

Türk dergiciliğindeki diğer bir ilk örnek ise resmî olarak yayımlanan *Ceride-i Askeriye* adlı dergidir. Harbiye Nezareti tarafından 1864 yılında neşredilmeye başlanan dergi, *Fuat Paşa*'nın çabalarıyla yayımlanmıştır. Derginin idaresinde *Ahmet Mithat* da bulunmaktadır.

Türk dergiciliğinde bir ilk olan diğer girişim ise 1869 yılında *Mümeyyiz*'in çıkarılmasıdır. Aynı adla bir gazetenin haftalık eki olarak yayımlanan *Mümeyyiz*, ilk çocuk dergisi unvanına sahiptir. Yayıncısı *Sıtkı* tarafından 49 sayı yayımlanan bu dergi, çocuk dergileri içerisinde en çok beğenilenlerdendir.

1869 yılında *Teodor Kasap* tarafından çıkarılan *Diyojen* adlı dergi, ilk müstakil mizah dergisidir.

Hadika, *Mecmua-ı Fünûn*'dan sonra çıkan ilmî ve teknik süreli yayınlardandır. Dergide endüstri konularına ilişkin ilmî yazılara yer verilmiştir. Hükümet tarafından, beğenilmeyen bir yazısı nedeniyle kısa süre kapatılan dergi, daha sonra tekrar yayımlanmaya başlar ve gazete hüviyetine bürünür.

Türk basın tarihinde özel bir yere sahip olan *Tercümân-ı Hakikat*, 1878 yılında Ahmet Mithat Efendi tarafından çıkarmıştır. Tercümân-ı Hakikat, Ahmet Mithat Efendi'nin toplumu eğitmek sosyal hayatı değiştirmek amacıyla yazdığı yazılarını, romanlarını tefrika ettiği gazetesi olmuştur. *Ahmet Rasim, Hüseyin Rahmi, Nigâr Hanım, Halide Edip, Velet İzbudak, Necip Asım, Ahmet İhsân* ve *Hüseyin Cahit* gibi birçok edebiyatçımız yazılarıyla *Tercümân-ı Hakikat*'a katkıda bulunmuşlardır. Tercümân-ı Hakikat, Ahmet Mithat Efendi'nin ölümünden sonra da bir müddet yayımlanır ve cumhuriyetin ilk yıllarında kapanır.

Ebüzziya Tevfik tarafından çıkarılan ve 1881-1914 yılları arasında yayın yapan ilk ciddi edebiyat dergisi *Mecmua-ı Ebüzziya*'dır. Bu dergi, yayımladığı eserler bakımından edebiyat tarihimiz açısında değerli bir kaynaktır. 1896'da *Abdülhamit*'in istibdat döneminde çıkan *İkdam* gazetesi, *II. Meşrutiyet*'in en önemli yayın organlarındandır. İkdam, cumhuriyetin ilk yıllarına kadar yayınını sürdürmüştür.

Servet-i Fünûn dergisi 1891 yılında yayın hayatına girmiştir. *Servet-i Fünûn*'un Türk basın hayatındaki yeri hakkındaki değerlendirmemizi inceleme bölümünde aktaracağız.

Abdülaziz döneminde basına yönelik olarak başlayan baskılar, Abdülhamit döneminde iyice yoğunlaşır.

II. Meşrutiyet'in yeniden ilan edilmesi ile basın hayatında yeni ve aydınlık bir dönem başlar. Basının üzerindeki baskı ve sansür ortadan kalkmasıyla farklı düşünce alanlarında çok sayıda yeni gazete-dergi çıkar. Bu dönemde basın, teknik açıdan önemli ilerlemeler gösterir ve *Avrupa*'dan getirilen son sistem dizgi ve baskı makinelerine kavuşur. Bu dönemde basının çehresinde de değişmeler olur:

"Daha fazla resim basılarak okuyucunun dikkati çekilir. Siyasal konular ele alınmadığından, edebî tartışmalara girilir. İhtilâllerden ve siyasî cinayetlerden

bahsetmeden dış politika konularını işlemek, tarihi sorunlara dokunmadan edebiyat tartışmalarına girişmek dönemin başlıca eğilimidir. Servet-i Fünûn'un 1911 yılına ait sayılarından anlaşıldığı kadarıyla şedit bir basın sansürünün olduğu söylenemez."[2]

Matbuat Yasası'nda 1909'da yapılan değişikliklerle gazete çıkarmak zorlaştırıldı ve gazetelerin politikaya karışmaları engellenmeye çalışılır. 1913'ün başında bir daha düzenlenen yasa, basını iyice kısıtlar.

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla basınımız bir nekahet dönemine girer:

"İstanbul Matbuat Cemiyeti'nin 1933 senesi için çıkardığı almanakta 1908-1909 seneleri içinde yayımlanan gazete ve dergilerden 353'ünün adı yazılıdır. Aynı almanakta 1910 senesinde çıkan gazete ve dergilerin sayısı 130, 1911 yılında çıkanların ise 124 olduğu belirtilmiştir.

... 1912 yılında yeni çıkmış gazete sayısı 45 iken; 1913'te 92 gazete yayımlanmakta idi...

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girdiği yıl 73 gazete ve derginin çıktığı saptanmıştır. 1915 yılında gazete ve dergi sayısı 6'ya düşmüştür. 1916 yılında bu sayı 8'e çıkmış, 1917'de 15 olmuştur."[3]

---

2 Celâl Aydın, **Servet-i Fünûn 1021-1073. Sayılar, İnceleme ve Seçilmiş Metinler**, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2000, s.11.

3 İzzet Öztoprak, **Kurtuluş Savaşı'nda Türk Basını**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1981, S.26-27.

Birinci Bölüm

İNCELEME

3. SERVET-İ FÜNÛN DERGİSİ (1275-1326) HAKKINDA

3.1. Servet-i Fünûn ve Ahmet İhsân [TOKGÖZ]

Servet-i Fünûn Dergisi, 53 yıl gibi uzun süre 2461 sayı yayımlanarak basın dünyamızda etkili olmuş bir dergimizdir. Çok uzun bir zaman zarfında çıkmıştır. *Servet-i Fünûn* ve *Ahmet İhsân*, birbirlerinden ayrı düşünülemeyecek kadar bütünleşmiştir. Ahmet İhsân, doğuştan dergicilik ruhuna sahip, uslanmaz bir yayıncıdır. Bütün ömrü matbaacılık ve yayıncılık alanlarında yenilik peşinde koşmak ve çalışmakla geçmiştir. Edebiyata ilgisinde *Recaizâde Mahmut Ekrem*'in büyük etkisi vardır.

"Ahmet İhsân, Mülkiye'de okurken edebiyata merak sarmıştır. Edebiyat hocası Recaizade Mahmut Ekrem'in Ahmet İhsân üzerindeki tesiri büyüktür. Ekrem Bey Ahmet İhsân'a yalnız edebiyat zevkini vermekle kalmamış, onun karakterinin ve şahsiyetinin şekillenmesinde de büyük rol oynamıştır. Ahmet İhsân yenilik, inkılâpçılık, modernlik ve batılılaşma hakkındaki ilk fikir tohumlarını ondan almıştır."[4]

Daha küçük yaşlarda müptelası olduğu okuma aşkı, ona estetik duygusu ve yayıncılık tutkusu kazandırır. Daha genç yaşlarda tercüme çalışmalarına başlar. Ahmet İhsân'ın basın hayatında ilk faaliyeti, 1887'de on beş günde bir yayımlanan *Umran* adında bir gazete çıkarmaktır. Tercümede Jules Verne'in külliyatını *Türk*çe'ye çevirerek *Jules Verne*'i Türkiye'de ilk tanıtan yazar olur. Ayrıca bu kitapların kaliteli olarak basılması ve orijinal resimlerini kullanmaktaki titizliği sayesinde gençliğin ve toplumun edebiyata ilgisinin artmasında önemli hizmetleri olmuştur.

Ahmet İhsân, 1888'de *Nikolaidis* tarafından neşredilen *Servet* adlı bir günlük gazetede çalışmaya başlar. Bu tarih, onun gazetecilik alanına girişi ve bir bakıma da Servet-i Fünûn'un temelini oluşturmaya başladığı tarih sayılabilir.

---

4 Bilge Ercilasun, **"Ahmet İhsân TOKGÖZ"**, Kültür Bak. Yay. 1996, Ank. s. 7.

Ahmet İhsân, 1890'da bir arkadaşıyla birlikte *Alem Matbaası*'nı satın alır. Avrupaî bir gazete çıkarmak niyetindedir. Avrupaî gazetenin resimsiz ve fotoğrafsız olamayacağı fikrindedir. Zamanın şartları buna imkân vermez. *Servet* gazetesine haftalık bir ilâve çıkarmak için saraydan izin ister ve izni alır. Yeni dergiye isim de bulunmuştur: Servet-i Fünûn. Ahmet İhsân, *Ubeydullah Efendi* ile konuşup anlaşarak *Nikolaidis*'i ikna eder. *Nikolaidis*, haftalık derginin imtiyazını Ahmet İhsân'a devreder. Böylece 27 Mart 1891'de Servet-i Fünûn çıkmaya başlar. Gazete kurma müsaadesi verilirken resim basmama şartı konulmuştu ve Ahmet İhsân'a *"Sakın Müslüman resmi basmayasın, zira Müslüman resmi basmanın günâhı vardır."*[5] denilmiş ve bu şartla ruhsat verilmişti. Ancak Ahmet İhsân, derginin çıkışının üzerinden iki ay bile geçmeden her şeyi göze alarak o sırada vefat eden *Ahmet Vefik Paşa*'nın resmini basar.

Ahmet İhsân, matbaacılığa ve yayıncılığa olan ilgisinde Ahmet Mithat Efendi'nin mühim tesiri vardır.

"Otuz seneden fazla var, mektep talebesi olarak Babıâli Yokuşu'ndan her defa geçerken mutlaka başımı gayri ihtiyarî olarak Ebusuud sokağı tarafına çevirir, o zamanların yegâne menşe-i neşriyâtı olan "Kırk Ambar" matbaasına heyecan ve hürmetler karışık bir nazar-ı atıp ederdim. Başlıca arzum muharrir-i muhterem Ahmet Mithat Efendi'ye şöyle sokakta olsun tesadüf ve o faal ve müsmir kalemin sahibini uzaktan görebilmekti. Muharrir-i mağfüre takarrüb-i saatine nail olanlar tarafından kasaca "efendi" diye yâd u tavsif edilen Ahmet Mithat Efendi'yi görünce tanıyacağımdan emindim; zira onun fotoğraflarda gördüğüm aksini zihnimde nakşetmiştim."[6]

Daha sonra Ahmet İhsân'la tanışan Ahmet Mithat Efendi daha mükemmel bir matbaacılık yapabilmek için gerekli olan maddî ihtiyaçların karşılanması amacıyla ona matbaanın sanayi kısmına önem vermesi gerektiğini tavsiye eder. Ahmet Mithat Efendi, Ahmet İhsân'a hayatının her safhasında yardım etmiştir.

---

[5] Fuat Sürreyya Oral, **Türk Basın Tarihi, (1728-1922) Osmanlı İmparatorluğu Dönemi**, Ankara, 1968, s. 161.

[6] Ahmet İhsân, *"Ahmet Mithat Efendi Merhum- Makberi"*, **Servet-i Fünûn**, c.51, nu.1310, 14 Temmuz 1332, s.114.

"İşte otuz sene ikdâm ben de Ahmet Mithat merhumun dar-ül mesâisine meclûben meslek-i tahrir ve tab'a heveskâr oldum. İlk yazdığım yazıyı kemâl-i havf ve heyecanla muharrir-i gayura takdim eylemiştim. Makalem deniz altındaki hayat-ı hayvaniye ve nebatiyeye müteallik bir tetkik-i fen idi. Fennî bir risale-i mevkûteden tercüme etmiştim.

Ahmet Mithat Efendi gençleri teşvik ve tergib etmeyi çok iyi bilirdi. O makaleyi gazeteye dere etmekle beraber o zaman nev-heveslerinin yalnız gazelliyyât ile meşgul olmasına karşı benim makale-i fenniyemi lüzumundan çok fazla alkışlamalıdır."[7]

Ahmet İhsân'ın en büyük emellerinden biri de Ahmet Mithat'la ortak bir matbaa işletmektir, bu konuda önemli girişimler yapılır. Ancak bu isteği bir türlü yerine gelmez.

"Daha sonra musavver gazete neşri hevesine düştüm. Ahmet Mithat Merhum ile müştereken haftalık gazete neşrine ve iki matbaamızın tevhidine karar verdik, hatta bu babda bir mukavele-nâme tanzim ve imza eyledik; muamelât-ı tahririye ve ticariyemizi tevhit etmek üzereyken merhumun ekâribinden bazı zevâtın müdahalesi ile bu teşebbüs geri kaldı. (306) O teşebbüs geri kalmasaydı hiç şüphe yok ki bugün Ahmet Mithat Efendinin Kırk Anbar Matbaası ve dar-ül mesâisi kapanmış olmayacak ve şimdi ilk sahifede resmini gördüğümüz makberinden başka onu yâd ettirecek müesseseler meydanda görülecekti."[8]

Ahmet İhsân, Ahmet Mithat'ın tavsiyeleriyle 1891'de matbaacılık öğrenmek amacıyla Avrupa'ya bir seyahate çıkar. Avrupa'da öğrendiklerini dergisinde uygulayarak, batılılaşma ve yenileşme alanında büyük atılımlar yapar, bir çok alanda ilki gerçekleştirmiştir. Servet-i Fünûn, her bakımdan mükemmelliği diğer dergilere örnek teşkil etmiştir.

Ahmet İhsân, Recaizade Mahmut Ekrem'in etkisiyle Servet-i Fünûn'u bir edebiyat dergisi haline getirir. Önceleri daha çok bilimsel yayın yapan dergi, 1895 Tevfik Fikret'in dergiye katılmasıyla Servet-i Fünûn:

---

7 Aynı yazı.

8 Aynı yazı.

"Türk Edebiyatı'nın modernleşmesinde çok mühim bir yere sahip yayın organı haline geldi."[9]

Servet-i Fünûn, çeşitli kesintilere edebî kimliğini korumaya çalışır. Bir taraftan da gündemi takip eder. 1911 ve 1912 yıllarında Trablusgarp ve Balkan savaşlarında fotoğraflarla desteklenen savaş haberleri verir. Servet-i Fünûn'da, 1. Dünya Savaşı ile beraber haber gazetesi özelliği ağır basmaya başlar.

Servet-i Fünûn, 6 Kanûn-ı evvel 1928'de çıkan 1686. sayısında Latin harfleriyle basılmış olarak ve *Uyanış* ismiyle yayımlanır.

Daha önceki dönemlerde hemen her sayıda bir, bazen birden fazla yazısına rastlanılan Ahmet İhsân'ın 1275-1326. Sayıların yayımlandığı bu dönemde sadece iki tane imzasını taşıyan yazısı vardır. Bu yazılar da, 21 Nisan 1332 tarihli 1298. Sayıda yayımlanan *"İki Nutk-ı Mühim"* adlı yazı ile 14 Temmuz 1332 tarihli, 1310 sayılı dergide 114. sayfada *"Ahmet Mithat Efendi Merhum, Makberi"* ismiyle yayımlanan yazıdır.

3.2. DERGİDE YAZISI VEYA ŞİİRİ BULUNANLAR

Servet-i Fünûn'un 1275-1326. sayılarını ihtiva eden 50 ve 51. ciltlerde bir yazarın imzasıyla yayımlanmış yazı sayısı çok azdır. İsmi geçen şair ve yazarların da sadece birer tane yazısı vardır.

Çanakkale Savaşlarında büyük kahramanlık gösteren ordumuzun verdiği şevk ve ilhâmla yazılmış *"İlham-ı Nusret"* adlı şiiri yayımlanan *Abdülhak Hâmit Tarhan*, Tanzimat Devri şiirimizin en önde gelen isimlerindendir. Şiirimize Batılı anlamda nazım yenilikleri getirmiş, Türk şiirine günlük hayat, yurt ve millet sevgisi, ölüm ve metafizik kavramlar onun sayesinde girmiş veya bu konular onun sayesinde farklı bir boyutta ele alınmağa başlamıştır. Geniş bir hayal gücüyle tezatlardan faydalanarak yazdığı şiirlerinde kompozisyon dağınıklığına rağmen kendine has bir şiir dili oluşturmayı başarmıştır.

Abdülhak Hâmid Tarhan, 1852-1937 arasında uzun bir ömür yaşamıştır. Yaptığı yeniliklerle Türk edebiyatı'nı temelinden sarsmış olan Hâmid, İlham-ı

---

9 Kenan AKYÜZ, **Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1995, s.89.

Nusret'i daha sonra 1. Dünya Savaşı sırasında yayımladığı eserleriyle beraber *İlham-ı Vatan* adlı kitabına almıştır.

"Bir Asır Evvel Almanya ve Avusturya" isimli değerlendirme yazısıyla Servet-i Fünûn'da yer alan *Ahmet Hidayet [REEL]*, gazete ve dergilerde yayımladığı çok sayıda hikaye ve tercümeleri ile çok sayıda çocuk kitabı yayımlamış bir yazardır.

Çeşitli devlet kuruluşlarında değişik görevlerde bulunan Ahmet Hidayet, uzun süre *Saint-Joseph* ve *Darüşşafaka* Liselerinde tarih-coğrafya dersleri vermiştir. Başlıca eserleri arasında: *Faydalı Hikayeler, Ateş Kuşu ile Bozkurt, Macera Peşinde* (Çocuk kitapları); *Pembe Evin Esrarı, Yabancı Kadın* (Roman); *Atatürk'ten Hatıralar* (Hatıra) sayılabilir.

Fatma Aliye, Ahmet Cevdet Paşa'nın kızıdır. Ahmet Mithat Efendi'nin teşvikleriyle edebiyat ve tercüme sahalarında eserler vermiştir. Bilhassa 1908 yılına kadar yaygın bir şöhrete sahip olan Fatma Aliye Hanım, daha sonraları yazı hayatından uzaklaşmıştır. İlk kadın romancılarımızdan olması dolayısıyla dünya basınında da kendisinde söz ettirmiş olan yazarımız dikkate değer romanlar yazmıştır.

Kadın hakları ve yardımlaşma kuruluşlarıyla ilgili sosyal faaliyetleri de öne çıkan Fatma Aliye, Servet-i Fünûn'un 1289. sayısında yayımlanan *"Kadınlar Hakkında"* adlı yazısında da kadınları günlük hayatta daha aktif olmaları yönünde teşvik edici bir tavrı vardır.

Servet-i Fünûn'da *"Manzume-i Garra-i Hümayun"* adlı şiiri yayımlanan *V. Mehmet Reşat*, *Sultan Abdülmecid*'in oğludur. *Sultan Abdülhamit*'in tahtan indirilmesiyle Osmanlı Milli Meclisi'nin onayı ile tahta çıkmıştır. Arapça, Farsça ve Fransızca bilir tarihe olan merakıyla tanınırdı. Yumuşak şahsiyeti, devrinin zor şartlarının altından kalkabilecek kudretten uzaktır. O da devlet işlerini İttihatçılara bırakmıştır.

Sultan V. Mehmet Reşat'ın imzasıyla, daha sonra Almanya'da da tercüme edilerek yayımlanan şiirin aslında Abdülhak Hâmit'e ait olduğu söylenir. Şiirin sultanın adıyla yayımlanmasından askere manevî bir takviye yapılması amaçlanmış olabilir düşüncesindeyiz.

1918 yılında bir şeker koması sonucu vefat eden *Sultan V. Mehmet Reşat*, *Eyüp*'te defnedilmiştir.

Servet-i Fünûn'da *"Sabah Duası"* isimli şiiri neşredilen ve *Hasan Fahri* imzalı bir yazıyla okuyucuya tanıtılan *Ziya Behlül*, 1305-1331 [1889-1915] yılları arasında yaşamış; edebiyata olan ilgisi ve bu alanlardaki araştırmalarıyla önemli bir bilgiye sahip, sanat zevki gelişmiş bir şair adayı iken genç yaşta vefat etmiştir.

Tevfik Fikret'e hayranlığı ile tanınan ve Servet-i Fünûn'da ona ithafla yazdığı şiiri yayımlanan Ziya Behlül'ün basılı eserinin olmadığını Hasan Fahri'den öğreniyoruz.

"Ziya Behlül Bey Merhum" başlıkla, 1275. sayıda 15-16. sayfalarda genç yaşta vefat eden şair Ziya Behlül Bey'in kısa biyografisini anlatan yazıdaki imzanın sahibi olan *Hasan Fahri* hakkında bir bilgiye ulaşamadık.

Padişah V. Mehmet Reşat'ın Çanakkale Zaferi ile ilgili şiirine tahmis olarak yazılan *"Tahmis-i Manzûme-i Şahâne"*nin şairi *Ordu-yı Hümayun Efradından Nazım*'ın kimliğini tespit edemedik.

"Almanya'da Kimya Sanayi" başlıklı yazıda Alman kimya sanayinin kuruluşu ve durumu hakkında değerlendirme yapan *Hamid Nafiz*'in kimliği hakkında imzasının üstünde yer alan "kimyager, prospektör" sıfatları dışında bilgiye ulaşamadık.

Halil Halid Bey, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra İngiltere'ye gitti. Cambridge Üniversitesi'nde Türkçe öğretmenliği yaptı. Türkiye hakkında sosyal ve siyasî yazılar yazdı. Değişik zamanlarda Cezayir ve Hindistan'da bulundu. Şarkiyâtçı *Browne* ile Türkiyâtçı *Gibb*'e yardımcılıklarda bulunmuştur. Sosyal, siyasî ve tarihî alanlarda incelemelerini içeren kitapları yayımlanmıştır. Ayrıca hatıraları ve tercümeleri de vardır. Servet-i Fünûn'da Berlin'de bulunan savaş esirlerinin durumlarıyla ilgili gözlemleri yayımlanmıştır.

Servet-i Fünûn'da Türkçe'ye tercüme edilmiş bir şiiri yayımlanan *Goethe*, Alman edebiyatının en önemli şahsiyetlerindendir. Düşünce ve sanatın her alanında derin bir sezgi, dahiyâne yetenekler sahip olan Goethe, bilhassa Faust adlı eseriyle tanınır.

3.3. DERGİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Tez konusu olarak ele aldığımız Servet-i Fünûn'un 1275-1326. sayıları, 12 Teşrin-i sâni 1331 (25 Kasım 1915) ile 10 Teşrin-i sâni 1332 (16 kasım 1916) tarihleri arasında yayımlanmıştır. Servet-i Fünûn yayın hayatı boyunca genellikle düzenli olarak yayımlanmıştır; 50 ve 51. ciltlerin yayınında da bu düzen görülür. Sadece 1325. sayı bir haftalık bir gecikmeyle neşredilmiştir; incelediğimiz sayıların yayınının, savaş yıllarına tesadüf ettiği dikkate alınırsa yayındaki bu gecikmenin büyük bir aksaklık olmadığı daha iyi anlaşılır.

Servet-i Fünûn'un 50 ve 51. ciltlerinde, 1275 ve 1276 sayılı dergiler 16 sahife, sonraki bütün sayılar 12 sahife olarak neşredilmiş; 1275. ciltten 1300. cilde kadar her sayının sayfa numarası bir önceki sayıyı takip edecek şekilde düzenlenmiştir. 51. cilt, 12 Mayıs 1332 (25 Mayıs 1916) tarihinden itibaren yeniden 1. sayfadan başlayarak yayımlanmış, sonraki sayılarda da yine bir önceki sayının sayfa numarası takip edilmiştir.

İncelediğimiz sayılarını göz önünde bulundurarak Servet-i Fünûn'un şekil özellikleri hakkında şunları söyleyebiliriz: Kendinden kapaklı olan derginin logosunda *"Perşembe günleri çıkar, musavver Osmanlı gazetesidir"* ibaresi mevcuttur. Hemen altında da Fransızca: *"SERVET-I FUNOUN Illustration Ottomane paraissant le Juedi"* altbaşlığı vardır. Kapak sayfasında logonun sağında kimlik bilgileri: *"Sahib-i İmtiyaz ve Müdür-i Mes'ul: Ahmed İhsân, Matbaası: Eski Mekteb-i Mülkiye karşısında, Yirmi beşinci sene, Ellinci cilt, Telefon numarası: İstanbul 1444, Telgraf Adresi: İstanbul Servet-i Fünûn"* şeklinde verilmiş; bu bilgi 12 Mayıs 1332 tarihli, 1301. sayıdan sonra: *"Yirmi altıncı sene, Elli birinci cilt"* şeklinde devam etmiştir. Logonun sol tarafında ise aynı bilgiler Fransızca olarak: *"Proprietairie et Gerant-Responsable AHMED İHSAN, Bouraux: Nouri-Osmanié, Stamboul, 25me Année, Tome L, Téléphone: Stamboul 1444, Adresse Télégraphique: Servet-i Funoun, Cons/ple"* olarak verilmiş ve 1301. sayıdan itibaren: *"25me Année, Tome LI"* olarak yayımlanmıştır.

Büyük boy basılan derginin her sayısının kapağında, gündeme veya içeriğe uygun olarak bir fotoğraf veya resim basılmıştır. Servet-i Fünûn; fotoğraf, karikatür ve resim yayını bakımından çok zengin bir dergidir. Servet-i Fünûn'un bu kadar çok

fotoğraf yayımlamasında Ahmet İhsân'ın fotoğrafsız ve resimsiz bir gazete olamayacağına dair fikrinin büyük rolü vardır. Ahmet İhsân, fotoğraf yayımlamaktaki teknik zorlukların yanı sıra özellikle Müslümanların fotoğraflarının yayımlanması hususundaki yasağa rağmen bu alanda önemli başarılar kazanmıştır.

"Ahmet İhsân matbaacılık resim basma konusunda daha geniş bilgi edinmek üzere Avrupa'ya gider. Avrupa'da matbaalarda dolaşarak yeni icat olunan çinko üzerine kimya ile hâk "çinkografi" usulünü öğrenir, daha sonra Servet-i Fünûn'un resimlerine Avrupaî bir teknik ve görünüm vermeye muvaffak olur. Ülkemizde ilk defa 'çinko üzerine hak olunmuş resim tab'ı böyle başlamıştır. Servet-i Fünûn'un 27. Sayısındaki Tophane Caddesi bu usûlle hak tab'edilen ilk çinko resimdir."[10] Bundan sonra Servet-i Fünûn'da İstanbul manzaraları, devlet erkanının resimleri, yurt içinden ve yurt dışından çeşitli fotoğrafları yer alır.

İncelediğimiz bölümde 480 civarında fotoğraf, 52 kadar karikatür, 10 tane de resim yayımlanmıştır. Fotoğrafların büyük çoğunluğu, 1. Dünya Savaşı ve bu savaştaki şahıslarla ilgilidir. İncelediğimiz bölümün toplam 636 sayfadan oluştuğu düşünüldüğünde yayımlanan fotoğraf, resim ve karikatür sayısının neredeyse her sayfaya bir tane gelecek kadar çok olduğu görülür ki bu sayı, günümüz dergileri için bile fazladır.

Dergide yayımlanan fotoğraflar, devri yansıtması bakımından çok değerlidir. Özellikle 1. Dünya Savaşı'nı ve savaştaki Türkiye'yi anlamak bakımından önemli bir kaynak olduğunu söylemek doğru olacaktır. Mesela 1281. sayıda kapak fotoğrafı olarak yayımlanan *"Anafartalar kumandanı Miralay Mustafa Kemal Bey ve maiyeti"* ibareli fotoğraf, *Mustafa Kemal*'in basında yayımlanan ilk fotoğraflarındandır. Yine tarihimizde müstesna bir yere sahip olan Çanakkale Savaşı ile ilgili olarak yayımlanmış olan çok sayıda fotoğraf önemlidir. Tarihimizin en fazla tartışılan ve merak edilen şahsiyetlerinden Enver Paşa'yla ilgili haber ve fotoğrafların da önemli birer vesika olduğu kanaatindeyiz.

1. Dünya Şavaşı'nın değişik cephelerinden, özellikle Almanların çarpıştığı cephelerden aktarılan fotoğraflar ve bilgiler de dikkat çekicidir.

---

10 Bilge Ercilasun, **Ahmet İhsân TOKGÖZ**, Kültür Bak. Yay. *1996*, Ank. s. 57.

Servet-i Fünûn'da yayımlanan karikatürlerin çoğu, mahiyetlerinden anlaşıldığına göre yabancı yayımlardan, bilhassa Alman basınından alınarak yayımlanmıştır. Karikatürler de tıpkı fotoğraflar gibi devri anlamak bakımından önemlidir.

3.4. DERGİNİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Türkiye'de düşünce ve edebiyat tarihine bakıldığında dergilerin üstlendiği görevin ne kadar mühim olduğu anlaşılır. Sosyal ve siyasî hayatımızın bunalım ve dönüşüm dönemlerinde dergiler, dolayısıyla dergiciler hep baş rollerde olmuşlardır.

Dergiler; siyasî, kültürel, felsefî ve sosyal olguların ele alındığı, tartışıldığı, değerlendirildiği, bazen yeniden oluşturulduğu lâboratuarlardır. Dergiler yayımlandıkları dönemin ruhundan doğdukları için devrin ruhunu yansıtırlar. Öncesi ve sonrası ile Türk ve dünya tarihi açısından dönüm noktası sayılabilecek özellikler taşıyan 1. Dünya Savaşı'nın devrin basınını da etkilemesi kaçınılmazdı. Bizim incelediğimiz Servet-i Fünûn Dergisi'nin 50-51. ciltlerini yayımlandığı 25 Kasım 1915-16 Kasım 1916 tarihlerinin de içinde bulunduğu dönem, basın hayatımızın en kurak dönemidir.

"Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girdiği yıl 73 gazete ve derginin çıktığı saptanmıştır. 1915 yılında gazete ve dergi sayısı 6'ya düşmüştür. 1916 yılında bu sayı 8'e çıkmış, 1917'de 15 olmuştur."[11]

Basın tarihimizde müstesna bir yer sahip olan Servet-i Fünûn, bu dönemde de yayınını kesintisiz sürdürür. Ancak devrin nazik ve olağanüstü durumuna uyarak yıllardan beri devam ettirdiği kültür ve sanat çizgisinin dışına çıkar.

"... 1914'te Cihan Savaşı'nın çıkmasıyla Servet-i Fünûn bir aralık gündelik gazete haline gelir. Edebî, ilmî ve kültür gazeteciliği kapatılmıştır. Bu durum üç yıl devam eder."[12]

Servet-i Fünûn, bu dönemde haber, özellikle savaş haberleri veren, değişik ülkelerin gazetelerinden ve basın ajanslarından aldığı bilgileri aktaran haftalık bir "gazete" özelliği gösterir.

Bizim incelediğimiz 1275-1326. sayıları ihtiva eden 50. ve 51. ciltler, Servet-i Fünûn'un değişen çehresini ve mahiyetini ortaya koyar. Yaptığımız

---

11 İzzet ÖZTOPRAK, **Kurtuluş Savaşı'nda Türk Basını**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1981, 26-27.

12 Bilge ERCİLASUN, **Ahmet İhsân TOKGÖZ**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996, s.65.

inceleme de dergide yer alan yazıların büyük çoğunluğunun, haber olarak değerlendirilebilecek nitelikte özellikler taşıdığı görülür. Bu konuda bir kıyaslama yapabilmek için dergide yer alan haber yazılarının oranını % 83 gibi büyük orana yükseldiğini söylemek yeterli olur kanaatindeyiz.

Servet-i Fünûn'un 50 ve 51. Ciltlerinde yer alan haberlerin büyük ağırlığının savaşla haberler olduğunu tespit ettik. 1. Dünya Savaşı yıllarında Servet-i Fünûn'un içeriğinde görülen değişimin aslında 1912 yılından itibaren başladığını *Bilge ERCİLASUN*'un "Ahmet İhsân TOKGÖZ" adlı eserinden öğreniyoruz:

"Dergi, 1912'den itibaren yine siyasî ve askerî bir görünüş alır. Tercüme roman tefrikalarından başka edebiyatla alakası kalmamıştır. İmzasız yazı ve haberler vardır. Bu yıllarda Servet-i Fünûn, Balkan ve Trablusgarp Savaşlarını yakından takip etmektedir. 1914'te Cihan Savaşının çıkmasıyla Servet-i Fünûn bir aralık günlük gazete haline gelir. Edebî, ilmî ve kültür gazeteciliği dönemi geçici olarak kapatılmıştır. Bu durum üç yıl devem eder. Bu işi Mahmut Sadık yürütmektedir. Haftalık Servet-i Fünûn da bu arada çıkmaktadır."[13]

1914'ten itibaren Servet-i Fünûn'un gündelik nüshasının yayınını üstlenen ve haftalık derginin de yayınında görevler aldığı söylenen *Mahmut Sadık* (1864-1930), yaşadığı devrin ünlü gazetecisi ve *İstanbul Matbuât Cemiyeti*'nin ilk başkanıdır. Ancak incelediğimiz nüshalarda *Mahmut Sadık*'ın adı, sadece 1325. sayıda basılmış bir karikatür vasıtasıyla geçmektedir. Bu karikatür: *"Servet-i Fünûn'un sadık muharriri, Mahmut Sadık Bey."*[14] ibaresiyle yayımlanmıştır.

Servet-i Fünûn'un incelediğimiz bölümü, savaş döneminde yayımlandığı için 1. Dünya Savaşı'nın önemli olaylarını yansıtmaya çalışmış ve bunda da büyük ölçüde başarılı olmuştur. Servet-i Fünûn Dergisi'nde savaşın her cephesinden fotoğraflar, yorumlar ve haberlere rastlamak mümkündür. Savaş haberciliğindeki bu yüksek başarı, Ahmet İhsân'ın özel gayretinin bir sonucudur.

---

13 Bilge ERCİLASUN, **Ahmet İhsân TOKGÖZ**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996, s.65.

14 **Servet-i Fünûn** , c.51, nu.1325, 12Mayıs 1332, s.301.

"1914'te seferberlik ilan edilmiştir. Ahmet İhsân, savaşla ilgili Servet-i Fünûn'un gündelik nüshasını yeniden çıkarmak için teşebbüse geçer. Ortakları da bunu istemektedirler. Maksat, Birinci Dünya Savaşı'nda cereyan eden Alman muharebelerini ve Almanya'ya dair haberleri daha iyi duyurabilmektir."[15]

Servet-i Fünûn'un incelediğimiz nüshalarından, derginin dünyanın değişik ülkelerinden bilgiler veren haber kaynaklarına sahip olduğu; birçok ülke basının titizlikle takip ettiği dikkat çeker. Servet-i Fünûn'un iç ve dış basından faydalandığı kaynaklardan bazıları şunlardır:

Ajans Reuters [İngiliz haber ajansı], Ajans Volks [Alman haber ajansı], Aux Matine [Fransız gazetesi], Berlin Heyet-i İstihbâriye, Berliner Tagblatt [Alman gazetesi], Berliner Zeitung [Alman gazetesi], Bulgar Telgraf Ajansı, Corriera Della Sera [İtalyan gazetesi], Daily News [İngiliz gazetesi], Economiste France [Fransız gazetesi], Frankfurter Zeitung [Alman gazetesi], Hamburger Fer Mendenblatt [Alman gazetesi], Harp Matbuat Karargâhı, İndependence Roumen [Romanya gazetesi], Journal Débets [Fransız gazetesi], Kölnische Zeitung [Alman gazetesi], La Bataille [Fransız gazetesi], Local Anzeigenring [Alman gazetesi], London Gazet [İngiliz gazetesi], London Times [İngiliz gazetesi], Millî Ajans, Monde İllüstre [Fransız gazetesi], Morgen Zeitung [Alman gazetesi], Neue Freie Prese [Fransız gazetesi], Neue Zuricher Zeitung [İsviçre gazetesi], Norved [Bulgar Sosyalist gazetesi], Osmanişer Loyid, Peşter Loyid [Macar gazetesi], Sadâ-yı İslâm [Bağdat'ta yayımlanan gazete], Sekudi Bulgari [Bulgar gazetesi], Svanska Moring Blatt [İsveç gazetesi], Tagblatt [Alman gazetesi], Tanin, Times [Amerikan gazetesi], Victoire [Fransız gazetesi], Viener Tagblatt [Avusturya gazetesi], Volks Zeitung [Alman gazetesi], Vossische Zeitung [Alman gazetesi]...

---

15 Bilge ERCİLASUN, **Ahmet İhsân TOKGÖZ**, Kültür Bakanlığı Yay., Ank., 1996, s.65.

3. 4.1. SERVET-İ FÜNÛN'DA 1. DÜNYA SAVAŞI

3.4.1.1. Servet-i Fünûn'da Çanakkale Zaferi

Çanakkale cephesi, 1. Dünya Savaşı'nın en kanlı çarpışmalarının yaşandığı; etkisi ve olayları günümüzde de tartışılan önemli bir cephesidir. Sonuçları bakımından da çok büyük önem taşıyan Çanakkale cephesindeki olaylar daima ilgi çekici ve ibret verici olmuştur. Çanakkale'de Türk'ün karşı koyması ile İtilâfçıların Almanya ile Avusturya-Macaristan'ı Doğudan ve Batıdan sıkıştırarak zor durumda bırakma, barışa zorlama tasarısı gerçekleşmez. İtilâf devletlerinin Rusya'ya yardım ulaştırmalarının engellenmesi Rusya'nın ve dünyanın tarihî seyrini değiştirir. Ekonomik ve sosyal problemler yaşayan Rusya, bu savaşın ardından bir ihtilâl yaşar. Bu ülkede kurulan Bolşevik egemenliği, İtilâfçılardan ayrılır ve savaştan çekilir.

Türk askeri, Çanakkale'de eşi benzeri olmayan bir kahramanlık örneği göstermiş; Türk ve Dünya savaş tarihinde kendisine bir yer açmasını bilmiştir. İtilâf kuvvetlerinin çok değişik milletlerden teşekkülü; savaşın denizde, karada ve havada sürekli devam ettiği düşünüldüğünde bu savaşın özel mahiyeti daha iyi anlaşılır. Bir taarruz, bir meydan savaşı olmamasına rağmen aylarca süren çarpışmalar, her iki taraftan yüz binlerce insanın ölümü; bilhassa Türk insanının savaştaki kırılmaz direnci ile dikkat çekicidir.

"1915'te Çanakkale'nin başarısızca geçilmeye çalışılması kadar ilgi toplayan ve üzerinde çalışılan bir harekâta iki Dünya savaşında da rastlanmadığını söylemek pek yanlış olmaz. Sir Edward Grey şöyle yazıyordu: 'Gelibolu'daki harekât kadar hiçbir şey, boyutları bu kadar çarpıtmamış, tarafsız değerlendirme yeteneğini bu kadar bozmamış, stratejik değerler doğrusunu bu kadar sakat bırakmamıştır.'"[16]

Çanakkale'de kazanılan zafer, tükenmekte olan Osmanlı'nın son kıpırdanışı; millî mücadelenin ateşleyicisi ve ilhâm kaynağı olmuştur.

---

16 **Dünya Savaşları Ansiklopedisi, 1. Dünya Savaşı**, I. Cilt, Görsel Yayınları, İstanbul, 1988, s.217.

Servet-i Fünûn Dergisi'nin incelediğimiz 1275-1326. sayılarının yayımlandığı sırada (1275. sayının yayın tarihi 12 Teşrin-i sânî 1331/ 25 Kasım 1915) 1. Dünya Savaşı devam ediyordu. Çanakkale'deki çarpışmalar ise artık bitmek üzereydi.

Derginin bahsedilen nüshaları, yayımlandığı dönemle ilgili birtakım haberleri yansıtır. Çanakkale Zaferi'nin o dönemde nasıl karşılandığını anlamak bakımından Servet-i Fünûn ve dönemin -sayısı oldukça az olan- diğer basın organlarının büyük değer taşıdığı açıktır.

Aralık 1915'in sonlarında artık *Gelibolu* ve civarında da barınamayacağını anlayan İtilâf Devletleri, insanî değerleri ve savaş kurallarını hiçe sayarak hastahanelere ve *Kızılay*'a ait yardım kurumlarına bile saldırmaktan geri kalmaz. Servet-i Fünûn, bu konuyla ilgili olarak *Millî Ajans* muhabirinden aldığı bir haberi yorumlayarak aktarıyor:

"Düşmanlarımız artık kudurdular, acz ve zilletleri onlara her şeyi, her hakkı ve kutsiyeti unutturuyor. Şimdiye kadar zırhlılarından toplarıyla, tayyarelerinden bombalarıyla hastahanelerimize, kafilelerimize, yaralı mecma'larımıza vuku bulan tecavüzlerini utanmadan harbin ilcâ-yı âtidir dediler Şimdi ise Reşit Paşa Vapuru'na vukû bulan tecavüzlerini kim bilir ne gibi iblisâne birtakım esbap ile meşru göstermeğe çalışacaklardır.

İş bu vapurun eşkâli onlara önceden bildirilmiş ve taşıyacağı işaretler mütekabilen kabul olunmuştu. 18 Teşrin-i evvelde bir düşman tayyaresi münhasıran bu vapurun üzerine bomba düşürmek için olanca kuvvet ü mahâretini sarf etti. Vapurun üzerine akrep gibi kıvrıldı fakat zehrini dökemedi. Def edildi gitti."[17]

Düşman kuvvetlerinin yardım kurumları ve hastahanelere yaptığı saldırılar bitmek bilmez. Yukarıda zikredilen olaydan sonra yine Kızılay'a bağlı hastahaneye yapılan bir bombardımanda *Beşinci Ordu Sıhhîye Yardımcısı Ragıp Bey*'in hastahanede gönüllü olarak çalışan hanımı vurulur ve şehit olur. Bu haber Servet-i Fünûn'da *Harp Matbuat Karargâhı*'ndan naklen büyük bir üzüntüyle yansıtılır:

---

17 *"Türk Ulüvv-i Cenabı, Çanakkale'de Düşmanın Redaetleri"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1277, 26 Teşrin-i sânî 1331, s.41.

"Bu defa ise yine hain ve deni düşmanlar, artık tevile zerre kadar tahammülü olmayacak bir surette Kont Hohberg'in taht-ı idaresinde bulunan ve üzerinde Hilâl-i Ahmer işareti gayet büyük bir alâmet-i bitarafiyi haiz bir bayrak olan hastahaneyi, evvela tayyare ile mevkiini tayin ettikten sonra tayyarenin verdiği işaret üzerine topa tutmuşlar, vahşetlerini, insaniyete mugayir hareketlerini tekrar etmişlerdir. Fevkalade bâd-i tesir-i teessüf olarak bu esnada Beşinci Ordu-yı Hümayun Sıhhîye Reis Muavini Ragıp Bey'in zevce-i muhteremleri hanımefendi hastahanede hasta bakıcılık ile meşgul olduğu, mecruh gazilerimizin yaralarını sardığı bu müessese-i hayriyede fedakârâne ve şefkat-küsterâne bir vazife-i mukaddese-i vataniye ifa eylediği sırada bed-nam düşmanların mermilerine hedef olarak şehit düşmüş ve bu muhadera-i müşfike ile iki nefer mecruh olmuştur."[18]

Çoğunlukla İngiliz ve Fransız askerlerinden müteşekkil İtilâf ordusunun yaptığı bu hain saldırıların belgesi sayılabilecek: *"Düşmanın pay-ı mülevvesinden tatahhur olunan Çanakkale'de Kilit-bahir civarında Ağadere'de hain düşmanın bombardıman etmiş olduğu seyyar ağır mecruhin hastahanesi."* ibaresiyle 1282. sayıda yayımlanan kapak fotoğrafı dikkat çekicidir.

İtilaf askerlerinin insanlık dışı bütün bu tutumuna karşılık Türk askeri tavrını hiç bozmaz, onun davranışlarında "medenî" Avrupa'ya önemli bir ders vardır:

"Geçenlerde Boğaz'ın Anadolu kısmında İntepe bataryalarını ziyaret ediyordum. Karşıda Sedd'ül-bahr sahiline yakın birçok çadırlar, barakalar, asker kümeleri gördüm. Top başındaki askerimize sordum: 'Kuzum, hemşehrim neden şu karşıdaki düşman tabyalarına ateş etmiyorsunuz?' Koca nefer bu sual üzerine geniş pak alnını bana tevcih etti, belki tarz-ı ifâsında bir hata olunması üzerine bu sualin irad edilmesi zanni ile dudakları titredi... Ve: 'Efendim.' dedi, 'orası hastahanedir. Dürbünle gördük... Hastahaneye ateş edilir mi?'"[19]

Türk askerinin kurallara saygılı ve ahlâkî yaklaşımına karşılık İngiliz ordusunun yenilginin verdiği şaşkınlık ve kendilerine olan güvenlerini yitirmeleri neticesinde türlü hilelere teşebbüs ederek ne olurda olsun savaşı kazanma isteklerini

18 *"Hilâl-i Ahmer Müessesâtına Tecavüz, Düşmanların Dena'etkârânesi"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1280, 17 Kânûn-ı evvel 1331, s.70.

19 *"Türk Ulüvv-i Cenabı, Çanakkale'de Düşmanın Redaetleri"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1277, 26 Teşrin-i sânî 1331, s.41.

ortaya koydukları açıktır. Bu psikolojide Çanakkale'deki kumandanların başarısız oldukları fikrini Avam ve Lortlar Kamaralarında açıkça tartışılmaya başlanmış olmasının da önemli etkisi vardır. İngilizler Çanakkale'deki hezimeti gizleme gayreti içindedirler. Harp Matbuât Karargâhından alınan haber Servet-i Fünûn'da aktarılarak yorumlanıyor:

"İngilizler Anafartalar ve Artburnu'ndan pek az zayiâtla kuvvetlerini kurtarmalarını bir muvaffakiyet şeklinde ilan ediyorlar. İngilizler her taraftaki ricalarını daima muvaffakiyet olarak telakki etmeğe ve bu ricatlarda bir lezzet görmeğe alışmış olduklarından bu yoldaki neşriyâtlarına hiç de taaccüp etmeden eğer harbin medenî ve insanî usûllerini ayak altında çiğnemiş olsaydık şüphesiz bu çekilmeyi kendilerine çok kanlı neticelendirirdik. Tebliğlerimizde defaâtla ilan ettik ki İngilizler hastahâne gemilerini suiistimal ediyor ve bunlarla sağlam asker ve malzeme-i harbiye taşıyorlar. Bu malum iken bu bayraklara hürmet ettik. Ve bu nakliyâtı ateşlerimizle taciz etmedik. İşte İngilizler ricatlarındaki bütün ser muvaffakiyeti bu bayrağın himayesine iltica arasınlar. Şüphesiz ki İngilizler bu muvaffakiyeti Salib-i Ahmer işaretine medyûn olduklarını asla unutmayacaklar ve bu işaretin kırmızı aksi daima yüzlerinde belirecektir."[20]

Çanakkale'de insanüstü bir gayret gösteren Türk askerinin kazandığı büyük zafer dünyanın birçok yerinde yankı bulur. Müttefiklerimiz için önemli bir moral kaynağı olan bu başarı düşmanlarımız için adeta bir yıkımdır. Çanakkale'de bir türlü istediği başarıyı sağlayamayan, müttefiki Rusya'nın gücünü takviye edemediği için diğer cephelerde de zorlanan İngilizler, Avam Kamarası ve Lortlar Kamarası'nda Çanakkale'den ve hatta savaştan tamamen çekilmeyi tartışırlar. Avam Kamarası'nda şiddetli bir muhalefetle karşılaşan İngiltere Harbiye Nâzırı *Bunarlov: "Hiç kimse vaziyetin ne kadar vahim olduğunu benim kadar kestiremez"*[21] ifadesiyle bulundukları durumun zorluğunu kabul eder.

İngiliz Avam Kamarası ve Lortlar Kamaraları ile Bakanlar Kurulu'ndaki huzursuzluğun halk içinde de yaygın olduğunu Servet-i Fünûn'un *Reuters Ajansı*'ndan naklederek yayımladığı haberden anlıyoruz: *"O derece ki artık İngiliz*

---

20 *"İngilizlerin Suistimalâtı"* **Servet-i Fünûn**, nu.1280, 17 Kânûn-ı evvel 1331 s.77.

21 *"Çanakkale'den Gidecekler Mi?"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1275, 26 Teşrin-i sânî 1331, s.7.

milleti bile hükümetin bu meslek-i sakimine karşı infiâlâta düşmüş, bu meslek ve mişvar hakkında birtakım İngilizlerde nefret uyanmış, nihayet'ül-emr bu infiâl ve nefret efkâr u hissiyât-ı umûmiyeye ister istemez ma'kes olması iktiza eden İngiliz Parlamentosu'nda âsârını göstermeğe başlamıştır. Son günlerde İngiliz Parlamentosunda cereyan etmiş olan münakaşât, kabineye karşı muhâcemât bunun en büyük delilidir."[22]

Çanakkale'deki savaşın son safhası ve cephesi olan Gelibolu'da kazanılan başarılar, müttefiklerimiz Almanya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda büyük bir coşkuya vesile olur, onlara büyük bir moral sağlar; Çanakkale Zaferi'nin müttefik basındaki yansıması aktarılarak Alman gazetelerinde yazılanlar Servet-i Fünûn'da yorumlanarak aktarılmıştır.

"... Mesela Berliner Tagblatt, Türklerin Gelibolu muzafferiyet-i ahiresi üzerine İngiltere'nin nüfûz ve itibarı bütün cihan nazarında azim rahneye düçar olduğunu söylüyor."[23]

Bir başka Alman gazetesi *Vossische Zeitung*'un konuyla ilgili haberi aktarılıyor:

"Vossische Zeitung ise Gelibolu Zaferi'ni bilhassa alem-i İslâm'da tesirât-ı şamilesi nokta-ı nazarından mütalaa ederek Ahali-i İslâmiye'den birçoğu taht-ı idaresinde bulunan iki büyük devletin, İngiltere ve Fransa'nın bütün alem-i İslâm'ın başında bulunan bir devlete bütün ehl-i İslâm'ın matma'-ı enzâr u hedef-i kulûbü olan makam-ı muallâ-yı hilafete karşı mehinâne ve hainâne taarruz ve hücumlarında kahkarî hezimetlere olmalarının Çar-aktar-ı cihanda, bilcümle ehl-i İslâm üzerinde pek büyük bir tesir hâsıl ederek böylece İngilizlerle Fransızların uğradıkları hezimetin nasıl bir büyük hezimet-i maneviye olduğunun anlaşılacağını izah ediyor."[24]

Yine bir Alman gazetesi olan *Deutsche Zeitung*'un Gelibolu Zaferi'yle ilgili yorumu da aynı yazıda ele alınıyor.

---

22 *"Çanakkale Meselesi İngiliz Parlamentosu'nda"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1275, 26 Teşrin-i sâni 1331, s.3-4.

23 *"Gelibolu Muzafferiyeti, Tesirât ve Takdirât"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1279, 10 Kânûn-ı evvel 1331, s.60.

22 Aynı yazı.

25 Aynı yazı.

"Gelibolu Şibh-i cezîresi hadisâtının yeni bir safhaya girmiş ve kahraman Türk ordusunun umûmî taarruza başlamış olduğunu istidlâl ediyor; Selanik'te İtilâfçıların vaziyetini pek buhranlı görerek Gelibolu hezimeti ile buhranın İtilâfçılar aleyhinde istidâd edeceğini tahmin eyliyor."[25]

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda yayımlanan bazı gazetelerin konuyla ilgili yayımları da Türk askerini ve kumandanlarını takdir edip alkışlayarak etkisinin çok mühim olduğunu vurgulamaktadırlar. Avusturya-Macaristan Hariciye Nezareti'yle bağlantısı olduğu ifade edilen Fremdenblatt gazetesinin haberi aynen aktarılıyor:

"Çanakkale'de İtilâf heyet-i seferiyesinin son hesabının görülmesi Türklerin parlak bir muzafferiyeti ile vücuda gelmiş ve bu suretle İtilâfçıların hezîm-i itmam edilmiştir. Osmanlı kıtaât-ı askeriyesi on ay kadar kuvve-i tedâf'iyelerinin mu'şa'şa misallerini irae eyledikten sonra şimdi düşmana şeciyâne hücumlardaki tefevvuklarını da ispat etmişlerdir. İtilâf-ı murabbaın Çanakkale'ye karşı harekâtının harabi-i tâmı başlamıştır."[26]

Dünya Savaşı'nda müttefikimiz olan ve bizim kazandığımız başarılarla moral bulan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu basını Gelibolu'daki gelişmeleri okuyucularına bir zafer müjdesi gibi verir. Servet-i Fünûn Dergisi bu ülke basınından aldığı konuyla ilgili haberleri yorumlayarak okuyucusuna aktarır.

"Neues Freie Prese, İngilizlerin dünyanın en alçak ve rezil düşmanı olduğunu söyleyerek Türklerin yed-i kahkar galibiyeti ile bu düşmanın cez-ı sezâsını bulduğunu anlatıyor. Ve Türklerin Gelibolu muzafferiyeti, İngilizlerin hezimeti haberleri bütün Balkanlarda harikulâde bir surette barut ateş gibi tesirât husûle getirerek İtilâfçıların Selanik'te de vaziyet-i tevhim edeceğini kariben Paris ve Londra'da Çanakkale'den büsbütün kaçalım, Selanik'i büsbütün terk edelim gibi sedâlar işitileceğini izah etmek istiyor.

Viener Tagblatt, Selanik'te İtilâfçılar için bir felaket hazırlandığı sırada Gelibolu'da kahraman Türklerin bunlara indirdiği darbenin pek müthiş olduğunu söylediği gibi mütezellil İngiltere için pek mühlik olan Türklerin beyan ediyor.

---

26 Aynı yazı.

Bağdat ve Gelibolu zaferleri müteali ve mü'şa'şa'-ı helâle revnak u ulviyet bahş olunduğunu beyan ediyor."[27]

Çanakkale'de kazanılan başarılar, yıllardan beri savaşan, gerileyen ve küçülen Osmanlı Devleti için bir umut olmuş; yöneticiler ve halk tarafından büyük bir coşkuyla karşılanmıştır. Servet-i Fünûn, Gelibolu'daki son zaferi savaşın seyrini İtilâfçılar aleyhinde tamamen değiştirmiş bir dönüm noktası kabul ederek diğer cephelerde de Türklerin ve müttefiklerinin başarılı olduğunu, İtilâfçıların çok zor durumlarda bulunduğunu yazar.

"Kahraman Türk askerleri Çanakkale'ye taarruz eden düşmanlarını emsalsiz bir mükavemet-i dilirâne ile püskürterek Harb-i Umûmi'nin cereyanını pek kavi ve esaslı bir surette hasımların aleyhine çevirdikleri gibi Balkanlar üzerinde de bu muvaffakiyetleriyle, hasım devletlerin bütün siyasileri ve hatta orduları tarafından sarf olunan mesai ile istihsal olunamayan bir derecede bir tesir-i azim icra etmişlerdir."[28]

Çanakkale'de Türk askerînin insanüstü gayreti gayret ve kahramanlıklarını müşahede eden dönemin ünlü şairi *Abdülhak Hâmit*'in bu kahraman askerlerimizden aldığı ilhamla yazdığı şiiri *"İlhâm-ı Nusret"* de Servet-i Fünûn'da neşredilir:

" Bildin mi bugün haddini ey düşmen-i mağrûr,
Ey düşmen-i hayret-zede, ey düşmen-i makhûr,
Gördün mü ki Türk ordusu isterse edermiş,
Alçakları bir kat daha alçalmaya mecbûr?..
Türk ordusudur milletin evlâd-ı kirâmı,
Git hâr-ü zebûn ma'bede takdîs et o nâmı.
Mecrûh ü muhakkar ceberûtunla berâber

---

27 Aynı yazı.

28 *"Kahraman Türk Askerleri, Irak'ta, İran'da, Kafkasya'da, Süveyş'te, Galiçya'da, Dobruca'da,"* **Servet-i Fünûn**, nu.1317, 1 Eylül 1332, s..199.

Bir ömr-i zelîlin sana lâzımsa devâmı!....."[29]

Kazanılan bu zafer ve *Türk* askerinin destanlaşan kahramanlığı ile duygulanan Padişah *V. Mehmet Reşat* bir manzume yazar ve bu şiir Servet-i Fünûn'da yayımlanır:

" MANZÛME-İ GARRA-I HÜMAYÛN

Savlet etmişti Çanakkale'ye bahr ü berden.

Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavisi birden.

Lakin imdad-ı İlâhi yetişip ordumuza

Oldu her bir neferi kala-ı pulâd beden.

Asker evlâtlarımın pişgeh-i azminde.

Aczini eyledi idrâk nihayet düşman

Kadr ü haysiyeti pâ-mâl etti firar

Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken

Kapanıp secde-i şükrâna Reşad eyle dua.

Mülk-i İslâm'ı Huda eyleye daim me'men"[30]

Osmanlı İmparatorluğu'nun en zor döneminde tahta oturan Sultan V. Mehmet Reşat'ın *"Çanakkale kahramanları için yazdığı şiir çok sevilmiştir."*[31]

Servet-i Fünûn, Bu şirin daha sonra Almanya'da da tercüme edilerek yayımlandığını haber veriyor.[32]

Sultan Mehmet Reşat Han'ın yazdığı bu manzumeye bir tahmis yazılmış ve bu tahmis de Servet-i Fünûn'un 1322. sayısında 259. sayfada neşredilmiştir.

29 Abdülhâk Hâmid, *"İlhâm-ı Nusret"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1284, 14 Kânûn-ı sânî 1331, s.119. (Hamid, bu şiiri 'İlhâm-ı Vatan' adlı kitabına *Servet-i Fünûn*'da yayınlanan nüshadan altı mısrai çıkararak almıştır.)

30 Sultan V. Mehmet Reşat, *"Manzûme-i Garra-i Hümayûn"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1317, 1 Eylül 1332, s..198.

31 Nevzat Kösoğlu, **Türk Dünyası Tarihi ve Türk Medeniyeti Üzerine Düşünceler**, 2. Baskı, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1991, s.741.

"Tahmis-i Manzume-i Şahane" adıyla yayımlanan şiir, *"Ordu-yı Hümayun Efrâdından Nazım"* imzasını taşımaktadır.

"Doğarak mühr-i vega semt-i hafâ-perverden

Oldu âfâk u fezâ-levha-nümûn-ı mahşerden

Gasp için Kıble-i âmâlı şâh-ı ekberden

Savlet etmişti Çanakkale'ye bahr ü berden.

Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavisi birden.

..... "

Çanakkale Savaşı'nın Türk tarihi açısından en büyük faydalarından biri de, Mustafa Kemal'in şahsiyetini göstermesine vesile olmasıdır. Arıburnu'nda Anafartalar'da gösterdiği başarılarla dikkatleri üzerine çeken ve tüm komutanlarının takdirini kazanan Mustafa Kemal'in bir fotoğrafı Servet-i Fünûn dergisinin kapağında: *"Anafartalar kumandanı Miralay Mustafa Kemal Bey ve maiyeti"*[33] ibaresiyle yayımlanmıştır. Bu fotoğraf, Mustafa Kemal'in basında yayımlanan ilk fotoğraflarındandır.

Yayımladığı fotoğraf ve karikatürlerle basın hayatımızda mühim bir yere sahip olan Servet-i Fünûn, Çanakkale'deki İngiliz mağlubiyetini konu alan bir karikatürü de sayfalarına almış ve bunu: *"Osmanlı askerleri ile Alman askerleri Gelibolu'dan kaçan İngilizlere diyor ki: 'Hey, bana bak kaçıyorsun ama Balkanlarda yine görüşürüz'"*[34] ibaresiyle okuyucusuna sunmuştur.

Çanakkale'de kazanılan zafer, ülkemizde büyük bir coşkuyla karşılanmıştır. İstanbul'da sokakların süslendiği, halkın sevincini ve gururunu heyecanla dışa vurduğu haber veriliyor.

"Pazartesi akşamı, Salı günü [7-8 Kanûn-ı evvel 1331] memleketimiz pek serverli ve iftiharlı bir gün yaşadı. Pazartesi akşamı İstanbul bir Bayram gecesini

---

32 *"Manzume-i Şahanenin Almanya'da Neşri"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1321, 29 Eylül 1332, s.246.

33 **Servet-i Fünûn**, nu.1281, 24 Kânûn-ı evvel 1331, Kapak fotoğrafı.

34 **Servet-i Fünûn**, nu. 1285, 21 Kânûn-ı sânî 1331, s.139.

tanzir etti, her taraf donandı. Ahali bütün ruhlarıyla, mevcudiyetleriyle Gelibolu'da şan u şeref-i Osmanî'yi müdafaa eden ve nihayet Payitaht-ı Saltanat-ı Osmanî'ye Makam-ı Hilafet-i Muazzamaya mütecâviz düşmanları denize döken kahramanları selâmlıyorlardı. Cenâb-ı Kübrâya, Türklere ve Müslümanlara mededres ü penâh olan eltâf-ı Sübhâniyesinden hamd ve şükrediyorlardı."[35]

Servet-i Fünûn aynı yazıda, *Tanin*'den Çanakkale savaşıyla ilgili bir değerlendirmeyi aktarıyor. Bu yazıda Türk askerinin büyük zorluklara ve yokluklara rağmen İtilâf devletlerinin gücüne ve teknolojisine iman ve inançla karşı koyduğu ifade ediliyor.

"Gelibolu sahillerine işgâl ettikleri birkaç karış toprakla değil, bütün şan u şerefleri, bütün haysiyet ve izzetleri, hatta bütün hayat ve istikbâlleri ile merbûd olan düşmanlar için böyle bir akibet-i mukadder olduğu zaten çoktan anlaşılmıştı. Bu kanaat sade azm ü imanların süngülerinin ucuyla kazanan Gelibolu müdafilerinde değil, vatan hudutlarının en uzak köşelerinde çocuklarda bile vardı. Herkes emindi ki Şark kapılarının bekçiliği vazifesiyle mükellef olanlar bu kadar müstesnâ bir kahramanlık, bu kadar hatıra gelmez bir sebât ve fedakârlık gösterdikten sonra her gün bütün bir alemin göğsünü dolduran zafer ve selamet duaları elbet işitilecektir. Hepimizin beklediği şey, hepimize birer birer günleri saydıran intizâr, sade bunun hangi gün olacağını anlamaktan ibaretti. Ve işte o gün geldi.

On ay devam eden ve müdafaasının kıymeti hiçbir zaman zaferinin kıymetinden aşağı olmayan bu kanlı hailede, hakikatte bizim için her gün bir başka zafer demekti. Biz arada her muvaffakiyetsizliğinden sonra biraz daha kuduran düşmanın acz ü yeis ile her tedbire tevessül ettiğini gördük, Türk'ün süngü ile yetişemediği sahillere düşman her gün başka bir vasıta, başka bir alet, başka bir asker çıkardı; İngiltere asilzâdelerinden, Fransız sosyalistlerinden başlayarak Afrika'nın yamyamlarına, Hind'in Mecûsilerine varıncaya kadar türlü türlü düşmanlar gördük. Kara torpillerinin homurtuları arasında yamyam baltalarının parıltıları, deniz ifritlerinin cehennemleri, bombaların tarakaları, tayyarelerin uğultuları, lağımların zelzeleleri, her şey iptidaî veya medenî beşerin tufandan beri icad edegeldiği bütün bütün vesaîl-i tahrip hep orada toplanmıştı. Zehirli gazlarla

[35] *"Çanakkale Müdafaa-ı Kahramanâne, Def' ü Tenkil-i A'da"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1279, 10

boğmayı kafi görmeyen düşman hileli dom dom kurşunları yapmış, vurduğunu mutlaka öldürmeğe azmetmiştir. Bu kıyametler içinde öyle günlerimiz oldu ki düşmana karşı kullanılacak elimizde bir tek silah kaldığını gördük: Göğsümüz! Bu gün o göğsü ne kadar yükseltsek haklıyız." [36]

Çanakkale Zaferi'nin sonrasında Harbiye Nâzırı ve Başkumandan Vekili *Enver Paşa* Çanakkale'de büyük başarılar gösteren bazı askerî birlikleri ödüllendirir. Ödül töreni Harbiye Nezareti'nde yapılır:

"Çanakkale dâr-ül-harbinde İngilizlerin Kemikli Limanı'na son ihracâtında Conkbayırı'na çıkan kıtaâtına hücum ile onları tard u def'e ve bu suretle en mühim bir mevzide düşmanın yerleşmesine meydan vermeden istirdâda muvaffak olan Yirmi Sekizinci Alay'ın sancağına taraf-ı eşref-i mülûkâneden ihsan buyrulan altın ve gümüş muharebe imtiyaz madalyalarıyla alayın harekât-ı fedakârânesi yazılı büyük kurdelenin merasim-i ta'likiyesi [17 Kanûn-ı sâni 331] Harbiye Nezâreti meydanında Başkumandan Vekili Paşa Hazretleri tarafından bir veche-i âli icrâ edilmiştir.

...

Bunun gibi Çanakkale dâr-ül-harbinde fevkâlâde fedâkârlığı sebk eden Yirmi Yedinci, Elli Yedinci Alaylarla Şarkî Anadolu dâr-ül-harbinde fevkâlâde fedâkârlıkları meşhûd olan Kırk Dokuz, Elli, Seksen İki ve Seksen Üçüncü Alayların sancaklarına da ihsân buyrulmuş olan nişan ve kordonlar merasim-i mahsûsa ile talik olmak üzere mahallî kumandanlıklarına irsâl kılınmıştır." [37]

Çanakkale'de askerlerimizin Türk halkında meydana getirdiği takdir ve güven duygusunun bir timsali olarak çeşitli yerlerde anıtlar dikilmiştir. İstanbul'da Beyazıt Meydanı'na dikilen anıtın fotoğraf haberi:

"Sultan Beyazıt Meydanı'nda Çanakkale'de ve diğer cephelerde şanlı zaferler ihrâz eden kahramanlarımız için bir hâtıra-ı celâdet olmak ve üzerine çakılacak altın ve demir çivilerin hasılatı Osmanlı Hanımlar Yardımcı Cemiyet-i muhteremesinin delâlet-i müşfikânesiyle muhtac-ı muavenet asker ailelerinin

---

Kânûn-ı evvel 1331, s.59.

36 *"Çanakkale Müdafaa-ı Kahramanâne, Def' ü Tenkil-i A'da"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1279, 10 Kânûn-ı evvel 1331, s.59.

37 *"Muhteşem Bir İhtifâl"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1285, 21 Kânûn-u sâni 1331, s.134.

ihtiyacât-ı zaruriyesine hasr edilmek üzere rekz olunan tahta topun merâsim-i mahsûsa ile [Çarşamba 30 Mart 1332'de] Şehzâdegân hazretiyle Sadrazam Paşa, Şeyhülislâm Efendi ve vükelâ-ı fehâm ve müttefik devletlerin sefirleri hazır bulundukları halde, Harbiye Nâzırı ve Başkumandan Vekili Enver Paşa Hazretleri'nin hamasetkârâne nutkuyla resm-i küşâdın icrâsı."[38] ibaresiyle nakledilliyor.

Ayrıca *Biga* cephesinde şehit olan askerlerin hatırasını yâd etmek için de bir anıt açıldığını Servet-i Fünûn'dan öğreniyoruz:

"Çanakkale muherebât-ı zafer ayatında mecrûh olup berây-ı tedavi nakledildikten sonra Biga harp cephelerinde ihrâz-ı rütbe-i şehadet etmiş bulunandilâverân-ı şehidân-ı vatandan yüz yetmiş üç nefer namına inşasına başlayıp 10 Temmuz 1332 tarihinde resm-i küşâtı icrâ edilen meşhed ile âbide."[39]

Osmanlı Devleti, 20. yüzyıla acı, sıkıntı ve karışıklıklarla yoğrulmuş olarak girer. Hazır olmadığı, maddi ve manevî bakımdan kaldıramayacağı halde dahil olduğu I. Dünya Savaşı'nın daha başında aynı anda bir çok cephede savaşmak zorunda kalır. Bu umutsuz ve zor günlerde Çanakkale'de yazılan destan adeta bir kurtuluş müjdesi gibi heyecan ve sevinçle karşılanır. Türk'ün kırılan gururunun yenilendiği, kaybettiği özgüvenini yeniden kazandığı bir dönüm noktasıdır Çanakkale. Harb-i Umûmi'yi kaybettik ama Çanakkale'de daha fazlasını kazanmıştık. Sadece Mustafa Kemal'in tarih sahnesine çıkması bile paha biçilmez bir kazançtır.

"Nisan ve Ağustos 1915'te Arıburnu, Anafartalar, ve Conkbayırı vuruşmaları sırasında Gelibolu Yarımadası düşman eline düşüp İstanbul yolu açılabilirdi. Bu iki yerde de talih genç ancak büyük bir komutanı bulundurmuş ve düşmanın tasarıları boşa çıkmıştı. Mustafa Kemal'in bu yüksek başarıları ona öyle bir ün kazandırmıştır ki O, 1918'den sonra yurdu kurtarmağa kalkıştığı vakit her Türk general ve subayı onun bu işi yapabileceğine inanmış ve onun yanına güvenle koşmuştu. Mustafa

---

38 **Servet-i Fünûn**, nu.1296, 7 Nisan 1332, s.262.

39 **Servet-i Fünûn**, nu.1316, 26 Ağustos 1332, s.Kapak fotoğrafı.

Kemal Çanakkale kahramanı olmasaydı millî mücadelede herkese daha az güven verebilir, dolayısıyla da daha az yardım ve dayanak bulabilirdi." [40]

Çanakkale savaşı kahramanlarına şükranlarımızı Enver Paşa'nın sözleri aracılığıyla ifade edelim:

"Bize bu suretle alnı açık olarak söz söylemek fırsatını veren, memleketi bugünkü bulunduğu hâl-i masuniyette bulunduran hudutlarımızda yatan şehitlerimizi ruhuna fatiha!

Onlar yattıkça biz her halde onların müdafaa ettikleri toprakları inşallah düşmanlarımıza çiğnetmeyeceğiz ve ümid ediyorum ki millet hakikaten onların bu fedakarlıklarını hiçbir vakit unutmaz, onların evlâdına vesâiresine de lazım gelen iyiliklerde bulunur." [41]

3.4.1.2. Servet-i Fünûn'da Irak Cephesi

İngilizlerin, bu cepheyi açmaktaki amaçları: Bölgedeki zengin petrol yataklarını ele geçirmek, Kuzeye çıkıp Ruslarla birleşmek, Osmanlı Kuvvetleri'nin *İran*'a girip *Hindistan*'ı tehdit etmesini önlemektir.

İngilizler 1915 yılı Eylül ayında, Bağdat'ın 160 km güneyindeki Kut'ül-Âmâre'ye girerler. Osmanlı Devleti diğer cephelerdeki asker ihtiyacını karşılamak amacıyla Irak'taki kuvvetlerin neredeyse tamamını çekmiş ve bölgede Araplardan kurulu sekiz-on bin kişilik 38. Tümen'i bırakmıştır. İngilizlerin ilk hücumlarında erleri savaş alanını terk etmesiyle İngilizler kolaylıkla ilerleyerek İran'a kadar geniş bir bölgeyi ele geçirirler. Fırat üzerindeki Nasıriye ve Bağdat'ın sancak merkezi Kut'ül-Âmâre düşer.

İngilizlerin Irak'a büyük bir kuvvetle yükleneceğinin anlaşılması üzerine Kafkasya'daki 13. Ve 18. Kolordular bu bölgeye kaydırılır. Bölgede meydana gelen çarpışmalar da Türk kuvvetleri önemli başarılar kazanılır. Bu dönemdeki savaşın seyrini Servet-i Fünûn'dan aktaralım:

---

40 Y. Hikmet Bayur, **Türk İnkılâbı Tarihi**, Cilt III, Kısım II, 3. Baskı, TTK Basımevi, Ank., 1991.

41 *"Osmanlılar Çanakkale Zaferi, Enver Paşa Hazretlerinin Meclis-i Milli'de Beyânât-ı Mühimme-i Târihiyesi"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1282, 3 Kânûn-ı evvel 1331, s.94.

"... Sasanî payitahı Ktesiphon kendilerini hemen hemen Bağdat'a hakim addetmeğe başlamış olan İngilizler kati bir hezimete uğramışlardı. Meydan-ı harbi ölüleriyle doldurduktan sonra, İngilizler firar halinde kendileri tarafından müstahkem bir hale getirilmiş olan Aziziye'ye doğru, buradan daha uzakta Kut'ül-Âmâre'ye doğru ricat etmişlerdir. Bu da harikûlade bir darbe idi."[42]

Yine aynı yazıdan; İngilizlerin Irak cephesindeki başarıyı, bir prestij malzemesi ve halkın ve müttefiklerinin kendilerine olan güvenlerini tazelemek açısından bir fırsat olarak gördükleri, bu nedenle de buradaki güçlerini sürekli takviye ettiklerini anlıyoruz.

"Birkaç ay evvel İngilizler Fırat Vadisi'ni tutmak için Kale'el-Necm'de mağlubiyete uğramışlardı İngilizler aynı serseriyâne hareketi Dicle üzerinde de tecrübeye kalkışacaklarını tahmin etmek kolaydı. İngilizler kendilerine has olan bir inat ile Harbi Umûmi'nin neticesi itibariyle, ehemmiyeti haiz olmadığı halde, bir muvaffakiyet istihsal etmek, makam-ı Hilafet olmuş olan Bağdat şehrinin ismiyle Londra ahalisinin ve müttefiklerinin hayalâtını okşamak ve bitaraf memleketlerde sukût etmiş olan İngiliz haysiyetini biraz kaldırmak istiyorlardı. İngilizlerin Şarkta bütün muvaffakiyetleri Gelibolu şibh-i cezîresinin sahilinde iki kilometrelik merba' mahal işgal etmekten ibaret kalmış, Selanik ve Yunanistan üzerinde tazyikât icrası için Cezayir Bahr-i Sefid'den birkaç adanın işgalini de buna inzimam ettirmişlerdi. Cihad-ı Mukaddes hakkında aldıkları çeşitli yanlış haberlere aldanarak bir muvaffakiyet istihsâli hülyalarına dalmışlardı."[43]

İngiliz askerlerinin geri çekilmeye başladıkları ve kazanamayacaklarını anladıkları anda barbarca hareket ettikleri ve önlerine çıkan herkese ve her şeye zarar verdikleri haberine defalarca rastladık. *Irak*'taki savaşlarda da *Selman-ı Pâk Hazretleri*'nin *Bağdat* yakınlarındaki türbesine saldırarak burada bulunan altı masum insanı katlettikleri esefle haber veriliyor. Servet-i Fünûn bu haberi *Millî Ajans*'tan aktarıyor:

"9 Teşrin-i sânî'deki muharebede Selmân-ı Pâk civarındaki mevzilerimize igren İngilizler, mazanne-i kirâmdan Selmân-ı Pâk hazretlerinin merkad-ı

---

42 *"Dicle Muzafferiyeti"*, **Servet- Fünûn**, nu.1277, 26 Teşrin-i sâni 1331 s.42.

43 *"Irak Meydan Muharebeleri"* **Servet-i Fünûn**, nu.1279, 10 Kânun-i Evvel 1331, s.61-63.

mübareklerinde bulunan türbedâr ve kayyım başta olmak üzere altı müstahdemini katletmişlerdir."[44]

Irak'ta savaşan ve ölen İngiliz askerleri arasında İngilizlerin sömürgelerinden getirdiği askerler de vardır.

"Meydan-ı harp Hintli ve Mecûsî, kaçırılamayan eslihâ ve mühimmât-ı harbiye ile mestûr ..."[45]

Irak'ta kazanılan bu zaferler, müttefiklerimiz de sevinçle karşılanır. Avusturya Gazetesi, *Neues Vienes Tagblatt*, "Kahraman Türkler" manşetiyle bu zaferi değerlendirir ve Türk askerini över.

"Namuskâr ve besâlet-şiâr müttefiklerimiz olan Türkler, pek büyük ehemmiyeti haiz bir muzafferiyet daha iktisap ettiler. Samimi bir şükran ve ihtirâmla Avrupa-ı Merkezî Hükümetleri bu muzafferiyet-i muhteşeme-i harbiyeyi takdir ederler.

...

Dicle ile Fırat arasında, bu havalide nüfûzu olan İngiltere gibi bir devlete karşı Türklerin ihrâz eylemiş oldukları muzafferiyet, ahiren İngilizler için büyük endişeleri daidir."[46]

Karargâhı Bağdat'ta bulunan 6. Ordu Kumandanı *Goltz Paşa*, 13. Ve 18. Kolorduları da alarak 21 Ocak 1916'da *Felâhiye* civarına taarruza geçer. Bu bölgede sürekli çarpışmalar olur; bu çarpışmaların sonunda Osmanlı askeri, İngiliz kuvvetlerini *Kut'ül-Âmâre*'de kuşatır. İngilizlere gelen takviyeler ve İngilizlerin kuşatmayı yarma gayretleri bir sonuca varmaz. Nihayet bu uzun kuşatmada aç ve perişan kalan İngiliz kuvvetleri, beş yüze yakın subay, on beş bine yakın askeriyle 29 Nisan 1916'da kayıtsız şartsız teslim olur. Irak'taki bu çarpışmalar Servet-i Fünûn'da geniş yer bulur ve ayrıntılı şekilde işlenir. İngilizlerin teslimi büyük bir mutluluk yaratır. Konu, bilhassa 21 Nisan 1332 (4 Mayıs 1916) tarihinde neşredilen 1298.

---

44 *"Selmân-ı Pâk"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1277, 26 Teşrin-i sâni 1331 s.41.

45 *"Irak Muzafferiyeti. Kahraman Türkler"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1277, 26 Teşrin-i sâni 1331, s.41-42.

46 *"Kut'ül-Âmâre'nin Sukûtu, 13.000 İngilizin Esareti"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1298, 21 Nisan 1332 s.288.

sayıda bütün yönleriyle ayrıntılı olarak ele alınmıştır. İngiliz Ordusu'nun teslimi üzerine yayımlanan resmi tebliğ de Servet-i Fünûn'da neşredilir.

"16 Nisan 332 tarihiyle Karargâh-ı Umûmi'den tebliğ olunmuştur.

1. General Towshend ordusuyla beraber serbestçe çıkmasına müsaade edilmek şartıyla Kut'ül- Âmâre'nin teslimini teklif etmiş, buna mukabil ne kadar topu varsa bunları ve nakit olarak bir milyon lira vereceğini beyan etmiş ise de bu gülünç teklif biltabii derhal reddedilmiştir.

Son saatte aldığımız ikinci raporda ilk teklifin tarafımızdan reddi üzerine Kut'ül-Âmâre'de mahsûr bulunan General Towshend, 13.300 kişiden mürekkep ordusuyla bu sabahtan itibaren tarafımızdan teslim alınmağa başlanmıştır. Henüz sûret-i teslim hakkında tafsilât gelmemiştir.

2. *Diğer cephelerde mühim tebdil yoktur"*[47]

Kazanılan bu zafer, Osmanlı sınırlarında ve özellikle Bağdat'ta büyük bir coşku yaratır. Servet-i Fünûn, konuylailgili haberi *Sadâ-yı İslâm*'dan nakleder:

"Bağdat'ta intişâr eden Sadâ-yı İslâm refikimizin Kut'ül-Âmâre'nin sukûtu üzerine intişâr eden nüshaları vasıl oldu.

Kut'ül-Âmâre'nin şanlı ordumuza teslimi haber-i beşaret-âveri Bağdat'a vasıl olunca husûle gelen fevkâlâde meserret ve mesudiyet refikimizin sütunlarında tafsil edilmekte.

Bu zafer Bağdat'ta: Üç gün, üç gece her taraf donanarak sabahlara kadar icrâ-yı şâdımâni edildiği, Dicle üzerinde meşalelerle kayık alayları tertip olunduğu, müftehirâne nutuklar irad ve neşide edilerek..."[48] kutlanmıştır.

General Towshend'ın teslimden on gün kadar önce 19 Nisan 1916'da Von Der Goltz Paşa tifüsten ölmüştür. Çeşitli aralıklarla Türkiye'ye gelmiş, Türk ordusuna hizmetleri geçmiş ve 1914 yılında 1. Ordu'nun başına getirilmiş olan Von Der Goltz Paşa, Türk halkı tarafından çok sevilmiştir. Ölümü de büyük bir teessürle karşılanmıştır. Onun ölümünü müteakiben 21 Nisan 1332 (4 Mayıs 1916) tarihinde yayımlanan Servet-i Fünûn'un 1297. sayısı Von Der Goltz Paşa'ya geniş bir yer ayrılmış; askerlik ve aile hayatı hakkında bilgi verilmiştir.

47 *"Irak Muzafferiyeti. Kahraman Türkler"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1277, 26 Teşrin-i sâni 1331, s.41-42.

48 *"Bağdat'ta Şenlikler"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1301, 12 Mayıs 1332, s.3.

"Pazar 10 Nisan 1332 sabahı muhitimizde elim bir haber intişar etti:

Gazeteler, Müşir Von Der Goltz Paşa'nın vefatının derin bir hüzün ve kederle ahaliye bildiriyordu. Altıncı Ordu-yı Hümayûn Kumandanlığı'yla Bağdat'ta bulunan bu muhterem asker, on bir gün kadar devem eden bir hastalıktan sonra orada, Osmanlı toprağında, İslâmiyetin tarihî merâkiz-i mühimmesinden olan bu beldede irtihâl etmiştir. Müşir Von Der Goltz Paşa'nı hayat-ı askeriyesi Alman hayat-ı askeriyesine merbut olduğu kadar Osmanlı askerliğine ve ordusuna merbuttur. Osmanlı Ordularının tensîki, hayat-ı askeriyenin inkişâfı hususunda, vaktiyle senelerce müddet, ömrünün en faâl dönemini Türkiye'de geçirerek hidemât-ı mebrûrede bulunmuş bu dehâ-yı askerîye, bu şöhret-şiar kumandana, bu faziletkâr insana karşı bütün Türkiye, bütün Millet-i Osmaniye fevkâlâde bir muhabbet ve samimiyet ile mütehassis bulunuyor ve kendini medyûn-ı şükrân görüyor."[49]

Goltz Paşa'nın yerine *Halil Paşa* getirilmiştir. Halil Paşa, Rusların İran'dan Hanikin'e yaptığı taarruzu durdurarak karşı taarruza geçer ve 8 Haziran'da *Kasr-ı Şirin* kasabasını ele geçirir. Enver Paşa'nın emriyle *Tahran*'a doğru harekat başlatılırsa da lojistik destek yetersizliği nedeniyle daha ileri gidilemez ve *Hemedan*'ın doğusunda bir savunma hattı kurularak burada kalınır. Goltz Paşa'nın yerine Altıncı Ordu Kumandanı olan *Halil Paşa* da Irak'taki başarılarından dolayı Servet-i Fünûn'da yer almış ve 1298. sayıda kapakta onun fotoğrafı, *"Irak Kumandanlığı'na şeref-bahş Altıncı Ordu-yı Hümayun Kumandan Vekili ve Bursa Valisi Mirliva Halil Paşa Hazretleri."*[50] ibaresiyle yayımlanmıştır.

Aynı sayıda, Bağdat'ta 6. Ordu ile büyük başarılar sağlayan Halil Paşa'nın askerlik hayatı: *"Kut'ül-Âmâre'de ihraz olunan muzafferiyet-i azime hakkında her tarafta azim bir sürûr ve memnuniyet ibraz edildiği sırada bugün Irak'ta muzaffer ordularımızı idare eden Mirliva Halil Paşa'nın hayat-ı maziyesini ve parlak meslek-i*

---

49 *"Müşir Von Der Goltz Paşa, Vefat-ı Elimi Münasebetiyle"* **Servet-i Fünûn**, nu.1297, 14 Nisan 1332, s.274-279.

50 **Servet-i Fünûn**, nu.1298, 21 Nisan 1332, s.Kapak fotoğrafı.

askeriyesini karilerimize mustasaran anlatmak istiyoruz."[51] şeklinde bir girişle ana hatlarıyla anlatılır.

Irak'ta kazanılan başarılar, Avrupa'nın bir çok ülkesinde yankı bulur. Konuyla ilgili olarak Arnavutluk, Almanya, Danimarka, Fransa, Hollanda, İsveç ve İsviçre'deki yayımlar, Servet-i Fünûn tarafından okuyucusuna aktarılmıştır. Özellikle Alman basınındaki haberler yorumlanarak yayımlanmıştır.

İtilâfçıların iki büyük devletindenden biri olan Fransa'da da Irak'ın durumu ilgi ile takip edilmektedir. Döneminin ünlü gazetecisi *Gustave Hervé*, bu konuyla ilgili olarak *Victoire*'da objektif bir yazı yayımlar. Servet-i Fünûn, bu yazının bir kısmını tercüme eder.

"Makalede deniliyor ki: 'Türkiye bu muharebe esnasında İngiliz dostlarımızın baht ve şerefini kırdı. Gelibolu'daki büyük hezimeti ve Türk ateşleri altında ric'atı, Araf'ta, Kut'ül-Âmâre'de tesimi takip etti. İngiliz askerlerinin cesurâne harp etmiş olmalarıyla şereflerini kurtarmış olsalar da karalardaki büyük muharebelerde –denizlerde vakıa onlara öğretecek bir şeyi yoksa da- İngilizlerin tecrübesiz olduklarını izhâr ediyor."[52]

Osmanlı Ordusunun kazandığı bu zafer, müttefik ülkelerde de sevinçle karşılanır. Almanya İmparatoru Wilhelm, Kut'ül-Âmâre zaferi münasebetiyle Padişah V. Mehmet Reşat'a, *Alman Genel Kurmay Başkanı General Falkenhayn*, Enver Paşa'ya birer kutlama telgrafı gönderirler. İmparator *II. Wilhelm*'in gönderdiği telgrafının metni şöyledir:

"Kut'ül-Âmare'deki düşmanın Asâkir-i Osmaniye'nin seci' taarruzları önünde bütün kuva-yı imdâdiyeye rağmen haber-i meserret-âverini şimdi aldım. Büyük muzafferiyetten dolayı zât-ı şâhânelerine samimi tebrikât-ı kalbîyemi arz ederim. Kut'ül-Âmare, Gelibolu ile beraber Alman-Osmanlı silah kardeşliğinin bir parlak nişânesi olmak üzere tarihte ebediyen kalacaktır. Birkaç gün evvel zayi-i ebedisinden dolayı müşterek ordumuzla beraber matemini icrâ eylediğimiz büyük

---

51 *"Halil Paşa"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1298, 21 Nisan 1332 s.288.

52 *"Irak Seferi, İngiltere'nin Zayiâtı, Takdirât ve Malumâtı"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1300, 21 Nisan 1332 s.311.

adamın (Goltz Paşa) namını bu vesileyle de zât-ı şâhâneleriyle beraber tahattur ve bu tahattur bizi yek diğerimize daha kuvvetli bir surette rabt eylediğini hissederiz. İmparator Wilhelm."[53] Padişah V. Mehmet Reşat, İmparator II. Wilhelm'e bir telgrafla teşekkür eder.

Irak cephesindeki başarı, uzun sürmez. İngilizler, Aralık 1916'da taarruza geçerek bölgedeki Osmanlı kuvvetlerini çekilmeye zorlarlar. Basra'dan yeni kuvvetler çıkaran İngilizler, 1917'de Bağdat'ı ele geçirirler.

3.4.1.3. Türk Ordusununun Sınır Ötesi Faaliyetleri Hakkında

1. Dünya Savaşı'nda Türk Ordusu sadece kendi sınırları çevresinde değil, müttefiklerine yardım amacıyla uzak ülkelerde de savaşmak durumunda kalmıştır.

Harb-i Umûmî'nin batı cephesinde, müttefiklerimiz Almanya ile Avusturya-Macaristan orduları ağır kayıplara uğrayınca; Osmanlı ordusu, Ağustos 1916'da iki tümenden oluşan 15. Kolordu'yu Galiçya cephesine gönderir. Bu durum müttefik olmanın bir gereği ve Rusya'yı ezmek için yakalanmış bir fırsat olarak görülüyor. Servet-i Fünûn, 1314. cildinde Galiçya ile ilgili haberleri değişik gazetelerden derleyerek okuyucusuna naklediyor. *Tasvîr-i Efkâr*'ın konuyla ilgili haberini şöyle değerlendiriliyor:

"Tasvîr-i Efkâr refikimiz 'Türkler Galiçya Cephesinde' ser-levhalı makalesine: 'Umûmî Harbin bize nispetle pek garip olan bir tecellisi karşısında bulunuyoruz. Türk ordusu müşterek düşmana Avrupa sahnesinde vurulacak darbelere fiilen ve yakından iştirâk etmek üzere bir kısım kıt'alarını Galiçya'ya göndermiştir.' cümlesiyle ibtidâr ederek bu hadisenin ehemmiyetini Moskof siyasetinin Osmanlı Devleti'ni imhâya matuf hedef-i sahifi izâhtan sonra: 'Türk askerlerinin Galiçya cephesine muvasalâtları müttefik memleketlerce ne kadar meserretlerle karşılanmış ise,silah arkadaşlığının bo derecelere kadar götürülmüş olması Türkiye içinde o nispette ve belki ziyâde memnuniyet ve mefhareti mucip

---

53 *"Zât-ı Hazret-i Hilâfet-penâhî'ye"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1299, 28 Nisan 1332, s.298.

olmuştur. Hususiyetle ezilecek düşman bizim ezelî ve ebedî düşmanımız olan Moskof olduktan sonra!" [54]

Cephedeki Türklerin durumu hakkında da değişik haberler verilir. *Lokal Anzeigenring* gazetesinin harp muhabiri Galiçya cephesini ziyaret ederek buradaki askerlerimizin durumuyla ilgili izlenimlerini gazetesine yazar. Türk ordusunun Galiçya'da müstakil olarak kendi sorumluluk alanı dahilinde yüklendiği görevleri başarı ile yaptığı ifade eden muhabirin Türk askerinin oradaki durumuyla ilgili ayrıntılara da yer verir. Servet-i Fünûn'un sayfalarından okuyucusuna yansıttığı bu bilgiler ilgi çekicidir:

"Yollarda evlerde, barakalardaki yaftalar tamamıyla Türkçe yazılmıştır... Türk cephesinin her tarafında son derece nezâfet ve intizâm meşhûd olmaktadır.

Burada göze çarpan şey, tercümanlık teşkilâtıdır ki bu da pek büyük bir maharet ve kiyâsetle tertip olunmuş ve her şey daha önceden düşünülerek vehle-i evveli de tekâbü-i ihtihâm addolunacak lisân müşkülâtı derhal halledilmişti.

Bütün telefon hatları çift telli olup birisi yalnız Almanca, diğeri ise yalnız Türkçe muhavereye mahsustur...

Kıtaât-ı Osmanlı hemen hemen hep Anadolu ahalisinden, bilhassa Bursa ve İzmir civarındandır. Harp kıtaâtı ise genç ve kuvvetli efrâttan mürekkeptir." [55]

Galiçya'da ağır kayıplar verilmesine rağmen başarılı direnişler gösterilir. Rus ordularının ağır saldırıları durdurulur.

Romanya'nın İtilâf devletleri safında yer alarak Avusturya topraklarına girmesiyle yeni bir cephe açılır. Osmanlı, müttefikleriyle beraber katılacağı bu cepheye iki tümenden oluşan 6. Kolordu'yu gönderir. Servet-i Fünûn'un incelediğimiz bölümlerinde özellikle Romanya'nın savaşa katılması ve savaştaki durumu hakkında teferruatlı bilgiler verildiğini görürüz.

---

54 *"Galiçya'da Osmanlı Dilaverleri, İlk Muvaffakiyât Müttefiklerimizden Ezhâr-ı Şevk ve Takdirât"* **Servet-i Fünûn**, nu.1314, 11 Ağustos 1332, s.165.

55 *"Galiçya'da Türk Ordusu"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1319, 15 Eylül 1332 s.224.

Bulgarların Sırbistan'a savaş açmasıyla Makedonya cephesi de açılmış olur. İtilâf Devletlerinin *Selânik*'e asker çıkarmasıyla bu cephe ile ilgili haberlerin de devrin tarihî ve sosyal durumunu anlamak bakımından faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Türk askeri, savaştığı bütün cephelerde olduğu gibi sınırlarımız dışındaki cephelerde de üstün başarılar göstererek müttefiklerinin, hatta düşmanlarının takdirini alır.

"Almanya ve Avusturya ve Macaristan Erkan-ı Harbiyelerinin son tebliğlerinde Galiçya'da Türk cephesinin ihraz ettiği muvaffakiyet taktir ve sitayişle yad olunmaktadır. Burada Ruslardan 1000 esir alınmıştır. Dobruca'da Rus ve Romen kuvvetlerini hezimete uğratan müttefikeyn kıtaâtı meyanına da yine Türk askerleri Rusların ve Romenlerin üzerine arslanlar gibi saviet etmiş, ecdâdının Tuna boyundaki zaferlerini hatıra getirmiştir"[56]

3.4.1.4. 1916 Yılında Savaşın Seyri Hakkında

İtilâf Devletleri savaşın giderek daha geniş alan yayıldığını görerek 1916 yılı için ortak bir karar verilmesi gerektiğini düşündüler. Elden geldiğince büyük kuvvetlerle değişik bölgelerden hücuma geçme kararına varıldı. İklim, düşmanın durumu ve siyasî şartları düşünerek birlikte hareket edilmesi kararlaştırıldı. 1916'da 1. Dünya Savaşı'nın en yoğun çarpışmaları yaşanmıştır.

Bu dönemde meydana gelen savaşlar, çarpışmalar ve bunlarla ilgili yorumlar Servet-i Fünûn'da geniş bir şekilde yer almaktadır. Bu haberlerin yabancı ajanslar ve değişik ülkelerin gazetelerinden derlenerek verildiği görülür.

3.4.1.4.1. Verdun ve Somme Savaşları

Bugün Fransa sınırları içinde bulunan Verdun bölgesinde *Meuse Nehri*'nin iki yakasında yapılan savaşlardır. Bu bölgedeki çarpışmalar, savaşın en kanlı sahnelerindendir. Fransız taarruzlarına karşı Almanların yıpratma harekâtı, Fransızların ağır kayıplar vermesine neden olmuştur.

Bu çarpışmalarda Fransızlar ve Almanlar çok ağır kayıplar vermişler, savaşlarda Almanlar başarılı olmuş gibi görülse de, bu başarıyı stratejik taktiklerle

---

56 *"Kahraman Türk Askerleri"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1317, 1 Eylül 1332 s.199.

geliştiremedikleri için daha ileri götüremediler. Bu savaşlar sonrasında Alman başkumandanlığına *Hindenburg* getirildi.

Bu dönemde her iki tarafın da askerî planları karşı tarafı yıpratmaya yönelik olduğundan bilhassa Fransa cephesindeki başarı, kesin sonuç almak bakımından çok önemli kabul ediliyordu.

Verdun'deki savaşlardan sonra 1916 yaz başlarında Joffre komutasındaki Fransız ordusu Somme üzerinden taarruza geçti ve bu bölgede önemli çarpışmalar ve her iki taraf adına da mühim kayıplar verildi.

"Somme'daki İngilizlerle Fransızların şimdiye kadar sarf ettikleri mesai-i nâkâbil-i tezelzül olan Alman cephesinde 200 kilometre murabba bir girinti hâsıl olmasından ibaret kalmıştır ki cephenin heyet-i umûmiyesi itibâriyle bu girinti yük gibidir. Bu arazide haiz-i ehemmiyet kara ve kasabât olmadığı gibi sevk'ül-ceyş cihetinden mühim hiçbir istinât noktası yoktur. Fransızların zayiâtı 170.000 ve İngilizlerin zayiâtı 200.000 kişi tahmin edilmektedir. Demek oluyor ki her kilometre murabba arazi 2.000 kişiye mâl olmuştur."[57]

1. Dünya Savaşı'nın dönüm noktalarından sayılan Verdun ve Somme cephesindeki çarpışmalar, Servet-i Fünûn'da sık sık ve yabancı kaynaklara dayalı olarak ayrıntılı şekilde yer almıştır. Servet-i Fünûn'un, tabii olarak müttefikimiz olan Almanya yanlısı bir yayın yaptığı ve bu bölgedeki haberleri daha çok "Almanya'nın zaferi", "Fransa'nın Hezimeti" şeklinde verdiği görülür.

3.4.1.4.2. Rus Taarruzları

Ruslar Doğu cephesinde Almanlara karşı kesin sonuç almak Amacıyla uzun süren hazırlıklardan sonra, Avusturya üzerinden taarruza geçtiler İlk haftalarda Ruslar başarı ile ilerlediler. Avusturya içlerinde 100 km. kadar yer aldılarsa da İttifak Devletleri Tirol'da Rusların ilerleyişini durdurdu. Rusya, bu savaşlarda çok ağır kayıplar vererek yıprandı ise de Romanya'nın bu savaşlar sırasında İtilâf devletlerinden yana savaşa iştirak etmeleri bölgedeki dengeleri yeniden değiştirdi. Rusya'nın bu büyük taarruzu Servet-i Fünûn'da ayrıntılı olarak ele alınmış; taarruzun

---

57 *"Somme'daki Melhame-i Kübranın Netâîci"*, **Servet-i Fünûn**, c.51, nu.1325, 3 Teşrin-i sânî 1332, s.296.

safhaları, gelişmeler ve dünyadaki yankıları okuyucuya en iyi şekilde yansıtılmıştır. Bilhassa 1305. sayıda bu konuda geniş bilgiler verilmiştir.

3.4.1.4.3. Romanya'nın Savaşa Girmesi

Savaşın başında, hiçbir saldırıya uğramayan Romanya, uzun süre tarafsız kalmıştı. Özellikle İtilâfçıların Romanya'yı kendilerinden yana savaşa sokma gayretlerine rağmen, bu ülke uzun müddet tarafsız kalabilmiştir.

"Romanya kalıyor. Şimdiye kadar İtilâfçılar, Romanya'da ne kadar fırıldak çevirmek kâbilse çevirdiler; ne kadar para dökmek kendilerince mümkünse döktüler. Fakat Romanya'yı bitaraflıktan çıkaramadılar."[58]

Rus taarruzlarını sırasında, Ruslardan yana bir tavır sergilemesi hatta onlarla beraber Avusturya'ya saldırıda bulunmaları İttifak Devletlerinin tepkisini çekti ve sırasıyla Almanya, Osmanlı Devleti ve Bulgaristan Romanya'ya savaş ilan ettiler.

"Romanya yalnız Avusturya-Macaristan'a ilan-ı harp etmekle riyâkâr vaziyetini son dakikaya kadar muhafaza etmeye çalıştığını göstermiştir. Halbuki Romanya bilirdi ki bütün ittifâk-ı murabba kuvvetlerini karşısında bulacaktı."[59]

Bundan sonra İttifakçılar için, cephe iyice genişlemiş oldu, İtilâfçıların işleri biraz daha zorlaştı.

3.4.1.4.4. Deniz Savaşları ve Hava Savaşları

Almanlarla İngilizler arasında yapılan ve büyük çarpışmalara sahne olan Skagerrak Deniz Savaşı, 1. Dünya Savaşı'nın en önemli deniz savaşı oldu. Alman donanması, İngiliz donanmasıyla Kuzey Denizi'ndeki Skagerrak Boğazı açıklarında karşılaştılar. Yapılan çarpışmalarda İngilizler ağır kayıplar verdiyse de, bu onların çok büyük olan üstünlüğünü ortadan kaldıramadı. Almanların bilhassa denizaltı savaşına verdikleri önem, 1916'da denizlerde savaşın şiddetini bir an bile düşürmeden devam ettirmelerine neden oldu. Almanların denizaltılarındaki üstünlüğü müttefikler denizde ağır kayıplar vermesine sebep oldu.

---

58 *"Romanya, Hâlâ Romanya'yı Kandırmaya Çalışıyorlar"*, **Servet-i Fünûn**, nu,1292, 10 Mart 1332, s.221.

59 *"Romanya, Ahlâkiyât, İttifâk-ı Murabbaın Romanya'ya İlan-ı Harbi, Romanya'nın İtalya ile Mukayesesi"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1316, 26 Ağustos 1332, s.186.

1916'da hava saldırılarında ise, Almanların zeplin akınları *Londra* üzerinde sık sık görülmeye başladı. İngiliz halkının tedirginliği yine İngiliz gazetelerine açıkça yansıdı.

"Daily Mail başmakalesinde şöyle yazıyor:

Havaî hücumlara karşı hükümetin ve belediyenin tedbirlerinden hiçbir netice intizâr olunamaz. Eğer İngilizler gerçekten denizler hâkim iseler düşman balonları kendi sahillerinden iftirâk ettikleri zaman niçin taarruza uğramıyorlar?

.....

Düşman tayyarelerine karşı niçin toplar gürlemiyor? Kariben düşman güpegündüz İngiltere'nin bütün şehirlerine ve mühimmât fabrikalarına taarruz edecektir."[60]

3.4.2. Servet-i Fünûn'un Devrin Güncel Bazı Olay ve Şahsiyetlerine Bakışı

Servet-i Fünûn, 1. Dünya Savaşı sırasında bilhassa yabancı kaynaklardan aldığı haber ve yorumları okuyucusuna aktarmıştır. Bu haberler tabii ki sadece savaş haberleriyle sınırlı değildi. Devrin savaş dışındaki diğer mühim olayları da Servet-i Fünûn'un sayfalarında yer bulmuştur.

20. yüzyılın en önemli siyâsî olaylarından olan Rusya'daki ihtilâl öncesi bu ülkede var olan huzursuzluklar Servet-i Fünûn'a konu olmuş, bu konuda değişik haber ve değerlendirmeler dergide yer almıştır. Rusya içinde yaşayan değişik unsurların çeşitli hareketleri ve rahatsızlıkları okuyucuya aktarılmıştır. Rusya'da meydana gelen işçi hareketlerinin bir ihtilâlin alameti olarak ifâde edilmesi isabetli olması bakımından dikkat çekicidir.

"Petersburg, Rostov, Moskova fabrikalarındaki amele tekrar tatil-i işgâl eylemişler. Mezkûr gazeteye verilen malûmatlara göre Rusya*'da kariben bir ihtilâl zuhûra gelebileceğine dair daha birtakım alâim mevcuttur.*

---

60 *"Zeplinlerin İngiltere'ye Tarruzları Hakkında"*, **Servet-i Fünûn**, Nu. 1289, 18 Şubat 1331, s.188.

Petersburg'da, bilhassa bu havalide zuhûra gelmiş olan hâdisâttan dolayı ezhâr-ı endişe olunmaktadır. Ahiren 10.000 kişiden ziyâde bir cesim gafîr üzerlerinde ihtilâl alâmetleri olan kırmızı bayraklar ellerinde bulunduğu hâlde Kafkasya Vâli-i Umûmisi Grandük Nikola'nın sarayı önünde toplanarak:

--Kahrolsun muharebe! Kahrolsun grandük köpeği! Kardeşlerimizi bize iade ediniz! Diye bağırmışlardır."[61]

Günümüzde de tam anlamıyla çözümlenememiş olan İngiltere ile İrlanda arasındaki problemler 1916'da da devam etmektedir. İngilizlerle İrlandalılar arasındaki sosyal, millî ve dinî karşıtlık; İngilizlerin tahakküm yanlısı politikası ile İrlanda'nın bağımsızlık istekleri bu iki ülkeyi karşı karşıya getirmiştir. 20. Yüzyılın güçlü devletlerinden İngiltere, 1. Dünya Savaşı sırasında İrlandalıların ayaklanmasıyla da uğraşmak istemediğinden bu dönemde İrlandalıları sürekli baskı altında tutmuştur. Ancak bu baskı çoğu zaman ters tepmiştir. Savaş boyunca iki ülke arasında sürekli çekişmeler olmuş, olaylar bazen şiddetli çarpışmalara dönüşmüştür.

İrlanda ile İngiltere arasındaki çekişmeler Servet-i Fünûn'da ayrıntılı olarak ele alınmış ve yabancı kaynaklardan alınan haberler okuyucuya aktarılmıştır. Servet-i Fünûn'un yayımlarında İrlanda halkının İngiltere'ye başkaldırısı daima desteklenmiş, yayımlarda İngiltere'nin haksızlığı hep vurgulanmıştır.

"Eğer İngilizlerin idaresi hodgâmâne, hak-şikenâne olmasaydı, İrlanda üzerinde icrâ eyledikleri tazyikât bu hürriyetperver kavmi, son derecede bizâr etmemiş, sabır ve tahammül gösteremeyecek bir hâle getirmemiş bulunsaydı şu harb-i umûmî esnâsında bir İrlanda ihtilâli zuhûruna dünya şâhit olmayacaktı."[62]

Savaşın başlarındaki tarafsız kalan 1. Dünya Savaşı yıllarının güçlü devleti *Amerika Birleşik Devletleri*'ndeki siyasî olaylar ve Amerika Birleşik Devletleri'nin diğer ülkelerle ilişkileri de Servet-i Fünûn tarafından takip edilmiştir. Özellikle savaşın sonlarına doğru etkin bir rol alacak olan *Wilson*'un 7 Kasım 1916'da kazandığı seçimle ilgili bilgiler okuyucuya aktarılmıştır.

---

61 *"Rusya'da Hareket-i İhtilâliye"*, **Servet-i Fünûn**, c.51, nu.1315, 18 Ağustos 1332, s.183.

62 *"İrlanda Vakayi'i"*, **Servet-i Fünûn**, c.51, nu.1306, 16 Haziran 1332, s.75.

"1916 intihâbında Cumhuriyet tarftarânı ikiye ayrıldığı hâlde muhafazakârân ve terakkiperverân fırkalarıyla birlikte yedi buçuk milyon rey kazanmışlar ve Demokratları 6.300.000 akalliyette bırakmışlardı. Fakat Terakkiperverân Fırkası'nın azâsının kısm-ı a'zâmı evvelce Demokrat Fırkası'na mensûp oldukları için bilâhare tekrar bu fırkaya avdet etmişler, bu sâyede Demokratların pek ziyâde kuvvetlenmesine hizmet etmişlerdir. Bundan başka Cumhuriyet riyâseti intihâbına kadınlar da iştirâk eylemişlerdir."[63]

Amerika'da yapılan başkanlık seçimlerinde kadınların oy kullanması çok önemsenmiş ve bu konuya bir sonraki sayıda özel bir yer ayrılmıştır.

"Daily Telegraphe, Amerika'da ilk defa olarak i'tâ-yı rey eden kadınların 600.000 rey verdiklerini ve her iki fırka kadınların umûmiyetle kendi tarafları için rey vereceklerini zannettiklerini, mamafih Amerika nisvânının daha ziyâde Wilson'u intihâp eylediklerini yazıyor."[64]

İtalya'da şiirleriyle dekadentizm akımının önemli temsilcilerinden olan ve şiirlerinin yanı sıra düz yazılarıyla da şöhretini İtalya sınırlarının dışına taşımış olan *Gabrielle D'annunzio*, Servet-i Fünûn dergisinde çeşitli vesilelerle yer almıştır.

Askerliğe karşı büyük merakı olan ve askerlerin gösterdiği kahramanlıklara ilişkin şiirleri de bulunan D'annunzio, savaşta aktif görevler üstlenmiştir.

"3 Mayıs 1915 tarihinde şair İtalya'ya döner: Quarto ve Roma'da iki önemli ve etkileyici konuşmanın ardından subay rütbesiyle cepheye gider. Denizci, havacı ve piyade olarak savaşır, aynı zamanda da 'Per la piu granda İtalia' (En büyük İtalya'ya); 'Ode alla nazione serba' (Sırp halkına türkü) gibi şiirsel mesajlar yazıp yollar."[65]

İtalyan ordusunun önemli manevî liderlerinden olduğu anlaşılan D'annunzio'dan, Servet-i Fünûn'da alaycı ve küçümseyen bir yaklaşımla bahsedilir.

---

63 *"Wilson Mu, Hughes Mu?"*, **Servet-i Fünûn**, c.51, nu.1325, 3 Teşrin-i sâni 1332, s.296-297.

64 *"Amerika'da İntihabât Nasıl Cereyan Etti? 600 Bin Kadın İ'ta-ı Rey Etmiştir"* **Servet-i Fünûn**, c.51, nu.1326, 10 Teşrin-i sâni 1332, s.308.

65 Nevin Özkan, Gabrielle D'annunzio, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2001, s.3.

"Zaten ahlakiyetçe pek aşağı bir dergehte olduğu açıktan açığa Avrupa matbuâtı sütunlarında vaktiyle birçok defalar tekrar edilmiş olan D'annunzio'nun da İngiliz ve Fransız paralarının meftunu ve bunların bir altı olduğu anlaşılmıştı. Gabrielle D'annunzio'nun ipekli çamaşırlar, fistolu, dantenela kadın gömlekleri ve donlar giyerek hayat-ı sefihanesinde akl u tasavvura sığmaz divaneliklere saptığı hatta muharebeden evvel müddet-i medid Paris'de hayat-ı sefihanesine daldığı da bilinmekteydi."[66] Yine dergide, *"İtalya şair vatanseverin arkasından giderken"*[67] ibaresiyle yayımlanan bir karikatürde de kötü durumda bulunan Gabrielle D'annunzio ve onun ardından giden perişan bir asker tasvir edilmiştir.

Yaşadığı devirde Fransa'nın önemli siyaset adamlarından olan *Jaures*, 31 Temmuz 1914 yılında bir deli tarafından öldürülür. Jaures, uzun süreli askerlik hizmetine karşı çıkmış, işçi sınıfını savunmuş ve Sosyalist Parti'nin lideri bir kişi olarak bilhassa savaş öncesi Fransa'da milliyetçi ve ılımlı çevrelerin düşmanlığını kazanır. Tam bu kargaşa sırasında öldürülmesi, bir deli olan katilinin serbest bırakılması onu sevenlerde derin üzüntülere yol açar. Ölümü de daima kuşkuyla karşılanır. Jaures'in ölümü ve bununla ilgili dava Servet-i Fünûn'da takip edilmiş, olayın ayrıntıları üzerinde durulmuştur. *"Tagblatt'tan: Paris'te iş'âr olunduğuna göre aşâyiş-i dâhilinin muhafazası için Jaures'in katli davasının rü'yeti gayr-i muayyen bir müddetle âtiye ta'lik olunmuştur."*[68]

Bundan sonra Jaures'in öldürülmesi ile ilgili olarak Fransız mahkemelerinde devam eden davanın seyri ve Fransa'nın tavrı hakkında iki ayrı yazı yayımlanmıştır.[69]

3.4.3. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Sosyal Değişmeler Hakkında

İkinci Meşrutiyet'in ilanıyla Osmanlı Devleti'nin yönetimini fiili olarak ele alan İttihat ve Terakki, aslında çok sansız bir dönemde iktidar olmuştur. 1911'de başlayan Trablusgarp Savaşı'ndan itibaren sürekli bir savaş ortamında

---

66 *"İtalyanların mecnûn ve sefih şairi Gabriel D'annunzio"* **Servet-i Fünûn**, c.50, nu.1278, 3 Kanûn-ı evvel 1331, s.55.

67 **Servet-i Fünûn**, c.50, nu.1279, s.68.

68 *"Jaures'in Katli Hakkında"*, **Servet-i Fünûn**, c.50, nu.1279, 10 Kanûn-ı evvel 1331, s.68.

69 *"Jaures'in Evrak-ı Mühimmesi ve Fransa Hükümeti"*, **Serveti Fünûn**, c.51, nu.1321, s.253. *"Jaures'in Evrakı, Hayal ve Hakikat Arasında"*, **Servet-i Fünûn**, c.51, nu.1323, s.274-275.

bulunmuşlardır. Bu müşkül zamanda, köklü yenilikler yapılması çok zordu. Ancak yine de bu dönemde yapılan kimi değişiklikler, göz ardı edilemeyecek kadar mühimdir. Bu kısa sürede eğitim alanında ve sosyal hayatta bazı yenilik girişimleri olmuştur.

Meşrutiyetin ilanından 1. Dünya Savaşı'na kadar olan dönem; yapılacak işlerden ziyade münakaşa, uyumsuzluk ve mücadelelerle geçmiştir. Ayrıca Müslüman ve Türk olmayan unsurların sürekli itirazları, işleri yokuşa sürme gayretleri nedeniyle bu yılların verimsiz geçmesine sebep olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla belli bir kudrete ulaşan İttihat ve Terakki, muhalif mebusları, azınlıkları ve gazetecileri susturmuş, sindirmiştir. Bu sayede birtakım faaliyetlere girişilmişse de savaşın verdiği sıkıntı esaslı icraâtlara yapılmasına engel olmuştur.

"Savaş sırasında İttihat ve Terakki diktatörlüğünün varlığı, daha önce de değinilmiş olduğu gibi, İttihat ve Terakki'nin programının serbestçe uygulanmasına imkân verdi. Yalnız muhalefetten çekinilmediği için değil, din taassubunun da baskı altına alınması sayesinde bu serbestlik elde edildi."[70]

Bu dönemde yapılan en önemli değişiklik, kadınların sosyal hayata katılımlarının arttırılması ve eğitilmesi yönünde yapılan yeni düzenlemelerdir.

"Bu devrin maarif sahasında yapılan değişikliklerin en mühimleri, yeni açılan muhtelif yüksek mekteplerinden, mevcutların, bilhassa muallim mekteplerinin ıslahından başka, ilk tedrisât kanunuyla kızların orta, lise ve yüksek tahsile iştirâk ettirilmeleridir. Kız talebeler, 'Tanzimat' devrine gelinceye kadar yalnız pek cüz'i bir nispette erkeklerle birlikte sübyan mekteplerine devem etmekte idiler. Tanzimat devrinde de (1858) kız rüştiyeleriyle (1870) Dâr'ül-muallimât ve Kız Sanayi mekteplerinin açıldığını görmüştük. İkinci Meşrutiyet devride ise kızların evvelâ orta mekteplere ve liselere sonraları isi sırf onlar için açılmış olan İnas Dâr'ül-fünûnu'na devamları sağlanmıştır. İkin konferanslarla başlayan bu teşebbüs, gördüğü rağbet üzerine idadi ve Dâr'ül-muallimât'tan çıkan kızların da devam edebileceği, kadınlara mahsus bir Dâr'ül-fünûn açılması şaklinde tahakkuk ediyor. Bundan üç

---

70 Sina Akşin, **Jön *Türk*ler, İttihat ve Terakki**, İmge Kitabevi, Ankara 1998, s.432-433.

sene sonra (1917) de Sıhhîye Nezareti, kadınların da doktorluk yapabileceğine dair karar verince, bunların Tıp Fakültesine devam etmeleri ve Dâr'ül-fünûn'da muhtelit tedrisât yapılması lehinde gazetelerde yazılar yazılmaya başlanıyor."[71]

Yenilikler sadece eğitim alanında değil, bununla eş zamanlı olarak kadının sosyal konumunda da önemli değişiklikler meydana getirdi. İttihat ve Terakki iktidarı ele geçirmesiyle başlayan bir sürecin sonucu olarak ortaya çıkan değişimde, kadınların isteklerinin de etkili olduğu muhakkaktır.

"Kadınların eğitimi konusunu, 1909 yılında iktidara gelen İttihat ve Terakki İdarecilerinin dikkatini çekmiştir. İstanbul'da ilk kız lisesi öğretime açıldı ve 1915'te kadınlar için İnâs Dar'ül-fünûn'u kuruldu. Bununla beraber kız öğrenciler, 1900 yılından beri faaliyette bulunan Dar'ül-fünûn-ı Şâhâne öğrencileriyle bir arada ders takip etmek istiyorlardı. 1920'de kızlar erkek öğrencilerin derslerine girerek onlarla yan yana oturdular. Bu oldu-bittiyi Dar'ül-fünûn idaresi de tanıdı ve 1921 Eylül'ünde üniversite öğreniminde kadın-erkek ayrımı sona erdi."[72]

1. Dünya Savaşı'nın sebep olduğu bütün zorluklara rağmen eğitim alanında hâlâ çeşitli yatırımlar yapıldığını Servet-i Fünûn'un Bursa'dan verdiği haberden anlıyoruz:

"Bursa'daki icraât-ı maârife dair Milli Ajans muhabiri şu tafsilâtı veriyor: Nefs-i Bursa'da ana mekteplerine muallime yetiştirmek üzere bir mekteple ayrıca sekiz ana ve beş inas mektebi açılmıştır Bundan maadâsınları tahsil-i iptidai haddi haricinde bulunan hanımları irşab etmek üzere dar'ül-muallimât konferans salonunda her hafta perşembe günleri konferans verilmeye başlanmıştır.

Gemlik Karacabey, Kırmasti, Orhangazi, Bilecik'te birer ana mektebi ve Söğüt'te zükûra, Terliye'de inâsa mahsus olmak üzere iki dar'ül-eytâm açılmıştır."[73]

Bu dönemde Türkiye'de eğitim öğretim faaliyetlerinin dikkat çekici bir seviyeye geldiğine, ülkemizi ziyaret eden Prusyalı bir mebus, ülkesinde verdiği konferansta söyledikleri kanıt sayılabilir.

---

71 Mümtaz Turhan, **Kültür Değişmeleri Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik**, Milli Eğitim Bakanlığı yayınları, İstanbul 1969, s.275-276.

72 Ercüment Kuran, **Türk Çağdaşlaşması Çileli Yolda İlerleyiş**, Akçağ Yayınları, Ankara 1997, s.173.

73 *"Bursa'da"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1281, s.88.

"Prusya meclis-i Mebusân azasından olup ahiren şarka seyahat edip avdet eden Teravib, seyahat vakıası hakkında bir konferans vermiştir. Teravib Türkiye'de maariften ve Dar'ül-fünûn'un ıslâhı ve tevsi'i için sarf-ı mesaî edilmekte olduğunu ve Türklerin aile hayatı hakında malûmat-ı iktisâp edip bu hayatın şâyân-ı taktir gördüğünü ve Türkiye'nin her tarafında muzafferiyet-i kati' hakkında itmat ve emniyet-perverde edildiğini beyân eylemiştir."[74]

20 Nisan 1916 (8 Nisan 1332) de eğitim alanında faaliyet gösterecek ve emsâllerinden farklı olarak yetişmiş elemanlardan azami olarak faydalanmayı, onları alanlarında desteklemeyi amaçlayan bir kuruluş olan *Milli Ta'lim ve Terbiye Cemiyeti* kurulur. Cemiyetin kurucularından *Esat Paşa*, kuruluş amaçlarını yaptığı bir konuşma ile açıklar.

"...Havas ve avamdan tamamıyla ayrılmış ve daha mektep rahlelerinde yetişirken büyük hayaller beslemeğe başlamış ve aşağı tabakayı unutmuştur. Bu iki unsurun kardeşliğini gösterecek bir his, bir emel ve gaye yoktur. Buna sebep birinin her türlü müktesebâttan mahrum kalması, diğerinin de hayalperver olmasıdır. Memleketimizde avam-ı nâs işte bu sebepledir ki, havasa daimi bir nazr-ı iğbirâr ile bakar. Onu benliğinden ayrılmış tamamıyla yabancı bir unsur add ve telakki eyler.

Memleketimizde şimdiye kadar bir çok şibât-ı fende mütehassıslar yetişmiştir. Fakat bunlar halk arasında kendilerine yardımcı bulamamak yüzünden bir iş görememişlerdir. Birçok mühendis yetişmiş fakat yardım edebilecek muavinler tedarik edememişlerdir.

... Cemiyetimizin tesisine sebep olan hususâttan diğer biri de iyi tahsil görerek yetişen gençlerin endişe-i maişet yüzünden gördükleri sıkıntıları gidermektir. Filhakika bizde tahsil devresini ikmâl edenler bir iş başına geçebilmek için kendisine rehberler aramak mecburiyetinde kalıyorlar. Başka memleketlere iş de görebilecek birçok davetler geldiği halde bizde bu gibileri arayıp soran hemen hemen yok gibidir. Bu yüzden bir çok münevver dimâğlar, mütehassıs eller heder oluyor. Milli

---

74 *"Türkiye'de Maârif"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1289, 18 Şubat 1331, s.188.

75 *"Mili Talim ve Terbiye Cemiyeti, Resm-i Küşâdı İcrâsı"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1297, 14 Nisan 1332, s. 281.

Ta'lim ve Terbiye Cemiyeti, bu hususu da nazar-ı dikkate aldı ve bu gibileri iş başına geçirebilmek için programına mühim maddeler ilave etti."[75]

Savaş nedeniyle yaşanan büyük sıkıntıya rağmen bu dönemde de yurt dışındaki üniversitelerde okuyan gençlerin mevcut olduğu ve zaman zaman bunların durumuyla ilgili kimi değerlendirmeler yapıldığını Servet-i Fünûn'dan tespit ediyoruz. Bu dönemde ziraât eğitimi için Macaristan'a bir grup öğrenci gönderildiği ve bu öğrencilerin Macaristan'da misafirperverlikle karşılandığı ve bu ilişkilerin iki ülke arasındaki dostâne bağı güçlendirdiği ifade ediliyor.[76] Yine müttefikimiz olan Almanya'da da çok sayıda Türk öğrencinin bulunduğu anlaşılıyor.[77] Alman okullarından alınan diplomaların Türkiye'de geçerli sayıldığına dair bir haber de dikkat çekicidir. [78]

Dönemin önemli faaliyetlerinden birisi de Enver Paşa'nın öncülüğünde açılan *Osmanlı Genç Dernekleri*'dir. Bu dernek, o dönemde Avrupa'da yaygınlaşan izcilik çalışmalarının devlet tarafından organize edilmiş bir benzeri olarak düşünülebilir. Gençliği ruhen, bedenen ve ahlâken sağlıklı yetiştirmeyi amaçlayan bu derneğin kuruluşu, teşkilâtı ve amaçlarıyla ilgili bir haber yazı Servet-i Fünûn sütunlarında yer bulmuştur:

"Gençlik, her büyük bir işin ancak milleti teşkil eden efrâdın hepsi bilâistisna kendi vazifelerini daima büyük ve milli ailenin edeceği istifade ve menfaâti düşünerek ifâ etmeleriyle mümkün olduğu hakikatini nüfûz etmelidir. 'Gençliğini temin eden millet istikbâlini de temin etmiş demektir.' İşte bu maksatladır ki Harbiye Nâzırı Enver Paşa harr bir vatanseverlik hissiyle gençliğin talim ve terbiyesini böyle bir zamanda derpiş buyurdular. Bu hususta yardım etmek her vatanpervere düşen bir vazifedir." [79]

Osmanlı Genç Dernekleri'nin kuruluşunda Türkçülük akımının yaygınlaştırılması fikri vardır.

---

76 *"Türkiye Macaristan, Macaristan'a Giden Osmanlı Talebe Hakkında."*, **Servet-i Fünûn**, nu.1304, 2 Haziran 1332, s.38.

77 *"Almanya'da Türk Talebe İçin"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1308, 30 Haziran 1332, s.97.

78 *"Alman Mektebi Şahadetnameleri"*, **Servet-i Fünûn**, c.51, nu.1310, 14 Temmuz 1332, s.124.

79 *"Osmanlı Genç Dernekleri"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1300, 5 Mayıs 1332, s.311.

"Yine, 1909'lardan itibaren bazı okullarda belirtileri görülen izcilik, önce Osmanlı Gücü Dernekleri, sonra Osmanlı Genç Dernekleri adı ile özellikle Balkan Savaşlarının etkisi ile canlanma göstermiştir." [80]

Türk kadınının sosyal hayata dahil oluşunda eğitim alanındaki bazı atılımların büyük payı olduğundan bahsetmiştik. 1. Dünya Savaşı ile Türk kadının hayatında önemli değişiklikler meydana geldi. Bu değişimde İttihat ve Terakki'nin isteğinin etkili olduğu kadar uzun süren savaşların getirdiği bir mecburiyetin varlığı da göz ardı edilemez. Osmanlı Devleti, Trablusgarp Savaşı ile başlayan uzun ve kıyıcı bir savaş ortamını içinde, erkek nüfusunun büyük bir çoğunluğunu kaybeder. Şehitlerin ardında bıraktığı eşlerinin, kızlarının, anaları ve kardeşlerinin -devrin şartları da düşünüldüğünde- ne kadar zor durumlarda kaldıkları tahmin edilebilir. Harbiye Nâzırı ve Başkumandan Vekili Enver Paşa başkanlığında ve hanımı Naciye Sultan'ın himayesinde Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi kadınlar için iyice zorlaşan hayatı, yaşanılır bir hâle çevirme düşüncesiyle kurulur. Bu cemiyetin kuruluşunda amaç hem kadınları çalışma hayatına dahil etmek, hem de onların üretime katkılarıyla cephedeki askerlerin ihtiyacını karşılamaktır.

1916 yılının yaz aylarında kurulan cemiyet, aslında bir zincirin son halkasıdır. Daha 1913 yılında kadınların çeşitli alanlarda isteklerini ifade etmek amacıyla bir miting bile düzenlediklerini çeşitli kaynaklardan öğreniyoruz. Bu mitinglerde devrin ileri gelen isimlerinden *Fatma Aliye, Nigar Hanım* ve *Halide Edip*'in en ön saflarda bulunduğu görülmüştür.[81]

Servet-i Fünûn'da kadınlarla ilgili bir yazısı olan *Fatma Aliye*'nin kadınları sosyal hayata katmak konusunda teşvik edici bir tavrı vardır.

"İngiliz kadınlarında telgraf ve telefon bölükleri teşkil olunduğu gazetelerde görüldü. Fransız kadınları tedâvi-i mecrûhin kafilelerinin kesret ve faaliyetleri işitildi. Almanya bütün erkeklerini harbe gönderse münakalât u idare-i müessesât için kadınlar boş yer bırakmayacak halde bulundu. Almanya kadınları bir taraftan Sâlib-i Ahmer kafileleri ile yara sarmaya gittikleri halde bir takımı da ordularına

---

80 Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi**, 2. Baskı, Ankara, 1985, s.273.

81 Orhan Koloğlu, *"1913'te Türk Kadın Hareketi Üzerine"*, **Tarih ve Toplum Dergisi**, nu..220, Nisan 2002, s.60.

gülle, fişenk yetiştirmek için fabrikalara koştular. Ne ticaret, ne ziraat, ne münakalât ne de matbuâta hiçbir sekte gelmedi. Ulûm ve sanayinin hepsinde ifan-ı hidmete muktedir kadınlar hazır bulundu. Avrupa kadınlarının bu terakiyât-ı ciddiyesi Avrupa âlemi bir için devre-i terâkki addolunsa bile biz İslamlar için böyle değildir. Zirâ İslâm kadınlığı bu gibi hidâmet-i ciddiyede daha ileri mevkileri görüp geçirmiştir." [82]

Servet-i Fünûn'da *Kadınları Çalıştırma Cemiyeti*'nin kuruluşu ile ilgili haberde, cemiyetin amaçları ve çalışma alanları hakkında da bilgi vardır.

"Devletlü ismetlü Naciye Sultan Hazretleri'nin zir-i himayelerinde 'Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi' namı adı altında bir cemiyet teşekkül etmiş[tir]."[83]

Cemiyetin kurucuları arasında devrin ileri gelen isimleri vardır.

"Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi"nin müessisleri. Başkumandan Vekili ve Harbiye Nâzırı Enver Paşa, Hariciye Nezareti Müsteşarı İsmail Hakkı Paşa, Harbiye Nezareti Mektupçusu Ali Rıza Bey, İstanbul mebusu Salah Cimcoz Bey, Dava Vekili Mehmet Selahattin Bey'dir."[84]

Cemiyetin kuruluş amaçlarının başında, kadınları sosyal hayatta daha aktif hale getirme isteği olduğu gazetelere gönderilen tebliğde de ifade edilmiştir.

"Taşrada ziraat hayatında büyük hizmetler ifâ eden fakat büyük şehirlerde bilhassa İstanbul'da mesai-i milliyeye hemen hemen hiç iştirak etmeyen kadınlarımızı memleketin iktisadi hayatına teşrik etmek, onları da mücadele-i hayatta erkeklerle beraber çalıştırmak, tevhid-i faaliyete sevk eylemek üzere teşebbüs eden bu cidden hayırlı iş, bu pek meşkûr-ı ümmet-i sezâ-var tebrik ü takdir görür ve mazhar-ı muvaffakiyet olmasını Cenab-ı Hak'tan temenni ederiz."[85]

Adı geçen cemiyet kadınların çalışacağı fabrikalar ve atölyeler kurarak onları ticarî bir sektörde verimli hâle getirmek ister.

---

82 Fatma Aliye, *"Kadınlar Hakkında, Fazıle-i Muhterem Fatma Aliye Hanımefendinin Makale-i Bergüzideleri"* ,**Servet-i Fünûn**, 18 Şubat 1331, nu.1289, s.178-179.

83 *"Devletlü, İsmetlü Naciye Sultan Hazretlerinin Zir-i Himaylerinde, Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi"*, **Servet-i Fünûn**, nu.1313, 4 Ağustos 1332, s.151-152.

84 Aynı yazı.

85 Aynı yazı.

"Cemiyet, payıtaht-ı İstanbul, Üsküdar, Beyoğlu mıntıkaları olarak üçe taksim etmiş ve her mıntıkada bir veya birkaç Dar'ül-sanayiler onar bin kişilik olmak üzere vücuda getirilecek ve her mıntıka bir müdürün taht-ı idaresinde bulundurulacak ve cümlesine de bir müdür-i umumi nezaret edecektir. (...) Her Dar'ül sanayi dantel dairesi, beyaz iş dairesi, elbise dairesi, makine ile çorap ve fanila örmeciliği dairesi, asker çamaşırları dairesi ile kostüm, tayyör ve emsali ince işler dairesi nâmıyla birkaç daireye taksim edilecek ve burada imâl edilecek eşya ve elbise çarşılarda ve diğer satış mahallerinde mevki-i furûhte vaz olunacaktır."[86]

Kuruluşu 1916'nın yaz aylarına tesadüf eden Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi büyük bir ilgiyle karşılanır ve zaman içinde büyük atılımlar gerçekleştirmiştir.

"Cemiyetin kuruluşu gündelik gazetelerde ilan edilir edilmez, cemiyetin genel merkezi iş bulmak ve çalışmak isteyen Osmanlı kadınlarının istilâsına uğramıştı. İki buçuk ay gibi kısa bir süre zarfında on dört bin civarında Müslüman Osmanlı kadınının iş isteği ile karşı karşıya kalan cemiyet, gördüğü yoğun ilgiden dolayı ne yapacağını şaşırmıştı.

Zamanla, bu büyük başvuru yığılmasını eritmek, toplumda var olan iş talebine bir nebze olsun cevap verebilmek amacıyla cemiyet adına şubeler açıldı. Müslüman nüfusun dolayısıyla cemiyete yapılan başvuruların yoğun olduğu Çapa,Üsküdar ve Vezneciler gibi bazı bölgelerde açılan şubelerde, elişleri gibi az sermaye gerektiren bazı dallarda hemen üretime geçildi. Cemiyetin başkanlığını yürüyen Enver Paşa'nın bir yandan da Başkumandan vekili ve Harbiye Nâzırı olması, Cemiyete büyük avantajlar sağlamaktaydı.

... Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi, bir anda Osmanlı İmparatorluğu'nun en fazla sayıda kadın işçi çalıştıran kuruluşu haline geldi."[87]

---

86 Aynı yazı.

87 Yavuz Selim Karakışla, *"Kadınları Çalıştırma Cemiyeti'nin Kadın İşçileri Evlendirme Kampanyası"*, **Tarih ve Toplum Dergisi**, nu.219, Mart 2002, s.155-168.

3.4.4. Türkiye'nin Müttefikleriyle İlişkileri

Batılılaşma gayreti içine olan Osmanlı Devleti 19. Yüzyılın ortalarından itibaren Almanya'yı bu alanda rehber olarak almış ve Almanya ile sıcak ve sıkı ilişkiler içine girmiştir. Bilhassa eğitim ve ordunun modernleşmesi alanlarında Almanya'dan faydalanma yoluna gidilmiştir.

Savaş öncesi Osmanlı kendini sağlama almak, bağımsızlık ve toprak bütünlüğünü korumak, hatta kaybettiği bazı topraklarını yeniden ele geçirmek için Alman gücünden yaralanmak amacıyla Almanya yanında savaşa girmiştir. Bu büyük savaşta iki müttefik olan ülkelerin diplomatik ve siyasî ilişkileri de giderek daha yoğun bir hâle gelmiştir.

Savaş öncesi Osmanlı ordusunun yeniden yapılanması ve disiplininin sağlanması için Almanlarla birtakım ilişkilere girilmişti. Osmanlı ordusunu güçlendirmek amacındayken Almanların da bazı beklentileri vardı elbette.

"Bunlardan birincisi, İmparatorlukta siyasî ve askerî nüfûz kazanmak; ikincisi, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki öteki devletlerin askerî heyetlerin faaliyetlerini denetleyebilmek ve üçüncü olarak da Osmanlı Ordusuna Alman silah sistemini yerleştirmekti."[88]

Osmanlı'nın *I. Dünya Savaşı*'na girmesiyle orduda zaten belli bir gücü olan *Alman* subayların sayısı iyice artar.

"Bu dönemde askerî heyetin dışında aralarında 23 general ve 10 amiralin de bulunduğu kara ordusunda 130, donanmada 60 olmak üzere toplam 190 Alman subayı Osmanlı ordusunda görevli bulunuyordu."[89]

Askerî eğitim alanında uzun yıllar Osmanlı'ya (ilk gelişi Kasım 1885'tir) bilgi ve tecrübelerini aktaran Von Der Goltz, 1. Dünya Savaşı'nda da gelerek ordu kumandanı sıfatıyla teorik bilgilerini uygulama fırsatı bulmuştur. 1914'te geldiğinde kısa bir süre askerî müşavirlik yapan Goltz Paşa, Nisan 1915'te Enver Paşa'nın danışmanlığı görevi yanında İstanbul'da bulunan .1. Ordu Kumandanlığına atanır.

---

88 Kemal TURAN, **Türk-Alman Eğitim İlişkilerinin Tarihi Gelişimi**, Ayışığı Kitapları, İstanbul, 2000, s.144-145.

89 Kemal TURAN, A.g.e., s.171.

İstanbul Boğazı ile Çatalca arasında bir müddet görev yaptıktan Kasım 1915 senesinde Irak'ta bulunan 6. Ordu Kumandanlığına atanır. Goltz Paşa, Irak'ta önemli işler yapar, İngilizlere karşı başarılı manevralar gerçekleştirir.

Goltz Paşa, 31 Mart 1916 günü Kut'ül-Âmâre'de Bağdat'a yaralı ve hastalarla dolu bir vapur ile gelir. Bu yolculukta kaptığı enfeksiyon neticesinde hastalanır ve 19 Nisan günü ölür. Goltz Paşa'nın ölümü Türkiye'de büyük bir kayıp olarak nitelendirilmiş ve derin üzüntü yaratmıştır. Bu vefât Servet-i Fünûn'da da önemle üzerinde durulan bir konu olarak dikkati çeker. Derginin 14 Nisan 1332 /27 Nisan 1916 tarihli 1297. sayısı Goltz Paşa'nın ölümünü ve yarattığı etkiyi geniş bir şekilde değerlendirmiştir. Bu yazıda Goltz Paşa'ya duyulan şükran da ifâde ediliyor.

"Müşir Von Der Goltz Paşa'nın hayat-ı askeriyesi, Alman hayat-ı askeriyesine merbût olduğu kadar Osmanlı askerliğine ve ordusuna merbuttur. Osmanlı ordularının tensîki, hayat-ı askeriyesinin inkişâfı hususunda vaktiyle senelerce müddet ömrünün en faal zamanını Türkiye'de geçirerek hidemât-ı mebrûrede bulunmuş olan bu dehâ-yı askeriye, bu şöhret-şiâr kumandana, bu faziletkâr insana karşı bütün Türkiye, bütün millet-i Osmaniye fevkâlâde bir muhabbet ve samimiyet ile mütehassis bulunuyor ve kendini medyûn-ı şükran görüyor."[90]

Meslek hayatının çok uzun sürelerini ülkemizde geçiren ve cenazesi Türkiye'de defnedilen Goltz Paşa'nın Türk askerî eğitimine ve iki ülke ilişkilerinin gelişmesine çok mühim katkıları olmuştur.

Almanya ile Türkiye arasında diplomatik ilişkiler, savaş müttefikliğin bir gereği olarak çok yoğundur. Servet-i Fünûn'un ele aldığımız bölümleri bu ilişkilerle ilgili muhtelif haberleri okuyucusuna aktarmaktadır. İki ülkenin çeşitli heyetleri karşılıklı ziyaretlerde bulunmuşlardır.

Almanya'nın Türkiye'ye gönderdiği Elçi *Wolf-Metternich*'in 28 Teşrin-i sâni 1331 11 Aralık 1915'te Sultan Reşat'ın huzuruna çıkarak bir itimatnâme sunduğunu Servet-i Fünûn'dan öğreniyoruz.

---

90 *"Von Der Goltz Paşa'nın Vefât-ı Elimi Münasebetiyle"* , **Servet-i Fünûn**, c.50, nr.1297, 14 Nisan 1332. s.274.

"Almanya Sefir-i Cedidi Kont Wolf-Metternich, Cumartesi günü (28 Teşrin-i sânî) sûret-i resmîde huzûr-ı şâhâneye kabûl buyurulmuş ve resm-i kabûlde, Huzûr-ı şâhânede Sadrazam Said Halim Paşa ve Hariciye Nâzırı Halil Beyefendi Hazreti de hazır bulunmuştur."[91]

Almanya ve Türkiye arasında karşılıklı ziyaretlerin devam ettiği görülür. Türkiye'den Almanya'ya sürekli heyetlerin gittiği ve çeşitli incelemelerde bulundukları görülüyor. Bu ziyaretlerin bilhassa 1916'nın Nisan, Mayıs, Haziran aylarında yoğunlaştığı dikkati çeker.

Alman Reichstag Meclisi'nden bir heyet Türkiye'ye gelerek çeşitli ziyaretlerde bulunurlar.

"11 Nisan 332 Pazartesi, bade'l-zuhûr Balkan Sür'at Katarlarıyla Alman Reichstag Meclis a'zâsından bir heyet-i mahsûsa Dersaadet'e muvasalat etmiş, Meclis-i Mebûsân Reis Vekili Hüseyin Cahit Beyefendi'nin riyasetlerinde Osmanlı mebûslarından mürekkep bir heyet ile İttihat ve Terakki Cemiyeti erkânı, Dahiliye ve Hariciye Nezâretleri nâmına memûrîn-i mahsûsa ve Almanya Sefareti tercümanı taraflarından istikbâl olunmuştur." [92]

Savaşın tüm şiddetiyle devam ettiği bu dönemde Almanya'da bir grup müzisyenin Türkiye'ye gelerek çeşitli konserler vermesi ilgi çekicidir. Servet-i Fünûn, bu faaliyeti, iki ülkenin savaş sonrası ve savaş dışında da ilişkilerine önem verdiğinin delili olarak görüyor.[93]

Bu dönemde Almanya'da incelemelerde bulunmak üzere bir tıp heyeti Almanya'ya gider ve burada çeşitli temaslarda bulunur.

"Muallim-i muhterem Doktor Süleyman Numân Paşa'nın riyaseti altında Doktor Asaf Derviş Paşa, İbrahim Tali Bey, İbrahim Refik Bey ve Brouning'den mürekkep olarak Almanya'ya azimet etmiş, ahiren şehrimize avdet etmiş olan heyet-i tıbbiye Almanya'da bulunduğu sürede Türkiye'nin ilim ü marifetini ve tabâbetini temsil eyledikleri gibi memleketimizin vücûtlarıyla iftihâr ettiği bu zevât-ı muhtereme Almanya'da İmparator Hazretlerinden ve Almanya ekâbir-i ricâlinden, heyet-i

---

91 *"Almanya Sefir-i Cedidi, İtimatnâme Takdimi"*, **Servet-i Fünûn**, c.50, nu.1278, 3 Kânûn-ı evvel 1331, s.46.

92 *"Reichstag A'zâsı Dersaadet'te"*, **Servet-i Fünûn**, c.50, nu.1298, 14 Nisan 1332. s.289.

93 *"Alman Heyet-i Musikiyesi Şehrimizde"*, **Servet-i Fünûn**, c.51, nu.1301, 12 Mayıs 1332, s.2.

tıbbiyesinden, bütün Alman milletinden takdirât görmüşler ve pek ehemmiyetli ve müfit bir seyâhat icrâ eylemişlerdir." [94]

Yine hemen hemen aynı dönemde bir grup Osmanlı mebusu Almanya'yı ziyaret ederek çeşitli temaslarda bulunur. Bu ziyaretler, Servet-i Fünûn'da özellikle fotoğraflarla desteklenerek okuyucuya aktarılır. Osmanlı Mebûsân Meclisi İkinci Başkanı *Salah Cimcoz Bey*, bu ziyaretler sırasında Almanya'daki ilgili makamların yaklaşımı ile ilgili bir mülâkâtta şöyle diyor:

"Burada hakkımızda izhâr olunan hissiyât- teccihkârâneden samimisi tasvir olunamazdı. Biz hepimiz Fransız terbiyesi aldık. Binaenaleyh Fransızların bahusus bir kimseyi celbe çalıştıkları vakit gösterdikleri nezâket-i etvârı pek iyi biliriz. Bu sebeptendir ki zâhiren gösterilen âsâr-ı tevcihi pek tednîr ve ihtirâz ile kabul ederiz."[95]

Savaş döneminde Almanya ile eğitim ilişkileri de devam etmiş Almanya'da çeşitli alanlarda eğitim görmeleri için Türk öğrenciler gönderilmiştir. Bu konuda Servet-i Fünûn'da ayrıntılı bilgi olmamakla beraber bazı ipuçları bizi böyle bir sonuca götürüyor.

"Türkiye, Almanya'ya Alman Mekteplerinde tahsil etmek üzere hayli miktarda Türk talebe i'zâm-ı tasavvurunda bulunduğu ve bu talebe miyânında en iyi ailelerin evlâdı dahil olduğu için Alman Türk Cemiyeti, genç Türk talebeyi misafir edebilecek ve Türk ailelerine karşı bu hususta teminât-ı lâzımayı verebilecek olan Alman ailelerinden adreslerini bildirmelerini rica etmiştir."[96]

Servet-i Fünûn Dergisi, Almanya'ya ve Almanya ile ilgili haberlere büyük önem vermiştir; sayfalarında da Almanya'nın ekonomisinden, sanayisinden, savaştaki durumuna kadar birçok konuda bilgi verir. Bu yaklaşımda kuşkusuz Almanya'nın müttefikimiz olmasının büyük payı vardır

Bu dönemi inceleyen bilim adamları Osmanlı'nın bütün iyi niyetine rağmen Almanlar Osmanlı'ya aynı sıcaklıkla yaklaşmadığını ifade ederler:

---

94 *"Almanya'da Osmanlı Heyet-i Tıbbiyesi"*, **Servet-i Fünûn**, c.51, nu.1301, 12 Mayıs 1332. s.5.

95 *"Muhterem Mebuslarımızın Ziyaretleri"*, **Servet-i Fünûn**, c.51, nu. 1302, 19 Mayıs 1332, s.15.

96 *"Almanya'da Türk Talebe İçin"*, **Servet-i Fünûn**, c.51, nu.1308, 30 Haziran 1332, s.97.

"... Almanlar, Osmanlı ile ilişkiyi zayıf ve geçici tutmak yükümlülükleri olabildiğince sınırlamak istemişlerdir. Dahası var: Almanlar, 1915-1917 yıllarında Ruslarla ayrı barış yapmak için çeşitli yoklamalarda bulunmuşlar ve Ruslara bunun için sunulan armağan, her şeyden önce Boğazlar olmuştur." [97]

1. Dünya Savaşı'nın ilk yıllarında yine müttefikimiz olan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile ilişkilerimiz bilhassa Macar kanadıyla daima olumlu ve verimli olmuştur.

"Harb-i Umumi, Türkiye'nin mevcudiyet ve istiklâlini müdafaa ve temin için, Avrupa-i Merkezi Hükümetleriyle birlikte hareketini ve harbe iştirakini icap etti. Bu hadise aralarında münasebet-i ırkîye bulunan, birbirlerine karşı temayülât ve hissiyât-ı meveddetkârânelerini birtakım vesilelerle göstermiş olan Macarlarla Türkleri muharebe meydanlarında maksad-ı müşterek uğrunda silah kardeşliğiyle birleştirdi." [98]

Macarlarla ilişkilerimiz sadece müttefik olmakla sınırlı kalmamış, Macaristan'a eğitim için öğrenci gönderilmiş, bu öğrenciler Macar yetkililer tarafından şefkatle karşılanmıştır. Eğitimde Macaristan'ın tercih edilmesinin nedeni olarak aynı ırktan geliyor olmak ve Batı medeniyetine geçişte bir köprü olarak kullanılabileceği ifade ediliyor.

"...18 kişilik iki kâfile ile 48 kişilik bir kâfile Macaristan'a vâsıl olmuştur. Bu hesapça Macaristan'a tahsil için 84 Osmanlı genci gitmiş demektir.

...

Vaktiyle demiştik ki: Macar akvâm-ı Turaniye'dendir. Avrupa'nın göbeğine düşmüşlerdir. Secayâ-yı milliyeleri muhafaza u mevcûdiyet-i milliyelerini müdafaa zarûretinde kalmışlardır; fakat bu mücadelede Garp medeniyetini ve Garp irfânını kabul ve onunla istinâsta mecbur bulunmuşlardır. Bu itibarla Garp medeniyet ve irfânı, bizim de terâkkiyât ve tekemmülâtımızı bâdi olacağına kâni isek, bizden evvel bu devre-i tecrübeyi geçirmiş olan Macarlar, hemen bütün Avrupa akvâmından daha ziyâde bize rehber ve numune-i emsâl olabilirler." [99]

---

97 Sina Akşin, **Jöntürkler ve İttihat Terakki**, İmge Kitabevi, 2. Baskı, Ankara 1998, s.425.

98 *"Macarlar ve Türkler"*, **Servet-i Fünûn**, c.50, nu.1284, 14 Kânûn-ı sâni 1331, s.125-126.

99 *"Türkiye-Macaristan, Macaristan'a Giden Türk Talebe Hakkında"*, **Servet-i Fünûn**; c.51, nu.1304, 2 Haziran 1332, s.38.

3.4.5. Hilâl-i Ahmer'in Faaliyetleri Hakkında

İstanbul'da 1868'de *"Osmanlı Mecrûhini Askeriye Cemiyeti"* adıyla kurulan ve 1871'de *Hilâl-i Ahmer Cemiyeti* adını alan sosyal yardım ve dayanışmayı amaçlayan cemiyet, 1. Dünya Savaşı sırasında da mühim faaliyetler göstermiştir. Savaşın hemen her safhasında yaralı askerlere; şehit ve gazi ailelerine çeşitli yardımlarda bulunmuştur. Cemiyetin faaliyetleri oldukça yoğun ve etkilidir.

"Hilâl-i Ahmer Cemiyet-i muhteremesinin hizmet-i insaniyetkârâne ve şefkat-i küsterânesi Balkan Muharebesi'nde ve bahusûs şu hâile-i azime-i harp esnâsında büyük ve küçük bütün efrâd-ı millet nazarında tecelli etmiştir. Bu gayur-ı mededres ve merhamet-sâz, inaniyetkâr müesseseye hiçbir Osmanlı ferdi tasavvur olunamaz ki â'mak-ı kalbinde terye, saf, takdirkâr ve minnettâr bir his, bir hiss-i şükrân duymasın.

Hilâl-i Ahmer, yaralılarımızın, hastalarımızın,kardeşlerimizin evlâtlarımızın imdadına yetişmiş, zevceleri kurtararak birçok kadınlarımızı dul ve kimsesiz, çocukları yetim ve öksüz bırakmaktan, birçok aileleri sönüp perişan olmaktan siyanet etmiştir. Bunun milletin en müşfik ve fedâkâr bir vâlidesi his ü tehâlükiyle çalışmıştır."[100]

Özellikle savaş alanlarına kurduğu seyyar hastahaneler ve hastahane gemileriyle yaralılara yardımda bulunan Hilâl-i Ahmer'de görev yapan gönüllüler de zaman zaman düşmanın saldırılarına maruz kalmışlardır. Bu saldırılardan birinde gönüllü hasta bakıcılık yapan Beşinci Ordu Sıhhîye Reis Muavini *Ragıp Bey*'in eşi vurularak şehit olur.

"Bu defa ise yine hain ve deni düşmanlar, artık tevile zerre kadar tahammülü olmayacak bir surette Kont Hohberg'in taht-ı idaresinde bulunan ve üzerinde Hilal-i Ahmer işareti gayet büyük bir alâmet-i bitarafiyi haiz bir bayrak olan hastahaneyi, evvela tayyare ile mevkiini tayin ettikten sonra tayyarenin verdiği işaret üzerine topa tutmuşlar, vahşetlerini, insaniyete mugayir hareketlerini tekrar etmişlerdir. Fevkalade bâd-i tesirü teessüf olarak bu esnada Beşinci Ordu-ı Hümayun Sıhhîye Reis Muavini Ragıp Bey'in zevce-i muhteremleri hanımefendi hastahanede hasta

---

100 *"Hilâl-İ Ahmer Pulları, hizmet-i İnsaniyetkârâne ve Şefkat-i Küsterâne"*, **Servet-i Fünûn**, c.51, nu.1305, 9 Haziran 1332, s.52-53.

bakıcılık ile meşgul olduğu, mecruh gazilerimizin yaralarını sardığı bu müessese-i hayriyede fedakârâne ve şefkat-küsterane bir vazife-i mukaddese-i vataniye ifa eylediği sırada bed-nâm düşmanların mermilerine hedef olarak şehit düşmüş ve bu muhaderre-i müşfike ile iki nefer mecruh olmuştur." [101]

Cemiyet, savaşan ve düşmana esir düşmüş askerlere yardım edebilmek amacıyla şehir merkezlerinde çeşitli yardımlar toplar. Bilhassa İstanbul'da yardımların toplanmasını bir dönem Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin Hanımlar Merkez Heyeti takip etmiştir.

"Bu seneki Ramazan'da reçel ve simide, bayramda esvâba ve süse vereceğimiz parayı esirlerimiz ve yaralılarımız için sarf edelim. Esirlerimize muhtaç oldukları eşyadan ibâret paketler gönderelim. Bu büyük bir vatanperverlik ve azîm bir hayırdır. Bunun için Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından ilân edildiği üzere üserâ komisyonuna elli beş kuruş kadar bir para tevdi edelim hemen İsviçre'de yaptırılmrkta olan asker ve üserâ hediye paketleri yola çıksın.

Hemşirelerimiz geçen sene Çanakkale'de mecrûh düşenler bayram hediyeleri göndermiştik. Bu senede uzak yerlerde hastahânelerde yatanları unutmamak borcumuzdur. Herkesin gücü yettiği kadar lâzım olan eşyayı, meselâ: mendil, havlu, çorap, sabun, şeker tedârik ederek Sultan Mahmut Türbesi karşısındaki Hilâl-i Ahmer Hanımlar Dar'ül-sanayisindeki Hilâl-i Ahmer Kadınlar Merkezine getirmesi kadınlığa layık vazâif-i vatanperverânenin en tatlılarındandır." [102]

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, sadece asker ve esirlerimize değil bunların mağdur kalan ailelerine de sürekli yardım faaliyetleri düzenler. Bu faaliyetlerden biri de sünnet şölenidir.

"Pazartesi 24 Temmuz 1332 günü Hilâl-i Ahmer Hastahânesinde şehit ve asker evlâdına mahsûs olmak üzere dört yüz kişilik bir sünnet düğünü tertip ve icrâ edildi." [103]

---

101 *"Hilâl-i Ahmer Müessesâtına Tecâvüz, Düşmanların Hareket-i Denâetkârânesi"*, **Servet-i Fünûn**, c.50, nu.1280, 17 Kânûn-i evvel 1331, s.70.

102 *"Hilâl-i Ahmer"*, **Servet-i Fünûn**, c.51, nu.1307, 23 Haziran 1332, s.88.

103 *"Hilâl-i Ahmer'in Sünnet Düğünü"*, **Servet-i Fünûn**, c.50, nu.1313, 4 Ağustos 1332, s.159-160.

Cemiyetin faaliyetleri, devlet büyükleri tarafından daima taktirle karşılanmış, verdiği hizmetin önemi daima vurgulanmış, faaliyetleri desteklenmiştir. Hilâl-i Ahmer Cemiyeti ikinci başkanları *Besim Ömer Paşa* ve *Akil Muhtar*, desteklerinden dolayı Padişah V. Mehmet Reşat'a cemiyetin altın madalyasını sunmak üzere huzûra çıkarlar.

"...Zât-ı Hazret-i Hilâfet-penâhî Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin hidemâtından lütfen beyân-ı memnûniyet buyurarak mezkûr madalyanın bu esnâda muhtelif harp cephelerinde çarpışan Ordu-yı Hümâyunlarının mecrûh ve gâzileri hakkında perverde buyurdukları şefkat-i şâhâne-i pederânenin hâtıra-ı mahsûsası olarak kemâl-i memnûniyetle ve daima muhafaza buyuracaklarını emir ve fermân buyurmuşlardır."[104]

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, cemiyet üyelerinden alınan aidatlar dışında kimi sosyal faaliyetleri de hayatını idâme ettirebilmek için gerekli olan maddî kaynağı sağlayabilmek amacıyla düzenlemiştir. Bu faaliyetlere müttefiklerimiz Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın da katkıları olmuştur. Viyana'da cemiyet menfaatine bir müsamere düzenlendiği ve müsamereye devlet yetkililerinin halkın büyük ilgi gösterdiğini Servet-i Fünûn'dan öğreniyoruz.

"Bidâyet-i harpten beri dost ve müttefik devletlerde Osmanlı *Hilâl-i Ahmer'i için hediyeler tedâriki, iâneler cem'i yolunda pek büyük bir şevk ve gayret gösterildiğini, dost ve müttefik hükümetlerin en büyük ricâli bu emr-i hayra iştirâkta bulunduğunu kemâl-i şükrân ile gördük ve göreceğiz.*

Berlin'de bizzât Almanya İmparatoriçesi Hazretleri bile bu emr-i hayırda riyâset-i fahriyelerini diriğ buyurmamışlar, Almanya İmparatorlarının mahdûmları Prens Frederick'in refika-ı muhteremleri Prenses Hazretleri de bilfiil bununla meşgûl olmuştu.

Viyana'daki müşa'şa müsamere Saray-ı Hükümdârı erkânından ve heyet-i siyâsiye mensûbiyetinin, hükümet ekâbir-i memûriyetinin, Viyana'nın en asil ve kibar

---

104 *"Huzûr-ı Şâhâneye Kabul, Hilâl-i Ahmer Heyeti"*, **Servet-i Fünûn**, c.50, nu.1276, 19 Teşrin-i sânî 1331, s.18-19.

ailelerine mensûp birçok zevât-ı kirâmın isbât-ı vücût etmiş olduklarını öğreniyoruz."[105]

Hilâl-i Ahmer Cemiyetine gelir getirmesi için yapılan faaliyetlerden biri de cemiyet adına çıkarılan pullardır. Bu pulların yaygın olarak kullanılmasıyla cemiyetin gelirini artıracağı vurgulanarak halkın bu konuya halkın gereken ilgiyi göstermesi isteniyor.

"Hilâl-i Ahmer Cemiyetine herkesin hatta on para muavenette bulunabilmesi teshil etti. Milletin a'mal-ı hissine ve if'âl-ı insaniyetkârânesine bütün efrâd-ı milleti teşrik etti. Bu pulları mektuplarına tezkirelerine resmî posta pulları hâricinde mektup zarflarına yapıştıracak, kullanacak olanlar, hem vicdanlarını, hissiyât-ı vicdânlarını tatyib, hem de hem de bu cemiyet-i müşfike hakkında millettaşlarının cemiyet ve semâhatlarına ikâz ederek onları pek büyük bir emr-i hayra teşvik ve tergib etmiş olacaklar.

On para pek küçük bir meblâğdır. Damla damla göl olur. Küçük fedâkârlıkların mahsûlesi büyük küçük iânelerin yekûnu büyük olur.

Hilâl-i Ahmer pullarını kullanmak sûretiyle kendisini şefkat ve insaniyet-i milliyeden hâriç bırakmak milletimizin her ferdi için bir emel olacak, bunda şüphemiz yok. Hilâl-i Ahmer'in ulviyetini bu iânelerle ifâ edebileceği hizmetini göstermek hiçbir ferdi bu iâneye iştirâk lezzetinden mahrûm bırakmamaya çalışmak da matbûâta düşer."[106]

Hilâl-i Ahmer Cemiyetinin faaliyetleri müttefiklerimiz tarafından da her zaman takdirle karşılanmıştır. Servet-i Fünûn'un 1299 sayılı ve 28 Nisan 1332 [11 Mayıs 1916] tarihli sayısında Almanya İmparatorunun takdirlerinin bir tezâhürü olarak cemiyete verdiği nişanla ilgili haber veriliyor.

"Bu defa Almanya İmparatoru İkinci Wilhelm Hazretleri, Hilâl-İ Ahmer'in hidemât-ı bergüzidesini taktir ederek Birinci Reis Vekili Muallim-i Muhterem Doktor

---

105 *"Hilâl-i Ahmer Menfaatine Viyana'da Bir Müsâmere"*, **Servet-i Fünûn**, c.50, nu.1282, 3 Kânûn-ı evvel 1331, s.95.

106 *"Hilâl-i Ahmer Pulları, hizmet-i İnsaniyetkârâne ve Şefkat-i Küsterâne"*, **Servet-i Fünûn**, c.51, nu.1305, 9 Haziran 1332, s.52-53.

Besim Ömer Paşa'ya Sâlib-i Ahmer madalyasını tevcih etmiş oldukları gibi İkinci Reis Vekili Doktor Âkil Muhtar Beyefendi ile heyet-i merkeziyenin bütün erkânına Sâlib-i Ahmer madalyaları tevcih eylemişlerdir."[107]

Diğer bir müttefikimiz *Avusturya-Macaristan* İmparatorluğu yetkilileri de *Hilâl-i Ahmer*'in faaliyetlerini takdir ederek maddî ve mânevî desteklerini sürdürmüşlerdir

"Prens Liechten Stein, Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyetine yeniden Avusturya komitesinin ibrâz eylediği faaliyetin semeresi olarak 75.000 Kron tevdi' eylemiştir."[108]

3.4.6. Biyografiler ve Tanıtma Yazıları

Servet-i Fünûn, biyografi ve tanıtma yazılarına büyük önem verir. *Ahmet İhsân*, *Ahmet Mithat* Efendi'nin mezarı için yapılan düzenlemeler nedeniyle onu hakkında hatıralarla süslü bir yazı yayımlamıştır. *Hasan Fahri*, edebiyata olan ilgi ve yeteneği ile tanınan *Ziya Behlül Bey*'in vefâtı üzerine onun kısa biyografisini yayımlamıştır. Seferberlik sırasında şehit olan *Halet Bey* hakkında biri *Yusuf Behçet* imzalı, diğeri imzasız iki ayrı yazı yayımlanmıştır.

Biyografi ve tanıtma yazıları daha çok şahısların vefâtları dolayısıyla yazılmıştır. Osmanlı ordusuna subay ve öğretmen olarak yıllarca hizmet etmiş olan

Von Der Goltz Paşa'nın vefâtından sonra onu ayrıntılı olarak tanıtan bir yazı yayımlanmıştır. Bu yazıda ayrıca bu vefâtın ülkemizde ve *Almanya*'da meydana getirdiği etki de yansıtılmıştır. Yine Almanya İmparatoru *II. Wilhelm* tarafından görevlendirilerek beş günlük bir ziyaret için İstanbul'a gelen *Von Mackensen*'in de geniş bir biyografisi yayımlanmıştır.

Sultan Abdülaziz'in oğlu olan ve babasının intiharından etkilenerek psikolojik bunalıma giren *Yusuf İzzettin Efendi*, 1 Şubat 1916'da *Zincirlikuyu*'daki köşkünün harem dairesinde bileklerini keserek intihar eder. Bu olay *Servet-i*

---

107 *"Hilâl-İ Ahmer'in Hidemât-I Bergüzidesi, Almanya İmparatorunun Takdirâtı, Hilâl-İ Ahmer Erkân Muhteremesine Nişânlar"*, **Servet-i Fünûn**, c.50, nu.1299, 28 Nisan 1332, s.202-203.

108 *"Hilâl-i Ahmer ve Taraf-ı Padişâhîden Nişânlar"*, **Servet-i Fünûn**, c.51, nu.1321, 29 Eylül 1332, s.253.

Fünûn'da geniş bir şekilde yer alır. Yusuf İzzettin Efendi'yi tanıtıcı bir yazı ile beraber ölüm raporu da yayımlanır.

Servet-i Fünûn çeşitli vesilelerle yabancı şahsiyetleri de okuyucusuna tanıtmıştır. İmzasız olarak yayımlanan: *"Almanya Başvekili Van Bethmann Hollweg", "Almanya Dersaadet Sefiri Sefir Von Kolmann Cenapları", "Amiral Von Tirpiç", "Baron Von Rodovich", "Docteur Doyen", "Fransa Harbiye Nâzırı General Gallieni", "Gabrial D'Annunzio", "İmparator Wilhelm, 27 Kanûn-i sânî 1859-1916", "Jandarma Binbaşı Kichener Bey", "Madam Berta ve Zevci Mösyö Gustave Holbach", "Profesör Paul Ehrlich"* başlıklı yazılar buna örnek teşkil eder.

Ülkemize büyük faydalar sağlayan önemli isimlerin de vefâtları veya aldıkları yeni görevler sebebiyle biyografileri yayımlanmıştır.

3.4.7. Diğerleri

Servet-i Fünûn yazıları, çeşitlilik bakımından oldukça zengindir.

Devrin pek çok siyasî, sosyal, ekonomik ve güncel olayları okuyucuya yansıtılmış, yorumlanmıştır. Bilhassa ekonomi ve ticaret konularında farklı yazılar yayımlanmış, savaş sonrası dünyada bir ticaret savaşı başlayacağı öngörülmüştür. Osmanlı Devleti'nin ekonomik durumu ve bu konuyla ilgili olarak yapılan çalışmalara ve alınan kararlara derginin sayfalarında rastlamak mümkündür.

İran'dan Hindistan'a kadar dünyanın pek çok ülkesindeki gelişmeler, bilim ve teknolojideki ilerlemeler, Bağdat'ta yağan kar Servet-i Fünûn'a konu olmuştur.

Servet-i Fünûn'un yayımlandığı devrin genel özelliklerini çok iyi yansıttığı için o dönemi araştıranlar ve meraklılar için önemli bir kaynak teşkil edeceği kanaatindeyiz.

TAHLİLÎ FİHRİST

4. YAZILAR

4.1. YAZAR ADINA GÖRE TASNİF

** **Abdülhak Hâmit [TARHAN]: "İlham-ı Nusret"** SF, c.50, nu.1284, s.119. (Abdülhak Hâmit'in Çanakkale Savaşı'nda askerlerimizin göstermiş oldukları kahramanlıkları övdüğü şiiri.)

** **Ahmet İhsan [TOKGÖZ]: "Ahmet Mithat Efendi Merhûm, Makberi"** SF, c.51, nu.1310, s.114. (Ahmet Mithat'ın yeni yapılan mezarı hakkında bilgiler ve Ahmet Mithat Efendi ile ilgili hatıralar.)

** **Ahmet İhsan [TOKGÖZ]: "İki Nutk-ı Mühim."** SF, c.50, nu.1298, s.289-290. (Almanya'dan Türkiye'ye ziyaret amacıyla gelen parti başkanları şerefine verilen yemekte, Hariciye Nâzırı Halil Paşa'nın ve Almanya elçisi Kont Volf Mitternich'in yaptıkları konuşmalar ile ilgili değerlendirme.)

** **Bir Cezayirli: "Cihadın Cezayirli Müslümanlar Tarafından Suret-i Tarif ve Telakkisi"** SF, c.51, nu.1309, s.103. (Cezayir'de ve Kuzey Afrika'da genel durum ve bu bölgedeki halkın bağımsızlık gayretleri hakkında.)

** **Fatma Aliye: "Kadınlar Hakkında, Fazıle-i Muhterem Fatma Aliye Hanımefendinin Makale-i Bergüzideleri"** SF, c.50, nu.1289, s.178-179. (Savaşta kadınların hizmetleri; Türk kadınının geçmişi hakkında yorum ve değerlendirmeler.)

** **Goethe: "Çobanın Figanı"** SF, c.51, nu.1301, s.2. (Çeviri şiir, güfte)

** **Halil Halit Bey: "Berlin'de Bulunan Halil Halit Bey'den Varid Olmuştur: Almanya'daki Üserâ-ı Harbiye Hakkında Muamele"** SF, c.51, nu.1314, s.162-163. (Almanya'ın elinde

bulunan iki milyona yakın esirin gördüğü iyi muamele hakkında.)

** **Hasan Fahri: "Ziya Behlül Bey Merhûm"** SF, c.50, nu.1275, s. 15-16. (Genç yaşta vefat eden şair Ziya Behlül Bey'in kısa biyografisi.)

** **Ordu-yı Hümayun Efradından Nazım: "Tahmis-i Manzûme-i Şahâne"** SF, c.51, nu.1322, s.259. (Padişah V. Mehmet Reşat'ın Çanakkale Zaferi ile ilgili şiirine tahmis.)

** **Sultan V. Mehmet Reşat: "Manzume-i Garra-ı Hümayun"** SF, c.51, nu.1317, s.198. (Çanakkale'deki kahramanlıkları anlatan manzume.)

** **Yusuf BEHÇET: "Şehid-i Mağfur Halet Bey"** SF, c.51, nu.1302, s.15-16. (Gelecek vaat eden, genç subaylarımızdan Halet Bey'in hayatı ve şahsiyeti.)

** **Ziya Behlül: "Sabah Duası"** SF, c.50, nu.1275, s.16. ('Büyük Fikret'e ithafiyla yazılmış şiir.)

Ahmet Hidayet [REEL]: "Bir Asır Evvel Almanya ve Avusturya" SF, c.51, nu.1306, s.65-66. (Almanya ve Avusturya'nın tarihi, siyasi, coğrafi özellikleri hakkında değerlendirme yazısı.)

Hamid Nafiz: "Almanya'da Kimya Sanayi" SF, c.51, nu.1306, s.63-65. (Almanya'da kimya sanayi gelişimi ve bugünkü durumu hakkında değerlendirme yazısı.)

İmzasız: "1.590.000.000 İngiliz Lirası" SF, c.50, nu.1295, s.260. (Cenevre'den İngiliz Hariciye Müsteşarı'nın Petit Parisiene gazetesine İngiltere'nin savaş masrafı hakkında verdiği malûmat.)

İmzasız: "160.000 Sırp Esiri" SF, c.50, nu.1278, s.56. (Berliner Zeitung'dan: Prizren'in işgalinden sonra 160.000'dan fazla esir veren Sırplarla ilgili haber.)

İmzasız: "1915'te Vakayi-i Harbiye, Alman Piyade Generali Von Der Buck'un Makalesinden" SF, c.50, nu.1281, s.84-88. (1914 sonlarında 1915 yılının sonuna kadar devam eden çarpışmalar ve bununla ilgili yorumlar.)

İmzasız: "200.000 İtalyan Zâyiâtı" SF, c.50, nu.1279, s.68. (Viyana'dan Frankfurter Zeitung'dan: Savaşta İtalya'nın verdiği zâyiâtın 200.000 kişi civarında olduğuna dair haber.)

İmzasız: "200.000 Kişilik İngiliz Ordusu, Felemenk'e İhraca Tasavvuru." SF, c.50, nu.1295, s.257. (Neue Freie Prese'ten : İngilizlerin Hollanda üzerinden Almanya ordusunu arkadan tehdit etme düşünceleri üzerine gelişmeler.)

İmzasız: "24.600 Metre Tûlûunda Bir Muhtıra, İnsaniyet Lehinde Bir Seda-ı Muhabbet-nema." SF, c.51, nu.1302, s.24. (Amerikan kongresine Amerika'nın tarafsız kalması isteğini bildiren binlerce imzalı dilekçe verildiğine dair haber yazı.)

İmzasız: "30 Şubat 1904 Tarihli" SF, c.50, nu.1290, s.200. (Frankfurter Zeitung)den -tuhaf şeyleri toplayan birinin bulduğu 30 şubat 1904 tarihli yemek listesi hakkında.)

İmzasız: "Achileon Kasrı İsrarı" SF, c.50, nu.1276, s.30. (Çeşitli Avrupa gazetelerine dayanılarak, vaktiyle Avusturya İmparatoriçesinin sahibi olduğu, sonradan Almanya İmparatorluğu'na geçen kasırla ilgili haberlerin değerlendirmesi.)

İmzasız: "Aden'de İngilizlerin Vahim Mevkii" SF, c.50, nu.1287, s.159. (Kölnische Zeitung'a Kahire'den gelen haberlerden: İngilizlerin Aden'de zor durumda olduğu hakkında haber yorum.)

İmzasız: "Adriyatik Denizi, İtalyanların Müşkül Mevkileri" SF, c.50, nu.1286, s.151. (İtalyanların müttefiklerinden ayrılarak savaştan çekilmek istediğine dair.)

İmzasız: "Adriyatik Denizi'nde Fransız Donanması" SF, c.50, nu.1293, s.236. (Adriyatik'te bulunan Fransız donanmasının durumu hakkında.)

İmzasız: "Ağaçtan Top" SF, c.50, nu.1289, s.184. (Osmanlı askerlerinin başarılarını anmak amacıyla, 30.5'lik topların ağaçtan yapılmış modelinin hatıra olarak dilikmesi hakkında.)

İmzasız: "Alem-i İnsaniyet ve Medeniyet Nazarında, Almanya Başvekilinin Nutk-ı Muazzamı Münasebetiyle" SF, c.50,

nu.1295, s.251. (Almanya Başbakanı Hollweg, Reichstag Meclisinde yaptığı Alman milletinin özelliğiyle ilgili konuşması.)

İmzasız: "Alem-i İslâm" SF, c.50, nu.1277, s.34. (İslâm ülkeleriyle Avrupa ilişkilerinin ele alındığı bir yorum.)

İmzasız: "Alem-i Selam, İran Ahvâli, İran'da Ehemmiyetten Âri Bir Zorba Hükümet." SF, c.50, nu.1284, s.118. (İran'ın iç işleri hakkında.)

İmzasız: "Alman Askerlerinde Kuvve-i Maneviye" SF, c.51, nu.1313, s.160. (Amerikalı bir muhabirin Alman askeriyle ilgili olarak Berliner Lokal Anzeigenring'de yayımladığı yazı.)

İmzasız: "Alman Askerliği, İngiliz Denizciliği" SF, c.51, nu.1308, s.92-93. (Alman ve İngilizlerin askerî stratejileri ile ilgili yorumlar, değerlendirmeler.)

İmzasız: "Alman Balonlarının İngiltere Hücumları" SF, c.50, nu.1294, s.246. (Lokal Anzeigenring gazetesinden naklen: Alman zeplinlerin İngiltere'ye yaptığı hücumlar hakkında.)

İmzasız: "Alman Başvekili Von Betmann Hollweg'in İki Nutku" SF, c.51, nu.1325, s.300-301. (Almanya Başbakanı'nın savaşın seyri ve İngiltere hakkındaki sözlerine dair haber yorum.)

İmzasız: "Alman Beşinci Harp İstikraz-ı Muvaffakiyet-i Harikûladesi" SF, c.51, nu.1322, s.259. (Almanya'nın savaştaki borçları hakkında.)

İmzasız: "Alman Cemiyeti, Harbe Devam" SF, c.50, nu.1276, s.30. (Berlin'de Kurulan '1914 Alman Cemiyeti' isimli derneğin açılışı ve açılışta yapılan konuşmalarla ilgili haber.)

İmzasız: "Alman Donanması, İngiliz Telaşı" SF, c.50, nu.1295, s.254. (Almanya'nın denizaltı ve zeplinlerinin gücü; İngiltere'nin bu alanlardaki zayıflığı hakkında.)

İmzasız: "Alman Heyeti Musikisi Şehrimizde" SF, c.51, nu.1301, s.2. (Alman Musiki Heyeti'nin İstanbul'a gelişiyle ilgili haber.)

İmzasız: "Alman İmparatoriçenin Sene-i Devriyesi" SF, c.51, nu.1323, s.277. (İmparatoriçenin doğum günü nedeniyle Alman İmparatorunun açıklaması.)

İmzasız: "Alman İstihbarat Dairesinden Tebliğ Olunmuştur: Mühim Bir İtiraf" SF, c.51, nu.1321, s.247-248. (Rusya Dışişleri Eski Bakanı Sasonof'un bazı açıklamaları)

İmzasız: "Alman Kadınları" SF, c.50, nu.1277, s.44. (Alman İmparatorunun Alman kadınların kahramanlıkları ile ilgili olarak kendisine gönderilen resme cevaben, bu resmi yapan sanatkara gönderdiği telgraf hakkında.)

İmzasız: "Alman Kudreti Fransa'dan Takdirat" SF, c.50, nu.1276, s.30. (Journal Débets'tan: Bir Fransız generalin Almanya'nın gücüyle ilgili takdir dolu açıklamaları.)

İmzasız: "Alman Mektebi Şahadetnameleri" SF, c.51, nu.1310, s.124. (Almanya'da tıp, dişçilik, veterinerlik, kimyagerlik gibi tahsil görenlerin diplomalarının geçerli olduğuna dair haber yazı.)

İmzasız: "Alman Musikisi" SF, c.51, nu.1302, s.22-23. (Almanya'dan gelen musiki heyetinin İstanbul'u ziyareti hakkında.)

İmzasız: "Alman Muzafferiyet-i Bahriyesi, Amerika'da Tesiri" SF, c.51, nu.1303, s.33. (Almanya'nın kazandığı deniz zaferinin Amerika'daki yansımaları.)

İmzasız: "Alman Muzafferiyeti" SF, c.50, nu.1295, s.253-254. (Harvard Üniversitesi'nden bir profesörün, Almanya'nın amacının bütün dünyaya tehdit edecek bir imparatorluk kurmak olduğunu iddia etmesi üzerine, Almanya'nın karşı düşüncelerini ifade eden haber yazı.)

İmzasız: "Alman Resmi Tebliğlerini Rusların Nasıl Tahrif Ediyorlar?" SF, c.51, nu.1310, s.116. (Ajans Volf'tan: Tebliğlerinin Ruslar tarafından nasıl ele geçirilip değiştirildiğine dair.)

İmzasız: "Alman Şark Cemiyeti" SF, c.50, nu.1293, s.235. (Almanya'da sanayi, ticaret ve maliye ile iştigal edenlerin kurduğu bir birlikle ilgili haber.)

İmzasız: "Alman Taht'ül-bahrlerinin Bahr-i Muhitte Faaliyeti" SF, c.51, nu.1322, s.259. (Amerika yakınlarında bulunan Alman denizaltısıyla ilgili olarak ABD Başkanı Wilson'un beyanâtları.)

İmzasız: "Alman Tayyarecilerin Kahramanlığı, İngilizlerden Takdir" SF, c.50, nu.1275, s.15. (Times gazetesinden naklen Alman pilotların kahramanlığı ile ilgili takdir edici bir üslupla yazılmış haber.)

İmzasız: "Alman Tayyarelerinin Faaliyeti" SF, c.51, nu.1310, s.123. (Rus gazetelerinin Alman hava hücumlarıyla ilgili yorumlar.)

İmzasız: "Alman Ticareti, İngiliz Hasedi" SF, c.50, nu.1292, s.223-224. (Alman ve İngiliz şirketlerinin ticari anlaşmazlıklılarıyla ilgili İngiliz mahkemesinin kararı hakkında.)

İmzasız: "Almanların Vesait-i Müdafaası" SF, c.50, nu.1292, s.223. (Tan gazetesinden: Almanların Rus cephesindeki başarılı savunma savaşı hakkında.)

İmzasız: "Almanya Bahriye Tayyarelerinin Faaliyeti" SF, c.51, nu.1326, s.315. (Alman hava saldırıları ile ilgili haberler.)

** **İmzasız: "Almanya Başvekili Von Bethmann Hollweg"** SF, c.51, nu.1306, s.62. (Almanya Başbakanın savaştaki tavrı kişiliği ile ilgili tanıtıcı yazı.)

İmzasız: "Almanya Başvekili, Romanya" SF, c.50, nu.1280, s.80. (Almanya Başvekilinin gazetelere verdiği Romanya ile ilgili beyanâtı.)

İmzasız: "Almanya Başvekili'nin Nutku Hakkında" SF, c.51, nu.1320, s.236. (Almanya Başkanının Reichstag Meclisi'nde yaptığı konuşma ile ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "Almanya Başvekili'nin Nutku" SF, c.51, nu.1303, s.34. (Almanya Başbakanı Hollweg'in Alman Reichstag Meclisinde savaşla ilgili nutku hakkında.)

İmzasız: "Almanya Başvekilinin Nutku Hakkında" SF, c.50, nu.1295, s.258. (Almanya Başbakanı Hollweg'in yaptığı konuşmanın tesiri hakkında.)

İmzasız: "Almanya Başvekilinin Reichstag Nutku" SF, c.51, nu.1320, s.235-236. (Milli Osmanlı Ajansı'ndan naklen: Almanya Başbakanı'nın Alman Meclisinin açılışında yaptığı konuşma hakkında değerlendirme yazısı.)

İmzasız: "Almanya Dersaadet Sefiri Sefir Von Kolmann Cenapları" SF, c.51, nu.1320, s.243. (Almanya'nın Türkiye Büyükelçisinin hayatı ve şahsiyetine dair tanıtıcı yazı.)

İmzasız: "Almanya Hakkında Bazı Faydalı Hakikatler" SF, c.51, nu.1314, s.171-172. (Almanya'daki sosyal hayatla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "Almanya İle Amerika Arasında Baloniarla Tesis-i Münakalât" SF, c.51, nu.1313, s.156-157. (Almanya ile Amerika arasındaki nakliyât ve ticarî ilişkiler hakkında.)

İmzasız: "Almanya ile Amerika Arasında Taht'ül-bahrler Muhaberatı Üzerine Ne Olacak ?" SF, c.50, nu.1290, s.194. (Amerika ile Almanya münasebetleri üzerine.)

İmzasız: "Almanya ile Amerika Arasında Taht'ül-bahrlerle Postaların Nakli" SF, c.51, nu.1309, s.109. (Ajans Volf'tan: Almanya Amerika arasında denizaltılarla posta taşımacılığı yapıldığına dair haber.)

İmzasız: "Almanya İmparatorunun Askerlere Hitabesi" SF, c.51, nu.1322, s.260. (Almanya İmparatorunun Fransa'da bulunan Alman askerî birliğine yaptığı konuşmanın metni.)

İmzasız: "Almanya İmparatorunun Şark Cephe-i Harbini Ziyareti" SF, c.51, nu.1321, s.246-247. (İkinci Wilhelm'in Doğu Cephesini ziyareti hakkında.)

İmzasız: "Almanya Muzafferiyet-i Bahriyesi, Bitaraf matbuâtın Mütalaâtı." SF, c.51, nu.1303, s.31-32. (Savaşa girmeyen İsviçre, İsveç, Hollanda ve Danimarka basınında deniz savaşlarıyla ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "Almanya Sefir-i Cedidi, İtimatname Takdimi" SF, c.50, nu.1278, s.46. (Kont Volf Metternich'in padişah tarafından kabulü ile ilgili haber.)

İmzasız: "Almanya -Times-" SF, c.51, nu.1314, s.172. (İngiliz Times gazetesinin Almanya'nın askeri gücü ile ilgili haberleri.)

İmzasız: "Almanya ve Amerika, Tezahürât-ı Dostane" SF, c.50, nu.1300, s.318. (New York Amerikan Üniversiteleri yöneticilerinden, Berlin Üniversitesi müdürüne gelen dostluk mesajları taşıyan telgraf.)

İmzasız: "Almanya ve İtalya" SF, c.51, nu.1310, s.124. (Almanya, İtalya ilişkileri hakkında.)

İmzasız: "Almanya ve Müttefikleri" SF, c.50, nu.1292, s.217. (Almanya ve İtalya ilişkileri; İtalya'nın riyakar tutumu hakkında değerlendirme.)

İmzasız: "Almanya ve Romanya itilafı" SF, c.50, nu.1298, s.297. (Stockholm'den: Almanya ve Romanya yakınlaşmasına Rusya'nın bakışı hakkında.)

İmzasız: "Almanya ve Romanya, Mühim Bir İtilaf-ı İktisadiye" SF, c.50, nu.1296, s.265. (Almanya ile Romanya arasında 7 Nisan 1916'da Berlin'de imzalanan ekonomi mukavelesi hakkında)

İmzasız: "Almanya'da Bakır" SF, c.50, nu.1291, s.209. (Hamburger Fer Mendenblatt'ın yazdığına göre: İmparatorun, sarayının çatısındaki bakırların sökülerek savaş malzemesi imalında kullanılmasını teklif ettiğine dair haber.)

İmzasız: "Almanya'da Bir Şirket, Türkiye'ye Mahrukât" SF, c.51, nu.1304, s.48. (Almanya'da bir şirketin Türkiye'ye kömür göndereceğine dair.)

İmzasız: "Almanya'da Çocuk Yuvaları" SF, c.51, nu.1319, s.222. (Berlin civarında açılan çocuk yuvası hakkında.)

İmzasız: "Almanya'da Havâyic-i Zarûriye ve Şeker" SF, c.50, nu.1286, s.152. (Almanya'nın zorunlu ihtiyaçlarla ilgili tedbirler hakkında.)

İmzasız: "Almanya'da Hayat-ı Faaliyet" SF, c.51, nu.1305, s.50. (Tanin gazetesinden: Almanya ziyaretinden dönen mebuslarımızdan Salah Bey'in gezi ile ilgili beyanâtı.)

İmzasız: "Almanya'da İsviçreli Doktorlar" SF, c.50, nu.1295, s.258. (İsviçre'nin Almanya'daki hasta esirleri tedavi etmek ve ülkelerine götürmek amacıyla Almanya'ya gönderdiği insanî yardım ekibi hakkında.)

İmzasız: "Almanya'da Jaures'in Yâd-ı Hâtıratı" SF, c.51, nu.1312, s.145. (Münih Sosyalist Fıkrası'nın Jaures hatırına yaptığı toplantı ve Reichstag Meclisindeki konuşmalar hakkında.)

İmzasız: "Almanya'da Osmanlı Heyet-i Tıbbiyesi" SF, c.51, nu.1301, s.5. (Süleyman Numan Paşa başkanlığındaki Osmanlı tıp heyetinin Almanya seyahati hakkında.)

İmzasız: "Almanya'da Osmanlı Mebusları, Teati Olunan Ziyaretler" SF, c.51, nu.1301, s.9-10. (Almanya Reichstag Meclisi'nin davetiyle bu ülkeye giden mebuslarımızın temasları hakkında.

İmzasız: "Almanya'da Türk Talebe İçin" SF, c.51, nu.1308, s.97. (Almanya'da tahsil gören Türk öğrenciler için Almanya'nın yapacağı yardım ve düzenlemeler hakkında.)

İmzasız: "Almanya'nın Amerika'ya Cevabî Notası" SF, c.50, nu.1299, s.306-307. (Volf Ajansı'ndan: Amerikanın verdiği notaya cevaben verilen Alman notası ve nota ile ilgili değerlendirme

İmzasız: "Almanya'nın Amerika'ya Notası, Taht'ül-bahrler Muharebesi Hakkında" SF, c.50, nu.1299, s.305. (Almanya'nın ve Amerika'nın tarafsızlığa yakışmayan tutumu nedeniyle bu ülkeye verdiği nota hakkında.)

İmzasız: "Almanya'nın Der-saadet ve Sofya Sefarethâneleri." SF, c.51, nu.1303, s.36. (Almanya'nın Sofya'da bir sefaret binası açtırmak için yaptığı harcama hakkında.)

İmzasız: "Almanya'nın İhtiyat Askerleri" SF, c.51, nu.1311, s.135. (Almanya'nın askeri personeli hakkında.)

İmzasız: "Almanya'nın Muzafferiyet-i Mâliyesi" SF, c.50, nu.1275, s.8-10 (Alman ekonomisiyle ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "Almanya'nın Romanya'ya İlan-ı Harbi" SF, c.51, nu.1315, s.181. (Romanya'nın Avusturya-Macaristan'a savaş ilanından sonra Almanya'nın Romanya'ya savaş ilan ettiğine dair.)

İmzasız: "Almanya'ya Me'kûlât İhrâcı" SF, c.51, nu.1313, s.158-159. (Almanya'nın yiyecek ithal ettiğine dair.)

İmzasız: "Amerika Reisicumhuru: Sulh Mümkün Olduğu Kadar Çabuk Münakıt Olmalı" SF, c.51, nu.1304, s.46. (Londra'dan, Ajans Reuters'tan naklen: Amerikan başkanının Sulh Cemiyeti'nde yaptığı konuşmadan bölümler.)

İmzasız: "Amerika Sefer-i Cedidinin beyanâtı" SF, c.51, nu.1318, s.211-212. (Amerika'nın İstanbul büyükelçisi Elkus'un iki ülke ilişkileri hakkındaki açıklamaları.)

İmzasız: "Amerika ve İngiltere" SF, c.50, nu.1285, s.136. (Neue Freie Prese'ten: Amerika ve İngiltere ilişkilerine dair.)

İmzasız: "Amerika ve İtilafçılar, Bir Fransız'ın Müşahedât ve Neşriyatı." SF, c.50, nu.1295, s.257. (Bir Fransız yazarın, Fransa'nın itibarlı dergilerinden Rouve de Paris'de yayımladığı Amerika ile itilafçıların ilişkilerine dair makalesi hakkında.)

İmzasız: "Amerika ve Japonya, Japonların Âmal-ı Hârisâne ve İstilâ-yı Ceviâneleri Hakında" SF, c.50, nu.1289, s.180-182. (Japonya'nın Amerika ile ilişkileri hakkında.)

İmzasız: "Amerika' da İngiltere Aleyhinde Husûmet" SF, c.51, nu.1310, s.121. (İngiliz Daily Telegraph gazetesinden: Amerika'da, İngiltere aleyhinde görülen gelişmelerle ilgili.)

İmzasız: "Amerika'da Fikr-i Ticaret ve İntifâ" SF, c.50, nu.1296, s.264. (Amerika,da ileri gelen iş adamları tarafından 50 milyar dolar sermaye ile kurulan şirket hakkında.)

İmzasız: "Amerika'da İntibahât Nasıl Cereyan Etti? 600 Bin Kadın İ'ta-ı Rey Etmiştir" SF, c.51, nu.1326, s.308. (Amerika'daki seçimlerle ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "Amerika'da İrlandalılar" SF, c.51, nu.1302, s.24. (Amerika'da bulunan İrlandalıların çeşitli şehirlerde yaptığı mitingler hakkında.)

İmzasız: "Amerika'da Museviler Günü, Bir Günde Üç Dört Milyon Dolar" SF, c.50, nu.1291, s.210. (New York gazetelerinin malûmatına göre: Amerika'da 2 Kanun-i sâni 'Museviler Günü' olarak ilan edildiğine dair.)

İmzasız: "Amerika'dan Mühimmât İhracı" SF, c.50, nu.1287, s.159. (Morgen Zeitung'dan naklen: Amerika'nın mühimmat ihracına dair Washington'dan yansıyan haberler.)

İmzasız: "Amerika'dan Sulha Tavassut" SF, c.50, nu.1289, s.188. (Cenevre gazetelerine istinaden: Amerika'nın barış için Avrupa'ya arabulucu gönderdiğine dair haber yazı.)

İmzasız: "Amerika'dan Yüksek Bir Ses, Amerika Neye Hazırlanıyor?" SF, c.50, nu.1285, s.138-139. (Telgraflardan: ABD Başkanı Wilson'un devam eden savaşla ilgili sert ve kararlı açıklamaları.)

İmzasız: "Amerika'nın Notası, Taht'ül-bahrler Muharebesinin Safhâtı" SF, c.50, nu.1297, s.282. (Amerika'nın Almanya'ya gönderdiği nota sonrasında iki ülke ilişkilerinde oluşan siyasi gelişmeler ve denizaltı savaşlarının seyri hakkında)

İmzasız: "Amerika'nın Sattığı Mühimmat" SF, c.51, nu.1312, s.148. (New York Times'tan: Amerika'nın sattığı savaş malzemesiyle ilgili haber.)

İmzasız: "Amerikalıların Cihadı Teşviki" SF, c.50, nu.1289, s.188. (Amerika'nın Asya Müslümanları cihat yönünde teşvik ettiğine dair haber.)

İmzasız: "Amiral Von Tirpiç" SF, c.50, nu.1293, s.233. (Almanya Bahriye Nâzırlığı görevinden istifa eden Tirpiç ile ilgili bilgiler.)

İmzasız: "Anadolu'daki Rus Esirleri; Ne Dediler?" SF, c.51, nu.1318, s.212. (Anadolu'daki Rus askerlerinin durumuyla ilgili.)

İmzasız: "**Arnavutlar ve Karadağlılar**" SF, c.50, nu.1277, s.40. (Corriera Del La Sera'ya istinaden: Arnavutlar ve Karadağ ilişkileri hakkında)

İmzasız: "**Askerlik ve Terbiye-i Askeriye**" SF, c.50, nu.1293, s.230-231. (Macaristan eski Mebusu Morice Reven'in Bir Macar gazetesinde yayımlanan askerî eğitim ve militarizmle ilgili makalesinden alıntılar.)

İmzasız: "**Askuith'in Nutku Belçika'nın Tahlisi.**" SF, c.50, nu.1297, s.284. (İngiliz balkan Askuith'in Belçikalılar teselli etmek amacıyla yaptığı konuşma hakkında.)

İmzasız: "**Avam Kamarasında Sulh Bahsi**" SF, c.51, nu.1315, s.184. (Almanya Dış İşleri müşteşarının barışla ilgili girişimlerinin İngiliz Avam Kamarası'nda görüşülmesi hakkında.)

İmzasız: "**Avam Kamarasında**" SF, c.51, nu.1314, s.172. (İngiliz Avam Kamarası'nda İngiltere Başbakanı'nın eleştirdiğine dair.)

İmzasız: "**Avrupa Avrupalıların, Bir Macar Müellifin Kitabı Münasebetiyle**" SF, c.50, nu.1300, s.318. (Macaristan eski mebuslarından Morice Reven'in savaşın amacı hakkında yazdığı kitap.)

İmzasız: "**Avrupa Haritası, Muharebe-i Umûmiye'nin Avâkıbı**" SF, c.50, nu.1286, s.145-146. (Almanya'nın meşhur coğrafyacısı Profesör Penck'in devam savaşın siyasi coğrafyasına dair verdiği ders notlarından oluşan bir eserini yayımlanmasından sonra profesör konuyla ilgili açıklamalarından bir bölüm.)

İmzasız: "**Avrupa Muharebesi, Bir Bitarafın Mütalaâtı**" SF, c.50, nu.1288, s.169-171. (1. Dünya Savaşı ile ilgili yorumlar içeren Amerika'da neşredilmiş bir eserle ilgili yorum ve tahlil.)

İmzasız: "**Avrupa'nın En Büyük Değirmeni**" SF, c.50, nu.1288, s.172. (Almanya'nın Brunswick şehrinde kurulan Avrupa'nın en büyük değirmeni hakkında.)

İmzasız: "**Avrupa-ı Merkezi ve Romanya**" SF, c.50, nu.1300, s.320. (Romanya ile merkezi Avrupa ülkeleri arasında yapılan ticari

anlaşma ile ilgili Rus matbuât idaresince yapılan tebliği Petersburg gazetelerinden naklen.)

İmzasız: "Avrupa-ı Merkezîden Romanya'ya ithalât" SF, c.51, nu.1312, s.146. (Almanya ile Romanya arasındaki ticaretle ilgili)

İmzasız: "Avusturya İmparatorluğu ve Çek Milleti" SF, c.50, nu.1296, s.271. (Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Çek Milleti'nin münasebetlerini ele alan makale.)

İmzasız: "Avusturya Macaristan Hariciye Nezaretinin Bir Notası" SF, c.51, nu.1302, s.17-18. (Avusturya-Macaristan Hariciye Nâzırı Baron Brian'ın tarafsız devletlere gönderdiği nota hakkında.)

İmzasız: "Avusturya Reis-i Vükelası Kont Strugie'in Katli" SF, c.51, nu.1323, s.273. (Avusturya Başbakanı Viyana'da bir Sosyalist tarafından öldürülmesi ve sonrasındaki gelişmeler.)

İmzasız: "Avusturya ve Macar Ordusunda 12 Yaşında Bir Asker" SF, c.51, nu.1302, s.24. (İyi bir binici olduğu için orduya alınmış 12 yaşında bir çocuk asker hakkında.)

İmzasız: "Avusturya ve Macar Tayyarelerinin Muvaffakiyet" SF, c.51, nu.1310, s.121. (Avusturya-Macaristan'ın hava saldırılarındaki başarıları hakkında.)

İmzasız: "Avusturya ve Macaristan Hükümetinin 'Kırmızı Kitap'ı Hakkında" SF, c.51, nu.1322, s.265. (Avusturya ve Macaristan Hükümetinin yayımladığı kitap hakkında tanıtıcı yazı.)

İmzasız: "Avusturya ve Macaristan İstikrazına" SF, c.51, nu.1326, s.316. (Avusturya ve Macaristan'ın savaş borcu hakkında.)

İmzasız: "Azim Bir Taarruz, Fakat Nereden?" SF, c.51, nu.1316, s.19 194-195. (İngiltere ve Fransa'nın son taarruzlarıyla ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "Azim ve Teşebbüs" SF, c.51, nu.1307, s.85. (Hilâl'den iktibas: Fransızlarda yayımlanan La Bataille gazetesinde ittifak ülkelerinin başarısı ve itilafçıların durumuyla ilgili yazı.)

İmzasız: "Ba'del Harp Muharebe-i iktisadiye, Şimdiden Müstenkifler." SF, c.50, nu.1297, s.281-282. (İngiliz ve Fransızların Savaştan

sonra ortaya çıkacak ekonomi savaşı ile ilgili hesaplar yaptıkları hakkında.)

İmzasız: "Bağdat'ta Âsâr-ı Şadümani, Kut'ül-Âmâre Muzafferiyeti" SF, c.51, nu.1302, s.22. (Irak Türk ordusunun kazandığı zaferden sonra meydana gelen gelişmeler ve genel duruma dair değerlendirme.)

İmzasız: "Bağdat'ta Kar" SF, c.50, nu.1288, s.172. (Sadâ-yı İslâm'dan: Kırk-elli yıl sonra Bağdat'a ikinci kez yağan kar hakkında haber yazı.)

İmzasız: "Bağdat'ta Şenlikler" SF, c.51, nu.1301, s.3. (Sadâ-yı İslâm gazetesinden: Irak zaferi sonrası Bağdat'ta yapılan kutlamalar hakkında. haber yazı.)

İmzasız: "Bahara Doğru Hazırlıklar" SF, c.50, nu.1288, s.166.(Kışın sona ermesiyle şiddetlenecek savaş ve tarafların durumu)

İmzasız: "Balkan Cephe-i Harbinde, Taarruz Başladı" SF, c.51, nu.1315, s.178-179. (Balkan cephesindeki savaşın seyri ile ilgili değerlendirmeler.)

** **İmzasız: "Balkan Sürat Katarları"** SF, c.50, nu.1283 s.110-112. (Berlin-İstanbul arasında çalışmaya başlayan Balkan Sürat Katarı'nın ilk kez İstanbul'a gelmesi üzerine konuyla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "Balkan Taarruzâtı, Tesirât-ı Evveliyesi" SF, c.51, nu.1316, s.195-196. (Selanik ve civarındaki çarpışmalar hakkında)

İmzasız: "Balkanlar ve Ehemmiyet-i İktisadiye" SF, c.50, nu.1277, s.43. (Neue Zurichr Zeitung gazetesinden: Almanya ile Avusturya-Macaristan'ın savaştaki ekonomik durumlarıyla ilgili)

İmzasız: "Balkanlar, Yunanistan ve Romanya" SF, c.50, nu.1296, s.268. (Yunanistan ve Romanya'nın izlediği tarafsızlık politikası hakkında yorum ve değerlendirme.)

İmzasız: "Balkanlarda Hadisât, Tahvilât-ı Mühimme Karşısında." SF, c.50, nu.1285, s.139-140. (Balkan ülkelerinde meydana gelen savaşın seyrindeki değişiklikler hakkında.)

İmzasız: "Balkanlarda İtilaf Askerlerinin Durumu Vahim" SF, c.50, nu.1275, s.13. (Paris basınına istinaden: İtilafçıların Balkanlardaki durumu.)

İmzasız: "Balkanlarda Vaziyet" SF, c.51, nu.1319, s.232. (Nation dergisinden: Balkanların durumuyla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "Balkanlarda Yunanistan'ın Vaziyet-i Ahiresi Üzerine" SF, c.51, nu.1306, s.71-72. (Yunanistan'ın ve Balkanların geleceği ile ilgili değerlendirmeler)

İmzasız: "Balkanlarda, Hâlâ İtilafçıların Gayret-i Tesevvülâtkârânesi" SF, c.51, nu.1312, s.146-147. (Balkanlardaki savaşın seyri ve İtilafçıların çalışmalarıyla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "Balkanlarda, Romanya'nın Vaziyeti ve Mesleki." SF, c.51, nu.1307, s.80. (Romanya'nın iç işlerindeki gelişmeler ve diğer ülkelerle ilişkileri hakkında bilgiler.)

İmzasız: "Balkanlarda, Sırbistan Ortadan Kalktı; Bulgaristan, İtilafçılar ve Yunanistan" SF, c.50, nu.1276, s.19-20. (Savaşın Balkanlardaki etkileri üzerine bir yorum.)

İmzasız: "Balkanlarda, Sırbistan'ın Hali, Sırp Milleti" SF, c.50, nu.1287, s.162-163. (Almanya, Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan'ın işgali altındaki Sırbistan'ın durumu.)

İmzasız: "Balkanlarda, Yine Romanya ve Yunanistan" SF, c.50, nu.1287, s.158. (Baharla beraber Balkan ülkelerinde son durum; Romanya ve Yunanistan'ın iç işleri hakkında.)

İmzasız: "Balkanlarda, Yunanistan'ın Ahvâli" SF, c.51, nu.1307, s.80-81. (Yunanistan'ın iç işleri ve müttefikleriyle ilişkileri hakkında bilgiler.)

İmzasız: "Balkanlardan İtilafçıların Fesatları" SF, c.50, nu.1294, s.247. (İtilafçıların oyunları sonucu ekonomik sıkıntıya düşen Yunanistan ve Başbakan Venizelos hakkında.)

İmzasız: "Baron Von Rodovich" SF, c.51, nu.1318, s.215-216. (Almanya'nın İstanbul Eski Büyükelçisi Von Rodovich hakkında.)

** **İmzasız: "Başkumandan Vekilimizin Hitabe-i Hamaseti"** SF, c.51, nu.1321, s.246. (Kurban Bayramı münasebetiyle Başkumandan Vekili Enver Paşa'nın askerlere gönderdiği genelgenin metni.)

** **İmzasız: "Bayram-Harp, Harbin İkinci Senesi Bitti"** SF, c.51, nu.1311, s.126. (Savaşın ikinci yılının bitişiyle Türkiye'nin savaştaki durumu hakkında yapılan değerlendirmeler.)

İmzasız: "Belçika ve Yunanistan Arasında Bir Mukayese" SF, c.50, nu.1276, s.24-26. (Osmanişer Loyid'den: Belçika Yunanistan'ın devam eden savaştaki durumlarıyla ilgili gazetelerde çıkan haberlerin aktarılması.)

** **İmzasız: "Belgrat'tan İstanbul'a"** SF, c.50, nu.1276, s.29. (Osmanişer Loyid'den: Alman bir diplomatın Belgrat'tan İstanbul'a yaptığı yolculuktan sonra yaptığı açıklamalar.)

İmzasız: "Berlin İle Sofya Arasında Telefon" SF, c.50, nu.1280, s.80. (Sofya gazeteleri Berlin ile Sofya arasında doğrudan görüşmeler yapabilmesi için bir telefon hattı kurulduğunu dair haberinden.)

İmzasız: "Berlin ve Civarı İrat Vergisi" SF, c.51, nu.1307, s.88. (Almanya'da Berlin ve civarında toplanan gelir vergisiyle ilgili bilgiler.)

İmzasız: "Berlin'de Osmanlı Kulübü" SF, c.51, nu.1312, s.148. (Berlin'de açılan Osmanlı Kulübü hakkında haber yazı.)

İmzasız: "Berlin'den: Lort Kichener ve Alem-i İslâm" SF, c.51, nu.1314, s.170-171. (Müteveffa Lort Kichener'e İslâm dünyasında var olan sevgi hakkında.)

İmzasız: "Beşinci Alman Harp İstikrazı Hakkında, Reichsbank Müdürünün beyanâtı" SF, c.51, nu.1324, s.290. (Alman Resmi Bankasının Müdürünün açıklamaları)

İmzasız: "Beşinci Alman Harp İstikrazı" SF, c.51, nu.1323, s.275. (Almanya'nın savaş borçları ve bütçesi hakkında.)

İmzasız: "Beyhude Taarruzlar, İnsan Zayiatı" SF, c.50, nu.1275, s.6. (Fransız gazeteci Gustave Hervé'nin ülke siyasetine muhalif bir yazısı ile ilgili düşünceler ve makaleden alıntılar.)

İmzasız: "Beynelmilel Büyük Mesele, Rus Duma Meclis Azasından Birinin Kitabı" SF, c.50, nu.1291, s.204-207. (Rus Duma Meclisi üyelerinden Michael Tampsiky tarafından İsviçre'nin Lozan şehrinde yayımlanan 'Beynelmilel Büyük Mesele' adlı kitapla ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "Beynelmilel Sosyalistler Konferansı, Sulh Meselesi" SF, c.50, nu.1299, s.308. (İsviçre'nin sosyalist gazetelerine istinaden: İkinci Sosyalistler Konferansında savaşın belirtilmesi gerektiğine dair tavsiyeleri ve konferansı katılan partiler hakkında.)

İmzasız: "Bir Alman Yüzbaşının Kahramanlığı" SF, c.51, nu.1311, s.129. (Yüzbaşı Von Raben'in Kamerun'da İngilizler karşısındaki başarıları hakkında.)

İmzasız: "Bir Ayda Batırılan Sefâin" SF, c.51, nu.1317, s.208. (Batırılan itilaf devletleri gemileriyle ilgili rakamlar.)

İmzasız: "Bir Bitarafın Mütalaâtı" SF, c.50, nu.1277, s.42-43.(Hollanda eski bakanlarından birinin Amsterdam'da yayımlanan yayımladığı savaş ile ilgili makalenin çevirisi.)

İmzasız: "Bir Bitarafın Mütalaatı" SF, c.51, nu.1307, s.83-84. (Danimarka'nın dünyaca ünlü filozofu Brands'ın savaş ve itilâfçılarla ilgili görüşlerine dair.)

İmzasız: "Bir Buçuk Milyar Mark" SF, c.51, nu.1321, s.256. (Almanya'nın savaş bütçesi hakkında)

İmzasız: "Bir Fransız'ın Vatandaşlarına Sulh Nasihat" SF, c.50, nu.1297, s.284. (Fransız yazar Joseph Bertourbeur'un İsviçre'nin Bern şehrinde yayımladığı ve Fransa'nın savaştaki kaybını açıkladığı 'Hakikat' adlı kitabı hakkında.)

İmzasız: "Bir Hadise-i Mühimme-i Tarihiye, Lehistan Krallığı" SF, c.51, nu.1325, s.294-295. (Lehistan Krallığı'nın ilanı hakkında.)

İmzasız: "Bir İngiliz Muharrirenin Almanlar Hakkındaki Neşriyatı" SF, c.50, nu.1293, s.235-236. (İngiliz gazeteci Ella Scarlett'in Sırbistan-Berlin seyahati ile ilgili izlenimleri hakkında.)

İmzasız: "Bir İngiliz Neferin Mektubu" SF, c.50, nu.1293, s.236. (Paris Victoir gazetesi on sekiz aydır cephede bulunan bir askerin mektubunu yayımladığına dair haber.)

İmzasız: "Bir İngiliz Rahibi Ruslar Hakkında (Eleştirileri)" SF, c.51, nu.1306, s.76. (bir İngiliz rahibin kilisede verdiği vaazda Ruslarla ilgili açıklamalar.)

İmzasız: "Bir İtalyan Tebliği." SF, c.50, nu.1294, s.248. (Osmanîşer Loyid'den: İtalyanların sınırda devam eden çarpışmalarla ilgili tebliği.)

İmzasız: "Bir Macar Cemiyetin Teşekkülü" SF, c.51, nu.1307, s.88. (Macaristan'da hükümet ve hukuk arasındaki ilişkiler güçlendirmek için kurulan bir cemiyet hakkında.)

İmzasız: "Bir Metropolin İfadâtı" SF, c.51, nu.1316, s.196. (Rumen Metropolinin ve bir Macar mebusunun Romanya'nın savaşa girişiyle ilgili açıklamaları)

İmzasız: "Bir Paket Kahve. Mahiye Müdürüne Hediye" SF, c.50, nu.1298, s.297. (Fransa'da bir nahiye müdürünün oğullarının askerliği ile ilgili yaptıkları.)

İmzasız: "Bir Rus Emirnamesi" SF, c.51, nu.1316, s.196. (Bir Rus subayının emirleriyle ilgili.)

İmzasız: "Bir Saniha-ı Şükrân-alûd" SF, c.50, nu.1290, s.197. (Osmanlı Devleti ve Türk milletinin ülvi karekteri hakkında dış basındaki değerlendirmelerden yorumlar.)

İmzasız: "Bir Sene-i Devriye, Bulgaristan Seferberliği" SF, c.51, nu.1319, s.226-227. (Türkiye'nin Bulgaristan'la ortak düşmanlara karşı 23 Eylül 1915'te giriştiği seferin birinci yılı münasebetiyle değerlendirme yazısı.)

İmzasız: "Bir Sulhperverin Muharebe Hazırlığı" SF, c.50, nu.1294, s.239. (Hollanda Hükümetinin yaptığı askeri hazırlıklarla yaptığı değerlendirme.)

İmzasız: "Bir Sulhperverin Mutalaât-ı Muhakemesi: Bu Neden Böyle, Sulhiyunun Vazifesi Ne Olacak." SF, c.51, nu.1310, s.118-119. (Tarafsız ülkelerin savaşın seyrine dair görüşleri.)

İmzasız: "Bir Yunan Diplomatıyla Mülâkat" SF, c.50, nu.1295, s.256. (Osmanişer Loyidà muhabirlerinden birinin Yunan diplomatıyla Yunanistan'ın vaziyeti ve siyasetiyle ilgili mülâkatı.)

İmzasız: "Birkaç Hafta Sonra, Hindenburg'un Teftişâtı, Bir Bitarafın Mütalaâtı" SF, c.51, nu.1315, s.177. (İsviçre gazetelerinin savaşla ilgili yorumları hakkında değerlendirme.)

İmzasız: "Bitaraf Matbuât, Felemenk Matbuâtı" SF, c.51, nu.1315, s.181. (Avusturya basının tarafsız ülke basınından derlediği savaşla ilgili haber ve yorumlara dair değerlendirmesi hakkında.)

İmzasız: "Bitaraf Matbuâtın Taktirâtı" SF, c.51, nu.1311, s.136. (İsviçre ve Amerika basınında Almanya'nın kazandığı zaferlerinin takdir edilmesi hakkında.)

İmzasız: "Bitaraflar Aleyhinde İngiltere" SF, c.50, nu.1298, s.296. (İsviçre basınının İngiltere'nin tarafsız ülkeler için tehditkâr tutumuyla ilgili yorumu.)

İmzasız: "Bitaraflar Nazarında, Sulh Uzak Mı, Yakın Mı?" SF, c.51, nu.1312, s.140. (Tarafsız ülkelerin dünyaya bakışları ve savaşla ilgili yorumları.)

İmzasız: "Bitaraflar ve Yunanistan" SF, c.51, nu.1306, s.71. (İsviçre gazetelerinin Yunanistan'la ilgili değerlendirmesi hakkında.)

İmzasız: "Bitarafların Mütalaâtı." SF, c.51, nu.1304, s.48. (Tarafsız ülke basının savaş değerlendirmeleri.)

İmzasız: "Biz İtalyalar değiliz" SF, c.50, nu.1280, s.80. (Neue Freie Prese'ten: Fransız Meclisi'nde yapılan görüşmelerde İtalya'nın haince bir davranış sergilendiğine dair yapılan tenkitler hakkında.)

İmzasız: "Biz İtalyanlar Değiliz" SF, c.50, nu.1275, s.7. (Neue Freie Prese'den alınan Fransa-İtalya ilişkileriyle ilgili haber yorum.)

İmzasız: "Boğazlar Hakkında İngiliz-Rus Mukavelesi" SF, c.51, nu.1320, s.239. (Le Soir gazetesinden: İngiltere ile Rusya'nın boğazlarla ilgili anlaşmaları hakkında.

İmzasız: "Bruseli İngiliz Vapuru Kumandanının İdame-i Mahkûmiyeti ve İdamı" SF, c.51, nu.1311, s.134. (Ajans Volf'ten naklen: Bir İngiliz savaş gemisi kumandanının idamı ile ilgili resmi yazı.)

İmzasız: "Budapeşte Mektupları, Bosna Müslümanları ve Din–i Muhammedi'nin Kânunen Meri'yeti." SF, c.50, nu.1285, s.140. (İslâm dininin Macaristan'da kânunen tanınmasının Bosna ve Hersek'te yarattığı etki.)

İmzasız: "Budapeşte Mektupları, Ma'lulin-i Harbiye Dairesi Reisi ile Mülâkat" SF, c.50, nu.1289, s.179-180. (Macaristan Maarif ve Mezahib Nazâreti Müsteşarı ve Askeri yaralılar Dairesi Reisi ile hastahâneler ve yaralıların tedavisi hakkında yapılmış mülâkat.)

İmzasız: "Bulgar Başkumandanı'nın Beyanâtı" SF, c.51, nu.1313, s.157. (Bulgar Başkumandanı General Çekoff'un ordusu ve savaşın seyri ile ilgili beyanâtı.)

İmzasız: "Bulgar Kralı Ferdinand'ın beyanâtı" SF, c.51, nu.1324, s.292. (Hilâlden: Bulgar Kralının Balkanlardaki durumla ilgili açıklaması.)

İmzasız: "Bulgaristan Başkomutanı General Çekofff'un Emirnamesi" SF, c.51, nu.1317, s.205.(Bulgar Başkomutanının Romanya'nın taarruzuyla ilgili emirnamesi.)

İmzasız: "Bulgaristan Harbiye Nâzırının Beyanâtı" SF, c.51, nu.1322, s.266. (Bulgaristan'ın savaştaki birinci yılı nedeniyle Harbiye Nâzırı'nın açıklaması.)

İmzasız: "Bulgaristan ve Romanya, Bulgarlar ve Ruslar" SF, c.51, nu.1316, s.188-190. (Bulgaristan'ın Romanya'ya savaş ilanı nedeniyle Bulgaristan'ın Romanya ve Rusya ile ilişkileri hakkında.)

İmzasız: "Bulgaristan ve Romanya" SF, c.51, nu.1319, s.227-228. (Bulgaristan Başbakanının ülkesinin Romanya ile ilişkileri hakkında açılması.)

İmzasız: "Bulgaristan ve Rusya, Hitam-ı Harafât" SF, c.51, nu.1322, s.261-263. (Bulgaristan ile Rusyacın savaşları hakkında ve ilişkileri hakkında.)

İmzasız: "Bulgaristan ve Yunanistan" SF, c.50, nu.1276, s.30. (Atina'dan alınan haberlere göre Bulgaristan ve Yunanistan arasındaki dostane ilişkilerin devam ettiğine dair bir haber.)

İmzasız: "Bulgaristan Viyana Seferinin Beyanâtı" SF, c.51, nu.1317, s.205. (Bulgaristan Viyana Büyükelçisinin savaşla ilgili Neue Frie Prese gazetesine açıklaması.)

İmzasız: "Bulgaristan'da Ordunun ve Ahalinin İaşesi" SF, c.50, nu.1296, s.265. (Bulgaristan,da Ordu ve halkın iaşesiyle ilgili hazırlanan raporun tasdiki ve maliyeti hakkında.)

İmzasız: "Bulgaristan'da Şiddet-i Şitâ" SF, c.50, nu.1277, s.40. (Bulgaristan gazetelerine istinaden: Bulgaristan'ın bir çok yerinde yağan kar ve şiddetli kış ile ilgili haber.)

İmzasız: "Bulgaristan'ın Bükreş Sefaret-i Erkânı, Romanya'dan Rusya Tarikiyle Avdet" SF, c.51, nu.1320, s.243. (Romanya'dan gelen Romanya'nın Bükreş Büyükelçisiyle yapılan mülâkat.)

İmzasız: "Bulgaristan'ın Fedakarlıkları İki İngiliz Topunun Nakli." SF, c.50, nu.1275, s.14-15. (Bulgar gazetelerine istinaden: Bulgar askerlerinin İngilizlere karşı yaptıkları kahramanlıklar hakkında.)

İmzasız: "Bulgaristan'ın Harbe Duhulü Sene-i Devriyesi" SF, c.51, nu.1322, s.265. (Bulgaristan Başbakanı'nın savaşın seyri ile ilgili olarak Bulgar gazetelerine verdiği beyanâtı.)

İmzasız: "Bulgaristan'ın İsviçre Maslahatgüzarının beyanâtı" SF, c.51, nu.1317, s.205. (Bulgaristan İsviçre elçisinin Romanya'nın savaşa girmesiyle ilgili açıklamaları)

İmzasız: "Bulgaristan'ın İşgal Ettiği Yerlerdeki Tedbirleri" SF, c.50, nu.1277, s.38. (Bulgaristan'ın işgal ettiği yerler ve buralarda le geçirdiği esirlerle ilgili aldığı tedbirler.)

İmzasız: "Bunarlov'un Beyanâtı" SF, c.51, nu.1305, s.60. (Bunarlov'ın Matin gazetesine verdiği beyanât ve bu beyanâtın etkisi hakkında.)

** **İmzasız: "Bursa'da"** SF, c.50, nu.1281, s.88. (Milli Ajans muhabirinden: Bursa'da eğitim ve eğitim kurumları hakkında bilgi.)

İmzasız: "Bükreş Hatırası" SF, c.51, nu.1319, s.232. (Romanya'dan gelen Almanların Bükreş'le ilgili anlattıkları.)

İmzasız: "Bükreş, Rus İstibdadı Elinde" SF, c.51, nu.1319, s.231. (Romanya'nın iç işleri hakkında değerlendirmeler.)

İmzasız: "Bükreş'te Neler Oluyor?" SF, c.51, nu.1317, s.207-208. (Peşter Loyid'den: Bükreş'te savaş yanlısı gösteriler olduğuna dair.)

İmzasız: "Büyük Muharebe-i Bahriye Hakkında." SF, c.51, nu.1303, s.30-31. (Skagerrak deniz savaşı ile ilgili bilgi ve değerlendirme.)

İmzasız: "Cevab'ül Cevap, Amerika'dan Almanya'ya" SF, c.50, nu.1300, s.314-315. (Cihan harbinde Amerika'nın tarafsızlığa yakışmayan tutumu nedeniyle Almanya'nın Amerika'ya verdiği notaya Amerika'nın cevabı ile ilgili değerlendirme ve notanın metni.)

İmzasız: "Cihan Harbi'nin ilk Muhabere-i Bahriye-i Azîmesi." SF, c.51, nu.1303, s.27. (Almanya'nın Deniz Savaşlarının durumuyla ilgili tebliği ve değerlendirmesi.)

** **İmzasız: "Çanakkale Meselesi İngiliz Parlamentosunda"** SF, c.50, nu.1275, s.3-4. (Telgraflardan naklen: İngiliz Parlamentosu'nda Çanakkale Savaşı ile ilgili görüşmelerin yorumu.)

** **İmzasız: "Çanakkale Müdafaa-ı Kahramanâna -Def' ve Tenkil-i A'da İthafıyla"** SF, c.50, nu.1279, s.59-60. (Çanakkale Zaferi'nin İstanbul'da yansımaları)

İmzasız: "Çanakkale ve Irak Seferleri, İngiliz Avam Kamarasında" SF, c.51, nu.1310, s.121. (Avam Kamarasında Çanakkale ve Irak'ta uğranılan yenilgilerle ilgili münakaşalar hakkında.)

** **İmzasız: "Çanakkale'den Gidecekler Mi?"** SF, c.50, nu.1275, s.7. (Londra'dan Reuters Ajansından alınan haberlere istinaden: İngiliz Avam ve Lortlar Kamarasında yapılan 1. Dünya Savaş ve özellikle Çanakkale ile ilgili görüşmelerin ayrıntısı.)

İmzasız: "Çetine'nin İşgali, Karadağ da Belçika ve Sırbistan'a Döndü." SF, c.50, nu.1283 s.116. (Avusturya-Macaristan ordusunun Sırbistan'ın başkentini işgal etmesi hakkında.)

İmzasız: "Deniz Altında Seyahat" SF, c.51, nu.1308, s.93-95. (Savaşlarda denizaltılarının önemi ve denizaltı savaşları hakkında.)

İmzasız: "Deutschland Taht'ül-bahrini Amerikalılar Katiyen Bir Sefine-i Harbiye ilan Ediyorlar" SF, c.51, nu.1309, s.108. (Amerika'nın bir Alman denizaltını savaş gemisi kabul edeceğine dair haber yazı.)

İmzasız: "Deutschland Taht'ül-bahrinin Amerika'dan Avdeti Üzerine" SF, c.51, nu.1315, s.176. (Berliner Zeitung'un Alman Deutschland denizaltısının Almanya'ya gelişi ile ilgili haber)

İmzasız: "Deutschland Taht'ül-bahrinin Avdeti Almanya'da Ezhâr-ı Şadımanı" SF, c.51, nu.1315, s.175-176. (Osman işer Laydı)çın Alman Deutschland deniz altısının Amerika'dan Almanya'ya geldiğine rağmen haber.)

İmzasız: "Deutschland Tahtü'l-bahrinin Baltimore Amerika Limanı'na Muvasalatı" SF, c.51, nu.1312, s.148. (Ajans Reuters'tan: Alman Denizaltının Amerika'ya gitmesi hakkında.)

İmzasız: "Deutschland Ticaret Taht'ül-bahrinin Amerika'dan Hareketi" SF, c.51, nu.1310, s.122. (Alman Ticaret gemisinin Amerika'dan ayrılışı ile ilgili değerlendirme yazısı.)

İmzasız: "Deutschland Ticaret Taht'ül-bahrinin Müddet-i Seferi Hamülesi" SF, c.51, nu.1309, s.109. (Alman ticaret gemisiyle ilgili Viyana Ziet gazetesinde yayımlanan haber ve bilgiler.)

İmzasız: "Deutschland Ticaret Taht'ül-bahriyle Bir Sefer İçin 50 Bin Dolar" SF, c.51, nu.1309, s.110. (Bir Amerikalının New York'tan Bremen'e gitmek için 50.000 teklif ettiğine dair haber yazı.)

İmzasız: "Deutschland'ın Avdeti, Bir Muvaffakiyet-i Mühimme" SF, c.51, nu.1315, s.179-180. (Alman ticaret Gemisinin Amerika'dan dönüşüyle ilgili haber ve yorumlar.)

** **İmzasız: "Devletlü, İsmetlü Naciye Sultan Hazretlerinin Zir-i Himaylerinde, Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi"** SF, c.51, nu.1313, s.151-152. (Naciye Sultan'ın himayesinde kurulan Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi'nin kuruluşu ve nizamnamesi.)

İmzasız: "Dicle Muzafferiyeti" SF, c.50, nu.1277, s.42. (Osmanişer Loyid'den: Osmanlı ordusunun Irak'ta İngilizlere karşı kazandığı zaferler ve Irak cephesindeki savaşın seyri hakkında.)

İmzasız: "Dobriç Muharebeleri Hakkında" SF, c.51, nu.1320, s.243-244. (Neue Freie Prese'ten: Romanya'daki çarpışmalarla ilgili haber yazı.)

İmzasız: "Dobruca Muharebeleri Hakkında" SF, c.51, nu.1320, s.241. (Dobruca'da yapılan savaşları ilgili.)

İmzasız: "Dobruca Muharebeleri Nasıl Cereyan Etti?" SF, c.51, nu.1324, s.290. (Romanya'daki savaşla ilgili bilgiler.)

İmzasız: "Dobruca Muharebeleri, Harb-i Umûmi'nin İki Safhası" SF, c.51, nu.1317, s.204-205. (Romanya'nın savaştaki hali hakkında.)

İmzasız: "Dobruca Muharebeleri, İtilaf Mahallinde Tesirâtı" SF, c.51, nu.1324, s.288. (Romanya'daki yenilgilerin İtilaf Devletleri'ndeki etkilerine dair.)

İmzasız: "Dobruca Muzafferiyâtı" SF, c.51, nu.1323, s.272. (İttifak devletlerinin Romanya'daki başarıları.)

İmzasız: "**Dobruca Muzafferiyetleri, Türk Askerlerinin Şecaati**" SF, c.51, nu.1323, s.270-271. (Romanya'da çarpışan Türk askerlerinin kahramanlıkları hakkında.)

İmzasız: "***Dobruca'da İtilafçıların Entrikaları***" SF, c.50, nu.1292, s.220. (İtilafçıların Bükreş ve civarındaki sefirleri maharetiyle çevirdikleri entrikalar hakkında.)

İmzasız: "**Dobruca'nın Kanlı Hadisesi**" SF, c.51, nu.1320, s.242. (Dobruca'dan gelen gazetecinin buradaki izlenimleri, savaşın insanlara etkisi hakkında.)

İmzasız: "**Docteur Doyen**" SF, c.50, nu.1277, s.38. (Fansız Cerrah Doktor Doyen'le ilgili tanıtıcı yazı)

İmzasız: "**Doktor Helffrieh'in Nutku Hakkında**" SF, c.50, nu.1280, s.72. (Bern'den Zürihr Nahringten gazetesinde Doktor Helffrich'in konuşma ile ilgili yayımlanan haber.)

İmzasız: "**Dokuzuncu Düşman**" SF, c.50, nu.1292, s.215-216. (İngilizlerin savaştaki kurnaz siyaseti ve Portekiz hakkında.)

İmzasız: "**Drama Metropolinin Nutku**" SF, c.51, nu.1315, s.184. (Yunan Drama Metropolinin savaşın asıl müsebbiplerinin İngiltere Fransa olduğunu söylediği nutku),

İmzasız: "**Dul Ana, Yedi Çocuğu Asker**" SF, c.51, nu.1302, s.24. (Budapeşte'de yedi çocuğu da asker olan bir kadın hakkında. haber yazısı.)

İmzasız: "**Düşman Nakliyatına Vurulan Müthiş Darbeler, Alman Taht'ül-bahrleri Bir Ayda 250.000 Tonluk Gemi Batırdılar**" SF, c.51, nu.1324, s.290. (Almanların denizdeki başarıları hakkında.)

İmzasız: "**Düşman Safları Arasında**" SF, c.50, nu.1292, s.216-217. (Verdun civarında devam eden savaş ve tarafların vaziyeti hakkında.)

İmzasız: "**Düşmanlar Arasında Neler Oluyor? İtilaf Mı, İttifak Mı?**" SF, c.50, nu.1286, s.149-150. (Karadağ'ın teslimiyetinden sonra telaşlanan İtilaf devletlerinin ilişkileri hakkında)

İmzasız: "Ebedi Muhabere, Fransızlara Göre, Birkaç Sene Mütarekeden Sonra" SF, c.50, nu.1290, s.198. (Devam eden savaş hakkında düşünceler ve sonrasıyla ilgili yorumlar.)

İmzasız: "Edward Grey'in beyanâtı, Sulh-ı Müstakbel Hakkında" SF, c.51, nu.1324, s.289. (İngiliz Edvard Grey'in tarafsız ülkelere hitaben yaptığı konuşma hakkında.)

İmzasız: "Enver Paşa Hazretlerinin Seyahati, Alman Karargahında, İmparator Emirnâmesi" SF, c.51, nu.1318, s.212. (Enver Paşanın Alman cephelerini ziyareti ve Alman İmparatorunun Enver Paşa'ya Nişancı görevi verilmesiyle ilgili.)

** **İmzasız: "Enver Paşa Hazretleriyle Bulgar Başkumandanı Arasında"** SF, c.50, nu.1275, s.13. (İki kumandanın karşılıklı gönderdikleri telgrafların metinleri.)

** **İmzasız: "Ermeni Patrikhânesi Nizamnâmesi'nin Kabûlü"** SF, c.51, nu.1313, s.159. (Ermeni Patrikhânesi ile ilgili yapılan bazı değişikliklerin düzeltilerek yeniden yayımlanması hakkında.)

** **İmzasız: "Eşek"** SF, c.50, nu.1284, s.127. (Bir İngiliz'in yayımladığı İngiltere'yi tenkit eden bir mizahî yazı.)

İmzasız: "Evrâk-ı Nakdiye Kağıdı" SF, c.50, nu.1293, s.227. (Maliye Nezâreti mümeyyizlerinden Zeki Bey'in Almanya seyahati sonrası.)

İmzasız: "Eylül Ayı Zarfındaki Muharebât-ı Havai" SF, c.51, nu.1323, s.280. (Batı cephesindeki hava saldırıları hakkında.)

İmzasız: "Fark Olunamayan Sefâin-i Harbiye" SF, c.50, nu.1292, s.224. (Amerikan Harbiye Nâzırı'nın çeşitli nedenlerle dikkatlerden kaçan savaş gemileriyle ilgili yorumları.)

İmzasız: "Fas'ta Almanlar" SF, c.50, nu.1291, s. 207-208. (Osmanişer Loyid'den: Fas'ta bulunan Almanların Sahra-ı Kebir'e sürülmek gibi çeşitli eziyetlere maruz kaldığına dair.)

İmzasız: "Feldmareşal Hindenburg'a Tebrikât, 50 Sene Askerlik" SF, c.50, nu.1295, s.251. (Almanya İmparatoru Wilhelm'in Mareşal fon Hindenburg'a gönderdiği kutlama telgrafının metni)

İmzasız: "Feldmareşal Hindenburg'un beyanâtı" SF, c.51, nu.1324, s.284. (Alman Genel Kurmay Başkanının 1.Dünya Savaşı ile ilgili olarak Neue Freie Prese'e yaptığı açıklamalar.)

İmzasız: "Feldmareşal Hindenburg'un Fransa Cephe-i Harbini Ziyareti" SF, c.51, nu.1317, s.206. (Hindenburg'un Fransa Cephesinde cephe ziyareti)

İmzasız: "Feldmareşal Von Hindenburg" SF, c.51, nu.1316, s.193. (Almanya İmparatorunun ordusundaki değişimiyle ilgili emirlerinin metni)

**** İmzasız: "Feldmareşal Von Mackensen."** SF, c.50, nu.1294, s.241-244. (Feldmareşal Mackensen'in hayatı askerliği girişi cilan harbindeki yeri ve hayatı hakkında bilgiler.)

İmzasız: "Feldmareşal Von Mackensen" SF, c.50, nu.1293, s.226-227. (Alman kumandan Mackensen'in Alman İmparatorunun mesajını iletmek için yaptığı ziyaretler hakkında.)

İmzasız: "Feldmareşalin Bursalılara Teşekkürü" SF, c.50, nu.1297, s.283. (Feldmareşal Mackensen'in kendisine çeşitli hediyeler sunan Bursalara hitaben yayımladığı teşekkür mesajı.)

İmzasız: "Felemenk ve İngilizlerin Tecavüzâtı" SF, c.51, nu.1311, s.136. (Hollanda'nın Nederlander gazetesinin İngiltere'nin Hollanda'ya yaklaşımıyla ilgili değerlendirmesi hakkında.)

İmzasız: "Fener Bahçesinde Talebâtın Tenzihi" SF, c.51, nu.1304, s.48. (Fenerbahçe mesiresinde çeşitli okullara mensup öğrencilerin birbirleriyle tanışma toplantıları yaptıklarına dair haber.)

İmzasız: "Fesâhat-ı Erkâm" SF, c.50, nu.1287, s.163-164. (Vossische Zeitung'da yayımlanan makaleye istinaden. Almanya'ya nakledilen esir ve ganimetle ilgili rakamlar.)

İmzasız: "Filistin ve Suriye'de Aşar-ı Umrân" SF, c.51, nu.1317, s.199. (Filistin ve Suriye'deki İmar çalışmaları hakkında.)

İmzasız: "Fransa Ahvâl-ı Maliyesi" SF, c.50, nu.1288, s.175. (Fransa Meclisi Bütçe Komisyonunca bildirilen savaş masrafları hakkında)

İmzasız: "Fransa Ahvâl-i Maliyesi" SF, c.50, nu.1285, s.136. (Ekonomist Fransa gazetesinde yayımlanan Fransa hazinesi ile ilgili haber hakkında.)

İmzasız: "Fransa Başvekilinin beyanâtı" SF, c.51, nu.1318, s.218-219. (Fransa başkanının parlamentosundaki konuşması hakkında.)

İmzasız: "Fransa Cephesi Muharebeleri" SF, c.51, nu.1323, s.280. (Fransa'daki savaşlar hakkında değerlendirmeler.)

İmzasız: "Fransa Harbiye Nâzırı General Galilieni" SF, c.50, nu.1291, s.209. (Fransa'da askeriye ile Mülkiye arasındaki anlaşmazlık nedeniyle istifa edebileceğine dair.)

İmzasız: "Fransa Heyet-i Vükelası ve Efkar-ı Umûmiyesi" SF, c.50, nu.1276, s.28 (Osmanişer Loyid'den: Fransa'nın genel durumu ile ilgili çeşitli gazetelerden alınan haberlerin değerlendirmesi.)

İmzasız: "Fransa Limanları ve Sulh Sözü" SF, c.50, nu.1296, s.268. (Fransız Meclisinde bir mebusun Fransa limanlarının durumu ve savaşın bitmesi hususunda yaptığı konuşma hakkında.)

İmzasız: "Fransa Matbuâtı" SF, c.51, nu.1313, s.160. (Paris'te yayımlanan bir derginin Fransa'nın büyük gazeteleriyle ilgili değerlendirmesi.)

İmzasız: "Fransa Matbuâtının Tarz-ı Hareketi" SF, c.50, nu.1292, s.222. (Fransız gazeteci Hanry de Grange'un Fransız gazetelerinin yalan ve gerçekleri değiştiren hareket tazı üzerine tenkitlerini değerlendiren yazı.)

İmzasız: "Fransa Meclis-i Mebusânında General Sarrail Aleyhinde" SF, c.51, nu.1320, s.241 (Havas dan :Fransız meclisindeki görüşleri hakkında.)

İmzasız: "Fransa Meclis-i Mebusânının Celse-i Hafiyesi Hakkında: Fransa, İngiltere'nin Elinde" SF, c.51, nu.1307, s.79. (Fransız Meclisi'nde yapılan gizli görüşme hakkında.)

İmzasız: "Fransa Meclis-i Mebusânının Patırtılı Celsesi, Sulh Arzuları" SF, c.51, nu.1319, s.229. (Fransa'da Meclis görüşmelerinde barış isteğinin artmasıyla ilgili.)

İmzasız: "Fransa Reis-i Vükelasının Nutku" SF, c.51, nu.1318, s.217-218. (Ajans Havas Fransa başkanının savaşın seyriyle ilgili meclisteki konuşması hakkında.)

İmzasız: "Fransa Saha-ı Harbinde, İngiliz Cephesi" SF, c.51, nu.1312, s.146. (Manchester Guardien gazetesinin son muharebelerle ilgili değerlendirmesi.)

İmzasız: "Fransa Şövalyeleri Vahşiler Mi Oldu?" SF, c.50, nu.1296, s.272. (İsveç gazetelerinden Fransa'da hapse atılan bir Macar'ın ve arkadaşlarının gördüğü kötü muamele hakkında değerlenmesi.)

İmzasız: "Fransa Zabitleri, Ahlaksızlık Afrikalı Askerlere Birer Beyaz Kadın Vaadi" SF, c.51, nu.1314, s.170. (Fransız subayların Afrikalı askerleri kandırmak için yaptıkları ahlaksızlıklar.)

İmzasız: "Fransa'da Almanlar" SF, c.50, nu.1291, s.212. (Corrie Della Sera Fransa'da Almanlara ait mal varlığı hakkında.)

İmzasız: "Fransa'da Asker Fıkdanı" SF, c.50, nu.1297, s.284. (Fransa'da asker sayısındaki azalma nedeniyle kadınların istihdamına gidildiği yoldaki Times gazetesinin haberi.)

İmzasız: "Fransa'da Buhran-ı Hakiki, Harbiye Nâzırı General Gallieni'nin Mevkii" SF, c.50, nu.1291, s.210. (Peşter Loyid'den naklen: Fransa'nın savaştaki kayıpları ve idaresindeki anlaşmazlık nedeniyle düştüğü bunalım hakkında

İmzasız: "Fransa'da Fıkdan-ı Efrât" SF, c.51, nu.1311, s.130. (Ajans Volf'ten naklen: Fransız ordusunda asker sıkıntısı başladığı hakkında.)

** **İmzasız: "Fransa'da Gazetecilik"** SF, c.50, nu.1290, s.199. (Paul Broula'nın La Bataile gazetesinde yayımlanan Fransa'da gazetecilik hayatı üzerine düşüncelerini anlattığı yazısından tercüme.)

İmzasız: "Fransa'da Halet-i Ruhiye" SF, c.50, nu.1291, s.212. (Fransa'dan ayrılan bir Hollandalının Fransız hakkının ruh hali hakkında anlattıkları.)

İmzasız: "Fransa'da Halet-i Ruhiye" SF, c.50, nu.1292, s.214-215. (Fransa'nın çeşitli cephelerdeki kayıpları nedeniyle bozulan morali ve umutsuz hali hakkında.)

İmzasız: "Fransa'da Halet-i Ruhiye" SF, c.51, nu.1322, s.265. (Kolnische Zeitung'dan: Almanya'da bulunan bir Fransız esirin açıklanmaları.)

İmzasız: "Fransa'da Hawer Limanı'nın Hali" SF, c.51, nu.1309, s.110. (Fransa'nın Hawer limanın kullanılamadığına dair haber.)

İmzasız: "Fransa'da Kömür Buhranı" SF, c.51, nu.1302, s.20. (Journal'den: Fransa'da yakacak sıkıntısına dair.)

İmzasız: "Fransa'da Masârif-i Harbiye ve İstikraz" SF, c.50, nu.1298, s.297. (Paris'te yayımlanan La Battail gazetesine istinaden: Fransa'nın savaş masrafı ve borçları hakkında.)

İmzasız: "Fransa'da Millet Sulh İstiyor" SF, c.51, nu.1310, s.124. (Fransız halkının düştüğü telaş ve barış istekleri hakkında.)

İmzasız: "Fransa'da Sulh Arzuları. Anatole France'ın Sözleri Üzerine" SF, c.51, nu.1324, s.284-285. (Fransız fikir adamı Anatole France'ın açıklamaları.)

İmzasız: "Fransa'da Sulh Lehinde Cereyan" SF, c.50, nu.1297, s.284. (Fransa'da öğretmenlerin savaşın bitmesi gerektiğine dair açıklaması hakkında)

İmzasız: "Fransa'da, Koca Fıkdanı" SF, c.51, nu.1321, s.253. (Le Journal'den: Fransa'da erkek nüfusun azaldığına dair.)

İmzasız: "Fransa'nın Ahvâl-i Maliyesi" SF, c.51, nu.1320, s.244. (Fransa Maliye Bakanı'nın savaş masraflarıyla ilgili açıklaması.)

İmzasız: "Fransa'nın Amerika'dan İstikrazı" SF, c.50, nu.1296, s.270. (Times'ın Fransa'nın Amerika'ya olan borçları ile ilgili düzelmelere dair haberleri hakkında.)

İmzasız: "Fransa'nın Elvan Orduları" SF, c.51, nu.1312, s.147. (Fransa'nın Afrika'daki askerleriyle ilgili.)

** **İmzasız:** "**Fransız Gazetelerinde Sahtekârlık**" SF, c.50, nu.1278, s.50. (Fransa'da yayımlanan Monde İllustre gazetesinin Almanlarla ilgili yayımlandığı yalan haber üzerine.)

İmzasız: "**Fransız Kadınları**" SF, c.50, nu.1300, s.319. (Fransa'da kadınlardan oluşan ve barış isteyen bir komite hakkında.)

İmzasız: "**Fransız Meclis-i Mebusânında, Münakaşât ve Bir Beyanın Cevapları**" SF, c.51, nu.1319, s.229. (Fransız Meclisindeki tartışmalar hakkında.)

İmzasız: "**Fransız Sensörü, Nikita Aleyhinde**" SF, c.50, nu.1292, s.220. (Tan gazetesi muhabirinin Karadağ Kralı Nitika ile yaptığı görüşme hakkında.)

İmzasız: "**Fransız ve İngiliz Taarruzâtı, Azim Fedakarlıklar, Netice: Hiç**" SF, c.51, nu.1311, s.135. (Son İngiliz, Fransız taarruzu ile ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "**Fransızlar, Mesuliyet-i Azıma Altına Giriyorlar, Beyhude Kan Döktürüyorlar.**" SF, c.51, nu.1312, s.140. (Berner Tagblatt'tan Fransa'nın ruh hali hakkında.)

İmzasız: "**Fransızların 14 Temmuz Yortusu**" SF, c.51, nu.1311, s.132. (Fransızların 14 Temmuz milli bayramlarının Alman işgali altındaki topraklarda da kutlandığına dair.)

İmzasız: "**Fransızların Fas'ta Siyaseti, Fasılların Mukavemeti**" SF, c.51, nu.1312, s.145. (Fas'taki Fransızların vaziyeti hakkında.)

İmzasız: "**Fransızların Maktulen Zayiatı 660.000 Kişi**" SF, c.50, nu.1289, s.187. (Kölnichse Volks Zeitung'tan muktebes: Fransa'nın savaş zayiâtı hakkında.)

İmzasız: "**Fransızların Mecmu Zayiâtı (3.917.860)**" SF, c.51, nu.1314, s.169. (Fransız resmi rakamlarına dayanarak Fransa'nın savaşta verdiği ölü ve yaralı sayısı.)

İmzasız: "**Fransızların Son Taarruzu, Bundan Başka Taarruz imkânı Yok**" SF, c.51, nu.1309, s.104. (Kölnische Zeitung'dan: Fransızların taarruzları hakkında değerlendirme.)

** **İmzasız: "Fransızların Zayiatı Yekun-ı Umûmi: 3,917,860"** SF, c.51, nu.1325, s.301. (Fransızların savaştaki kayıpları hakkında haber yorum.)

İmzasız: "Fransızlarla İngilizlerin Öldürdükleri Ahâli." SF, c.50, nu.1294, s.248. (Berliner Zeitung'dan: Almanların işgali altında bulunan Belçika ve Fransa topraklarındaki zayiâtı hakkında)

İmzasız: "Gabrielle D'Annunzıo" SF, c.50, nu.1278, s.55. (İtalyanların garip davranışlarıyla ünlü şairi Gabrielle D'annunzio ile ilgili düşünceler.)

İmzasız: "Galiçya'da Osmanlı Dilaverleri, İlk Muvaffakiyât, Müttefiklerimizden Ezhâr-ı Şevk ve Takdirât" SF, c.51, nu.1314, s.166. (Osmanlı askerlerinin Galiçya cephesindeki başarıları ile ilgili değerlendirme ve basından amaçlar.)

İmzasız: "Galiçya'da Türk Ordusu" SF, c.51, nu.1319, s.224. (Lokal Anzeigenring muhabirinin Galiçya'da görevli Türk askerleriyle ilgili haberi.)

İmzasız: "Galip ve Mağlup, İtilafçılar" SF, c.50, nu.1295, s.251-252. (Almanya Başbakanının nutku üzerine değerlendirmeler.)

İmzasız: "Garp Cephesi Muharebeleri" SF, c.51, nu.1304, s.47. (Bir Alman savaş muhabirinin Verdun ve civarında çarpışmalarla ilgili haberi)

İmzasız: "Garp Cephesi Taarruzu, Times'ın Haberleri" SF, c.51, nu.1307, s.86. (Times gazetesinin Paris'e dayanarak verdiği savaş haberleri)

İmzasız: "Garp cephesinde Muharebenin Kariben Netice-i Kati'sine İntizar" SF, c.51, nu.1307, s.79. (Askeriyenin genel durumu hakkında. değerlendirme.)

İmzasız: "Garp Cephesindeki Taarruz Hakkında. Tafsilat ve Malûmat" SF, c.51, nu.1309, s.103-104. (Somme nehri mevkiinde devam eden İngiliz ve Fransız hücumları ve Alman savunması hakkında. değişik kaynaklara dayanarak verilen bilgi.)

İmzasız: "Garp Taarruzları Hakkında İngilizlerin Endişeleri" SF, c.51, nu.1314, s.169-170 (Daily Expres'in Somme nehri civarındaki çarpışmalarla ilgili yorumu.)

İmzasız: "Garp Taarruzları" SF, c.51, nu.1307, s.86. (İngiliz-Fransız hücumları ve alınan savunması hakkında.)

İmzasız: "Garp ve Şark Ateş İçinde, İngiliz ve Fransız,Rus Taarruzları" SF, c.51, nu.1311, s.127-128. (Savaşın seyri hakkında değerlendirmeler.)

İmzasız: "Gayri İhtiyari İfşaat" SF, c.51, nu.1316, s.192-193. (Hilâl'den: Viktor Hervé'nin Fransa'nın iç siyaseti ve savaşla ilgili yorumları)

** **İmzasız: "Gelibolu Muzafferiyeti, Tesirât ve Takribât"** SF, c.50, nu.1279, s.60. (Milli Osmanlı Ajansından: Gelibolu Zaferinin Osmanlı için önemi ve Almanya basınındaki yansımaları üzerine düşünceler)

İmzasız: "Geliş-Gidiş, İtilafçılar Arasında" SF, c.50, nu.1300, s.311. (İtilafçılardan Fransa, Rusya ve İngiltere arasındaki görüşmeler hakkında.)

İmzasız: "Genç Mısırlılar, Protestoları" SF, c.51, nu.1318, s.212. (Cenevre'de bulunan genç Mısırlılar Derneğinin başkanının İngilizlerin Mısırdan çıkarılmalarıyla ilgili açıklamaları.)

İmzasız: "General (Sarrail'nin Edebiyat Ordusu" SF, c.50, nu.1296, s.265. (Selanik'te bulunan Fransız ordusunda şair ve yazarların olduğuna dair haber yazı.)

İmzasız: "General Çekoff'un Bir Emirnâmesi" SF, c.51, nu.1322, s.266. (Bulgar Telgraf Ajansından Bulgar Başkumandanı'nın Bulgaristan'ın savaşa katılmasının birinci yılı nedeniyle orduya yaptığı konuşma.)

İmzasız: "General Falkenhayn'dan Paşa Hazretlerine" SF, c.50, nu.1299, s.298. (Almanya Harbiye Nâzırı Falkenhayn'ın Irak Zaferi nedeniyle Enver Paşa'ya gönderdiği telgrafın metni.)

İmzasız: "General Kich" SF, c.50, nu.1276, s.23-24. (Devam eden savaşla ilgili bilgi ve değerlendirmeler.)

İmzasız: "General Moltke'nin Beyanâtı, Vasiyet-i Harbiye Hakkında" SF, c.50, nu.1300, s.317-318. (General Moltke'nin savaşın genel seyri ve gelecekle ilgili tahminlerini içeren mahiyette beyanâtı.)

İmzasız: "General Ruskı'nın Mütalaası" SF, c.50, nu.1295, s.259. (Rusya eski kumandanlarından general Ruskı'nın savaşın büyük cephelerde sona ereceğine dair görüşleri.)

İmzasız: "General Sarrail Ne Yapıyor?" SF, c.51, nu.1323, s.276-277. (Osmanişer Loyid'den naklen: Fransa'da komuta kademelerindeki tartışmalar hakkında.)

İmzasız: "General Sarrail Venizelos'tan Ne Kazanacak?" SF, c.51, nu.1320, s.242. (Yunanın savaş politikası ve bu politikada Fransa'nın etkisi.)

İmzasız: "General Sarrail, İtilafçıları Selanik Cephesi" SF, c.51, nu.1317, s.206-207. (General Sarrail komutasındaki itilafçıların Selanik'teki durumuyla ilgili.)

İmzasız: "General Sarrail'nin Harekatı ve Fransa Ahvâli" SF, c.51, nu.1322, s.266. (Fransa'nın iç işleri hakkında.)

İmzasız: "General Touchef ile Mülakât" SF, c.51, nu.1320, s.240-241. (Bulgar kumandanlarından General Touchef'le yapılan savaşla ilgili mülâkattan alıntılar ve değerlendirmeler.)

**** İmzasız: "General Townshend ile Mülâkat, Türk Ordusu Hakkında Takdirât"** SF, c.50, nu.1300, s.311. (Milli Ajans Muhabirinden: General Tavenshend'in Milli Ajans Muhabirine söylediği Türk ordusuyla ilgili takdir dolu sözlerini içeren mülâkatı.)

İmzasız: "General Van Moltke'nin Vefatı" SF, c.51, nu.1305, s.51. (Ajans Volf'ten Reichstag Meclisinde Van Der Goltz Paşa için düzenlenen anma töreninde kalp krizinden ölen Von Moltke'nin ölümü hakkında.)

İmzasız: "**General Von Moltke'nin Vefatı Hakkında. Tesirât.**" SF, c.51, nu.1305, s.52. (General Von Moltke'nin vefatının Alman basınındaki yansıması)

İmzasız: "**Giridin Mukadderatı, Venizelos'un Hareketi**" SF, c.51, nu.1320, s.241. (Venizelos'un siyasi davranışları ve Yunanistan'ın durumu hakkında.)

İmzasız: "**Goltz Paşanın Cenaze Merasimi, Enver Paşa Hazretlerinin Nutku**" SF, c.51, nu.1306, s.73. (Enver Paşanın Goltz Paşa'nın cenaze merasimi nedeniyle yaptığı konuşma.)

İmzasız: "**Goriç Şehrinin İtalyanlar Tarafından İşgali**" SF, c.51, nu.1314, s.165. (İtalyanların Goriç'i almaları nedeniyle yaşadıkları mutluluklar hakkında.)

İmzasız: "**Grey'in Sözleri**" SF, c.51, nu.1301, s.7. (İngiltere Savunma Bakanı Grey'in devam eden savaş ve İngiliz politikalarıyla ilgili sözleri.)

İmzasız: "**Guriç'te Yeraltı Hayatı**" SF, c.50, nu.1280, s.80. (Berlin'in Guriç kasabasının sürekli bombardıman altında olması nedeniyle orada yaşayan insanların mahzenlere sığınıp gündüz yer altında yaşandıklarına dair.)

İmzasız: "**Habeşistan Hadisâtı**" SF, c.51, nu.1323, s.273. (Aden civarındaki gelişmeler.)

İmzasız: "**Hadise-i Mühimme, Bir Alman Taht'ül-bahrinin Amerika'ya Muvasalatı**" SF, c.51, nu.1321, s.247. (Bir Alman denizaltısının Amerika'ya gitmesi ile ilgili haber yorum.)

İmzasız: "**Hak için Mücadele**" SF, c.50, nu.1294, s.240. (İsveç'te bir profesörün savaşan taraflarla ilgili değerlendirmeler yaptığı kitabı yayımlamıştır.)

İmzasız: "**Hakikat ve İtilafçılar**" SF, c.50, nu.1279, s.63. (Siyasi ve askeri alanlarda mağlubiyetlere uğrayan itilafçıların durumlarıyla ilgili yorumlar.)

İmzasız: "**Hakikat-binlik Fakat Geç Kalmış.**" SF, c.50, nu.1278, s.55. (İngiliz Times gazetesinde yayımlanan, özeleştiri özellikleri taşıyan bir mektubun maliyeti ve konuyla ilgili yorumlar.)

İmzasız: "**Hakikati Niçin Saklamalı?**" SF, c.51, nu.1301, s.10. (Fransa'nın savaşla ilgili gerçekleri sakladığına dair haber yorum.)

İmzasız: "**Hâle Muvafık Bir Makale**" SF, c.51, nu.1306, s.75-76. (Viyana'da neşredilen gazetelerin savaşla ilgili değerlendirmeler.)

** **İmzasız:** "**Halil Paşa**" SF, c.50, nu.1298, s.288. (Irak zaferini kazanan ordunun kumandanı Halil Paşa'nın hayatı ve askerliği hakkında.)

İmzasız: "**Harb-i Hazır ve Mediniyet, Papa'nın beyanâtına Karşı Fransız Tehevvüratı**" SF, c.50, nu.1291, s.202-203. (Papalık tarafından bir kardinale gönderilen bir mektubun şiddetle tenkit edildiği hakkında.)

İmzasız: "**Harb-i Umûmî, Kral Konstantin**" SF, c.51, nu.1303, s.36. (Yunanistan'ın husûmete yakın gazetelerine istinaden Kral Konstantin ile Erkan-ı Harp ilişkilerine dair haberler.)

İmzasız: "**Harb-i Umûminin En şiddetli Devresi**" SF, c.51, nu.1308, s.91. (İtilaf Devletlerinin son durumuyla ilgili bilgiler.)

İmzasız: "**Harbin En Had Devri, Balkan sahası Muharebeleri**" SF, c.51, nu.1316, s.192. (Balkanlarda devam eden savaşla ilgili değerlendirmeler)

İmzasız: "**Harbin Şiddetli Devresi**" SF, c.51, nu.1304, s.40. (İngiliz Times gazetesine istinaden: Savaşının genel durumu ile ilgili makaleye dair yorumlar.)

İmzasız: "**Harbin Üçüncü Senesine Girildi, Almanya İmparatoru'nun Beyannameleri**" SF, c.51, nu.1312, s.139-140. (Savaşın üçüncülüğü nedeniyle Almanya İmparatorunun Başbakan, Ordu ve Donanmaya hitaplarının metni.)

İmzasız: "Hariciye Nâzırı Halil Bey Efendi'nin Viyana Ziyareti" SF, c.51, nu.1323, s.272. (Halil Bey 'in ziyaretiyle ilgili Avusturya gazetelerini yazdıkları hakkında.)

İmzasız: "Hariciye Nâzırı Halil Bey Efendinin Nutku." SF, c.50, nu.1298, s.291-292. (Almanya Reichstag meclisi üyelerine verilen yemekte Dışişleri Bakanı'nın yaptığı konuşmanın metni.)

İmzasız: "Hariciye Nâzırı Halil Bey Efendinin Nutkuna Cevaben Kont Volf Der Mitternich'in İrad Etmiş Olduğu Nutuk." SF, c.50, nu.1298, s.292-293. (Almanya Reichstag meclisi üyelerine verilen yemekte Almanya Büyükelçisini yaptığı konuşmanın metni.)

İmzasız: "Hariciye Nâzırımız Almanya'da" SF, c.51, nu.1321, s.246. (Dışişleri Bakanımız Halil Paşa'nın Almanya ziyareti hakkında)

İmzasız: "Hariciye Nezaret-i Celilesi Tarafından Berlin ve Viyana Sefaretleri Vasıtasıyla Almanya ve Avusturya-Macaristan Hükümlerine İta Edilen Notanın Suretidir" SF, c.51, nu.1324, s.283. (Notanın tam metni)

İmzasız: "Harp cephesinde Şiddetli Ateşler" SF, c.51, nu.1308, s.91-92. (Savaşın Seyri hakkında bilgi ve değerlendirmeler.)

** **İmzasız: "Harp Hakkında Delilerin Fikri"** SF, c.51, nu.1326, s.311. (Delilerin savaşla ilgili düşünceleri. Mizahi)

İmzasız: "Harp ve Sulh, Almanya Başvekili'nin Nutku Münasebetiyle" SF, c.51, nu.1320, s.236-237. (Almanya Başkanlığının Reichstag Meclisinde yaptığı açılış konuşması ile ilgili değerlendirmeler)

İmzasız: "Harp, Ticaret ve İntifâ', İngiliz Siyaseti ve İngiliz Halet-i Ruhiyesi" SF, c.50, nu.1298, s.294. (İngiliz ve Fransız basınının savaş ve siyaset haberleriyle ilgili yorumları hakkında.)

İmzasız: "Harpten Sonrası İçin Şimdiden Hazırlıklar" SF, c.51, nu.1308, s.99. (Savaştan sonra başlayacak ekonomi savaşı için İtilaf devletlerinin yaptığı hazırlıklar hakkında.)

İmzasız: "Hatıra-ı Celadet, Resm-i Müşa'şa Münasebetiyle" SF, c.50, nu.1295, s.250. (Beyazıt Meydanı'na bir zafer abidesi olarak dikilen tahta topun açılışı münasebetiyle yapılan tören hakkında.)

İmzasız: "Hava Muhabereleri, Düşmanlar İçin Çaresiz Felaketler" SF, c.50, nu.1286, s.146-148. (Alman zeplinlerinin Paris ve İngiltere'ye yaptığı başarılı hava saldırıları hakkında.)

İmzasız: "Havada, Deniz, İlkbahar Muharebelerinin İnkişafından Evvel" SF, c.50, nu.1288, s.173-174. (Baharın gelmesiyle beraber artacak çarpışmalardan önce savaşın seyri hakkında değerlendirme.)

** **İmzasız: "Havâyic–i Zaruriye Meselesi, Meclis-i Mebusân'da Havâyic-i Zarûriye Kanunun Müzakeresi ve Kabulü"** SF, c.50, nu.1279, s.58. (Devletin zorunlu ihtiyaçlarıyla ilgili kanunun görüşülmesi ve kabulü ile ilgili haber)

** **İmzasız: "Havâyic-i Zaruriye Meselesi"** SF, c.50, nu.1275, s.2-3. (Osmanlı Devletinin zorunlu ihtiyaçlarıyla ilgili alınacak tedbirleri kapsayan 3 Teşrin-i sâni 1331'de görüşülmüş kararları ele alan haber yazı.)

İmzasız: "Hayal ve Hakikat, Harp ve Sulh" SF, c.51, nu.1321, s.254. (Savaşla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "Hayal-i Ham ve Zaman" SF, c.50, nu.1292, s.219. (Almanya'nın savaşta belli bir üstünlüğe erişmeden sonra İtilâfçıların zaman kazanmak istediklerine dair değerlendirmeler.)

İmzasız: "Hayat-ı İktisadiye, Atiyen Faz ü İnkişâf-ı İktisadiyemizin Temini" SF, c.51, nu.1310, s.116-117. (Gazetelerde yayımlanan ekonomik tedbirlerle ilgili yeni düzenlemeler hakkında.)

İmzasız: "Hemedan'in Tahlisi ve İşgali, Rusların İran'dan Tenkili" SF, c.51, nu.1314, s.167. (İran'daki Hemedan şehrinin Ruslardan kurtarılması hakkında.)

İmzasız: "Hendek Siperleri Türklerin İcadı" SF, c.50, nu.1290, s.199-200. (Montevideo'da yayımlanan Razun gazetesinden naklen: Savaşta büyük önemi olan siperlerin 18. Yüzyıl'da Türkler tarafından kullanılmaya başlandığına dair.)

İmzasız: "Her Halde Sulh" SF, c.51, nu.1303, s.33. (Hilâl'den: İngiltere Harbiye Nâzırı Edward Grey'in bir açıklaması ile ilgili yorumlar.)

İmzasız: "Her Ne Suretle Olursa Olsun Muharebeyi Kıştan Evvel Bitirmek" SF, c.51, nu.1308, s.97. (Fransa'da yayımlanan Gazete Du Lausanne'ın savaşın bir an önce bitirilmesi gerektiğine dair değerlendirmeleri.)

İmzasız: "Her Tarafta İngilizlere Zorbalar" SF, c.50, nu.1279, s.66. (Kuzey Afrika'da İngilizlere karşı başarılar kazanan Sunûsi Mücahitlerinin durumu ve İngilizlerin zalimliği.)

İmzasız: "Hermasat Muzafferiyeti, İtilafçılar Üzerindeki Tesiri" SF, c.51, nu.1320, s.244. (Romanya'nın uğradığı yenilgilerin müttefikleri üzerindeki etkileri.)

İmzasız: "Herr Manctad Muzafferiyatı Hakkında" SF, c.51, nu.1320, s.241. (Alman ordularının Romanya'ya karşı ilk zaferleri hakkında.)

** **İmzasız: "Hilâl-i Ahmer Menfaâtine Viyana'da Bir Müsamere"** SF, c.50, nu.1282, s.95-96. (Viyana'dan alınan telgraflara göre: Viyana'da Kızılay yararına düzenlenen müsamerenin başarılı olduğu ve Kızılay'a çeşitli hediyeler verildiğine dair haber yazı.)

** **İmzasız: "Hilâl-i Ahmer Müessesâtına Tecavüz, Düşmanların Harekât-ı Denaetkârânesi"** SF, c.50, nu.1280, s.70. (Harp Matbuât Karargahından alınan bilgiye göre: Düşmanlar Çanakkale'de hastahâneleri ve Kızılay'a ait binaları bombalıyor.)

** **İmzasız: "Hilâl-i Ahmer Pulları Hizmet-i İnsaniyetkârâne ve Şefkat-i Küsterâne."** SF, c.51, nu.1305, s.52-53. (Hilâl-i Ahmer Cemiyetinin faaliyetleri hakkında.)

** **İmzasız: "Hilâl-i Ahmer ve Tarafı-ı Padişahî'den Nişanlar"** SF, c.51, nu.1321, s.253. (Padişah V. Mehmet'in Kızılay ve Avusturya Kızılhaç görevlilerine taktir nişanı takmasıyla ilgili haber yazı.)

** **İmzasız: "Hilâl-i Ahmer, Hanımlar Heyet-i Merkeziyesi"** SF, c.50, nu.1296, s.269. (Kızılay bayanlar heyetinin çalışmaları ve Heyetin düzenlediği konferans hakkında haber yorum.)

** **İmzasız: "Hilâl-i Ahmer'in Hidemât-ı Bergüzidesi"** SF, c.50, nu.1299, s.302-303. (Kızılay'ın savaştaki büyük hizmetler ve Almanya İmparatoru II. Wilhelm'in verdiği taktir madalyası hakkında.)

** **İmzasız: "Hilâl-i Ahmer'in Sünnet Düğünü"** SF, c.51, nu.1313, s.159-160. (Kızılay'ın şehit ve asker çocuklarını sünnet ettirmesiyle ilgili.)

** **İmzasız: "Hilâl-i Ahmer"** SF, c.51, nu.1307, s.88. (Kızılay'a bağlı Kadınlar Cemiyetinin faaliyetleriyle ilgili açıklamalar.)

İmzasız: "Himaye Etmek Mi İmha Etmek Mi?" SF, c.51, nu.1322, s.268. (itilafçıların kendi arasındaki ilişkileri hakkı

İmzasız: "Hindenburg Hakkında Takdirât" SF, c.51, nu.1323, s.280. (Japonya Berlin Ataşesinin açıklamalar.)

İmzasız: "Hindistan Ahvâli, İngiliz Başkumandanının Tebdili" SF, c.51, nu.1317, s.200. (İngiltere'nin Hindistan Başkumandanının değiştirilmesiyle ilgili.)

** **İmzasız: "Hindistan ve Yolları"** SF, c.50, nu.1278, s.51-52. (Hilâl gazetesinde yayımlanan Hindistan ve Hint yollarının İngilizler için önemiyle ilgili yazıdan alıntı ve yorumlar.)

İmzasız: "Hindistan'da İngiliz İdaresi ve Hintlilerin Maksadı" SF, c.51, nu.1312, s.140. (New York Times'tan: Hindistan'ın iç durumu ve İngilizlerin bu ülkedeki tutumlarıyla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "Hindistan'da İngiltere'nin Vaziyet-i Vahimesi" SF, c.51, nu.1321, s.254. (Hindistan halkının İngiltere'ye karşı olduğuna dair)

İmzasız: "**Hindistan'da Japonlar**" SF, c.50, nu.1279, s.68. (Tokyo'dan bildirdiğine göre Japonya'da Hindistan'a müdahale konusu görüşülüyor.)

İmzasız: "**Hint İslâmları, Hüseyin İhâneti**" SF, c.51, nu.1323, s.273. (Hindistan'daki gelişmelerle ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "**Hitta-ı Hicaziye Hadisât-ı Ahiresi Hakkında**" SF, c.51, nu.1316, s.193. (İngiliz Times gazetesinin Arabistan'daki gelişmelerle ilgili yorumu)

** **İmzasız:** "**Huzûr-ı Şahâneye Kabul, Hilâl-i Ahmer Hey'eti**" SF, c.50, nu.1276, s.18-19. (Hilâl-i Ahmer Cemiyeti idare Heyeti'nin Padişah tarafından kabulü ile ilgili haber.)

İmzasız: "**Hücum-ı Havaînin İngiltere'ye Tesiri, Bugünkü ve Yarınki Netâic**" SF, c.51, nu.1324, s.290-291. (Bükreş'teki hava saldırıları hakkında değerlendirmeler.)

İmzasız: "**Hükümdârân–ı Azâm Arasında**" **SF, c.50, nu.1286, s.142.** (Almanya İmparatoru tarafından 27 Kanûn-ı sâni 1916'da Padişahı V. Mehmet Reşat'a gönderilen telgrafın ve padişahımız tarafından cevaben gönderilen telgrafın metni.)

İmzasız: "**Hürriyet ve Tarz-ı Tefekkür, Bir Fransız Gazetenin Almanya Hakkında. Neşriyatı**" SF, c.51, nu.1310, s.120. (Almanya'nın iç işleri ve siyaset hakkında değerlendirmeleri.)

İmzasız: "**Irak Meydan Muhabereleri, Darbe-i Bi-âman**" SF, c.50, nu.1279, s.62-63. (Sadâ-yı İslâm'dan İngilizlerin Irak muharebelerinde iki cephede uğradıkları yenilgilerle ilgili haber.)

İmzasız: "**Irak Meydan Muharebeleri**" SF, c.50, nu.1279, s.61-63. (Irakta yapılan çatışmalar ve İngilizlerin uğradığı hezimetle ilgili yorumlar.)

İmzasız: "**Irak Muzafferiyeti, Kahraman Türkler**" SF, c.50, nu.1277, s.41-42. (Irak'ta Türklerin gösterdikleri kahramanlık ve kazandıkları zaferlerle ilgili Neues Viener Tagblatt'ta yayımlanan 'Kahraman Türkler' başlıklı makale hakkında)

İmzasız: "İrak Muzafferiyetinin Tesirâtı" SF, c.50, nu.1299, s.298-299. (Kut'ül-Âmâre Zaferinin Almanya ve müttefik ülkelerdeki etkileri.)

İmzasız: "İrak Seferi İngiltere'nin Zayiatı, Takdirat ve Malûmatı" SF, c.50, nu.1300, s.311. (İngiltere'nin Irak Seferi ve uğradığı hezimetle ilgili Gustave Hervé'nin yazdığı makale ile ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "İrak ve İran Seferleri, Askerlerimizin Seferleri Hakkında" SF, c.51, nu.1314, s.163. (Irak ve İran'daki savaşlar hakkında bilgi ve değerlendirme.)

İmzasız: "İrak'ta İngiliz Askerlerinin Hali" SF, c.51, nu.1309, s.104. (Irak'ta bulunan İngiliz ordusu hakkında.)

İmzasız: "İrak'ta İngilizlerin Hintli Polisleri" SF, c.51, nu.1302, s.24. (İngilizlerin Irak'a Hindistan'dan bir polis heyeti gönderdiğine dair.)

İmzasız: "İrak'ta" SF, c.50, nu.1278, s.56. (Irak'ta İngilizlere karşı kazanılan zaferin önemi ile ilgili yorumlar.)

İmzasız: "İyd-ı İsiklâl-i Osmanî" SF, c.50, nu.1281, s.83. (Osmanlı'nın kuruluş yıldönümü hakkında.)

** **İmzasız: "Iyd-ı Milli Şenlikleri"** SF, c.51, nu.1310, s.115. (Meşrutiyetin ilanının yıl dönümü nedeniyle yapılan kutlamalar hakkında.

İmzasız: "İyd-ı Milli, 10 Temmuz" SF, c.51, nu.1310, s.115. (Meşrutiyetin ilanını sekizinci yılı münasebetiyle değerlendirme yazısı.)

İmzasız: "İfşaât-ı Mühimme" SF, c.50, nu.1277, s.44. (Yunan Meclisi'nde yapılan toplantıda Venizelos hakkında yapılan açıklamalar.)

İmzasız: "İhânetin Avâkıbı, Tuna Boyunda ve Transilvanya'da" SF, c.51, nu.1323, s.278. (Romanya'daki vuruşmalarla ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "İhânetin Ücreti" SF, c.51, nu.1320, s.237. (Romanya'nın savaşa dahil olmasıyla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "İhsâiyât-ı Mâliye" SF, c.50, nu.1284, s.128. (Maliye Nezareti İstatistik Şubesi tarafından yayımlanan İhsaiyât-ı Mâliye gazetesi hakkında.)

İmzasız: "İki Fransız Arasında Bir Mukayese" SF, c.51, nu.1308, s.100. (Fransız Midi Socialistte gazetesinden Fransız ihtilalci şair Leon Serail ve romancı Morice Bozes'le ilgili bilgiler.)

İmzasız: "İki Senelik Harp Bilançosu" SF, c.51, nu.1314, s.169.İngiliz Daily Mail'den: Savaştaki kayıplarla ilgili bilgiler.)

İmzasız: "İki Tayyarecinin Vefatı" SF, c.51, nu.1315, s.184. (Kaza ve savaş sebepleriyle ölen iki Fransız pilot hakkında.)

İmzasız: "İktisadi Konferans" SF, c.50, nu.1297, s.284. (Paris'te yayımlanan Tan gazetesine göre: İngiliz Müstemlekât Nâzırı'nın Kanada Valisi'ne gönderdiği Paris İktisat Konferansı ile ilgili telgrafı hakkında haber yazı.)

İmzasız: "İktisadiyat Nezâreti, Terakkiyât ve İnkişâfât-ı İktiyadiyeye Doğru" SF, c.50, nu.1282, s.97-98. (Ticaret ve Zirâat Nâzırı Ahmet Nesimî Bey'in Berliner Tagblatt gazetesine verdiği ekonomimizdeki ilerleme ve gelişme hakkında.)

İmzasız: "İktisadiyât ve İctimaiyyât" SF, c.50, nu.1292, s.214. (Devam eden savaşın ekonomik ve sosyal sonuçları üzerine Almanya'nın müttefikleriyle görüşmesi hakkında.)

İmzasız: "İktisat Konferansını Tenkit" SF, c.51, nu.1306, s.76. (Fransa Dışişleri eski bakanının Londra'da yayımlanan Daily Cronicle gazetesinde çıkan Paris konferansı ile ilgili eleştirileri)

İmzasız: "İlan-ı Harpten Evvel Dobruca'da Romanyalıların Mezalimi." SF, c.51, nu.1317, s.199. [Narudni Prada] Bulgar gazetesinin Romanyalıların yaptıkları zulümle ilgili haberi.)

İmzasız: "İmparator Wilhelm Fransa'da, Somme Cephe-i Harbinde" SF, c.51, nu.1309, s.110. (Ajans Volf'an Almanya imparatorunun cepheleri ziyareti hakkında.)

İmzasız: **"İmparator Wilhelm'in İfâdâtı"** SF, c.51, nu.1314, s.164. (Daily News'ten: Almanya İmparatoru'nun savaşla ilgili açıklamaları)

İmzasız: **"İmparator Wilhelm-27 Kanûn-i sânî 1859-1916"** SF, c.50, nu.1285, s.137. (Almanya İmparatoru II. Wilhelm'in doğum günü sebebiyle hayatı ve şahsiyetiyle ilgili bilgiler.)

İmzasız: **"İmparatorun Emriyle Şehremini Takdirât ve Tebrikât Mütalaât-ı Matbuât"** SF, c.50, nu.1298, s.287-288. (Irak'ta kazanılan zaferin Almanya, Arnavutluk, İngiltere, İslâm dünyası ve tarafsız ülke basınlarındaki yansımasıyla ilgili bir değerlendirme.)

İmzasız: **"İmparatorun Telgrafnâmesi ve Sair Tebrikât"** SF, c.51, nu.1315, s.176. (Almanya İmparatorunun Alman Gemi şirketinin gönderdiği tebrik telgrafı Deutschland la ilgili.)

İmzasız: **"İngiliz Donanmasının Mağlubiyeti Bir Hadise-i Mühimme-i Tarihiyedir"** SF, c.51, nu.1303, s.28. (Neue Peşter Journal'den İngiliz donanmasının yenilgisi üzerine değerlendirme)

İmzasız: **"İngiliz Esirleri"** SF, c.50, nu.1299, s.308. (Amsterdam'dan naklen: İngiltere'nin esir verdiği askerlerle ilgili sayılar.)

İmzasız: **"İngiliz Hıyanetine Bir Misal"** SF, c.51, nu.1312, s.148. (New York Herald'dan: Amerika'nın Baltimore Limanına gelen bir İngiliz gemisi hakkında.)

İmzasız: **"İngiliz Hilekârlığı"** SF, c.50, nu.1293, s.236. (Rotterdam'da yayımlanan Deutsche Tags Zeitung'dan: New York'tan İngiltere'ye kandırılarak getirilmiş Amerikalılarla ilgili haber yazı.)

İmzasız: **"İngiliz Mezalimi"** SF, c.50, nu.1296, s.268. (Hollanda'da yayımlanan Harlem gazetesinin İngilizlerin zalimliği hakkındaki haber yorum.)

İmzasız: **"İngiliz Mühimmat Merkezi'nin Berhava Edilmesi Hakkında"** SF, c.51, nu.1319, s.230. (Almanların İngiliz mühimmat deposunu bombalamaları hakkında.)

İmzasız: "İngiliz Ordusunda Aşçı Kadınlar" SF, c.50, nu.1296, s.270. (İngiliz ordusunda cepheye gönderilen aşçı askerlerin yerine aşçı kadınların görevlendirildiğine dair haber yazı.)

İmzasız: "İngiliz Sensörinin Cilveleri" SF, c.50, nu.1294, s.247. (Times Avam Kamarası bir İngiliz mebusunun yaptığı konuşma hakkında

İmzasız: "İngiliz Siyaseti: İtalya, Portekiz ve İrlandalılar" SF, c.50, nu.1291, s.203-204. (İngiltere'nin dış işlerinde izlediği siyaset hakkında.)

İmzasız: "İngiliz Taarruzu, Son Ümit, Fransa'da Mütareke Sözü, Halkın İnkisarı" SF, c.51, nu.1311, s.128.(Son büyük İngiliz taarruzu ve savaşın seyri hakkında.)

İmzasız: "İngiliz Tahrikâtı" SF, c.50, nu.1294, s.245. (Atina'da önceden yayımlanmış İngilizlerin siyasi hareketine dair bir kitabın değerlendirilmesi

İmzasız: "İngiliz Vapurlarının Zaptı Hakkında" SF, c.51, nu.1308, s.96. (Deniz savaşlarında Alman Donanmasının ele geçirdiği bir İngiliz gemisi hakkında.)

İmzasız: "İngiliz ve Fransız Mecrûhları" SF, c.51, nu.1320, s.244. (Savaşlarda yaralanan İtilaf kuvvetleri askerlerinin sayısının fazla olduğuna dair haber yazı.)

İmzasız: "İngiliz ve Fransız Taarruzları, Alman Münekkidin-i Askeriyenin Mütalaaları" SF, c.51, nu.1307, s.85. (İngiliz ve Fransız ordularının son hücumlarıyla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "İngiliz ve Fransız Taarruzları, Bidayet-i Emirde Kendilerinin İnkisarları" SF, c.51, nu.1307, s.85-86. (Ajans Volf'ten savaşla ilgili haber ve değerlendirmeler.)

İmzasız: "İngiliz ve Fransız Taarruzları, Bir Bitarafın Mülahazası" SF, c.51, nu.1307, s.85. (İngiliz ve Fransız ordusunun Alman gücü karşısında düştüğü sıkıntılı durumlar hakkında.)

İmzasız: "İngiliz ve Fransız Taarruzlarının İkameti Hakkında" SF, c.51, nu.1311, s.134. (İngiliz ve Fransız hücumları hakkında. değerlendirmesi)

İmzasız: "İngiliz ve İtalyan Donanımları Arasında Muharebe" SF, c.51, nu.1311, s.266. (İki müttefikin yanlışlıkla vuruşması hakkında haber yorum.)

İmzasız: "İngiliz Zayiatı hakkında Tahkikat" SF, c.51, nu.1310, s.124. (İngiltere'de bazı kuruluşların savaş kayıplarıyla ilgili araştırma yaptıklarına dair.)

İmzasız: "İngiliz Zayiat-ı Müthişi" SF, c.51, nu.1317, s.208. (Bir İngiliz askerinin mektubuna göre İngilizlerin savaştaki durumu ve kayıpları hakkında.)

İmzasız: "İngilizler Ne Yapabilmişler?" SF, c.51, nu.1304, s.43. (İngiliz General Heig'e dayanarak İngilizlerin savaşta izlediği tutum hakkında.)

İmzasız: "İngilizler, Kavâid-i İbtidaiye-i İnsaniyeden Bihaber" SF, c.51, nu.1312, s.145-146. (İngilizlerin Rus Mültecilerine yaklaşımı hakkında.)

İmzasız: "İngilizler, Museviler Aleyhinde" SF, c.50, nu.1292, s.219. (Times gazetesinden günden güne Museviler aleyhinde yazılarını arttırdığına devir yorum.)

İmzasız: "İngilizlerce Muahedeler Paçavra" SF, c.50, nu.1277, s.40. (Lort Portsmust'un Lortlar kamarasında yaptığı konuşmada anlaşılmalarla ilgili düşüncelerini ifade ettiği bölüm hakkında.)

İmzasız: "İngilizlerde Kumandan Kim?" SF, c.50, nu.1285, s.136. (Daily Telegraph'tan naklen: İngiliz ordusunda komutanlar arasında birlik olmadığına dair haber yazı.)

İmzasız: "İngilizlerde Vahşet" SF, c.50, nu.1277, s.39. (Milli Ajansın Bağdat muhabirinin telgrafına göre İngilizlerin Irak'taki insanlara yaptığı kötü muamele ve genel olarak İngiliz zalimliği ile ilgili haber ve yorumlar.)

İmzasız: "İngilizlerin Ahvâl-i Maliyesi ve Masârif-i Harbiyesi" SF, c.50, nu.1275, s.15. (İngiliz resmi gazetesi London Gazette yayımlanan İngiliz ekonomisiyle ilgili bilgiler ve değerlendirme.)

İmzasız: "İngilizlerin Fiyat Listesi" SF, c.51, nu.1321, s.254. (İngiliz ordusunun alınacak ganimetlere, vereceği mükafat miktarı hakkında.)

İmzasız: "İngilizlerin Fransızlara Tehdidâti, Fransa'da Sulh Cereyanları." SF, c.50, nu.1280, s.72. (Fransa'daki barış isteklerinden rahatsız olan İngilizlerin bu konuda Fransız hükümetiyle yaptığı görüşmeler oluşmuştur.)

İmzasız: "İngilizlerin Hali, Çanakkale'den Sonra Irak'ta" SF, c.50, nu.1296, s.263. (İngilizlerin Çanakkale'den sonra Irak'ta da uğradıkları yenilgiler hakkında.)

İmzasız: "İngilizlerin Irak'ta Ahvâl-i Sıhhisi" SF, c.51, nu.1313, s.158. (Irak'ta bulunan İngiliz askerlerinin sağlık durumları ve aldıkları sağlık hizmetleri hakkında.)

İmzasız: "İngilizlerin İrlanda'da Mezalimi" SF, c.51, nu.1305, s.51. (İngiliz Avam Kamarası'nda İrlanda mebusunun İrlanda'da yapılan mezalimle ilgili açıklamaları.)

İmzasız: "İngilizlerin Seyahat-ı İğfalkârânesi, Bir Belçikalının İngiliz Seyahâtini Teşrihi." SF, c.50, nu.1283 s.114. (Hilâl gazetesine istinaden: Bir Belçikalının İngiliz Parlamentosu'na hitaben yazdığı beyanname hakkında.)

İmzasız: "İngilizlerin Suiistimalâtı" SF, c.50, nu.1280, s.77. (Harp Matbuât Karargahı'ndan: İngilizlerin Anafartalar ve Arıburnu'daki kayıplarını ve yenilgilerini dünya kamuoyundan saklamak için yaptıkları ve Kızılhaç'a ait araçlarla asker ve silah naklettiklerine dair haber yazı.)

İmzasız: "İngilizlerin ve Fransızların Taarruzları, Alman Münekkidin-i Askeriyenin Mütalaaları" SF, c.51, nu.1307, s.85. (Alman

savaş uzmanlarını İngiliz ve Fransızlatın son taarruzlarıyla ilgili yorumları.)

İmzasız: "İngilizlerin Yevmi Harp Masrafı" SF, c.50, nu.1279, s.68. (İngiliz maliyesinin göre günlük savaş harcaması ile ilgili hesabı hakkında)

İmzasız: "İngilizlerle Ruslar Arasında Japonya İngiltere'nin Rusya'ya Tehdidi" SF, c.51, nu.1320, s.236. (İngiltere'nin Rusları savaşa devam etmek konusundaki tehdit edici tavrına dair.)

İmzasız: "İngiltere Hakkında, Esbâb-ı Harb, Bir Amerikalı Hukuk-şinasın Tetkikâk ve Mütalaâtı" SF, c.51, nu.1310, s.122-123. (Amerikalı hukukçu Profesör John Wilhelm Bourkes in 'Avrupa Harbi' adındaki kitabı hakkında.)

İmzasız: "İngiltere Hükümetinin Tahsisât-ı Cedide-i Harbiyesi" SF, c.51, nu.1310, s.124. (İngiliz hükümetinin savaş giderleri için ayırdığı bütçe hakkında)

İmzasız: "İngiltere ile Müttefiklerin Zayiât-ı Bahrisi." SF, c.50, nu.1295, s.256. (İngiltere ve müttefiklerin denizlerdeki kayıpları hakkında Daily Telegraphe'da yayımlanan liste.)

İmzasız: "İngiltere Konsolideleri" SF, c.50, nu.1276, s.31. (İngiltere'nin borçlanma programıyla ilgili haber.)

İmzasız: "İngiltere Maskesini Çıkarıyor" SF, c.50, nu.1289, s.186. (Bükreş'te yayımlanan gazetelere istinaden; İngiltere'nin iki yüzlü ve çıkarcı davranışlarına dair)

İmzasız: "İngiltere Portekiz" SF, c.50, nu.1293, s.235. (Portekiz'in eski bakanlarından Pihenta Dukastro'nun siyasî düşünceleri ve hatıralarını yazdığı kitap ilgili haber yorum.)

İmzasız: "İngiltere Suih Cereyanı" SF, c.51, nu.1319, s.231. (İngiliz bakanların barışla ilgili görüşmeleri

İmzasız: "İngiltere ve Fransa, İngiltere'nin Hizmet-i Mecburiye-i Askeriye Kanunu Münasebetiyle" SF, c.50, nu.1283 s.113. (İngiltere'de Askerlikte Mecburi Hizmet Kanunu'nun çıkması nedeniyle İngiliz-Fransız ilişkileri hakkında.)

İmzasız: "**İngiltere ve Fransa. Fransa'nın Fedakârlığı, İngilizlerin Şeytan Şakası**" SF, c.50, nu.1298, s.293. (İngiliz siyaseti ile ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "**İngiltere ve İsveç**" SF, c.50, nu.1280, s.80. (İngiltere'nin savaştaki mağlubiyetlerini tarafsız İsveç'e zorbalık yaparak kapatmaya çalışmasını eleştiren düşünceler.)

İmzasız: "**İngiltere ve Muharebe, İngiltere'yi İnadı Nereye Sürükleyecek?**" SF, c.50, nu.1300, s.316. (Telgraflardan İngiliz General Porter'in savaşın seyri hakkında düşünceleri.)

İmzasız: "**İngiltere, Amerika ve Türkiye**" SF, c.50, nu.1282, s.102-103. (Osmanişer Loyid'den: Amerika ile Türkiye arasındaki ticari ilişkilere İngiltere'nin engel olma çabaları hakkında.)

İmzasız: "**İngiltere, Küçük Hükümetler**" SF, c.50, nu.1293, s.232. (İngiltere'nin küçük ülkelere yönelik siyaseti hakkında Berliner Tagblatt'tan haber yorum.)

İmzasız: "**İngiltere, Portekiz, Küçük Hükümetler**" SF, c.50, nu.1294, s.248. (İsveç'in önde gelen siyasetçilerinden Gellen'in İngiliz siyaseti ile ilgili açıklamaları.)

** **İmzasız:** "**İngiltere'de Beyanât-ı Resmîye ve Matbuât**" SF, c.50, nu.1288, s.175. (Fransız ve İngiliz matbuâtı hakkında değerlendirme ve karşılaştırma)

İmzasız: "**İngiltere'de Bir Natıka-perdâzın Mahkûmiyeti**" SF, c.50, nu.1295, s.260. (İngiltere'de Hyde Park'ta yapılan savaş karşıtı bir gösteri sonrası tutuklamalar olduğuna dair haber yazı.)

İmzasız: "**İngiltere'de Gramofon Zabıtaları**" SF, c.50, nu.1294, s.247. (İngiltere'de askeri tarım ve terbiyesi gramofonların kullanıldığı dair haber yazı.)

İmzasız: "**İngiltere'de Halet-i Ruhiye**" SF, c.50, nu.1276, s.31. (Hilâl gazetesinden İngiliz Avam ve Lortlar kamarasındaki görüşmelerle ilgili haber.)

İmzasız: "İngiltere'nin Donanması'nın Vaziyeti Hakkında" SF, c.51, nu.1310, s.122. (Skagerrak Deniz savaşı sonunda İngiliz donanmasının durumu hakkında.)

İmzasız: "İngiltere'nin Endişesi, Rus Politikası" SF, c.51, nu.1318, s.220. (Hilâl'den: İngiltere-Rusya ilişkilerine dair haber yorum.)

İmzasız: "İngiltere'nin İki Ahz-ı Asker Kanun-ı Âcibi Hakkında" SF, c.50, nu.1282, s.98-100. (İngiltere'de askere alma ile ilgi çıkarılan ve alışılmadık hükümler taşıyan kanunla ilgili yorumlar)

İmzasız: "İngiltere'nin Tecavüzâtı, Felemenk Hükümeti'nin Müdafaâtı" SF, c.51, nu.1311, s.133-134. (Hollanda Dışişleri Bakanı'nın İngiltere'nin tavrıyla ilgili beyanâtı.)

İmzasız: "İngiltere'nin Vaziyet-i Maliyesi" SF, c.51, nu.1310, s.122. (İngiliz Daily News gazetesinden: İngiltere'nin ekonomik durumu hakkında.)

İmzasız: "İngiltere'nin Zayiat-ı Vahimesi" SF, c.51, nu.1311, s.136. (Fransız kaymaklarına istinaden: İngiltere'nin kaybı ile ilgili genel bilgiler.)

İmzasız: "İngiltere'ye Havai Taarruz Hakkında" SF, c.51, nu.1317, s.208. (İngiltere'ye yapılan hava saldırılarıyla ilgili Alman resmi tebliği.)

İmzasız: "İngiltere'ye Karşı Alman Donanması, 563 Bin Tonluk İngiliz Sefine-i Harbiyesi ve 2,5 Milyonluk Ticaret Gemisi Batırdılar, İngiltere'ye 35 Defa Taarruz Ettiler" SF, c.51, nu.1326, s.311 (Alman Donanması'nın savaştaki etkinliği hakkında.)

İmzasız: "İntikam Hissi Fransızlara Kaça Mal Oldu? Alsace-Lorraine'i Kurtaralım Derken..." SF, c.51, nu.1325, s.301. (Fransa'nın kırk altı yıl önce Almanlara kaptırdığı bölgeyi almak isteğinin sonucunda gördüğü zarar hakkında.)

** **İmzasız: "İran Ahvâli, İran'da Rusların Vahim Vaziyeti"** SF, c.51, nu.1317, s.206. (İran'da Rus askerinin durumlarıyla ilgili.)

İmzasız: "**İran Bank-ı Şâhîsi**" SF, c.50, nu.1279, s.68. (İran'da İngiliz sermayesiyle kurulan bir bankanın kapatılarak yerine yerli sermaye ile yeni bir banka kurulduğuna dair.)

İmzasız: "**İran Hakkındaki Rus-İngiliz Mukavelesi**" SF, c.51, nu.1317, s.206. (Daily News'den: Rus ve İngilizlerin İran'la ilgili anlaşmalarının metni.)

İmzasız: "**İran ve Kafkas Cephelerinde Muzafferiyetlerimiz, Times**" SF, c.51, nu.1315, s.175. (Times gazetesinin Osmanlı askerlerinin başarısıyla ilgili yazısından)

İmzasız: "**İran'dan Mektup, Birkaç Ay Evvel İran'a Gitmiş Olan Bir Dostumuzun Şiraz'dan Göndermiş Olduğu Mektuptan**" SF, c.51, nu.1319, s.232. (İran'ın hali ile ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "**İran'ın Vaziyeti, Rusya ve İngiltere**" SF, c.50, nu.1275, s.5-6. (Bağdat'ta yayımlanan Sadâ-yı İslâm gazetesinden naklen: İran'ın iç işleri; İngiltere ve Rusya ile ilişkileri üzerine değerlendirmeler.)

İmzasız: "**İran**" SF, c.50, nu.1282, s.100. (Reuters Telgraf Ajansı'ndan İngiltere ve Rusya'nın İran ile ilgili emelleri ve İran'ın iç vaziyetleri ilgili)

İmzasız: "**İrca-ı Nazar**" SF, c.50, nu.1286, s.144. (Karadağ'ın teslimi üzerine Şimalî Almanya Gazetesi'nde yayımlanan bir makaleden alınan bölümler.)

İmzasız: "**İrlanda Hadisâtı**" SF, c.51, nu.1311, s.131-132. (İrlanda'nın İngiltere'ye karşı bağımsızlık mücadelesi hakkında.)

İmzasız: "**İrlanda Meselesi Hakkında**" SF, c.51, nu.1311, s.136. (Times'ın İrlanda ile ilgili haberleri hakkında.)

İmzasız: "**İrlanda Meselesi Hâl-i Buhranda**" SF, c.51, nu.1301, s.12. (İrlanda İngiltere ilişkileri hakkında.)

İmzasız: "**İrlanda Muhtariyeti ve İngiltere**" SF, c.51, nu.1307, s.88. (İngiliz Parlamentosu'nda İrlanda konusundaki görüşmeler.)

İmzasız: "**İrlanda Vakayi'i**" SF, c.51, nu.1306, s.75. (İrlanda'da yaşanan gelişmeler ve İrlanda-İngiltere ilişkileri.)

İmzasız: **"İrlanda'da Polis ile Milis"** SF, c.50, nu.1296, s.272. (Times'tan: İrlanda'nın Dublin şehrinde polisin vatandaşlara kötü muamele ettiğine dair bir olay ilgili haber yazı.)

İmzasız: **"İrlandalılar ve İngilizler"** SF, c.51, nu.1302, s.23-24. (İngilizlerin İrlanda ya yönelik tavrı hakkında.)

İmzasız: **"İrlandalılar, Amerika'daki Cemiyetleri"** SF, c.50, nu.1296, s.270. (Amerika'da kurulan ve İngiltere boyunduruğundan kurtarmayı amaçlayan İrlanda Hürriyeti Dostları Cemiyeti ve cemiyetin faaliyetleri hakkında haber yazı.)

İmzasız: **"İslavlar ve Almanlar"** SF, c.50, nu.1281, s.92. (Almanya'nın Slavlarla ilişkileri ve Panslavizm'e bakışı.)

** **İmzasız:** **"İsmail Paşa Hazretleri"** SF, c.51, nu.1326, s.313. (Askerlik mesleğini elli seneden fazla icra etmiş İsmail Paşa'yı tanıtıcı yazı.)

İmzasız: **"İspanya Ordusu"** SF, c.50, nu.1294, s.248. (Berliner Zeitung'dan: İspanya savunma Bakanlığı tarafından asker sayısını artırma amacıyla hazırlanmış kanun tasarısıyla ilgili haber yazı.)

İmzasız: **"İspanya ve İngiltere, İngiltere'nin İğfalât ve Tazyikâtı"** SF, c.50, nu.1300, s.319-320. (İngiltere'nin İspanya'yı Almanya'ya karşı savaşa sürükleme gayretleri hakkında.)

İmzasız: **"İspanya ve Portekiz"** SF, c.50, nu.1292, s.216. (Portekiz'in savaşa katılması ve İspanya'nın tarafsızlığı hakkında haber yorum.)

İmzasız: **"İspanyollar Alman Taraftarları"** SF, c.50, nu.1290, s.200. (Fransız Rouve de Demande yazarı Louis Bertan'ın İspanya semahatıyla ilgili yazısına istinaden) İspanya'nın Almanya'yı desteklediğine dair yorumlar.)

İmzasız: **"İstihlâk-ı Millî Kadınlar Cemiyet-i Hayriyesinden"** SF, c.51, nu.1301, s.12. (İstihlâk-ı Millî Kadınlar Cemiyetinin kadınlar için açtığı terzilik kursları ili ilgili bilgiler.)

İmzasız: **"İstikbal Beyannamesine Kıraati, Varşova'da Büyük Nümayişler, Ahali Arasında Tezahürat Fevkalade"** SF, c.51, nu.1325, s.295. (Varşova üniversitesinin hazırladığı Lehistan Krallığı'nın Bağımsızlık açıklamasının okunması hakkında.)

İmzasız: "**İstikbale Doğru Müttefikler Arasında Kongre**" SF, c.50, nu.1277, s.35. (Almanya'da yapılan ve Almanya ile Avusturya-Macaristan'ın katıldığı kongre ile ilgili telgraflarla bildirmiş haberlerin değerlendirilmesi.)

İmzasız: "**İstiklâl-i Osmânî**" SF, c.50, nu.1281, s.83. (17 Kanun-i evvel 1331 tarihinde Osmanlı'nın kuruluşunun yıl dönümü nedeniyle parlak bir tören düzenlendiğine dair.)

İmzasız: **"İsveç ile İngiltere arasında"** SF, c.51, nu.1324, s.292. (İsveç ile İngiltere arasındaki ticari ilişkiler hakkında.)

İmzasız: "**İsveç ve Romanya**" SF, c.50, nu.1294, s.239. (İsveç ve Romanya'nın iç işleri ve Rusya ile münasebetlerine dair haber yazı.)

İmzasız: "**İtalya Ahvâli, Elim Haberler Üzerine**" SF, c.51, nu.1301, s.11. (İtalya'nın iç durumu hakkında.)

İmzasız: **"İtalya Buhranı Yeni Kabine Teşekkülü"** SF, c.51, nu.1305, s.59. (İtalya Kralı'nın yeni kabine kurulması için görevlendirme vermesi ve karışık iç siyaset hakkında.)

İmzasız: **"İtalya Efkar-ı Umûmiyesinde Tahavvülât"** SF, c.50, nu.1276, s.32. (İtalya kamuoyunda savaşlardaki kayıplar nedeniyle meydana gelen değişiklikler, Neue Zuricher Nachrichten'den aktarılıyor.)

İmzasız: **"İtalya Meclis-i Mebusânında"** SF, c.50, nu.1295, s.259. (İtalyan Meclisinde meydana gelen tartışmaları hakkında)

İmzasız: "**İtalya Ne Yapıyor? Hülyalardan Sonra İnkisârlar**" SF, c.50, nu.1275, s.12. (İtalya'nın savaştaki kayıplarıyla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "İtalya Ordusunun Vaziyet-i Vehimesi, Paris'te Ne Düşünüyorlar?" SF, c.51, nu.1301, s.4. (Savaşta İtalyan ordusunun durumu ve müttefikleriyle ilgili bilgiler)

İmzasız: "İtalya Parlamentosu'nda" SF, c.50, nu.1280, s.75-76. (İtalya Parlamentosunun açılışında Başbakan Salandera ve Dışişleri Bakanı Suninu'nun yaptığı konuşmalar ve savaşla ilgili müzakereler hakkında.)

İmzasız: "İtalya ve Dostları, İtilafçılar Arasında, Sulh Hayalleri" SF, c.50, nu.1286, s.150-151. (İtalya ve müttefiklerinin son durumları ve Karadağ'ın teslim neticesinde düştükleri telaş hakkında.)

İmzasız: "İtalya ve Romanya'nın İlan-ı Harbi, Viyana Matbuâtı" SF, c.51, nu.1316, s.188. (İtalya ve Romanya'nın savaşa katılmasıyla ilgili Viyana basınının değerlendirmeleri.)

İmzasız: "İtalya ve Sulh" SF, c.50, nu.1289, s.188. (İtalyan gazetelerinde yapılan savaşın sona ermesi gerektiğine dair yorumlar hakkında.)

İmzasız: "İtalya, itilafçılar Arasında" SF, c.50, nu.1289, s.186-187. (İtalya'nın hali İtilafçılarla münasebetleri üzerin haber yorum.)

İmzasız: "İtalya'da Buhran-ı Vükela" SF, c.51, nu.1304, s.46-47. (İtalya'nın iç siyaseti ile ilgili haberlerin değerlendirmeleri.)

İmzasız: "İtalya'da Vaziyet-i Hai ve Mevki" SF, c.51, nu.1312, s.147. (Neue Zuricher Nachrichten'den naklen: İtalya'nın iç işleri hakkında değerlendirme.)

İmzasız: "İtalya'nın Vaziyeti Sulh Cereyanları" SF, c.51, nu.1304, s.44-45. (İtalya'nın savaştaki hali ve taraftarların barış isteklerine dair değerlendirme.)

İmzasız: "İtalyaların İtibar-ı Mâliyesi" SF, c.50, nu.1279, s.68. (Hollanda'da yayımlanan gazetelere göre: İtalya'nın borçları nedeniyle itibarının azaldığına dair yorumlar.)

İmzasız: "İtalyan Hariciye Nâzırı'nın Nutku" SF, c.50, nu.1296, s.267-268. (İtalya Dışişleri Bakanı Sunino'nun İtalyan meclisinde

savaşın seyri hakkındaki görüşlerini ifade ettiği konuşma hakkında.)

İmzasız: **"İtalyan Torpido-ı Geçeri Garkı"** SF, c.51, nu.1309, s.112. (İtalya'nın gözde bir torpido gemisinin batması hakkında haber yazı.)

İmzasız: **"İtalyanlar Hakkında, Trablusgarp'tan Tardları Münasebetiyle"** SF, c.51, nu.1313, s.152-153. (İtalya'nın savaştaki durumu, dış ilişkileri hakkında.)

İmzasız: **"İtalyanlar, Romanyalılara Ne Diyor?"** SF, c.51, nu.1317, s.207. (İtalya, Romanya münasebetleriyle ilgili Hilâl'den iktibas.)

İmzasız: **"İtalyanların Almanya'ya İlan-ı Harbi, Ne Ehemmiyeti Olabilir?"** SF, c.51, nu.1315, s.174. (İtalya'nın Almanya Ya savaş ilanı ile ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: **"İtalyanların Arnavutluk'a Asker Gönderebilecekleri"** SF, c.50, nu.1277, s.37. (Berliner Zeitung'a istinaden İtalyanların Arnavutluk'a askerlerini çıkarma düşünceleri ve bunun doğuracağı sonuçların değerlendirilmesi.)

İmzasız: **"İtalyanların Askerliği ve Te'cilât"** SF, c.50, nu.1294, s.248. (Viener Abnedblatt gazetesinin İtalya'da askerlikle ilgili verdiği haber.)

İmzasız: **"İtalyanların Hezimetleri, Bitarafların ve Müttefiklerin Takdirât ve Nizamâtı"** SF, c.51, nu.1301, s.4. (Tan gazetelerine dayanarak savaşla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: **"İtalyanların Irak Seferi Hakkında. Bir Beyaz Kitap"** SF, c.51, nu.1304, s.48. (İngiliz Hindistan Nezareti ve Hindistan Valisi arasındaki yazışmaların yayımlandığı Beyaz Kitap'ın mahiyeti ile ilgili Times'ın yayını.)

İmzasız: **"İtilaf Arabası, Bataklıklar İçinde"** SF, c.51, nu.1301, s.11. (İtilafların savaştaki kötü vaziyetleri hakkında.)

İmzasız: **"İtilaf Arasında İtilaf Tebarüz Ediyor"** SF, c.51, nu.1322, s.266. (Loyd George'nin açıklamaları hakkında.)

İmzasız: "İtilaf Menafi, İtilafçılar Arasında" SF, c.51, nu.1322, s.258. (İtilaf Devletlerinin savaşlardaki durumuna dair değerlendirmeler.)

İmzasız: "İtilaf Mühimmat Vermeyen Amerikalılar" SF, c.51, nu.1312, s.148. (Amerika'daki bir çelik fabrikası ile Fransa'nın ticari ilişkileri)

İmzasız: "İtilaf Planları Zir ü Zebir Görünüyor" SF, c.51, nu.1325, s.303. (İtilaf devletlerinin durumlarıyla ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "İtilaf Siyasetçileri, Aynı Zamanda İtilaf Kumandanlarıymış" SF, c.50, nu.1282, s.101-102. (Devam etmekte olan savaşta İtilaf devletlerinin siyasetçilerinin askeri alanda da etkili olduklarına dair.)

İmzasız: "İtilafçılar Arasında İngiltere" SF, c.50, nu.1296, s.263. (İtilaf devletlerinin Paris'te daha önce yaptıkları toplantı hakkında.)

İmzasız: "İtilafçılar Arasında Sukût-ı Manevî ve Esbâbı" SF, c.50, nu.1288, s.168-169. (İtilaf devletlerinde görülen huzursuzluk ve tatsızlığın sebepleri hakkında.)

İmzasız: "İtilafçılar Bitaraflar Aleyhinde" SF, c.50, nu.1300, s.319. (İtilafçıların tarafsız ülkelere yönelik politikaları hakkında.)

İmzasız: "İtilafçılar Kavala'ya Göz Dikiyor" SF, c.51, nu.1302, s.23. (Osmanişer Loyid dan: İngilizlerin Kavala ve civarını alma isteklerine dair.)

İmzasız: "İtilafçılar Makedonya Tuzağında" SF, c.50, nu.1278, s.54. (Yunanistan'ın tarafsız kalmak dışında bir çaresinin olmadığına ve savaşlardaki tutumuna dair)

İmzasız: "İtilafçılar Sulhtan Bahsediyorlar" SF, c.50, nu.1293, s.229-230. (İngiltere'deki barış yanlısı gelişmeler hakkında haber yazı.)

İmzasız: "İtilafçılar Şerâit-i Sulhiyyesini Neşredecek!" SF, c.51, nu.1326, s.312-313. (İtilafçıların Paris'te yaptıkları görüşmelerden sızan bilgilerle ilgili yorumlar.)

İmzasız: "**İtilafçılar ve Balkanlar Bir Rus Profesörün Doğru Sözleri Münasebetiyle**" SF, c.50, nu.1282, s.103-104. (Petersburg'da neşredilen bir gazetenin yayımladığı İtilafçılar ve diplomatlar hakkında sert ifadeler taşıyan makale hakkında.)

İmzasız: "**İtilafçılar-Biri Birine Emniyetleri Yok**" SF, c.50, nu.1281, s.89-90. (İtilafçıların aralarındaki anlaşmazlıklar ve çekişmeler üzerine)

İmzasız: "**İtilâfçılarda Telaş ve Endişe**" SF, c.50, nu.1289, s.182-184. (Alman ve Fransız orduların çeşitli cephelerde aldıkları yenilgilerin bu ülke basınındaki yansımalarına dair.)

İmzasız: "**itilafçıları Vaziyeti**" SF, c.50, nu.1298, s.297. (Bulgaristan Maarif Nâzırı'nın itilafçıların durumuyla ilgili değerlendirmesi hakkında.)

İmzasız: "**İtilafçıların Atina'da Yeni Teşebbüsleri**" SF, c.50, nu.1294, s.246-247. (İngiltere'nin Atina'da yunan Hükümetlere sunduğu beş maddelik nota halinde

İmzasız: "**İtilafçıların Büyük Projesi**" SF, c.50, nu.1276, s.27-28. (Berlin Heyet-i İstihbariye'nin 'Bahtiyar Fransızlar' başlığıyla yayımladığı yazının nakli.)

İmzasız: "**İtilafçıların Garp Taarruzlarından Maksadı**" SF, c.51, nu.1312, s.144. (İngiliz ve Fransızların taarruzlarıyla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "**İtilafçıların İhtilafları Tebârüz Ediyor**" SF, c.50, nu.1275, s.11-12. (İtilaf devletleri arasındaki anlaşmazlıkların ele alındığı değerlendirme yazısı.)

İmzasız: "**İtilafçıların Mecmû Zayiatı**" SF, c.51, nu.1313, s.158. (İtilaf Devletlerinin savaştaki kaybı hakkında.)

İmzasız: "**İtilafçıların Sefâin-i Harbiye Zayiâtı.**" SF, c.51, nu.1304, s.48.**İmzasız:** " (İtilaf devletlerinin deniz savaşlarındaki kayıpları hakkında.)

İmzasız: "İtilafçıların Siyaset-i İktisadiyesi" **SF, c.50, nu.1298, s.295. (Paris İktisat Konferansının amaçları hakkında.)**

İmzasız: "İtilafçıların Son Kozu Romanya mı?" SF, c.51, nu.1316, s.187. (Romanya'nın savaşa katılmasının İtilafçılar açısından önemi hakkında.)

İmzasız: "İtilafçıların Yunanistan'a Ta'diyâtı, Bitaraflar" SF, c.51, nu.1301, s.11-12. (İtilaf devletleri ile Yunanistan'ın ilişkileri hakkında.)

İmzasız: "İtilafın Vaziyeti" SF, c.51, nu.1323, s.278-279. (Savaşta itilaf devletlerinin durumu hakkında.)

İmzasız: "İtilafiyyûnun Balkanlardaki Siyaseti, Dün ve Bugün" SF, c.51, nu.1326, s.308-309. (İtilafçıların Balkanlardaki Siyasetleri hakkında.)

İmzasız: "İttifak ve İttihat, İktisadiyat Sahasında" SF, c.50, nu.1295, s.252. (Almanya Başkanının nutku üzerine ekonomik ve siyasi değerlendirmeler.)

İmzasız: "İttifakiyyûn ve İtilafiyyûnda Vahdet-i Harekât" SF, c.51, nu.1322, s.265. (Herve'nin Viktoir gazetesinde yayımlanan savaş yorumları hakkında.)

** **İmzasız: "İttihat ve Terakki Kongresi, Pek Mühim Bir Vesika Meclis-i Umûmi Raporu"** SF, c.51, nu.1320, s.234. (10 Eylül 1332 tarihinde yapılan İttihat ve Terakki Partisi kongresi hakkında.)

İmzasız: "Jandarma Binbaşı Kichener Bey" SF, c.50, nu.1276, s.25. (İngiltere Harbiye Nâzırı Kichener'in binbaşı iken Türkiye'ye gelişiyle ilgili 'Tahin' gazetesine dayanılarak yapılan değerlendirme.)

İmzasız: "Japonlarda Faaliyet" SF, c.51, nu.1302, s.21. (Japonya'da savaşla ilgili meydana gelen gelişmelere dair.)

İmzasız: "Japonya Siyasetinde Kadın" SF, c.50, nu.1287, s.164. (Osmanişer Loyid'den naklen: Japonya'da kadının yeri ve hakları ile ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "Japonya ve İngiltere" SF, c.51, nu.1301, s.12. (Hilâl den naklen Japonya-İngiltere münasebeti hakkında.)

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İmzasız: "Jaures'ın Evrak-ı Mühimmesi ve Fransa Hükümeti" SF, c.51, nu.1321, s.253. (Öldürülen Jaures'ın evrakıyla ilgili gelişmeler hakkında.)

İmzasız: "Jaures'ın Evrakı, Hayal ve Hakikat Arasında" SF, c.51, nu.1323, s.274-275. (Jaures'ın ailesindeki belgeler hakkında haber yazı.)

İmzasız: "Jaures'ın Katli Hakkında" SF, c.50, nu.1279, s.68. (Tagblatt'dan: Jaures'ın öldürülmesiyle ilgili olarak açılan davanın seyri hakkında.)

İmzasız: "Kahraman Kıtaâtımız Tarafından Kirmanşah'ın İşgali, Alman Matbuâtı." SF, c.51, nu.1308, s.97. (Kirmanşah'ın alınmasının Alman gazetesinde yayımlanması.)

İmzasız: "Kahraman Türk Askerleri: Irak'ta İran'da Kafkasya'da, Süveyş'te, Galiçya'da, Dobruca'da" SF, c.51, nu.1317, s.198. (Türk ordusunun savaşlardaki başarıları ile ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "Karadağ Kralı, Sırp Veliahdı" SF, c.50, nu.1298, s.297. (Berliner Zeitung'dan: Roma'yı ziyaret eden Karadağ Kralı ve Sırp Veliahtlarına gösterilen ilgiye dair.)

İmzasız: "Karadağ Kraliçesi ve Kızları" SF, c.51, nu.1315, s.184. (Karadağ Kraliçesi ve kızlarının Paris'e gelmeleriyle ilgili haber.)

İmzasız: "Karadağ ve Balkanlar, Karadağ'ı Teslim-i Salaha Sevk Eden Ahvâl" SF, c.50, nu.1284, s.120-122. (Karadağ'ın teslim olmasına neden olan şartlar ve teslimiyetin ardından Balkanlardaki gelişmeler)

İmzasız: "Karadağ, Teslim-i Salâh Etti" SF, c.50, nu.1283 s.106. (Karadağ'ın teslim olması hakkında.)

İmzasız: "Kardan, Kıştan İmdat – İngilizlerin Zihniyeti." SF, c.51, nu.1323, s.278-279. (İtilafçıların bulundukları durum haklarında.)

İmzasız: "Karlsruhe Bombardımanı Hakkında." SF, c.51, nu.1308, s.99-100. (Ajans Volf'tan: Fransızların Almanya'nın Karlsruhe'yi bombalamasının ardından meydana gelen gelişmeler.)

İmzasız: "Karlsruhe'nin Havaî Bombardımanı" SF, c.51, nu.1306, s.76. (Fransa'nın Almanya'nın Karlsruhe şehrini bombalamasıyla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "Karmen Silva, Romanya Kraliçesi (Elizabeth) Vefatı" SF, c.50, nu.1290, s.190-191. (Dünya'da (Karmen Silva) adıyla ün kazanmış Romanya Kraliçesi Elizabeth'nin 2 Mart 1916 'da 72 yaşında öldüğüne dair haber yazı.)

İmzasız: "Katil Hovistof" SF, c.50, nu.1295, s.257-258. (Peşter Loyid gazetesinin Rusya'da dönen entrikalar ve İçişleri Bakanlığından uzaklaştırılan Hovistof'la ilgili değerlendirmeleri .)

İmzasız: "Kazment'in İdamı Hakkında." SF, c.51, nu.1311, s.136. (Kazment'in idamının İngiltere'deki etkisi hakkında.)

İmzasız: "Kichener'in Garkındaki Esrar, Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi'nin Safhâtı." SF, c.51, nu.1305, s.53-55. (Hempshire zırhlısının batışı ve İngiltere Harbiye Nâzırı Kichener'in ölümü ile ilgili yorum ve değerlendirme)

İmzasız: "Kolanya'da Salib-i Ahmer Sergisi" SF, c.51, nu.1319, s.222-223. (İtalya'nın Kolanya şehrinde açılan Kızılhaç sergisi hakkında.)

İmzasız: "Kont Andrasi'nin Makalesi, Macarların Sebatı" SF, c.51, nu.1311, s.136. (Macaristan Meşrutiyet Fırkası Başkanı Joule Andrasi'nin Macarların Savaştaki durumuyla ilgili Makalesinden)

İmzasız: "Kölnische Zeitung Gazetesi'nden Rusya: Rusya Duma Murahhasları Memleketlerine Ne Menfaat Teminiyle Avdet Eylediler?" SF, c.51, nu.1315, s.176-177. (Rus Serbesti Fırkası başkanının İngiltere ve Fransız Başbakanıyla yaptığı görüşeme sonrası yayımladığı muhtıra hakkında.)

İmzasız: "Körlük, Dürbünlük" SF, c.51, nu.1319, s.230-231. (Brüksel'de yayımlanan bir gazetesinin savaşla ilgili değerlendirmeleri.)

İmzasız: "Köstence'de Elde Edilen Petrol 200 Bin Ton" SF, c.51, nu.1326, s.310 (Almanya Ordusunun Köstence'de Bulduğu petrol hakkında.)

İmzasız: "Köstence'den Sonra Çernava'da" SF, c.51, nu.1325, s.304. (Romanya'daki mağlubiyetlerin itilafçılar üzerindeki etkisi hakkında haber yorum.)

İmzasız: "Köstence'nin Kıymeti" SF, c.51, nu.1324, s.289. (Osmanişer Loyid'de yayımlanan makaleden Romanya ve Köstence'nin önemi hakkında değerlendirme.)

İmzasız: "Köstence'nin Zabtı Hakkında Herve Ne Diyor?" SF, c.51, nu.1324, s.292. (Fransız gazeteci Herve'nin Viktoire gazetesindeki yayımlanan savaş değerlendirmesiyle ilgili yorumlar.)

İmzasız: "Kötü Reis" SF, c.51, nu.1307, s.87. (Fransa Cumhurbaşkanı'nın şahsiyeti ve izlediği siyasetle ilgili yorumlar.)

İmzasız: "Kristiyanya Konferansı, İskandinavya Hükümetleri Nâzırlarının Notası" SF, c.51, nu.1319, s.224. (İskandinavya hükümetleri Norveç, İsveç ve Danimarka yetkilerinin yaptıkları toplantı hakkında.)

İmzasız: "Kut'ül-Âmâre Esirleri" SF, c.50, nu.1299, s.299-300. (Millî Ajans'tan: Irak'taki çarpışmalar ve İngiliz siyaseti hakkında haber yorum.)

İmzasız: "Kut'ül-Âmâre Muhasarası" SF, c.51, nu.1301, s.3. (Kut'ül-Âmâre savaşıyla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "Kut'ül-Âmâre Muzafferiyeti, Zat-ı Şahâneye Arz-ı Malûmat ve Tebrikât" SF, c.50, nu.1298, s.286. (Kut'ül-Âmâre zaferi sonrası baş komutan Enver Paşanın padişaha gönderdiği bilgi telgrafı ve padişahın cevaben gönderdiği kutlama telgrafı.)

İmzasız: **"Kut'ül-Âmâre Muzafferiyeti, Japon Matbuâtı."** SF, c.51, nu.1310, s.121. (Japon gazetelerinde yayımlanan Kut'ül-Âmâre ile ilgili yorumlar hakkında.)

İmzasız: **"Kût'ül-Âmâre`de İngiliz Hezimeti, Avam Kamarasında Münakaşası"** SF, c.51, nu.1309, s.104. (Kut'ül-Âmâre yenilgisi sonrası İngiliz Avam Kamarasında yapılan görüşmeler hakkında.)

İmzasız: **"Kut'ül-Âmâre'nin Sukutu, 13.000 İngiliz'in Esareti"** SF, c.50, nu.1298, s.287. (Karargâh-ı Umûmiye'nin 16 Nisan 1332 tarihli, Kut'ül-Âmâre'nin teslimi ile ilgili tebliği.)

İmzasız: **"Kut'ül-Âmâre'nin Sukûtu, Osmanlı Kahramanları Karşısında Mağrur İngiltere"** SF, c.50, nu.1298, s.286-287. (Kut'ül-Âmâre savaşının sonuçları ve İngiliz siyaseti üzerine değerlendirmeler.)

İmzasız: **"Kutup Seyyahının Avdet ve Hayreti"** SF, c.51, nu.1309, s.107-108. (Kuzey kutbuna keşfe giden seyyah Schacilton'un dönüşü ile ilgili yorumlar.)

İmzasız: **"Kuvve-i Azm, Berlin ve Küşadı, Netâici"** SF, c.50, nu.1277, s.36. (Alman profesörlerinden birinin Alman Tag gazetesinde yayımladığı Berlin İstanbul yolunun açılışı ve sonuçlarıyla ilgili makalesi hakkında.)

İmzasız: **"Küçük Milletlerin Hukuku"** SF, c.51, nu.1317, s.201-202. (İngiliz Hükümetinin küçük devletlere yaklaşım hakkında.)

İmzasız: **"Lahey Sulh Konferansı Muharebe ve Bitaraflar"** SF, c.51, nu.1317, s.200-201. (Lahey Barış Konferansındaki görüşmeler hakkında.)

İmzasız: **"Leh Çocuklarına Bed Muamele"** SF, c.50, nu.1297, s.284. (Polonya'da savaşa kaçaklarının ve göçmenlerin çocuklarına yapılan kötü muameleler ve eziyet hakkında.)

İmzasız: **"Lehistan Fedaileri İçin"** SF, c.51, nu.1312, s.148. (Leh Millî Komite başkanı ve üyelerinden dördünün idamının 52. yılı nedeniyle Varşova'da dikilen anıt hakkında.)

İmzasız: "**Lehistan İstikbalinin Tesirât-ı Muhtemele-i Atiyesi**" SF, c.51, nu.1325, s.295-296. (Lehistan krallığının kurulması ile ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "**Lehistan'da Hâl ve Mevki**" SF, c.50, nu.1289, s.187. (İşgal altında bulunan Lehistan'ın iktisadi durumu Amerikalı iki uzman tarafından incelenmesi sonucu elde edilen bilgiler hakkında.)

İmzasız: "**Lehlerin Şecaâti**" SF, c.50, nu.1277, s.44. (Lehistan ordularının savaşlardaki kahramanlıkları hakkında.)

İmzasız: "**Leipzig İstasyonu**" SF, c.50, nu.1278, s.56. (Lapzig'de açılan iki yeni tren istasyonu ile ilgili haber.)

İmzasız: "**Lekeli Humma Mikrobu**" SF, c.50, nu.1296, s.265. (Lekeli Humma mikrobu ile ilgili bir Alman profesörün açıklamaları.)

İmzasız: "**Lisa Muharebe-i Bahriyesi'nin Sene-i Devriyesi**" SF, c.51, nu.1310, s.116. (12 Temmuz 1866 tarihinde İtalya Avusturya arasında yapılan deniz savaşının 50. yılı münasebetiyle.)

İmzasız: "**Lofcen'in Zabtı**" SF, c.50, nu.1283 s.116. (Osmanişer Loyid'in Avusturya ve Macaristan Ordusunun Lofcen Dağı'nı zaptettiğine dair yayımlanan resmi tebliğ hakkında.)

İmzasız: "**Lokal Anzeigenring Gazetesinin 14 Ağustos 1916 Nüshasından: Shaw, Edward Grey Aleyhinde**" SF, c.51, nu.1315, s.182. (Bernard Shaw'un İngiliz Hariciye Nâzırı Grey aleyhinde yazdığı makale hakkında.)

İmzasız: "**Londra'da Ne Yaptılar? İngilizlerle Fransızlar Meğer Müttefiklermiş**" SF, c.51, nu.1304, s.41-42. (Fransız heyetinin Londra ziyareti ile ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "**Londra'nın Bir Otelinde Bir Amerikalı**" SF, c.50, nu.1296, s.272. (Frankfurter Zeitung'da yayımlanan bir mizahi hikaye.)

İmzasız: "**Lort Haldan'a Karşı Şiddetli Mühacemât**" SF, c.51, nu.1309, s.108. (İngiliz Lortlar Kamarasında yapılan görüşmeler hakkında.)

İmzasız: "Lort Kichener, Rus Taarruzâtı." SF, c.51, nu.1304, s.48. (Vossische Zeitung'dan: Rusların savaştaki durumu ve İngiltere ile ilişkileri hakkında.)

İmzasız: "Lort Kichener'in İki Vazifesi Ne İmiş?" SF, c.50, nu.1275, s.14. (Berliner Zeitung gazetesinden İngiliz Harbiye Nâzırı Kichener'le ilgili değerlendirmelerin nakli)

İmzasız: "Ma'hûd D'annunzio" SF, c.50, nu.1278, s.56. (Corriera Del La Sera'dan İtalyanların şair ve mebusu Gabrielle D'annunzio'nun İtalyan Meclisi'nde yaptığı konuşma ve aldığı alkışla ilgili haber.)

İmzasız: "Maaşâta Zamâin" SF, c.51, nu.1319, s.222. (Devlet memurlarının maaşına yapılan zam hakkında.)

** **İmzasız: "Macarlar ve Türkler, Din-i Mübin-i Muhammedi ve Macaristan'da Hakk-ı Kânuni, Hissiyat-ı Muhadenâtkârâne ve Tezahüratı"** SF, c.50, nu.1284, s.125-126. (Macaristan ve Türkiye arasındaki yakınlaşmanın Macaristan'da memnuniyetle karşılanışı hakkında.)

İmzasız: "Madam Berta ve Zevci Mösyö Gustave Holbach" SF, c.50, nu.1293, s.235. (Almanya'nın ve dünyanın en önemli silah fabrikası Kruup'un sahibi ve eşini tanıtıcı yazı.)

İmzasız: "Makedonya Cephesi Taarruzu" SF, c.51, nu.1314, s.172. (Makedonya'da müttefiklerimizin Florina'yı ele geçirdiğine dair.)

İmzasız: "Makedonya ve Selanik'te İtilaf Askerleri" SF, c.50, nu.1295, s.260. (Makedonya ve Selanik'te buluna İtilaf askerlerinin durumuyla ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "Makedonya'da Alman Ağır Topları" SF, c.50, nu.1293, s.236. (Almanların Makedonya'daki askerî gücü hakkında.)

İmzasız: "Makedonya'da Türkler ve Bulgarlar" SF, c.50, nu.1278, s.54. (Bulgar Telgraf Ajansı'ndan: Sofya'da bulunan Rus Kumandan Setrebulayif'in Makedonya'da Sırpların hücumlarına karşı Türk ve Bulgarların birlikte hareket ettiğine dair beyanı)

İmzasız: "Makedonya'daki Son Muheberâta Dair Bir Bulgar Zabitinin Şayan-ı Dikkat Beyânâtı" SF, c.51, nu.1325, s.297. (Hilâl'den: Bir Bulgar Subayı'nın Makedonya'daki savaşla ilgili açıklamaları.)

İmzasız: "Manzume-i Şahânenin Almanya'da Neşri" SF, c.51, nu.1321, s.246. (Padişah V. Mehmet'in Çanakkale zaferiyle ilgili şiirin Almanya'da tercüme edilerek yayımladığına dair haber yazı.)

İmzasız: "Mareşal Hindenburg'un Beyânâtı" SF, c.50, nu.1283 s.109-110. (Viyana'da yayımlanan Neue Freie Prese gazetesinde savaşın seyri ve gelecekle ilgisi düşüncelerini açıkladığı açıklaması hakkında.)

İmzasız: "Mareşal Hindenburg'un Efkâr-ı Siyasiyesi" SF, c.51, nu.1318, s.212. (General Hindenburg'un siyasi düşünceleriyle ilgili açıklamaları.)

** **İmzasız: "Masârif-i Harbiye"** SF, c.50, nu.1296, s.269. (Cihan harbinde savaşan tarafların günlük harcamalarıyla ilgili masraf listesi.)

İmzasız: "Mazhariyetlerimiz, Muzafferiyetlerimiz" SF, c.50, nu.1283 s.108. (Çeşitli cephelerde kazanılan zaferlerden sonra müttefiklerimiz ve düşmanlarımızın durumları hakkında.)

** **İmzasız: "Mebuslarımızın Almanya Seyahat-i Hatıratından, Bir Fabrika Ziyareti"** SF, c.51, nu.1307, s.78-79. (Almanya Seyahatinde bulunan mebuslarımızın Dresde şehrinde fotoğraf ve aydınlatma ile ilgili cihazlar üreten fabrikayı ziyaretleri hakkında.)

İmzasız: "Meclis-i Mebusân-ı Osmanî'nin Küşadı, Bulgaristan'dan Takdirât" SF, c.50, nu.1275, s.3. (Padişah V. Mehmet Reşat'ın yaptığı konuşmayla ilgili bir Bulgar basınında yapılan değerlendirme.)

İmzasız: "Medeniyet Yaldızı, Moskof Vahşeti" SF, c.51, nu.1301, s.12. (Rusya'nın savaşlardaki insanlık dışı tutumu hakkında.)

** **İmzasız: "Mekke-i Mükerreme'de Bir Hadise, Dahiliye Nâzır-ı Muhtereminin Beyanâtı"** SF, c.51, nu.1311, s.127. (Tanin'den Mekke Eski Emiri Hüseyin Paşa'nın davranışlarıyla ilgili İçişleri Bakanı'nın açıklaması.)

** **İmzasız: "Merhûm Doktor Salim Paşa."** SF, c.50, nu.1283 s.109 (Zabtiye Nezareti Eski Baştabibi Doktor Salim Paşa'nın kısa biyografisi.)

İmzasız: "Mesâ'il-i İktisadiye ve Meşâgil-i İtilâf" SF, c.50, nu.1299, s.307. (Hilâlden naklen itilaf devletlerinin ekonomik meseleleri ve bu konuyla ilgili düşünceleri hakkında.)

** **İmzasız: "Meskûkât, Tevhid-i Meskûkât Kanunu Münasebetiyle"** SF, c.50, nu.1296, s.262. (Maliye Bakanlığı, Duyun u Umûmiye ve Muamelât-ı Nakdiye müdürlüğünün çıkan kanunla ilgili açıklamaları hakkında.)

İmzasız: "Mısır Seferberliği" SF, c.50, nu.1289, s.185. (Sadâ-yı İslâm Mısırda İngilizlerin durumu hakkında değerlendirme.)

İmzasız: "Mısır'da Kömür Fıkdanı" SF, c.51, nu.1302, s.20. (Mısırda kömür ve odun sıkıntısı çektiğine dair haber.)

İmzasız: "Mısırlıların Kongresi" SF, c.50, nu.1279, s.68. (Mısırlıların kurduğu bir talebe cemiyetinin İsviçre'deki Mısırlılarla yaptığı; Mısır'ın geleceği ile ilgili konuların konuşulduğu kongre hakkında)

İmzasız: "Midilli'de Fransızlar" SF, c.50, nu.1295, s.258. (Midilli'den İstanbul'a gelmiş bir Müslüman'ın Osmanişer Loyid'e Midilli Adası'ndaki Fransızlarla ilgili malûmat.)

İmzasız: "Milel Mahkûmiye Kongresi" SF, c.51, nu.1308, s.98. (Tan gazetesinden naklen: Lozan'da yapılan 'Mahkumlar Kongresi'yle ilgili bilgiler.)

İmzasız: "Milletler Fedakarlıklar, Murakabeleri, Reichstag'ın İçtima-i Ahiri Münasebetiyle." SF, c.51, nu.1322, s.260-261. (Alman Meclisi'nde yapılan görüşmeler hakkında.)

İmzasız: "Milletler Hukuku, İngiliz Nazariyât ve Faaliyâtı" SF, c.51, nu.1317, s.198-199. (İngilizlerin hukukla ilgili fikirleri ve tavırları)

İmzasız: "Milletler Kongresi Hakkında" SF, c.51, nu.1312, s.146. (Lozan'da yapılan milletler Kongresinin görüşmeleri hakkında.)

İmzasız: "Milletler ve Hakikatler" SF, c.50, nu.1287, s.161-162. (Fransa'da yayımlanan muhalif Sosyalist gazete Aux Matine'in ve Gustave Hervé'nin makalesine istinaden: Fransız basınının milleti aldattığına dair yorumlar.)

** **İmzasız: "Millî Ta'lim ve Terbiye Cemiyeti, Resm-i Küşadı İcrası"** SF, c.50,nu.1297 s.281. (İlim ve irfan alanında faydalı olmak amacıyla açılan Milli Ta'lim ve Terbiye Cemiyeti'nin açılan töreni ve amacı hakkında haber yazı.)

İmzasız: "Molitke'nin Sözü" SF, c.51, nu.1304, s.48. (Tagblatt'tan: İtilafçıların kayıplarıyla ilgili.)

İmzasız: "Moskof Taarruzları" SF, c.51, nu.1308, s.96. (İtilaf Devletleri ve Rusya'nın son hücumları, Rus ordusundaki komutanların arasındaki anlaşmazlıklar hakkında.)

İmzasız: "Moskof Taarruzu" SF, c.51, nu.1304, s.39. (Savaşla ilgili haber ve değerlendirmeler.)

İmzasız: "Muhabereye Nasıl Hasırlandılar?" SF, c.51, nu.1314, s.172. (Bir Fransız dergisinin müteveffa Harbiye Nâzırı Gallieni'nin Fransa'nın harbe nasıl girdiği ile ilgili dört yıl önce söylenmiş olduğu sözleri yayımlaması ile ilgili.)

İmzasız: "Muhafazakâr Fırkası Rüvesasından Kont Von Vestarip'in Nutku." SF, c.50, nu.1298, s.293. (Almanya Reichstag meclisi üyelerine verilen yemekte Muhafazakâr Parti yöneticisinin yaptığı konuşmanın metni.)

İmzasız: "Muharebât-ı Bahriye Hakkında" SF, c.51, nu.1314, s.172. (Tan gazetesinin deniz savaşlarıyla ilgili değerlendirmesine dair.)

İmzasız: "Muharebe Ne Vakit Bitecekmiş?" SF, c.51, nu.1326, s.310 (Bir Fransız gazetecinin savaşın ne zaman biteceği ile ilgili tahmini hakkında.)

İmzasız: "Muharebe Ne Zaman Hitam Bularak?" SF, c.50, nu.1289, s.188. (Bir Polonya gazetesinde yayımlanan makaledeye istinâden: Savaşın bu yaz döneminde biteceğine dair haber yorum.)

İmzasız: "Muharebe ve Ahlâkıyyât, İtalya'nın Zafiyet-i Ahlâk iyesi Hakkında" SF, c.51, nu.1309, s.105-106. (İtalya'nın savaşta saf değiştirmesinin uluslararası ilişkilere etkisi hakkında.)

İmzasız: "Muharebeden Sonra Neler Olacak? Neler Yapılacak?" SF, c.50, nu.1288, s.167-168. (İngiltere'de tarafsız ve gerçekçi yaklaşımıyla ilgi çeken Bernard SHAW'un savaşla ilgili makalesinden.)

İmzasız: "Muharebe-i Bahriye Hakkında. İngiltere Kralı'nın Tesirâtı." SF, c.51, nu.1303, s.33. (İngiliz Kralı'nın savaşan donanma amiraline gönderdiği telgraf.)

İmzasız: "Muharebe-i Bahriye Hakkında. Mütalaât.' SF, c.51, nu.1303, s.28-29. (Alman İngiliz deniz savaşı ile ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "Muharebe-i İktisadiye" SF, c.50, nu.1293, s.231-232. (İtilafçılarla Almanya arasındaki ekonomik rekabet hakkında.)

İmzasız: "Muharebe-i Umûmiye'den Sonra İktisat Muharebâtı, Sulh Yakın" SF, c.51, nu.1307, s.79. (Kopenhag'da yayımlanan (Amerika'dan bir gemi fabrikaları müdürü ile savaş sonrasında meydana gelebilecek ekonomik gelişmelerle ilgili yapılmış mülâkat.)

İmzasız: "Muharebeler Garp Cephesinde Katı Olacak" SF, c.50, nu.1296, s.272. (Norveç askeri muhabirinin savaşın seyri ile ilgili değerlenmesi.)

İmzasız: "Muharebenin Hitamı" SF, c.50, nu.1297, s.284. (Savaşın ticari faaliyetlere etkisi hususunda.)

İmzasız: "**Muharebenin Sonu**" SF, c.51, nu.1319, s.230. (Savaşın seyri ile ilgili değerlendirmeler)

İmzasız: "**Muhterem Mebuslarımızın Almanya Ziyaretleri, Hasan Rıza Paşa ile Mülâkat**" SF, c.51, nu.1302, s.15. (Osmanişer Loyid'in Berlin muhabirinden naklen: Berlin seyahati ile ilgili olarak yapılan görüşme)

** **İmzasız:** "**Muhteşem Bir İhtifal**" SF, c.50, nu.1285, s.134. (Çanakkale savaşında büyük kahramanlık gösteren 28. Alay sancağına imtiyaz madalyası verilmesi amacıyla yapılan merasim hakkında.)

İmzasız: "**Murassa Seyf-i iftihar, Hükümdarân-ı Azam Arasında**" SF, c.51, nu.1323, s.274. (Alman Kralı'nın Osmanlı Padişahı'na gönderdiği iftihar kılıcı ile ilgili haber yazı.)

İmzasız: "**Murdum, Memat-ı Adem Tepesi**" SF, c.50, nu.1292, s.224. (Verdun yakınlarındaki Murdum Tepesi civarındaki savaşla ilgili haber yazı.)

İmzasız: "**Muve'nin Kahramanlığı, İngiliz İtirafâtı**" SF, c.50, nu.1293, s.234-235. (Alman savaş gemilerinin başarıları ve bu başarıların İngiliz basınındaki yansıması hakkında.)

İmzasız: "**Mücadele-i İktisadiye –Fransızlar da Anlıyorlar Mı?**" SF, c.50, nu.1297, s.280. (İtilaf Devletlerinin Fransa'da düzenledikleri iktisat konferansı hakkında.)

İmzasız: "**Mücadele-i İktisadiye, Harpten Sonra İçin Hazırlık**" SF, c.51, nu.1311, s.129-130. (Savaş sonrası iktisadi durumla ilgili İngilizlerin öncülüğünde yapılan çalışmalar.)

İmzasız: "**Mücahidin-i Sunûsiye, Mısır Seferi**" SF, c.50, nu.1280, s.71-72. (Sunûsi mücahitlerinin, Trablusgarp ve Bingazi'de kazandıkları zaferden sonra, Mısır'a doğru başarıyla devam eden hareketleriyle ilgili haberler.)

İmzasız: "**Mücahidin-i Sunûsiye'nin Diliranesiyle İtalyanların Traplusgarp'ta Bir Kasabadan Mihzema Tard u Def'i**" SF,

c.50, nu.1279, s.61. (Sunûsi Mücahitlerinin İtalyanlara karşı kazandıkları başarılarla ilgili fotoğraf haber.)

İmzasız: "Mühim Bir Makale Fransa'nın Harb-i Hazırda Mesûliyeti, Fransa Müstebidin-i Maliyesi" SF, c.51, nu.1314, s.164-165. (Politikien gazetesinde George Brands'ın Fransa'nın savaşın çıkmasındaki sorumluluğu hakkında. makalesinin çevrisi.)

İmzasız: "Mümkün Bir Hadise-i Siyasiye, Paris ve Berlin Muahedenâmelerinin İlgası" SF, c.51, nu.1324, s.282-283. (Osmanlı Devletinin Almanya ve Avusturya-Macaristan'a nota göndermesi hakkında)

İmzasız: "Müşir Goltz Paşanın Cenaze Merasimi" SF, c.50, nu.1299, s.308. (Alman Mareşal Von Der Goltz paşanın Bağdat'ta yapılan savaşta doktorların yerine ve hizmetleri konulu kongre hakkında.

İmzasız: "Müşir Liman Paşa'nın İfadâtı, Kahraman Askerlerimiz Hakkında" SF, c.51, nu.1319, s.224-225. (Türk askerlerinin başarılarıyla ilgili Liman Van Sanders'in açıklamaları.)

**** İmzasız: "Müşir Von Der Goltz Paşa, Vefat-ı Elimi Münasebetiyle."** SF, c.50, nu.1297, s.274-279. (Osmanlı Altıncı Ordu Kumandanı Mareşal Von Der Goltz Paşa'nın ölümü ilgili haber yazı.)

İmzasız: "Mütareke Sözü, Son Ümit, İngiliz Taarruzu, İngiliz Eserlerinin İfadâtı" SF, c.51, nu.1310, s.124. (İngiliz taarruzunun ikinci gününde esir düşen askerin ifadeleri hakkında.)

İmzasız: "Müteveffa Romanya Kralı Karal'ın Son Arzuları" SF, c.51, nu.1318, s.218. (Romanya eski kralının istekleri halkında eski bir saray görevlisinin açıklamaları.)

İmzasız: "Nasıl Başladılar, Ne Oldu? Düşmanların Gelibolu Şibh-i Cezîresinden Tard ü Tenkili Hakkında" SF, c.50, nu.1283 s.107 (Harb Matbuât Karargahı'ndan :Çanakkale Cephelerinden Gelibolu'd□a kazanı-lan zafer sonrası savaşın öncesi ve sonrası ile ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "**Nazar-ı Umûmi, Bahara Doğru Hazırlıklar**" SF, c.50, nu.1287, s.154-155. (Savaşın seyri ve tarafların genel durumu hakkında değerlendirme)

İmzasız: "**Niş'te İlk Bulgar Mektebinin Küşadı**" SF, c.50, nu.1294, s.248. (Sırbistan Bulgaristan'a geçen Niş şehrinde açılan ilk Bulgar okulunun açılış töreni hakkında.)

İmzasız: "**Nişane-i Sulh, Balkanlarda Tesirât**" SF, c.50, nu.1284, s.123-124. (Karadağ'ın kayıtsız, şartsız teslimiinin İtilaf devletlerinde ve Balkanlarda meydana getirdiği etki üzerine.)

İmzasız: "**Nişanlanıyorlarmış, İngiliz Veliahdıyla İtalyan Kralı'nın Kızı**" SF, c.51, nu.1305, s.60. (Tanın Avrupa gazetelerine dayanarak verdiği haber.)

İmzasız: "**Nukz-ı Ahd, Hücnet-i Ahlakiye, Menfaat-ı Siyasiye**" SF, c.51, nu.1316, s.188-190. (İtalya ve Romanya'nın savaşa katılmasıyla ilgili yorum.)

** **İmzasız:** "**Nutk-ı Hümayun**" SF, c.51, nu.1326, s.306-307. (Padişah V. Mehmet'in savaşla ilgili açıklamaları.)

** **İmzasız:** "**Nutk-ı Padişahı Hakkında**" SF, c.50, nu.1275, s.3. (Padişahı V. Mehmet Reşat'ın Osmanlı Mebusân Meclisi'nin açılışında yaptığı konuşmanın Avusturya-Macaristan İmparatorluğu basınındaki yansımanın değerlendirilmesi)

İmzasız: "**Onların Hesapları, Yanlış Çıka Çıka Ne Olacak?**" SF, c.51, nu.1314, s.165. (İtilafçıların savaştaki durumları hakkında değerlendirmeler.)

İmzasız: "**Osmanlı Askerlerinin Kahramanlıkları Hakkında Takdirât**" SF, c.51, nu.1313, s.157. (Viyana'da yayımlanan Allemegna Zeitung'un Bitlis ve Muş geri alınması nedeniyle 'Boğaz İçindeki Kuvvetli Adam' başlığıyla yayımladığı makalenin tercümesi.)

İmzasız: "**Osmanlı Donanmasının Terakkiyâtı**" SF, c.50, nu.1284, s.120. (Osmanişer Loyid'den: Türk donanmasının Avrupa ise ittifakından sonraki gelişmesi hakkında)

** **İmzasız: "Osmanlı Genç Dernekleri, Teşkilatı"** SF, c.50, nu.1300, s.310-311. (Osmanlı Genç Dernekleri'nin amacı, görevleri ve bu teşkilatla ilgili yayımlar hakkında)

İmzasız: "Osmanlı Harbinin Üçüncü Senesi, İki Senelik Hadisâta Atf-ı Nazar" SF, c.51, nu.1324, s.286. (Savaşla ilgili bir değerlendirme yazısı.)

** **İmzasız: "Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nden Teavün, Vatana Muhabbet Yaralı ve Hasta Askerlere Muavenet"** SF, c.51, nu.1305, s.60. (Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin yardımları hakkında.)

İmzasız: "Osmanlı Kadınları, Alman Kadınları, Muhadenet ve Şefkat-ı Mütekabile" SF, c.50, nu.1294, s.238. (Osmanlı ve Alman kadınları yakınlaşması hakkında.)

İmzasız: "Osmanlı Ordusunun Hamaset ve Şecaati Hakkında" SF, c.51, nu.1321, s.246. (Alman Fremdenblatt gazetesinin savaşın ve Osmanlı ordusunun durumuyla ilgili değerlendirmeleri.)

** **İmzasız: "Osmanlıların Çanakkale Zaferi, Enver Paşa Hazretlerinin Meclis-i Milli'de Beyânât-ı Mühimme-i Târihiyesi"** SF, c.50, nu.1282, s.94. (Enver Paşanın Meclis-i Milli'de Çanakkale savunması ve zaferi üzerine yaptığı konuşma.)

İmzasız: "Panama Kanalı'nda" SF, c.50, nu.1289, s.184 (Güney Amerika ile Kuzey Amerika arasında açılacak olan panama Kanalı'nın inşaatında meydan gelen çöküntüler nedeniyle açılamamasına dair)

İmzasız: "Papanın Teşebbüs-i İnsaniyetkârânesi" SF, c.51, nu.1309, s.112. (Zürih'ten: Papanın bazı şartları taşıyan esirleri İsviçre'de bir kampa aldırma çabası içinde olduğuna dair.)

İmzasız: "Paris İktisat Konferansı Hakkında" SF, c.51, nu.1309, s.112. (Paris İktisat Konferansı sonrası Fransa ve Rusya'da meydana gelen gelişmeler.)

İmzasız: "**Paris İktisat Konferansı, Bitarafların Mütaalâtı**" SF, c.51, nu.1310, s.121. (Belçika, Hollanda ve İsviçre basınından: Paris İktisat Konferansı ile ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "**Paris İktisat Konferansı**" SF, c.51, nu.1301, s.5-7. (İtilafçıların Paris'te ekonomiyle ilgili toplantıları hakkında.)

İmzasız: "**Paris İktisat Konferansı**" SF, c.51, nu.1305, s.60. (Paris'te İtilafçıların ekonomik alanda aldıkları kararlar hakkında.)

İmzasız: "**Paris Konferansı Hakkında**" SF, c.50, nu.1296, s.270. (Romanya gazetelerinin Cenevre'de aldıkları malûmata göre Paris Konferansı'nın değerlendirmesi hakkında.)

İmzasız: "**Paris Konferansı ve İtilaf-ı Muhayyel**" SF, c.50, nu.1293, s.228-229. (itilafçıların toplantılarıyla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "**Paris Konferansı ve Sulh Meselesi**" SF, c.50, nu.1296, s.270. (İsviçre'nin Bern şehrinde yayımlanan Tagblatt'ın Paris Konferansı hakkındaki malûmatı.)

İmzasız: "**Paris Konferansı, İtilafçılar İtilaf Arıyor**" SF, c.50, nu.1288, s.173. (Avrupa'nın savaşan ve tarafsız ülke basınına istinaden itilaflar arasındaki fikir ayrılıklarını yok etmeye yönelik çabalar hakkında değerlendirme.)

İmzasız: "**Paris Konferansı**" SF, c.50, nu.1293, s.228. (İtilafçıların Paris'te yine toplandıklarına dair haber yazı.)

İmzasız: "**Paris'te Alman Müzesi**" SF, c.50, nu.1293, s.236. (Fransa'da açılan Alman Müzesi ile ilgili haber yazı.)

İmzasız: "**Paris'te Fesat-ı Ahlak**" SF, c.51, nu.1319, s.232. (Paris Polis Müdürünün şehirdeki ahlak bozulmasıyla ilgili açıklamaları.)

İmzasız: "**Passitch ve Venizelos**" SF, c.50, nu.1277, s.38. (Sırbistan Başkanı Passitch ile Yunanistan Eski Başkanı Venizelos'un görüşmeleri hakkında.)

İmzasız: "**Petersburg'da Bir Leh Gazetesi**" SF, c.51, nu.1308, s.100. (Petersburg'da Lehistanlı muhacirlerin yayımladığı bir gazetenin yayınının ertelendiğine dair.)

İmzasız: **"Petersburg'daki Sefarethânemiz ve Müttefiklerimizin Sefarethâneleri"** SF, c.51, nu.1321, s.254. (Petersburg'daki elçilik binalarının hastane yapılabileceği ile ilgili haberler.)

İmzasız: **"Portekiz Generai Di Kostero"** SF, c.50, nu.1294, s.247. (Portekiz eski bakanlardan Pihneta Di Kostero'nun Portekiz'in savaşta izlediği siyaset konusunda yayımladığı kitapla ilgili tanıtıcı yazı ve yorum

İmzasız: **"Portekiz, Sırbistan, Romanya gazeteleri"** SF, c.50, nu.1295, s.259. (İngiltere'nin Portekiz ve Sırbistan'a karşı izlediği siyaset hakkında Polonya gazetelerinin yorumları.)

İmzasız: **"Profesör Paul Ehrlich"** SF, c.51, nu.1313, s.150-151. (Alman Tıp Profesörü Paul Ehrlich'in hayatı ve çalılaşmaları hakkında.)

İmzasız: **"Rahip Veterle Ne Sayıklıyor? 120 Milyar Tazminat"** SF, c.51, nu.1311, s.135. (Osmanişer Loyid'den: Bir Fransız papazın Almanya'dan talep ettiği savaş tazminatı hakkında.)

İmzasız: **"Reichsbank'ın Hazineleri"** SF, c.51, nu.1320, s.239. (Almanya Merkez Bankası'nın durumu hakkında.)

İmzasız: **"Reichstag Azası Dersaadette"** SF, c.50, nu.1298, s.290. (Alman Reichstag Meclisinden bir heyetin padişahı ziyaretleri hakkında.)

İmzasız: **"Reichstag Erkanı Şerefine Ziyafet"** SF, c.50, nu.1298, s.290. (Almanya Reichstag meclisi üyelerine Tokatlıyan Oteli'nde verilen yemek ve yemeğe katılanlar hakkında)

İmzasız: **"Reichstag ve Sulh İhtimali"** SF, c.50, nu.1279, s.64-65. (Alman Reichstag ve İngiliz Avam Kamarası'nda yapılan barışla ilgili görüşmelere dair haberlerin değerlendirmesi.)

İmzasız: **"Reichstag'da Müzekerât-ı Mühimme"** SF, c.51, nu.1321, s.254. (Alman Meclisinde savaşla ilgili görüşmeler hakkında.)

İmzasız: **"Reichstag'da"** SF, c.50, nu.1279, s.65-66. (Almanya Başbakanı Hollveg'ın alman meclisi Reichstag'da güncel konular üzerine yaptığı konuşma.)

İmzasız: **"Rical-i Osmaniye'nin Muvaffakiyetkârânesi"** SF, c.50, nu.1275, s.13. (Volks Zeitung gazetesinden naklen Padişahın nutkunun Almanya basınındaki yansıması.)

İmzasız: **"Riga Şehrinde Çanlar"** SF, c.50, nu.1292, s.220. (Rusya'nın elinde bulunan Riga'da son durum.)

İmzasız: **"Romanya Ahvâli, Romanya, Romanya'nın Harbe Karışması"** SF, c.51, nu.1321, s.251-252. (Romanya'nın askerî durumu ve savaşa katılmasıyla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: **"Romanya Ahvâli"** SF, c.51, nu.1322, s.265. (Kolnische Zeitung'dan: Romanya da halkın durumu hakkında.)

İmzasız: **"Romanya Askerleri"** SF, c.51, nu.1321, s.256. (Romanyalı askerlerin ruh halleri hakkında değerlendirme ve yorum yazısı.)

İmzasız: **"Romanya Cephe-i Harbinin Vaziyeti Hakkında"** SF, c.51, nu.1316, s.194. (Şimali Almanya gazetesinin Romanya ile ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: **"Romanya da Telaş Eserleri"** SF, c.51, nu.1319, s.229. (Romanya ' da halkın durumuyla ilgili.)

İmzasız: **"Romanya Hakkında Bir İstatistik"** SF, c.51, nu.1316, s.196. (Romanya'nın sosyal ve siyasi durumuyla ilgili istatistiki bilgiler.)

İmzasız: **"Romanya Hakkında. Bitaraf Bir Müdafaa"** SF, c.51, nu.1312, s.145. (Romanya'nın savaşa müdahalesi hakkında.)

İmzasız: **"Romanya Harbe Girerken"** SF, c.51, nu.1315, s.181. (Berliner Tagblatt'tan: Romanya'nın askeri ve siyasi durumuyla ilgili haber yazı.)

İmzasız: **"Romanya Harbe Girişti, Avusturya ve Macaristan'a İlan-ı Harp Etti"** SF, c.51, nu.1315, s.174-175. (Romanya'ya İtilafçıların yanında savaşa Katılmasıyla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: **"Romanya İçin İki Şık Var: Rus Esareti, Mahv ve Harabi"** SF, c.51, nu.1316, s.188. (Romanya'nın savaşa girmesi ile ilgili değerlendirme yazısı.)

İmzasız: "**Romanya İstikraz-ı Maliyesi**" SF, c.51, nu.1308, s.100. (Romanya'nın borçlarıyla ilgili haber.)

İmzasız: "**Romanya İzmihlale Doğru Mu Gidiyor? Romanya'nın Zayiâtı En Aşağı Nüfusuna Müsavidir**" SF, c.51, nu.1325, s.302. (Romanya'nın savaştaki durumu hakkında değerlendirme yazısı.)

İmzasız: "**Romanya Kralı'nın Times Muhabirine Meyusâne Sözleri**" SF, c.51, nu.1322, s.260. (Times muhabirinin Romanya Kralı ile yaptığı görüşme ile ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "**Romanya Kraliçesi Elizabeth'in Vasiyetnamesi**" SF, c.50, nu.1291, s.209. (Romanya Kraliçesinin vasiyetnamesi hakkında malûmat.)

İmzasız: "**Romanya Kraliçesi ve Harbe iştirak**" SF, c.51, nu.1317, s.208. (Romanya'nın harbe girmesiyle ilgili yorumlar.)

İmzasız: "**Romanya Nasıl Harbe Sürüklenmiş, Bir Romanyalı Ne Diyor?**" SF, c.51,nu.1316, s.194. (Berliner Tagblatt'ın Romanyalı bir sosyalistle görüşmesi)

İmzasız: "**Romanya Ordusunda Karışıklık, Askerleri Harbe Nasıl İcbar Ediyorlar?**" SF, c.51, nu.1326, s.316. (Romanya ordusundaki askerlerin durumu hakkında.)

İmzasız: "**Romanya Rusya ile Harp Etmeli**" SF, c.50, nu.1296, s.268. (Bükreş'te yayımlanan Moldava adlı gazetenin Romanya'nın Rusya'ya karşı savaşa girmesi gerektiğini iddia eden makale hakkında.)

İmzasız: "**Romanya Siyaseti**" SF, c.51, nu.1305, s.58. (Rusya'nın taarruzları sonrası Romanya'ya tahakküme başlaması hakkında.)

İmzasız: "**Romanya ve İtilafçılar**" SF, c.50, nu.1295, s.258. (İtilafçıların Romanya'yı yanlarında savaşa sokmak,istediklerine dair)

İmzasız: "**Romanya, Ahlâkıyyât, İttifak-ı Murabbaın Romanya'ya İlân-ı Harbi, Romanya'nın İtalya ile Mukayesesi**" SF, c.51, nu.1316, s.186-187. (Romanya'nın savaşa dahil olması ve İtalya ile mukayesesi.)

İmzasız: "Romanya, Avrupa-i Merkezi, Rusya" SF, c.51, nu.1302, s.21. (Rusya'nın Romanya sevk ettiği askerler sonrası meydana gelebilecek gelişmelere dair.)

İmzasız: "Romanya, Hâlâ Romanya'yı Kandırmağa Çalışıyorlar" SF, c.50, nu.1292, s.221-222. (İngiltere'nin ve diğer İtilafçı ülkelerin Romanya'yı yanlarına çekme çabaları hakkında.)

İmzasız: "Romanya, İtalya ve Sırbistan İdealleri Karşı İngiliz İtirazı" SF, c.51, nu.1318, s.218. (Nation isimli İngiliz mecmuasının İngiltere'nin müttefikleriyle ilgili yorumları.)

İmzasız: "Romanya, Rus Tazyikâtı Karşısında" SF, c.50, nu.1282, s.101. (Romanya'nın iç işleri; Yunanistan ve Rusya ile ilişkileri hakkında)

** **İmzasız: "Romanya'da Askeri Sansür"** SF, c.51, nu.1308, s.100. (Romanya basınında askerlerin uyguladığı sansür hakkında.)

İmzasız: "Romanya'da İhtikar Aleyhinde" SF, c.50, nu.1292, s.222. (Politique gazetesinden Romanya'da çıkarılan Tedabir-i Mani-i Kanuniye hakkında.)

İmzasız: "Romanya'da Parasızlık" SF, c.51, nu.1326, s.316. (Romanya'nın ekonomik problemleri hakkında.)

İmzasız: "Romanya'da, Krallık Hibesi" SF, c.50, nu.1299, s.308. (Bükreş gazetelerine göre: Romanya Kralının halkın zaruri ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 1.250.000 frank bağışladığına dair haber yazı.)

İmzasız: "Romanya'da" SF, c.51, nu.1320, s.238-239. (Romanya'nın savaşa girmesiyle ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "Romanya'dan Hububat İhracı" SF, c.51, nu.1307, s.88.(Romanya'nın Avrupa'ya yaptığı hububat ihracı hakkında bilgi ve değerlendirmeler.)

İmzasız: "Romanya'nın Akıbeti, İtilafçılarda Endişe" SF, c.51, nu.1321, s.255. (Romanya'nın mağlubiyetlerinin müttefiklerindeki etkisi hakkında.)

İmzasız: "Romanya'nın Avusturya ve Macaristan İttifakı Hakkında" SF, c.51, nu.1317, s.206. (Romanya'nın Avusturya-Macaristan'la ilişkileri hakkında.)

İmzasız: "Romanya'nın İlân-ı Harbi Hakkında Mütalaât" SF, c.51, nu.1316, s.188. (Romanya'nın savaşa katılmasıyla ilgili Alman basınından yorumlar.)

İmzasız: "Romanya'nın İlan-ı Harbi ve Alman Matbuâtı" SF, c.51, nu.1315, s.181. (Romanya'nın savaş ilanıyla ilgili olarak Alman basınının değerlendirilmesi.)

İmzasız: "Romanya'nın Siyaset-i Hâriciyesi" SF, c.50, nu.1283 s.114-116. (Osmanişer Loyid'in Bükreş muhabirine göre: Romanya'nın dış işlerinde ilgili izlediği siyaset hakkında)

İmzasız: "Romanya'nın Vaziyeti Hakkında" SF, c.51, nu.1313, s.154-157. (Romanya'nın savaştaki durumu, iç işleri ve uluslararası ilişkileri hakkında. değerlendirme.)

İmzasız: "Romanya'nın Vaziyeti, İtilafçılarda Telaş" SF, c.51, nu.1323, s.271. (Romanya'daki yenilgilerin İtilafçılarda oluşturduğu etki hakkında.)

İmzasız: "Romanya'nın Vaziyeti, Müşkülat İçinde" SF, c.51, nu.1323, s.271-272. (Romanya'daki gelişmelerin İngiliz ve Fransız basınındaki yansıması.)

İmzasız: "Romanya'ya İlk Müthiş Darbe Tutrakam Kalesinin Zabtı" SF, c.51, nu.1317, s.202-204. (Romanya'nın Tutrakam Kalesinin zapt edilmesi hakkında.)

İmzasız: "Romanya'ya Karşı Hareket-i Askeriye, Dobruca Harbi İçin Onlar Ne Diyor?" SF, c.51, nu.1325, s.304. (Romanya'daki çarpışmalar hakkında yorum ve değerlendirmeler.)

İmzasız: "Romanya'ya Karşı İtilafçılar Ruslar Ne Diyorlar?" SF, c.51, nu.1325, s.298. (Romanya'nın savaşlarda aldığı mağlubiyetler sonundaki durumu hakkında.)

İmzasız: "Romanya'yı Harbe Sürükleyenlerden Biri Philipesco'nun Akıbeti" SF, c.51, nu.1324, s.284. (Romanya'da bir gazetenin

müdürü olan Philipesco'nun zeplin saldırısı sonucu ölümü ile ilgili haber yorum.)

İmzasız: "**Romanya**" SF, c.50, nu.1278, s.47. (Osmanişer Loyid'den Romanya'nın iç işleri ve savaştaki tutumuyla ilgili yorum ve inceleme.)

İmzasız: "**Romanyalılar, Bir Hezimet Daha, Zahiri Muvaffakiyetin Hakiki Hezimeti**" SF, c.51, nu.1321, s.250-251..(Romanya ordusunun Tuna yakınlarında uğradığı yenilgi hakkında).

İmzasız: "**Romen Payitahtı Müdafaası Telaşı Baş Gösterdi**" SF, c.51, nu.1325, s.301. (Romanya'nın savaştaki durumu hakkında değerlendirme.)

** **İmzasız:** "**Rus Askerleri Cennet Kapısında**" SF, c.50, nu.1296, s.272. (Rus Çarı'nın ölen askerlerinin cennete gideceğini söylemesiyle ilgili mizahî yazı.)

İmzasız: "**Rus Generali Prosilof Müttefiklilerinden Muavenet Talep Ediyor, Bugüne Kadar Rus Zayiat-ı Askeriyesi 6 Milyon**" SF, c.51, nu.1326, s.307 (Rusya'nın savaştaki kaybı ve müttefiklilerinden yardım isteği hakkında.)

İmzasız: "**Rus Harbiye Nâzır-ı Sabıkı, Taht-ı Mahkemede**" SF, c.50, nu.1293, s.234. (Rusya'nın Harbiye Eski Bakanı'nın mahkemeye çıkarıldığına dair haber yazı.)

İmzasız: "**Rus Harp İstikrazı**" SF, c.50, nu.1277, s.40. (Rusya'nın savaş nedeniyle artan borçlarıyla ilgili bilgiler.)

İmzasız: "**Rus İdeallerini Tenkit**" SF, c.51, nu.1305, s.60. (Stockholm'de yayımlanan gazetelerden naklen: Rusların esirlere karşı tutumu ile ilgili eleştiriler.)

İmzasız: "**Rus Maliye Nâzırının İstifası**" SF, c.51, nu.1315, s.184. (Rus nahiye Nâzırının istifa nedenleri hakkında.)

İmzasız: "**Rus Mezalimi.**" SF, c.51, nu.1303, s.36. (Rus ordusunun Doğu Rusya'da yaptığı mezalim hakkında.)

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İmzasız: "**Rus Taarruzlar Hakkında, Avusturya-Macaristan Orduları**" SF, c.51, nu.1308, s.98. (Rusya ile Avusturya-Macaristan arasında çarpışmaların seyri hakkında.)

İmzasız: "**Rus Taarruzları Hakkında, Avusturya-Macaristan Orduları**" SF, c.51, nu.1308, s.97-98. (Rusya ile Avusturya-Macaristan arasında çarpışmaların seyri hakkında.)

İmzasız: "**Rus Taarruzları Hakkında**" SF, c.51, nu.1305, s.57. (Rus taarruzuyla ilgili açıklamalar.)

İmzasız: "**Rus Taarruzları**" SF, c.51, nu.1305, s.55-56. (Rusların Avusturya Macaristan'a karşı taarruzları hakkında.)

İmzasız: "**Rus Taarruzları**" SF, c.51, nu.1305, s.56-57. (Rusya'nın Galiçya cephesinde Avusturya-Macaristan'a karşı taarruzları hakkında.)

İmzasız: "**Rus Taarruzu ve Romanya**" SF, c.51, nu.1305, s.58-59. (Rus hücumlarının Romanya'da tesirleri hakkında.)

İmzasız: "**Rus Taarruzunun Tehiri, Romanya'da Yeis ü İnkisar**" SF, c.51, nu.1322, s.259. (Ajans Volf'ten: Rusya'nın hücumlarındaki gecikmelerin Romanya'ya etkileri hakkında.)

İmzasız: "**Rus ve İngiliz Dostluğu**" SF, c.51, nu.1304, s.40. (Hilâlden İngiliz ve Rus hükümetlerinin Londra'daki görüşmeleri.)

İmzasız: "**Rus-Japon Muahedesi**" SF, c.51, nu.1312, s.146. (Rus ve Japon sözleşmesi hakkında.)

İmzasız: "**Ruslar ve Romanyalılar**" SF, c.51, nu.1321, s.256. (Rus aydınının Romanya'ya bakışı hakkında yorum.)

İmzasız: "**Ruslarda Bedbinlik Başladı**" SF, c.51, nu.1317, s.208. (Rus, Bulgar ve Romanya hakkında.)

İmzasız: "**Rusların Son Taarruzlarında Zayiatı 260. 000**" SF, c.51, nu.1309, s.104. (Rusya'nın verdiği resmi rakamlara göre savaşlardaki zayiatı.)

İmzasız: "**Rusların Zayiât-ı Azimesi**" SF, c.51, nu.1304, s.47. (Rusya'nın savaşla ilgili yayımladığı raporda Avusturya-Macaristan'ın

kaybının 100.000 kişi olduğu yazması ve Rusların zayiâtı ile ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: **"Rusların Zayiatı"** SF, c.51, nu.1306, s.74-75. (Polonya gazetelerinin Rus gazetelerine dayanarak verdiği Rusların kayıplarıyla ilcili haberler)

İmzasız: **"Rusya Ahvâl-i Dahiliyesi"** SF, c.50, nu.1297, s.284. (Stockholm'den alınan haberlere istinaden Rusya'nın iç işlerine dair haber yazı.)

İmzasız: **"Rusya Ahvâli"** SF, c.50, nu.1293, s.233-234. (Rusya'nın iç işleri ve diğer ülkelerle ilişkisine dair.)

İmzasız: **"Rusya Ahvâli"** SF, c.50, nu.1295, s.258. (Rusya'daki siyâsi ve etnik gerginlik hakkında.)

İmzasız: **"Rusya Ahvâli"** SF, c.51, nu.1315, s.183-184. (Rusya'dan yeni gelmiş bir Hollandalının Lahey'de yayımlanan bir gazeteye yaptığı Rusya'nın içişleriyle ilgili açıklamalar.)

İmzasız: **"Rusya Gittikçe Fakirleşiyor"** (Rusya'nın savaştaki kayıpları, artan borçları ve ekonomisi hakkında.) SF, c.51, nu.1301, s.12.

İmzasız: **"Rusya ile Müttefikleri Arasında Gerginlik"** SF, c.50, nu.1297, s.284. (Berner Tagblatt'tan: Paris'te yapılan iktisat konferansı sonrası Rusya ile Müttefikleri arasında ortaya b çıkan gerginlikler hakkında.)

** **İmzasız:** **"Rusya Müslümanları Arasında İlkâ'-i Nifak"** SF, c.51, nu.1314, s.169. (Rus tahakkümü altında bulunan Müslümanlar hakkında.)

İmzasız: **"Rusya Niçin Harp Ediyor?"** SF, c.51, nu.1315, s.175. (Rus sanatçıların Rusya'nın savaşmasıyla ilgili eleştirileri hakkında.)

İmzasız: **"Rusya Ordularında İtaatsizlik"** SF, c.50, nu.1297, s.284. (Rusya Harbiye Nâzırının komutanlarına askerlerin itaatsizliği konusunda gönderdiği emir.)

İmzasız: **"Rusya ve İngiltere Biri Birine Karşı Tehditkâr mı?"** SF, c.51, nu.1321, s.248-249. (Rusya İngiltere ilişkileriyle ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "Rusya ve İngiltere, Bazı Rivayetler Etrafında" SF, c.51, nu.1318, s.220. (Rusya İngiltere ilişkileri hakkında.)

İmzasız: "Rusya ve İngiltere, Vasiyet-i Hazıraya Göre" SF, c.51, nu.1314, s.166-168. (Rusya ve İngiltere ilişkileri hakkında.)

İmzasız: "Rusya ve Romanya" SF, c.51, nu.1309, s.102. (Rusya-Romanya ilişkileri hakkında. değerlendirmeler)

İmzasız: "Rusya'da Ayrıca Ahd-ı Sulhu Arzu Edenler" SF, c.50, nu.1290, s.191-192. (Osmanişer Loyid'den: Rusya'da muhafazakarların barış istediğine dair haber yazı.)

İmzasız: "Rusya'da İhtilafât" SF, c.50, nu.1280, s.80. (Rusya'nın iç anlaşmazlıklarıyla ilgili haber.)

İmzasız: "Rusya'da Bir Prens" SF, c.50, nu.1286, s.143-144. (İngiltere-Rusya ilişkileri ve Rusya'da İngiltere'ye karşı gelişmeler hakkında)

İmzasız: "Rusya'da Fesâd-ı Ahlâk ve ihtikâr" SF, c.50, nu.1286, s.148. (Rusya'da ahlaksızlık ve karaborsacılık yapan esnafa ve bunlara göz yuman memurlara karşı alınan tedbirlere dair.)

İmzasız: "Rusya'da Hâl ve Mevki" SF, c.50, nu.1287, s.160. (Son zamanlarda cephelerde önemli kayıplar veren Rusya'nın genel durumu üzerine bir değerlendirme.)

İmzasız: "Rusya'da Hareket-i İhtilâliye" SF, c.51, nu.1315, s.183. (Rusya içindeki gelişmeler ve huzursuzluklar hakkında.)

İmzasız: "Rusya'da İhtilâl Alâmeti" SF, c.51, nu.1301, s.10. (Rusya'da meydana gelen iç karışıklıklar hakkında.)

İmzasız: "Rusya'da Makbul ve Menkûblar" SF, c.51, nu.1320, s.244. (Rusya ile Japonya ilişkilerine dair değerlendirmeler.)

İmzasız: "Rusya'da Mezalim, Rusya'da Mani-i Neşriyat" SF, c.50, nu.1293, s.234. (Fransız basınına Rusya'daki Musevîlere yapılan zulümle ilgili haberler konusundaki sansür hakkında haber yorum.)

İmzasız: "Rusya'da Muhtaç ve Fakir Asker Aileleri İçin: Bir Tek Kapik Yok" SF, c.50, nu.1293, s.234. (Rusya'nın sosyal meseleleri hakkında.)

İmzasız: "Rusya'da Museviler Hakkında Mezâlim" SF, c.50, nu.1294, s.245. (Amerika Musevi Komitesinin Rusların Galiçya'yı istilası ve Lehistan'dan ricatı sırasında Musevilere yaptığı zulümle ilgili yazdığı rapor hakkında.)

İmzasız: "Rusya'da Museviler Hakkında Mezalim" SF, c.50, nu.1300, s.320. (Berliner Zeitung)dan: Bir Danimarka gazetesine istinaden Rusya'da yaşayan yedi milyon Yahudi'nin karşılaştığı zorluklara dair.)

İmzasız: "Rusya'da Museviler, Münakaşalar" SF, c.50, nu.1292, s.219-220. (Poster adlı Leh gazetesine göre: Pittsburg basınında Musevilerin durumu konusunda çeşitli münakaşalar var.)

** **İmzasız: "Rusya'da Müslümanlar"** SF, c.50, nu.1279, s.67. (Rusya'da yaşayan Müslümanları temsil eden bir heyetin İstanbul, Viyana ve Budapeşte'de eski hanlıkların yeniden kurulması talebiyle yaptıkları görüşmeler ve Rusya'da Müslümanlığın geçmişi hakkında)

İmzasız: "Rusya'da Pek Şiddetli Soğuklar" SF, c.50, nu.1281, s.88. (Pittsburg'dan öğrenildiğine göre ölümlere ve okulların tatiline neden olacak şiddetle soğuklar Rusya'da hayatı olumsuz etkiliyor)

İmzasız: "Rusya'da Sulh Temayülâtı" SF, c.51, nu.1324, s.292. (Rus gazetelerindeki barış istekleri hakkında.)

İmzasız: "Rusya'da Tebdil-i Vükela" SF, c.51, nu.1310, s.124. (Petersburg Telgraf Ajansından: Rusya'da İçişleri ve Adalet Bakanlarının değiştiğine dair haber yazı.)

İmzasız: "Rusya'daki Akvam-ı Mahkuma Cemiyetinin Bütün Vatandaş Dostlarına Beyanname" SF, c.51, nu.1309, s.109. (Rusya'daki Esir Milletler cemiyetinin açıklanması.).

İmzasız: "**Rusya'daki Müslümanlar**" SF, c.50, nu.1280, s.79. (Rusya'daki Müslümanların temsil eden heyetin Budapeşte temasları ve sonrasında yapılan açıklamalar.)

İmzasız: "**Rusya'nın Ahvâli**" SF, c.51, nu.1319, s.229. (Savaş nedeniyle Rusya'da okulların açılışının bir ay sonraya ertelendiğine dair haber.)

** **İmzasız:** "**Rusya'nın Balkan Entrikaları, Rus Siyasetinin Balkanlarda Safhâtı ve Sukût u Üfûlu**" SF, c.50, nu.1284, s.126. (Kuzey Almanya gazetelerinin Rus Harbiye Nâzırı Sazvenof'un Almanya aleyhine sözlerine cevaben yayımladığı Rusya'nın Balkan siyaseti hakkında)

İmzasız: "**Rusya'nın Harpten Evveiki Politikası**" SF, c.51, nu.1312, s.142-143. (Rusya'nın savaş öncesi izlediği politika ile ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "**Rusya'nın Zaafı**" SF, c.51, nu.1321, s.247. (Bulgar gazetelerinin Rusya ile ilgili değerlendirmeleri.)

İmzasız: "**Sahra-ı Kebir'de**" SF, c.51, nu.1316, s.196. (Sahra-ı Kebir'e giden bir Fransız'ın izlenimleri hakkında.)

İmzasız: "**Salamin Körfezinde İtilaf Devletleri**" SF, c.51, nu.1321, s.253. (İngilizlere ve Fransa'ya ait seksen beş savaş gemisinin Yunanistan'a gelmesiyle ilgili.)

İmzasız: "**Sana Doğru**" SF, c.50, nu.1277, s.44. (Savaşın seyri ve İtilafçıların durumu ile ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "**Sasonof Çekildi, Hadise Etrafında**" SF, c.51, nu.1311, s.132-133. (Rusya Harbiye Nâzırı'nın görevinden ayrılmasıyla ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "**Sasonof'un İstifası Hakkında.**" SF, c.51, nu.1311, s.133. (Sasonof'un istifasıyla ilgili yorumlar.)

İmzasız: "**Selanik Hadisesi, İtilâfçıların Barbarlığı**" SF, c.50, nu.1281, s.83. (Selanik'te İngiliz ve Fransız askerlerinin halka yaptığı zulümlerle ilgili düşünce ve yorumlar)

İmzasız: "**Selanik ve Ehemniyet, Selanik Önündeki Muharebe Bulgaristan**" SF, c.50, nu.1281, s.83. (Bulgar Sosyalist Gazetesine göre: Selanik yakınlarında meydana gelen deniz çalışmaları ne Selanik'in önemi üzerine yorumlar)

İmzasız: "**Selanik'de İtilafçılar**" SF, c.50, nu.1276, s.32. (Yunanistan'da İngiliz ve Fransızların yaptığı faaliyetler.)

İmzasız: "**Selanik'e Doğru**" SF, c.50, nu.1280, s.72. (İngiliz ve Fransızlar Selanik'i müstahkem mevki haline getirerek Balkanlardaki durumunu sağlamlaştırmak istiyor.)

İmzasız: "**Selanik'te Bir Alman Tayyaresi. Bir Alman Kadını Hareket-i Merdanesi.**" SF, c.50, nu.1294, s.240. (Makedonya'da düşen bir Alman uçağı hakkında bilgiler.)

İmzasız: "**Selanik'te Hükümet Teşkili Fikri Kamilen Akim Kalmıştır, Venizelos'un Bozgunluğu, İtilafçılar da Yüz Çevirdiler, Bir Kere Daha Anlaşıldı ki...**" SF, c.51, nu.1325, s.302. (Yunanistan'ın savaştaki durumu ve içişleri hakkında.)

İmzasız: "**Selanik'te İtilaf Ordusu**" SF, c.51, nu.1321, s.252-253.(Viyana'da yayımlanan gazetelerin Yunanistan'daki durumla ilgili değerlendirilmesi.)

İmzasız: "**Selanik'te İtilafçıların Hâli**" SF, c.50, nu.1290, s.192-193. (Selanik'te itilafçıların durumu ve bu kentteki insanlara davranışları.)

İmzasız: "**Selanik'te İtilafçıların Hilekârlığı**" SF, c.50, nu.1290, s.200. (Fransız ve İngilizlerin Selanik'te bulunan asker sayısını fazla göstermek için çeşitli hileler yaptıklarına dair haber yazı.)

İmzasız: "**Selanik'te Sinematograficiler**" SF, c.50, nu.1295, s.260. (Selanik gazetelerine istinaden İngiliz, Fransız ve İtalyanların bölgeye gönderdiği kameraman ve fotoğrafçılar hakkında haber yazı.)

İmzasız: "**Selanik'te Vaziyet, Selanik Civarında İtilaf Kuvvetleri**" SF, c.51, nu.1316, s.188. (Selanik ve çevresindeki İtilaf kuvvetleri hakkında değerlendirme.)

İmzasız: "Selmân-ı Pak, Irak'ta Makhûr Düşmanların Redâetleri." SF, c.50, nu.1277, s.41. (Milli Ajanstan: Irak'ta Selmân-ı Pak Hazretlerinin türbesinde görev yapan altı hizmetkârın İngilizlerce öldürülmesi hakkında)

İmzasız: "Sene-i Devriye-i İhânet" SF, c.51, nu.1301, s.3-4. (İtalya'nın savaşta saf değiştirmesinin birinci yılı münasebetiyle yapılan değerlendirme)

İmzasız: "Sertabib-i Hazret-i Fatih, Ser Tabip Yakup" SF, c.50, nu.1294, s.238. (Alman Feldmareşali Von Mackensen'in Fatih Sultan Mehmet Hekimbaşı için yaptırdığı kasrı ziyareti ve buradaki istirahatına dair haber yazı.)

İmzasız: "Seyyar Bakteriolojihâne Tekâmülât-ı Fenniyenin Bir Eser-i Harika-nümâsı" SF, c.51, nu.1325, s.298. (Almanya'dan İstanbul'a gelen seyyar bakteri laboratuarı hakkında yorum.)

İmzasız: "Sırbistan Faciâsının Hatimesi" SF, c.50, nu.1280, s.77. (Sırbistan'daki savaşın son durumuyla ilgili yorumlar.)

İmzasız: "Sırbistan Paraları" SF, c.50, nu.1279, s.68. (Corriera Del La Seraya göre Sırbistan'ın özel hazinesi 18 milyon doların Fransız– Sırp Bankası kasasına yatırıldığına dair.)

İmzasız: "Sırbistan'dan Neler Alındı?" SF, c.50, nu.1275, s.14. (Sırbistan'da müttefiklerin eline geçen madenlerin önemi üzerine bir değerlendirme.)

İmzasız: "Sırbistan'ın Âmâlı ve İtilafçılar" SF, c.50, nu.1300, s.320. (Sırbistan Başvekili Pastcih'in Petersburg'da yaptığı görüşmelerin sonuçlarına dair tebliği.)

İmzasız: "Sırbistan'ın Muharebede Mevki" SF, c.51, nu.1301, s.12. (İsviçre gazetelerine istinaden: Sırbistan'ın savaştaki yeri ve durumu hakkında değerlendirmeler.)

İmzasız: "Sırbistan'ın Sonu" SF, c.50, nu.1278, s.48. (Almanya ve Avusturya Orduları başkumandanının Sırbistan seferinin bittiği yönünde açıklamalara dayanarak Sırbistan'ın durumu ile ilgili değerlendirme)

İmzasız: "**Sırp Evrakı Arasında**" SF, c.51, nu.1312, s.147. (Sırp resmi yazışmalarında Rusya ile değerlendirmeler hakkında.)

İmzasız: "**Sırpların Avusturya ve Macaristan Üserâ-i Harbiyesi Hakkında. Mezâlim-i Hainânesi**" SF, c.51, nu.1304, s.44. (Avusturya-Macaristan basınına istinaden Sırbistan'ın savaş esirlerine kötü muamele ettiğine dair haber.)

İmzasız: "**Sırpların Bulgaristan'a Hainâne Tasavvurları**" SF, c.50, nu.1275, s.14. (Sırbistan'ın Bulgaristan'a karşı yaptığı haksızlıklar hakkında.)

İmzasız: "**Sırpların Hezimetleri, Bulgar Tebliğ-i Resmisi, Niş'in Sukutundan Priştine'nın Sukutuna Kadar.**" SF, c.50, nu.1276, s.20-22. (Bulgar Telgraf Ajansı'ndan gelen ve 5 Teşrin-i sâni'den 23 Teşrin-i sâni'ye kadar savaş hareketleriyle ilgili bilgileri içeren resmi tebligat.)

İmzasız: "**Sinema Şeridi, Duma Azası**" SF, c.51, nu.1302, s.21-22. (İngiltere, Fransa, Rusya ilişkileri hakkında.)

İmzasız: "**Sir Grey'in beyanâtından Sonra İngiliz Matbuâtı Ne Söylüyor?**" SF, c.51, nu.1324, s.286-287. (İngiliz Savunma Bakanının tarafsız ülkelere yönelik açıklamasının İngiliz basınında yankıları.)

İmzasız: "**Skagerrak Muharebe Bahriyesi Alman Taht'ül-bahrleri**" SF, c.51, nu.1306, s.68. (Alman savaş gemilerinin Skagerrak deniz savaşındaki yüksek başarı hakkında.)

İmzasız: "**Skagerrak Muharebe-i Bahriye Hakkında. Tafsilat**" SF, c.51, nu.1303, s.28. (İngiliz ve Alman donanmaları arasında yapılan Skagerrak deniz muharebeleri ile ilgili bilgi.)

İmzasız: "**Skagerrak Muharebe-i Bahriye-i Azimesi Tafsilatı**' SF, c.51, nu.1303, s.33. (Skagerrak Muharebesi ile ilgili bilgiler.)

İmzasız: "**Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi Hakkında. Tafsilat İngiliz Esirlerin İfadâtından Tahsil Eden Malûmat**" SF, c.51, nu.1305, s.57-58. (Ajans Volf'ten: Skagerrak Deniz Savaşı'nda

esir düşen 177 İngiliz askerinin ifadesine dayanarak verilen savaşla ilgili malûmat.)

İmzasız: "**Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi,**" SF, c.51, nu.1306, s.68-69. (Alman deniz uzmanlarından birinin Skagerrak deniz savaşını tarihinin en büyük deniz savaşı olduğu yönünde açıklamalarından aktarılan bir bölüm ve konuyla ilgili yorumlar.)

İmzasız: "**Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi'nde İngiliz Zayiatının Bilançosu**" SF, c.51, nu.1303, s.33. (Skagerrak Deniz Savaşı'nda İngiliz donanmasının kayıplarıyla ilgili bilgi.)

İmzasız: "**Skagerrak Muharebesi Hakkında**" SF, c.51, nu.1308, s.98. Ajans Volf ve Ajans Reuters'a dayanarak Skagerrak Deniz Savaşı ile ilgili son yorum ve bilgiler.)

İmzasız: "**Sofya'da İktisat Konferansı**" SF, c.50, nu.1300, s.320. (Hilâl'den: Sofya'da Türk ve Bulgar tüccarları arasında yapılan ticari görüşmelere dair bilgi ve haber yazı.)

İmzasız: "**Somme Melhame-i Kübrâsı, Bavyera Veliahdının Beyanâtı**" SF, c.51, nu.1320, s.244. (Almanya'nın Bavyera Veliahdının Somme'daki çatışmalarla ilgili açıklamaları.)

İmzasız: "**Somme Melhamesi, Vaziyet-i Umûmiye Göre**" SF, c.51, nu.1318, s.219-220. (Somme savaşlarıyla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "**Somme Mıntıkasında Dört Günlük Muharebe-i Azime**" SF, c.51, nu.1322, s.260. (Fransa'nın Somme mevkiindeki vuruşmalar hakkında haberler.)

İmzasız: "**Somme Muharebeleri, Dobruca Cephesi**" SF, c.51, nu.1320, s.241. (Somme Savaşlarından sonra Fransız ordusunun durumu ile ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "**Somme Muharebeleri, Muhacimler ve Müdafaalar**" SF, c.51, nu.1311, s.133. (Fransa'daki Somme Nehri civarındaki savaşlar hakkında.)

İmzasız: "**Somme Muharebeleri**" SF, c.51, nu.1317, s.208. (Somme Muharebeleriyle ilgili değerleridir meler)

İmzasız: "**Somme Muharebelerinin Ehemmiyeti**" SF, c.51, nu.1324, s.292. (Fransa'nın Somme şehri yakınlarında meydana gelen vuruşmalarla ilgili değerlendirme yazısı.)

İmzasız: "**Somme Taarruzları Hakkında**" SF, c.51, nu.1313, s.160. (Somme mevkiindeki muharebelerle ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "**Somme'da Muharebât İtilafçıların Lehinde mi?**" SF, c.51, nu.1324, s.292. (Somme muharebeleri hakkında değerlendirme.)

İmzasız: "**Somme'daki Melhame-i Kübrânın Netâici**" SF, c.51, nu.1325, s.296. (Fransa'nın Somme mevkiindeki vuruşmaların sonuçları hakkında.)

İmzasız: "**Son Taarruzlarında Rusların Uğradıkları Zayiat Müthiş, Maktul ve Mecruh 500. 000 Kişi**" SF, c.51, nu.1308, s.97. (Avusturya-Macaristan Harp Matbuâtına göre: Son Hücumlarda Rusya'nın kayıpları.)

İmzasız: "**Souchon Paşa'nın Takdirâtı**" SF, c.50, nu.1283 s.112. (Amiral Souchon Paşa'nın Vossische Zeitung'a yaptığı Türk askerleri hakkında takdir dolu açıklamaları hakkında)

İmzasız: "**Sönük Haberler, Yunanistan Hadisâtı Etrafında**" SF, c.51, nu.1325, s.302-303. (Yunanistan'ın siyasi durumu hakkında haber yorum.)

İmzasız: "**Sudan'da İlan-ı Harp**" SF, c.50, nu.1299, s.300-301. (Sudan'ın İngiltere'ye karşı cihat ilanı ve sonrasındaki gelişmeler hakkında.)

İmzasız: "**Suen Heden'in Türkiye Hakkında Beyanâtı**" SF, c.51, nu.1321, s.254. (Gezgin Suen Heden'in İsveç gazetelerine yaptığı Türkiye'yle ilgili açıklamalar.)

İmzasız: "**Sulh Hakkında**" SF, c.50, nu.1288, s.172. (Bavyera Kralının müttefiklerin zaferleri nedeniyle barışın yaklaştığına dair sözleri hakkında değerlendirmeler.)

İmzasız: "**Sulh Meselesi, Galipler ve Mağluplar**" SF, c.50, nu.1287, s.156-157. (Savaşın seyri ve barışla ilgili umutlar, genel değerlendirme.)

İmzasız: "**Sulh Rivayetleri Hakkında**" SF, c.50, nu.1298, s.297. (Bakış söylentilerinin piyasalara etkisi hakkında)

İmzasız: "**Sulh Sesi, Amerika Reisicumhurunun Beyanât-ı Mühimmesi.**" SF, c.51, nu.1304, s.46. (Amerika başkanı Wilson'un Washington'daki sulh cemiyetinde yaptığı konuşmayla ilgili.)

İmzasız: "**Sulh Sözleri Ciddi Mi?**" SF, c.50, nu.1300, s.317. (Milli Ajans'a istinaden: İngiliz gazetelerinde yayımlanan barışla ilgili görüşlerine dair değerlendirmeler.)

İmzasız: "**Sulh Sözleri, Bir Amerika Seferi 'Sulh yakın!' Diyor**" SF, c.51, nu.1315, s.182-183. (Amerika'nın Viyana Seferinin barışın yakın olduğuna dair açıklamalar hakkında.)

İmzasız: "**Sulh Sözleri**" SF, c.50, nu.1278, s.49-51. (Savaşın sona ereceğine dair ortaya çıkan şayiâları Almanya'daki etkileri ve Almanya Başbakanı Hollweg'ın açıklamaları hakkında.)

İmzasız: "**Sulh sözleri**" SF, c.51, nu.1301, s.8. (Sulh istekleriyle ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "**Sulh yakın mı? Netice-i Katiye-i Harbiye Kariben Hasıl Olacak Mı?**" SF, c.51, nu.1307, s.82-83. (Savaşın seyri ve barışla ilgili görüşlerin değerlendirilmesi.)

İmzasız: "**Sulh! Sulh! Bu Söz Her Taraftan Duyuluyor.**" SF, c.51, nu.1302, s.19-20. (Savaşan tarafların sulh istekleriyle ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "**Sulh-ı Daimi ve İktisadiyat, Paris İktisat Konferans**" SF, c.51, nu.1306, s.67. (Paris İktisat Konferansı'nın tesirleri ile ilgili değerlendirmeler)

İmzasız: "**Sulhtan Bahsedenler**" SF, c.51, nu.1315, s.184. (Tarafsızlar kongresinin savaşla ilgili tebliği.)

İmzasız: "Sulhun Tehiri, Vaziyet-i Umûmiye" SF, c.51, nu.1311, s.134-135. (Brüksel gazetelerinden savaşın devamı ve barışın gecikmesiyle ilgili yorumlar.)

İmzasız: "Süveyş Kanalı" SF, c.50, nu.1281, s.82. (Süveyş Kanalı'nın hâlı hazırdaki durumu ve kanalla ilgili yapılan anlaşmanın şartları hakkında.)

İmzasız: "Süveyş Kanalı" SF, c.51, nu.1320, s.239. (İngiltere ile Fransa'nın yaptıkları Süveyş kanalı ile ilgili antlaşma hakkında.)

İmzasız: "Süveyş Kanalında Nakliyat" SF, c.50, nu.1297, s.284. (Süveyş kanalının 1914-1915 yılındaki trafiği hakkında)

İmzasız: "Şark Cephesi Başkumandanı, Feldmareşal Hindenburg" SF, c.51, nu.1312, s.141-142. (Feldmareşal Hindenburg'un Şark Cephesi Başkumandanlığı'na tayin hakkında.)

İmzasız: "Şark Cephesi Kumandalığı" SF, c.51, nu.1312, s.148. (Almanya'nın Doğu cephesi hakkında yorumlar)

İmzasız: "Şark Cephesinde Alman Mevzileri" SF, c.51, nu.1312, s.147. (Almanya'nın Doğudaki askeri ilgili yorumlar)

İmzasız: "Şark cephesinde Rus Taarruzunun Tevkifi" SF, c.51, nu.1314, s.170. (Doğu Avrupa'da cereyan eden Rus ve Alman savaşlarıyla ilgili bilgiler.)

İmzasız: "Şark ile Almanya Arasında Tesis-i Münâkâlât, Erbâb-ı Sanayinin Arzuları" SF, c.50, nu.1281, s.89. (Almanya ile Türkiye arasında çalışmaya başlayacak sürat katarlarının ekonomiye ticarete getireceği canlılıkla ilgili yorumlar.)

İmzasız: "Şark Taarruzları Ruslarda Tevakkuf" SF, c.51, nu.1322, s.266-267. (Rusya'nın savaştaki duraklaması hakkında.)

İmzasız: "Şark Yolu Hükümdarân-ı Âzâm Arasında" SF, c.50, nu.1275, s.13. (Osmanlı Padişahı'nın Alman İmparatoru'na cevaben gönderdiği telgrafın metni.)

İmzasız: "Şarkta ve Garpta. Vaziyet-i Harbiye Hakkında" SF, c.51, nu.1309, s.111. (Savaşın seyri ile ilgili genel bilgiler.)

İmzasız: "Şarlatanlar İtiraf Ediyorlar" SF, c.51, nu.1314, s.168. (İngiliz ve Fransızların ellerindeki esir sayılarıyla ilgili tebliğlerinin değerlendirilmesi.)

İmzasız: "Şâyân-ı Dikkat Bir Hülâsa" SF, c.50, nu.1276, s.22. (İngiltere'de önemli bir derginin sahibi olan Augustine Harrison'un Times dergisine gönderdiği İngilizler ve müttefikleriyle ilgili mektubun nakli.)

** **İmzasız: "Şehid-i Muhterem Halet Bey Merhûm"** SF, c.50, nu.1300, s.313. (Irak cephesinde şehit olan Halet Bey'in hayatı, askerliği ve şehit oluşu hakkında.)

İmzasız: "Şehremin-i Cedidi İsmail Canbolat Bey Efendi" SF, c.50, nu.1287, s.154. (İstanbul'un yeni Belediye Başkanı İsmail Canbolat hakkında tanıtıcı yazı.)

İmzasız: "Şehzadegân Hazrâtına Fahri Rüteb-i Askeriye Tevcihi" SF, c.50, nu.1287, s.164. (Şehzadelere verilen Askeri rütbelere dair belge.)

İmzasız: "Şundan Bundan, Küçük Haberler" SF, c.51, nu.1326, s.310. (Çeşitli ülkelerden kısa güncel haberler.)

İmzasız: "Taht'ül Bahrler Muharebesi, Almanya'nın iki Muhtırası, Avusturya ve Macaristan Tebliği" SF, c.50, nu.1287, s.155-156. (Almanya'nın tarafsız ülkelere verdiği iki muhtıra Avusturya-Macaristan'ın tebliği ve denizaltı savaşlarında durum hakkında.)

İmzasız: "Taht'ül-bahr Korkusu" SF, c.51, nu.1309, s.111. (Yunanistan sahillerinde bulunan Alman gemileri ve denizaltılarının faaliyetleri ile ilgili haber.)

İmzasız: "Taht'ül-bahr Muharebesi Almanya ve Amerika Münasebâtı" SF, c.50, nu.1294, s.244. (Almanya Bahriye Nâzırı Amiral Von Tipriç'in istifasıyla seyri değişen deniz muhabereleri hakkında.)

İmzasız: "Taht'ül-bahrler İngiliz Ticaret-i Hariciyesi" SF, c.50, nu.1295, s.258. (Londra'da çıkan Ekonomist gazetesine

istinaden: İngiliz dış ticaretinin önceki yıllarla mukayesesi ve deniz altılarının dış ticaretinin olumsuz etkileri hakkında.)

İmzasız: "**Tahtü'l-bahrler Muhaberesi Bütün Şiddetiyle Başlamış Görünüyor**" SF, c.50, nu.1290, s.193-194. (Baharın gelmesiyle beraber şiddetlenen savaşla ilgili değişik cephelerden haberler.)

İmzasız: "**Tahtü'l-bahrler Muhaberesi**" SF, c.50, nu.1296, s.271. (Osmanişer Loyid'den naklen: Deniz savaşları hakkında fikir ve yorumlar.)

İmzasız: "**Tahtü'l-bahrler Muharebesi, Mühim Bir Makale**" SF, c.51, nu.1322, s.263-264. (Deniz savaşları hakkında değerlendirmeler.)

İmzasız: "**Talat Bey Efendi Hakkında Takdirât**" SF, c.50, nu.1276, s.30. (Almanya'nın Lokal Anzeigenring gazetesinde yayımladığı Talat Bey'e taktirlerle dolu makale ile ilgili haber.)

İmzasız: "**Tan Gazetesinin Hayretleri**" SF, c.51, nu.1311, s.136. (Alman ihtiyat askerinin başarısı hakkında.)

İmzasız: "**Tan'ın Mütalaâtı Üzerine; Rus Hülyaları**" SF, c.51, nu.1319, s.228-229. (Bulgaristan'ın iç siyaseti ve dış ilişkileri hakkında Tan gazetesinin yayımladığı haber yorum.)

** **İmzasız:** "**Tan'ın Şikayetleri**" SF, c.51, nu.1309, s.110-111. (Hilâl'den: Fransa'da çıkan Tan gazetesinin sansürle ilgili sıkıntıları hakkında.)

İmzasız: "**Taraf-ı Eşref-i Padişahî'den**" SF, c.50, nu.1299, s.298. (Almanya İmparatoru Wilhelm'in Irak Zaferi nedeniyle gönderdiği telgrafa cevaben Osmanlı Padişahı Mehmet Reşat'ın Wilhelm'e gönderdiği telgrafın metni.)

İmzasız: "**Taraf-ı Şeref-i Hazret-i Padişahî'den, Haşmetli Almanya İmparatoru Hazretlerine Keşide Buyrulan Telgrafnâme Tercümesidir.**" SF, c.51, nu.1303, s.33. (Alman donanmasının zaferi nedeniyle Osmanlı padişahı Mehmet Reşat'ın gönderdiği kutlama telgrafı ve Wilhelm'in cevabı.

İmzasız: "Tayyareci İmmelmann'ın Vefatı." SF, c.51, nu.1305, s.50-51. (Almanya'nın başarılı hava subaylarından İmmelmann'ın uçak kazasında ölümü hakkında.)

İmzasız: "Telefon-ı Osmani İdaresinin Sene-i Devriyesi" SF, c.50, nu.1291, s.209. (Osmanlı emrine bırakılmasının yıl dönümü için yapılan merasimle ilgili haber yazı.)

İmzasız: "Terfi" SF, c.51, nu.1310, s.123. (Dahiliye Nâzırı Talat Bey ve bazı illerin valilerine verilen yeni rütbeler hakkında.)

İmzasız: "Tevfik Fikret Abidesi" SF, c.50, nu.1300, s.312. (Tevfik Fikret'in hatırasını yaşatmak amacıyla Kurulan 'Tevfik Fikret Abidesi Cemiyeti' hakkında.)

İmzasız: "Top Sesleri Arasında Sulh Sesleri" SF, c.51, nu.1306, s.70. (devam eden savaş ve itilafçıların barış istekleri hakkında. bilgiler)

İmzasız: "Trablus ve Bingazi" SF, c.51, nu.1326, s.316. (Trablus ve Bingazi'deki gelişmelerle ilgili haber.)

İmzasız: "Trablusgarp'ta Nuri Paşa'nın Muvaffakiyâtı Hakkında" SF, c.51, nu.1314, s.169. (Alman gazetelerinin Nuri Paşa ile ilgili haberi ve Kuzey Afrika'daki Türk gücü hakkında.)

İmzasız: "Trablusgarp'ta Vaziyet, İngiltere ve İtalya İtilafnâmesi" SF, c.51, nu.1312, s.145. (İtalya ve İngiltere'nin yaptığı birlik tartışması hakkında.)

İmzasız: "Trablusgarp'taki Muvaffakiyet ve Matbuâtı." SF, c.51, nu.1310, s.121. (Trablusgarp'ta Nuri Paşa'nın esir aldığı yirmi İtalyan hakkında.)

İmzasız: "Transilvanya Geçitlerinde" SF, c.51, nu.1326, s.314-315. (Romanya'nın Transilvanya mevkiindeki çarpışmalar hakkında.)

İmzasız: "Transilvanya'da ve Dobruca'da Harp Sahaları" SF, c.51, nu.1322, s.259. (Romanya'daki meydana gelen çarpışmalar hakkında haberler.)

İmzasız: "Tuna Kongresi" SF, c.51, nu.1317, s.208. (Tuna nehrindeki gemilerin seyrini ile ilgili alınan kararlar hakkında.)

İmzasız: **"Tuna Monitörlerin Faaliyeti Görülüyor, Pirgus'un Karşısında Bir Adanın İşgali ve Karşı Sahile Müfreze İhrâcı Münasebetiyle, Tuna'da Ezhâr-ı Faaliyet Eden Harp Monitörlerden Biri"** SF, c.51, nu.1325, s.304. (Romanya'daki vuruşmalar hakkında.)

İmzasız: **"Tuna Tarihiyle Basra Körfezi"** SF, c.50, nu.1299, s.303-304. (Tuna nehrinden Basra Körfezi'ne doğrudan yolculuk planları ve bu tasarının önemi hakkında değerlendirme.)

İmzasız: **"Tutrakan Muzafferiyeti Üzerine Bükreş'te Fevkalade Heyecan"** SF, c.51, nu.1317, s.200. (Bükreş civarındaki çatışmalarla ilgili.)

İmzasız: **"Türk Ordusunun Kıymet ve Kudret-i Askeriyesi, Bir İngiliz Takdiratı."** SF, c.51, nu.1318, s.212. (Türk Ordusuyla ilgili İngiliz gazetelerinde yapılan olumlu değerlendirmeler hakkında.)

İmzasız: **"Türk Ulüvv-ü Cenâbı, Çanakkale'de Düşmanın Redâetleri."** SF, c.50, nu.1277, s.41. (Milli Ajanstan: Çanakkale savaşlarında düşmanın yaptığı kötülükler ve Türklerin asaleti hakkında)

İmzasız: **"Türk ve Alman Muhadeneti, Kıymettâr Hatıralar, Muhteşem Anlar"** SF, c.51, nu.1302, s.14. (Almanya'nın Reichstag meclisinin davetiyle bu ülkeye giden temasları hakkında.)

İmzasız: **"Türk ve Macar Muhâdeneti, İki Bir Cemiyetin Teşekkülü Hakkında"** SF, C.50, Nu.1282. (Budapeşte Mektupları Aynı ırktan gelen Türk ve Macarların yakınlaşması hakkında.)

İmzasız: **"Türkiye Müttefikleriyle İtilafıyla İktisâdiye"** SF, c.50, nu.1285, s.134-136. (Türkiye ile Müttefikleri Almanya, Avusturya-Macaristan devletleri arasında iktisadi alandaki münasebetler hakkında Almanya ve Avusturya-Macaristan'da yayımlarla ilgili yorumlar.)

İmzasız: **"Türkiye ve Alman Münasebeti"** SF, c.51, nu.1318, s.210-211. (İki ülke ilişkileri hakkında. yorum ve değerlendirmeler.)

İmzasız: "Türkiye ve Amerika, Sefir-i Cedidin Beyânâtı" SF, c.51, nu.1317, s.199. (Amerikanın İstanbul büyükelçisinin iki ülke ilişkileriyle ilgili açıklaması)

İmzasız: "Türkiye ve Amerika, Sefir-i Cedidin Huzura Kabulü Münasebetiyle" SF, c.51, nu.1320, s.234-235. (Amerika'nın Türkiye yeni büyükelçisinin padişah tarafından kabulü ve iki ülke ilişkileri hakkında.)

İmzasız: "Türkiye ve İstanbul" SF, c.50, nu.1299, s.301-302. (Türkiye'nin savaştaki durumu ve savaşın seyri ile Hamburg-Bağdat hattının önemi hakkında.)

** **İmzasız: "Türkiye ve Macaristan, Macaristan'a Giden Osmanlı Talebe Hakkında."** SF, c.51, nu.1304, s.38. (Macaristan'a ziraat nezareti tarafından tahsil için gönderilen öğrencilerle ilgili)

İmzasız: "Türkiye'de Maârif" SF, c.50, nu.1289, s.188. (Prusya'da bir meclis üyesinin, Şark seyahati sonrası verdiği konferansta Türkiye hakkında söyledikleri.)

İmzasız: "Türkiye'nin Romanya'ya İlan-ı Harbi, Almanya'da Emniyet" SF, c.51, nu.1316, s.193-194. (Türkiye'nin Romanya'ya savaş ilanının Almanya'daki yankıları.)

İmzasız: "Türkiye-Almanya İttifakı" SF, c.50, nu.1299, s.304. (Almanya Reichstag Meclisinden bir heyetin Osmanlı Mebusân Meclisini ziyareti, ziyarette yapılan görüşmeler ve bunun Alman basınındaki yankıları hakkında.)

İmzasız: "Ufaklık meselesi" SF, c.50, nu.1280, s.79. (Piyasada mecidiye ve ufaklılık kıtlığından doğan problemleri çözmek için alınan kararlar.)

** **İmzasız: "Uğursuz Bir İngiliz Gemicisi"** SF, c.50, nu.1290, s.200. (Charliston isminde bir İngiliz gemicinin uğursuz olduğu için gemilere alınmadığını anlatan komik hikaye.)

İmzasız: "Umûmi Taarruz" SF, c.51, nu.1308, s.96. (Hilâl'den: İtilaf devletlerinin son büyük hücumlarıyla ilgili yorum ve değerlendirmeler.)

İmzasız: "Umûmi Taarruzların Bir İstisnası, Selanik Cephesi" SF, c.51, nu.1313, s.153-154. (Savaşın seyri ve Selanik Cephesindeki gelişmeler hakkında.)

İmzasız: "Ücürât-ı Nakliyede Terfi" SF, c.50, nu.1289, s.185. (Nakliye ücretlerine getirilen zam ve bu zammın nedenleri üzerine.)

İmzasız: "Üç İngiliz Generalin İstifası, Irak'ta bir çok Zabitânın Terk-i Hizmeti" SF, c.51, nu.1314, s.170. (İngilizlerin Irak ve mısırda görev yapan bir çok subayının görevi bıraktığına dair bilgileri.)

İmzasız: "Üç Mühim Haber Karşısında, Rusya'dan, Fransa'dan İngiltere'den" SF, c.51, nu.1309, s.104-105. (Rusya, Fransa ve İngiltere'den Telgraflarla bildirilen siyasi ve askeri haberler.)

İmzasız: "Üçüncü Sene-i Harp, İmparator ikinci Wilhelm'in Milletine, Ordu ve Donanmasına Hitabeleri" SF, c.51, nu.1312, s.140. (Savaşın üçüncü yılı nedeniyle Almanya İmparatoru'nun milletine ve ordusuna hitabının değerlendirilmesi.)

İmzasız: "Üsera-ı Harbiye'ye Muavenet" SF, c.51, nu.1307, s.88.(Alman Hükümetinin İngiltere, Fransa ve Rusya'daki esir askerlerine yardım için itilaf devletleriyle yaptığı anlaşma hakkında.)

İmzasız: "Vahdet-i Harekat, İttifak-i Murabba ve İtilaf" SF, c.51, nu.1317, s.200. (Almanya'nın ekonomik ve askerî gücü ile ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "Van Der Goltz Paşanın Cenaze Merasimi, Müteveffanın Tabutu, Haydarpaşa'da Mekteb-i Tıbbiye'de" SF, c.51, nu.1305, s.51. (Van Der Goltz Paşa'nın cenaze töreni hakkında.)

İmzasız: "Varşova Tıp Kongresi" SF, c.50, nu.1299, s.308. (Varşova'da çok sayıda doktorun katılımıyla gerçekleştirilen 'Savaşta Doktorların Yeri ve Önemi' konulu konferans hakkında.)

İmzasız: "Vaziyet-i Harbiye Hakkında. –Üçüncü Harp Senesi Başında" SF, c.51, nu.1312, s.138. (Savaşın seyri hakkında. değerlendirme,)

İmzasız: "Vaziyet-i Harbiye, Binbaşı Maurat'ın Makalesi" SF, c.51, nu.1310, s.122. (Bir askerî münekkidinin Berliner Tagblatt'ta yayımlanan savaşın seyri hakkında değerlendirmesi.)

İmzasız: "Vaziyet-i Umûmiye Fransa Matbuâtı" SF, c.51, nu.1322, s.268. (Fransa basınının 1. Dünya Savaşı'na bakışı hakkında.)

İmzasız: "Vaziyet-i Umûmiye Hakkında, Bir İngiliz Gazetesinin Nokta-ı Nazarı" SF, c.51, nu.1322, s.268. (İngiliz Manchester Guardian gazetesinin savaşın seyri ve İngiliz askerî gücü ile ilgili değerlendirmesi.)

İmzasız: "Vaziyet–i Umûmiye" SF, c.50, nu.1280, s.77-78. (Almanya Maliye Bakanı Doktor Helffrich'in Alman Reichstag Meclisinde yaptığı savaşın genel durumuyla ilgili konuşması hakkında.)

İmzasız: "Vaziyet-i Umûmiye" SF, c.51, nu.1303, s.26. (1.Dünya Savaşı üzerine değerlendirmeler.)

İmzasız: "Vaziyet-i Umûmiye" SF, c.51, nu.1321, s.246. (Cephelerle ilgili değerlendirmeler)

İmzasız: "Vaziyet-i Umûmiye" SF, c.51, nu.1326, s.313-314. (Savaşın seyri ile ilgili genel değerlendirmeler.)

İmzasız: "Vaziyet-i Umûmiye-i Hâzıra Hakkında Bir Fikir" SF, c.50, nu.1280, s.73-74. (Savaş ile ilgili değerlendirmeler, Türkiye ve müttefiklerinin başarılı olduğu yönünde ağır basıyor.)

İmzasız: "Vedigen'in Vefatı Hakkında" SF, c.51, nu.1312, s.143. (İngilizler tarafından batırılan Alman denizaltısının kaptanı 'Vedigen' in ölümü hakkında.)

** **İmzasız: "Veliaht-ı Saltanat Yusuf İzzettin Efendi Hazretlerinin Vefatı, 27 Eylül 1273-19 Kanun-u sâni 1331."** SF, c.50, nu.1285, s.131-133. (Veliaht Yusuf İzzettin Efendi'nin ölümüyle ilgili haber ve resmi bildiriler.)

İmzasız: **"Venedik'te Kaht"** SF, c.51, nu.1319, s.232. (Savaş nedeni ile İtalya'nın Venedik şehrinde ortaya çıkan sıkıntılar hakkında.)

İmzasız: **"Verdun Etrafından"** SF, c.50, nu.1292, s.218. (Verdun civarındaki çatışmalar hakkında haber yazı.)

İmzasız: **"Verdun Hakkında"** SF, c.51, nu.1306, s.74 (Verdun savaşlarıyla ilgili İngiliz ve Fransız basınından yansımalar.)

İmzasız: **"Verdun Karşısında Almanlar"** SF, c.51, nu.1301, s.11. (İsviçre'nin Berner Bonde gazetesinden naklen: Almanya'nın Verdun cephesindeki durumu hakkında.)

İmzasız: **"Verdun Muharebeleri ve Fransa"** SF, c.51, nu.1301, s.11. (Fransa'nın Verdun cephesindeki durumu hakkında.)

İmzasız: **"Verdun Muharebeleri, Düşmanların Ümitleri Boşa Çıktı"** SF, c.51, nu.1306, s.74. (Verdun savaşları sonrası itilafçılar uğradıkları hayal kırıklığı hakkında.)

İmzasız: **"Verdun Muharebeleri, Fransızların Zayiâtı"** SF, c.50, nu.1296, s.271. (Fransa'nın Verdun cephesindeki askeri kayıplarına dair.)

İmzasız: **"Verdun Muharebeleri, Topçunun Vazifesi"** SF, c.50, nu.1299, s.307. (Verdun muharebelerinde topçuların önemi ve Alman topçularının becerileri hakkında.)

İmzasız: **"Verdun Muharebeleri, Vaziyet Fransızlarda Endişe"** SF, c.51, nu.1305, s.60. (Verdun'deki gelişmelerin Fransa üzerindeki etkisi hakkında.)

İmzasız: **"Verdun ve Fransızların İnkisarı"** SF, c.51, nu.1306, s.74. (Verdun mağlubiyeti sonrası Fransız basınının umutsuzluğu hakkında.)

İmzasız: **"Verdun'deki iki Muharebât Hakkında"** SF, c.51, nu.1324, s.291-292. (İsviçreli savaş uzmanının Verdun savaşlarıyla ilgili değerlendirmeleri hakkında.)

İmzasız: **"Verdun'ün Akıbeti Hakkında Endişeleri"** SF, c.51, nu.1309, s.112. (Verdun cephesindeki kayıpların Fransa'yı endişelendirdiği ile ilgili haber yorum.)

İmzasız: "Verdun'ün Son Günleri" SF, c.51, nu.1307, s.84. (Fransızların hezimete uğradığı Verdun Cephesi'ndeki son gelişmelere dair.)

İmzasız: "Verdun" SF, c.50, nu.1292, s.224. (Fransızların Verdun mıntıkasında devam eden savaşla ilgili değerlendirmeleri.)

İmzasız: "Viyana'da Cami-i Şerif" SF, c.50, nu.1287, s.164. (Viyana'da yapılan cami hakkında yayımlanan haber.)

İmzasız: "Viyana'da Cami-i Şerif" SF, c.50, nu.1288, s.172. (Viyana'da yapılmış olan caminin açılışı hakkında.)

İmzasız: "Viyana'da Harp Sergisi" SF, c.51, nu.1310, s.124. (Türkiye ve Bulgaristan'dan gönderilen eşyaların da bulunduğu sergi hakkında)

** **İmzasız: "Von Der Goltz Paşa'nın Cenaze Merâsimi"** SF, c.50, nu.1305, s.51. (Irak'ta vefât eden Alman kumandanın İstanbul'da yapılan cenaze töreni ile ilgili haber.)

İmzasız: "Wilson Mu, Hughes Mu?" SF, c.51, nu.1325, s.296-297. (Amerika'da yapılan seçimlerle ilgili yorumlar.)

** **İmzasız: "Yalan Haberler İmalı Mütehassısı, Ajans Reuters Sistemi"** SF, c.51, nu.1323, s.272. (Reuters Ajansı'nın haberleriyle ilgili yorumlar.)

İmzasız: "Yara Üstüne Tuz, Cilve-i Kader." SF, c.51, nu.1303, s.35-36. (Almanya imparatoru Skagerrak Muharebesi sonrası savaşa katılan subayların da bulunduğu topluluğa yaptığı konuşma.)

İmzasız: "Yeni Yunan Kabinesi" SF, c.51, nu.1318, s.217. (Yunanistan'ın yenilenen bakanlar kurulu ile ilgili haber yazı.)

İmzasız: "Yılbaşı Makaleleri, Azim ve İman ile Harbe Devam" SF, c.50, nu.1281, s.91-92. (Yılbaşı olmasıyla geçen yılın muhasebesini yapan,savaş ve ülkelerin vaziyetlerine ele alan makaleler üzerine yorumlar)

İmzasız: "Yine Ziyaret ve Müzakere" SF, c.51, nu.1318, s.214-216. (Fransa ve İngiltere arasındaki görüşmeler hakkında.)

İmzasız: "Yunan Donanmasının İtilaf Tarafından Zabtı" SF, c.51, nu.1323, s.277. (İtilaf Devletlerinin Yunan Donanmasına el koyması hakkında.)

İmzasız: "Yunan Kıralı İle Hânedan-ı Kraliye Sağ ve Salim" SF, c.51, nu.1309, s.112. (Yunanistan'daki saray yangını sonrası kraliyet ailesinin sağlığı hakkında.)

İmzasız: "Yunan Kralının Sarayı Yangını Nüfusça Zayiat" SF, c.51, nu.1309, s.112. (ajans havastan Yunanistan sarayındaki yangınla ilgili)

İmzasız: "Yunan Saray-ı Kraliyesi Harık-ı Haili" SF, c.51, nu.1309, s.112. (Yunanistan kraliyet sarayındaki yangın ve Yunanistan'dan diğer haberler.)

İmzasız: "Yunanistan Hadisatı, Medeniyet ve Vahşet Meseleleri" SF, c.51, nu.1323, s.276. (İtilaf devletleri ve Yunanistan ilişkileri hakkında.)

İmzasız: "Yunanistan Hadisâtı, Selanik'teki Venizelos Hükümetinin Mahiyeti" SF, c.51, nu.1325, s.296. (Hilâlden naklen: Yunan hükümeti ile ilgili değerlendirme.)

İmzasız: "Yunanistan ile Romanya'nın Bitaraflığı" SF, c.50, nu.1295, s.260. (Yunanistan ile Romanya'nın tarafsızlığı ve izledikleri siyaset hakkındaki değerlendirmeler.)

İmzasız: "Yunanistan ile Romanya'nın Vaziyetleri" SF, c.50, nu.1278, s.53. (Yunanistan ve Romanya'nın savaştaki durumları ile ilgili.)

İmzasız: "Yunanistan İşleri Ne Halde? İtalya ile Yunanistan Arasında" SF, c.51, nu.1325, s.298. (İtalya ile Yunanistan ilişkileri ve Yunanistan'ın durumu hakkında.)

İmzasız: "Yunanistan Reis-i Cedidi Vükelası" SF, c.51, nu.1318, s.220. (İstanbul'da bulunan bir Yunan diplomatının Yunanistan'ın yeni başbakanıyla ilgili açıklamaları.)

İmzasız: "Yunanistan Toprağında İtalyanlar, Rusya İtilafının Politikasını Tasvip Etmiyor" SF, c.51, nu.1323, s.280. (İtilafçılarının Yunanistan politikası hakkında.)

İmzasız: "Yunanistan ve İngiltere" SF, c.51, nu.1302, s.23. (İngiltere ve Yunanistan ilişkileri hakkında.)

İmzasız: "Yunanistan ve Romanya, İtilafçıların Boş Ümitleri." SF, c.51, nu.1318, s.212-214. (Yunanistan ve Romanya ilişkileri hakkında.)

İmzasız: "Yunanistan Yunan Reis-i Vükelasının Beyanâtı" SF, c.51, nu.1322, s.267-268. (Yunan Başbakanı'nın İtalyan gazetesi Corriera Del La Seraya yaptığı açıklamaya dair.)

İmzasız: "Yunanistan, Fransızların Taht-ı İşgalinde." SF, c.51, nu.1302, s.24. (Fransız basınında çıkan Yunanistan aleyhinde yazılar hakkında.)

İmzasız: "Yunanistan'da Efkâr-ı Umûmiye" SF, c.50, nu.1280, s.78. (Atina'dan Osmanişer Loyid muhabirinin bildirdiğine göre: Yunanistan kamuoyunda oluşan Venizelos aleyhtârı gelişmeler hakkında)

İmzasız: "Yunanistan'a Karşı Tazyike Rusya Muhalif" SF, c.51, nu.1323, s.277. (İtilaf devletlerinin Yunanistan politikaları hakkında.)

İmzasız: "Yunanistan'da Müslüman Mebuslar" SF, c.50, nu.1289, s.188. (Yunanistan meclisinde görev yapan yedi Müslüman üyeyle ilgili haber.)

İmzasız: "Yunanistan'da Tatui Sarayı'nın Yangını Hakkında" SF, c.51, nu.1309, s.112. (Yunanistan'daki saray yangınıyla ilgili değerlendirmeler.)

İmzasız: "Yunanistan'da Yunan Kralının Bir Hitabesi" SF, c.51, nu.1319, s.230. (Yunan Kralının bir askeri törenindeki açıklamaları ile ilgili yorum ve değerlendirme.)

İmzasız: "Yunanistan'ın Siyaset-i Hazırası, Venizelos Taraftarlarının Propagandaları" SF, c.51, nu.1304, s.42-43. (Yunanistan'ın iç işleri ve siyasi durumu hakkında.)

İmzasız: "Yunanistan'ın Vaziyeti" SF, c.51, nu.1306, s.72-73. (Yunanistan'ın itilafçılarla ilişkileri ve iç işleri hakkında.)

İmzasız: **"Yüz Sene Evvel İngilizler Ne İse, Yine O"** SF, c.50, nu.1296, s.266-267. (Viyana'da yayımlanan Enformation adlı dergide yüz yıl önceye ait 'Avrupa'nın Düşmanı İngiltere' adlı makalede yazılanlarla İngilizlerin devam eden tavrı arasındaki benzerliğe ait değerlendirme.)

İmzasız: **"Zât-ı Hazret-i Hilafet-pennahîye, Almanya İmparatoru Tarafından Telgraf name"** SF, c.50, nu.1299, s.298. (Almanya İmparatoru Wilhelm'in Irak Zaferi nedeniyle Osmanlı Padişahı Mehmet Reşat'a gönderdiği telgrafın metni.)

İmzasız: **"Zat-ı Hazret-i Padişahı Seyf-i iftihar"** SF, c.51, nu.1306, s.70. (Almanya İmparatorunun Osmanlı Padişahına sunduğu hediye hakkında.)

İmzasız: **"Zat-ı Hazret-i Padişahının Evsaf-ı Cemilesi Hakkında"** SF, c.51, nu.1315, s.175. (Alman gazetelerinde Sultan Mehmet Reşat'ın 72. doğum günü münasebetiyle yayımlanan makale hakkında.)

İmzasız: **"Zeplinlerin Bükreş'te Tahribatı"** SF, c.51, nu.1323, s.274. (Almanların Bükreş'e yaptıkları hava saldırıları hakkında.)

İmzasız: **"Zeplinlerin İngiltere'nin Hücumları, Biri Birine Üstün Dört Gece"** SF, c.50, nu.1295, s.255-256. (Alman hava kuvvetlerinin arka arkaya dört gece İngiltere'ye yaptığı taarruzlar hakkında haber yazı.)

İmzasız: **"Zeplinlerin İngiltere'ye Taarruzu Hakkında"** SF, c.50, nu.1289, s.188. (Daily Mail başmakalesinden: Alman hava taarruzları karşısında çaresiz kalan İngiltere'nin durumu hakkında_)

İmzasız: **"Zimmerman'ın beyanât-ı Mühimmesi"** SF, c.51, nu.1315, s.181. (Almanya Dış işleri Müsteşarı Zimmerman'ın savaşın seyri ile ilgili değerlendirmeleri)

İmzasız: **"Ziraat Bankası"** SF, c.51, nu.1309, s.111. (Frankfurkter Zeitung'dan naklen: Osmanlı Ziraat Bankası'nın tarım ve sanayiinin gelişmesi için önemi ve faaliyetleri.)

İmzasız: "Ziyaretler ve Müttefik Milletler" SF, c.51, nu.1308, s.90. (Alman Reichstag Meclisinin Müttefik devletlerin Meclis başkanlarını daveti ve müttefik devletlerin ilişkileri hakkında değerlendirme.)

4.2. KONULARINA GÖRE*

4.2.1. HABER

4.2.1.1. YURT HABERLERİ

4.2.1.1.1. PARLAMENTO, KANUN, KARARNÂME

"Havâyic-i Zaruriye Meselesi, Meclis-i Mebusân'da Havâyic-i **Zarûriye Kanunun Müzakeresi ve Kabulü"** SF, c.50, nu.1279, s.58.

"Havâyic-i Zaruriye Meselesi" SF, c.50, nu.1275, s.2-3.

"Hayat-ı İktisadiye, Atiyen Faz ü İnkişâf-ı iktisadiyemizin Temini" SF, c.51, nu.1310, s.116-117.

"Meclis-i Millî'nin Küşadı" SF, c.51, nu.1326, 307.

"Meskûkât, Tevhid-i Meskûkât Kanunu Münasebetiyle" SF, c.50, nu.1296, s.262.

4.2.1.1.2. DİPLOMASİ

"Alman Musikisi" SF, c.51, nu.1302, s.22-23.

"Almanya Sefîr-i Cedidi, İtimatnâme Takdimi" SF, c.50, nu.1278, s.46.

"Almanya'da Osmanlı Heyet-i Tıbbiyesi" SF, c.51, nu.1301, s.5.

"Enver Paşa Hazretlerinin Seyahati, Alman Karargahında, İmparator Emirnamesi" SF, c.51, nu.1318, s.212.

"Enver Paşa Hazretleriyle Bulgar Başkumandanı Arasında" SF, c.50, nu.1275, s.13.

"Feldmareşal Hindenburg'a Tebrikât, 50 Sene Askerlik" SF, c.50, nu.1295, s.251.

"Feldmareşal Von Mackensen" SF, c.50, nu.1293, s.226-227.

"Feldmareşallin Bursalılara Teşekkürü" SF, c.50, nu.1297, s.283.

---

* Bu bölümde önünde yazar adı bulunmayan bütün yazılar "İmzasız"dır.

"Hariciye Nâzırı Halil Bey Efendi'nin Viyana Ziyareti" SF, c.51, nu.1323, s.272.

"Hariciye Nâzırımız Almanya'da" SF, c.51, nu.1321, s.246.

"Hükümdârân-ı Azâm Arasında" SF, c.50, nu.1286, s.142.

"İki Nutk-ı Mühim." SF, c.50, nu.1298, s.289-290.

"**Jandarma Binbaşı Kıchener Bey**" SF, c.50, nu.1276, s.25.

"Macarlar ve Türkler, Din-i Mübin-i Muhammedi ve Macaristan'da Hakk-ı Kanuni, Hissiyat-ı Muhadenâtkârâne ve Tezahüratı" SF, c.50, nu.1284, s.125-126.

"Mebuslarımızın Almanya Seyahat-i Hatıratından, Bir Fabrika Ziyareti" SF, c.51, nu.1307, s.78-79.

"Muhterem Mebuslarımızın Almanya Ziyaretleri, Hasan Rıza Paşa ile Mülâkat" SF, c.51, nu.1302, s.15.

"Murassa Seyf-i iftihar, Hükümdarân-ı Azam Arasında" SF, c.51, nu.1323, s.272.

"Mümkün Bir Hadise-i Siyasiye, Paris ve Berlin Muahedenâmelerinin İlgası" SF, c.51, nu.1324, s.282-283.

"Petersburg'daki Sefarethânemiz ve Müttefiklerimizin Sefarethâneleri" SF, c.51, nu.1321, s.254.

"Reichstag Azası Der-saadette." SF, c.50, nu.1298, s.290.

"Reichstag Erkanı Şerefine Ziyafet" SF, c.50, nu.1298, s.290.

"Şark Yolu Hükümdarân-ı Azam Arasında" SF, c.50, nu.1275, s.13.

"Türk ve Alman Muhadeneti, Kıymettâr Hatıralar, Muhteşem Anlar" SF, c.51, nu.1302, s.14.

"Türk ve Macar Muhâdeneti, İki Bir Cemiyetin Teşekkülü Hakkında" SF, C.50, Nu.1282, s.96.

"Türkiye-Almanya İttifakı" SF, c.50, nu.1299, s.304.

"Türkiye Macaristan, Macaristan'a Giden Osmanlı Talebe Hakkında." SF, c.51, nu.1304, s.38.

"Türkiye ve Amerika, Sefir-i Cedidin Beyânâtı" SF, c.51, nu.1317, s.199.

"Türkiye ve Amerika, Sefir-i Cedidin Huzura Kabulü Münasebetiyle" SF, c.51, nu.1320, s.234-235.

"Zat-ı Hazret-i Padişahı Seyf-i iftihar" SF, c.51, nu.1306, s.70.

4.2.1.1.3. HİLÂL-İ AHMER

"Hilâl-i Ahmer'in Hidemât-ı Bergüzidesi" SF, c.50, nu.1299, s.302-303.

"Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nden Teavün-vâ, Vatana Muhabbet Yaralı ve Hasta Askerlere Muavenet" SF, c.51, nu.1305, s.60.

"Hilâl-i Ahmer Menfaâtine Viyana'da Bir Müsamere" SF, c.50, nu.1282, s.95-96.

"Hilâl-i Ahmer Müessesâtına Tecavüz, Düşmanların Harekât–ı Denaetkârânesi" SF, c.50, nu.1280, s.70.

"Hilâl-i Ahmer Pulları Hizmet-i İnsaniyetkârâne ve Şefkat-i Küsterâne." SF, c.51, nu.1305, s.52-53.

"Hilâl-i Ahmer ve Tarafı-ı Padişahî'den Nişanlar" SF, c.51, nu.1321, s.253.

"Hilâl-i Ahmer, Hanımlar Heyet-i Merkeziyesi" SF, c.50, nu.1296, s.269.

"Hilâl-i Ahmer'in Sünnet Düğünü" SF, c.51, nu.1313, s.159-160.

"Hilâl-i Ahmer" SF, c.51, nu.1307, s.88.

"Huzur-u Şahâneye Kabul, Hilâl-i Ahmer Hey'eti" SF, c.50, nu.1276, s.18-19.

4.2.1.1.4. GÜNCEL

"Ağaçtan Top" SF, c.50, nu.1289, s.184.

"Alman Heyeti Musikisi Şehrimizde" SF, c.51, nu.1301, s.2.

"Bağdat'ta Şenlikler" SF, c.51, nu.1301, s.3.

"Balkan Sürat Katarları" SF, c.50, nu.1283 s.110-112.

"Devletlü, İsmetlü Naciye Sultan Hazretlerinin Zîr-i Himâylerinde, Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi" SF, c.51, nu.1313, s.151-152.

"Hatırâ-yı Celâdet, Resm-i Müşa'şa Münasebetiyle" SF, c.50, nu.1295, s.250.

"Huzur-u Şahâneye Kabul, Hilâl-i Ahmer Hey'eti" SF, c.50, nu.1276, s.18-19.

"Iyd-ı İsiklâl-i Osmanî" SF, c.50, nu.1281, s.83.

"Iyd-ı Millî Şenlikleri" SF, c.51, nu.1310, s.115.

"İstihlâk-ı Millî Kadınlar Cemiyet-i Hayriyesinden" SF, c.51, nu.1301, s.12.

"İstiklâl-i Osmânî" SF, c.50, nu.1281, s.83.

"İttihat ve Terakki Kongresi, Pek Mühim Bir Vesika Meclis-i Umûmi Raporu" SF, c.51, nu.1320, s.234.

"Manzume-i Şahânenin Almanya'da Neşri" SF, c.51, nu.1321, s.246.

"Midilli'de Fransızlar" SF, c.50, nu.1295, s.258.

"Muhteşem Bir İhtifal" SF, c.50, nu.1285, s.134.

"Müşir Goltz Paşanın Cenaze Merasimi" SF, c.50, nu.1299, s.308.

"Osmanlı Genç Dernekleri Teşkilatı" SF, c.50, nu.1300, s.310-311.

"Osmanlı Kadınları, Alman Kadınları, Muhadenet ve Şefkat-ı Mütekâbile" SF, c.50, nu.1294, s.238.

"Sertabib-i Hazret-i Fatih, Tabib Yakup" SF, c.50, nu.1294, s.238.

"**Şark ile Almanya Arasında Te'sis-i Münâkâlât, Erbâb-ı Sanayinin Arzuları**" SF, c.50, nu.1281, s.89.

"**Telefon-ı Osmani idaresinin Sene-i Devriyesi**" SF, c.50, nu.1291, s.209.

"**Tevfik Fikret Abidesi**" SF, c.50, nu.1300, s.312.

"**Van Der Goltz Paşanın Cenaze Merasimi, Müteveffanın Tabutu Haydarpaşa'da Mekteb-i Tıbbiye'de**" SF, c.51, nu.1305, s.51.

"**Veliahd-ı Saltanat Yusuf İzzettin Efendi Hazretlerinin Vefatı, 27 Eylül 1273-19 Kanun-ı sâni 1331.**" SF, c.50, nu.1285, s.131-133.

"**Zât-ı Hazret-i Padişahının Evsâf-ı Cemilesi Hakkında**" SF, c.51, nu.1315, s.175.

4.2.1.1.4. RESMİ YAZI, TEBLİGAT, BEYANÂT

"**Almanya'da Hayat-ı Faaliyet**" SF, c.51, nu.1305, s.50.

"**Başkumandan Vekilimiz Hitabe-i Hamaseti**" SF, c.51, nu.1321, s.246.

"**Bunarlov'un beyanâtı**" SF, c.51, nu.1305, s.60.

"**General Falkenhayn'dan Paşa Hazretlerine**" SF, c.50, nu.1299, s.298.

"**Goltz Paşanın Cenaze Merasimi, Enver Paşa Hazretlerinin Nutku**" SF, c.51,

"**Hariciye Nâzırı Halil Bey Efendinin Nutku.**" SF, c.50, nu.1298, s.291-292.

"**Hariciye Nâzırı Halil Bey Efendinin Nutkuna Cevaben Kont Volf Der Mitternich'in İrad Etmiş Olduğu Nutuk.**" SF, c.50, nu.1298, s.292-293.

"**Hariciye Nezaret-i Celilesi Tarafından Berlin ve Viyana Sefaretleri Vasıtasıyla Almanya ve Avusturya-Macaristan Hükümlerine İta Edilen Notanın Suretidir**" SF, c.51, nu.1324, s.283.

"İttihât ve Terâkki Kongresi, Pek Mühim Bir Vesika Meclis-i Umûmi Raporu" SF, c.51, nu.1320, s.234.

"Kut'ül-Âmâre Muzaferiyeti, Zat-ı Şahâneye Arz-ı Malumât ve Tebrikât" SF, c.50, nu.1298, s.286.

"Mekke-i Mükerreme'de Bir Hâdise, Dahiliye Nâzır-ı Muhterem'in Beyanâtı" SF, c.51, nu.1311, s.127. nu.1306, s.73.

"Muhafazakâr Fırkası Rüvesasından Kont Von Vestarip'in Nutku." SF, c.50, nu.1298, s.293.

"Nutk-ı Hümayun" SF, c.51, nu.1326, s.306-307.

"Osmanlıların Çanakkale Zaferini-Enver Paşa Hazretlerinin Meclis-i Millî'de Beyânât-ı Mühimme-yi Tarihiyesi" SF, c.50, nu.1282, s.94.

"Şehzadegân Hazrâtına Fahri Rüteb-i Askeriye Tevcihi" SF, c.50, nu.1287, s.164.

"Taraf-ı Eşref-i Padişahî'den" SF, c.50, nu.1299, s.298.

"Taraf-ı Şeref-i Hazret-i Padişahî'den Haşmetli Almanya İmparatoru Hazretlerine Keşide Buyrulan Telgrafnâme Tercümesidir." SF, c.51, nu.1303, s.33.

"Terfî" SF, c.51, nu.1310, s.123.

"Türkiye ve Amerika, Sefir-i Cedidin Beyânâtı" SF, c.51, nu.1317, s.199.

"Zât-ı Hazret-i Hilâfet-pennahîye, Almanya İmparatoru Tarafından Telgrafname" SF, c.50, nu.1299, s.298.

4.2.1.2. DIŞ HABERLER

4.2.1.2.1. SİYASİ

" Lort Kichener 'in İki Vazifesi Ne İmiş?" SF, c.50, nu.1275, s.14.

" Sasonof un İstifası Hakkında." SF, c.51, nu.1311, s.133.

"Almanya Başvekilinin Nutku Hakkında" SF, c.50, nu.1295, s.258.

"Amerika'da İntibahât Nasıl Cereyan Etti? 600 bin kadın İ'ta-ı Rey Etmiştir" SF, c.51, nu.1326, s.308.

"Fransa Harbiye Nâzırı General Gallieni" SF, c.50, nu.1291, s.209.

"Fransa'da Buhran-ı Hakiki, Harbiye Nâzırı General Gallieni'nin Mevkii" SF, c.50, nu.1291, s.210.

"General Sarrail Ne Yapıyor?" SF, c.51, nu.1323, s.276-277.

"General Sarrail'nin Harekatı ve Fransa Ahvâli" SF, c.51, nu.1322, s.266.

"General Sarrail Venizelos'tan Ne Kazanacak?" SF, c.51, nu.1320, s.242.

"Giridin Mukadderatı, Venizelos'un Hareketi" SF, c.51, nu.1320, s.241.

"Harb-i Umûmî, Kral Konstantin" SF, c.51, nu.1303, s.36.

"Hürriyet ve Tarz-ı Tefekkür, Bir Fransız Gazetenin Almanya Hakkında. Neşriyatı" SF, c.51, nu.1310, s.120.

"İfşaât-ı Mühimme" SF, c.50, nu.1277, s.44.

"İngiliz Siyaseti: İtalya, Portekiz ve İrlandalılar" SF, c.50, nu.1291, s.203-204.

"İngiltere Maskesini Çıkarıyor" SF, c.50, nu.1289, s.186.

"İngiltere, Küçük Hükümetler" "Paris Konferansı" SF, c.50, nu.1293, s.232.

"İtalya Buhranı Yeni Kabine Teşekkülü" SF, c.51, nu.1305, s.59.

"İtalya'da Buhran-ı Vükela" SF, c.51, nu.1304, s.46-47.

"İtilafiyyûnun Balkanlardaki Siyaseti, Dün ve Bugün" SF, c.51, nu.1326, s.308-309.

"Japonya Siyasetinde Kadın" SF, c.50, nu.1287, s.164.

"Katil Hovistof" SF, c.50, nu.1295, s.257-258.

"Lokal Anzeigenring Gazetesinin 14 Ağustos 1916 Nüshasından: Shaw, Edward Grey Aleyhinde" SF, c.51, nu.1315, s.182.

"Meclis-i Mebusân-ı Osmani'nin Küşadı, Bulgaristan'dan Takdirat" SF, c.50, nu.1275, s.3.

"Nutk-ı Padişahı Hakkında" SF, c.50, nu.1275, s.3.

"Rical-i Osmaniye'nin Muvaffakiyetkârânesi" SF, c.50, nu.1275, s.13.

"Romanya'nın Siyaset-i Hariciyesi" SF, c.50, nu.1283 s.114-116.

"Rus Harbiye Nâzır-ı Sabıkı, Taht-ı Mahkemede" SF, c.50, nu.1293, s.234.

"Rus Maliye Nâzırının İstifası" SF, c.51, nu.1315, s.184.

"Rusya Ahvâli" SF, c.50, nu.1295, s.258.

"Rusya'da İhtilafât" SF, c.50, nu.1280, s.80.

"Rusya'da Hareket-i İhtilaliye" SF, c.51, nu.1315, s.183.

"Rusya'da Tebdil-i Vükela" SF, c.51, nu.1310, s.124.

"Rusya'nın Balkan Entrikaları, Rus Siyasetinin Balkanlarda Safhatı ve Sukût u Üfûlu" SF, c.50, nu.1284, s.126.

"Sasonof Çekildi, Hadise Etrafında" SF, c.51, nu.1311, s.132-133.

"Selanik'te Hükümet Teşkili Fikri Kamilen Akim Kalmıştır, Venizelos'un Bozgunluğu, İtilafçılar da Yüz Çevirdiler, Bir Kere Daha Anlaşıldı ki..." SF, c.51, nu.1325, s.302

"Sönük Haberler, Yunanistan Hadisâtı Etrafında" SF, c.51, nu.1325, s.302-303.

"Wilson Mu, Hughes Mu?" SF, c.51, nu.1325, s.296-297.

"Yeni Yunan Kabinesi" SF, c.51, nu.1318, s.217.

"Yunanistan Hadisâtı, Selanik'teki Venizelos Hükümetinin Mahiyeti" SF, c.51, nu.1325, s.296.

"Yunanistan ile Romanya'nın Bitaraflığı" SF, c.50, nu.1295, s.260.

"Yunanistan Reis-i Cedidi Vükelası" SF, c.51, nu.1318, s.220.

"Yunanistan'da Efkâr-ı Umûmiye" SF, c.50, nu.1280, s.78.

"Yunanistan'ın Siyaset-i Hazırası, Venizelos Taraftarlarının Propagandaları" SF, c.51, nu.1304, s.42-43.

4.2.1.2.2. PARLAMENTO, KANUN, KARARNÂME

"Alem-i İnsaniyet ve Medeniyet Nazarında, Almanya Başvekilinin Nutk-ı Muazzamı Münasebetiyle" SF, c.50, nu.1295, s.251.

"Almanya'da Havaic-i Zaruriye ve Şeker" SF, c.50, nu.1286, s.152.

"Avam Kamarasında Sulh Bahsi" SF, c.51, nu.1315, s.184.

"Avam Kamarasında" SF, c.51, nu.1314, s.172.

"Biz İtalyanlar Değiliz" SF, c.50, nu.1280, s.80.

"Bulgaristan,da Ordunun ve Ahalinin İaşesi" SF, c.50, nu.1296, s.265.

"Çanakkale Meselesi İngiliz Parlamentosunda" SF, c.50, nu.1275, s.3-4.

"Çanakkale ve Irak Seferleri , İngiliz Avam Kamarasında" SF, c.51, nu.1310, s.121.

"Çanakkale'den Gidecekler Mi?" SF, c.50, nu.1275, s.7.

"Fransa Limanları ve Sulh Sözü" SF, c.50, nu.1296, s.268.

"Fransa Meclis-i Mebusânının Celse-i Hafiyesi, Hakkında, Fransa İngiltere'nin Elinde" SF, c.51, nu.1307, s.79.

"Fransa Meclis-i Mebusânının Patırtılı Celsesi, Sulh Arzuları" SF, c.51, nu.1319, s.229.

"Fransız Meclis-i Mebusânında Münakaşât ve Bir Beyanın Cevapları" SF, c.51, nu.1319, s.229.

"Hindistan'da Japonlar" SF, c.50, nu.1279, s.68.

"**İfşaât-ı Mühimme**" SF, c.50, nu.1277, s.44.

"**İngiliz Sensörinin Cilveleri**" SF, c.50, nu.1294, s.247.

"**İngilizlerce Muahedeler Paçavra**" SF, c.50, nu.1277, s.40.

"**İngilizlerin İrlanda'da Mezalimi**" SF, c.51, nu.1305, s.51.

"**İngiltere ve Fransa, İngiltere'nin Hizmet-i Mecburiye-i Askeriye Kanunu Münasebetiyle**" SF, c.50, nu.1283 s.113.

"**İngiltere'de Halet-i Ruhiye**" SF, c.50, nu.1276, s.31.

"**İngiltere'nin İki Ahz-ı Asker Kanun-ı Acibi Hakkında**" SF, c.50, nu.1282, s.98-100.

"**İrlanda Muhtariyeti ve İngiltere**" SF, c.51, nu.1307, s.88

"**İspanya Ordusu**" SF, c.50, nu.1294, s.248.

"**İtalya Meclis-i Mebusânında**" SF, c.50, nu.1295, s.259.

"**İtalya Parlamentosu'nda**" SF, c.50, nu.1280, s.75-76.

"**İtalyan Hariciye Nâzırının Nutku**" SF, c.50, nu.1296, s.267-268.

"**Kût'ül-Âmâre`de İngiliz Hezimeti, Avam Kamarasında Münakaşası**" SF, c.51, nu.1309, s.104.

"**Lort Haldan'a Karşı Şiddetli Mühâcemât**" SF, c.51, nu.1309, s.108.

"**Ma'hûd D'annunzio**" SF, c.50, nu.1278, s.56.

"**Milletler Fedakarlıklar, Murakabeleri, Reichstag'ın İçtimâ-yı Ahiri Münasebetiyle.**" SF, c.51, nu.1322, s.260-261.

"**Reichstag ve Sulh İhtimali**" SF, c.50, nu.1279, s.64-65.

"**Reichstag'da**" SF, c.50, nu.1279, s.65-66.

"**Reichstag'da Müzekerât-ı Mühimme**" SF, c.51, nu.1321, s.254.

"**Romanya'da İhtikar Aleyhinde**" SF, c.50, nu.1292, s.222.

"**Vaziyet–i Umûmiye**" SF, c.50, nu.1280, s.77-78.

"**Yunanistan'da Müslüman Mebuslar**" SF, c.50, nu.1289, s.188.

"Ziyaretler ve Müttefik Milletler" SF, c.51, nu.1308, s.90.

4.2.1.2.3. DİPLOMASİ, ULUSLARARASI İLİŞKİLER

"Alem-i İslâm" SF, c.50, nu.1277, s.34

"Alman Ticareti, İngiliz Hasedi" SF, c.50, nu.1292, s.223-224.

"Almanya ve Müttefikleri" SF, c.50, nu.1292, s.217.

"Almanya ve Amerika, Tezahürat-ı Dostane" SF, c.50, nu.1300, s.318.

"Almanya ve İtalya" SF, c.51, nu.1310, s.124.

"Almanya ve Romanya-Mühim Bir İtilaf-ı İktisadiye" SF, c.50, nu.1296, s.265.

"Almanya'nın Amerika'ya Cevabî Notası" SF, c.50, nu.1299, s.306-307.

"Almanya'nın Amerika'ya Notası, Taht'ül-bahrler Muharebesi Hakkında" SF, c.50, nu.1299, s.305.

"Amerika Sefer-i Cedidinin beyanâtı" SF, c.51, nu.1318, s.211-212.

"Amerika ve İngiltere" SF, c.50, nu.1285, s.136.

"Amerika ve İtilafçılar, Bir Fransız'ın Müşahedât ve Neşriyatı." SF, c.50, nu.1295, s.257.

"Amerika ve Japonya, Japonların Âmâl-ı Hârisâne ve İstila-ı Ceviâneleri Hakkında" SF, c.50, nu.1289, s.180-182.

"Amerika'dan Sulha Tavassut" SF, c.50, nu.1289, s.188.

"Amerika'nın Notası, Taht'ül-bahrler Muharebesinin Safhâtı" SF, c.50, nu.1297, s.282.

"Arnavutlar ve Karadağlılar" SF, c.50, nu.1277, s.40.

"Askuith'in Nutku Belçika'nın Tahlisi." SF, c.50, nu.1297, s.284.

"Avusturya İmparatorluğu ve Çek Milleti" SF, c.50, nu.1296, s.271.

"Bir Macar Cemiyetin Teşekkülü" SF, c.51, nu.1307, s.88.

"Biz İtalyanlar Değiliz" SF, c.50, nu.1275, s.7.

"Boğazlar Hakkında İngiliz-Rus Mukavelesi" SF, c.51, nu.1320, s.239.

"Bulgaristan ve Romanya, Bulgarlar ve Ruslar" SF, c.51, nu.1316, s.188-190.

"Bulgaristan ve Romanya" SF, c.51, nu.1319, s.227-228.

"Bulgaristan ve Yunanistan" SF, c.50, nu.1276, s.30.

"Cevab'ül Cevap, Amerika'dan Almanya'ya" SF, c.50, nu.1300, s.314-315.

"Deutschland Taht'ül-bahrini Amerikalılar Katiyen Bir Sefine-i Harbiye ilan Ediyorlar" SF, c.51, nu.1309, s.108.

"Deutschland Ticaret Taht'ül-bahrinin Müddet-i Seferi Hamülesi" SF, c.51, nu.1309, s.109.

"Felemenk ve İngilizlerin Tecavüzâtı" SF, c.51, nu.1311, s.136.

"Fransa'da Almanlar" SF, c.50, nu.1291, s.212.

"Fransa'da Halet-i Ruhiye" SF, c.50, nu.1291, s.212.

"İktisadi Konferans" SF, c.50, nu.1297, s.284.

"İngiliz Siyaseti; İtalya, Portekiz ve İrlandalılar" SF, c.50, nu.1291, s.203-204.

"İngilizlerin Fransızlara Tehdidâti, Fransa'da Sulh Cereyanları." SF, c.50, nu.1280, s.72.

"İngilizlerle Ruslar Arasında Japonya İngiltere'nin Rusya'ya Tehdidi" SF, c.51, nu.1320, s.236.

"İngiltere ve Fransa, İngiltere'nin Hizmet-i Mecburiye-i Askeriye Kanunu Münasebetiyle" SF, c.50, nu.1283 s.113.

"İngiltere ve İsveç" SF, c.50, nu.1280, s.80.

"İngiltere, Küçük Hükümetler" SF, c.50, nu.1293, s.232.

"İngiltere'nin Endişesi, Rus Politikası" SF, c.51, nu.1318, s.220.

"İran Hakkındaki Rus-İngiliz Mukavelesi" SF, c.51, nu.1317, s.206.

"İrlandalılar ve İngilizler" SF, c.51, nu.1302, s.23-24.

"İstikbale Doğru Müttefikler Arasında [Kongre]" SF, c.50, nu.1277, s.35.

"İstikbale Doğru Müttefikler Arasında [Kongre]" SF, c.50, nu.1277, s.35.

"İsveç ve Romanya" SF, c.50, nu.1294, s.239.

"İtalya, itilafçılar Arasında" SF, c.50, nu.1289, s.186-187.

"İtalyanlar, Romanyalılara Ne Diyor?" SF, c.51, nu.1317, s.207.

"İtilafçılar Arasında, İngiltere" SF, c.50, nu.1296, s.263.

"İtilafçılar Bitaraflar Aleyhinde" SF, c.50, nu.1300, s.319.

"İtilafçılar Bitaraflar Aleyhinde" SF, c.50, nu.1300, s.319.

"İtilafçıların İhtilafları Tebarüz Ediyor." SF, c.50, nu.1275, s.11-12.

"İtilafçıların İhtilafları Tebarüz Ediyor." SF, c.50, nu.1275, s.11-12.

"Japonya ve İngiltere" SF, c.51, nu.1301, s.12.

"Karadağ Kralı, Sırp Veliahdı" SF, c.50, nu.1298, s.297.

"Kristiyanya Konferansı, İskandinavya Hükümetleri Nâzırlarının Notası" SF, c.51, nu.1319, s.224.

"Küçük Milletlerin Hukuku" SF, c.51, nu.1317, s.201-202.

"Lahey Sulh Konferansı Muharebe ve Bitaraflar" SF, c.51, nu.1317, s.200-201.

"Londra'da Ne Yaptılar? İngilizlerle Fransızlar Meğer Müttefiklermiş" SF, c.51, nu.1304, s.41-42.

"Milel Mahkumiye Kongresi" SF, c.51, nu.1308, s.98.

"Milletler Kongresi Hakkında" SF, c.51, nu.1312, s.146.

"Paris Konferansı-İtilafçılar İtilaf Arıyor" SF, c.50, nu.1288, s.173.

"Paris Konferansı ve İtilaf-ı Muhayyel" SF, c.50, nu.1293, s.228-229.

"Paris Konferansı" SF, c.50, nu.1293, s.228.

"Passitch ve Venizelos" SF, c.50, nu.1277, s.38.

"Portekiz, Sırbistan, Romanya gazeteleri" SF, c.50, nu.1295, s.259.

"Romanya ve itilafçılar" SF, c.50, nu.1295, s.258.

"Romanya ve İtilafçılar" SF, c.50, nu.1295, s.258.

"Romanya, İtalya ve Sırbistan İdealleri Karşı İngiliz İtirazı" SF, c.51, nu.1318, s.218.

"Romanya'nın Avusturya ve Macaristan İttifakı Hakkında" SF, c.51, nu.1317, s.206.

"Romanya'nın Siyaset-i Hariciyesi" SF, c.50, nu.1283 s.114-116.

"Rus-Japon Muahedesi" SF, c.51, nu.1312, s.146.

"Rus ve İngiliz Dostluğu" SF, c.51, nu.1304, s.40.

"Ruslar ve Romanyalılar" SF, c.51, nu.1321, s.256.

"Rusya Ahvâli" SF, c.50, nu.1293, s.233-234.

"Rusya ile Müttefikleri Arasında Gerginlik" SF, c.50, nu.1297, s.284.

"Rusya ile Müttefikleri Arasında Gerginlik" SF, c.50, nu.1297, s.284.

"Rusya ve İngiltere Biri Birine Karşı Tehditkâr mı?" SF, c.51, nu.1321, s.248-249.

"Rusya ve İngiltere, Vasiyet-i Hazıraya Göre" SF, c.51, nu.1314, s.166-168.

"Rusya ve İngiltere, Bazı Rivayetler Etrafında" SF, c.51, nu.1318, s.220.

"Rusya ve Romanya" SF, c.51, nu.1309, s.102.

"Rusya'da Bir Prens" SF, c.50, nu.1286, s.143-144.

"Rusya'da Makbul ve Menkûblar" SF, c.51, nu.1320, s.244.

"Rusya'nın Balkan Entrikaları – Rus Siyasetinin Balkanlarda Safhatı ve Sukût u Üfûlu" SF, c.50, nu.1284, s.126.

"Sırbistan'ın Âmâlı ve İtilafçılar" SF, c.50, nu.1300, s.320.

"Sırbistan'ın Âmâlı ve İtilafçılar" SF, c.50, nu.1300, s.320.

"Süveyş Kanalı" SF, c.51, nu.1320, s.239.

"Tuna Kongresi" SF, c.51, nu.1317, s.208.

"Türkiye ve Alman Münasebeti" SF, c.51, nu.1318, s.210-211.

"Yine Ziyaret ve Müzakere" SF, c.51, nu.1318, s.214-216.

"Yunanistan İşleri Ne Halde? İtalya ile Yunanistan Arasında" SF, c.51, nu.1325, s.298.

"Yunanistan ve İngiltere" SF, c.51, nu.1302, s.23.

"Yunanistan ve Romanya, İtilafçıların Boş Ümitleri." SF, c.51, nu.1318, s.212-214.

4.2.1.2.4. RESMİ YAZI, TEBLİGAT, BEYANÂT

"Almanya Başvekili, Romanya" SF, c.50, nu.1280, s.80.

"Alman Başvekili Von Betmann Hollweg'in İki Nutku" SF, c.51, nu.1325, s.300-301.

"Alman İstihbarat Dairesinden Tebliğ Olunmuştur. Mühim Bir İtiraf" SF, c.51, nu.1321, s.247-248.

"Alman Kadınları" SF, c.50, nu.1277, s.44.

"Alman Muzafferiyet-i Bahriyesi, Amerika'da Tesiri" SF, c.51, nu.1303, s.33.

"Alman Resmi Tebliğlerini Rusların Nasıl Tahrif Ediyorlar?" SF, c.51, nu.1310, s.116.

"Alman Taht'ül-bahrlerinin Bahr-i Muhitte Faaliyeti" SF, c.51, nu.1322, s.259.

"Almanya Başvekili, Romanya" SF, c.50, nu.1280, s.79.

"Almanya Başvekili'nin Nutku" SF, c.51, nu.1303, s.34.

"Almanya Başvekilinin Reichstag Nutku" SF, c.51, nu.1320, s.235-236.

"Almanya İmparatoru'nun Askerlere Hitabesi" SF, c.51, nu.1322, s.260.

"Amerika Reisicumhuru. Sulh Mümkün Olduğu Kadar Çabuk Münakıt Olmalı" SF, c.51, nu.1304, s.46.

"Amerika Sefer-i Cedidinin Beyanâtı" SF, c.51, nu.1318, s.211-212.

"Amerika'dan Yüksek Bir Ses-Amerika Neye Hazırlanıyor?" SF, c.50, nu.1285, s.138-139.

"Avusturya Macaristan Hariciye Nezaretinin Bir Notası" SF, c.51, nu.1302, s.17-18.

"Beşinci Alman Harp İstikrazı Hakkında, Reichbank Müdürünün beyanâtı" SF, c.51, nu.1324, s.290.

"Beynelmilel Sosyalistler Konferansı, Sulh Meselesi" SF, c.50, nu.1299, s.308.

"Bir İtalyan Tebliği." SF, c.50, nu.1294, s.248.

"Bir Metropolin İfadâtı" SF, c.51, nu.1316, s.196.

"Bir Rus Emirnamesi" SF, c.51, nu.1316, s.196.

"Bulgar Başkumandanı'nın Beyanâtı" SF, c.51, nu.1313, s.157.

"Bulgar Kralı Ferdinand'ın beyanâtı" SF, c.51, nu.1324, s.292.

"Bulgaristan Başkomutanı General Çekofff 'un Emirnamesi" SF, c.51, nu.1317, s.205

"Bulgaristan Harbiye Nâzırının beyanâtı" SF, c.51, nu.1322, s.266.

"Bulgaristan ve Romanya" SF, c.51, nu.1319, s.227-228.

"Bulgaristan Viyana Seferinin beyanâtı" SF, c.51, nu.1317, s.205.

"Bulgaristan'ın İsviçre Maslahatgüzarının beyanâtı" SF, c.51, nu.1317, s.205.

"Bulgaristan'ın Harbe Duhulü Sene-i Devriyesi" SF, c.51, nu.1322, s.265.

"Doktor Helffrieh'in Nutku Hakkında" SF, c.50, nu.1280, s.72.

"Drama Metropolinin Nutku" SF, c.51, nu.1315, s.184.

"Feldmareşal Hindenburg'un beyanâtı" SF, c.51, nu.1324, s.284.

"Feldmareşal Von Hindenburg" SF, c.51, nu.1316, s.193.

"Fransa Ahvâl-ı Maliyesi" SF, c.50, nu.1288, s.175.

"Fransa Reis-i Vükelasının Nutku" SF, c.51, nu.1318, s.217-218.

"Fransa'da Sulh Arzuları. Anatole France'ın Sözleri Üzerine" SF, c.51, nu.1324, s.284-285.

"General Çekoff'un Bir Emirnâmesi" SF, c.51, nu.1322, s.266.

"General Moltke'nin Beyanâtı, Vasiyet-i Harbiye Hakkında" SF, c.50, nu.1300, s.317-318.

"Harbin Üçüncü Senesine Girildi, Almanya İmparatoru'nun Beyannameleri" SF, c.51, nu.1312, s.139-140.

"Hindenburg Hakkında Takdirât" SF, c.51, nu.1323, s.280.

"İmparator Wilhelm'in İfâdâtı" SF, c.51, nu.1314, s.164.

"İmparatorun Telgrafnâmesi ve Sair Tebrikât" SF, c.51, nu.1315, s.176.

"İngilizlerin Seyahat-ı İğfalkârânesi, Bir Belçikalının İngiliz Seyahatini Teşrihi." SF, c.50, nu.1283 s.114.

"İngiltere Sulh Cereyanı" SF, c.51, nu.1319, s.231.

"İngiltere, Küçük Hükümetler" SF, c.50, nu.1293, s.232.

"İngiltere'nin Tecavüzâtı, Felemenk Hükümeti'nin Müdafaâtı" SF, c.51, nu.1311, s.133-134.

"Kölnische Zeitung Gazetesinden Rusya: Rusya Duma Murahhasları Memleketlerine Ne Menfaat Teminiyle Avdet Eylediler?" SF, c.51, nu.1315, s.176-177.

"Makedonya'da Türkler ve Bulgarlar" SF, c.50, nu.1278, s.54.

"Makedonya'daki Son Muheberâta Dair Bir Bulgar Zabitinin Şâyân-ı Dikkat beyanâtı" SF, c.51, nu.1325, s.297.

"Mareşal Hindenburg'un Efkâr-ı Siyasiyesi" SF, c.51, nu.1318, s.212.

"Mareşal Hindenburg'un beyanâtı" SF, c.50, nu.1283 s.109-110.

"Müşir Liman Paşa'nın İfadâtı, Kahraman Askerlerimiz Hakkında" SF, c.51, nu.1319, s.224-225.

"Romanya Kralı'nın Times Muhabirine Meyusâne Sözleri" SF, c.51, nu.1322, s.260.

"Rusya ile Müttefikleri Arasında Gerginlik" SF, c.50, nu.1297, s.284.

"Rusya Ordularında İtaatsizlik" SF, c.50, nu.1297, s.284.

"Rusya'da Museviler Hakkında Mezâlim" SF, c.50, nu.1294, s.245.

"Rusya'daki Akvam-ı Mahkuma Cemiyetinin Bütün Vatandaş Dostlarına Beyanname" SF, c.51, nu.1309, s.109.

"Sırplıların Hezimetleri, Bulgar Tebliğ-i Resmisi, Niş'in Sukutundan Priştine'nın Sukutuna Kadar." SF, c.50, nu.1276, s.20-22.

"Sir Grey'in beyanâtından Sonra İngiliz Matbuâtı Ne Söylüyor?" SF, c.51, nu.1324, s.286-287.

"Souchon Paşa'nın Takdiratı" SF, c.50, nu.1283 s.112.

"Suen Heden'in Türkiye Hakkında Beyânâtı" SF, c.51, nu.1321, s.254.

"Sulh Sesi, Amerika Reisicumhurunun Beyanât-ı Mühimmesi." SF, c.51, nu.1304, s.46.

"Sulh Sözleri, Bir Amerika Seferi 'Sulh yakın!' Diyor" SF, c.51, nu.1315, s.182-183.

"Sulh Sözleri" SF, c.50, nu.1278, s.49-51.

"Sulhtan Bahsedenler" SF, c.51, nu.1315, s.184.

"Şarlatanlar İtiraf Ediyorlar" SF, c.51, nu.1314, s.168.

"Talat Bey Efendi hakkında Takdirat" SF, c.50, nu.1276, s.30.

"Yara Üstüne Tuz, Cilve-i Kader." SF, c.51, nu.1303, s.35-36.

"24.600 Metre Tûlûunda Bir Muhtıra, İnsaniyet Lehinde Bir Seda-ı Muhabbet-nema." SF, c.51, nu.1302, s.24.

"Yunanistan Yunan Reis-i Vükelasının Beyanâtı" SF, c.51, nu.1322, s.267-268.

"Yunanistan'da Yunan Kralının Bir Hitabesi" SF, c.51, nu.1319, s.230.

"Zimmerman'ın beyanât-ı Mühimmesi" SF, c.51, nu.1315, s.181.

4.2.1.2.5. GÜNCEL

"30 Şubat 1904 Tarihli" SF, c.50, nu.1290, s.200.

"Achileon Kasrı Israrı" SF, c.50, nu.1276, s.30.

"Alman Cemiyeti, Harbe Devam" SF, c.50, nu.1276, s.30.

"Alman İmparatoriçenin Sene-i Devriyesi" SF, c.51, nu.1323, s.277.

"Alman Kadınları" SF, c.50, nu.1277, s.44.

"Alman Şark Cemiyeti" SF, c.50, nu.1293, s.235.

"Almanya Hakkında, Bazı Faydalı Hakikatler" SF, c.51, nu.1314, s.171-172.

"Almanya'da Bakır" SF, c.50, nu.1291, s.209.

"Almanya'da Çocuk Yuvaları" SF, c.51, nu.1319, s.222.

"Almanya'nın Der-saadet ve Sofya Sefarethâneleri." SF, c.51, nu.1303, s.36.

"Amerika'da İrlandalılar" SF, c.51, nu.1302, s.24.

"Amerika'da Museviler Günü, Bir Günde Üç Dört Milyon Dolar" SF, c.50, nu.1291, s.210.

"Amerikalıların Cihadı Teşviki" SF, c.50, nu.1289, s.188.

"Avrupa'nın En Büyük Değirmeni" SF, c.50, nu.1288, s.172.

"Avusturya Reis-i Vükelası Kont Strugie'nin Katli" SF, c.51, nu.1323, s.273.

"Avusturya ve Macar Ordusunda (12) Yaşında Bir Asker" SF, c.51, nu.1302, s.24.

"Bağdat'ta Kar" SF, c.50, nu.1288, s.172.

"Balkan Sürat Katarları" SF, c.50, nu.1283 s.110-112.

"Berlin İle Sofya Arasında Telefon" SF, c.50, nu.1280, s.80.

"Bir İngiliz Neferin Mektubu" SF, c.50, nu.1293, s.236.

"Bir Macar Cemiyetin Teşekkülü" SF, c.51, nu.1307, s.88.

"Brusell İngiliz Vapuru Kumandanının İdame-i Mahkûmiyeti ve İdamı" SF, c.51, nu.1311, s.134.

"Budapeşte Mektupları, Bosna Müslümanları ve Din–i Muhammedi'nin Kanunen Meri'yeti." SF, c.50, nu.1285, s.140.

"Bulgaristan'da Şiddet-i Şitâ" SF, c.50, nu.1277, s.40.

"Bükreş Hatırası" SF, c.51, nu.1319, s.232.

"Bükreş'te Neler Oluyor?" SF, c.51, nu.1317, s.207-208.

"Deutschland Taht'ül-bahrinin Amerika'dan Avdeti Üzerine" SF, c.51, nu.1315, s.176.

"Deutschland Taht'ül-bahrinin Avdeti Almanya'da Ezhâr-ı Şadımanı" SF, c.51, nu.1315, s.175-176.

"Deutschland Ticaret Taht'ül-bahrinin Amerika'dan Hareketi" SF, c.51, nu.1310, s.122.

"Deutschland Ticaret Taht'ül-bahrinin Müddet-i Seferi Hamülesi" SF, c.51, nu.1309, s.109.

"Deutschland Ticaret Taht'ül-bahriyle Bir Sefer İçin 50 Bin Dolar" SF, c.51, nu.1309, s.110.

"Deutschland Taht'ül-bahrinin Baltimore Amerika Limanı'na Muvasalatı" SF, c.51, nu.1312, s.148.

"Deutschland'ın Avdeti, Bir Muvaffakiyet-i Mühimme" SF, c.51, nu.1315, s.179-180.

"Dul Ana, Yedi Çocuğu Asker" SF, c.51, nu.1302, s.24.

"Fas'ta Almanlar" SF, c.50, nu.1291, s.207-208.

"Filistin ve Suriye'de Âsâr-ı Umrân" SF, c.51, nu.1317, s.199.

"Fransa Şövalyeleri Vahşiler Mi Oldu?" SF, c.50, nu.1296, s.272.

"Fransa'da Hawer Limanı'nın Hali" SF, c.51, nu.1309, s.110.

"Fransa'da Almanlar" SF, c.50, nu.1291, s.212.

"Fransa'da Asker Fıkdanı" SF, c.50, nu.1297, s.284.

"Fransa'da Kömür Buhranı" SF, c.51, nu.1302, s.20.

"Fransız Kadınları" SF, c.50, nu.1300, s.319.

"Fransızların 14 Temmuz Yortusu" SF, c.51, nu.1311, s.132.

"Genç Mısırlılar, Protestoları" SF, c.51, nu.1318, s.212.

"General Van Moltke'nin Vefatı" SF, c.51, nu.1305, s.51.

"General Von Moltke'nin Vefatı Hakkında. Tesirât." SF, c.51, nu.1305, s.52.

"Guriç'te Yeraltı Hayatı" SF, c.50, nu.1280, s.80.

"Hadise-i Mühimme ,Bir Alman Taht'ül-bahrinin Amerika'ya Muvasalatı" SF, c.51, nu.1321, s.247.

"Harb-i Hazır ve Medeniyet, Papa'nın beyanâtına Karşı Fransız Tehevvüratı" SF, c.50, nu.1291, s.202-203.

"Hindistan'da İngiltere'nin Vaziyet-i Vahimesi" SF, c.51, nu.1321, s.254.

"Irak'ta İngilizlerin Hintli Polisleri" SF, c.51, nu.1302, s.24.

"İngiliz Hıyanetine Bir Misal" SF, c.51, nu.1312, s.148.

"İngiliz Hilekârlığı" SF, c.50, nu.1293, s.236.

"İngiliz Ordusunda Aşçı Kadınlar" SF, c.50, nu.1296, s.270.

"İngilizler, Museviler Aleyhinde" SF, c.50, nu.1292, s.219.

"İngilizler, Kavâid-i İptidaiye-i İnsaniyeden Bihaber" SF, c.51, nu.1312, s.145-146.

"İngiltere'de Bir Natıka-perdazın Mahkûmiyeti" SF, c.50, nu.1295, s.260.

"İngiltere'de Gramofon Zabıtaları" SF, c.50, nu.1294, s.247.

"İran'dan Mektup, Birkaç Ay Evvel İran'a Gitmiş Olan Bir Dostumuzun Şiraz'dan Göndermiş Olduğu Mektuptan" SF, c.51, nu.1319, s.232.

"İrlanda Meselesi Hakkında" SF, c.51, nu.1311, s.136.

"İrlanda Vakayi'i" SF, c.51, nu.1306, s.75.

"İrlanda'da Polis ile Milis" SF, c.50, nu.1296, s.272.

"İstikbal Beyannamesine Kıraati, Varşova'da Büyük Nümayişler, Ahali Arasında Tezahürat Fevkalade" SF, c.51, nu.1325, s.295.

"İtalyanların Askerliği ve Te'cilât" SF, c.50, nu.1294, s.248.

"Jaures'ın Evrak-ı Mühimmesi ve Fransa Hükümeti" SF, c.51, nu.1321, s.253.

"Jaures'ın Evrakı, Hayal ve Hakikat Arasında" SF, c.51, nu.1323, s.274-275.

"Jaures'ın Katli Hakkında" SF, c.50, nu.1279, s.68.

"Karadağ Kraliçesi ve Kızları" SF, c.51, nu.1315, s.184.

"Karmen Silva, Romanya Kraliçesi (Elizabeth) Vefatı" SF, c.50, nu.1290, s.190-191.

"Kolanya'da Salib-i Ahmer Sergisi" SF, c.51, nu.1319, s.222-223.

"Kutup Seyyahının Avdet ve Hayreti" SF, c.51, nu.1309, s.107-108.

"Kuvvâ-yı Azim, Berlin ve İstanbul Yolunun Küşadı, Netâici" SF, c.50, nu.1277, s.36.

"Lehistan Fedaileri İçin" SF, c.51, nu.1312, s.148.

"Lehistan İstikbalinin Tesirât-ı Muhtemele-i Atiyesi" SF, c.51, nu.1325, s.295-296.

"Leipzig İstasyonu" SF, c.50, nu.1278, s.56.

"Londra'nın Bir Otelinde Bir Amerikalı" SF, c.50, nu.1296, s.272.

"Medeniyet Yaldızı, Moskof Vahşeti" SF, c.51, nu.1301, s.12.

"Medeniyet Yaldızı, Moskof Vahşeti" SF, c.51, nu.1301, s.12.

"Mısırlıların Kongresi" SF, c.50, nu.1279, s.68.

"Müteveffa Romanya Kralı Karal'ın Son Arzuları" SF, c.51, nu.1318, s.218.

"Nişanlanıyorlarmış, İngiliz Veliahdıyla İtalyan Kralı'nın Kızı" SF, c.51, nu.1305, s.60.

"Panama Kanalı'nda" SF, c.50, nu.1289, s.184.

"Paris'te Alman Müzesi" SF, c.50, nu.1293, s.236.

"Paris'te Fesat-ı Ahlak" SF, c.51, nu.1319, s.232.

"Rahip Veterle Ne Sayıklıyor? 120 Milyar Tazminat" SF, c.51, nu.1311, s.135.

"Rical-i Osmaniye'nin Muvaffakiyetkârânesi" SF, c.50, nu.1275, s.13.

"Romanya Kraliçesi Elizabeth'in Vasiyetnamesi" SF, c.50, nu.1291, s.209.

"Romanya'da, Krallık Hibesi" SF, c.50, nu.1299, s.308.

"Romanya'yı Harbe Sürükleyenlerden Biri Philipesco'nun Akıbeti" SF, c.51, nu.1324, s.284.

"Rus Mezalimi" SF, c.51, nu.1303, s.36.

"Rusya Ahvâl-i Dahiliyesi" SF, c.50, nu.1297, s.284.

"Rusya'da Museviler, Münakaşalar" SF, c.50, nu.1292, s.219-220.

"Rusya'da Fesâd-ı Ahlâk ve İhtikâr" SF, c.50, nu.1286, s.148.

"Rusya'da Hareket-i İhtilâliye" SF, c.51, nu.1315, s.183.

"Rusya'da Museviler Hakkında Mezalim" SF, c.50, nu.1300, s.320.

"Rusya'da Pek Şiddetli Soğuklar" SF, c.50, nu.1281, s.88.

"Rusya'daki Müslümanlar" SF, c.50, nu.1280, s.79.

"Rusya'nın Ahvâli" SF, c.51, nu.1319, s.229.

"Sırp Evrakı Arasında" SF, c.51, nu.1312, s.147.

"Süveyş Kanalı" SF, c.50, nu.1281, s.82.

"Şundan Bundan, Küçük Haberler" SF, c.51, nu.1326, s.310.

"Uğursuz Bir İngiliz Gemicisi" SF, c.50, nu.1290, s.200.

"Üç Mühim Haber Karşısında, Rusya'dan, Fransa'dan İngiltere'den" SF, c.51, nu.1309, s.104-105.

"Venedik'te Kaht" SF, c.51, nu.1319, s.232.

"Viyana'da Cami-i Şerif" SF, c.50, nu.1287, s.164.

"Viyana'da Cami-i Şerif" SF, c.50, nu.1288, s.172.

"Yunan Kıralı İle Hânedan-ı Kraliye Sağ ve Salim" SF, c.51, nu.1309, s.112.

"Yunan Kralının Sarayı Yangını Nüfusça Zayiat" SF, c.51, nu.1309, s.112.

"Yunan Saray-ı Kraliyesi Harık-ı Haili" SF, c.51, nu.1309, s.112.

"Yunanistan'da Tatui Sarayı'nın Yangını Hakkında" SF, c.51, nu.1309, s.112.

4.2.1.3. SAVAŞ HABERLERİ

4.2.1.3.1. CEPHELERDEN HABERLER

"Aden'de İngilizlerin Vahim Mevkii" SF, c.50, nu.1287, s.159.

"Adriyatik Denizi, İtalyanların Müşkül Mevkileri" SF, c.50, nu.1286, s.151

"Adriyatik Denizi'nde Fransız Donanması" SF, c.50, nu.1293, s.236

"Alman Balonlarının İngiltere Hücumları" SF, c.50, nu.1294, s.246.

"Alman Tayyarecilerin Kahramanlığı, İngilizlerden Takdir" SF, c.50, nu.1275, s.15.

"Alman Tayyarelerinin Faaliyeti" SF, c.51, nu.1310, s.123.

"Almanya'da İsviçreli Doktorlar" SF, c.50, nu.1295, s.258.

"Almanların Vesait-i Müdafaası" SF, c.50, nu.1292, s.223.

"Avusturya ve Macar Tayyarelerinin Muvaffakiyet" SF, c.51, nu.1310, s.121.

"Azim Bir Taarruz, Fakat Nereden?" SF, c.51, nu.1316, s.19 194-195.

"Balkan Cephe-i Harbinde, Taarruz Başladı" SF, c.51, nu.1315, s.179.

"Balkan Taarruzâtı, Tesirât-ı Evveliyesi" SF, c.51, nu.1316, s.195-196.

"Beyhude Taarruzlar , İnsan Zayiatı" SF, c.50, nu.1275, s.6.

"Bir Alman Yüzbaşının Kahramanlığı" SF, c.51, nu.1311, s.129.

"Bulgaristan'ın İşgal Ettiği Yerlerdeki Tedbirleri" SF, c.50, nu.1277, s.38.

"Bulgaristan'ın İşgal Ettiği Yerlerdeki Tedbirleri" SF, c.50, nu.1277, s.38.

"Cihan Harbi'nin ilk Muhabere-i Bahriye-i Azîmesi." SF, c.51, nu.1303, s.27.

"Çetine'nin İşgali, Karadağ'da Belçika ve Sırbistan'a Döndü." SF, c.50, nu.1283 s.116.

"Dobruca Muharebeleri Hakkında" SF, c.51, nu.1320, s.241.

"Dobruca Muharebeleri, Harb-i Umûmi'nin İki Sayhası" SF, c.51, nu.1317, s.204-205.

"Dobruca Muharebeleri Nasıl Cereyan Etti?" SF, c.51, nu.1324, s.290.

"Dobruca Muzafferiyâtı" SF, c.51, nu.1323, s.272.

"Dobruca Muzafferiyetleri, Türk Askerlerinin Şecaati" SF, c.51, nu.1323, s.270-271.

"Dobruca'da İtilafçıların Entrikaları" SF, c.50, nu.1292, s.220.

"Eylül Ayı Zarfındaki Muharebât-ı Havai" SF, c.51, nu.1323, s.280.

"Fransa Cephesi Muharebeleri" SF, c.51, nu.1323, s.280.

"Fransa Saha-ı Harbinde, İngiliz Cephesi__ "(SF, c.51, nu.1312, s.146.

"Fransa Zabitleri, Ahlaksızlık Afrikalı Askerlere Birer Beyaz Kadın Vaadi" SF, c.51, nu.1314, s.170.

"Fransızların Fas'ta Siyaseti, Faslıların Mukavemeti" SF, c.51, nu.1312, s.145.

"Fransızların Son Taarruzu, Bundan Başka Taarruz imkânı Yok" SF, c.51, nu.1309, s.104.

"Galiçya'da Osmanlı Dilâverleri, İlk Muvaffakiyât, Müttefiklerimizden Ezhâr-ı Şevk ve Takdirât" SF, c.51, nu.1314, s.166.

"Garp Cephesi Muharebeleri" SF, c.51, nu.1304, s.47.

"Garp Cephesi Taarruzu, Times'ın Haberleri" SF, c.51, nu.1307, s.86.

"Garp Cephesindeki Taarruz Hakkında. Tafsilat ve Malûmat" SF, c.51, nu.1309, s.103-104.

"Garp Taarruzları" SF, c.51, nu.1307, s.86.

"Garp ve Şark Ateş İçinde, İngiliz ve Fransız,Rus Taarruzları" SF, c.51, nu.1311, s.127-128.

"Goriç Şehrinin İtalyanlar Tarafından İşgali" SF, c.51, nu.1314, s.165.

"Harb-i Umûminin En şiddetli Devresi" SF, c.51, nu.1308, s.91.

"Harbin Şiddetli Devresi" SF, c.51, nu.1304, s.40.

"Harp cephesinde Şiddetli Ateşler" SF, c.51, nu.1308, s.91-92.

"Hava Muhabereleri, Düşmanlar İçin Çaresiz Felaketler" SF, c.50, nu.1286, s.146-148.

"Hemedan'in Tahlisi ve İşgali, Rusların İran'dan Tenkili" SF, c.51, nu.1314, s.167.

"Herr Manctad Muzafferiyatı Hakkında" SF, c.51, nu.1320, s.241.

"Hücum-ı Havaînin İngiltere'ye Tesiri, Bugünkü ve Yarınki Netâic" SF, c.51, nu.1324, s.290-291.

"Irak Meydan Muhabereleri, Darbe-i Bi-aman" SF, c.50, nu.1279, s.62-63.

"Irak Meydan Muharebeleri" SF, c.50, nu.1279, s.61-63.

"İrak Muzafferiyeti. Kahraman Türkler" SF, c.50, nu.1277, s.41-42.

"Irak ve İran Seferleri, Askerlerimizin Seferleri Hakkında" SF, c.51, nu.1314, s.163.

"İmparator Wilhelm Fransa'da, Somme Cephe-i Harbinde" SF, c.51, nu.1309, s.110.

"İngiliz Mezalimi" SF, c.50, nu.1296, s.268.

"İngiliz Vapurlarının Zaptı Hakkında" SF, c.51, nu.1308, s.96.

"İngiliz ve Fransız Taarruzları, Alman Münekkidin-i Askeriyenin Mütalaaları" SF, c.51, nu.1307, s.85.

"İngiliz ve Fransız Taarruzlarının İkameti Hakkında" SF, c.51, nu.1311, s.134.

"İngiliz ve Fransız Taarruzları, Bir Bitarafın Mülahazası" SF, c.51, nu.1307, s.85.

"İngiliz ve Fransız Taarruzları, Bidayet-i Emirde Kendilerinin İnkisarları" SF, c.51, nu.1307, s.85-86.

"İngiliz ve İtalya Donanımları Arasında Muharebe" SF, c.51, nu.1322, s.266.

"İngilizlerde Kumandan Kim?" SF, c.50, nu.1285, s.136

"İngilizlerde Vahşet" SF, c.50, nu.1277, s.39.

"İngilizlerin ve Fransızların Taarruzları, Alman Münekkidin-i Askeriyenin Mütalaaları" SF, c.51, nu.1307, s.85.

"İngiltere ile Müttefiklerin Zayiat-ı Bahrisi." SF, c.50, nu.1295, s.256.

"İngiltere'ye Havai Taarruz Hakkında" SF, c.51, nu.1317, s.208.

"İran ve Kafkas Cephelerinde Muzafferiyetlerimiz Times" SF, c.51, nu.1315, s.175.

"İspanya ve İngiltere, İngiltere'nin İğfalât ve Tazyikâtı" SF, c.50, nu.1300, s.319-320.

"İspanyollar Alman Taraftarları" SF, c.50, nu.1290, s.200.

"İtalya'nın Vaziyeti Sulh Cereyanları" SF, c.51, nu.1304, s.44-45.

"İtalyan Torpido-ı Geçeri Hakkında" SF, c.51, nu.1309, s.112.

"İtalyanların Arnavutluk'a Asker Gönderebilecekleri" SF, c.50, nu.1277, s.37.

"İtilafçılar Makedonya Tuzağında" SF, c.50, nu.1278, s.54.

"İtilafçıların Atina'da Yeni Teşebbüsleri" SF, c.50, nu.1294, s.246.

"İtilafçıların Garp Taarruzlarından Maksadı" SF, c.51, nu.1312, s.144.

"Karadağ, Teslim-i Silâh Etti" SF, c.50, nu.1283 s.106.

"Karlsruhe Bombardımanı Hakkında." SF, c.51, nu.1308, s.99-100.

"Karlsruhe'nin Havaî Bombardımanı" SF, c.51, nu.1306, s.76.

"Kichener'in Garkındaki Esrar, Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi'nin Safhâtı." SF, c.51, nu.1305, s.53-55.

"Köstence'den sonra Çernava'da" SF, c.51, nu.1325, s.304.

"Kut'ül-Âmâre Muzafferiyeti, Japon Matbuâtı." SF, c.51, nu.1310, s.121.

"Lehlerin Şecaâti" SF, c.50, nu.1277, s.44.

"Lofcen'in Zabtı" SF, c.50, nu.1283 s.116.

"Makedonya Cephesi Taarruzu" SF, c.51, nu.1314, s.172.

"Mısır Seferberliği" SF, c.50, nu.1289, s.185.

"Moskof Taarruzları" SF, c.51, nu.1308, s.96.

"Moskof Taarruzu" SF, c.51, nu.1304, s.39.

"Muharebât-ı Bahriye Hakkında" SF, c.51, nu.1314, s.172.

"Murdum, Memat-ı Adem Tepesi" SF, c.50, nu.1292, s.224.

"Muve'nin Kahramanlığı, İngiliz İtirafâtı" SF, c.50, nu.1293, s.234-235.

"Mücahidin-i Sunûsiye'nin Diliranesiyle İtalyanların Traplusgarp'ta Bir Kasabadan Mihzema Tard u Def'i" SF, c.50, nu.1279, s.61.

"Mücahidin Sunusiye, Mısır Seferi" SF, c.50, nu.1280, s.71-72.

"Mütareke Sözü, Son Ümit, İngiliz Taarruzu, İngiliz Eserlerinin İfadâtı" SF, c.51, nu.1310, s.124.

"Riga Şehrinde Çanlar" SF, c.50, nu.1292, s.220.

"Romanya Cephe-i Harbinin Vaziyeti Hakkında" SF, c.51, nu.1316, s.194.

"Romanya Harbe Girişti, Avusturya ve Macaristan'a İlan-ı Harp Etti" SF, c.51, nu.1315, s.174-175.

"Romanya Nasıl Harbe Sürüklenmiş, Bir Romanyalı Ne Diyor?" SF, c.51,nu.1316, s.194.

"Romanya'ya İlk Müthiş Darbe Tutrakam Kalesinin Zabtı" SF, c.51, nu.1317, s.202-204.

"Romanya'ya Karşı Hareket-i Askeriye, Dobruca Harbi İçin Onlar Ne Diyor?" SF, c.51, nu.1325, s.304.

"Rus Taarruzlar Hakkında, Avusturya-Macaristan Orduları" SF, c.51, nu.1308, s.98.

"Rus Taarruzları Hakkında" SF, c.51, nu.1305, s.57.

"Rus Taarruzları" SF, c.51, nu.1305, s.55-56.

"Rus Taarruzları" SF, c.51, nu.1305, s.56-57.

"Selanik Hâdisesi, İtilafçıların Barbarlığı" SF, c.50, nu.1281, s.83.

"Selanik ve Ehemmiyet, Selanik Önündeki Muharebe Bulgaristan" SF, c.50, nu.1281, s.83.

"Selanik'te Bir Alman Tayyaresi. Bir Alman Kadını Hareket-i Merdânesi." SF, c.50, nu.1294, s.240.

"Selanik'te İtilafçılar" SF, c.50, nu.1276, s.32.

"Selanik'te İtilafçıların Hâli" SF, c.50, nu.1290, s.192-193.

"Selanik'te İtilafçıların Hilekârlığı" SF, c.50, nu.1290, s.200.

"Selmân-ı Pak, Irak'ta Makhûr Düşmanların Redâetleri." SF, c.50, nu.1277, s.41.

"Skagerrak Muharebe-i Bahriye Hakkında. Tafsilat" SF, c.51, nu.1303, s.28.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

"Skagerrak Muharebe-i Bahriye-i Azimesi Tafsilatı' SF, c.51, nu.1303, s.33.

"Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi Hakkında. Tafsilat İngiliz Esirlerin İfadâtından Tahsil Eden Malûmat" SF, c.51, nu.1305, s.57-58.

"Skagerrak Muharebesi Hakkında" SF, c.51, nu.1308, s.98.

"Skagerrak muharebe-i Bahriyesi'nde İngiliz Zayiatının Bilançosu" SF, c.51, nu.1303, s.33.

"Somme da Muharebât İtilafçıların Lehinde mi?" SF, c.51, nu.1324, s.292.

"Somme Mıntıkasında Dört Günlük Muharebe-i Azime" SF, c.51, nu.1322, s.260.

"Somme Muharebeleri , Muhacimler ve Müdafaalar" SF, c.51, nu.1311, s.133.

"Somme Muharebeleri, Dobruca Cephesi" SF, c.51, nu.1320, s.241.

"Somme Muharebeleri" SF, c.51, nu.1317, s.208.

"Somme Muharebelerinin Ehemmiyeti" SF, c.51, nu.1324, s.292.

"Somme Taarruzları Hakkında" SF, c.51, nu.1313, s.160.

"Son Taarruzlarında Rusların Uğradıkları Zayiat Müthiş, Maktul ve Mecruh 500. 000 Kişi" SF, c.51, nu.1308, s.97.

"Şark Taarruzları Ruslarda Tevakkuf" SF, c.51, nu.1322, s.266-267.

"Şarkta ve garpta. Vaziyet-i Harbiye Hakkında" SF, c.51, nu.1309, s.111.

"Tayyareci İmmelmann'ın vefatı." SF, c.51, nu.1305, s.50-51.

"Trablusgarp'taki Muvaffakiyet ve Matbuâtı." SF, c.51, nu.1310, s.121.

"Trablusgarp'ta Nuri Paşa'nın Muvaffakiyâtı Hakkında" SF, c.51, nu.1314, s.169.

"Transilvanya'da ve Dobruca'da Harp Sahaları" SF, c.51, nu.1322, s.259.

"Transilvanya Geçitlerinde" SF, c.51, nu.1326, s.314-315.

"Tuna Monitörlerin Faaliyeti Görülüyor, Pirgus'un Karşısında Bir Adanın İşgali ve Karşı Sahile Müfreze İhrâcı Münasebetiyle, Tuna'da Ezhâr-ı Faaliyet Eden Harp Monitörlerden Biri" SF, c.51, nu.1325, s.304.

"Tutrakan Muzafferiyeti Üzerine Bükreş'te Fevkalade Heyecan" SF, c.51, nu.1317, s.200.

"Türk Ulüvv-ü Cenâbı. Çanakkale'de Düşmanın Redâetleri." SF, c.50, nu.1277, s.41.

"Umûmi Taarruz" SF, c.51, nu.1308, s.96.

"Umûmi Taarruzların Bir İstisnası, Selanik Cephesi" SF, c.51, nu.1313, s.153-154.

"Üç İngiliz Generalin İstifası, Irak'ta bir çok Zabitânın Terk-i Hizmeti" SF, c.51, nu.1314, s.170.

"Vaziyet-i Harbiye Hakkında. –Üçüncü Harp Senesi Başında" SF, c.51, nu.1312, s.138.

"Vaziyet-i Umûmiye" SF, c.51, nu.1321, s.246.

"Verdun Etrafından" SF, c.50, nu.1292, s.218.

"Verdun Karşısında Almanlar" SF, c.51, nu.1301, s.11.

"Verdun Karşısında Almanlar" SF, c.51, nu.1301, s.11.

"Verdun Muharebeleri, Fransızların Zayiatı" SF, c.50, nu.1296, s.271.

"Verdun Muharebeleri, Topçunun Vazifesi" SF, c.50, nu.1299, s.307.

"Verdun Muharebeleri, Vaziyet Fransızlarda Endişe" SF, c.51, nu.1305, s.60.

"Verdun Muharebeleri, Düşmanların Ümitleri Boşa Çıktı" SF, c.51, nu.1306, s.74.

"Verdun'deki iki Muharebât Hakkında" SF, c.51, nu.1324, s.291-292.

"Verdun'ün Son Günleri" SF, c.51, nu.1307, s.84.

"Verdun" SF, c.50, nu.1292, s.224.

"160.000 Sırp Esiri" SF, c.50, nu.1278, s.56.

"Zeplinlerin Bükreş'te Tahribatı" SF, c.51, nu.1323, s.274.

"Zeplinlerin İngiltere'nin Hücumları, Biri Birine Üstün Dört Gece" SF, c.50, nu.1295, s.255-256.

"Zeplinlerin İngiltere'ye Taarruzu Hakkında" SF, c.50, nu.1289, s.188.

4.2.1.3.2. SAVAŞ YORUMLARI

"1915'de Vakayi-i Harbiye, Alman Piyade Generali Von Der Buck'un Makalesinden" SF, c.50, nu.1281, s.84-88.

"200.000 İtalyan Zayiatı" SF, c.50, nu.1279, s.68.

"200.000 Kişilik İngiliz Ordusu, Felemenk'e İhraca Tasavvuru." SF, c.50, nu.1295, s.257.

"Alman Askerlerinde Kuvve-i Maneviye" SF, c.51, nu.1313, s.160.

"Alman Askerliği, İngiliz Denizciliği" SF, c.51, nu.1308, s.92-93.

"Alman Cemiyeti, Harbe Devam" SF, c.50, nu.1276, s.30.

"Alman Donanması, İngiliz Telaşı" SF, c.50, nu.1295, s.254.

"Alman Kudreti Fransa'dan Takdirât" SF, c.50, nu.1276, s.30.

"Alman Muzafferiyeti" SF, c.50, nu.1295, s.253-254.

"Almanya Muzafferiyet-i Bahriyesi, Bitaraf Matbuâtın Mütalaâtı." SF, c.51, nu.1303, s.31-32.

"Almanya ve Müttefikleri" SF, c.50, nu.1292, s.217.

"Almanya'nın İhtiyat Askerleri" SF, c.51, nu.1311, s.135.

"Almanya'nın Romanya'ya İlan-ı Harbi" SF, c.51, nu.1315, s.181.

"Amerika' da İngiltere Aleyhinde Husûmet" SF, c.51, nu.1310, s.121.

"Amerika'dan Sulha Tavassut" SF, c.50, nu.1289, s.188.

"Anadolu'daki Rus Esirleri; Ne Dediler?" SF, c.51, nu.1318, s.212.

"Azim ve Teşebbüs" SF, c.51, nu.1307, s.85.

"Bağdat'ta Âsâr-ı Şadümani, Kut'ül-Âmâre Muzafferiyeti" SF, c.51, nu.1302, s.22.

"Bahara Doğru Hazırlıklar" SF, c.50, nu.1288, s.166.

"Balkan Cephe-i Harbinde, Taarruz Başladı" SF, c.51, nu.1315, s.179.

"Balkanlarda İtilaf Askerlerinin Durumu Vahim" SF, c.50, nu.1275, s.13

"Balkanlarda, Sırbistan'ın Hali , Sırp Milleti" SF, c.50, nu.1287, s.162-163.

"Bayram-Harp, Harbin İkinci Senesi Bitti" SF, c.51, nu.1311, s.126

"Belçika ve Yunanistan Arasında Bir Mukayese" SF, c.50, nu.1276, s.24-26.

"Berlin'de Bulunan Halil Halit Bey'den Varid Olmuştur: Almanya'daki Üserâ-ı Harbiye Hakkında Muamele" SF, c.51, nu.1314, s.162-163

"Berlin'den: Lort Kichener ve Alem-i İslâm" SF, c.51, nu.1314, s.170-171.

"Bir Ayda Batırılan Sefâin" SF, c.51, nu.1317, s.208.

"Bir Bitarafın Mütalaâtı" SF, c.50, nu.1277, s.42-43.

"Bir Bitarafın Mütalaâtı" SF, c.51, nu.1307, s.83-84.

"Bir İngiliz Rahibi Ruslar Hakkında Eleştirileri" SF, c.51, nu.1306, s.76.

"Bir Sene-i Devriye, Bulgaristan Seferberliği" SF, c.51, nu.1319, s.226-227.

"Bir Sulhperverin Muhabere Hazırlığı" SF, c.50, nu.1294, s.239.

"Bitaraf Matbuâtın Taktirâtı" SF, c.51, nu.1311, s.136.

"Bitaraflar Aleyhinde İngiltere" SF, c.50, nu.1298, s.296.

"Bitaraflar Nazarında, Sulh Uzak Mı, Yakın Mı?" SF, c.51, nu.1312, s.140.

"Bitaraflar ve Yunanistan" SF, c.51, nu.1306, s.71.

"Bitarafların Mütalaâtı." SF, c.51, nu.1304, s.48.

"Bulgaristan ve Rusya, Hitam-ı Harabat" SF, c.51, nu.1322, s.261-263.

"Bükreş, Rus İstibdadı Elinde" SF, c.51, nu.1319, s.231.

"Büyük Muharebe-i Bahriye Hakkında." SF, c.51, nu.1303, s.30-31.

"Çanakkale Müdafaa-ı Kahramanâna, Def' ve Tenkil-i A'da İthafıyla" SF, c.50, nu.1279, s.59-60.

"Çanakkale'den Gidecekler Mi?" SF, c.50, nu.1275, s.7.

"Dobruca Muharebeleri, İtilaf Mahallinde Tesirâtı" SF, c.51, nu.1324, s.288.

"Dobruca'da İtilafçıların Entrikaları" SF, c.50, nu.1292, s.220.

"Dobruca'nın Kanlı Hadisesi" SF, c.51, nu.1320, s.242.

"Dokuzuncu Düşman" SF, c.50, nu.1292, s.215-216.

"Düşman Safları Arasında" SF, c.50, nu.1292, s.216-217

"Düşmanlar Arasında Neler Oluyor? İtilaf Mı, İttifak Mı?" SF, c.50, nu.1286, s.149-150.

"Ebedi Muhabere -Fransızlara Göre, Birkaç Sene Mütarekeden Sonra" SF, c.50, nu.1290, s.198.

"Fransa'da Fıkdan-ı Efrât" SF, c.51, nu.1311, s.130.

"Fransa'da Halet-i Ruhiye" SF, c.50, nu.1291, s.212.

"Fransa'da Halet-i Ruhiye" SF, c.50, nu.1292, s.214-215.

"Fransa'da Halet-i Ruhiye" SF, c.51, nu.1322, s.265.

"Fransa'da Millet Sulh İstiyor" SF, c.51, nu.1310, s.124.

"Fransa'nın Elvan Orduları" SF, c.51, nu.1312, s.147.

"Fransız Sensörü, Nikita Aleyhinde" SF, c.50, nu.1292, s.220.

"Fransız ve İngiliz Taarruzâtı, Azim Fedakarlıklar, Netice: Hiç" SF, c.51, nu.1311, s.135.

"Fransızlar, Mesuliyet-i Azime Altına Giriyorlar, Beyhude Kan Döktürüyorlar" SF, c.51, nu.1312, s.140.

"Fransızların Maktulen Zâyiâtı 660.000 Kişi" SF, c.50, nu.1289, s.187.

"Fransızların Mecmu Zayiâtı 3.917.860" SF, c.51, nu.1314, s.169.

"Fransızların Zayiatı Yekun-ı Umûmi: 3,917,860" SF, c.51, nu.1325, s.301.

"Fransızlarla İngilizlerin Öldürdükleri Ahâli." SF, c.50, nu.1294, s.248.

"Galiçya'da Osmanlı Dilaverleri, İlk Muvaffakiyât Müttefiklerimizden Ezhâr-ı Şevk ve Takdirât" SF, c.51, nu.1314, s.165.

"Galiçya'da Türk Ordusu" SF, c.51, nu.1319, s.224.

"Galip ve Mağlup, İtilafçılar" SF, c.50, nu.1295, s.251-252.

"Garp cephesinde Muharebenin Kariben Netice-i Kati'sine İntizar" SF, c.51, nu.1307, s.79.

"Gayri İhtiyari İfşaat" SF, c.51, nu.1316, s.192-193.

"Gelibolu Muzafferiyeti, Tesirât ve Takribât" SF, c.50, nu.1279, s.60.

"General -Kiş-" SF, c.50, nu.1276, s.23-24.

"General Ruskı'nın Mütalaası" SF, c.50, nu.1295, s.259.

"General Sarrail, İtilafçıları Selanik Cephesi" SF, c.51, nu.1317, s.206-207.

"General Sarrail'nin Edebiyat Ordusu" SF, c.50, nu.1296, s.265.

"Grey'in Sözleri" SF, c.51, nu.1301, s.7.

"Hak İçin Mücadele" SF, c.50, nu.1294, s.240.

"Hakikat ve İtilafçılar" SF, c.50, nu.1279, s.63.

"Hakikat-binlik Fakat Geç Kalmış." SF, c.50, nu.1278, s.55.

"Hakikati Niçin Saklamalı" SF, c.51, nu.1301, s.10.

"Hâle Muvafık Bir Makale" SF, c.51, nu.1306, s.75-76.

"Harb-i Hazır ve Medeniyet, Papanın Beyanâtına Karşı Fransız Tehevvüratı" SF, c.50, nu.1291, s.202-203.

"Harp ve Sulh, Almanya Başvekili'nin Nutku Münasebetiyle" SF, c.51, nu.1320, s.236-237.

"Harp, Ticaret ve İntifâ', İngiliz Siyaseti ve İngiliz Halet-i Ruhiyesi" SF, c.50, nu.1298, s.294.

"Havada, Denizde, İlkbahar Muharebelerinin İnkişafından Evvel" SF, c.50, nu.1288, s.173-174.

"Hayal ve Hakikat, Harp ve Sulh" SF, c.51, nu.1321, s.254.

"Hayal-i Ham ve Zaman" SF, c.50, nu.1292, s.219.

"Hendek Siperleri Türklerin İcadı" SF, c.50, nu.1290, s.200.

"Her Halde Sulh" SF, c.51, nu.1303, s.33.

"Her Ne Suretle Olursa Olsun Muharebeyi Kıştan Evvel Bitirmek" SF, c.51, nu.1308, s.97.

"Her Tarafta İngilizlere Zorbalar" SF, c.50, nu.1279, s.66.

"*Herr Manctad* Muzafferiyatı Hakkında" SF, c.51, nu.1320, s.241.

"Himaye Etmek Mi İmha Etmek Mi?" SF, c.51, nu.1322, s.268.

"Irak Muzafferiyetinin Tesirâtı" SF, c.50, nu.1299, s.298-299.

"Irak Seferi İngiltere'nin Zayiatı, Takdirat ve Malûmatı" SF, c.50, nu.1300, s.311.

"Irak'ta İngiliz Askerlerinin Hali" SF, c.51, nu.1309, s.104.

"Irak'ta" SF, c.50, nu.1278, s.56.

"İhânetin Avakıbı, Tuna Boyunda ve Transilvanya'da" SF, c.51, nu.1323, s.278

"İhânetin Ücreti" SF, c.51, nu.1320, s.237.

"İki Senelik Harp Bilançosu" SF, c.51, nu.1314, s.169.

"İki Tayyarecinin Vefatı" SF, c.51, nu.1315, s.184.

"İlan-ı Harpten Evvel Dobruca'da Romanyalıların Mezalimi." SF, c.51, nu.1317, s.199.

"İmparatorun Emriyle Şehremini Takdirât ve Tebrikât Mütalaât-ı Matbuât" SF, c.50, nu.1298, s.287-288.

"İngiliz Donanmasının Mağlubiyeti Bir Hadise-i Mühimme-i Tarihiyedir" SF, c.51, nu.1303, s.28.

"İngiliz ve Fransız Mecrûhları" SF, c.51, nu.1320, s.244.

"İngiliz Zayiat-i Müthişi" SF, c.51, nu.1317, s.208.

"İngilizler Ne Yapabilmişler?" SF, c.51, nu.1304, s.43.

"İngilizlerce Muahedeler Paçavra" SF, c.50, nu.1277, s.40.

"İngilizlerde Kumandan Kim?" SF, c.50, nu.1285, s.136.

"İngilizlerin Fiyat Listesi" SF, c.51, nu.1321, s.254.

"İngilizlerin Fransızlara Tehdidâti. Fransa'da Sulh Cereyanları." SF, c.50,nu.1280, s.72.

"İngilizlerin Hali, Çanakkale'den Sonra Irak'ta" SF, c.50, nu.1296, s.263.

"İngilizlerin Irak'ta Ahvâl-i Sıhhisi" SF, c.51, nu.1313, s.158.

"İngilizlerin Suistimalâtı" SF, c.50, nu.1280, s.77.

"İngiltere Hakkında, Esbâb-ı Harb, Bir Amerikalı Hukuk-şinasın Tetkikâk ve Mütalaâtı" SF, c.51, nu.1310, s.122-123.

"İngiltere ve İsveç" SF, c.50, nu.1280, s.80.

"İngiltere ve Muharebe, İngiltere'yi İnadı Nereye Sürükleyecek?" SF, c.50, nu.1300, s.316.

"İngiltere'nin Donanması'nın Vaziyeti Hakkında" SF, c.51, nu.1310, s.122.

"İngiltere'nin Zayiat-ı Vahimesi" SF, c.51, nu.1311, s.136.

"İngiltere'ye Karşı Alman Donanması, 563 Bin Tonluk İngiliz Sefine-i Harbiyesi ve 2,5 Milyonluk Ticaret Gemisi Batırdılar, İngiltere'ye 35 Defa Taarruz Ettiler" SF, c.51, nu.1326, s.311

"İntikam Hissi Fransızlara Kaça Mal Oldu? Alsace-Lorraine'i Kurtaralım Derken..." SF, c.51, nu.1325, s.301.

"İran Ahvâli, İran'da Rusların Vahim Vaziyeti" SF, c.51, nu.1317, s.206

"İrca-ı Nazar" SF, c.50, nu.1286, s.144.

"İspanya ve Portekiz" SF, c.50, nu.1292, s.216.

"İspanyolların Alman Taraftarları" SF, c.50, nu.1290, s.200.

"İtalya Efkar-ı Umûmiyesinde Tahavvülât" SF, c.50, nu.1276, s.32.

"İtalya Ne Yapıyor? Hülyalardan Sonra İnkisârlar" SF, c.50, nu.1275, s.12.

"İtalya Ordusunun Vaziyet-i Vehimesi, Paris'te Ne Düşünüyorlar?" SF, c.51, nu.1301, s.4.

"İtalya ve Dostları, İtilafçılar Arasında Sulh Hayalleri" SF, c.50, nu.1286, s.150-151.

"İtalya ve Romanya'nın İlan-ı Harbi, Viyana Matbuâtı" SF, c.51, nu.1316, s.188.

"İtalya ve Sulh" SF, c.50, nu.1289, s.188.

"İtalya, itilafçılar Arasında" SF, c.50, nu.1289, s.186-187.

"İtalya'da Vaziyet-i Hal ve Mevki" SF, c.51, nu.1312, s.147.

"İtalyanlar Hakkında, Traplusgarp'tan Tardları Münasebetiyle" SF, c.51, nu.1313, s.152-153.

"İtalyanların Almanya'ya İlan-ı Harbi, Ne Ehemmiyeti Olabilir?" SF, c.51, nu.1315, s.174.

"İtalyanların Arnavutluk'a Asker Gönderebilecekleri" SF, c.50, nu.1277, s.36.

"İtalyanların Hezimetleri, Bitarafların ve Müttefiklerin Takdirât ve Nizamâtı" SF, c.51, nu.1301, s.4.

"İtilaf Arabası, Bataklıklar İçinde" SF, c.51, nu.1301, s.11.

"İtilaf Arasında İtilaf Tebârüz Ediyor" SF, c.51, nu.1322, s.266.

"İtilaf Menafi, İtilafçılar Arasında" SF, c.51, nu.1322, s.258.

"İtilaf Planları Zir ü Zebir Görünüyor" SF, c.51, nu.1325, s.303.

"İtilaf Siyasetçileri, Aynı Zamanda İtilaf Kumandanlarıymış" SF, c.50, nu.1282, s.101-102.

"İtilafçılar Arasında Sukût-ı Manevî ve Esbâbı" SF, c.50, nu.1288, s.168-169.

"İtilafçılar Kavala'ya Göz Dikiyor" SF, c.51, nu.1302, s.23.

"İtilafçılar Sulhtan Bahsediyorlar" SF, c.50, nu.1293, s.229-230.

"İtilafçılar Şerâit-i Sulhiyyesini Neşredecek!" SF, c.51, nu.1326, s.312-313.

"İtilafçılar ve Balkanlar Bir Rus Profesörün Doğru Sözleri Münasebetiyle" SF, c.50, nu.1282, s.103-104.

"İtilafçılar, Biri Birine Emniyetleri Yok" SF, c.50, nu.1281, s.89-90.

"İtilafçılarda Telaş ve Endişe" SF, c.50, nu.1289, s.182-184.

"itilafçıları Vaziyeti" SF, c.50, nu.1298, s.297.

"İtilafçıların Büyük Projesi" SF, c.50, nu.1276, s.27-28.

"İtilafçıların Garp Taarruzlarından Maksadı" SF, c.51, nu.1312, s.144.

"İtilafçıların İhtilafları Tebârüz Ediyor" SF, c.50, nu.1275, s.11-12.

"İtilafçıların Mecmû Zayiatı" SF, c.51, nu.1313, s.158.

"İtilafçıların Sefâin-i Harbiye Zayiâtı." SF, c.51, nu.1304, s.48.

"İtilafçıların Son Kozu Romanya mı?" SF, c.51, nu.1316, s.187.

"İtilafçıların Yunanistan'a Ta'diyâtı, Bitaraflar" SF, c.51, nu.1301, s.11-12.

"İtilafın Vaziyeti" SF, c.51, nu.1323, s.278-279.

"İttifakiyyûn ve İtilafiyyûnda Vahdet-i Harekât" SF, c.51, nu.1322, s.265.

"Japonlarda Faaliyet" SF, c.51, nu.1302, s.21.

"Kahraman Kıtaâtımız Tarafından Kirmanşah'ın İşgali, Alman Matbuâtı" SF, c.51, nu.1308, s.97.

"Kahraman Türk Askerleri: Irak'ta İran'da Kafkasya'da, Süveyş'te, Galiçya'da, Dobruca'da" SF, c.51, nu.1317, s.198.

"Kardan, Kıştan İmdat, İngilizlerin Zihniyeti" SF, c.51, nu.1323, s.278-279.

"Kont Andrasi'nin Makalesi, Macarların Sebatı" SF, c.51, nu.1311, s.136.

"Körlük, Dürbünlük" SF, c.51, nu.1319, s.230-231.

"Köstence'nin Kıymeti" SF, c.51, nu.1324, s.289.

"Kut'ül-Âmâre Esirleri" SF, c.50, nu.1299, s.299-300.

"Kut'ül-Âmâre Muhasarası" SF, c.51, nu.1301, s.3.

"Kut'ül-Âmâre'nin Sukutu, 13-000 İngiliz'in Esareti" SF, c.50, nu.1298, s.287.

"Lehistan'da Hâl ve Mevki" SF, c.50, nu.1289, s.187.

"Lort Kichener, Rus Taarruzâtı." SF, c.51, nu.1304, s.48.

"Lort Kichener'in İki Vazifesi Ne İmiş?" SF, c.50, nu.1275, s.14.

"Makedonya'da Alman Ağır Topları" SF, c.50, nu.1293, s.236.

"Mazhariyetlerimiz, Muzafferiyetlerimiz" SF, c.50, nu.1283 s.108.

"Molltke'nin Sözü" SF, c.51, nu.1304, s.48.

"Muhabereye Nasıl Hasırlandılar?" SF, c.51, nu.1314, s.172.

"Muharebe Ne Vakit Bitecekmiş?" SF, c.51, nu.1326, s.310

"Muharebe Ne Zaman Hitam Bulacak?" SF, c.50, nu.1289, s.188.

"Muharebe ve Ahlâkıyyât, İtalya'nın Zafiyet-i Ahlâkiyesi Hakkında" SF, c.51, nu.1309, s.105-106.

"Muharebeden Sonra Neler Olacak? Neler Yapılacak?" SF, c.50, nu.1288, s.167-168.

"Muharebe-i Bahriye Hakkında Mütalaât" SF, c.51, nu.1303, s.28-29.

"Muharebeler Garp Cephesinde Katı Olacak" SF, c.50, nu.1296, s.272.

"Muharebenin Sonu" SF, c.51, nu.1319, s.230.

"Mühim Bir Makale Fransa'nın Harb-i Hazırda Mesûliyeti, Fransa Müstebidin-i Maliyesi" SF, c.51, nu.1314, s.164-165.

"Nasıl Başladılar, Ne Oldu? Düşmanların Gelibolu Şibh-i Cezîresinden Tard ü Tenkili Hakkında" SF, c.50, nu.1283 s.107.

"Nazar-ı Umûmi, Bahara Doğru Hazırlıklar" SF, c.50, nu.1287, s.154-155.

"Nukz-ı Ahd, Hücnet-i Ahlakiye , Menfaat-ı Siyasiye" SF, c.51, nu.1316, s.188-190.

"Onların Hesapları, Yanlış Çıka Çıka Ne Olacak?" SF, c.51, nu.1314, s.165.

"Osmanlı Harbinin Üçüncü Senesi, İki Senelik Hadisâta Atf-ı Nazar" SF, c.51, nu.1324, s.286.

"Osmanlı Ordusunun Hamaset ve Şecaati Hakkında" SF, c.51, nu.1321, s.246.

"Osmanlılar Çanakkale Zaferi, Enver Paşa Hazretlerinin Meclis-i Millî'de Beyânât-ı Mühimme-yi Tarihiyesi" SF, c.50, nu.1282, s.94.

"Paris Konferansı ve İtilaf-ı Muhayyel" SF, c.50, nu.1293, s.228-229.

"Paris Konferansı, İtilafçılar İtilaf Arıyor" SF, c.50, nu.1288, s.173.

"Paris Konferansı" SF, c.50, nu.1293, s.228.

"Romanya Ahvâli, Romanya, Romanya'nın Harbe Karışması" SF, c.51, nu.1321, s.251-252.

"Romanya Ahvâli" SF, c.51, nu.1322, s.265.

"Romanya Askerleri" SF, c.51, nu.1321, s.256.

"Romanya Hakkında, Bitaraf Bir Müdafaa" SF, c.51, nu.1312, s.145.

"Romanya Harbe Girerken" SF, c.51, nu.1315, s.181.

"Romanya İçin İki Şık Var: Rus Esareti, Mahv ve Harabi" SF, c.51, nu.1316, s.188.

"Romanya İzmihlale Doğru Mu Gidiyor? Romanya'nın Zayiâtı En Aşağı Nüfusuna Müsavidir" SF, c.51, nu.1325, s.302.

"Romanya Kraliçesi ve Harbe İştirak" SF, c.51, nu.1317, s.208.

"Romanya Ordusunda Karışıklık, Askerleri Harbe Nasıl İcbar Ediyorlar?" SF, c.51, nu.1326, s.316.

"Romanya Siyaseti" SF, c.51, nu.1305, s.58.

"Romanya, Ahlâkıyyât, İttifak-ı Murabbaın Romanya'ya İlân-ı Harbi, Romanya'nın İtalya ile Mukayesesi" SF, c.51, nu.1316, s.186-187.

"Romanya, Avrupa-i Merkezi, Rusya" SF, c.51, nu.1302, s.21.

"Romanya, Hâlâ Romanya'yı Kandırmağa Çalışıyorlar" SF, c.50, nu.1292, s.221-222.

"Romanya'da" SF, c.51, nu.1320, s.238-239.

"Romanya'nın Akıbeti, İtilafçılarda Endişe" SF, c.51, nu.1321, s.255.

"Romanya'nın İlân-ı Harbi Hakkında Mütalaât" SF, c.51, nu.1316, s.188.

"Romanya'nın İlan-ı Harbi ve Alman Matbuâtı" SF, c.51, nu.1315, s.181.

"Romanya'nın Vaziyeti Hakkında" SF, c.51, nu.1313, s.154-157.

"Romanya'nın Vaziyeti, İtilafçılarda Telaş" SF, c.51, nu.1323, s.271.

"Romanya'nın Vaziyeti, Müşkülât İçinde" SF, c.51, nu.1323, s.271-272.

"Romanya'ya Karşı İtilafçılar Ruslar Ne Diyorlar?" SF, c.51, nu.1325, s.298-299.

"Romanya" SF, c.50, nu.1278, s.47.

"Romanyalılar, Bir Hezimet Daha, Zahiri Muvaffakiyetin Hakiki Hezimeti" SF, c.51, nu.1321, s.250-251.

"Romen Payitahtı Müdafaası Telâşı Baş Gösterdi" c.51, nu.1325, s.301.

"Rus Generali Prosilof Müttefiklilerinden Muavenet Talep Ediyor, Bugüne Kadar Rus Zayiat-ı Askeriyesi 6 Milyon" SF, c.51, nu.1326, s.307

"Rus Harbiye Nâzır-ı Sabıkı, Taht-ı Mahkemede" SF, c.50, nu.1293, s.234.

"Rus İdeallerini Tenkit" SF, c.51, nu.1305, s.60.

"Rus Taarruzu ve Romanya" SF, c.51, nu.1305, s.58-59.

"Rus Taarruzunun Tehiri, Romanya'da Yeis ü İnkisar" SF, c.51, nu.1322, s.259.

"Ruslarda Bedbinlik Başladı" SF, c.51, nu.1317, s.208.

"Rusların Son Taarruzlarında Zayiatı 260. 000" SF, c.51, nu.1309, s.104.

"Rusların Zayiatı" SF, c.51, nu.1306, s.74-75.

"Rusya Niçin Harp Ediyor?" SF, c.51, nu.1315, s.175.

"Rusya'da Ayrıca Ahd-ı Sulhu Arzu Edenler" SF, c.50, nu.1290, s.191-192.

"Rusya'da Hâl ve Mevki" SF, c.50, nu.1287, s.160.

"Rusya'da Muhtaç ve Fakir Asker Aileleri İçin: Bir Tek Kapik Yok" SF, c.50, nu.1293, s.234.

"Rusya'da Sulh Temayülâtı" SF, c.51, nu.1324, s.292

"Rusya'nın Zaafı" SF, c.51, nu.1321, s.247.

"Salamin Körfezinde İtilaf Devletleri" SF, c.51, nu.1321, s.253.

"Selanik Hadisesi, İtilâfçıların Barbarlığı" SF, c.50, nu.1281, s.83.

"Selanik ve Ehemmiyet, Selanik Önündeki Muharebe Bulgaristan" SF, c.50, nu.1281, s.83.

"Selanik'e Doğru" SF, c.50, nu.1280, s.72.

"Selanik'te İtilaf Ordusu" SF, c.51, nu.1321, s.252-253

"Selanik'te İtilafçıların Hali" SF, c.50, nu.1290, s.192-193.

"Selanik'te İtilafçıların Hilekarlığı" SF, c.50, nu.1290, s.200.

"Selanik'te Vaziyet, Selanik Civarında İtilaf Kuvvetleri" SF, c.51, nu.1316, s.188.

"Sene-i Devriye-i İhânet" SF, c.51, nu.1301, s.3-4.

"Sırbistan Faciasının Hatimesi" SF, c.50, nu.1280, s.77.

"Sırbistan'dan Neler Alındı?" SF, c.50, nu.1275, s.14.

"Sırbistan'ın Muharebede Mevki" SF, c.51, nu.1301, s.12.

"Sırbistan'ın Sonu" SF, c.50, nu.1278, s.48.

"Sırpların Avusturya ve Macaristan Üserâ-i Harbiyesi Hakkında. Mezâlim-i Hainânesi" SF, c.51, nu.1304, s.44.

"Sırpların Bulgaristan'a Hainâne Tasavvurları" SF, c.50, nu.1275, s.14.

"Sırpların Hezimetleri, Bulgar Tebliğ-i Resmisi, Niş'in Sukutundan Priştine'nın Sukutuna Kadar" SF, c.50, nu.1276, s.20-22.

"Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi'nde İngiliz Zayiatının Bilançosu" SF, c.51, nu.1303, s.33.

"Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi" SF, c.51, nu.1306, s.68-69.

"Somme Melhamesi, Vaziyet-i Umûmiye Göre" SF, c.51, nu.1318, s.219-220.

"Somme Muharebeleri , Muhacimler ve Müdafaalar" SF, c.51, nu.1311, s.133.

"Somme Taarruzları Hakkında" SF, c.51, nu.1313, s.160.

"Son Taarruzlarında Rusların Uğradıkları Zayiat Müthiş, Maktûl ve Mecrûh 500. 000 Kişi" SF, c.51, nu.1308, s.97.

"Sona Doğru" SF, c.50, nu.1277, s.44.

"Sulh Hakkında" SF, c.50, nu.1288, s.172.

"Sulh Meselesi, Galipler ve Mağluplar" SF, c.50, nu.1287, s.156-157.

"Sulh Sözleri Ciddi Mi?" SF, c.50, nu.1300, s.317.

"Sulh Sözleri" SF, c.50, nu.1278, s.49-51.

"Sulh Yakın mı? Netice-i Katiye-i Harbiye Kariben Hasıl Olacak Mı?" SF, c.51, nu.1307, s.82-83.

"Sulh! Sulh! Bu Söz Her Taraftan Duyuluyor" SF, c.51, nu.1302, s.19-20.

"Sulhun Tehiri, Vaziyet-i Umûmiye" SF, c.51, nu.1311, s.134-135.

"Şark Cephesi Başkumandanı, Feldmareşal Hindenburg" SF, c.51, nu.1312, s.141-142.

"Şark Cephesi Kumandalığı" SF, c.51, nu.1312, s.148.

"Şark Cephesinde Alman Mevzileri" SF, c.51, nu.1312, s.147.

"Şayan-ı Dikkat Bir Hülasa" SF, c.50, nu.1276, s.22.

"Tan Gazetesinin Hayretleri" SF, c.51, nu.1311, s.136.

"Top Sesleri Arasında Sulh Sesleri" SF, c.51, nu.1306, s.70.

"Trablusgarp'ta Vaziyet, İngiltere ve İtalya İtilafnâmesi" SF, c.51, nu.1312, s.145.

"Türk Ordusunun Kıymet ü Kudret-i Askeriyesi Bir İngiliz Takdirâtı" SF, c.51, nu.1318, s.212.

"Türkiye'nin Romanya'ya İlan-ı Harbi, Almanya'da Memnuniyet" SF, c.51, nu.1316, s.193-194.

"Vahdet-i Harekat, İttifak-i Murabba ve İtilaf" SF, c.51, nu.1317, s.200.

"Vaziyet-i Umûmiye Fransa Matbuâtı" SF, c.51, nu.1322, s.268.

"Vaziyet-i Umûmiye Hakkında, Bir İngiliz Gazetesinin Nokta-ı Nazarı" SF, c.51, nu.1322, s.268.

"Vaziyet–i Umûmiye" SF, c.50, nu.1280, s.77-78.

"Vaziyet-i Umûmiye" SF, c.51, nu.1303, s.26.

"Vaziyet-i Umûmiye" SF, c.51, nu.1326, s.313-314.

"Vaziyet-i Umûmiye-i Hâzıra Hakkında Bir Fikir" SF, c.50, nu.1280, s.73-74.

"Vedigen'in Vefatı Hakkında" SF, c.51, nu.1312, s.143.

"Verdun Hakkında" SF, c.51, nu.1306, s.74.

"Verdun ve Fransızların İnkisarı" SF, c.51, nu.1306, s.74.

"Verdun'ün Akıbeti Hakkında Endişeleri" SF, c.51, nu.1309, s.112.

"Yıl Başı Makaleleri, Azm ü İman ile Harbe Devam" SF, c.50, nu.1281, s.91-92.

"Yunan Donanmasının İtilaf Tarafından Zabtı" SF, c.51, nu.1323, s.277.

"Yunanistan Hadisâtı, Medeniyet ve Vahşet Meseleleri" SF, c.51, nu.1323, s.276.

"Yunanistan ile Romanya'nın Vaziyetleri" SF, c.50, nu.1278, s.53.

"Yunanistan Toprağında İtalyanlar, Rusya İtilafının Politikasını Tasvip Etmiyor" SF, c.51, nu.1323, s.280.

"Yunanistan, Fransızların Taht-ı İşgâlinde" SF, c.51, nu.1302, s.24.

"Yunanistan'a Karşı Tazyike Rusya Muhalif" SF, c.51, nu.1323, s.277.

"Zeplinlerin İngiltere'ye Taarruzu Hakkında" SF, c.50, nu.1289, s.188.

4.2.1.3.3. TAHT'ÜL-BAHRLER SAVAŞI

"Almanya ile Amerika Arasında Taht'ül-bahrler Muhaberatı Üzerine Ne Olacak ?" SF, c.50, nu.1290, s.194.

"Almanya'nın Amerika'ya Notası, Taht'ül-bahrler Muharebesi Hakkında" SF, c.50, nu.1299, s.305.

"Amerika'nın Notası, Taht'ül-bahrler Muharebesinin Safhâtı" SF, c.50, nu.1297, s.282.

"Deniz Altında Seyahat" SF, c.51, nu.1308, s.93-95.

"Düşman Nakliyatına Vurulan Müthiş Darbeler, Alman Taht'ül-bahrleri Bir Ayda 250.000 Tonluk Gemi Batırdılar" SF, c.51, nu.1324, s.290.

"Fark Olunamayan Sefâin-i Harbiye" SF, c.50, nu.1292, s.224.

"Skagerrak Muharebe Bahriyesi Alman Taht'ül-bahrleri" SF, c.51, nu.1306, s.68.

"Taht'ül-bahrler Muharebesi, Mühim Bir Makale" SF, c.51, nu.1322, s.263-264.

"Taht'ül-bahrler Muhaberesi Bütün Şiddetiyle Başlamış Görünüyor" SF, c.50, nu.1290, s.193-194.

"Taht'ül-bahrler İngiliz Ticaret-i Hariciyesi" SF, c.50, nu.1295, s.258.

"Taht'ül-bahrler Muhaberesi" SF, c.50, nu.1296, s.271.

"Taht'ül-bahrler Muharebesi, Almanya'nın İki Muhtırası Avusturya ve Macaristan Tebliği" SF, c.50, nu.1287, s.155-156.

"Taht'ül-bahr Korkusu" SF, c.51, nu.1309, s.111.

4.2.1.3.4. BALKANLAR

"Balkan Taarruzâtı, Tesirât-ı Evveliyesi" SF, c.51, nu.1316, s.195-196.

"Balkanlar,Yunanistan ve Romanya" SF, c.50, nu.1296, s.268.

"Balkanlarda Hadisât, Tahvilât-ı Mühimme Karşısında." SF, c.50, nu.1285, s.139-140.

"Balkanlarda İtilaf Askerlerinin Durumu Vahim" SF, c.50, nu.1275, s.13.

"Balkanlarda İtilafçıların Fesatları" SF, c.50, nu.1294, s.247.

"Balkanlarda Sırbistan'ın Hali , Sırp Milleti" SF, c.50, nu.1287, s.162-163.

"Balkanlarda Vaziyet" SF, c.51, nu.1319, s.232.

"Balkanlarda Yine Romanya ve Yunanistan" SF, c.50, nu.1287, s.158.

"Balkanlarda Yunanistan'ın Vaziyet-i Ahiresi Üzerine" SF, c.51, nu.1306, s.71-72.

"Balkanlarda, Hâlâ İtilafçıların Gayret-i Tesevvilâtkârânesi" SF, c.51, nu.1312, s.146-147.

"Balkanlarda, Sırbistan Ortadan Kalktı, Bulgaristan, İtilafçılar ve Yunanistan" SF, c.50, nu.1276, s.19-20.

"160.000 Sırp Esiri" SF, c.50, nu.1278, s.56.

"Harbin En Had Devri, Balkan sahası Muharebeleri" SF, c.51, nu.1316, s.192.

"İtilafçılar ve Balkanlar Bir Rus Profesörün doğru Sözleri münasebetiyle" SF, c.50, nu.1282, s.103-104.

"Karadağ ve Balkanlar, Karadağ'ı Teslim-i Salaha Sevk Eden Ahvâl" SF, c.50, nu.1284, s.120-122.

"Makedonya ve Selanik'te İtilaf Askerleri" SF, c.50, nu.1295, s.260.

"Nişane-i Sulh, Balkanlarda Tesirat" SF, c.50, nu.1284, s.123-124.

"Selanik'de İtilafçılar" SF, c.50, nu.1276, s.32.

"Sırbistan'dan Neler Alındı?" SF, c.50, nu.1275, s.14.

"Sırbistan'ın Sonu" SF, c.50, nu.1278, s.48.

"Sırplıların Bulgaristan'a Hainâne Tasavvurları" SF, c.50, nu.1275, s.14.

"Sırplıların Hezimetleri, Bulgar Tebliğ-i Resmisi, Niş'in Sukutundan Priştine'nın Sukutuna Kadar." SF, c.50, nu.1276, s.20-22.

"Yunanistan ile Romanya'nın Vaziyetleri" SF, c.50, nu.1278, s.53.

"Yunanistan'ın Vaziyeti" SF, c.51, nu.1306, s.72-73.

4.2.2. YORUMLAR

Ahmet Hidayet, "Bir Asır Evvel Almanya ve Avusturya" SF, c.51, nu.1306, s.65-66.

Bir Cezayirli, "Cihadın Cezayirli Müslümanlar Tarafından Suret-i Tarif ve Telakkisi" SF, c.51, nu.1309, s.103.

Fatma Aliye, "Kadınlar Hakkında, Fazıle-i Muhterem Fatma Aliye Hanımefendinin Makale-i Bergüzideleri." SF, c.50, nu.1289, s.178-179.

Hamid Nafiz, "Almanya'da Kimya Sanayi" SF, c.51, nu.1306, s.63-65.

"Alem-i İslâm" SF, c.50, nu.1277, s.34.

"Alem-i Selam, İran Ahvâli, İran'da Ehemmiyetten Ari Bir Zorba Hükümet." SF, c.50, nu.1284, s.118.

"Askerlik ve Terbiye-i Askeriye" SF, c.50, nu.1293, s.230-231.

"Bir Hadise-i Mühimme-i Tarihiye, Lehistan Krallığı" SF, c.51, nu.1325, s.294-295.

"Bir Saniha-ı Şükran–alûd" SF, c.50, nu.1290, s.197.

"Fas'ta Almanlar" SF, c.50, nu.1291, s.207-208.

"Fransa Heyet-i Vükelası ve Efkar-ı Umûmiyesi" SF, c.50, nu.1276, s.28.

"Habeşistan Hadisâtı" SF, c.51, nu.1323, s.273.

"Hendek Siperleri Türklerin İcadı" SF, c.50, nu.1290, s.199-200.

"Hindistan ve Yolları" SF, c.50, nu.1278, s.51-52.

"Hindistan'da İngiliz İdaresi ve Hintlilerin Maksadı" SF, c.51, nu.1312, s.140.

"Hint İslâmları, Hüseyin İhâneti" SF, c.51, nu.1323, s.273.

"Hitta-ı Hicaziye Hadisât-ı Ahiresi Hakkında" SF, c.51, nu.1316, s.193.

"Iyd-ı Millî, 10 Temmuz" SF, c.51, nu.1310, s.115.

"İran'ın Vaziyeti, Rusya ve İngiltere" SF, c.50, nu.1275, s.5-6.

"İran" SF, c.50, nu.1282, s.100.

"İrlandalılar,Amerika'daki Cemiyetleri" SF, c.50, nu.1296, s.270.

"**İslavlar ve Almanlar**" SF, c.50, nu.1281, s.92.

"**Japonya Siyasetinde Kadın**" SF, c.50, nu.1287, s.164.

"**Kuvve-i Azm, Berlin ve Küşadı, Netâici**" SF, c.50, nu.1277, s.36.

"**Lisa Muharebe-i Bahriyesi'nin Sene-i Devriyesi**" SF, c.51, nu.1310, s.116.

"**Milletler Hukuku, İngiliz Nazariyât ve Faaliyâtı**" SF, c.51, nu.1317, s.198-199.

"**Osmanlı Donanmasının Terakkiyâtı**" SF, c.50, nu.1284, s.120.

"**Osmanlı Kadınları, Alman Kadınları, Muhâdenet ve Şefkat-ı Mütekabile**" SF, c.50, nu.1294, s.238.

"**Romanya Hakkında. Bir İstatistik**" SF, c.51, nu.1316, s.196.

"**Romanya, Rus Tazyikâtı Karşısında**" SF, c.50, nu.1282, s.101.

"**Romanya**" SF, c.50, nu.1278, s.47.

"**Rusya Ahvâli**" SF, c.50, nu.1293, s.233-234.

"**Rusya Müslümanları arasında İlkâ'-i Nifak**" SF, c.51, nu.1314, s.169.

"**Rusya'da Müslümanlar**" SF, c.50, nu.1279, s.67.

"**Rusya'nın Harpten Evvelki Politikası**" SF, c.51, nu.1312, s.142-143.

"**Sahra-ı Kebir'de**" SF, c.51, nu.1316, s.196.

"**Şark ile Almanya Arasında Te'sis-i Münâkâlât, Erbab-ı Sanai'nin Arzuları**" SF, c.50, nu.1281, s.89.

"**Trablus ve Bingazi**" SF, c.51, nu.1326, s.316.

"**Tuna Tarihiyle Basra Körfezi**" SF, c.50, nu.1299, s.303-304.

"**Türkiye-Almanya İttifakı**" SF, c.50, nu.1299, s.304.

"**Türk ve Macar Muhâdeneti, İki Bir Cemiyetin Teşekkülü Hakkında**" SF, C.50, Nu.1282, s.96.

"**Yüz Sene Evvel, İngilizler Ne İse, Yine O**" SF, c.50, nu.1296, s.266-267.

4.2.3. İKTİSAT, İSTİKRAZ, TİCARET

"**Sırbistan Paraları**" SF, c.50, nu.1279, s.68.

"**1.590.000.000 İngiliz Lirası**" SF, c.50, nu.1295, s.260.

"**Alman Beşinci Harp İstikraz-ı Muvaffakiyet-i Harikûladesi**" SF, c.51, nu.1322, s.259.

"**Alman Ticareti, İngiliz Hasedi**" SF, c.50, nu.1292, s.223-224.

"**Almanya İle Amerika Arasında Balonlarla Tesis-i Münakalât**" SF, c.51, nu.1313, s.156-157.

"**Almanya ve Romanya-Mühim Bir İtilaf-ı İktisadiye**" SF, c.50, nu.1296, s.265.

"**Almanya'da Bir Şirket, Türkiye'ye Mahrukât**" SF, c.51, nu.1304, s.48.

"**Almanya'nın Muzafferiyet-i Maliyesi**" SF, c.50, nu.1275, s.8-10.

"**Almanya'ya Me'kûlât İhrâcı**" SF, c.51, nu.1313, s.158-159.

"**Amerika'da Fikr-i Ticaret ve İntifâ**" SF, c.50, nu.1296, s.264.

"**Amerika'dan Mühimmât İhracı**" SF, c.50, nu.1287, s.159

"**Amerika'nın Sattığı Mühimmat**" SF, c.51, nu.1312, s.148.

"**Avrupa-ı Merkezi ve Romanya**" SF, c.50, nu.1300, s.320.

"**Avrupa-ı Merkezîden Romanya'ya ithalât**" SF, c.51, nu.1312, s.146.

"**Avusturya ve Macaristan İstikrazına**" SF, c.51, nu.1326, s.316.

"**Ba'del-Harp Muharebe-i iktisadiye, Şimdiden Müstenkifler.**" SF, c.50, nu.1297, s.281-282.

"**Balkanlar ve Ehemmiyet-i İktisadiye**" SF, c.50, nu.1277, s.43.

"**Berlin ve Civarı İrat Vergisi**" SF, c.51, nu.1307, s.88.

"**Beşinci Alman Harp İstikrazı Hakkında, Reichbank Müdürünün beyanâtı**" SF, c.51, nu.1324, s.290.

"**Beşinci Alman Harp İstikrazı**" SF, c.51, nu.1323, s.275.

"Bir Buçuk Milyar Mark" SF, c.51, nu.1321, s.256.

"Fransa Ahvâl-ı Maliyesi" SF, c.50, nu.1288, s.175.

"Fransa Ahvâl-i Maliyesi" SF, c.50, nu.1285, s.136.

"Fransa'da Masarif-i Harbiye ve İstikraz" SF, c.50, nu.1298, s.297.

"Fransa'nın Ahvâl-i Maliyesi" SF, c.51, nu.1320, s.244.

"Fransa'nın Amerika'dan İstikrazı" SF, c.50, nu.1296, s.270.

"Harpten Sonrası İçin Şimdiden Hazırlıklar" SF, c.51, nu.1308, s.99.

"Hayat-ı İktisadiye, Atiyen Faz ü İnkişâf-ı İktisadiyemizin Temini" SF, c.51, nu.1310, s.116-117.

"İhsaiyât-ı Maliye" SF, c.50, nu.1284, s.128.

"İktisadiyât ve İctimaiyyât" SF, c.50, nu.1292, s.214.

"İktisadiyat Nezâreti, Terakkiyât ve İnkişâfât-ı İktisadiyeye Doğru" SF, c.50, nu.1282, s.97-98.

"İktisat Konferansını Tenkit" SF, c.51, nu.1306, s.76.

"İngilizlerin Ahvâl-i Maliyesi ve Masârif-i Harbiyesi" SF, c.50, nu.1275, s.15.

"İngilizlerin Yevmi Harp Masrafı" SF, c.50, nu.1279, s.68.

"İngiltere Hükümetinin Tahsisât-ı Cedide-i Harbiyesi" SF, c.51, nu.1310, s.124.

"İngiltere Konsolideleri" SF, c.50, nu.1276, s.31.

"İngiltere,Amerika ve Türkiye" SF, c.50, nu.1282, s.102-103.

"İngiltere'nin Vaziyet-i Maliyesi" SF, c.51, nu.1310, s.122.

"İran Bank-ı Şâhîsi" SF, c.50, nu.1279, s.68.

"İsveç ile İngiltere arasında" SF, c.51, nu.1324, s.292.

"İtalyanların İtibar-ı Maliyesi" SF, c.50, nu.1279, s.68.

"İtilafa Mühimmat Vermeyen Amerikalılar" SF, c.51, nu.1312, s.148.

"İtilafçıların Siyaset-i İktisâdiyesi" SF, c.50, nu.1298, s.295.

"İttifak ve İttihat -İktisadiyât Sahasında" SF, c.50, nu.1295, s.252.

"Köstence'de Elde Edilen Petrol 200 Bin Ton" SF, c.51, nu.1326, s.310.

"Lehistan'da Hal ve Mevki" SF, c.50, nu.1289, s.187.

"Maaşâta Zamâin" SF, c.51, nu.1319, s.222.

"Mesâ'il-i İktisâdiye ve Meşâgil-i İtilaf" SF, c.50, nu.1299, s.307.

"Masârif-i Harbiye" SF, c.50, nu.1296, s.269.

"Meskûkât, Tevhid-i Meskûkât Kanunu Münasebetiyle" SF, c.50, nu.1296, s.262.

"Muharebe-i İktisadiye" SF, c.50, nu.1293, s.231-232.

"Muharebe-i Umûmiye'den Sonra İktisat Muharebâtı, Sulh Yakın" SF, c.51, nu.1307, s.79.

"Muharebenin Hitamı" SF, c.50, nu.1297, s.284.

"Mücadele-i İktisadiye –Fransızlar da Anlıyorlar Mı?" SF, c.50, nu.1297, s.280.

"Mücadele-i İktisadiye, Harpten Sonra İçin Hazırlık" SF, c.51, nu.1311, s.129-130.

"Paris İktisat Konferansı Hakkında" SF, c.51, nu.1309, s.112.

"Paris İktisat Konferansı, Bitarafların Mütaalâtı" SF, c.51, nu.1310, s.121.

"Paris İktisat Konferansı" SF, c.51, nu.1301, s.5-7.

"Paris İktisat Konferansı" SF, c.51, nu.1305, s.60.

"Reichsbank'ın Hazineleri" SF, c.51, nu.1320, s.239.

"Romanya İstikraz-ı Maliyesi" SF, c.51, nu.1308, s.100.

"Romanya'dan Hububat İhracı" SF, c.51, nu.1307, s.88.

"Rus Harp İstikrazı" SF, c.50, nu.1277, s.40.

"Sofya'da İktisat Konferansı" SF, c.50, nu.1300, s.320.

"Sulh Rivayetleri Hakkında" SF, c.50, nu.1298, s.297.

"Sulh-ı Daimi ve İktisadiyat, Paris İktisat Konferans" SF, c.51, nu.1306, s.67.

"Süveyş Kanalında Nakliyat" SF, c.50, nu.1297, s.284.

"Türkiye Müttefikleriyle İtilafıyla İktisâdiye" SF, c.50, nu.1285, s.134-136.

"Ufaklık meselesi" SF, c.50, nu.1280, s.79.

"Ücürât-ı Nakliyede Terfî" SF, c.50, nu.1289, s.185.

4.2.4. BİYOGRAFİ, TANITMA YAZISI

Ahmet İhsan, "Ahmet Mithat Efendi Merhûm, Makberi" SF, c.51, nu.1310, **s.114.**

Hasan Fahri, "Ziya Behlül Bey Merhûm" SF, c.50, nu.1275, s.15-16.

Yusuf Behçet, "Şehid-i Mağfur Halet Bey" SF, c.51, nu.1302, s.15-16.

"Almanya Başvekili Von Bethmann Hollweg" SF, c.51, nu.1306, s.62.

"Almanya Dersaadet Sefiri Sefir Von Kolmann Cenapları" SF, c.51, nu.1320, s.243.

"Amiral Von Tirpiç" SF, c.50, nu.1293, s.233.

"Baron Von Rodovich" SF, c.51, nu.1318, s.215-216.

"Docteur Doyen" SF, c.50, nu.1277, s.38.

"Feld Mareşal Von Mackensen." SF, c.50, nu.1294, s.241-244.

"Fransa Harbiye Nâzırı Generai Gallieni" SF, c.50, nu.1291, s.209.

"Gabrielle D'Annunzio" SF, c.50, nu.1278, s.55.

"Halil Paşa" SF, c.50, nu.1298, s.288.

"İmparator Wilhelm, 27 Kanûn-i sânî 1859-1916" SF, c.50, nu.1285, s.137.

"İsmail Paşa Hazretleri" SF, c.51, nu.1326, s.313.

"Jandarma Binbaşı Kichener Bey" SF, c.50, nu.1276, s.25.

"Madam Berta ve Zevci Mösyö Gustave Hoibach" SF, c.50, nu.1293, s.235.

"Merhûm Doktor Salim Paşa." SF, c.50, nu.1283 s.109.

"Müşir Von Der Goltz Paşa, Vefat-ı Elimi Münasebetiyle." SF, c.50, nu.1297, s.274-279.

"Profesör Paul Ehrlich" SF, c.51, nu.1313, s.150-151.

"Şehid -i Muhterem Halet Bey Merhûm" SF, c.50, nu.1300, s.313.

"Şehremin-i Cedidi İsmail Canbolat Bey Efendi" SF, c.50, nu.1287, s.154.

"Veliahd-ı Saltanat Yusuf İzzettin Efendi Hazretlerinin Vefatı, 27 Eylül 1273-19 Kanun-u sani 1331." SF, c.50, nu.1285, s.131-133.

"Von Der Goltz Paşa'nın Cenaze Merâsimi" SF, c.50, nu.1305, s.51.

4.2.5. ŞİİR

Ziya Behlül, "Sabah Duası" SF, c.50, nu.1275, s.16.

Abdülhak Hâmit [TARHAN], "İlham Nusret" SF, c.50, nu.1284, s.119.

Goethe, "Çobanın Figanı" SF, c.51, nu.1301, s.2.

Sultan V. Mehmet Reşat, "Manzume-i Garra-ı Hümayun" SF, .51, nu.1317, s.198.

Ordu-yı Hümayun Efradından Nazım, "Tahmis-i Manzûme-i Şahâne" SF, c.51, nu.1322, s.259.

4.2.6. GEZİ, İZLENİM

"Belgrat'tan İstanbul'a" SF, c.50, nu.1276, s.29.

"Bir İngiliz Muharrirenin Almanlar Hakkındaki Neşriyatı" SF, c.50, nu.1293, s.235-236.

"İngilizlerin Seyahat-ı İğfalkâranesi, Bir Belçikalının İngiliz Seyahatini Teşrihi." SF, c.50, nu.1283 s.114.

4.2.7. MÜLÂKAT

"Bir Yunan Diplomatıyla Mülâkat" SF, c.50, nu.1295, s.256.

"Budapeşte Mektupları, Ma'lulin-i Harbiye Dairesi Reisi ile Mülâkat" SF, c.50, nu.1289, s.179-180.

"Bulgaristan'ın Bükreş Sefaret-i Erkânı, Romanya'dan Rusya Tarikiyle Avdet" SF, c.51, nu.1320, s.243.

"Evrak-ı Nakdiye Kağıdı" SF, c.50, nu.1293, s.227.

"General Townshend ile Mülâkat, Türk Ordusu Hakkında Tadirât" SF, c.50, nu.1300, s.311.

"General Touchef ile Mülâkat" SF, c.51, nu.1320, s.240-241.

4.2.8. BASIN

"Fransa Matbuâtının Tarz-ı Hareketi" SF, c.50, nu.1292, s.222.

"Fransa Matbuâtı" SF, c.51, nu.1313, s.160.

"Fransa'da Gazetecilik" SF, c.50, nu.1290, s.199.

"Fransız Gazetelerinde Sahtekârlık" SF, c.50, nu.1278, s.50.

"İngilizler, Museviler Aleyhinde" SF, c.50, nu.1292, s.219.

"İngiltere'de beyanât-ı Resmîye ve Matbuât" SF, c.50, nu.1288, s.175.

"Milletler ve Hakikatler" SF, c.50, nu.1287, s.161-162.

"Petersburg'da Bir Leh Gazetesi" SF, c.51, nu.1308, s.100.

"Romanya'da Askeri Sansür" SF, c.51, nu.1308, s.100.

"Rusya'da Mezalim, Fransa'da Mani-i Neşriyât" SF, c.50, nu.234.

"Tan'ın Şikayetleri" SF, c.51, nu.1309, s.110.

"Yalan Haberler İmalı Mütehassısı, Ajans Reuters Sistemi" SF, c.51, nu.1323, s.272.

4.2.9. KİTAP VE DERGİ TANITIMI

"Avrupa Avrupalıların, Bir Macar Müellifin Kitabı Münasebetiyle" SF, c.50, nu.1300, s.318.

"Avrupa Haritası, Muharebe-i Umûmiyenin Avakıbı" SF, c.50, nu.1286, s.145-146.

"Avrupa Muharebesi, Bir Bitarafın Mütalaatı" SF, c.50, nu.1288, s.169-171.

"Avusturya ve Macaristan Hükümetinin 'Kırmızı Kitap'ı Hakkında" SF, c.51,

"Beynelmilel Büyük Mesele, Rus Duma Meclis Azasından Birinin Kitabı" SF, c.50, nu.1291, s.204-207.

"Bir Fransız'ın Vatandaşlarına Sulh Nasihat" SF, c.50, nu.1297, s.284.

"Hak için Mücadele" SF, c.50, nu.1294, s.240.

"İhsâiyât-ı Mâliye" SF, c.50, nu.1284, s.128.

"İngiliz Tahrikâtı" SF, c.50, nu.1294, s.245.

"İngiltere Portekiz" SF, c.50, nu.1293, s.235.

"İtalyaların Irak Seferi Hakkında. Bir Beyaz Kitap" SF, c.51, nu.1304, s.48.

"Portekiz General Di Kostero" SF, c.50, nu.1294, s.247.

nu.1322, s.265.

4.2.10. TERCÜME YAZILAR

GOETHE "Çobanın Figanı" SF, c.51, nu.1301, s.2.

"1915'de Vakayi-i Harbiye, Alman Piyade Generali Von Der Buck'un Makalesinden" SF, c.50, nu.1281, s.84-88

"Askerlik ve Terbiye-i Askeriye" "Paris Konferansı" SF, c.50, nu.1293, s.230-231.

"Fransa'da Gazetecilik" SF, c.50, nu.1290, s.199.

"Mühim Bir Makale Fransa'nın Harb-i Hazırda Mesûliyeti, Fransa Müstebidin-i Maliyesi" SF, c.51, nu.1314, s.164-165.

"Osmanlı Askerlerinin Kahramanlıkları Hakkında Takdirât" SF, c.51, nu.1313, s.156.

"Talat Bey Efendi hakkında Takdirat" SF, c.50, nu.1276, s.30.

4.2.11. MİZAHÎ YAZILAR

"Eşek" SF, c.50, nu.1284, s.127.

"Harp Hakkında Delilerin Fikri" SF, c.51, nu.1326, s.311.

"Londra'nın Bir Otelinde Bir Amerikalı" SF, c.50, nu.1296, s.272.

"Rus Askerleri Cennet Kapısında" SF, c.50, nu.1296, s.272.

"Uğursuz Bir İngiliz Gemicisi" SF, c.50, nu.1290, s.200.

4.2.12. TIP

"Lekeli Humma Mikrobu" SF, c.50, nu.1296, s.265.

"Seyyar Bakteriolojihâne Tekamülât-ı Fenniyenin Bir Eser-i Harika-nümâsı" SF, c.51, nu.1325, s.298.

"Varşova Tıp Kongresi" SF, c.50, nu.1299, s.308.

4.2.13. EĞİTİM ÖĞRETİM

"Alman Mektebi Şahadetnameleri" SF, c.51, nu.1310, s.124.

"Almanya'da Türk Talebe İçin" SF, c.51, nu.1308, s.97.

"Bursa'da" SF, c.50, nu.1281, s.88.

"Milli Ta'lim ve Terbiye Cemiyeti, Resm-i Küşadı İcrâsı" SF, c.50,nu.1297 s.281.

"Türkiye Macaristan, Macaristan'a Giden Osmanlı Talebe Hakkında." SF, c.51, nu.1304, s.38.

"Türkiye'de Maârif" SF, c.50, nu.1289, s.188.

5. FOTOĞRAFLAR, KARİKATÜRLER VE RESİMLER

5.1. FOTOĞRAFLAR

Abraham Elkus: (Dersaâdet Amerika Sefir-i Cedidi Asaletli Abraham Elkus./ M. ABRAHAM ELKUS, La nouvel ambassadeur des Etats-Unis a Constantinople.) SF, c.51, nu.1318, s.211.

Achille: (İngiliz Donanması tarafından büyük ve küçük laakall yirmi sefine-i harbiye zayi edilmiş ve Almanya Donanması'nın parlak bir muzafferitetiyle neticelenmiş olan Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi'nde batırılan İngiliz kruvazörlerinden Achille sisteminde bir sefine-i harbiye.) SF, c.51, nu.1303, s.35.

Achilles: (Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi'nde gark edilen Achilles İngiliz zırhlı kruvazörü.30.000 tonilanelik./ Achilles en coute a Skagerrak .) SF, c.51, nu.1306, s.69.

Adakale: (Tuna'da Adakale./ Ada-Kale sur le Danube.) SF, c.50, nu. 1276, s.26.

Ahmed Midhat Efendi'nin makberi: (Muharrir ve muallim Ahmed Midhat Efendi Merhûm'un Fatih'te bu defa som mermerden yapılmış makberi./ Le tombeau a Fatih d'Ahmed Midhat Effendi, ecrivain bien connu.) SF, c.51, nu.1310, s.Kapak fotoğrafı.

Ahmet Bey: (Polis müdür-i umûmisi Ahmet Bey Efendi./ Ahmed Bey, le nouvean Prefet de Police.) SF, c.51, nu.1320, s.234.

Aleksandr Von Spitzmüller: (Avusturya Ticaret Nâzır-ı Cedidi Doktor Aleksandr Von Spitzmüller.) SF,c.50, nu.1282, s.103.

Ali Haydar Paşa: (Emir-i Mekke-i Mükerreme Hüseyin Paşa'nın hasbel icâb vuku'-ı infisâline mebni Emir-i Mekke-i Mükerreme emareti bu bâbda hatt-ı celil-i humanyunda mestûr bulunduğu üzere liyakât ve haysiyet-i zâtiye ile muttasıf ve hüsn-i sülûk ile siret-i mücerreb olmasıyla Hizmet-i emâreti dil-hevân-ı âli vechile

temeşşiye kifayet-i meczûm bulunan Meclis-i Âyân Birinci Reis Vekili Şerifi Paşa Ali Haydar Hazretleri'nin rütbe-i samie-i vezaretle uhdelerine tevcih bulunmuştur.) SF, c.51, nu.1307, s.Kapak fotoğrafı.

Ali Haydar Paşa: (Emir-i Mekke-i Mükerreme Şerifi Ali Haydar Paşa Hazretleri./ S.Ex. Cherif Ali Haydar Pacha, le nouvel Emir de la Mecque.

[Alman askeri için abide]: (Fransa'da Şarlovel kurbunda vatanları uğrunda fedâ-ı hayat eden Alman askerinin te'yid-i hâtırası için rekz edilmiş olan âbide./ Le monument funébre des soldats allemends mort sur le territoire français occupé.) SF, c.50, nu.1279, s.63

[Alman askeri matbaası]: (Alman ordusu gittiği yere vesait-i matbuâtı beraber götürüyor. Bu resim Almanların işgal eyledikleri Fransa' Fransa aksamında kurulmuş bir iki matbaa-ı askeriyedir./ Une imprimerie militàire allemande sur front de l'ouest.) SF, c.50, nu.1284, s.122.

[Alman askeri matbaası]: (Garb cephesinde müteharrik askerî matbaanın mürettibhânesi./ La salle de papier de l'imprimerie du Vont de l'ouest.) SF, c.50, nu.1284, s.122.

[Alman askerî matbaası]: (Garp cephesindeki Alman müteharrik askerî matbaasına kağıt nakliyâtı./ Les bobines de papier de l'imprimerie militaire allemande.) SF, c.50, nu.1284, s.123.

Alman askerleri : (Lehistan sahasında Alman askerleri.) SF, c.51, nu.1316, s.192.

[Alman askerleri] : (Makedonya mıntıkasında: Vardar Vadisi'nde Alman kıtaâtı./ La valee de Vardar.) SF, c.51, nu.1310, s.120.

Alman askerleri : (Varşova'da bulunan Saksonya Meydanı'nda, Bavyera prensi Feldmareşal'le Sopold'un muvacehesinde Alman askerleri geçit resmi ederken.) SF, c.50, nu.1279, s.64

Alman askerleri: (Yeni çelik serpuşlarla Alman askerleri bir sokaktan geçerken./ Les soldats allemands avec leursnouveaux casques en acier.) SF, c.51, nu.1314, s.167.

[Alman askerlerine cenaze merasimi]: (Verdun kurbunda ıskât olunan bir Fransız tayyaresinin sukutunda vefat eden rakipleri için Alman askerleri tarafından cenaze merasiminin icrâsı./ Les honneurs militaires rendus aux aviateurs français decedes dans camp allemand.) SF, c.51, nu.1312, s.143.

[Alman askerlerinin nehirden geçişi]: (Lastikten, içi hava ile şişirilerek vücûda getirilmiş küçük sandalcıklarla Alman askerlerinin nehirden mürûru./ La passage d'un feuve par appareils speciaux.) SF, c.51, nu.1313, s.155.

Alman bahriye tayyarecileri: (Alman bahriye tayyarecileri. Şimal Denizi sahillerinde bahriye tayyareleri karargahında.) SF, c.50, nu.1296, s.267.

Alman cephe-i harbi: (Alman cephe-i harbi arkasında kuvvet tecrübesi: Bavyeralı bir nefer dişleriyle iki adamı yerden kaldırıp taşıyor./ Les soldats s'amusent.) SF, c.51, nu.1315, s.180.

Alman deniz tayyaresi: (Bir Alman deniz tayyaresi: Baltık Denizi'nde./ Un hydropland sur la mer Baltique.) SF, c.50, nu.1300, s.319.

[Alman denizaltısı]: (Bir Alman taht'ül-bahr denizler içinde balıklar arasında giderken./ Un sous-marin allemed dans son elment.) SF , c.50, Nu. 1275, s.7.

Alman Donanması: (Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi'nde İngiliz Donanması'na müthiş bir darbe vuran Alman Donanması aksâmından: Torpidolar istikşafât vazifesimi icrâ ederken./ Un torpilleur allemand qui participe à la betaille navale Skagerrak.) SF, c.51, nu.1303, s.30.

Alman Donanması şerefine: (Alman Donanması şerefine Berlin Musikî Heyeti tarafından Reichstag neşideler tagannisi./ La serenade du Consevatoire de Berlin devant le l'icthstat.) SF, c.51, nu.1310, s.95.

Alman Donanması: (Alman Donanması'nın ağır topları ateş ederken./ Un matelot allen and sur son canon.) SF, c.51, nu.1303, s.31.

Alman Donanması: (Muzaffer Alman Donanması'nın ağır topları ateş ederken./ Les gos canons de la flotte allemanda tirant sur l'ennena.) SF, c.51, nu.1303, s.31.

Alman gemiciler : (Flander saha-ı harbinde Alman gemicilerinin şimendiferle tenezzühleri./ Les marins allemands en promenade.) SF, c.51, nu.1316, s.190.

Alman kadınları : (Alman kadınlarının hamiyetperverânesinden bir misal: İhtiyac-ı harbi için ihda olunan maden havanları./ Le patriotisme des menagéres allemands pour fournir le métal.) SF,c.50, nu.1282, s.100.

Alman kadınlarında izcilik: (Alman kadınlarında izcilik hayatı intibaâtından: İzci genç kızlar./ groupe de Eclairenses allemands s'occupent de travaux.) SF, c.51, nu.1326, s.316.

Alman karargahı: (Alman karargahında müteggir haritalarla ders tekriri./ Une seance de conference militaire.) SF, c.50, nu.1284, s.123.

Alman komutanları: (Harp cephesinde Alman komutanları./ Une reune miliyaire sur le Vont de l'Ouest.) SF,c.50, nu.1283, s.112.

Alman kruvazörü: (Almanya'nın yeni harp kruvazörü: Prens Leopold./ Le nouveau croiseur allemand Prince Leopold) SF, c.51, nu.1316, s.190.

Alman küçük zabiti: (Muharebede sağ kolunu kaybeden bir Alman küçük zabitinin sol eliyla yazı makinasında yazması./ Un mutile de guerre, dactylographe.) SF, c.51, nu.1310, s.122.

Alman Mekteb-i Sefinesi: (Alman Mekteb-i Sefinesi'nde, genç gemicilerin yatakları./ Les cadets du vaisseau-ecole allemande.) SF, c.51, nu.1322, s.263.

Alman Mekteb-i Sefinesi: (Alman Mekteb-i Sefinesi'nde, genç gemicilerin ta'limi./ Les exercices des cadets.) SF, c.51, nu.1322, s.263.

Alman muhasara topu: (Ağır bir Alman muhasara topunun mevziine yerleştirilmesi./ La batterie a Berlin.) SF, c.51, nu.1305, s.54.

Alman nöbetçisi : (Şark cephesinde zabt olunan istihkâm harbî duvarları önünde Alman nöbetçisi./ L'effet d'un bomberdemant.) SF, c.50, nu.1286, s.147.

Alman Prensi ve kumandanları: (Almanya İmparatorunun birader-i muhteremi Prens Henri [1] ile Mareşal von Hindenburg [2] ve General von Eachhorn [3]./ Le Prince Henri de Prusse [1]. Feldmarechal von Hindenburg [2] et le General Von Eachorn [3].) SF, c.51, nu.1317, s.204.

Alman sahil muhafızları: (Almanların müdaim-i teyakkuz u nebahede bulunan vazifeşinas sahil muhafızları./ Le defendes des soldats cotes allemandes.) SF, c.51, nu.1304, s.38.

Alman seyyar hastahânesi: (Bir Alman seyyar hastahânesinde mecruh Fransız esirlerini bir Fransız tabibin refakatiyle bir Alman tabibin ziyareti./ Le medecine français prisonnairs en Allemagne soignant ses compatriotes blesses.) SF, c.51, nu.1310, s.99.

Alman seyyar mutfakları: (Varşova sokaklarında Alman seyyar mutfakları ve Leh çocuklarına et'ima tevzi'âtı./ La distributain de la soupe aux enfants pauvres de Varsovie.) SF, c.51, nu.1310, s.96.

Alman siperleri: (Müteharrik Alman siperleri./ L'abri mobile blinde.) SF, c.50, nu.1280, s.75.

Alman taht'ül-bahri: (Avrupa ve Amerika denizlerinde pek çok tekerrür eden heyecanlı bir an. Bir Alman taht'ül-bahri bir bir İtalyan

yelkenlisi karşısında./ Un sous-marin allemand arretant un grand voilier itaillien.) SF, c.51, nu.1326, s.315.

Alman taht'ül-bahrinin kaptanı: (2,5 Milyon mark kuvvetinde düşman gemisi gark eden 35 Alman taht'ül-bahrinin kaptanı./ le commendant de L'35 sous-marin qui a comte pour plus de ten millions de marks de navires etde cargaisons.) SF, c.51, nu.1326, s.315.

Alman taht'ül-bahri: (Bir Alman taht'ül-bahri suları yararak ilerlerken./ Un sous-marin allemand marchant sur l'eau.) SF, c.51, nu.1303, s.32.

Alman tayyaresi: (Bir Alman tayyaresi mühimmat yüklü bir Fransız katarına bomba atarken./ Un avion allemand, jetant des bombes sur un ttrain des munitions en France.) SF, c.51, nu.1309, s.Kapak fotoğrafı.

Alman topu: (Tayyarelere ateş etmeğe müheyya bir Alman topu./ Un obousair allemend contre les avions) SF, c.50, nu. 1276, s.24.

Alman torpidoları: (Ostende Limanı'nda Alman torpidoları./ Les torpilleurs allemands dans le port d'Ostende.) SF, c.51, nu.1309, s.111.

Alman ve Bulgar askeri: (Niş'de Alman ve Bulgar asâkiri./ Les soldats allemands et Bulgares a Nich.) SF, c.50, nu.1287, s.158.

Almanya tayyaresi: (Almanya'nın tayyarelerinden biri./ Un hydroplan Allemands.) SF, c.51, nu.1302, s.16.

Almanya İmparatoriçesi: (Almanya İmparatoriçesi'nin Avusturya ve Macaristan askerleri mecruhlarını ziyareti./ La visite de S.M. l'Şmperatriche aux blesses autrichiens.) SF, c.51, nu.1310, s.118.

Almanya İmparatoru: (Almanya İmparatoru'nun şark cephe-i harbini ziyareti./ Un visite du kaiser au front oriental) SF, c.51, nu.1304, s.41.

Almanya İmparatoru ile Bulgaristan Kralı: (Almanya İmparatoru'yla Bulgaristan Kralı bir bulgar piyade alayı kendilerine selam-ı askeri ile arz-ı ihtiram ederken./ Le kaiser et le roi Ferdinand.) SF, c.51, nu.1301, s.7.

Almanya İmparatoru: (Almanya İmparatoru'nun Setrip cephesinde bir Macar fırkasını ziyareti./ Le Kaiser visitant un regiment hongrois.) SF, c.51, nu.1301, s.6.

Almanya Maliye Nezareti: (Berlin'de Almanya Maliye Nezareti./ L'Hotel de la Trésoire à Berlin.) SF, c.50, Nu. 1275, s.9.

Almanya seyahatı hatırası: (Almanya'da Müslüman üserâ-ı kahramanı kabristanında bir dua ve hitabe./ Le cimiterie des prissonnieres musulmans en Allemagne.) SF, c.51, nu.1317, s.198.

Almanya seyahatı hatırası: (Muhterem mebûslarımızın Almanya seyahatı hatırası: Mebûslarımızın Potsdam'da Sons-Souci Sarayı'nı ziyaretleri./ Nous putes en Allemagne, visitant le patais de "Sans Souci" à Potsdam.) SF, c.51, nu.1311, s.126.

Almanya seyahatı hatırâtı: (Muhterem mebûslarımızın Almanya seyahatı hatırâtından: Müdafaa-ı Milliye Reisi Mustafa Nedim Bey Efendi irad-ı nutk ederken./ Moustapha Nedim Bey, le president de la Defense nationale turque en Allemagne.) SF, c.51, nu.1312, s.141.

Almanya seyahatı hatırâtından: (Muhterem mebûslarımızın Almanya seyahatı hatırâtından:Dresde şehrinde Heinrig Ernemann'ın fotoğraf ve ziya alâtı ve levâzımı fabrikasını ziyaretleri./ Nous deputes en Allemafne; leur visite a l'usine Ernemann.) SF, c.51, nu.1307, s.78.

Almanya seyahati hatıratı: (Muhterem mebuslarımızın Almanya seyahati hatıratından: Münih'te Belediye Dairesi'nde./ Nos deputes en Alllemagne, dans la salle de léte Munich.) SF, c.51, nu.1306, s.65.

Almanya veliahtı: (Almanya veliahtı otomobil ile cephe-i harbe azimeti.) SF, c.50, nu.1295, s.255.

Almanya'da bir hastahâne: (Almanya'da bir hastahâne katarında yemek salonu ve hasta bakıcılar./ Une salle a manger d'un wagon sanitaire.) SF, c.51, nu.1312, s.142.

Almanya'da demir ocakları: "Almanya'da demir ocakları./Dans les seiriers allemader.) SF, c.50, nu.1281, s..91.

Almanya'da futbol: (Marienbourg'da Viyana-Berlin şehirleri futbol oyuncuları müsabakasının temâşâsı./ Un Match de foot-ball a Marienbourg.) SF, c.51, nu.1311, s.132.

Almanya'da silah fabrikası: (Almanya'da bir mühimmât ve eslihâ fabrikası./ L'industrie de munitions et de fusil en Allemagne.) SF, c.51, nu.1319, s.227.

Almanya'da ziraat: (Almanya'da faalâne ziraat hayatı: Düşmanların dört tarafından abluka altına alarak aç bırakmak istedikleri Almanya'da kadın erkek herkes kemâl-i faaliyetle ziraatte bulunmaktadır./ LA VİE AGRİCOLE EN ALLEMAGNE. Homes et femmes soccupant aux travaux des champs.) SF, c.51, nu.1324, s.287.

Almanya'nın Şiraz Konsolosu: (Almanya Devleti'nin Şiraz Konsolosu ile Şiraz muteberâtı, askerler ve mücâhitler./ Un groupe turco-germano-autrichien a Chiraz en Perse.) SF, c.51, nu.1320, s.240.

Alp taburları: (Avusturya-İtalya hududunda: Alp taburları karlı dağlar üzerinde top çıkarırken./ Au theatre de la guerra austro-itailenne: Comment on fait monter un canon sur une hauteur.) SF, c.50, nu.1300, s.Kapak fotoğrafi.

Anadolu'da Ziraat : (Anadolu'da ziraat: Konya'da bizzât Vali Sabih Bey Efendi'nin delâlet ve teşviki altında gayret-i harisâne./

L'agricalture de guerra a Konya.) SF, c.51, nu.1304, s.Kapak fotoğrafı.

Appam: (Almanlar tarafından iğtinâm edilmiş olan Appam İngiliz Vapuru./ 'Appam' capture les Allemands.

Appam İngiliz vapurunun hadisesi evrâk-ı yevmiyede uzun mubahasaya meydan vermişti. Bu İngiliz vapuru Afrika sahilinden Fransa'nın Gambiya müstemlekesinden Dakar Liman'ından geçen Kânûn-i sânînin 11'inde hareket etmiş, İngiltere'nin Plymouth Limanı'na gelmek üzere denize açılmıştı. Günlerce bu vapurdan haber alınamamıştı. Şubatın birinde bu vapur Almanlar tarafından iğtinam edilmiş Alman gemiciler vasıtasıyla Şimalî Afrika'nın Virginia Hükümeti sahilinde bir limana vasıl olduğu haberi vürûd edince umûmi bir baht ve hayret hasıl oldu. Vakıa 'Appam' vapuru Madea Adaları civarında tevkif ve zabt olunmuştu. Appam vapuru 1913'te deryaya indirilmiş olan 7781 tonilanelik bir vapurdur.) SF, c.51, nu.1319, s.231.

Asker : (Tyrol dağları üzerinde karlar içinde bir karakol askerinin hali./ Costume du guerre autrichien sur le Tyrol.) SF, c.51, nu.1304, s.43.

Asker Aileleri Yardımcı Hanımlar Cemiyeti hatırası: (Hatıra-ı Celâdet, Topuna altun ve gümüş çivi çakmak suretiyle ibrâz-ı fütüvvet ve Şefkât eden zevât-ı kirâma vesile-i tahattur olmak üzere, 'Asker Aileleri Yardımcı Hanımlar Cemiyeti' namına ita olunmakta olan şahadetnâmenin sûreti./ Le certificats delivres aux donnateurs de cing livres turques es plus en platant des clous en or sur le modele de canon autrichen 30, 50.) SF, c.50, nu.1299, s.Kapak fotoğrafı.

Asker: (Karadağlıların ve Sırplıların eline esir düşüp bir çok işkenceler çektikten ve müddet-i medide aç bırakıldıktan sonra tahlis ve

Fime Hastahânesine nakledilip gördüğü işkencelerin ve açlığın badi zayıf ve nâtuvanî neticesinde hastahâneye dahilinden birkaç gün sonra vefat eden Antoin Houbert isminde biçare bir muharebe neferin vefatından biraz evvel alınan resimleri./ L'etait depuisement d'un prissonair autrichien delivre en Serbie.) SF, c.51, nu.1304, s.44.

Askerler : (Karlar altındaki düşmanın görmesini men etmek üzere beyaz esvablar giymiş olan askerler./ Les soldats en manteau blanc les tranchees couvertes de negre.) SF, c.50, nu.1287, s.159.

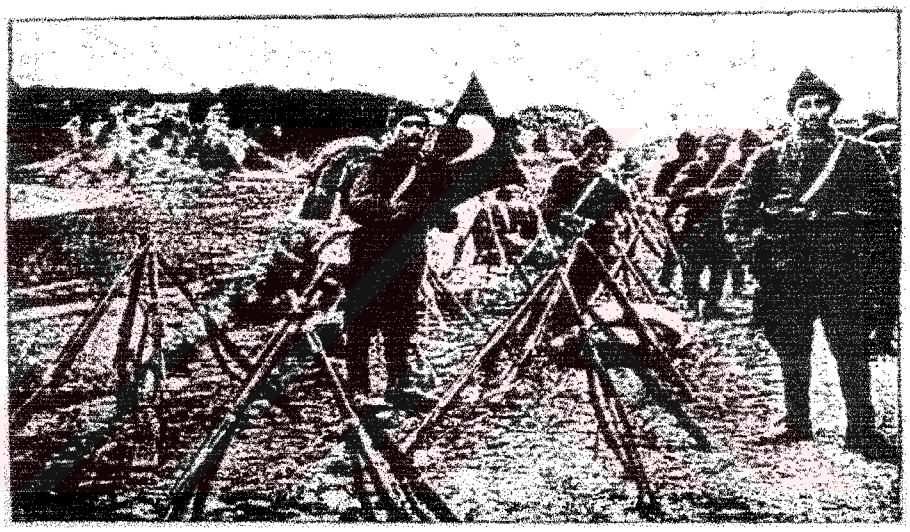

Askerlerimiz: (Kahraman askerlerimiz hâl-i istirahatta.) SF, c.50, nu.1298, s.289.

Askerlerimiz : (Kahraman askerlerimiz top başında./ Nos braves devant la batterie.) SF, c.51, nu.1317, s.Kapak fotoğrafı.

Aşuni Pepe: (Müteveffa Doktor Aşuni Pepe.) SF, c.51, nu.1318, s.218.

At yarışları: (Veli Efendi çayırında sonbahar at yarışları. Geçen 7 Teşrin-i evvel Cuma günü Veli Efendi çayırında muvaffakiyetle icrâ edilen ve en büyük mükafat olan 500 Liralık "Mebruk" nâmındaki Arap kısrağın kazanmasıyla neticelenen at yarışlarında Sadrazam Paşa ile vükalâdan bazısının mahâl-ı mahsûsta yarış seyretmeleri./ Les couurs d'aytomme de

Velieffendi. La tribune ministerielle.) SF, c.51, nu.1323, s.Kapak fotoğrafı.

Avusturya Başvekili: (Avusturya Başvekili bir Bulgar mebûs ile konuşurken./ Le Chancelier de l'Empire Allemand causant avec un depute bulgare.) SF, c.51, nu.1309, s.108.

Avusturya-Macaristan veliahdı: (Avusturya ve Macaristan veliahdının İtalya saha-ı harbinde Bzunzu cephesi ziyareti./ Le prince berit en autrichien inpectant ses trespe sat le frontiere İtalienne.) SF, c.51, nu.1301, s.6.

Avusturya askeri: (Avusturya askeri ilk siperler hattı arkasında zeminliklerde./ Les soldats Autrichiens derriére les trauchées.) SF, c.50, nu.1286, s.146.

Avusturya askeri: (Avusturya askeri, siperler içinde istirahat./ Dans les tranchées autrichiennnes.) SF, c.50, nu.1288, s.169.

Avusturya askerleri: (Avusturya askerlerinin dağları, bayırları tırmanma mümareseleri./ Les soldats autrichien en exercice de grimper.) SF, c.51, nu.1309, s.105.

Avusturya askerleri: (İtalyan harp cephesinde, Avusturya askerleri bir tarassud mevkiinde./ Les soldats autrichiens, en obsservation sur un bauteur, au front italien.) SF, c.51, nu.1309, s.106.

Avusturya askerleri: (İtalyan harp cephesinde: Avusturya askerleri bir taarruzdan evvel rahibin duasını dinlerken./ Les soldats autrichien ecoutant la messe avant l'attaque.) SF, c.51, nu.1309, s.107.

Avusturya askerleri: (Avusturya askerleri, bir siperde, top başında./ Les soldats autrichiens en observation.) SF, c.50, nu.1290, s.199.

Avusturya askerleri: (Avusturya askerleri, Sırbistan'da fukara ahaliye çorba tevzi' ederken.) SF, c.50, nu.1290, s.196.

[Avusturya askerleri] : (Loveen dağının zabtında gayret göstermiş, pek mühim bir vazife ifa etmiş olan Avusturya'nın 28'inci Alayı'na mensup zabitân grubu./ Les officiers du 28me Regiment Autrichien qui avait pris le Loveen.) SF, c.51, nu.1310, s.114.

Avusturya tayyaresi: (Bir Avusturya harp tayyaresi Tirol'da./ Un leiplan autrichien au Tyrol.) SF,c.50, nu.1283, s.111.

Avusturya ve Macaristan askerleri: (Avusturya ve Macaristan askerleri./ Les soldats autrichien en repos.) SF, c.50, nu.1290, s.193.

Avusturya ve Macaristan veliahdı: (Avusturya ve Macaristan veliahdı cenub u garbi saha-yı harbinde teftiş ettiği sırada./ le prince heritier d'Atrichie au quartier-général du Sud.) SF, c.50, nu. 1276, s.23.

Avusturya Vükelâ-yı Cedidi: (Avusturya Vükelâ-yı Cedidesi./ Les Nouvaux ministres autrichiens.) SF,c.50, .

Avusturya-Macaristan, İsviçre hududu: (Avusturya-Macaristan, İsviçre hududu üzerinde hudut bekleyenler./ L'actit utrei es autrichien et suisse pres d'une borne frontiere.) SF, c.51, nu.1325, s.300.

Bağdat: (Bağdat şimendiferin Bağdat'tan Samra'ya kadar inşâ edilmiş olan 123 kilometrelik kısmının memurlarına mahsus olarak ilk inşa edilen bina./ Le chenûn de fer de Bagdad a Samra et la bàtisse des ingenieurs.) SF, c.50, nu.1285, s.134.

Bağdat: (Bağdat ve Halep yolu üzerinde Fırat'ın sahil-i yesarında bir manzara./ A l'Irak, une vue d'Ephrate.) SF, c.50, nu.1286, s.142.

Bağdat: (Bağdat'ta Dicle üzerinde sabih dubalar derûnunda tesis olunan Hilâl-i Ahmer Hastahânesi'nin derûni.) SF,c.50, nu.1282, s.94.

Bağdat: (Bağdat'ta Hilâl-i Ahmer Hastahânesi./ L'hopital du Crpissant Rouge à Bagdad.) SF,c.50, nu.1282, s.94.

Bağdat demir yolu: (Bağdat hatt-ı kebiri: Atne ve Halep arasındaki kesimde inşaât amelesi.) SF, c.50, nu.1298, s.291.

Bağdat demir yolu: (Bağdat hatt-ı kebiri: Ahiren ameliyât harfiyesi hitame ermiş olan Amenestonlu medhalinde inşaât istasyonu.) SF, c.50, nu.1298, s.290.

Bağdat demir yolu: (Bağdat hatt-ı kebiri: Bir istasyon katarlar muvasalâtı ve buradan mekâre ile nakliyât.) SF, c.50, nu.1298, s.290.

Bağdat hatt-ı güzergâhı: (Bağdat hatt-ı güzergâhında bir manzara.) SF, c.50, nu.1298, s.291.

Bağdat: (Bağdat kurbunda [evlâd-ı Müslim] terbiye-i münifesi./ Le tombeau a Bagdad.) SF, c.50, nu. 1276, s.Kapak fotoğrafı.

Bahriyeli askerlerimiz: (Kahraman bahriyeli askerlerimiz ta'lim yaparlarken./ Nos marins en manoeuvres.) SF, c.51, nu.1302, s.Kapak fotoğrafı.

Bakteriyolojihâne: (Almanya'dan bu hafta içinde şehrimize gelen seyyar bakteriyolojihâne Berlin'de iken. Ortada duran Alman hânedanından bir prenstir./ La laboratoire bacteriologique de campagne envoye d'Allemagne au cours de la semaine ecoulee. Avant depart de Berlin.) SF, c.51, nu.1325, s.298.

Bakteriyolojihâne: (Seyyar bakteriyolojihâne çadırı Gülhâne Parkı'nda./ Une des tentes du laboratoire de campagne.) SF, c.51, nu.1325, s.298.

Bakteriyolojihâne: (Seyyar bakteriyolojihâne İstanbul'da./ Le fourgons du laboratoire hisse sur trues de chemin de fer.) SF, c.51, nu.1325, s.299.

Bakteriyolojihâne: (Seyyar bakteriyolojihâneyi Amiral Souchon Paşa 'sağda' Doktor Süleyman Numan Paşa'ya teslim ederken./ Au laboratoire de campagne L'amiral Souchon pacha et le Dr. Süleymen Nouman Pacha.) SF, c.51, nu.1325, s.298.

Bakteriyolojihâne: (Seyyar bakteriyolojihâneyi getiren zabit ile teslim eden doktorlarımızdan biri./ Officier turc et medecin allemand devant le laboratoire.) SF, c.51, nu.1325, s.299.

Balkan Sür'at Katarı: (Pazartesi akşamı [11 Rebi'ül-evvel 1334, 4 Kanûn-i sâni 1331] Dersaadete muvassalat edüb Küçük Çekmece'de murahhasa tarafından Sirkeci İstasyonu'nda ricâl-i devlet ü erkân-ı sefarât vesair zevât-ı kiram tarafından mü'şaşa bir suretde istibal olunan Berlin-İstanbul arasında aylık Balkan sür'at katarı Çekmece'den İstanbul'a doğru yol alırken. İş bu trenle şehrimize müttefik memalik-i bitaraf memleketler erbâb-ı matbûat ve fevkalade hüsn-ü kabul görmüştür./ Le primier train expres balcanique arrive a Constantinople qui nous a amene les les representants de la presse des allies et des pays nentrs.) SF,c.50, nu.1283, s.106.

Balkan Sür'at Katarı: (İlk Balkan Sü'at Katarı'yla şehrimizi ziyaret etmiş olan Almanya, Avusturya ve Macaristan, bitaraf matbuâta mensup zevat ile sair zevattan mürekkep heyet-i muhteremenin infikak ve sırasında Sirkeci İstasyonu'nda Matbu'ât-ı Osmaniye'nin namına Servet-i Fünûn sahibi tarafından teşyii./ Les representants des journaux allemands, autrichiens et des Pays neutres à Constatinople. Photo. Faite à leur depart Wla gare de Sirkeji au ils ont été sakie parle directeur de noter journal.) SF, c.50, nu.1284, s.118.

Basra: (Basra ile Fav arasında hurmalıklar./ Les palmiers au bord du Tigre.) SF, c.50, nu.1285, s.136.

Berlin: (Berlin'de muharebe zamanında bir pazap günü ba'del zahir bir sokağın manzarası ve halkın şetareti./ L'aspect des rues a Berlin pendant la guerre.) SF, c.51, nu.1310, s.93.

Berlin'de: (Berlin civarında Noykvelen'de inşa olunan hamam binasının manzara-ı hariciyesi./ L'exterieur du bain public.) SF, c.51, nu.1317, s.202.

Berlin'de: (Berlin civarında Noykvelen'de inşa olunan hamamın erkeklere mahsus havuzu./ Le piscine pour des hommes du bain public de Berlin.) SF, c.51, nu.1317, s.203.

Berlin'de: (Berlin civarında. Scharlotenburg'da müdam Elizabeth Von Hansemann'ın nezareti altında tesisolunmuş olan mecrûhin-i askeriye yurdunda mütalaa salonu./ La salle de de lecture de maison des officiers blesses a Berlin institue par Mme von Hansemann.) SF, c.51, nu.1313, s.155.

Berlin'de: (Berlin'in mahalâtından biri olan Noykvelen'de ahiren sanatkârâne bir surette inşa olunan hamamın kadınlara mahsus havuzu./ Le piscine pour les dames du bain public de Berlin.) SF, c.51, nu.1317, s.202.

Berlin'de aile hayatı: (Berlin'de aile hayatı: Çocuklar iş başında./ Au foyer d'enfants de Berlin. Table de travail.) SF, c.51, nu.1319, s.225.

Berlin'de aile hayatı: (Berlin'de aile hayatı: Çocuklarıneğlencesi./ Le foyer d'enfants de Berlin.) SF, c.51, nu.1319, s.225.

Berlin'de spor: (Berlin Spor Heyeti efrâdından olan gençlerin bir bir ormanda koşma mümareseleri. Le sport a Berlin.) SF, c.51, nu.1313, s.154.

Berlin'de Türk abidesi: (Berlin'de Türk Kabristanı'nda rekz olunan bir abide./ La monument du Cimetiere a Berlin.) SF, c.51, nu.1322, s.Kapak fotoğrafı.

Beyrut: (Beyrut'da sebze pazarının köşeden manzarası./ Le marche aux legumes de Beyrouth.) SF, c.51, nu.1317, s.203.

Bir balon: (Adriyatik Denizi'nde İtalyanların bir kruvazörden tarassut için havalandırdıkları bir balon./ Sur l'Adratique un ballon partent d'un navire de quevre.) SF, c.50, nu. 1276, s.24.

Bir merminin tesirâtı : (Bir istihkamın zırhlı kalesine tam isabet eden bir merminin tesirâtı./ L'effet d'un obusier sur la totture blindee d'un fort.) SF, c.51, nu.1312, s.147.

Bir zırhlının topları: (Bir zırhlının topları ateşe müheyya./ Les canons d'un cuirasse, préts a faire fen.) SF, c.50, nu.1300, s.315.

Bisikletli bir bölük: (Velespitli bir bölüğün hücum hareketi icrâsı./ Une compagnie a bicylette.) SF, c.51, nu.1315, s.178.

Black Prince: (Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi'nde batırılan Black Prince. İngiliz kruvazörü. 13.750 tonilanelik./ Black Prince coute.) SF, c.51, nu.1306, s.72.

Bosnalı bir bölük emini: (Avusturya ordusundan birinci dereceden şecaât madalyası kazanmış olan Erkân-ı Harbiye refakatine memûr edilmiş Bosnalı bir bölük emini./ Un soldat musulman

d'Autrıche qui a gagne la medaille de merite.) SF , c.50, Nu. 1275, s.2.

Bosnalı bir piyade: (Avusturya ilk siper hatlarında Bosnalı bir piyade neferi/ Les soldats musulman d'Autrichs dans les trancher.) SF , c.50, Nu. 1275, s.Kapak fotoğrafi.

Boyadjieff: (Bulgaristan'ın Sırplılara ve İngilizlere galebe çalan orduları kumandanı General Boyadjieff/ General Boyadjieff.) SF, c.50, nu.1279, s.62.

Boyadjieff: (Dobruca'daki bulgar kıtaaâtının kumandanı General Boyadjieff./ GENERAL BOYADJİEFF. Commandant des forses bulgares epereunt en Dubroudja.) SF, c.51, nu.1324, s.288.

[Bratiano ve Morguiloman]: (Romanya Parlemantosunda Buhran Şayiâları.Ruman Başvekili olup Harb-i Umûmi'de son anlara kadar müterediddâne bir siyaset takip etmiş olan Bratiano./ Bratiano. Primier ministre de la Romanie.

Son günlere kadar Romanya'nın harbi aleyhinde bulunan ve ahiren Bratiano'nun yerine geçeceği rivayet edilen Morguiloman./ Morguiloman.) SF, c.51, nu.1323, s.271.

Buğday değirmeni: (Biraz da âlem-i sanayiden. Avrupa'nın en büyük buğday değirmeni. [172nci sahifedeki fikraya nazar.] Almanya'nın 'Brunswick' şehrinde 'Lother' makine ve değirmen müessesâtı tarafından bina edilmiştir. / Une meuneire colosale allemende a Brunswick.) SF, c.50, nu.1288, s.170.

Buğday değirmeni: (Buğdayların vapurlardan yahud şimendifer vagonlarından doğruca değirmen anbarlarına nakline mahsûs emme tulumbalı sifon tertibatı./ Les aspirateurs de moulin gigantesque.) SF, c.50, nu.1288, s.170.

Buğday değirmeni: (Büyük değirmenin buğdayı öğüden usûl-ü cedide makineler./ Les ınstallations modernes de la meunerie.) SF, c.50, nu.1288, s.171.

Buğday değirmeni: (Büyük değirmenin mahzenleri./ Le réservoirs de la menerie.) SF, c.50, nu.1288, s.171.

Buğday değirmeni: (Büyük değirmenin vezne-i mahsus makineleri./ Le bascules des sacs.) SF, c.50, nu.1288, s.171.

Bulgar mebusları: (Bulgar mebuslarının Berlin ziyareti hatırâtından: 1.Berlin şehri mihmandar Michel, 2.Reichstag Reisi Doktor Kempff, 3.Sabranie Reis-i sânisi Doktor İvan Moumchiloff. 4.Müşâvir-i has von Radovich.) SF, c.51, nu.1314, s.168.

Bulgar zabitânı: (Sahne-i harpte Bulgar zabitânı esnâ-ı harpte./ Le repas des officiers bulgares en compagne. SF, c.51, nu.1324, s.288.

Bulgaristan kralı: (Bulgaristan kralının Viyana'ya ziyaret-i hatırası.)SF, c.50, nu.1295, s.259.

Bükreş'te: (Bükreş'te vakıa-ı sitasiyenin cereyan etmiş olduğu Hariciye Nezareti binası./ L'edifice du Ministre des Affaires Etrangeres a Bucarest.) SF, c.51, nu.1321, s.255.

Carl Klewing: (Almanya'nın Rubes Saray-ı Kraliyesi Heyet-i Mûsikîsi'yle Dersaadet'e muvasalat eden Almanya'nın en benâm sanatkârlarından ve saray artistlerinden Carl Klewing./ Carl Klewing grand artiste allemand actuellement à Constantinople.) SF, c.51, nu.1301, s.2.

Castelnau : (General Castelnau. Fransız) SF, c.50, nu.1285, s.136.

Chekoniz: (Macaristan Hilâl-i Ahmer Reisi Kont Chekoniz./ S. E. Komte Chekoniz.) SF, c.50, Nu. 1275, s10.

Cuzeppe Verdi yolcu vapuru: (Düşman Sefâin-i ticariyesinin teslimi: Cuzeppe Verdi Yolcu Vapuru'nda bulunan iki toptan biri. "Bu resim vapur New York Limanı'nda bulunduğu sırada 'Georges

Grantham Bain' tarafından alınmış olan bir fotoğrafiden mahuzdur."/ L'un des canons, se trauvent a bord du vapeur des passegers 'Cuzeppe Verdi photographie americaine Georges Grantham Bain dans le port de New York.') SF, c.50, nu.1300, s. 314.

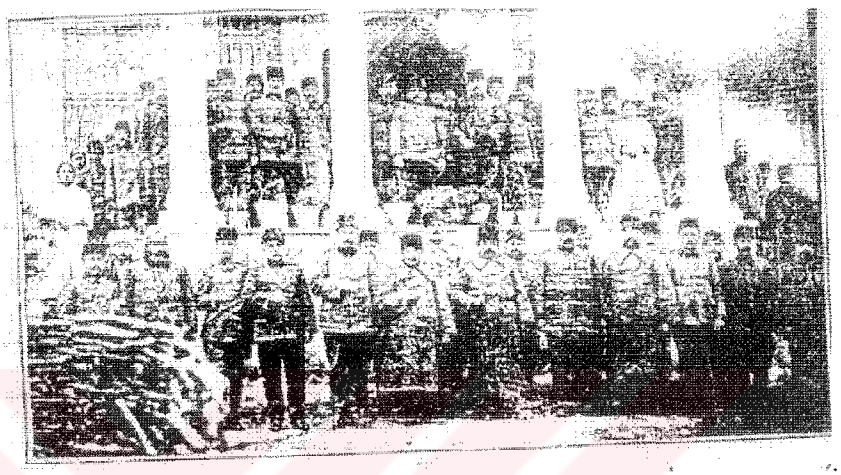

Çanakkale: (Çanakkale Merkez Hastahânesi'nde tesis olunan 'Bakteriyolojihâne'nin resm-i küşâdı, küşâtta hazır bulunan zevât-ı muhtereme.) SF, c.50, nu.1295, s.Kapak fotoğrafı.

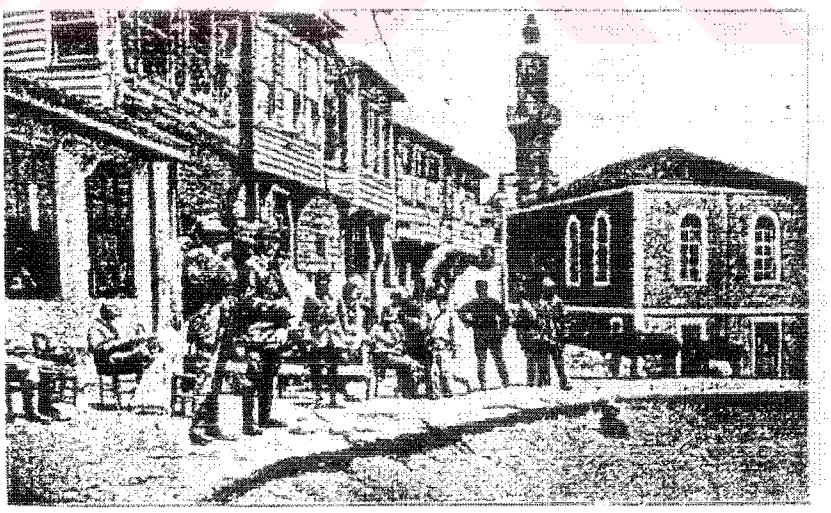

Çanakkale: (Çanakkale manzaralarından: Kilit-bahir'de bir kahvehânenin önünde./ Devant le cafe à Kilid-el Bahr.) SF, c.50, nu.1293, s.230.

Çanakkale: (Çanakkale Çimenlik Kalesi'nden bir manzara./ Une vue des Dardanelles.) SF, c.50, nu.1286, s.148.

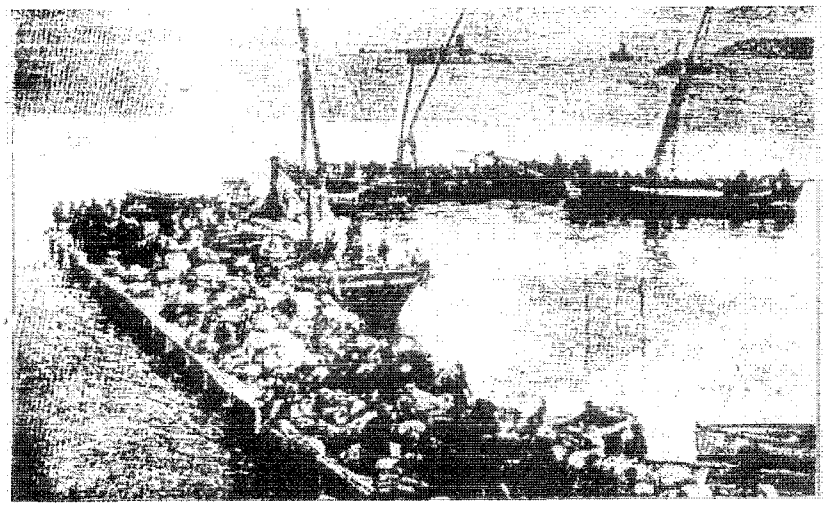

Çanakkale: (Çanakkale İskelesi./ L'embarcadére à Tchanak-kale.) SF, c.50, nu.1293, s.231.

Çanakkale: (Düşmanın pay-ı mülevvesinden tatahhür olunan Çanakkale'de Kilit-bahir civarında Ağadere'de hain düşmanın bombardıman etmiş olduğu seyyar ağır mecruhin hastahânesi./ L'Hospital militaire Aga-Dere aux Dardanelles qui a ete bombarde par l'ement avant sa fuite.) SF,c.50, nu.1282, s.Kapak fotoğrafı.

Çanakkale: (Çanakkale Nasıl Kurtarıldı?/ Une bataille des Dardanelles.) SF,c.50, nu.1283, s.Kapak fotoğrafı.

Çanakkale: (Çanakkale'de Kilid-bahir Kalesi./ La forteresse Kilid-el Bahr, aux Dardanelles.) SF, c.50, nu.1289, s.Kapak fotoğrafı.

Çanakkale Boğazı: (Çanakkale Boğazı'nda bir Osmanlı torpidosu tarafından karşılanarak rehberlik edilen ilk Alman taht'el-bahri.) SF, c.50, nu.1288, s.166.

Çanakkale cephesi: (Çanakkale cephesinde Kilitbahir iskelesi./ Kilit-El-Bahr Dardanelles.) SF, c.50, nu.1292, s.214.

Çanakkale cephesi: (Çanakkale cephesinde nakliyât./ Une colonne de transport.) SF, c.51, nu.1317, s.201.

Çanakkale cephesi: (Çanakkale cephesinde: Sahil cihetlerinde nakliyât./ Aux Dardanelles, le transport des petites colonnes.) SF, c.50, nu.1277, s.34.

Çanakkale cephesi: (Çanakkale cephesinde: Sivas heyet-i mahsûsasının ziyareti./ La mision de Sivas aux Dardanelles.) SF, c.50, nu.1292, s.Kapak fotoğrafı.

Çanakkale cephesi: (Düşmanlarımızın mühezzimen firarlarından evvel Çanakkale cephesine getirmiş oldukları ağır top mühimmâtından bir takımı./ Les munitons de l'artillerie lourde denos ennemis, avant leur retraite du front de Dardanelles.) SF, c.50, nu.1290, s.190.

Çanakkale muherebesi: (Çankkale muherebât-ı zafer ayatında mecrûh olup berây-ı tedavi nakledildikten sonra Biga harp cephelerinde ihrâz-ı rütbe-i sehadet etmiş bulunan dilâverân-ı şehidân-ı vatandan yüz yetmiş üç nefer namına inşasına başlayıp 10 Temmuz 1332 tarihinde resm-i küşâtı icrâ edilen meşhedin medhali./ L'entre cimetiere de nos soldats tombes au champ d'honneur des Dardanelles.) SF, c.51, nu.1316, s.184.

Çanakkale muherebesi: (Çanakkale muherebât-ı zafer ayatında mecrûh olup berây-ı tedavi nakledildikten sonra Biga harp cephelerinde ihrâz-ı rütbe-i sehadet etmiş bulunan dilâverân-ı şehidân-ı vatandan yüz yetmiş üç nefer namına inşasına başlayıp 10 Temmuz 1332 tarihinde resm-iküşâtı icrâ edilen meşhed ile âbide./ Le cimetiere et le monument commemorait de nos soldats tombes dans les combats victorieux les soldats.) SF, c.51, nu.1316, s.Kapak fotoğrafı.

Çapa Hastahânesi: ([Hususi fotoğrafımızdan] Şehr emaneti tarafından idare olunmakta olan Çapa Hastahânesi./ L'hopital Tchapa de la ville de Constantinople.) SF , c.50, nu.1278, s.Kapak fotoğrafı.

Çapa Hastahânesi: ([Hususi fotoğrafımızdan] Teşkilât ve tanzimâtı itibarıyla şâyân-ı takdir olan ve Şehr emaneti tarafından idare olunan Çapa Hastahânesi'nden bir manzara-ı dahiliye./ Une galaire de l'hopital Tchapa.) SF , c.50, nu.1278, s.46

Çapa Hastahânesi: ([Hususi fotoğrafımızdan] Çapa Hastahânesi'nde ameliyat salonu./ Une salle d'operation l'hopital Tchapa.) SF , c.50, nu.1278, s.46

Çettigne: (14 Kanûn-u sâni 1916'da Avusturya ve Macaristan askerleri tarafından işgal olunan Karadağ'ın pay-ı tahtı Çettigne şehrinin manzara-yı umûmiyesi./ Vue generale de Çettigne, capitale du Monténégro.) SF, c.50, nu.1289, s.182.

Çettigne: (Çettigne'de Karadağ kralı Nikita'nın sarayı./ Le palais du roi Nikita a Çettigne.) SF, c.50, nu.1289, s.182.

Çettigne: (Çettigne'nin en büyük caddesi./ La grand'rue de Çettigne.) SF, c.50, nu.1289, s.183.

Dalgıç: (Denizin dibine inmek için hazırlanmış bir dalgıç. Dalgıcın giyinmiş olduğu bu cihaz, garip vemüşkül görülmekle beraber dalgıcı denizin dibinde, azim bir su tazyiki altında istediği gibi hareket etmekten men etmez.) SF, c.51, nu.1314, s.171.

D'Annunzio: (İtalyanların mecnûn ve sefih şairi Gabriel D'Annunzio.

İtalyanların bu defa Harb-i Umûmîye iştirak etmelerinde, otuz senelik müttefikleri aleyhine yürümelerinde İtilafçılar tarafına geçmelerinde mühim âmil olanlardan birinin İtalya Hariciye Nâzırı Sonnino olduğu malumdur; diğeri de mecnun ve sefih İtalyan şairi Gabriel D'annunzıo'dur. Sonnino nasıl bir İngiliz bendesi ise bu da öylece bir Fransız yardakcısıdır. Sunino'nun Romanya'da İngiliz Sefaretinden ta'limat aldığı söyleniyordu. Zaten ahlakiyetçe pek aşağı bir dergehte olduğu açıktan açığa Avrupa matbuâtı sütunlarında vaktiyle birçok defalar tekrar edilmiş olan D'annunzio'nun da

İngiliz ve Fransız paralarının meftunu ve bunların bir altı olduğu anlaşılmıştı. Gabrielle D'annunzio'nun ipekli çamaşırlar, fistolu, dantenela kadın gömlekleri ve donlar giyerek hayat-ı sefihânesinde akl u tasavvura sığmaz divaneliklere saptığı hatta muharebeden evvel müddet-i medid Paris'de hayat-ı sefihânesine daldığı da bilinmekteydi.

Bu nüshamızın 56'ncı sahifesinde münderic bir fikrada görüldüğü üzere İtalya Meclis-i Mebusânının içtima-i ahirinde bir mebus İtalya'yı harbe sürüklemek için para ile tutulmuş olan bu sahte vatanperverle, muharebe nutuklarıyla istihza etmiş, garip ki bütün İtalya Meclis-i Mebusânı takımıyla kendilerini harbe sürüklemeğe çalışmış olan bu mecnun ve sefih şair hakkındaki acı istihzaları alkışlamışlardır.) SF , c.50, nu.1278, s.55.

Deutschland Ticaret Taht'ül-bahri : (Almanya'da Breme Limanı'nda Deutschland Ticaret Taht'ül-bahri./ Les translantique allemand sans-marin Deutschland a Breme.) SF, c.51, nu.1318, s.210.

Deutschland Ticaret Taht'ül-bahri : (Deutschland taht'ül-bahri kaptan ve mürettebâtı./ Le capitaine officierset equippe de Deutschland) SF, c.51, nu.1318, s.213.

Deutschland Ticaret Taht'ül-bahri : (Deutschland taht'ül-bahri makine dairesi./ La salle machines de Deutschland) SF, c.51, nu.1318, s.214.

Deutschland Ticaret Taht'ül-bahri: (Deutschland taht'ül-bahri seyr ü seferi./ Deutschland submierge.) SF, c.51, nu.1318, s.214.

Deutschland Ticaret Taht'ül-bahri: (Deutschland ticaret taht'ül-bahri kumandan mevkii.) SF, c.51, nu.1318, s.210.

Dicle: (Dicle üzerinde bir köprü./ Un pont sur le Tigre.) SF,c.50, nu.1281, s.87

Doktor Besim Ömer Paşa: (Hilâl-i Ahmer Reisi'nin seyahati. Doktor Besim Ömer Paşa Hazretleri Berlin'de bir kulüpte şereflerine verilen bir çay zitafetlerinde./ Basipiet oilert en phoniment Bessim Omer Pacha de cesprisident du Croissant-Rouge.) SF, c.51, nu.1326, s.306.

Doktor Dojen: (Cerrah-ı maruf Doktor Dojen/ DOCTEUR DOJEN de la Faculté de Paris, qui a eu le vérite sur le monde scientitique allemande.

Fransa'nın bihakkın iftihar etmesi lâzım gelen erbâb-ı fen ü marifetinden ve en maruf etibbâsından olup, ahiren Paris'te Sorbonne Dar'ül-fünûn'nunda bir konferansta doğru söylediği için artık hak ve hakikati göremeyen ve işitmeye de kulaklarının tahammülü kalmayan perişan ve sergerdan Fransızların akl u tasavvura sığmaz tahrikatına hedef olmuş, 'Bu herifi söyletmemeli! Hemen kapı dışarı atmalı' gibi yaygaralardan muhakkiren kovulmuştur.

İkdâm'ın sahib-i imtiyazı Ahmet Cevdet Bey efendi İsviçre'den gönderdiği bir mektupta Fransızların bi-izan ve mecnun bir halde kalmış olduklarını gösteren bu vakıayı hikaye ile Doktor Dojen'in konferansında söylemiş oldukları sözlerden bir kısmını bir vech-i zir naklediyor: Fransız uleması ancak

iltimas ve politika ile ve ulemadan addedilmemeli. Bu gibi kimseler ise bihakkın alim değildirler. Yalnız Fransa'da alim addedilmemeli, bütün dünya yüzünde alim ünvanını ihraz etmelidir. Bir beynelmilel kongre inikat ettiğinde hükümeti Fransa'yı temsil etmek üzere işte bu kabil iltimaslı ulemayı gönderiyor. Sonra biltabii muhabereden biraz evvel vukua gelmiş hal zuhûr ediyor. Bir kongrede alınan ulûim ve fünûnu teşkil eden Profesör Virha söze başladığı zaman konferans divanhânesi lebalep dolmuş idi. Fransa'dan gelen alim söylemeye başladığında meydanda on kişi bile yoktu. Bu da pek muhıkk idi. Zira Fransa'da alim denilen kimseler ve memalik-i ecnebiyede birer hiçtirler.

Memâlik-i ecnebiye talebesinin Fransa'ya geleceklerine Almanya'yı tercih etmeleri de güzellik pek muhakktır. Bizde hükümet tedris vazifesi için burayı intihab ediyor. Almanya'da ise talebe bütün dünya yüzünde şöhret kazanmış profesörlerle emsalsiz ve en yeni muhteşem laboratuarlara nail oluyorlar. Birtakım aileler talebeyi daire-i hususiyetlerine kabul ederek gayret ve mesaileriyle alakadar oluyorlar...) SF, c.50, nu.1277, s.38.

Doktor Prince: (Hayat-ı fenniye-i cihana bir nazar: San Francisco'nun pek büyük bir operatörü olan Doktor Prince ameliyat başında./ Une salle d'operation chirrugilcale a San Francisco.) SF, c.51, nu.1326, s.311.

Doktor Süleyman Numan Paşa: (Berlin'de Profesör Doktor von Schjerning'in riyasetinde inikâd eden cerrahî kongreye iştirak etmiş etibbâ-yı muhterememiz. [Ortada X işaret edilmiş olan Doktor Süleyman Numan Paşa]./ Le corps sanitaire qui a participe an Congre chirurcigal de Berlin sous la presidence de Dr. von Schjerning.) SF, c.51, nu.1314, s.162.

[Düşmanın tahribâtından]: (Kala-ı Sultaniye'de düşmanın ümâkin-i sıhhîye tahribâtından) SF, c.50,nu.1280, s.73.

Ehremvelli: (Şarkî Galiçya'da galibiyetler iktisab ve Lemberg'i Ruslar dan istirdâd eylemiş ve bu defa uhdesine feriklik rütbesi tevcih edilen Avusturya ve Macaristan'ın muktedir kumandanlarından General Von Bon Ehremvelli) SF, c.50, nu.1299, s.303.

Ekrem Bin Mazhar Bey Merhûm : (Sedd'ül-bahir'in düşmandan tathirinde müdafaa-i vatan uğrunda feda-ı can şühedâmızdan: Zabit Vekili Ekrem Bin Mazhar Bey Merhûm.) SF, c.50, nu.1292, s.224.

Emmich : (Telgraflarda vefatı haber verilen Alman kumandanlarından bu muhaberelerde ilk iştihar etmiş olan Liege fatihi General Von Emmich./ General EMMİCH. Conquerant de Liege décéde.) SF, c.50, nu.1280, s.75

Emmy Leisner : (Almanya Rubes Saray-ı Kraliyesi Heyet-i Mûsikîsi ile bu defa Dersaadet'e muvasalat eden Berlin İmparator Operası azasından ve Almanya'nın en mahir ve mergûb sanatkârlarından Matmazel Emmy Leisner./ Mademoiselle Emmy Leisner de l'Opera İmperial de Berlin, actuellement à Constantinople.) SF, c.51, nu.1301, s.Kapak fotoğrafı.

Enver Paşa: (Başkumandan Vekili ve Harbiye Nâzırı Enver Paşa Hazretleri'yle erkân-ı askeriye tarafından Harbiye Nezareti'ndeki iki Avusturya obüs top bataryalarının muayenesi/ Les obusiers autrichiens au ministere de la guerre.) SF, c.50, nu.1287, s.157.

Enver Paşa: (Başkumandan Vekili ve Harbiye Nâzırı Enver Paşa Hazretleri Feldmareşal Von Mackensen'in karargâhında.) SF, c.51, nu.1319, s.Kapak fotoğrafı.

Enver Paşa: (Başkumandan Vekilimizin seyahât-ı intibaâtından: Enver Paşa hazretleri Tuna'da bir monitörde./ S. Ex. Enver Pacha, perdan son vovage sur le Danube.) SF, c.51, nu.1324, s.282.

Enver Paşa: (Enver Paşa Hazretleri ile Feldmareşal Von Mackensen./ S. Exe. Enver Pacha et feld marechal Mackensen inspection et Galicie.) SF, c.51, nu.1319, s.222.

Enver Paşa: (Enver Paşa Hazretlerinin Galiçya'daki kahraman askerlerimize tebrikât ve teşciâtı./ Nos troupes en Galicie telicitees par Enver Pacha et feld marechal Mackensen.) SF, c.51, nu.1319, s.222.

Enver Paşa: (Harbiye Nâzırı Enver Paşa Hazretleri'nin bir Avusturya obüs topunu muayene buyurmaları./ S.E. Enver Pacha inspenctant un nouvel obusier autrichien.) SF, c.50, nu.1287, s.154.

Enver Paşa: (Hayat-ı sanayimizde büyük bir hutve: Ahiren İzmit civarında tesis edilen fabrikanın resm-i küşadı. Ortada Başkumandan Vekili ve Harbiye Nâzırı Enver Paşa Hazretleri./ Inauguration de la fabrique cree dans la region d'İsmidt, en persence de S. E. Enver pacha.) SF, c.51, nu.1326, s.Kapak fotoğrafı.

Enver Paşa: (Sultan Beyazıt Meydanı'nda Çanakkale'de ve diğer cephelerde şanlı zaferler ihraz eden kahramanlarımız için bir Hatıra-ı celâdet olmak ve üzerine çakılacak altın ve demir çivilerin hasılatı Osmanlı Hanımlar Yardımcı Cemiyet-i muhteremesinin delâlet-i müşfikânesiyle muhtac-ı muavenet asker ailelerinin ihtiyacât-ı zaruriyesine hasr edilmek üzere rekz olunan tahta topun merâsim-i mahsûsa ile Çarşamba 30 Mart 1332'de, Şehzâdegân hazretiyle Sadrazam Paşa, Şeyhülislâm Efendi ve vükelâ-yı fehâm ve müttefik devletlerin sefirleri hazır bulundukları halde, Harbiye Nâzırı ve Başkumandan Vekili Enver Paşa Hazretleri'nin cemasetkârâne nutkuyla resm-i küşâdın icrâsı.) SF, c.50, nu.1296, s.262.

Euryualis : (Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi'nde ateş alıp kemâlen muhrik olan Euryualis İngiliz Zırhlı Kruvazörü./ Euryualis coute à Skagerrak.) SF, c.51, nu.1303, s.35.

Faik Paşa: (Şehid-i muhterem Faik Paşa Merhûm. Kafkas cephe-i harbinde 17 Ağustos 332 tarihinde şehiden vefât eden Faik Paşa en muktedir erkân-ı askeriyemizden biri idi. Geçen Balkan Harbinde Yanya ve civarında fırkasıyla pek yararlıkları görülen ve 1332'de Dersaâdet Merkez Kumandanlığı'nda iken hissiyât-ı adle ve terakkiperverânesini herkese teslim ettiren paşa-ı müşâr-aleyh, nihayet rütbe-i şehâdeti ihrâz ederek vazifesini ne derece büyük bir aşk ile merbût bulunduğunu göstermiştir.) SF, c.51, nu.1321, s.Kapak fotoğrafı.

Ferch Rausenberger: (Belçika'da, Lehistan'da, Şimalî Fransa'da kaleleri devirmiş, elyevm şiddetli ateşleri Verdun Kalesi'ne tevcih etmiş olan 42'lik topların mucid-i alimi Profesör Doktor Rausenberger.) SF, c.50, nu.1296, s.267.

Fauck : (General Fauck. Fransız.) SF, c.50, nu.1285, s.136.

Fransa cephe-i harbi: (Fransa cephe-i harbinde Camps des Romains Kalesi'nin kuş bakışı manzarası./ Camp des Romains a vol d'oiseau.) SF, c.51, nu.1305, s.54.

Fransa cephe-i harbi: (Fransa saha-ı harbinde: Souche Şeker Fabrikası'nın harabesi./ Une rafinerie un suere France apres le bombardement.) SF, c.51, nu.1305, s.56.

Fransa cephe-i harbinde: (Fransa cephe-i harbinde, Somme Nehri mıntıkasında: Nehir sahilinde tahrib edilmiş olan otomobiller./ sur le front d'Oest: les autos des ennemies.) SF, c.51, nu.1315, s.179.

Fransa'da: (Fransa'da Almanların taht-ı işgalinde bulunan şehirlerinden Douai şehrinde Fransızlara patates tevzi'i./ Les allemands distribuent des pommes de terre aux français a Douai, ville occupeen France.) SF, c.51, nu.1321, s.252.

Fransız askerleri: (Fransa'nın Tonkinoili askerlerinin Paris'e muvasalatları./ Les tonkinois a Paris.) SF, c.51, nu.1316, s.191.

Fransız askerleri: (Fransızların Tonkinoili askerlerinin sabah tuvaleti./ La toilette d'un tonkinois.) SF, c.51, nu.1316, s.191.

Fransız çocuklarının tedavisi: (Fransızların Fransız kasaba ve köylErine attıkları bombalar ve humbaralarla ceriha-dâr ettikleri Fransız çocuklarının Almanlar tarafından hastahânede tedavisi./ Les petits français blesses par les bombas des avions français et soignes dans les hopitaux allemands.) SF,c.51, nu.1315, s.177.

Fransız esirler: (Verdun muharebâtında Fransızlardan alınan üserâdan bir kafilenin sevki./ Convoi dse prissonniers français, sortant de la bataille de Verdun.) SF, c.51, nu.1311, s.130.

Fransız gazeteleri: (Fransız Gazetelerinde Sahtekârlık./ Le face similé d'une page du "Monde İllustre" de Paris. Le Monde İllustredonne cette gravure n'est que la reproduction d'une gravure de "İllistrirte Zeitung" de Berlin montrant l'enthausiasme de la declaration de la guerre. Voici fausseté de la française!!!/

Bâlâdaki resim Paris'te çıkan "Monde İllustre" ismindeki musavver gazetenin 12 Ağustos 1915 tarihli nüshasında intişâr edilmiş olup bunda da Alman gazeteleri tarafından iktibas edilmiştir. Bu klişe de bu surette gazetemize derc olunmak üzere gönderilmiştir. Almanlar aleyhinde bitaraf

memleketlerde efkâr-ı umûmiyeyi zehirlemek üzere İtilafçılar tarafından tab' ve işaa olunan rivâyetler, tertip ve neşredilen iftiralar, bühtanlar pek bayağı ve denaatkârâne bir dereceye vardırılmıştır. Bu resim, bu hainâne zelilâne iftiralardan bir numûne teşkil etmektedir. Fransız musavver gazetesi bu resmin altına Almanlar aleyhine yazdığı satırlarda Lozitanya Vapuru'nun garkı üzerine Almanların Berlin'de ne kadar şevk ü meserretle, ne kadar nümayişler yaptıklarını söylemiş, İngilizlerin hilekârlıkları, hıyanetleri, zalimâne ve hak-şikenâne muameleleri yüzünden gark edilmiş olan bu vapur dolayısıyla Amerikelıları Almanlar aleyhine sevk ü âmâla için bayağı iftira ve bühtan tertip olunmuştur. Bu resim ise 12 Temmuz 1914'te ilan-ı harbi müteakip Berlin ahâlisini saray-ı hükümdâri önündeki nümayişlerini irae eden bir fotoğraf olup 1914 Ağustos'unda yani bir sene evvel Almanca musavver İllistrirte Zeitung gazetesinde intişâr etmiş olduğu gibi yine Bilderen Vom Tag mecmua-ı musavverinde neşrolunmuştu. Bu kadarını söylemek Fransız gazetelerinin sahtekârlıklarını, denaâtlerini, iftiralarını ne dereceye kadar vardırdıklarını göstermek için kâfidir.) SF, c.50, nu.1278, s.50.

Fransız kabristanı: (Fransa'da Fransızların kendi mermileriyle tahrip ettikleri bir Fransız kabristanı./ Un cimitiere français detruit par les obus français dans le France occupe.) SF, c.51, nu.1322, s.262.

Fransız zırhlısı : (Suriye sahilinde bir Alman taht'ül-bahri tarafından gark edilen Fransız zırhlısı.

Suriye sahilinde bir Alman taht'el-bahri tarafından Fransızların Sauphran Zırhlısı torpillenerek takımıyla iki dakika içinde gark edilmiş olduğu haberi alınmıştı. Bilahare Fransız menabi'nden Sauphran zırhlısının Toloun Limanı'nda bulunduğu, halbuki Suriye sahilinde dolaşan Amiral Charner Zırhlısı'ndan bir haber alınamayarak uğramış olduğu akıbetten

endişe edildiği bildirilmişti. Bir taht'ül-bahri torpillenerek gark ettiği sefine-l harbiyeyi tamamiyle temin edememesi, şekline ve sistemine göre tahminde bulunması zaruridir. Bu cihetle Suriye sahilinde gark edilen Fransız zırhlısının Fransız menabi'nin malûmatına göre Amiral Charner olması muhtemeldir.

Amiral Charner, 1893 senesinde inşa edilmiş 4800 ton cesametinde 18,4 mil süratinde bir zırhlı kruvazördü. Tûlu 106 metre, arzı 16.4 metre, çektiği su 1 ve 2 metre olup makineleri 8.300 beygir kuvvetindeydi. [2] adet aynı tûlde 14lük [4] adet 6.5 lik, [4] adet [4,7] olmak üzere 15 top ve [4] adet [40] santimetrelik torpil-i kev'ânıyla mücehhez bulunuyordu. [Harvey] çeliğinden mamul olan zırhı güvertede [65-38], kaptan kulesinde [72], su kesiminde [92-70] ve top siperlerinde [110-92] milimetre silahında olup 250.000 İngiliz Lirasına mal olmuş idi ve mürettebat 638 kişiden ibaret idi.) SF, c.50, nu.1288, s.175.

Frenche: (Fransız cephesinde İngiliz kumandanı iken ahiren azledilen General Frenche.) SF, c.50, nu.1285, s.136.

Galiçya cephe-i harbinde: (Galiçya cephe-i harbinde: Rusların ateş verip yaktıkları Swidnika köyü./ Le village Svidnika en Galicie detrit par les russes.) SF, c.51, nu.1314, s.165.

Galiçya cephe-i harbinde: (Garp cephe-i harbinde: Alman askerleri için açılmış bir dükkan./ Une bontique militaire allemande au tront d'Ouest.) SF, c.51, nu.1314, s.166.

Galiçya: (Galiçya cephesinde bulunan Türk askerlerine taam tevzi'i./ La distributain de la soupe a nos soldats en Galicie.) SF, c.51, nu.1322, s.258.

Galiçya'da : (Galiçya'da kahraman askerlerimiz./ Nos heres en Galicie.) SF, c.51, nu.1318, s.Kapak fotoğrafı.

Gallieni: (Fransa Harbiye Nâzırı General Gallieni.

Fransa Harbiye Nâzırı General Gallieni bu günlerde nazar-ı dikkati celb olmuştur. Matine, ahvâlı sahifesinden bahsediyor; bu münasebetle çekileceğini göstermek istiyor. Memûrin-i askeriye ile mülkiye arasında Fransa 'da şiddetli bir ihtilat zuhure gelmiş olduğu söyleniyor. General Gallieni'nin memuriyet-i mahsusa ile memalik-i ecnebiyeye gideceği, istifası muvakkat olacağı rivayet ediliyor.

Her halde Fransa'da mühim bir buhran-i siyaset mevcuttur. Bu nüshanımızdaki makalede izah olunduğu üzere General Gallieni, Fransa ordusunun sene-i ibdidasına kadar 800 bin makbil, bir milyon, beş yüz bin mecruh ve 300 bin esir verdiğini söylemiş, işte Fransız milleti bu hakikate vakıf olunca tedhiş ederek felaketimin derecesini anlamıştır. Buhranın esası burada!

Depeche du Touluse gazetesinin: "Kanımızı artık beyhude dökmeyelim. Tüfeklerimizi, bizi kahr u zülm elimde ezenlere doğrultalım." diye bir makale neşretmesi Fransız milletinin bugünkü halet-i ruhiyesini gösterir. General Gallieni'nin Fransa'da matma-ı enzar olmuş olmasını, hakikatı söylemesinde, harb senelerine tekaddüm eden senelerindeki Fransa siyaset-i sakimesini tahatti etmesinde görmek daha görünüyor.) SF, c.50, nu.1291, s.209.

Garb Cephe-i Harbinde: (Garb Cephe-i Harbinde: İleri siper hatlarının 200 metre gerisinde Alman ihtiyat askerlerinin yerleri./ Le front d'Onest, les maisonnettes du repos des soldats allemends à 200 métres en arriere des premiéres tranchées.) SF , c.50, nu.1278, s.51.

Garp cephe-i harbi: (Garp cephe-i harbinde: Alman askerlerinin yaz eğlencesi./ Les soldats s'amusent.) SF, c.51, nu.1315, s.180.

Gelibolu : (İngilizlerin Gelibolu Şibh-i cezirесinde yapmış oldukları ihraç iskelelerinden birinin münhezimen def' ü tard edilmelerinden evvelki manzarası./ Une echelle de debarquemenet aux Dardanelles abandonee par le Anglo-français.) SF, c.50, nu.1288, s.Kapak fotoğrafı.

Gelibolu İskelesi : (Gelibolu İskelesi'nde Hilâl-i Ahmer vapurlarıyla diğer nakliye vapurları./ Les activites militaire turques a Gallipoli et aux dardanelles.) SF, c.50, nu.1280, s.Kapak fotoğrafı.

Gelibolu: (Gelibolu Küçük Limanı) SF, c.50, nu.1299, s.301.

Goltz Paşa : (Müteveffa Van der Goltz Paşa'nın tabutu Haydarpaşa'da Mekteb-i Tıbbiye'de kapı üzerindeki çelenk Mekteb-i Tıbbiye talebesi tarafından ta'lik olunmutur./ Le depouille du tres regrette Von Der Goltz Pacha: La couronne qui se trouve sur la porte est celle offerte par les eleves de l'ecole.) SF, c.51, nu.1305, s.Kapak fotoğrafı.

Goltz Paşa: (Feldmareşal Von Der Goltz Paşa Almanya manevralarında./ Von Der Goltz dans le maneuvres allemendes.) SF, c.50, nu.1297, s.279.

Goltz Paşa: (Goltz Paşa'nın cenaze merasiminde: Taraf-ı Hazret-i Padişahî'den gönderilmiş olan çelenk./ La couronne orient par S. M. I. le sultan pont les filinerailles de Von Der Goltz Pacha.) SF, c.51, nu.1306, s.64.

Goltz Paşa: (Müşir Goltz Paşa'nın cenaze merasimi hatırâtından: Goltz Paşa'nın tabutu top arabasıyla nakl olunurken./ les funerailles de von Der Goltz Pacha. La depoille mortelle enveloppe dans les drapeaux turc et allemand est transportee sur un affut de canon.) SF, c.51, nu.1306, s.64

Goltz Paşa: (Müşir Von Der Goltz Paşa ortada esb-i süvar olarak] mevâki-i askeriyemizi teftiş ederken./ Müşir Von Der Goltz en inspection.) SF, c.50, nu.1297, s.274.

Goltz Paşa: (Müşir Von Der Goltz Paşa. Şanlı zabitlerimiz ve kahraman askerlerimiz arasında./ Van der goltz Pacha parmis ses officiers turcs d'apres une photo de notre directeur.) SF, c.50, nu.1297, s.274.

Goltz Paşa: (Müşir Von Der Goltz Paşa'nın hatt-ı desti ve imzası./ Un manuserit de Von Der Goltz. Tercümesi: Bununla beraber kalbim İstanbul hatırâtıyladır. Türkiye'yi bir vatan-ı muazzez gibi tahattur ediyorum. "İmza" Sadakat-şiârınız Von Der Goltz.) SF, c.50, nu.1297, s.279.

Goltz Paşa: (Müşir Von Der Goltz Paşa'nın Meclis-i Mebusân-ı Osnanî'yi ziyareti hatırası./ Un souvenir de Von Der Goltz au parlement turc.) SF, c.50, nu.1297, s.278.

Goltz Paşa: (Pek sevdiği Türk topraklarında ahiren vefat eden Altıncı Ordu-yı Osmanî kumandanı Müşir Von Der Goltz Paşa./ Feld marechal Von Der Goltz Paşa, decede a Bagdad.) SF, c.50, nu.1297, s.Kapak fotoğrafı.

Goltz Paşa: (Von Der Goltz Paşa ile Merhûm Sami Paşa./ Le defunt feld marechal avec feu Sami Pacha en 1894.) SF, c.50, nu.1297, s.278.

Goltz Paşa: (Von Der Goltz Paşa, zabitânımız arasında hususât-ı askeriyeyi teşrih ederken./ Müşir Von Der Goltz en conversation strategique.) SF, c.50, nu.1297, s.277.

Guriç : (Aylardan beri İtalyanların taaruza yeltendikleri ve bil-defaât bombardıman ettikleri Guriç şehrinin manzarası.) SF, c.50, nu.1293, s.226.

Hacı Adil Bey: (Meclis-i Mebûsanî Reis-i Muhteremi Hacı Adil Bey Efendi./ Ş. E. HADJİ ADIL BEY. Le president de la Chambre Ottomane.) SF, c.51, nu.1308, s.Kapak fotoğrafı.

Halet Bey: (İkinci Bölük Kumandanı Şehid-i Mağfûr Halet Bey./ HALET BEY, Lieutenant de bataille de saumur. Mort heroïquement sur le champ de bataille.) SF, c.50, nu.1300, s.313.

Halil Paşa: (Irak Kumandanlığı'na şeref-bahş Altıncı Ordu-yı Hümayun Kumandan Vekili ve Bursa Valisi Mirliva Halil Paşa Hazretleri.) SF, c.50, nu.1298, s.Kapak fotoğrafı.

Hamburg'da: (Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi'nde Almanların iktisâb ett,kleri zafer üzerine, Alman Donanması'nın şerefine Hamburg'da Belediye Dairesi önünde nümâyişler, Beldiye

Dairesi'nin balkonundan alkışlar./ Une manitestion patriotique devant l'Hotel de ville de Hanbourg apres la guerre navale des Skagerrak.) SF, c.51, nu.1310, s.94.

Hamilton ile Sarrail: (Kala-yı Sultaniye'nin muhâcim-i mahrum kumandanları Hamilton ile Sarrail./ Les géréaux Hamilton et Sarrail.) SF, c.50, nu. 1276, s.25.

Hamprshire: (İngiltere Harbiye Nâzırı Lort Kichener ile Erkân-ı Harbiyesi heyeti hamil olduğu halde Rusya'ya giderken torpillenmiş ve takımıyla gark edilmiş olan Hamprshire İngiliz sefine-i harbiyesi./ Le croiseure 'Hamprshire' dans le bosphore en 1912.

Hampshire İngiliz sefine-i harbiyesi, Balkan Muherebâtı sırasında devletler tarafından Dersaadet Limanı'na gönderilmiş ve pay-i tahtta bizim için bir hazin manzara hasıl etmiş olan sefine-i harbiyeden biri idi. Lort Kichener ile erkân-ı harbiyesinin bu sefine ile garkı da garib bir eser kadardır. Bâlâdaki resim Hamrshire'in limanımıza ve Salıpazarı Pişgâhı'nda lenger-endâz bulunduğu bulunduğu sırada alınmış resmidir.

Hamprshire sefine-i harbiyesi 11.000 tonilânelik bir zırhlı kruvazör olup 1903 senesinde donanmaya iltihâb eylemiş idi. 19 posluk 4, 10 posluk 6, 4.7 pusluk yirmi top ve iki torpido kovanı ile mücehhez bulunuyordu. Saatte 23 mil sürat-ı seyre malik idi. Makinaları 21200 kuvvetinde bulunuyordu mürettabatı 655 kişi idi.) SF, c.51, nu.1303, s.29.

Hangar: (Almanya'da bir nakliye arabası hangarı./ Un hangar de camion.) SF, c.50, nu.1291, s.202.

Harp başlıkları: (Mühennik gazatdan vikayeye mahsur harp başlıkları.) SF,c.50, nu.1283, s.115.

Harp çiftçiliği: (Buğdayların muayenesi. .Harp çiftçiliği münasebetiyle.) SF, c.50, nu.1290, s.194.

Harp çiftçiliği: (Harp çiftciliği münasebetiyle. Çiftçilik aleminde manzaralar.) SF, c.50, nu.1290, s.195

Harp çiftçiliği: (Mahsulât-ı ziraiîyemiz. Buğdayların temin-i neşv ü nemâsı. Harp çiftciliği münasebetiyle.) SF, c.50, nu.1290, s.194.

Harp çiftçiliği: (Ziraât ve Çiftcilik.) SF, c.50, nu.1291, s.Kapak fotoğrafi.

Harp madalyası: (Almanya İmparatoru hazretlerinin harp madalyası tevzi'i./ La Kaıser distribuant les medailles d'honeur.) SF,c.50, nu.1283, s.111.

Harp madalyası: (Harb-i hazırda ibrâz-ı şecaat eden gazilere mahsus harp madalyasının şekli, madalyanın zemini kırmızı olub göğse ta'lik olunur./ La nouvelle médaille de guerra de la Turquie.) SF, c.50, Nu. 1275, s.7.

Havenstein: (Almanya Resmi Bankası *:* (Reichsbank Reisi Havenstein cenapları./ N. Havenstein President de la Banque de l'Empire Allemand. Reichsbank.) SF, c.50, Nu. 1275, s.8.

Haick Douglas : (Fransız cephesinde İngiliz kumandanı General Haick Douglas.) SF, c.50, nu.1285, s.136.

Hayri Paşa: (İşkodra vali-i Esbakı Hayri Paşa Merhûm.

Bu hafta içinde Ayastefanas'taki ikametgahında irtihâl-i dar-beka eden Mehmet Hayri Paşa Merhûm devre-i meşrutiyet de şubat 327 de mart 328 evâsıtına İşkodra Valiliği'nde bulunmuştu.

1278'de Priştine'de tevellüt etmiş, Manastır idadisinde Mekteb-i Harbiye'de tahsil etmiş 23 yaşındayken kasaba gazetesi muharrirliğinde Türkçe-Fransızca, Arnavutça, Slavca'ya aşina bulunması ile vilayet tercümanlığında coğrafya, hendese, hesap ve cebir muallimliklerinde bulunmuştur.

Sarız İdadî Müdürlüğünde, Hizmet-i mülkiyeye intisâbıyla Eskişehir Kaymakamlığı'nda; Ergani, Hakkari,

Limni, Genç Mutasarıflığında ifâ-yı hizmet etmişti.) SF, c.50, nu.1296, s.271.

Helffrich: (Almanya Maliye Nâzırı Helffrich cenapları./ N. Helffrich Ministre des Finances d'Allemangne.

Almanya Maliye Nâzırı Doktor Helferich Almanya'nın şerait-i ticariye ve sanayisine hakkıyla vâkıf ve henüz 42 yaşında bir zattır. Dar'ül-fünûnda İktisad-ı İctimâi hakkında fevkalâde tedkikâtda bulunarak 27 yaşında iken kesb-i iştihar eylemiş ve Berlin Dâr'ül-fünûnunda muallim muavini ve biraz sonra ulûm-ı icdimaiye muallim olmuştur. Bilhassa Meskûkât hakkında büyük bir vukûfa mâlildir. Mühim iki cild eser vücûda getirmiştir. Rus ve Japon Muharebesinin cihet-i mâliyesine dair de bir kitab neşreylemiştir.

Anadolu Şimendiferleri müdüriyetinde bulunmuş, Deutche Bank müdüriyetine geçerek Bağdat hattı mesâ'ilinde İbraz-ı ehliyet ve mesai eylemiş, imparator yirmi beşinci sene-i devriye-i cülusunda, Alman feyz-i millisi hakkında bir eser-i mûhim vücuda getirmiştir ki tercümesi matbaamız tarafından neşrolunmuştur. Ahiren, harp zamanında harbi müteakib devrede pek büyük bir vukuf u faâliyet icab ettiren Almanya Maliye Nezareti uhde-i iktidar ve liyakatına tefviz edilmiştir.

Alman Hükümet Bankası Reisi Herr Hafn Stein ve ulûm-ı maliyede Alman Sermayilerinin Suhûlet –i seyir ve devrimi temin eylemiştir.) SF , c.50, Nu. 1275, s.9.

Henri Philippe Petain: (Fransızların Verdun Kumandanı General Henri Philippe Petain./ le commandant français a Verdun General Henri Philippe Petain.) SF, c.51, nu.1302, s.20.

Hindenburg heykeli: (Berlin'de ianen üzerine çiviler vurulan Hindenburg heykeli./ La statue Hindenburg a Berlin.) SF, c.50, nu.1277, s.40.

Hindenburg: (Askerliğe duhulünün ellinci sene-i devriyesi münasebetiyle hükümdarının ve bütün milletin tebrikâtına mazhar olan Feldmareşal Hindenburg, otomobiline binerken.) SF, c.50, nu.1294, s.266.

Hindenburg: (Garp cephe-i harbinde: Almanya veliahdı ile Feldmareşal Von Hindenburg'un mülâkâtı./ Le kropriaz et le feld marechal von Hindenbourhg.) SF, c.51, nu.1322, s.262.

Hohenbourg: (Almanya Harbiye Nâzırı Von Hohenbourg, Reichstag Meclisinde./ General Von Hohenbourg ministre de la Guerre allemand.) SF, c.51, nu.1309, s.102.

Hohenlohe: (Avusturya Dahiliye Nâzır-ı Cedidi Prens Hohenlohe./ Şiling Forst.) SF,c.50, nu.1282, s.103.

Hohenlohe: (Kont Strugil yerine Avusturya Riyâset-i Vükelâsını muvakkaten ifâ eylemekte olan ve riyasete namzet bulunan Prens Hohenlohe./ Le Prince Hohenlohe a l'interim du premier ministre autrichien.) SF, c.51, nu.1323, s.273.

Hollweg: (Almanya Başvekili Von Bethmann Hollweg./ S. Ex. Von BETHMANN HOLLWEG Chancelier de l'Empire Allemand.) SF, c.51, nu.1306, s.Kapak fotoğrafı.

Hollweg: (Almanya Başvekili von Betmann Hollweg cenapları cephe-i harpte azimet ederken./ Le chancelier se rendant au front.) SF, c.51, nu.1316, s.189.

Hughes: (Amerika'da reisicumhur intihabâtında ilk telgraflarda ekseriyeti kazandığı bildirilen Cumhuriyetperver Fırkası namzedi Mister Hughes./ M. C. E. Hughes dont L'election a la presidence des Etats-Unis tut erronement annoncee.) SF, c.51, nu.1325, s.297.

Hussard: (Garb cephe-i harbinde: Alman Hussard süvarilerinin savletleri./ Les Hussard.) SF, c.51, nu.1307, s.83.

Hüseyin Cahit Bey: (Muhterem mebuslarımızın Almanya seyahati hatıratından: Meclis-i Mebusân Reis Vekili Hüseyin Cahit Bey Hindenburg abidesine altın çivi çakarken./ nos deputes en Allemagne, le vice-prisedent de la chanbre. Hussein Djahid Bey en Vonçant un clon en or sur le monument Hindenburg.) SF, c.51, nu.1306, s.65.

Hüseyin Cahit Bey: (Dresde şehrinde fotoğraf alâtı fabrikasında: Meclis-i Mebûsân Reis Vekili Hüseyin Cahit Bey ile fabrikasının müdürü./ Hussein Djahid Bey a l'usine photorraphie Ennemann a Dresde .) SF, c.51, nu.1307, s.78.

Irak: (Irak'da Bağdad ile Basra Dicle üzerinde, Basra ile Nasiriye arasında seyr ü sefer eden nakliye vapurları./ Une transport sur le Tigre.) SF, c.50, nu.1286, s.142.

Irak : (Irak'da Dicle'de kayıklar.) SF, c.50, nu.1286, s.145.

Irak cephesinde: (Irak cephesinde: Kahraman askerlerimiz bir duba naklederken./ Nos soldats du transport.) SF, c.51, nu.1314, s.162.

Irak'ta: (Irak'ta Meddin'de Osmanlıların şanlı muzafferi yeti ile İngilizlerin müthiş hezimetine şahide olan kadim bir saray-ı hükümdarı. "Tâk-ı Kesra"

İngilizleri her yerde olduğu gibi Irak'ta da, mağrurâne bir surette başladıkları tecavüzde, hatta İngiliz ricali Bağdat'a girecekleri yolunda tafra fürûsluklar savururken, Asûriye hükümdarlarının merkez-i mühimmi, bilâhire Sasaniyan`dan Fars hükümdârlarının sayfiyesi olan Ktesiphon şehr-i kadimi harabeleri civarında Osmanlı askerlerinin kahramanlığıyla mühim bir hezimete uğramış, Kut`ül-Âmâre'ye kadar muhasaraya alınmıştır.

Bizim için bâdi-i şân ve iftihâr, İngilizler için bâis-i nekbet ve edkâr olan Irak muzafferiyetimiz, onların da Irak

hezimeti Ktesiphon şehr-i kadimi harabeleri civarında vuku bulmuş olmasıyla bunun bir hatırası olarak bu mevki`in resmini bâlâya naklettik.) SF,c.50, nu.1283, s.110.

İmmelmann : (10 kadar düşman tayyaresini ıskat etmiş, düşmanların bile takdirâtını kazanmış olan 19 Haziran 1916 tayyaresiyle sukut ederek feci surette terk-i hayat eden Alman tayyare zabiti İmmelmann./ İmmelmann, l'homme du cicl qui avait abattu plus de la avions ennemis, mort tragiquement apres une chute.) SF, c.51, nu.1305, s.50.

İmmelmann: (Almanların şimdiye kadar 13 düşman tayyaresini ıskat eden bir tayyareci kahramanı: İmmelmann.) SF, c.50, nu.1296, s.267.

İndefatigable: (Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi'nde batırılmış olan İndefatigable. İngiliz harp kruvazörü.30.000 tonilanelik./ İndefatigable couté à Skagerrak.) SF, c.51, nu.1306, s.69.

İngiliz esirler: (Garp cephesinde Somme mıntıka, İngilizlerden alınan esirler./ Les prisonniers anglais pris sur la Somme.) SF, c.51, nu.1322, s.261.

İnvincible: (Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi'nde gark edilen İnvincible İngiliz Zırhlı Kruvazörü. 20.300 tonilanelik./ İnvincible coute.) SF, c.51, nu.1306, s.72.

İrlanda İhtilâl Komitesi: (İrlanda İhtilâl Komitesi'nin İngilizler tarafından kurşuna dizilen başlıca rüvesâsı./ Quatre chefs du comite İrlandais: tout fusilles par les anlgais.

I. Clark[Reis]/ Clark President.

II. Mac Donagh./ Mac Donagh.

III. İngilizler tarafından idama hahkûm edilen İrlandalı vatanperver Sir Roger Casenient grand patriote İrlandats condamtie a mort par les anglais.

IV. Mac Dermott./ Mac Dermott.) SF, c.51, nu.1311, s.131.

rennis au Grand Quartier General Français.) SF, c.51, nu.1311, s.130.

İzmit'te: (İzmit'te tesis edilen fabrikanın küşadı merasiminden./ Duran ınauguration de la fabrique d'İsmidt.) SF, c.51, nu.1326, s.306.

Jagow : (Almanya Harbiye Nâzırı Von Jagow./ Von JAGOW secretaire d'Etat du Ministère des affaires etrangàres L'Empire allemend.) SF, c.50, nu.1293, s.231.

Jekow: (Bulgaristan baş kumandanı General Jekow./ General Jekow. Le generalissme Bulgare.)

Joffre : (Fransız başkumandanı Joffre.) SF, c.50, nu.1285, s.136.

Kable : (Almanya Harbiye Nâzır-ı Cedidi Amiral Von **Kable**.) SF, c.50, nu.1298, s.292.

Khuen Hedervary : (Macaristan esbâk-ı reisi ve kelamı ve Hilâl-i Ahmer Komitesi Reisi Kont Khuen Hedervary./ S. E. Graf K. Khuen Hedervary.

Bu sahifede resimlerine derc eylediğimiz Kont Khven Hedervary esbâk-ı Macaristan reis-i vükelası ve Macaristan Hilâl-i Ahmer Komitesi reisi ve Kont Chekoniz Macaristan Salib-i Ahmer Cemiyeti reisidir. Kadim bir münasebet-i ırkıye ve tarihiye ile Osmanlılara merbut olan Macarların ordumuz hakkındaki hissiyat-ı muhadeneti ve uhuvvetini defaâtle ispat ve izhar eyleyen bu iki muhterem zât Macar ve Osmanlı milletleri arasındaki ananevi kardeşliğin silah arkadaşlığıyla takviyet pezir olduğu bu Harb-i Umûmi senesinde Osmanlı Hilâl-i Ahmer'ine Macarların ve Macar Salib-i Ahmer Cemiyeti'nin kıymetdâr muavenetini temin eyleyerek bir hizmed ifa ettiler.) SF, c.50, Nu. 1275, s10.

Kış Manzarası: (Bir Kış Manzarası, Avusturya, İtalya Hududunda Karlı Tepeler.) SF, c.50, nu.1284, s.Kapak fotoğrafı.

İsmail Canbolat Bey: (Şehremin-i cedidi İsmail Canbolat Bey Efendi./ S.E. İSMAİL DJANBOLAT BEY. La nauveau prefet de la ville de Constantinople.) SF, c.50, nu.1287, s.Kapak fotoğrafı.

İsmail Paşa: (Ahiren müptela olduğu hastalıktan rehayâb olamayarak Kızıltoprak'taki köşkünde irtihâl-i der-bekâ eyleyen merhûm İsmail Paşa.) SF, c.51, nu.1326, s.313.

İsmet Bey: (Münhal bulunan İstanbul mebusluğuna bu defa intihab edilen şehremin-i sabıkı İsmet Bey Efendi./ İSMET BEY. Ancien prefet elu depute de Constantinople.) SF, c.51, nu.1325, s.303.

İtalya cephe-i harbinde : (İtalya cephe-i harbinde yüksek dağlarda Avusturya ve Macaristan askerlerinin bir nokta-ı tarassudu.) SF, c.50, nu.1285, s.133.

İtalyan cephe-i harbinde : (İtalyan cephe-i harbinde, bir taarruz sırasında./ Sur le front italien.) SF, c.51, nu.1313, s.159.

İtalyan cephesi: (İtalyan cephesinde yüksek dağlarda nakliyat./ En Tyrol autrichien.) SF , c.50, nu.1278, s.52.

İtalyan cephesinde : (İtalyan cephesinde, Kompumolun'da Avusturya ve Macar toplarının mermileriyle tahrip edilmiş olan İtalyanların 15 santimetrelik havan topları./ Un ouvruge italien detruit par fles canons autrichien.) SF, c.51, nu.1313, s.156.

İtalyan saha-ı harbinde : (İtalyan sahne-i harbinde, yüksek dağ üzerinde Avusturya ve Macaristan Salib-i Ahmeri'nin bir muavenet merkezi./ Una station de la Croix-Rouge autrichienne.) SF, c.50, nu.1287, s.160.

İtilafçıların Büyük Meclis-i Erkânı: (Fransız karargâh-ı umûmiyesinde akd-ı ictima eden itilafçıların büyük meclis-i erkânı, soldan sağa: General de Castelnau, Sir Dougles Haig, General Wielainans, general Gilitsky, General Joffre, general Pauro, Miralay Paschits./ Le membres du Grand Comseil de Guerre des Mlies,

Kichener: (İngiltere'nin Hampshire Sefine-i Harbiyesi'ne rakiben Rusya'ya gitmekte iken bu geminin torpillenmesi üzerine bütün Erkân-ı Harbiye Heyeti ve bütün gemi mürettebâtıyla gark u telef olan İngiltere Harbiye Nâzırı Lort Kichener./ Lort Kichener, Ministre de la Guerre d'Angleteire noyé à bord d'Hamrshire torpille.) SF, c.51, nu.1303, s.29.

Konstantin: (Yunanistan'ın başında koparılan kıyametler münasebetiyle: Yunan Kralı Konstantin ile Erkân-ı Harbiyesi./ Le roi de Greece et ses genereaux fideles.) SF, c.51, nu.1323, s.276.

Kont Zeppelin: (Almanların meşhûr zeplin balonlarının mûcidi Kont Zeppelin./ Comte de Zeppelin.) SF, c.51, nu.1315, s.189.

Korfu Adası: (İtilafçıların Yunanistan'a karşı ta'diyât ve tecavüzâtı zümresinden olarak işgal ve harp firar-ı askerine melce-i ittihaz eyledikleri Korfu Adası'nın ve bu adada Almanya İmparatoru'na ait Achileon Kasrı'nın manzarası./ Corfou et le Palais Achileon.) SF, c.50, nu.1299, s.303.

Kovetz : (Almanya ve Macaristan piyade generallerinden Çettigne Fatihi General von Kovetz./ General autrichien von Kovetz. Lesconspierant du Montenegro.) SF, c.51, nu.1304, s.43.

Köstence Limanı: (Dobruca'da muvaffakiyet. Köstence'nin zabtı. Ahiren Türk, Alman, Bulgar kıtaâtı tarafından zabt edilen ve pek büyük bir kıymet-i iktisadiye ve ticariyeye malik olan Köstence Limanı./ Coztanza dont le jeu etait daige par une societe farnçaise.) SF, c.51, nu.1323, s.270.

Köstence: (Köstence şehrinin büyük petrol depoları./ Les depots de petrole riverains a Constanza.) SF, c.51, nu.1326, s.309.

Köstence: (Son günlerin en büyük hadise-i askeriyesini teşkil eden 'Köstence' şehrinin zaptı etrafında Köstence şehrinin sahilden bir manzarası./ Un coin du port et de la ville de Constanza.) SF, c.51, nu.1326, s.309.

Kronstadt: (Ahiren Alman ve Avusturya ve Macar orduları tarafından Rumlara karşı Transilvanya'da ihrâz olunan Sevk'ül-ceyş muvaffakiyâtı müteakıb istirdâd edilen Kronstadt 'Brasu' sehrinin görünüşü./ Kronstadt repris par les autrichiens.) SF, c.51, nu.1323, s.273.

Krupp : (Almanya bütün dünyanın en mühim silah ve top fabrikası olan Krupp fabrikasının sahibe-i yegânesi ve müteveffâ Alfred Krupp'un kerimesi.

Meşhur Krupp fabrikasının sahibi olan Alffred Krupp, bundan takriben on iki, üç sene evvel vefat ederek Krupp fabrikası, kerimesi Berta Krupp'a intikâl etmişti.

Harb-i Umûmi'nin bidayetinden beri bu muhterem kadının nâmı bir çok defalar zikredilmiştir. Almanlar, gayr-i kabil-i teshir addolunan en müstahkem kaleleri, 42'lik topların tesirât-ı müdhişesiyle çelik, demir, top ve toprak yığınları haline getirip zapt ettikçe, 42'lik toplara "Cevval Berta" namı verilmiş olduğu için, hemen her Alman muzafferiyet-i harika nemâsında bu isim yâd olunuyordu. Belçika'nın Liege, Anueris gibi kaleleri, Rusların Lehistan kaleleri zabt ve teshir edilirken "Berta"ismi hemen her gün sütûn-ı matbuâta geçiyordu.

Alnanların Fransa'da Verdun kala-ı müstahkemesine taaruzâta giriştikleri, dünkü nüshamızdaki telgraflarda da anlaşıldığı üzere, müdhiş top ateşleriyle, Fransızları şaşırttıkları günden güne pek mühim muvaffakiyetler elde etmeye ve Fransa'nın yeisini arttırmaya başladıkları zamandan beri yine "Cevval Berta" dünyanın takdir ve hayretini celbetmiştir.

Madam Berta, Alman harp istikrazlarından meblağ-ı mühimme kaydedilenlerin pişvalarından olduğu gibi istikraz-ı ahireden yine bu suretle iştirak etmiştir.

Madmazel Berta Krupp -Elyevm madam Holbach- bundan takriben on sene evvel izdivaç etmiş, izdivaç kontratosu mucibince zevci mösyö Gustav Holbach'a yarım milyon mark irad-ı senevi tahsis kılınmış ve fabrika münhasıran kendinin taht-ı tasarrufundan kalmış idi; o sürede fabrikanın iradı ise yirmi beş milyon mark tahmin olmuştu.) SF, c.50, nu.1293, s.235.

Krusewatz : (Krusewatz'da Sırplardan iğtinam olunan havan topları ile mühimmât./ Les artilleries lourdes prises aux serbes.) SF,c.50, nu.1282, s.98.

Krusewatz : (Krusewatz'da Sırplardan iğtinam olunan toplardan bir kısmı./ La canons aux serbes à Krusewatz.) SF,c.50, nu.1282, s.99.

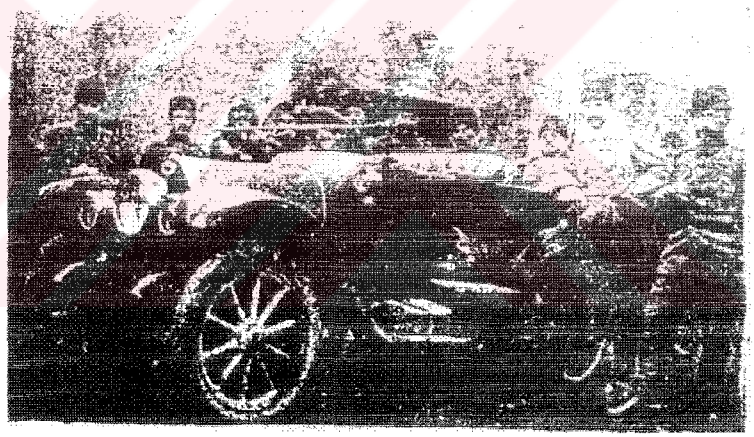

Kumandanlarımız: (Cephe-i harbde teftişât icrâ eden kumandanlarımız./ Nos comman dants en ınspection aux fronts.) SF, c.50, nu.1290, s.Kapak fotoğrafı.

La Bassee : (Fransa'nın şimalinde kain ve harbden akdem 5.000 nüfusu havi La Bassée kasabasının La Bassee Kanalı muharebatında İngiliz ve Fransız mermileriyle tahrip olunduktan sonraki manzarası./ Le ville La Bassée aujourd'hui.)) SF, c.51, nu.1302, s.19.

Laner: (Almanya'nın sanatkârlarından mürekkeb olarak Dersaadet'e gelen Rubes Saray-ı Kraliyesi Orkestrası reis-i mûsikî-şinas-ı şehir

Laner./ Le maitre Laner chef de 57 musiciens arrivés chez-nous.) SF, c.51, nu.1301, s.2.

Leh süvari: (Leh süvarilerden biri./ Olicier cavalera de la legion polonaise.) SF, c.51, nu.1325, s.294.

Leh süvariler: (Lehistan İstiklâli. Leh süvarilerden bir kısmı./ Detachement de cavalerie de la Legion polonaise combattant avec nos allies.) SF, c.51, nu.1325, s.294.

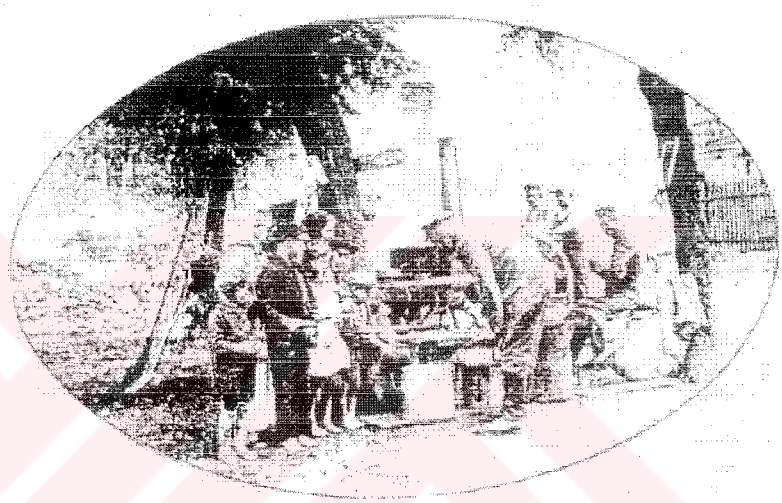

Leh çocukları : (Lehistan sahasında: Almanların askerî matbahları yanında Leh çocukları./ la cuisine militaire allemande distribuant la soupe aux enfant polonais.) SF, c.50, nu.1277, s.39

Leht: (Avusturya Maliye Nâzır-ı Cedidi Doktor Rachther Von Leht.) SF,c.50, nu.1282, s.103.

Leibzig: (Almanya'nın Leibzig şehrinde cesim bir kütüphâne./ La nouvelle biblioteque colosale a Leibzig.) SF, c.50, nu.1291, s.207.

Leibzig: (Almanya'nın Leibzig şehrinde Kitapçılık Müzesi./ La maison de libraire de Leibzig.) SF, c.51, nu.1320, s.238.

Leibzig: (Harp zamanında Almanya'nın Leibzig şehrinde küşâd olunan sulh ü müsâlemet devrindeki gibi revnaklı olan panayır zamanında bir sokağın manzarası./ La foire de Leipzig.) SF, c.51, nu.1302, s.18.

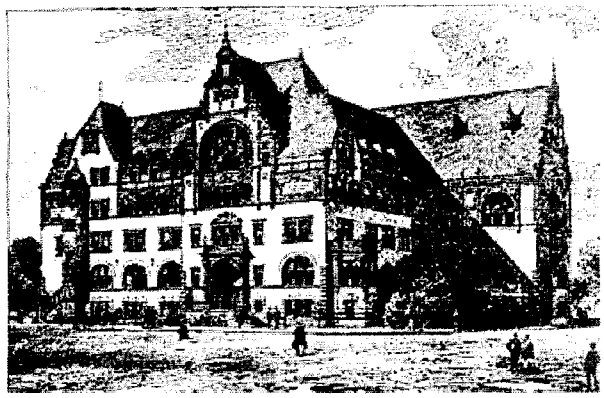

Leibzig: (Almanya'nın Leibzig şehrinde kitapçılar hey'et-i daire-i mahsûsası./ La nouvelle maison de libraires à Leibzig.) SF, c.50, nu.1292, s.217.

Mackensen: (Almanya'nın be-nâm kahramanı ve Sırbistan Fatihi Feldmareşal Von Mackensen./ Feld marschall Von Mackensen. Antoun Ludvig Frederich August Mackensen 6 Kanûn-i evvel 1849'da 'Leipzig'de tevellüd etmiştir. Müttefikimiz Almanya'nın en kumandanlarından ve harb-i hazırın en metin en cesur kahramanlarından Feldmareşal Von Mackensen İmparator ikinci Wilhelm tarafından memuren Zât-ı Hazret-i Padişahî'ye Prusya Feldmareşalliği asâsını takdim için Dersaadet'e gelmiş, beş gün şehrimizde misafir kalmış "Cuma 11 Mart-Salı 15 Mart 1332" muhitimizde bir hatırâ-yı takdir bırakmıştır.) SF, c.50, nu.1294, s.Kapak fotoğrafı.

Mackensen: (August Mackensen, gönüllü asker 1870./ Mackensen en 1870.) SF, c.50, nu.1294, s.243.

Mackensen: (August Mackensen. Hale şehrindeki mektepte 1865./ Mackensen etudient et 1865.) SF, c.50, nu.1294, s.243.

Mackensen: (Cenâb-ı Şevket-mâb Hazret-i Padişahî'ye Alman imparatoru tarafından ita edilen Prusya feldmareşalliği rütbesine mahsus asayı zât-ı akdes-i hazret-i tacdarî be-takdime İmparator Wilhelm tarafından memur edilen ve Dersaadete muvasla eden

Karpatlar kahramanı ve Sırbistan Fatihi Feldmareşal Von Mackensen.) SF, c.50, nu.1292, s.218.

Mackensen: (Feldmareşal Von Mackensen ordusunun ordusunun Erkân-ı Harbiye Hey'eti ile. Ön sırada: Erkân-ı Harbiye Reisi Von Zekit, Binbaşı Von Bouk. Orta sırada: Avusturya Yüzbaşısı Albert, Prusya Yüzbaşısı Von Donsett. Arka sırada: Prusya Yüzbaşısı Blanke Nehuren, Bavyera Yüzbaşısı Girell./ L'était major de l'armée Mackensen.) SF, c.50, nu.1294, s.244.

Mackensen: (Feldmareşal Von Mackensen, Payitaht-ı Osmanî'de./ Feldmarechal Von Mackensen à Constantinople.) SF, c.50, nu.1294, s.238.

Mackensen: (Madam Mackensen, Feldmareşal'in yegâne kerimesiyle Danzig şehrinde köşklerinin taraçasında./ Frau Von Mackensen avec sa fille unique dans leur villa à Danzig.) SF, c.50, nu.1294, s.243.

Mackensen: (Zat-ı Hazret-i Padişahî'ye Prusya feldmareşalliği asasını 'itaya memuren Dersaadet'e gelen Feldmareşal Von Mackensen cenapları müze-i hümayunda./ Feld marschall Von Mackensen au Musee İmperial de Constantinople.) SF, c.50, nu.1293, s.Kapak fotoğrafı.

Mackensen ile Dorotia: (Mülazım-ı evvel August Mackensen ile ilk zevcesi Dorotia. Genç Zabit August Mackensen ile Matmazel Dorotia Von Horen'in düğünleri 12 Teşrin-i sâni 1879'da Koningsbourg şehrinde icrâ edilmiştir. Dorotia 10 Ağustos 1854'de Berlin'de tevellüd etmiş idi./ Le lientenant Do August Mackensen et sa femme en 1879.)SF, c.50, nu.1294, s.241.

Mackensen: (Bir buçuk sene evvel Karpatlarda Rus hatt-ı harbini yararak asr-ı hâzırın en büyük hareket-i askeriyesini vücuda getiren müteâkiben Sırbistan'ı bir hamlede fetheyleyen Wilhelm Dobruca'da müttefikeyn kıtaâtının başkumandanı bulunan Feldmareşal Von Mackensen Doruca hatt-ı harbini esnâ-ı

teftişte./ Le feld marechal von Mackensen commandant des forces alliees en Dobrudja.) SF, c.51, nu.1324, s.Kapak fotoğrafı.

Mackensen: (Bulgaristan Çarı Ferdinand ile Feldmareşal Von Mackensen./ Le Roi de Bulgarie et von Mackensen.) SF, c.51, nu.1307, s.82.

Mackensen: (Feldmareşal Von Mackensen'in Sırbistan'da seyahati Feldmareşal Von Mackensen ile Bulgar Kumandanlarından General Boyadjief'in Ocrida gölünde bir mürûrları./ Von Mackensen'in Sırbistan'da seyahati Feldmareşal Von Mackensen et le General Boyadjief sur le d'Ocrida.) SF, c.51, nu.1312, s.138.

Mackensen'e hediye edilen silah kollesiyonu: (Ahiren Payitaht-ı Osmanî'yi ziyaret etmiş ve İmparator Wilhelm tarafından Zât-ı Hazret-i Padişahî'ye ita bulunmuş olan Feldmareşallik asası getirerek birkaç gün Hükümet ve Millet-i Osmanîye'nin misafiri olmuş olan Almanların be-nâm kumandanlarından Feld Mareşal Von Mackensen'e Bursa ahâlisi nâmına ihda olunan eslihâ-yı kâdime koleksiyonun resimleri./ Une collection d'armes turques offerte au maréchal Mackensen par le ville de Brouse.) SF, c.50, nu.1297, s.283.

Mackensen'in pederi: (Feldmareşal Mackensen'in müteveffa pederi Prusya Müşavir-i İktisâdisi Ludvig Mackensen.) SF, c.50, nu.1294, s.242.

Mackensen'in teşekkür-nâmesi: (Bursa Ahalisi tarafından Feldmareşal Von Mackensen'e bir hatıra olmak üzere esliha-ı kadimeden bir koleksiyon ihda edilmesi üzerine Feldmareşal İstanbul'da bulunduğu sürede hatt-ı destiyle muharrir ve bâlâda fotoğrafla alınan sûret-i münderici bulunan teşekkür-nâmeyi göndermiştir./ Le fac-similé de la lettre de remerciement de Mackensen.) SF, c.50, nu.1297, s.283.

Mackensen'in validesi: (Feldmareşal Von Mackensen'in elyevm ber-hayat olan validesi son resmi Mari Loizza Reinen, 12 Teşrin-i evvel 1827'de tevellüd etmiştir. Elyevm ber-hayattır, 90 yaşındadır.) SF, c.50, nu.1294, s.242.

Mackensen'in validesi: (Feldmareşallin validesi, üç çocuğu ile. Sol tarafdaki August Feldmareşal. Diğerleri Marie ile Victor./ Mackensen avec sa saere et frére à coté de sa mère.) SF, c.50, nu.1294, s.242.

Madalya: (Fes Fabrika-yı Hümayûn'e talik olunan madalyasının hatırasıdır. Fatih Donanma Merkezi tarafından imal edilmiştir. Fes Fabrika-yı Hümayûn memûrin ve müstahdemin muntazaman i'ta eyledikleri ianesi yekûnu beş yüz lirayı tecavüz etmesine mebna bir mûcib-i nizâm ita buyrulmuş fevkâlâde madalya Fatih Şube-i Merkezi'nce imal etdirilen gayet musanna ve müzehheb bir kıta-yı levhaya rabt edilerek heyet-i idâre tarafından 2 Kanûn-i evvel 1330'da fabrikaya getirilmiş ve bu münasebetle Reis Hacı Şevki Bey tarafından irâd olunan beliğ bir nutku müteakib kıt'aya temenniyâtı ve alkışlar içinde müdüriyet salonunda talik kılınmış ve bâlâda derc olunan hatıradan umûm münasebetiyle birer adet tevzi' edilmiştir.) SF,c.50, nu.1282, s.104.

Marlbourough: (Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi'nde gark eyleyen Marlbourough. İngiliz saf-i harp zırhlısı [28.000 tonilanelik]./ Marlbourough torpille et couté.) SF, c.51, nu.1306, s.69.

Me'is Adası: (Fransızların ahiren tecavüzâtına uğramış, Yunanistan hükümetinin şiddetçe protestosunu istilzam eylemiş olan Rodos adasının şark cihetinde ka'in Me'is Kastellurizer adasının manzarası./ L'ile Meis. Telgraflarda bildirilmiş olduğu üzere Fransızlar ahiren Rodos adasının şarkında ka'in Me'is adasını , ki Kastellurizer ismiyle de yad olunur. Haydutçasına işgal eylemişlerdir. Yunanistan hükümetinin notasında gösterildiği

üzere Fransa'nın Rodos konsolosu tarafından tertib ve tahrik olunarak adada bir haydud çetesi peyda olmuştur; karşılıklar çıkarmıştır. Yunan hükümeti bir kruvazör limanda iki Fransız harp sefinesi bulmuş, beş yüz bahriye efradıyla adanın işgal edildiğini görmüştür. Protesto ile ricata mecbur kalmıştır.) SF,c.50, nu.1281, s.88.

Mehmet Reşat Han: (Selamlık resm-i âlisinde Zât-ı Hazret-i Padişahî'nin Avusturya ve Macaristan kıt'a-ı askeriyesi kumandanına selam ve iltifat-ı hümayûnları.) SF, c.50, nu.1296, s.Kapak fotoğrafı.

Meklembourg ve Liman von Sanders Paşa: (Düc de Meklembourg hazretlerinin, Liman von Sanders Pacha refakatinde Çanakkale cephesini ziyareti./ Düc de Meklembourg : et general Liman von Sanders Pacha, au front des Dardanelles.) SF, c.50, nu.1289, s.178.

Mermi deposu: (Bir mermi deposu./ Un depot d'obus.) SF, c.51, nu.1314, s.167.

Mermi infilakı: (Büyük çapta bir İngiliz mermisinin infilakı./ L'explosion d'un obus lourd.) SF, c.51, nu.1315, s.183.

Metternich: (Almanya Dersaadet-i sefir-i cedidi asaletli Kont Volff Metternich cenapları./ Comte VolfF METTERNİCH zur Gracht. La nouvel ambssadeur d'Allemagne pres la Sublime porte.) SF, c.50, nu.1279, s.58.

Metternich: (Almanya sefir-i cedidi Kont Volf Metternich'in sûret-i resmiyede Huzûr-u Şâhâneye kabul edilmek üzere Saray-ı hümayûna azimeti./ La reception officielle au Palais İmperial du nouvel ambssadeur d'Allemagne Comte Volff Metternich zur Gracht.) SF, c.50, nu.1279, s.Kapak fotoğrafı.

Mısır: (Mısır Yolunda./ Vers Egypte.) SF,c.50, nu.1283, s.109.

Mitralyözler: (Avusturya-İtalya hududunda: Karlı dağlarda ve karlar arasında ateşe hazır mitralyözlerin vaziyeti.) SF, c.50, nu.1300, s.310.

Moltke: (Müteveffa Van der Goltz paşa'nın hatırasını tebcilen icra olunan resm-i mahsûsta hazır bulunduğu sırada sekte-i kalbden vefât etmiş General Von Moltke./ General Von Moltke, mort à Berlin.) SF, c.51, nu.1305, s.50.

Motorsuz tayyare: (Almanya'da motorsuz bir tayyarenin tecrübesi.) SF, c.51, nu.1314, s.Kapak fotoğrafı.

Musa Kazım Efendi: (Şeyhülislâm-ı Cedidi Musa Kazım Efendi Hazretleri.) SF, c.50, nu.1298, s.298.

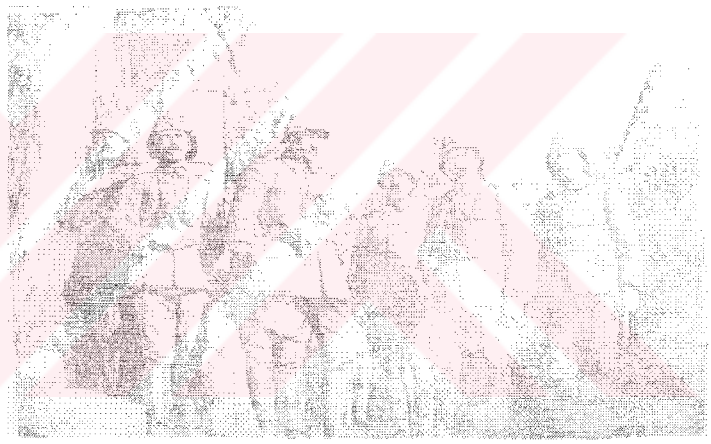

Mustafa Kemal Bey: (Anafartalar kumandanı Miralay Mustafa Kemal Bey ve maiyeti./ Colonel MOUSTAPHA KEMAL BEY. Le Commandant des troupes d'Anafarta et sa suite.) SF,c.50, nu.1281, s.Kapak fotoğrafı.

Müslüman askerler: (Saray-Bosna'da Avusturya ve Macaristan ordularında bulunan Müslüman askerler./ Les soldats Musulmans de Bosnie) SF, c.50, nu.1299, s.302.

Nakliye kamyonları: (Nakliye kamyonlarının imlâsı dahi otomatik olarak olur.) SF, c.50, nu. 291, s.205.

Nakliye kamyonları: (Nev icad ve tahliyesi kolay nakliye kamyonları./ La camion renversable.) SF, c.50, nu.1291, s.202.

Nakliye vapuru: (İki cihetine eşya yüklü dubalar edilerek Bağdat ile Bosna arasında, nakliyatı temin eden idare-i nehriye vapurlarından biri./ La navigation sur le Tigre.) SF, c.50, nu.1285, s.134.

Neidenof: (Bulgaristan Harbiye Nâzırı General Neidnof./ General Neidenof, ministre de la guerre de Bulgarie.) SF , c.50, nu.1278, s.49

Neurath: (Almanya Sefdareti Müsteşarı muvakkaten memleketi canibine azimet eden Baron von Neurath. La conseiller de l'ambassade d'Allemagne qui a quitte temporairement noter ville.) SF, c.51, nu.1318, s.215.

Nieguchi kasabası: (Karadağ'da Nieguchi kasabasında.Bu kasaba kral Nikita'nın meskıt-ı rasidir. 'Lofcen' dağının zabtını müteakib Avusturya ve Macaristan kıta'âtı tarafından işgal olunmuşdur./ Une village Nieguchi Monténégro.) SF, c.50, nu.1289, s.183.

Nottingam kruvazörü: (İngilizlerin gark edilen Nottingam kruvazörü./ Le croiseaur Anglais Nottingam torpille et coule.) SF, c.51, nu.1322, s.264.

Nöbetci neferi: (Yüksek dağlarda kışlık kıyafetiyle bir nöbetci neferi. Une sentinelle dans la neige.) SF, c.50, nu.1288, s.172.

Nureddin Bey: (Fecî bir rovelver kazası neticesinde henüz otuz dört yaşında iken vefât eden muktedir ve zeki gençlerimizden Maliye Nezareti Muamelât-ı Nakdiye Kalemi mümeyyiz-i evveli Nureddin Bey./ Noureddine bey, decede dermerement.) SF, c.51, nu.1302, s.24.

Olimpiyat oyunları: (Olimpiyat oyunları için Almanya'da ahiren resm-iküşâdı icrâ olunan spor mahalli./ La nouvelle place de sport mangure a Berlin.) SF, c.51, nu.1305, s.53.

Osmanlı hanımlarından: (Harb-i Umûmi'de kahraman yaralılarımıza Hizmet-i vatanperverânede bulunan Osmanlı hanımlarından./ Le gardes

malades Turques dans leurs nouveaux costumes.) SF, c.50, nu.1295, s.250.

Osmanlı Karargâhı: (Bir Osmanlı Karargâhı) SF, c.50, nu.1297, s.280.

Osmanlı tıp heyeti: (Ahiren Almanya'ya azimet ü avdet etmiş ve Berlin Cerrahî Tıp Konferansı'nda Osmanlı murahhasları sıfatıyla hazır bulunmuş olan heyet-i muhtereme-i tıbbiyemiz. Reis-i muallim muhterem Süleyman Numan Paşa "ortada" ile heyet-i erkânı: Doktor Asaf Derviş Paşa, Miralay Doktor İbrahim Tali Bey, Binbaşı Doktor Orhan Bey, Binbaşı Doktor İbrahim Refik Bey, Doktor Brouning Bey./ La mission satrytaire otamanie de Allemagne Professeur Dr.Süleyman Numan Pacha au millien. X) SF, c.51, nu.1301, s.5.

Panama Kanalı: (Panama Kanalı'nda çöküntüler. Kanalın muvakkaten seddi ve ameliyât-ı tathiriye.) SF, c.50, nu.1289, s.184.

Panama Kanalı: (Panama Kanalı'nda çöküntülerle hasıl olan adacıklar ve ameliyât-ı tathiriye.) SF, c.50, nu.1289, s.187.

Passitch et Venizelos : (Sırbistan baş vekili "solda" ile Yunan baş vekili Venizelos "sağda" baş başa./ Une tete a tete douloureuse:Passitch et Venizelos.) SF, c.50, nu.1277, s.38

Patlamamış bir mermi: (Patlamamış bir merminin boşaltılarak izâle-i mazarratı./ La visite d'un obus son celate.) SF, c.51, nu.1304, s.41.

Pire: (Atina'nın iskelesi olan Pire limanının manzarası./ Le port lde Piree.) SF, c.50, nu.1291, s.207.

Profesör Paul Ehrlich : (Frengiye vesair imrâza karşı devâ-ı mevr olan Salvarsan'ın keşfiyle vesair tetkik-i ilmiyesiyle şöhret-şiâr, Almanya'nın büyük erbâb-ı fenninden. Müteveffâ Profesör Paul EHRLİCH./ Professeur P. EHRLİCH) SF, c.51, nu.1313, s.150.

Profesör Paul Ehrlich : (Mein nehri Frankfurt şehrinde Profesör Paul Ehrlich'in tedkikât ve keşviyât-ı mühimmesine mahal olan dar'ül-mesaisi./ Le laboratoire du Professeur Paul Ehrlich Frankfurt a. M.)

Profesör Paul Ehrlich : (Profesör Paul Ehrlich'in labaratuarı) SF, c.51, nu.1313, s.150.

Queen Mary: (Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi'nde gark eyleyen Queen Mary. İngiliz harp kruvazörü.30.000 tonilanelik./ Queen Mary en couté a Skagerrak .) SF, c.51, nu.1306, s.68.

Radovich: (Almanya Sefdareti Müsteşarlığını muvakkaten ifâ eden ve Berlin Hariciye Nezareti matbuât şubesi erkânından esbâk-ı Dersaâdet Almanya sefiri müteveffâ Radovich-zâde Baron von Radovich cenapları./ Baron von Radovich puis temporairement la place du comseiller de l'embassade d'Allemagne.) SF, c.51, nu.1318, s.215.

Reichsbank: (Almanya Resmi Bankası'nın manzarası./ L'Hotel de la Banque de l'Empire Allemand.) SF , c.50, Nu. 1275, s.8.

Reichsbank: (Berlin'de Almanya Hükümeti Bankası'nda Reichsbank altın hazinelerinin mahfûz bulunduğu mahzenler./ Les tresors de Reichsbank.) SF, c.51, nu.1320, s.239.

Reichsbank: (Reichsbank hazinelerinde mahfûz altın külçeleri./ Des lingots d'or d'argent de Reichsbank.) SF, c.51, nu.1320, s.239.

Reichstag heyeti: (Bir hatıra: Osmanlı mebûslarını ziyaret için Dersaadet'e gelmiş Reichstag heyet-i muhteremesi ve muhterem mebûslarımızdan birkaçı.) SF, c.50, nu.1298, s.286

Reyhan: (Sonbahar at yarışlarında birinciliği ihrâz eden beygirlerden Ahmet Bey'in 'Reyhan'ı./ Le chaval 'Reihan' gagnent d'une prix aux courses de Veli Efendi.) SF, c.51, nu.1325, s.303.

Roben: (Almanların Afrika'da Kamerun müstemlekesinde kahramanlıklar göstermiş olan Yüzbaşı Von Roben./ M. Von Roben. Capitaine allemand, renomme par son heroisme a Kameron Afrique.) SF, c.51, nu.1311, s.129.

Romanya Kral ve Kraliçe ve Kralzâdesi: (Bizim ve müttefiklerimizin onuncu hasmı Romanya Kral ve Kraliçe ve Kralzâdesi./ Les souverains de notre dixime ennemi.) SF, c.51, nu.1318, s.216.

Romanya Kralı : (Romanya Kralı Ferdinand./ Le Roi de Roumanie.) SF, c.50, nu.1293, s.229.

Romanyalı esirler: (Dobruca'da mağlup ve münhezim olan Rumenlerden kıtaât-ı Osmaniye tarafından alınan esirlerin ilk kafilesi Harbiye Nezareti önünde./ Les prissonniers roumains chez nous.) SF, c.51, nu.1324, s.285.

Romanyalı esirler: (Rumenlerden alınan esirlerin müttefikimiz Bulgaristan'ın payitahtı olan Sofya'da büyük bir caddeden imrarı./ SOFİA. Defile. Dans une rue principle des prissoniers toumains.) SF, c.51, nu.1324, s.286.

Rus askerleri: (Rus askerleri şimendiferlerini kuhafaza kaydında./ Les russes devant un train.) SF , c.50, nu.1278, s.52

Rus esirler: (Dobruca'da Ruslardan kıtaât-i Osmanî tarafından alınıp İstanbul'a nakledilen esirler./ Groupe des prissonaires russes

caputures par les troupes ottomanes en Dobroudja et tarnSferes a Constantinople.) SF, c.51, nu.1325, s.Kapak fotoğrafı.

Rus kasabası: (Almanların taht-ı işgalinde bulunan bir Rus kasabasına seknesinin avdeti./ Le roteur a leur foyer d'un village russe occupe parles Allemands.) SF, c.51, nu.1307, s.84.

Rus topları: (Almanların Ruslardan iğtinam ettikleri 28 santimetrelik toplardan./ Un canon russe de 3scm. Pris par les allemands. Harb-i hazırda en çok esir veren Ruslar olduğu gibi en yüksek mühimmâtı da Ruslar terk ettiler. İkinci harp senssinin hitamında Almanya'nın iğtinamâtı 11.036 top ile 4.746.038 ateşli silaha baliğ olmuş idi.) SF, c.51, nu.1321, s.246.

Ruzan kasabası : (Şark cephesinde: Ruzan kasabasında Rusların hin-i firarlarında tahrib ve ihrâk etmiş oldukları hâneler./ Les ruines bussées par les russes en pologne.) SF, c.50, nu.1277, s.39.

Sabhumlinof : (El-yevm taht-ı muhakemeye alınan Rus Harbiye Nâzır-ı sabıkı General Sabhumlinof.) SF, c.50, nu.1293, s.234.

Salim Paşa : (Merhûm Doktor Salim Paşa.) SF,c.50, nu.1283, s.107.

Sanai: (Yeni fabrikalarda azim kuvvetler tevzi eden türbin-i makinaların manzarası. Burada dahi adm yoktur; makinalar yalnız işler./ Une salle mde machine à turbine.) SF, c.50, nu. 291, s.205.

Sanayi : (Almanya'nın Sanayi-i Hadidiyesi, bir demir madeni işletme teçhizâtı.) SF, c.50, nu.1292, s.218-219.

Sanayi: (Hayat-ı sanayi: En son sistem bir fabrikada kazan dairesi. Kömür borulardan otomatik olarak akar, ocaklar yandıkça kömürün tenakkus-u sıkletiyle ızgaralar sallanıp yeniden kömür akıyor. Bu tarz kazgan dairelerinde ateşci yokdur./ Les chendiéres automatiques.) SF, c.50, nu. 291, s.205.

Sarraill: (General Sarrail, Arkasında İtalyan kıtaâtı kumandanı, Selanik'e yeni çıkarılan efrâdı teftiş ediyor./ Le General Sarraill passant une revue a Solonique.) SF, c.51, nu.1321, s.250.

Sarrail : (Selanik ve civarındaki Fransız askerlerine kumanda eden hukuk-u beyn'el-milel ahkâmı paymal ile birtakım keyfi tevkifât icrâ eden General Sarrail./ Le Général Sarrail, qui a fait arréter notre consul à Salanique en oublient le droit internationel.) SF,c.50, nu.1282, s.97.

Savaş gemisi: (Bir harp sefinesinin torpil endahtı./ L'axemen d'une mine fittoante.) SF, c.51, nu.1310, s.119.

Scheer: (Skagerrak Muharebe-i Bahriyesi'nde Alman donanmasına kumanda ederek şanlı bir muzaffer-i bahri ihrâz ve İngiliz donanmasını düçar-ı inhizâm eden Amiral Scheer./ Amiral Scheer, commandant de la allemande.) SF, c.51, nu.1306, s.68.

Selanik: (İtilafcıların tecavüzâtına uğrayan ve harb-i ahirinin son sahası olacağı maznun bulunan Selanik şehrinin manzara-ı umûmiyesi./ Vue de Salanique.) SF,c.50, nu.1281, s.82

Selanik: (İtilafçıların tazyikinden bir sahne./ Une scene a Salonique.) SF, c.51, nu.1321, s.251.

Selanik: (İtilafçıların tecavüzâtına uğrayan ve kariben hadisât-ı mühimmeye mahal olacağı görülmekte olan Selanik şehri manzaralarından: Büyük Cadde./ Un rue à Salanique.) SF,c.50, nu.1281, s.85

Selanik: (Selanik'de Bayi'ler Caddesi./ Un rue à Salanique.) SF,c.50, nu.1281, s.82

Seyyar dişçi: (Avusturya ve Macristan ordusunda seyyar dişçi./ Un dentiste ambulant dans l'armée autrichienne.) SF, c.50, nu. 291, s.206.

SF, c.51, nu.1313, s.150.

Sırbistan : (Sırbistan'da nakliyât.) SF, c.50, nu.1285, s.139.

Sırbistan hatırâtından: (Sırbistan hatırâtından: Sırp generali Putnisck'in firarı./ Un souvenir dela retraite serbe.) SF, c.51, nu.1305, s.55.

Sırbistan: (Sırbistan'da İslâm köylerinden manzaralar.) SF, c.50, nu.1284, s.127.

Sırbistan: (Sırbistan'ın şimdiki manzarası./ Le serbie nouvelle.) SF, c.50, nu.1284, s.124.

Sırbistan'da : (Sırbistan'da Belgrad kaleleri harabeleri üzerinde./ Sur le forts demoils de Belgrade.) SF, c.50, nu.1279, s.67

Sırp çocukları: (Alman askeri Sırp çocuklarını besliyor./ Les soldats allemand et villageois serbes.) SF,c.50, nu.1283, s.115.

[Sırp esirleri]: (Sırp üserâsı./ Le prisonniers de guerre serbes.) SF, c.50, nu.1287, s.159.

Sırp katarı: (Sırbistan veliahdının rekubuna mahsus olub Fruzmevaç İstasyonu'nda Alman askerleri tarafından iğtinam olunan katar./ Le train du prince Serbe pris par les par les allemands.) SF, c.50, nu.1286, s.148.

Sivas Hilâl-i Ahmer Hastahânesi Heyeti : (Sivas Hilâl-i Ahmer Hastahânesi Heyeti. Hastahâne Doktor-ı Server Kâmil Bey'in nezaretinde olup muma-aleyhin refikası hanımefendi bir seneden ziyadedir hastahâne ile beraber cephelerde gazi-i mecrûhumuza bezl-i şefkât etmektedir. Bu müşfik hemşiremize hidemât-ı vatanperverânesini takdiren harp madalyası ita edilmiştir. Le personnel de l'hopital du Croissent Rouge a Sivas. Nos soeurs turques ont accompagne la mission-sanitaire deux ans au front est.) SF, c.51, nu.1313, s.Kapak fotoğrafı.

Sofya'da askerî kulüp: (Sofya'da askerî kulübü./ club militaire a Sofia) SF , c.50, nu.1278, s.49

Solf: (Almanya Müstemlekât Nâzırı Doktor Solf./ Dr. Solf. secretaire d'Etat du Ministère des colonies L'Empire allemend.) SF, c.50, nu.1293, s.231.

Somme Muharebeleri: (Somme havalisinde muharebât: Bir mıntıkadaki siperlerin topçu ateşinden evvel tayyare ile alınmış resmi./ Sur le front de la Somme en France. Vue prise d'un avion des tranchees avant un bombardemant.) SF, c.51, nu.1324, s.291.

Somme Muharebeleri: (Somme Havalisinde Muharebât: Siperlerin topçu ateşinden sonra tayyare ile alınmış resmi./ Vue prise d'un avion des tranchees de la Somme, aila suite d'un bombardemant.) SF, c.51, nu.1324, s.291.

Son günlere kadar Romanya'nın harbi aleyhinde bulunan ve ahiren Bratiano'nun yerine geçeceği rivayet edilen Morguiloman./ Morguiloman.) SF, c.51, nu.1323, s.271.

Strugil: (Avusturya Başvekili'nin Katli: Geçen hafta zarfında Viyana'da bir lokantada taam etmekte iken bir sosyalist muharrir tarafından katl olunan Avusturya Başvekili Kont Strugil./ Strugil. Premier ministre autrichien, assasine.) SF, c.51, nu.1323, s.273.

Sudanlı bir nefer: (Fransız ordusundan esir alınan Sudanlı bir neferin isticvâbı./ Un soudanais L'armee Française.) SF, c.51, nu.1302, s.19.

Sünûsiye'den: (Merâkiz-i Sünûsiye'den: Evce'de cami'-i şerif./ Chez les Senoussis.) SF, c.50, nu.1280, s. 76.

Sünûsiye'den: (Mücahidin-i Sunûsiye'den: Mısırdaki İngilizler aleyhinde muhacemât-ı şecaâtânesi./ Le senoussis en route.

Süveyş Kanalı'nda: (Süveyş Kanalı'nda İngilizlerden alınan esirlerin sevki./ Les prissonniers anglais captures par nos treupes dans les parages du canal de Suez.) SF, c.51, nu.1324, s.285.

Şam: (Şam-ı Şerif'te surre-i Humayûn iğtifâlâtı./ La ceremome dela caravane sacree a Damas.) SF, c.51, nu.1320, s.Kapak fotoğrafı.

Şark cephe-i harbinde : (Şark cephe-i harbinde Rusların tahribâtından sonra.: Bir aile, hânesinin enkâzı üzerinde./ Un famille polonaise devant son foyer ruine aprés le passage des russes.) SF, c.50, nu.1277, s.37.

Şark cephe-i harbinde: (Şark cephe-i harbinde Almanların Ruslardan iğtinam eyledikleri Japon toplarından biri/ Un canon Japonaie prisaux par le Allemands.) SF, c.51, nu.1302, s.14.

Şatt'ül-Arap : (Şatt'ül-Arap üzerinde Basra'ya münteki Aşal kanalı medhalinde bir manzara./ La canal Achal sur le Tigre.) SF, c.50, nu.1285, s.134.

Şeyh Salah Şerif Tunusî: (Ulemâ-yı be-nâm-ı İslâm'dan Şeyh Salah Şerif Tunusî./ Cheih saleh Cherif Tunusî, notable et savent tunusien. Tunus ulemâ-yı be-nâmından ve eşrâfından olan Salah Şerif Efendi İstanbul muhitinde de ilim ve irfânıyla, fazilet ve haslet-i mümtazesiyle mazhar-ı ta'zim ve ihtiram olmuş bir zât-ı âlidir. Ahiren cihad-ı ekber ve alem-i İslâm hakkında bir çok zevât-ı mutebere muvacesinde vermiş olduğu konferanstan, Almanya gazeteleri kemâl-i hararetle bahs etmişler ve bu fazail-simat hakkında fevkalade takdirât ve ihtiramât ibraz eylemişlerdir.) SF, c.50, nu.1290, s.190.

Şükrü Paşa: (Edirne Müdafii Şükrü Paşa Merhûm./ CHUKRI PACHA le defensseur D'Andrinople EN 192, mort a constantinople.

Balkan Muharebesi'nde Edirne'nin kahramanâne müdafaasıyla namını hafıza-ı millete nakşetmiş, takdirler, ihtiramlar celb eylemiş olan Şükrü Paşa'nın Pazartesi, 23 Mayıs 1332 irtihâli kalblerde derin tesirler ve teessüfler hasıl eylemiştir.

Şükrü Paşa Merhûm'un en güzide ümerâ-yı askeriyemizden ilm ü irfan, ahlak-ı fazile ile mümtaz bir zât-ı muhterem olub Mühendishâne-i Hümayun'da muallim iken buradan Almanya'ya giden ilk kafile-i zabitân ile Almanya'ya giderek orada ikmâl-i tahsil eylemiş ve avdetinde pek mutenâ vazifelerde bulunmuş idi.) SF, c.51, nu.1303, s.Kapak fotoğrafı.

Şükrü Paşa: (Edirne Müdafii Şükrü Paşa Merhûm./ l'eu Chukrı Pacha decede.) SF, c.51, nu.1303, s.26.

Şükrü Paşa: (Şükrü Paşa Merhûm'un gençlik resmi./ Chukrı Pacha 1897.) SF, c.51, nu.1303, s.26.

Taht'ül-bahrler düşman nakliye gemisini nasıl batırıyor?: (Taht'ül-bahrler düşman sef'ain-i nakliyesini nasıl batırıyor?/ Comment on torpille en transports ennemis.) SF, c.50, nu.1295, s.253.

1. (Torpilin vapura tesadüfünde çıkardığı duman./ I.La topille en expllosion.) SF, c.50, nu.1295, s.253.

2.(Vapurun gark ve zayiatı./ II.La bateau qui s'affaisse.) SF, c.50, nu.1295, s.253.

3. (Ka'r nâ-yâb bahre iniyor./ III. La bateau qui coule.) SF, c.50, nu.1295, s.253.

Taht'ül-bahrler: (Taht'ül-bahrlerin emvâc-ı bahr arasındaki safhâtı./ Le sous-marin dans les flots.) SF, c.50, nu.1295, s.254.

1. (Yalnız periskop görünüyor./ I.Le périscoppe on vou.) SF, c.50, nu.1295, s.254.

2. (Taht'ül-bahr Neydana çıkmaya başlıyor./ II.Le pont en vue.) SF, c.50, nu.1295, s.254.

3. (Yalnız ufak köprü meydanda yürüyor./ III.En observation.) SF, c.50, nu.1295, s.254.

4. (Tekmil güverte meydanda./ IV.Tout le pont en veu.) SF, c.50, nu.1295, s.254.

5. (Alman taht'ül-bahri meydanda./ V. Le sous-marin allemend en veu.) SF, c.50, nu.1295, s.255.

6. (Limanda./ VI.Dans le pont observation.) SF, c.50, nu.1295, s.255.

7. (Tarassud kulesinde./ Sur le pont observation.) SF, c.50, nu.1295, s.255.

Tayyare : (Bir tayyare bulutlar üstünde./ Un avion sur les nuages.) SF, c.50, nu.1300, s.314.

Tayyare karargâhı : (Avusturya ve Macaristan ordularının bir tayyare karargâhı.) SF, c.50, nu.1289, s.181

Tayyare karargâhı: (Avusturya ve Macaristan cenub u garbi cephe-i harbinde bir tayyare karargâhı./ un champ d'avition autrichien.) SF, c.50, nu. 1276, s.18.

Tchernavoda Köprüsü: (Ahiren Dobruca'da müttefikeynin sol cenahı tarafından zapt edilen ve esnâ-ı firarda Rumenlerin tahrip ettikleri bildirilen 'Tchernavoda' Köprüsünün yandan görünüşü./ Le pont de Tchernavoda sur le Danube, que le Roumains ont fait sauter pendant leur fuite.) SF, c.51, nu.1324, s.282.

Tertziniansky: (General Brusilof'un dört buçuk aylık büyük taarruz esnasında şedid muhacemât eden Leopold du Bavyer cephesi kumandanlarından General Tertziniansky.) SF, c.51, nu.1326, s.307.

Tevfik Paşa: (Mekteb-i Harbiye Nâzır-ı Sâbıkı Merhûm Tevfik Paşa./ TEVFİK PAŞA ./ TEVFİK PACHA ancien directeur de l'enseignement militaire mort à Constantinople.) SF, c.50, nu.1279, s.58.

Tirpiç : (Almanya Bahriye Nâzırı olub ahiren istifasını veren büyük Amiral Von Tirpiç.) SF, c.50, nu.1293, s.233.

Tirpitz bataryası : (Almanların sahil muhafızı olan Tirpitz bataryası./ Batterie Tirpitz.) SF, c.51, nu.1304, s.38.

Topçularımız: (Kahraman topçularımız top başında./ Nos braves Artilleurs manauvrant une piece de Campagne.) SF, c.51, nu.1311, s..

Torpidolarımız : (Cesur askerlerimiz torpido üzerinde keşif vazifesinde.) SF, c.50, nu.1280, s.73.

Torpidolarımız : (Torpidolarımız denizlerde gezerken./ Un de nos torpilleurs inspection.) SF, c.50, nu.1280, s.70.

Torpidolarımız : (Torpidolarımızdan biri keşif vazifesinde./ Abord d'un de nos torpilleurs.) SF, c.50, nu.1280, s.70.

Torpil muayenesi: (Bir sabah torpil muayenesi./ L'examen d'une mine İltoante.) SF, c.51, nu.1310, s.119.

Torpillenen bir düşman nakliye gemisi: (Torpillenen bir düşman nakliye sefinesinin son dakikası. Bu resim: (Daily Mail) İngiliz gazetesinin 2 Şubat 1916 tarihli nüshasında intişar etmiştir. Bir Alman taht'ül-bahri tarafından Hels Burnu kurbunda torpillenen Kortaj Fransız vapurunun garkı anında alınmış bir fotoğraftan meh'uzdur. Torpidolar sa'ir sefâ'in imdadına koşmuşlar, 22 kurtarmışlardır./ Le bateau, français devant les Dardanelles.) SF, c.50, nu.1294, s.247.

Tren katarı : (Bir Avusturya ve Macar zırhlı şimendifer katarı./ Un train bilinde austro-hongrois.) SF, c.50, nu.1300, s.316.

Tuna: (Tuna nehrinde ezhâr-ı faaliyetten hali kalmayan Avusturya monitörlerinden biri./ L'un des monitors qui ont coopere au operations sur le Danube.) SF, c.51, nu.1326, s.310.

Tuna'da : (Tuna'da bir geçit./ Un passage sur le Danube.) SF, c.50, nu. 1276, s.31.

Tuna'da : (Tuna'da demir kapu ameliyâtı./ Les travaux des portes de fer sur le Danube.) SF, c.50, nu. 1276, s.26.

Tuna'da : (Tuna'da demir kapuların kayalık aksamı./ Les portes de fer sur le Danube.) SF, c.50, nu. 1276, s.31.

Türk askerleri : (Üçüncü Ordu cephesinde Türk askerleri istirahat zamanında şevk ü meserret içinde./ Nos soldats s'amusent.) SF,c.50, nu.1281, s.86

Türk nakliye kolu: (Kahraman ordumuza ait intıbaâttan. Bir nakliye kolu./ Une colonne de revitaillement de noter armeeç) SF, c.51, nu.1323, s.275.

Üzeyr Aleyh-is-selam'ın türbesi : (Basra ile Amara arasında Dicle dahil yesarında İsrailîlerin ziyaretgâhı olan Üzeyr Aleyh-is-selam'ın türbesiyle müstemlekâtı./ Le Tombeau Esdras D'Ammare.) SF, c.50, nu.1285, s.134.

Varna Limanı : (Varna Limanı'nın manzarası./ Le port Bulgare Varna sur la mer Noire.) SF, c.50, nu.1279, s.63

Varşova: (Lehistan'ın merkezi olan Varşova'nın bugünkü hali. Dynester Nehri'nde kayık yarışları./ Une Joute Al'aviron.) SF, c.51, nu.1326, s.310.

Varşova'da : (Lehistan'ın merkez-i idaresi olan Varşova'da Dâr'ül-fünûnun resm-i küşâdı./ L'inauguration de l'universite de Varsovio.) SF, c.51, nu.1319, s.226.

Varşova'da: (Varşova'nın Alman orduları tarafından zabtı sene-i devritesinde Lehliler tarafından icrâ edilen nümayüşlerden bir sahne. Resimde görülen büyük salip ile Ruslar tarafından katl ü itlâf edilen Lehlilerin hatırası yâd edilmiştir./ Une grande demonstration de la prise de la capitale Pologne par les allemands.) SF, c.51, nu.1321, s.249.

Verdun kahramanları: (Verdun kahramanları: Almanya Veliahtı Prens Wilhelm, Garp cephe-i harbinde,Verdun karşısında. Sağdan sola: Veau istikametini zabt eden muhacimlerden Yüzbaşı Beluki, Mülazım Racveau, Veliaht, Duemon istihkamını zabt eden muhacimlerden Miralay Brands./ Le Kroprinz et ses callaboreteurs a Verdun.) SF, c.51, nu.1312, s.Kapak fotoğrafi.

Verdun mıntıkasında : (Verdun mıntıkasında, tam bir isabetle tahrip ve böylece iğtinâm olunan Fransız tayyare toplarından biri./ Un canon français pris par les allemends.) SF, c.51, nu.1313, s.159.

Verdun sahasında: (Verdun sahasında: Almanların yed-i zabtına geçmiş olan Vaux istihkâmının kısmen manzarası./ Le tort appres sa chuie entre les mains des Allemands.) SF, c.51, nu.1310, s.90.

Verdun: (Fransa'da Almanların şiddetli muhacemâtına ma'ruz kalan Verdun sahasından bir manzara: Maz Nehri ve Verdun Kasabasının şimal cihetinde Don kariyesi kurbunda yıkılmış köprü ile hâneler.) SF, c.50, nu.1296, s.266.

Waldemar: (Zât-ı Hazret-i Padişahî'ye Haşmetli Almanya İmparatoru tarafından ihda buyrulan seyf-i iftihârı isâl ve takdime memuren şehrimize gelen Prens Waldemar Du Prus Cenapları Saray-ı Humayûn'a dahil olurken./ S. A. le Prince Waldemar, envoye special de S. M. Kaiser re rentant au Palais de Bechirtache.) SF, c.51, nu.1323, s.274.

Westburn: (Bahrî muhitte İngiliz vapurlarına dehşet salan Move muavini kruvazörü der-dest olunan ve bir Alman zabiti ve yedi bahriye neferi marifetiyle derununda 206 esir olarak tenerif adaları'na isal ve bunlar karaya çıktıktan sonra Sentakruz Limanı haricinde gark medilen Westburn İngiliz Vapuru.) SF, c.50, nu.1299, s.304.

Wilhelm: (Almanya İmparatoru İkinci Wilhelm Hazretleri: Garb cephe-i harbinde./ Le Kaiser au front d'Ouest.) SF, c.51, nu.1307, s.81.

Wilhelm: (Almanya İmparatoru İkinci Wilhelm Hazretlerinin hasta bakıcılarla müşâfehası./ S. M. Kaiser en conversation avec les intirmiers.) SF, c.51, nu.1315, s.Kapak fotoğrafı.

Wilson: (Ahiren Amerika intihabâtında tekrar riyasete intihab edildiği bildirilen Demokrat Partisi namzedi Mister Wilson./ m. Wilson, qui, comme candidat des democrates, vient d'ette reelu president des Etats-Unis.) SF, c.51, nu.1325, s.297.

Wilson: (Ahiren bir nutkunda,Amerikalılar ihtilaf çıkarmak istiyorlar ama korkakçasına ihtilaftan kaçınmaz. diyerek cihanın enzâr-ı dikkatini celb etmiş olan: Amerika Reis-i cumhuru Mösyö Wilson./ Le President Wilson.) SF, c.50, nu.1286, s.152.

Yu An Şi Kay : (Vefat ettiği bir telgrafnâmede haber verilen Çin Reis-i Cumhuru Yu An Şi Kay) SF, c.51, nu.1303, s.36.

Yunan kıt'ası: (Almanların vürûdu üzerine itilafın tazyikine serfürû edemiyerek Alman Başkumandanlığına teslim olan Cavalladaki Yunan kıt'asından Almanya'nın Goerlitz şehrinde mürûru./Defile, dans les ruesde Goerlitz, en Allemagne du contingent grec de Cavalla.) SF, c.51, nu.1326, s.312.

Yunan kıtaâtı: ('Cavaila'da itilafın tazyikinden mütessiren Almanlara teslim olan Yunan kıtaâtı kumandanı 'Goeritz'de İmparator namına karşılanırken./ Reception a generale Goeritz Allemagne, de corp d'armee gerce de Cavalia.) SF, c.51, nu.1325, s.300.

Yusuf İzzettin Efendi Hazretleri : (Veliahd-ı Saltanat merhûm u mağfûr Yusuf İzzettin Efendi Hazretleri'nin Cenaze merasimi./ Le Funerallies prince Yousouf İzzeddine decede Constantinople.) SF, c.50, nu.1286, s.Kapak fotoğrafı.

Yusuf İzzettin Efendi : (Bir hatıra: Veliahd-ı Saltanat Yusuf İzzettin Efendi Hazretleri Çanakkale cephe-i harbini ziyaretleri sırasında./ Le prince Yousouf İzzeddine lors

de son voyage au front des Dardanelles avant la fuite des anglo-français.) SF, c.50, nu.1285, s.130.

Yusuf İzzettin Efendi: (Veliahd-ı saltanat merhûm u mağfûr Yusuf İzzettin Efendi Hazretleri./ Le prince Yousouf İzzeddine Effendi, decede en se coupant le le bras les fevrier 1916.) SF, c.50, nu.1285, s.Kapak fotoğrafı.

Yusuf İzzettin Efendi: (Veliahd-ı saltanat merhûm u mağfûr Yusuf İzzettin Efendi Hazretleri sivil elbise ile./ Le prince Yousouf İzzeddine Effendi en civile.) SF, c.50, nu.1285, s.130.

Yusuf İzzettin Efendi: (Veliahd-ı saltanat merhûm u mağfûr Yusuf İzzettin Efendi Hazretleri müşir elbise-i askerisiyle./ Le prince dans son costume de maréchal.) SF, c.50, nu.1285, s.130.

Zabitân ikâmetgâhları: (Avusturya ve Macaristan askerleri tarafından yapılan Zabitân ikâmetgâhları./ Les habitations des autrichiens.) SF, c.50, nu. 1276, s.18.

Zabitlerimizden: (Beray tedavi Almanya kaplıcalarına giden zabitlerimizden./ Nos officiers en convelescence en Allemagne.) SF, c.51, nu.1313, s.153.

Zabitlerimizden: (Kahraman zabitlerimizden biri, tepeden tarassudda bulunuyor.) SF, c.50, nu.1296, s.265.

Zeppelin ve Koenig: (Harb-i Umûminin en hayret-efzâ eserlerini vücuda getirenzeplinlerle taht'ül-bahrlerin iki meşhûr simâsı./ Les heros des aires et des dessours de mers.

Zeplinlerin mucidi Kont Zeppelin./ Comte de Zeppelin.

Deutschland kumandanı Kaptan Koenig./ Le commandant Koenig de Deutschland.) SF, c.51, nu.1320, s.237.

Ziya Behlül : (Ziya Behlül Bey Merhûm./ Ziya Behlül Bey decede. [10 uncu sahifeden başlayıp bu sahifede devam eden makaleye nazar.]) SF , c.50, Nu. 1275, s.16.

5.2. KARİKATÜRLER

Bitarafın ticareti: (Bir bitarafın ticareti./ Le commerce des neutres. [Danimarka'da intişâr eden 'Titen Fiş' mizah gazetesinden.] Bu resimde görüldüğü üzere muharebelere mücavir olan memleketlerde her nevi eşyaya ve hatta damlardaki leylekler ve tarladaki leyleklere fiyat vaz' olunarak satılmış olduğu anlaşılmıştır.) SF, c.50, nu.1292, s.220.

Brussiloff: (Rus generali Brussiloff, arkadaşlarıyla zafer fidanını pertev-sûzle muayene ediyor./ General russe Brussiloff, examine son arbisseau du succes une loupe.) SF, c.51, nu.1311, s.135.

Çar ile Duma: (Çar ile Duma./ Le tzar et la Douma.) SF, c.50, nu.1280, s.79.

[Doktor ile hasta]: (Doktor: Artık bir şeyiniz kalmadı, yataktan çıkınız. Hasta: Nafile doktor, ayakkabılarımın fiyatı ucuzlamadan yataktan çıkmağa hiç niyetim yok./ Le docteur: Mon cher, vous n'avez plus tien, il faut quitterai pas tout les souliers n'auront pas baisse le prix.) SF, c.51, nu.1317, s.219.

Edward Gray ile Sarrail Venizelos'a diyor ki: (Edward Gray ile Sarrail Venizelos'a: Biraz daha kendini sıkı tut! Biz etrafına altınlar saçtık; korkma!/ Sarrail et Gray a Venizelos: Maintiens-toi bien, sans crainte, grace a l'or que nous avons seme partout, tun domineurs!!) SF, c.51, nu.1310, s.117.

Edward Grey, Don Quichote kıyafetinde: (İngiltere Harbiya Nâzırı Edward Grey, Don Quichote kıyafetinde. Arkada İtalya Kralı, Don Quichote'un seyisi./ Grey. Don Quichote.) SF, c.51, nu.1302, s.22

[Fransa, Portekiz ve İngiltere]: (Fransa ile Portekiz İngilizlerin pay-ı tahakkümü altında./ Comment albion traite ses allies!) SF, c.50, nu.1301, s.8.

Fransa'nın yalan gözlüğü: (Fransa'nın yalan gözlüğü: Bir Fransız kadın ahvâl-i aleme Temps ve Matin Fransız gazetelerinin gözlüğüyle

biliyor. Diyor ki: – İyi fark edebiliyorum! Her taraf çemenzâr mı? Yoksa yangın yerleri mi?/ Le lunettes françaises atravers lesquelies la emme en France vent le motide.) SF, c.51, nu.1301, s.11.

Fransız neferi: (Bir Fransız neferi, Verdun'de./ Le soldat Fransçais a Verdun.) SF, c.51, nu.1305, s.59.

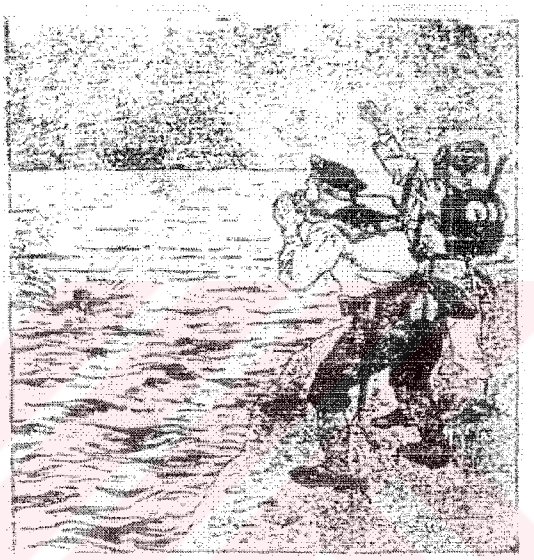

Gelibolu'dan kaçan İngilizlere: (Osmanlı askerleri ile Alman askerleri Gelibolu'dan kaçan İngilizlere diyor ki: 'Hey, bana bak kaçıyorsun ama Balkanlarda yine görüşürüz./ Le turc et son allie eric a L'anglais en fruite: 'Bon voyage, au revoir en Macedoine.') SF, c.50, nu.1285, s.139.

Grey ve Venizelos: (Grey ve Venizelos Yunanistan'ı nasıl sıkıştırıyorlar? Le Grece poussee par Grey et Venizelos.) SF, c.51, nu.1323, s.279.

İngiliz acuzesi: (İngiliz acuzesi Almanya delikanlısının Amerika dilberine yaklaşmaması için denizi tarassut ederken Alman delikanlısı deniz altından Amerikan dilberine arz-ı visal ediyor. alman ticaret taht'ül-bahrinin Amerika'ya muvasalatları münasebetiyle./ Le flirt l'Allemagne et l'Amerique devant la tete hideuse d'Albion.) SF, c.51, nu.1320, s.243.

İngiliz acuzesi: (İngiliz acuzesinin zeplinlere hitabı: Almanlar!!! Benim gibi zavallı bir kadına böyle mi hürmet ediyorlar? Almanca 'Oleck' mizah gazetesinden.) SF, c.51, nu.1321, s.256.

İngiliz Mısır'da: (İngiliz Mısır'da mağrur dururken . Mısır'ın yumruğunu beyninde hissediyor./ Apres L'Egypte l'Angelterre avant.) SF, c.50, nu.1286, s.151.

İngiliz sıçanı, Alman siperleri karşısında: (İngiliz sıçanı, Alman siperleri karşısında: Sabır etmeli! Bir kere şu kayalık dağı kemirip kaldırabilsem!.. Alman Oleck mizah gazetesinde 18 Ağustos tarihli, 23 numaralı nüshasından./ le rat britannique devant les tranchees allemands: Patience, si je pourrais arriver a ranger une fois ce massif de pierre...) SF, c.51, nu.1317, s.207.

İngilizlerin Bağdat seferinden avdeti: (İngilizlerin Bağdat seferinden avdeti. Validesi: 'Aman oğlum, bu kılıkta görünme. Sonra evde kimsenin sana hürmeti kalmaz.'/ Retaur de john Bull de Bagdad: Lamere britannique: 'Ne te montres pas aux domestiques. Ils n'aurant plus de respect pour nous.) SF, c.50, nu.1280, s.74.

İngilizlerle Fransızlar: (İngilizlerle Fransızların vesait-i harbiyesi) SF, c.50, nu.1293, s.236.

İngiltere: (İngiltere müttefiklerinin çobanı./ L'Achille anglais avec ses amis.) SF, c.50, nu.1276, s.31.

İngiltere'de Harbiye Nezareti: (İngiltere'de Harbiye Nezareti Dairesi önünde: Wilhelm Pitt, Patmerston, Dizraelli, Taleran gibi eski rical-i siyaset beht ve hayret içinde öbür dünyadan İngiltere Harbiye Nezaretine bakıp diyorlar ki: – Bir zamanlar bizim oturduğumuz yerlerde bu gün ne biçim mahlukât oturuyor?/ Pitt, Patmerston, Biconsfield: – Comme c'est curiex: nos places de jadis sont occupees par des betes maitenant.) SF, c.50, nu.1288, s.175.

İranî ile Moskof ve İngiliz: (İranî kendi halısı üzerine yerleşmiş olan Moskof ile İngiliz'i istiskâl ediyor./ Le person ne vent plus laisser son tapis aux anglo-russes.) SF, c.50, nu.1284, s.127.

İrlanda hakkında: (İrlanda Muhtariyeti hakkında Askuith diyor ki: İrlanda bu halde yaşayamıyor mu? Daha ne istiyor?/ la liberte en Irlanda.) SF, c.51, nu.1312, s.144.

[İspanya'nın İngiliz'e hitabı]: (Cebelitarık'ı işgal ederek İspanya'nın kollarını bağlamış İngiliz'e karşı İspanyol'un bu vaziyette hitabı:

–İngilizler Fransa'da işgal ettikleri Kaleh Limanı'nı tahliye edeceklerini söylüyorlar, fakat İngilizlerin ne olduğunu kendi halime bakarak ben pek iyi bilirim.) SF, c.50, nu.1299, s.307.

İtalya bahadırları: (İtalya bahadırları istilaya gidiyor./ En route pour conquete!) SF, c.50, nu.1278, s.55.

İtalya Başkumandanı ile Hariciye Reisi: (İtalyan Başkumandanı Kadurno ile İtalya Hariciye Reisi Sonnino baş başa. Sonnino diyor ki:

-Kumandan bir sene muharebeden sonra siz bir şey yapamadınız ama ben büyük bir cesaret gösterdim; bir muvaffakiyet kazandım!

-Ne yaptınız?

-Almanya'ya ilan-ı harp ettim!

-Demekk ki işimi büsbütün bozdunuz!) SF, c.51, nu.1316, s.192.

İtalya D'Annunzio'nun ardında: (İtalya şair vatanseverin arkasından giderken./ L'italie souvent son grand patriote!) SF, c.50, nu.1279, s.68.

İtalya ricâli: (İtalya ricâli Paris'te müzakereler eyliyor./ Les diplomates İtaliens a Paris.) SF, c.51, nu.1306, s.73.

İtalya'nın iki Heyet-i Vükelası: (İtalya'nın iki Heyet-i Vükelası, İngiliz sefirinin karşısında geçit resmi yaparken./ Les ministeres İtaliens presetant leurs tidelites a l'Ambassadeur d'Angelterre a Rome.) SF, c.51, nu.1310, s.117.

İtalya'nın Trablusgarp'daki hali: (İtalya'nın Trablusgarp'daki hali./ L'italien en Tripolitaine.) SF, c.50, nu.1291, s.210.

İtalyan askerleri: (İtalyan askerleri./ Le bravoure miltaire itailienne.) SF, c.50, nu.1275, s.14.

İtalyan: (İtalyan harp ediyor.) SF, c.50, nu.1283, s.116.

İtilaf erkânı tatlı muhasebede: (İtilaf erkânı tatlı muhasebede iken Alman kâbusu bu defa 10,5 milyar Mark istikraz şeklinde üzerine çöker./ Les Ententistes deranges dans leur causerie pour l'emprant de 10,5 milliards.) SF, c.51, nu.1326, s.314.

İtilafçılar hayâl âleminde: (İtilafçıların âlem-i hayalâtta havada seyahati./ Les antentistes en voyage.) SF, c.50, nu.1287, s.162.

İtilafçılar Yunanistan kapısında: (İtilafçılar Yunanistan kapısında çalgı çalarken ittifak-ı murabba erkânı Muzafferiyet Marşı ile ilerliyor. İngilizlerle Fransızlar apışıp kalıyor. Yunanistan diyor ki:

–Oooh, İngilizlerle Fransızların kulak tırmalayan sesleri kısılıyor. Şimdi ahenkdâr ve latif bir mûsikî işitiyorum.) SF, c.50, nu.1290, s.200.

İtilafçılar: (Amerika'nın çorbasına dadanan itilafçılar./ Les ententistes devant la soupiere americaine.) SF, c.50, nu.1277, s.44.

İtilafçıların kızağı: (İtilafçıların kızağı./ Le traneu des ententistes.) SF, c.50, nu.1291, s.210.

Japonya seviniyor: (Japonya seviniyor, diyor ki: Ooh, İngiliz aksa-ı şarkta birtahta bacakla kaldı./ Le japonais se jubile de voit l'Anglais boiteux en Asie.) SF, c.51, nu.1302, s.22

Joffre: (Joffre'nin büyük hücumu./ Le grande offensiv de Joffre.) SF, c.50, nu.1277, s.43.

Karadağ Kralı: (Karadağ Kralı'nın Avrupa seyahati./ Nikita en tournee.) SF, c.50, nu.1291, s.207.

Karga ile barış güvercini: (Karga, beyaz sulh güvercinine diyor ki: –Almanya'nın düşmanlarından korkmuyor musun?

Sulh güvercini cevap veriyor:

–Asla! Bana öyle geliyor ki onlar benden korkuyorlar.) SF, c.50, nu.1288, s.188.

[Kut'ül-Amâre'de İngilizler]: (Kut'ül-Amâre'de İngilizlerin son günleri: General Tavnesend zayıf ve bitap, İngiliz askerleri bir farenin peşinde. 'Almanca mizah gazetelerinden.') SF, c.50, nu.1298, s.294.

Lord Derpi'nin devşirme askerleri: (Lord Derpi'nin devşirme usûlüyle toplanan askerleri ta'lim görüyor.) SF, c.50, nu.1294, s.248.

Mahmut Sadık Bey: (Servet-i Fünûn'un sadık muharriri, Mahmut Sadık Bey.) SF, c.51, nu.1325, s.301.

Mısır'da İngiliz istibdadı: (Mısır'da İngiliz istibdadı: 'Bu da hasta. Mumya sandığına koyup kapağı sıkıca kapamak lazım.) SF, c.50, nu.1278, s.56.

Moskafun ricatı: (Moskof grandükü muntazaman ricat ediyor./ Le grand Duc russe en retraire strategique.) SF, c.50, nu.1275, s.14.

Poincari nutuk atarken: (Fransa Reisicumhuru Poincari bir ziyaretinde irad-ı nutk ederken: İtilaf askerlerinin muvaffakiyetlerine dair çok söylenecek söz var ama kızartma soğuyacak!.. Sözü kesiyorum./ POINCARI: J'en dırais encore plus long sur la valeni des armees allices, mats le roti se refrodirait.) SF, c.51, nu.1319, s.231.

Romanya tilkisi Macar üzümlerine saldırırken: (Romanya tilkisi Macar üzümlerine saldırırken kuyruğu kapana tutuluyor./ Le renard roumain alleche par les raisins hongrais prendre sa queue au plege de silistre.) SF, c.51, nu.1322, s.267.

Romanya: (Hermanstadt darbesinden sonra Romanya.../ Il a ce qu'il a merite!) SF, c.51, nu.1323, s.279.

[Türkçe bilmeyenin hâli]: (– Mösyö ne düşünüyorsun?

–Türkçe bilmediğim için iş bulamıyorum.

–Hatırla değil sıra ile. Evvelleri de Frenkçe bilmediğim için iş bulamıyorum.) SF, c.50, nu.1291, s.207.

[Verdun Kalesi hakkında Fransızların meşhur falcı kadını ne diyor?]: (Verdun Kalesi hakkında: Fransızların meşhur falcı kadınlarından Madam Teb diyor ki: Bir kale kuruyorum, bir de el, el bu kaleden büyük!/ Verdun.) SF, c.51, nu.1312, s.144.

Yunanistan'ın bugünkü hali: (Yunanistan'ın bugünkü hali./ La situation actuelle en Grece.) SF, c.51, nu.1325, s.304.

5.3. RESİMLER

Alman süvari müfrezeleriyle Bulgar süvari müfrezeleri: (Alman süvari müfrezeleriyle Bulgar süvari müfrezelerinin ilk defa biri birine mülaki'si.) SF, c.50, nu.1279, s.62.

Avusturya toplarının tahribâtı: (Karadağ kıtaâtı arasında Avusturya toplarının tahribâtı.) SF, c.50, nu.1284, s.120.

Kichener: (Jandarma Binbaşısı 'Kichener' Bey./ Kichener quand il etait au service du gouvernement turc.

İngiltere Harbiye Nâzırı olup ahiren Londra'dan infikak etmiş olan Lort Kichener'in paris'e uğradığı oradan Atina'ya gideceği Selanik'te de bir zamancık kaldığı Atina'dan Roma'ya oradan tekrar Paris'e yollandığı gazetelerde yazılmıştı. Şark sularında bulunduğu sırada Mondros liman'na gelerek buradan da Gelibolu şibh-i cezirene geçmiş, Sevilla körfezindeingiliz cephesindeiki gün kalmış, bu günlerde İngilzler tarafından Osmanlı mevzilerine açılan, bu sedd-i ahinene karşı hiçbir tesir yapamamı, her vakitki gibi hüsrana uğrayan top atışlarına bakmıştır. Tanin' refik-i muhteremimiz bu hadiseyi zikr ile diyor ki:

'Şüphesiz İngiliz Harbiye Nâzırı Gelibolu Şibh-i Cezirесini gördüğü zaman kendisinde pek acıklı hatıralar uyanmıştır 1877 senesinde jandarma yüzbaşısı olan Kichener geriden gelerek Osmanlı-Rus Muharebesi'ne iştirak eylemişti. Binbaşı Kichener sıfatıyla muharebeden sonradahi üç sene kadar Türkiye'de bulunmuştu. Bugünkü Türkiye'de Kichener'in bulunduğu müddet zarfında geçirdiği hayatı bilenlerkendisinin ne kadar intizamsız ve sefihâne bir sûrettte yaşadığını tahattur ederler.'

Biz de bu vesileyle Jandarma Binbaşısı Kichener'in resmini gösteriyoruz.) SF, c.50, nu.1276, s.25.

Mücahidin-i Sunûsiye: (Mücahidin-i Sunûsiye'nin dilirânesiyle İtalyanların Trablusgarp'ta bir kasabadan mihzema ile tard ü defi.

Bu nüshamızdaki makalede izah olunduğu üzere, mücahidin-i siyasiye hatt-ı Mısıriye'de İngilizlere karşı pek mühim muzafferiyetler istihsal ederek sürat-i berkiye ile ilerlemektedirler. İtalyan gazetelerinin Mısır'dan alıp neşrettikleri malûmatı da şu yoldadır:

İngiliz kumandanı Mısır'ın garp cephesindeki ahvâl ile pek meşguldür. Mücahidin-i Sunûsiye'nin ellerinde pek çok top ve mitralyöz mevcuttur; Fayum'a ve Kahire'nin cenub u garbisine giden Karban yolu üzerinden Nil vadisine doğru ilerledikleri melhuzdur.) SF, c.50, nu.1279, s.61.

Nişan: (Almanya İmparatoru'nun boyuna ta'lik olunan nişanlarından: Bu Hanyeter nişanıyla Maryaner salibi.) SF, c.50, nu.1293, s.223.

Nişan: (Almanya İmparatoru II. Wilhelm'in boyuna ta'lik olunan nişanlarından: Şutzhern ve Brandenburg Des Yohannitter nişanı.) SF, c.50, nu.1293, s.223.

Nişan: (İmparator Wilhelm'in boyuna ta'lik olunan nişanlarından: Avusturya'da Almanya şövalyeleri Maryanez nişanı.) SF, c.50, nu.1293, s.223.

Sebil Başında: (Türk sanatkârlarından. Ressam Halid Bey'in bir tablosu, Sebil Başında./ La Vontaine d'apres le tableau de Halid Bey.) SF, c.50, nu.1277, s. Kapak resmi.

[Şark kadın başı]: (Şark kadınlarında kadın başı.) SF, c.51, nu.1322, s.268.

Yazısız: (Hilâl-i Ahmer ilgili dört adet pul deseni.) SF, c.51, nu.1305, s.52-53.

İkinci Bölüm

6. SEÇİLMİŞ METİNLER

6.1. BASINLA İLGİLİ YAZILAR

6.1.1. FRANSIZ GAZETELERİNDE SAHTEKÂRLIK

Bâlâdaki resim Paris'te çıkan "Monde İllustre" ismindeki musavver gazetenin 12 Ağustos 1915 tarihli nüshasında intişâr edilmiş olup bunda da Alman gazeteleri tarafından iktibas edilmiştir. Bu klişe de bu surette gazetemize derc olunmak üzere gönderilmiştir. Almanlar aleyhinde bitaraf memleketlerde efkâr-ı umûmiyeyi zehirlemek üzere İtilafçılar tarafından tab' ve işaa olunan rivâyetler, tertip ve neşredilen iftiralar, bühtanlar pek bayağı ve denaatkârâne bir dereceye vardırılmıştır. Bu resim, bu hainâne zelilâne iftiralardan bir numûne teşkil etmektedir. Fransız musavver gazetesi bu resmin altına Almanlar aleyhine yazdığı satırlarda *Lozitanya Vapuru*'nun garkı üzerine Almanların Berlin'de ne kadar şevk ü meserretle, ne kadar nümayişler yaptıklarını söylemiş, İngilizlerin hilekârlıkları, hıyanetleri, zalimâne ve hak-şikenâne muameleleri yüzünden gark edilmiş olan bu vapur dolayısıyla Amerikalıları Almanlar aleyhine sevk ü âmâla için bayağı iftira ve bühtan tertip olunmuştur. Bu resim ise 12 Temmuz 1914'te ilan-ı harbi müteakip *Berlin* ahâlisini saray-ı hükümdâri önündeki nümayişlerini irae eden bir fotoğraf olup 1914 Ağustos'unda yani bir sene evvel Almanca musavver *İllistrirte Zeitung* gazetesinde intişâr etmiş olduğu gibi yine *Bilderen Vom Tag* mecmua-ı musavverinde neşrolunmuştu. Bu kadarını söylemek Fransız gazetelerinin sahtekârlıklarını, denaâtlerini, iftiralarını ne dereceye kadar vardırdıklarını göstermek için kâfidir.

(c.50, nu.1278, 3 Kânûn-ı evvel 1331, s.50)

6.1.2. FRANSIZ GAZETELERİNDE SAHTEKÂRLIK

Auto Fransız gazetesinde *Hanry de Garange*, Fransız matbuâtının tarz-ı hareketinin şikayet etmekte bu matbuatın sütunlarını göz göre göre mübalağalı, yalan, hakikate mugayir, kaba ve bayağı, ahmakça havadis ile doldurduklarını söylemektedir.

Bu gazeteci yalnız bir günün sabah gazetelerinde biri birinden ağreb yedi havadis olup bunları göstermiştir. Gösterdiğine göre, yalnız Almanya'ya değil, Türkiye'ye ve Bulgaristan'a ait havadisler de böyledir. Fransa'nın cina'î ve aşçı romanlarını yazan müelliflerin hayallerinden muhteri'âtından başka haberler hiçbir şeye layık değildir.

Bu Fransız gazeteci bunları muzır ve askerliğe mugayir de bularak Fransız generallerinin böyle çirkin latifelere tahammül göstermelerine şaşıyor. Bâtınen böyle istihzâ etseler bile halka karşı bu garibeleri tasdik eder gibi göründüklerini söylüyor ve Almanların eline geçen ordu beyannâmelerine nazaran, Fransız zâbitlerinin apoletleri kendilerini mecnûnluk nöbetlerinden vikâye edemedikte olduğunu da ilave ediyor.

Yine bu gazetenin misâl olarak kaydettiğine nazaran, Paris gazeteleri, Alman *Krupp Fabrikası*'nın dakikada 50 mermi atan bir top icât ettiğini yazmışlardır. Zaten asabiyete dûçar olan Paris ahâlisinin böyle bir haberden ne kadar müteessir olacağını, bunlar üzerine böyle bir havâdisin bomba tesirini icrâ edeceğini de Parisli gazeteci söylemektedir.

Fransız gazeteci şunu da soruyor: Fransız gazetelerindeki bu manâsız havadisleri okuyan Türkler Fransızlar hakkında ne fikir hasıl edecekler? Acaba ne diyecekler? Fransızlar yalnız akıl ve zekâlarında değil, izzet-i nefislerinden de mi tecrit ettiler de bu gibi yalanların, ihtirâilerin Memâlik-i Ecnebiye'de hasıl edeceği tesire karşı lâkayt kalıyorlar? Korkarız ki bu muharebeden Fransızca'yı da kimse tanımayacak, Fransızca'nın sanat kezeb ü dürûgu da inhitâta uğrayacak.

(c.50, nu.1292, 10 Mart 1332, s.222.)

6.1.2. FRANSA'DA GAZETECİLİK

Mösyö *Paul Braula, La Bataille* gazetesinde şöyle yazıyor:

"Sanat ve meslekten olan gazeteciler için matbuâtta pek az yer kalmıştır. Bu gazetecilere pek nadir olan müstesnâlardan kat'-ı nazar, havadis-i müteferriğe, matbuâta, hikaye gibi gayr-i müsmir ü mizâç işler kalmıştır.

Akademiya âzâları, profesörler,mütekâit askerler, parlamento ve komisyonlar erkân-ı matbuâta yüklenerek taht-ı istilâya almışlardır. Yalnız bunlar kariben ve münhasıran yazmak, düşünmek, efkâr-ı umûmiyeyi kullanmak ve yaşamak hakkını hâiz olacaklar.

Öyle bir zamanda yaşıyoruz ki yalnız unvana itibar vardır. İnsanlar mukaddemleri olduğu gibi, âsârıyla takdir olunmuyor. Bir şahsiyet-i insaniye olmak hiçbir şey değildir. Düşünmek ve sözünü dinletmek hakkını da bahşeder. Bir rütbe, bir memuriyet sahibi olmalıdır. Dostlarım eğer cidden takdir olunmanızı isterseniz,güzide âsâr vücûda getirmek için çalışmayınız. Her şeyden evvel bir unvan istihsâline sarf-ı gayret ediniz. Bu halde büyük gazeteler size sütûnlarını açarlar. Ve siz de burada müteaddit nesr-i harp ile gururunuzu teşhir edersiniz.

Bu kabil adamlar, o kadar çok yazarlar ki artık bunların düşünmeye vakti kalmıyor. Zan ve tahmin edildiği kadar lâkayt olmayan halk, artık bu derece yalanlardan,ahmaklıklardan usanç getirmeye başlıyor.

Böylece şu hâl-i hâdis olmuştur. Vâkıa kâğıt satılmakta berdevamdır. Matbuât tesirâtını, bilhassa muharebeden beri pek çok kaybetmiştir. Hiçbir şey söylemeksizin yazmak mahâretini iktisâp için hayat-ı irfânı in'ikâs ettirmek fikir ve iddiasını terk eylemek lâzımdır.

Hayat-ı irfân hâricinde birtakım ihtirâslar meydana geliyor. Birtakım cereyanlar tekvin ediyor ki bunlardan hayat-ı irfânını malûmâtı yoktur. Yahut ki bunları in'ikâs ettirmekten hayat-ı irfân memnûdur.

Matbuât nüfûzunu kaybetti, diyordum çünkü artık matbuâttan hakikat beklenmiyor. Yazılan fikirle düşünülen fikir arasında o kadar azîm mübâyenet var ki... Biçâre gazeteci! Kalemin ucuna ibâreler o kadar ağır basıyor! Bir gazetecinin

yazıp bastırdığını, bir de söylediğini dinleyiniz. Aynı adam değildir. İktidâr ve ehliyeti olanlar için ne derin sefâlet.

Her felâketin iyi bir tarafı vardır. Mukaddemâ, birçok adamlar, dimağları fonograf levhâsı gibi, gazetede ne okudularsa muhavere ve musâhabelerinde onları tekrar ederler. Bugün ise bu adamlar kendi hesaplarına düşünmeğe başlamışlardır. Bunlar âti için kıymettâr menâfi' tahmin etmeğe cesâret edebilir."

(c.50, nu.1290, 25 Şubat 1331, s.199)

6.1.4. İNGİLTERE'DE BEYÂNÂT-I RESMİYE VE MATBUÂT

Bu aralık İngiliz matbuâtının neşriyâtı azamet ve fürûşâne mağrûrâne-i gâlibiyet-i şarkîlerine bedel, adetâ beis ü infiâle delâlet eder bir mâhiyette olduğunu telgrafların verdikleri hülâsadan anlıyoruz. Ahiren Fransa Meclis-i Mebûsânında zuhûr etmiş olan gürültüler üzerine Fransa matbuâtının adetâ Fransa'nın esâsât-ı meşrûtiyet ve hürriyetine her yerden, her milletten ziyâde merbût görünen bir muhitte, bir millet arasında Fransa Parlamento usûlü aleyhinde yürürcesine makalât yazmış olduklarını bize dünkü telgraflar gösterdi; Fransa'da hatta kanûn-ı esâsinin ta'dili yolunda teklifât vâki' olduğunu da yine bu neşriyattan anlıyoruz. Meclis-i Mebûsân sahasındaki bir gürültünün hâriçte, saha-ı matbuâtta birden bire böyle mühim cereyân husûle getirmiş olmasını ani tesirâta hamil etmek de doğru değildir. Şüphe yok ki efkâr u hissiyât-ı umûmiyeden müessir olan matbuât, Fransa'da herhangi bir vesile olursa olsun tuğyân ve galeyân isti'dâdını da kesb etmişti ki böyle birden bire bu kadar mühim bir cereyâna kapılmış olsun.

Fransa matbuâtı böylece Fransa efkâr-ı umûmiyesinin bugün ne derecede mey'ûs ve münkesir bir halde bulunduğunu izhâr etmiş olduğu gibi, bir İngiliz matbuâtının neşriyâtında, İngiltere'de efkâr-ı hissiyât-ı umûmiye ne şekil almış olduğu hakkında istidlâlâtta bulunmak mümkündür. Zaten ahiren Avâm Kamarasında İngiltere Başvekili *Askuith*'in irâd etmiş olduğu nutkun bir sene evvelki gibi azamet-fürûşluklarından muarrâ olması ve pek pes perdeden -hülâsasına göre- idâre-i kelâm edilmiş bulunması, her şeyden evvel İngiltere Kabinesi reisinin İngiliz milletine karşı bugün başka bir sûrette söz söylemeye imkân bulamamış müteheyyic ve endişe-nâk

efkâr-ı umûmiyeye diğer şekilde hitâp edememiş olduğunu anlatıyor. İngiltere matbuâtı yeis-engiz maklâtında devam edip dururken Askuith, hâlâ bâlâpervâz, hâlâ pür gurûr u nahvet olamazdı.

İngiliz matbuâtının neşriyâtına gelince *Berlin Heyet-i İstihbâriye*'nin en son telgrafnâmelerinden anlıyoruz ki:

Askuith'in İngiliz donanmasına -neler olduğu muayyen olmayarak- muvaffakiyetinden bahsederken bununla bir tezât teşkil edercesine *"Manchester Guardien"* şu yolda idare-i kelâm ediyor:

"İngiliz Donanması ne yapacak? *Appam İngiliz Vapuru*'nun bahr-i muhitte Almanlar tarafından zabtı İngiliz Donanmasının kesâlet ve müsamahâtı yüzünden husûle gelebilecek netâic hakkında enzâr-ı dikkati celp etmelidir.bu öyle bir hadisedir ki hasma nâgehâni bir sûrette İngilizlere darbe vurmak için müsâit olur. 'Appam' vakıası Almanlarda cesâret-i şahsîyenin ve hareket-i azim-perverânenin ne dereceye vardığını gösterir. Halbuki İngiltere Hükümetince ittihâz olunan tedbirler umûmiyetle bir rûh-ı teşebbüskârâneden muarrâdır. Eğer âmiyâne mümakaşâta bakılırsa Alman donanması mevcût değildir. Halbuki bu donanma daima bir kuvvet ve kudrettir. Alman donanmasının şimdiye kadar yaptığı ile iktifâ edeceğini zannetmek büyük bir hatadır. *İngiltere Bahriye Nezâreti* ihrâz-ı muvaffakiyeti teshîl edebilecek hiçbir şey yapmadı. İcâdât-ı askeriyede bulunamadı. İngiltere donanmasının şimdiye kadar muvaffakiyet addettiği harekât İngiliz milletinin gurûr ve şerefini tatmine asla kifâyet etmez."

"Times" ın umûr-ı bahriyede sâhi-i ihtisâs muharriri de Almanların iki sefâin-i harbiye ile faâliyete girmiş olduklarını izâha çalışıyor ki bu da bir eser-i telâş, aynı zamanda İngiliz Hükümetine bir ihtârdır.

Husûmât-ı bahriyede en mühim ve salâhiyettâr gazetesi olan Specktator şimdiye kadar İngiltere'nin ticaret bahriyesinden ne derecede zayiât olduğunu hesap ederek bidâyet-i harpten beri zayiâtın miktarı 1.900.000 tonilaneye varmış olduğunu her tarafta gasp ve tahrîkin berdevam olduğunu nakliyât ve tahmilâtta her türlü te'hirâtın devam gittiğini aynı zamanda müttefiklerin ordularında ve donanmalarında her türlü ihtiyacât, yani mühimmât, mahrûkât, me'kûlât ihtiyacâtı gittikçe tezâyüd

ettiğini, İngiltere'de umumen husûsât-ı bahriye bir herc ü merc içinde olarak muharebenin her şeyi ticâreti san'âtı zîr ü zebir eylediğini yazıyor ve diyor ki:

"Galebe çalmak ümidini katiyen bırakmak lazımdır. İngilizler adamlarımız var, gemilerimiz var, altınımız var şarkısını çağırmaktan artık vazgeçmişlerdir."

İngiliz matbuâtının şu kabil neşriyâtına bakarak Askuith'in velev ki bu defa pek aşağı perdeden olsun, söylediği sözlerin İngiltere'nin vaziyet-i hakikisine muvâfık olmadığını ve İngiltere'de efkâr u hissiyât-ı umûmiyenin ne gibi endişelere düşmeye başladığını anlayabiliriz. (c.50, nu.1288, 11 Şubat 1331, s.175-176)

6.1.5. YALAN HABERLER İ'MÂLI MÜTEHASSISI, AJANS REUTERS SİSTEMİ

"Ajans Reuters"in son zamanlara kadar mühim bir memuriyetini ifâ eden bir Amerikalı havâdislerin suret-i imâline dair âtideki mutâlaâtı yürütüyor:

Ajans Reuters, büyük Amerika gazetelere ifâ-yı hidmet ederek harbin iptilâsından beri muhtelif şekillere girdi. Amerika gazeteleri harbin iptidâsından az bir müddet sonra bu ajansın havadis uydurmak husûsundaki hareketinden dolayı protesto etmişlerdi. İngiliz Ajansının telgrafları hakikate tetâbuk etmediği takdirde 'Ajans Volf'ün ihbârâtından tehdit edilen Amerika gazeteleri Alman İnhizamından bahseden uydurma telgrafları tekzibe mecbûr oldular. Mamâfih, Reuters yalan uydurmakta devam ediyordu. Muhasımâtın iptidâsında bu ajans husûsi bir şirketin malı olmaktan çıkmış olduğundan başka türlü hareket edemezdi. Reuters, hükümetin taht-ı emrine alınmış olduğundan İngiltere'nin siyaset-i hariciyesi için bir mani olmuştu.

Harbin iptidâsından Ajans Reuters'ın başına **[ئكس لاشابەل] Eks Laşapel** muhasarası gibi heyecanlı haberler uydurmak vazifesiyle *Mozef Herbert Halley* isminde yeni bir müdür getirildi. Frankfurt bombardımanı, Alman Veliahdının itlâfı gibi gibi haberler icât eden bu zâttır. İngilizler bu haberlere hiç de inanmadıkları halde Amerika gazeteleri uzun sütûnlar hasrettiler.

Amerika gazetelerinin bu tarz-ı hareketi protesto etmeleri üzerine Halley'in yalanları biraz ta'dil edildi. Merkûm artık uydurmaktan fariğ olmakla beraber harekâtı kendi istediği gibi -yani Almanların zararına olarak- ihbâra başladı.

Rus hükümetinin *Petersburg Ajansı*'nı İngiliz usûlüne ittibâen yeniden teşkil etmek vazifesini Halley'e teklif etmesi İtilâfın Reuters usûlünü takip etmek istediklerini gösterir. Petersburg Ajansı Alman-Avusturya kıt'aâtının *Limburg*'a duhûlünü "Limburg'da Hafif Ateş Teati Edilmiştir" sözleriyle ilân ettiği zaman Halley Petersburg'da bulunuyordu.

(c.50, nu.1322, 6 Teşrin-i evvel 1332, s.272.)

6.1.6. ROMANYA'DA ASKERÎ SANSÜR

Bükreş'ten bildirildiğine göre askerin tahşidâtına dair hakikatten âri birtakım havâdis gazeteler tarafından neşredilmekte olmasına ve bu gibi hatalardan ihtiyât gelmesine mebni Harbiye Nezâreti her nev'i malumât-ı askeriyenin kabl'el-neşr Harbiye Nezâreti'ne gösterilmesi lâzım geleceğini ilân etmiştir.

(c.50, nu.1308, 30 Haziran 1332, s.100]

6.1.7. TAN'IN ŞİKAYETLERİ

Fransızca *"Hilâl"* refikimiz, Paris'te çıkan *"Tan"* gazetesinin "Hakikatin Kuvveti" ser nâmesiyle sansürden şikayeti hâvi neşretmiş olduğu bir makaleden bazı fıkrâtı nakl ü iktibâs ediyoruz. Bundan bir parça vech-i âti bir parçasını alıyoruz:

Yirmi defa biz söyledik; bütün gazeteler de bizimle beraber söyledi. Sansürün söylenmesine müsaade etmediği şeyler, dünyanın malûmu olan şeylerdir. Malûm ki Balkanlarda İtilâfçılar bilcümle teşebbüsâtı, daima hadisâta nazaran geç kalmak yüzünden bir tâli'-i meş'ûma uğradı.

Makedonya'da geçen ahvâl bu sözümüzü tekzip edecek mâhiyette değildir. Biz şöyle düşünmekte ısrar ediyoruz. Eğer matbuât bir işe yarıyorsa hidmeti hadisât-ı sahiye ile vukuât-ı müstakbele arasındaki alakaları göstermek; hadisâtın esbâb-ı müessirâtını temin edebilmektir.

Büyük devletlerin siyasetlerinden bahsetmeksizin *Yunanistan*'ın siyasetinden, *Romanya*'nın siyasetinden bahsetmek boş bir sahada manâsız kelimelerle muhakemâta girişmek olur.

İster *Çanakkale*, ister Selanik meselesiyle Bulgar'la ve Yunanlılarla münasebâtımız husûsunda olduğumuz inkisârlar ve infiâller menşe' ve sebeb-i âslîsi vardır ki bu da nüfûz-ı nazârdan, sür'at-i intikâlden, firâr-ı sâri' ittihâz-ı kudretten mahrûmiyettir.

Esas itibârıyla Selanik seferinden maksat orada sıra ile siperler, hendekler te'sisi değildi. Eğer bu maksat ne olduğu söylenmezse vaziyet-i hâzıranın nasıl anlaşılması kâbil olur?

İtilâfçıların Şarktaki hareket-i askeriyesi iki maksadı takip ediyordu; bunlardan biri maksad-ı maddi ki bu da Almanlarla Avusturyalıların Şark yolunu kesmekti. Diğer maksad-ı manevi ki bu da Balkan Hükümetleri Alman nüfûz ve tesirinden âzâde bulundurmaktı. Çanakkale Seferi hüsrâna uğradı. İstanbul masûn bulundu. Selanik Seferi geç yapılmakla tesiri mahdût kaldı.

Şimdiki maksadımız âşikârdır. Hataları tamir etmektir. Sırplıların nâgehâni Bulgarlara hücum edecekken buna müsaade edilmedi. Sırp ordusunu ve arazisini kurtarmak imkânı olan sırada bunlar yenilemedi. Bittabi Romanya bunları görerek tereddütlere düştü. Avrupa-ı merkezi ile İtilafât iktisâdiyesini akdetti. Yine bu sebeple Yunan Kralı ile nâzırlarının cesareti arttı.

Bu vaziyet nasıl tebdil olabilir? Muvaffakiyet-i askeriye ile. Eğer Bulgarlar mağlûp edilebilirlerse ozaman muadelenin malûmları değişebilir. Bu da yalnız Sırplılar üzerinde değil Yunanlılar ve Romanyalılar üzerinde, belki Türkler üzerinde bir tesir gösterebilir. Evvelce vukû' bulan ef'âl u hareketimiz insicâm ile işte bu neticeye varıyor. Fakat hâdisât ve insicamâtı der-hatır etmeyi mani eden zihniyetler bu sökebilmek ve bunun doğru olduğunu göstermek imkânı var mı? Sansür herşeyi kesiyor, koparıyor fakat hâdisât yerinde kalıyor.

(c.51, nu.1309, 7 Temmuz 1332, s.110-111]

6.2. BİYOGRAFİ VE TANITMA YAZILARI

6.2.1. HALİL PAŞA

(Tasvirleriyle birinci sahifemizi tezyin ettik)

Kut'ül-Âmâre'de ihraz olunan muzafferiyet-i azime hakkında her tarafta azim bir sürûr ve memnuniyet ibraz edildiği sırada bugün Irak'ta muzaffer ordularımızı idare eden Mirliva *Halil Paşa*'nın hayat-ı maziyesini ve parlak meslek-i askeriyesini karilerimize mustasaran anlatmak istiyoruz. Halil Bey devr-i sabıkta anâsır-ı muhtelifeye mensup eşkıya çeteleri Makedonya'yı kasıp kavurdukları sırada eşkıyanın emr-i takip ve tenkilinde ve devri istibdâdın kal' ü izalesi için çalışmış olan vatanperverler arasında maddeten ve manen pek büyük hizmetleri sebkat etmiş. İşte böyle sırf gayret ve hamiyetten mürekkep parlak bir mazi ile meşrutiyetin idrâk eden Halil Bey meşrutiyetin ukba alanında avcı taburlarında birinin kumandanlığı ile *İstanbul*'a gelmişti. İstanbul'dan ayrıldıktan sonra kendisini birdenbire *Traplusgarp*'a geçerek taraflarında İtalyanlara karşı harp eden mücahitlerin başına gelmiş İtalyanlara karşı pek kahramanca darbeler indiriyor görürüz.

Trablusgarp muharebesinde sonra İstanbul'a avdet eden Halil Bey Gelibolu'daki ordumuza hizmetleriyle Balkan Muharebesi'ne de iştirak ettikten sonra Bitlis İsyanı üzerine tecrübelerine ve vatanperverliğine binaen vilayât-ı şarkîde teşkiline başlanan jandarma başkomutanlığına tayin olmuş ve orada da pek azim bir faaliyet göstererek vilayât-i şarkînin en büyük derdini teşkil eden eşkıya çetelerine bihakkın tedmir eylemişti. Harb-i Umûmi ilan edildiği zaman Halil Bey İstanbul Merkez Kumandanlığı'nda bulunuyordu. Sonra bu kadar cesur, bu kadar kıymetli kumandanın bidayet-i harpten beri cephelerdedir. Ahda etmiş olduğu mühim vazifeleri meskût-ı ana geçiyoruz. Yalnız şu kadar söyleyebiliriz ki Halil Bey hayatı mevcudiyetimizin mevzu-i bahs olduğu şu harb-i nâ-mesbûk kendisini tevdi edilen müşkül ve mühim vazifeleri bihakkın ifade ettiği cihetle Bağdat vali ve kumandanlığı ile Bağdat'a gönderilmiş ve ahiren altıncı ordu kumandanlık vekaleti de kendisine tevdi' olunmuştur.

Harb-i Umûmi'nin ilanına kadar ifa ettiği parlak hizmetlerle tedricen miralaylığa terfi eden Halil Bey, Harp esnasında gösterdiği yararlılıklarla da ahiren

mirlivalığı nail olmuştur. Binaenaleyh diyebiliriz ki Halil Paşa hayat-ı askeriyesini baştan başa mücadele içinde geçirmiş en değerli kumandanlarımızdan biridir.

(c.50, nu.1298, 21 Nisan 1332, s.288)

1.2.2. İŞKODRA VALİ-Yİ ESBÂKI HAYRİ PAŞA MERHÜM

Bu hafta içinde Ayastafanos'taki ikametgahında irtihâl-i dar-beka eden Mehmet *Hayri Paşa* merhum devre-i meşrutiyet de şubat 327 de mart 328 evasıtına İşkodra Valiliği'nde bulunmuş idi.

1278'de *Priştine*'de tevellüt etmiş, *Manastır İdadisi*'nde *Mekteb-i Harbiye*'de tahsil etmiş, 23 yaşındayken kasaba gazetesi muharrirliğinde; *Türkçe, Fransızca, Arnavutça, Slavca*'ya aşina bulunması ile vilayet tercümanlığında coğrafya, hendese, hesap ve cebir muallimliklerinde bulunmuştur.

(c.50, nu.1296, 7 Nisan 1332, s.271)

6.2.3. ZİYA BEHLÜL BEY MERHÛM

Şu alemi faniye veda etmek suretiyle kendisini dağdar-ı teessür edenlerden. İstikbalin gençliği mühim zayiâtlarından biri *Ziya Beylül Bey Merhûm*'dur. Merhûm-ı muma-aleyh henüz yirmi beşinci sâl-ı hayatını idrâk etmiş bir zekâ-yı ateşîn olduğu gibi hüsn-i ahlâkın en yüksek tabakalarına irtikâ etmiş bulunduğundan haber-i vefatı kendisine tanıyanlara bir saika gibi tesir etti.

Merhum 305 tarihinde *Canik Sancağı*'na mülhak *Terme* kazasında Ünye Reji Müdürü bulunan *Abduh Beyzade Ahmet Efendi*'nin sulbünden dünyaya gelmiş ve mükemmel bir aile terbiyesi görmüştür. Orada tahsil-i iptidaîyi ikmâl ve ayrıca ulûm-ı Arabiye ve Farisiye tahsil etmiştir. İnsanlara hilkâtin bahşettiği feyzi hiçbir mektep veremez. İşte bu hakikat Ziya Behlül Bey'in şahsında tecelli ediverdi. Merhûm *Mekteb-i Rüştiye*'den şahadetnâmesini alır almaz zekâ-yı tabii ve fıtrîsini izhara başlamış ve dört sene zarfında vadi-i edebiyatta hakikaten pek mühim merhaleler kat etmiştir. Bu senede edebiyat-ı atika ve cedidemize muma-ileyh kadar tetkik ve tetbi' eden bir edibe ihtimal ki tesadüf edilemez. Asâr-ı selefi birer birer

mütalâasından geçiren merhum atikamıza dair kanaat-ı fikriyesini ikmâl ve he birerleri hakikatte beyân-ı râ-yı mütalâa için bir fikr-i mahsûs istihsâl eylemişti. *Hüsn ü Aşk* sahibi *Galip Dede*'nin meftûnu idi. Kendisi iyi bir nazîm, mükemmel bir nâsirdi. Elyevm gayrimatbu bulunan mecmu-ı eş'ârını seve seve okumamak mümkün değildir. İfadesindeki nezaket, üslûbundaki salahât âsâr-ı mevcûdiyesine pek büyük bir kıymet neceş eder.

Tahsil-i ilim ü kemâle nihayetsiz bir aşk sarılmış bulunan merhum, kendi lisanı hakkındaki tabiatını ikmâl ettikten sonra *Samsun*'da, İstanbul'da Fransız mekteplerinden devam ederek o lisanı da mükemmel surette tahsil etmiş ve bir müddet *Dâr'ül-fünûn*, Osmanlı Edebiyatı Şubesi rahle-i tedris ve tefeyyüzünde bulunmuştur. Beşeriyetin elvâh-ı ızdırb-averi karşısında daima kalbî ağlardı. Vechinde parlayan nûr-ı ilmi, kalbindeki şule-i imanin bir şahidiydi. Asâr-ı metrukası meyanında kuvvetli bir imanın mehsûl-ı mübareki olarak bir çok tevhitlere nuûta tesadüf olunur.

Ne çare ki tıg-i ecel gençliği ziyadan mahrum etti. Henüz parlamağa başlayan o şule-i fazıl u kemal 19 Eylül 330 tarihinde birdenbire müntakilî oldu. Bize yalnız Ünye'nin guruba nâzır bir tepesi üzerinde kabr-i pür-nurunu ziyaretgâh olarak bıraktı. Son zamanlarda kaleme olarak "Büyük Fikret"e ikmal ettiği "Sabah Duası" namındaki manzumesi kudret-i ilmiye ve edebiyatının bir delilidir. Merhumun da bir aşk ile sevdiği *Tevfik Fikret Bey*'in yad u tezriki için buraya derc olunur.

27 Ağustos 331

Hasan Fahri (c.50, nu.1275, 12 Teşrin-i sâni 1331, s.15-16)

6.2.4. ŞEHİD-İ MERHÛM HALET BEY MERHÛM

En kıymettar gençlerimizden, istikbal için, ilm ü irfanı, zeka-ı nuranîsiyle en parlak ümitlerimizden biri *Halet Bey*'in vasıl-ı mertebe-i şahadet olduğu, hayat-ı faniden çekildiği pek derin teessürler, telhiflerle haber alındı.

Halet Bey, 209 senesinde tevellüt etmiş, *Mekteb-i Sultani*'de ikmâl-i tahsil eylemişti. Balkan harbinde gönüllü olarak askere yazılmış, hayat-ı askeriyeye fikr ü ruhunda hasıl olan merbudiyeti kesr edemedikten başka, takviye etmek istemiş,

Fransa'da Soumur Süvari Mektebi'ne ikmâl-i tahsil için gitmişti. Seferberlik ilan edilmesi üzerine İstanbul'a avdet etmiş. Süvari mülazımlığıyla hizmet-i faaliye-i askeriyeye dahil olmuştur.

Türkçe ve Fransızca'da nesr ü nazımda nezih bir kaleme, zeka ve irfan ile müveşşeh-i cazibedâr bir üslûba malik olduğu gibi hayat-ı askeriyesinde de azm ü cesareti ile temayüz etmiş, kumandanının tasdik ettiği üzere bir ateşpare-i celadet olmuştu.

Halet Bey merhumun haber-i şahâdeti mensup olduğu kuvve-i seferiye kumandanı peder-i matemzedesine suret-i âtiye naklettiğimiz telgrafnâme ile bildirmiştir:

"Mahdumunuz *İkinci Hecin Süvari Bölüğü* Kumandanı Halet Bey'in elim, fakat pür ü şan u şeref olan haber-i şahadeti zat-ı âlilerine bildirmek mecbûriyet-i müellimesinde bulunuyorum. Halet Bey burada İngilizlere karşı hücuma hazırlandığı bir zamanda hain bir düşman kurşunuyla vurulmuş, yarasının ızdırabı vazifesini ifâya, bölüğüne süngü tak ve hücum emri vermesine mani olmamıştır. Keza ordu-ı hümayuna bir numune-i iftihar ü hamiyet olan bu gencin hayatına büsbütün kastetmeyi tasmin etmiş olmalıdır ki birbirini müteakip gelen bir kaç kurşunun tesadüfüyle Halet Bey büyük bir vakar içinde hayatına veda etmiştir.

Halet Bey benim tarafımdan arkadaşları tarafından, hülasa herkes tarafından sevilmiş, takdir edilmiş,bir ateş-pare-i celadet idi. Şahadeti hakikaten cümlemizi dağdar-ı teessür eylemiştir. Zat-ı âlilerini hürmet ile taziye ve teselliye fakat vatan ve dinine karşı ifâya mecbur olduğu vazife-i hamiyeti bu derece parlak bir surette ifâ ederek müfteharen Allah'a kavuştuğundan dolayı tebrike şitab eyler ve takdim-i ihtiramât eylerim efendim. 21 Nisan 1332"

Şehid-i muhterem hakkında kumandanının müteesirâne takdirâtı vatan ve millet için Halet Bey'in ne kadar kıymetli bir genç, bir asker olduğunu izhâra kıfayet eder. Bu numune-i vakar u hamiyet üfûl-i ebedisinden dolayı Osmanlı ordusunu aile-i muhteremesini taziyet ettiğimiz gibi Osmanlı alem-i irfanı da taziyet ederiz

Sehid-i muhteremin bir hatıra-ı mübeccel olarak muhterem dayısı İstanbul Reji Başmüdürü *Hasan İzzet Paşa*'ya göndermiş olduğu 27 Kanun-i evvel 1331 tarihli mektubundan fıkrât-ı atiyeyi iktibas ve naklediyoruz.

"Tebdil-i havam bitmeden vazife istedim ve bir kıtada hizmet etmek arzusunda bulundum. Yeni bir hecin süvar bölüğü teşkiline memur edildim. Efradımı aldım, *Şam*'a geldim, orada onları giydirdim, kuşattım, teçhiz ettim, tezyin ettim; güzel bir bölük, kız gibi efrâd, iki ay içinde epey bir şeye benzer bir kıta yetiştirdim. Askerlerin önce belli, zarif ve dinç çocuklar! Amirlerinin, *Cemal Paşa* Hazretlerinin mazhar-ı takdirâtı oldum.

Ağustos iptidasında Şam'ın bahçelerini ahenktar şadırvanlarını leylaklarla, sümbüllerle rayihadâr gölgeli pazarlarını terk ettik ve çölün yolunu tuttuk. *Kudüs*'te birkaç gün kaldıktan sonra sabaha geldik ve orada bir çok çalıştık. Asaleten bölük kumandanı oldum. Sonra çöle çıktık ve şimdi çöldeyiz. *Bahr-i Lût*'tan *Kanal*'a *Bahr-ı Ahmer*'den *Bahr-ı Sefid*'e kadar *Teye Sahrası*'ndan *Sina Çölü*'nün her badiyesinde çadırlarımız beyaz kanatlarını açtılar, hecinleriniz her kuyusunda sundular. Bir kaç güzel vazife gördük. Şimdi cephe-i şimal cihetinde bulunuyoruz. Yaptığımız işlerden muhterem dayıma uzun uzadıya bahsetmek, memnuniyetlerini celbetmek isterdim fakat kabil olsa... Bölüğümde iki zabit arkadaşım var. Biri Çanakkale'deki harekât-ı kahramanânesinin biri kıymettar mükafâtlarını göğsüne takmış, birisi de küçüklükten beri ağabey diye etrafımda koşan bir mektep arkadaşım, çömezim. Genç ve cesur çocuklar. İstiklal harekatımızla, bütün bu nihayetsiz kum sahraları zaferle susamış ruhlarımızın en güzel sahne-i faaliyeti oluyor!...

(c.50, nu.1300, 5 Mayıs 1332, s.313)

6.2.5. ŞEHİD-İ MAĞFÛR HALET BEY

Evvelki haftaki nüshâmızda en kıymettâr gençlerimizden, istikbâl için ilm ü irfânı ve zekâ-yı nevvârı ile en parlak ümitlerimizden biri olan Halet Bey'in vasıl-ı mertebe-i şahâdet olduğu, meydan-ı şân u şerefte vatanı uğrunda terk-i hayat eylediği kemâl-i teessürle yazmış ve şehid-i muhteremin tasvirini de derc eylemiştik.

Halet Bey merhûmun en aziz refikâsından biri de pek samimi teessürât içinde merhûmun hatırât-ı mübeccelesini yâd ile yazdığı makaleyi ber-vech-i zîr derc ediyoruz.

HALET ŞEHİT OLMUŞ

Halet henüz on altı yaşındayken *Otuz Bir Mart İsyanı* zuhûr etmişti. Mektebimiz o gün tatil bulunduğundan bir genç hiss-i tecellisiyle Babıâli Yokuşu'nu tırmandım. Bir hiss-i kalb'el-vukû' Halet'e tesâdüf edeceğimi bana temin ediyordu. Hakikaten Halet'i büyük kapının önünde toplanmış bir cemaâtin yanında gördüm. Daha biz aramızda müdavele-i hissiyât u efkâr etmeden önümüzden bir miktar âsi geçti. Yanımızdaki beyinsiz gürûh nâmus-ı memleketi müdafaa için ellerine tevdi' edilen silâhları tamamen memleketin namusuna isti'mâl etmek isteyen kıt'ayı kemâl-i harâretle teşci' etti.

Arkadaşın münasebetsiz bir sözüne haftalarca gözyaşı döken nezih ve ince bütün Halet bütün necâbet ve kahramanlığıyla alkışların en şiddetli geldiği yere dönüp:

–Alçaklar!

Diye çılgıncasına haykırdı. Aziz kardeşimin koluna girip yalvararak aşağı sürükledim. O gün benden ayrıldıktan sonra Halet cereyân-ı vukûâta seyirci kalmakal iktifâ etmemişti. Taraf taraf aranan ricâl-i devletten zâtı binlerce mehâlik ve meşakkât kurtarmaya muvaffak oldu. Hareket Ordusu Ayastafanos'a geldiği vakit Halet hepimizin gidip o hafta iltihâk etmemiz lâzım geldiğini katiyetle anlatmıştır. Biz tatil ettik, o yalnız başına vazifesini pek gençken ifâ etti ve top ve tüfeklerin ilk defa işitildiği çelik sesleri pek eskiden alışkınmış gibi onu hiç müteessir etmedi.

11 Nisan sabahı *Hareket Ordusu* şehri işgâl etmişti. Halet'e ertesi gün *Tünel*'den çıkarken tesâdüf ettim. Menâkibini söyletmek istedim. O başkalarının kahramanlıklarından bahsetti. Elbisesine dikkat ettiğim vakit üzerinde gördüğüm kurşun delikleri tehlikeye ne kadar yakından göğüs gerdiğini vâzıhan söylüyordu.

Vazifesini ikmâl ettikten sonra Halet'i yine nahib bir mektepli olarak gördük. Esasen kendisini hakkıyla tanıyan bir iki arkadaştan maada kimseye

anlatmadı. Her zaman olduğu gibi mektepte de hiç kimseyi incitmeyerek her vesileden bilistifâde zayıflara muavenet ederek daima büyüklüğünü izhâr etti.

Balkan Muharebesi zuhûr ettiği zaman Halet, *Urfa*'da bir kumpanyanın maiyetinde pek müreffeh bir hayat geçiriyordu. Taht-ı silâha davet edilmediği halde Balkanlara şitâb etmek için gönüllü olarak İstanbul'a avdet etti. O esnâda Osmanlı ordusunu *Çatalca*'ya çekilmek zarûretini hissetmişti. Halet, payitahta gelir gelmez hudûda azîmet etti. Sol cenâhta pişdâr kumandanı bulunan *Hafız Hakkı Bey*'in (Paşa) maiyetinde pek çok yararlık gösterdi. Vukû' bulan muharebelerin hepsine kahramanca iştirâk etti. Bütün âmirler bu müstesnâ ve kahraman gencin meftûnu oldular. Çatalca hücumları devam ettiği müddetçe Halet ne kadar kahramanlık ve alicenâplık göstermek kâbilse gösterdi ve ordusunun menâkıbını fevkâlâde bir üslûpla Fransızca gazetelerde neşretti.

Artık harp durmuştu. En müthiş tehlikelere göğüs germek arzusunu bir türlü tatmin Halet'te tayyarecilik hevesi uyandı. 22 Mart 1329'da yazdığı mektupta:

"Artık harp durdu. Fırsattan bilistifâde müstakbel harplerin en büyük ve mühim silahı olan tayyareciliği öğrenmek istiyorum. Yarın ilk defa tayyareye bineceğim. Düşman hattı üzerinde uçmak yasak olduğundan İstanbul üzerine gideceğiz. Fotoğraf tecrübeleri yapmak istiyorum. İstanbul üzerinden sana bir selam göndereceğim." diyor.

Şehit Fethi Bey tarafından idare edilen tayyare *Okmeydanı* üzerine geldiği zaman motoruna bir sakatlık muârız olarak sukût etmiş sırf *Fethi Bey*'in mahâreti sâyesinde her iki râkib kurtulabilmişti.

Bunu haber alan bir arkadaşım ve ben ertesi günü erkenden gittiğimiz zaman o bizi kahramanlıkla ortalığı çınlatarak kabul etti. Sanki birkaç saat evvel bir tehlikeden harka olarak kurtulan o değildi. Kendisine irâd ettiğimiz suâllere cevaben Fethi'nin tayyarenin motoru bozulduğunu ve tehlikenin ciddi olduğunu söylemesi üzerine onun da: "Biz gidiyoruz bari aşağıdakilere bir şey olmasın." diye tayyareden eğilip: "Dağılınız." diye ahâliye bağırdığını pek tabii bir hareket gibi görerek bize anlatıyordu.

Birinci Balkan Muharebesi'nin hitâm-ı elîmini gören Halet pek me'yustu. İkincinin zuhûru onu fevkâlâde sevindirmiş ve ordunun ilk safına sevk etmişti. Gayret ve kahramanlığına mükâfâten çavuşluğa terfi edilen Halet, *Edirne*'ye doğru yürüyüş esnâsında daima en önde bulunmuş, her taraftan yağan kurşun yağmurlarına rağmen herkesten evvel iki neferle Edirne'ye girmiştir. 23 Temmuz'da Edirne'den yazdığı mektupta diyor ki:

"Seni unuttum zannetme. Çok meşgûldüm. Sonra hayatta olduğumu gazetelerde okuyorduk değil mi? Evet, hayattayım ve arslan gibiyim. Burada kışlamaya hazırlanıyoruz. Yine harp durdu. Ne tatlı ümitler besliyorduk. Ne ise düşman toprağına girdim. Ve hayvanlarım düşman suyu içti.

Kahraman Halet, musalahayı müteakip artık terk etmeye karar verdiği askerlikte tezyîd-i ehliyet için Fransa'ya gitti ve Soumur Süvari Mektebine dâhil oldu. Hepimizden ziyâde Avrupa'yı tanıdığı ve anladığı Avrupalılarca pek çok sevildiği hâlde orada da memleketini ve milletini unutmayan ve onu düşünmekten bir an fâriğ olmayan Halet'in Fransa'dan gönderdiği mektuplarından birkaç parça nakledeyim. Birinde:

"Yunanlılarla harp olacak gibi görünüyor. Her ne kadar silah altına çağrılmayacaksam da tabii Yunanlılara karşı harp etmek zevkinden kendimi mahrûm edemem." diyor. Birinde:

"Ben doğrusu Avrupa'da çok garipsedim. Her zaman memleketimi düşünüyorum ve utanmasam hemen kalkıp avdet edeceğim. Vallahi namus belâsı burada kalıyorum. Terk emelini terk güneşini ne derece seviyorum ve onlara ne derece meclûbum." diyordu.

Harb-i Umûmî'nini bidâyetinde henüz ikmâl-i tahsil etmeyen Halet, hemen avdet etti. Muharebeye karışmamız üzerine *Kafkasya*'ya hareket etmek üzere bulunduğu esnâda her an yâd ettiği ve pek çok sevdiği validesinden bir mektup aldı. Öyle bir mektup ki:

"Halet, ecdâdımızdan birçokları, *Moskof* ile olan muharebelerde şehit oldular. Mübârek kemikleri hudûdun öbür tarafında kaldı. Ben kahraman ve mert

oğlumu o hudûtlarda ecdâdının intikâmını almağa meşgûl görmek isterim." diyordu kahraman Halet'in ulvî validesi.

Muazzez kardeşimi son defa bir buçuk sene evvel Haydarpaşa'da trene bineceği esnâda görmüştüm. Vedâ ederken ben bu vedâın ebedî olmasından korkuyordum ve gözlerim yaşarıyordu. O sevincinden kabına sığmıyordu. Bulunduğu mahallerden muntazam mektuplarla beni hayattan haberdâr ederdi.

Kafkasya'da gösterdiği şecâat ve kahramanlık tarih-i askeriyenin en kıymetli mefâhirini teşkil edecektir.

Halet'e müthiş bir yara ve müthiş bir hastalıktan sonra beş ay tebdil-i hava verilmişti. O ailesinin yanında üç ay oturduktan sonra artık sabredemedi. Hudûtlarda herkes çarpışırken Halet, istirahat edemezdi. Henüz pek zayıf bulunan Halet, hudûtta vazife istedi. Burada sözü kendine bırakıyorum:

"El-Ariş, 15 Kânun-ı sâni 331

Aziz kardeşim,

Senden ayrılalı uzun bir seneden fazla zaman geçti. Sen yine aynı hayatını yaşıyor, İstanbul'un her günü ertesi gününe benzeyen hayatının cereyânına kapılmış gidiyorsun! Değil mi?

Ben Kafkasya'da altı ay bulunduktan sonra kuvve-i vücûdum bir yara ve müthiş bir hastalıktan sarsılmış olduğu hâlde hasta. Aciz Halep'e geldim. Çoktan beri görmediğim anamın, babamın, altın saçlı kardeşlerimin şefkatli agûşunda mes'ût üç ay geçirdikten sonra onların muhabbetinden Halep'in baharı, çiçekleri ve güllerinden taze kuvvet, taze hayat alarak yeniden vazife istedim ve bir hecin-süvar bölüğü teşkiline memur oldum. Şam'a geldim. Çalıştım, çalıştım, zarif bir bölük vücûda getirdim. Ordu kumandanı paşa hazretlerinin ve bütün âmirlerimin mazhar-ı takdiri de oldum. Bol şalvarları, kırmızı kuşakları, cepkenleri, akl u keyfiyyeleri ile ince belli askerlerimi görsen ne güzel; Çerkez, Türk, Arap, müntehab genç kız gibi neferlerim var. Allah hepsini memlekete bağışlasın.

Şam'da iki ay kaldıktan sonra Ağustos iptidâsında bu şehrin ahenkdâr şadırvanlarına, billurî sularına, ulu mabetlerine, muattar bahçelerine vedâ' ettik ve çölün yolunu tuttuk...

Dört aydır çöldeyim. **[تيه] Teye** Sahrası'nı, *Tur-ı Sina*'yı, dolaştık. Kanal'dan Bahr-i Lût'a kadar, Bahr-i Ahmer'den Bahr-i Sefid'e kadar imdâd eden nâmütenâhi boşlukların her tarafında çadırımızı kurduk. Her yeşilliğinde ahû gözlü hecinlerimizi otlattık. Her kuyusundan zarif Bedevî kızları bizi sundular. Şimdi şimâlde El-Ariş'te bulunuyoruz. Çölün bu ciheti cennet hurmalıklar, bâdiye, deniz; ölünceye kadar buralarda kalmak isterim."

Halet şimdi arzusuna, senelerden beri aradığı saadete nâil oldu. Yirmi dört yaşında kalbi kazandığı azîm muzafferiyetin tehyicâtı ile dolu *Katiyye Muharebesi*'nde şehit oldu. Ve o kadar özlediği mes'ût çöllerin ebedi misafiri olarak kaldı.

Kahramanlığın meftûnu bulunan Halet mertlik, alicenâp ve insanlık timsâli olarak tarihte yaşayacak ve bütün insâl-ı âtiyenin ve bilhassa kendisini tanıyanların muhafaza-ı rûhunda en kıymetli bir der-vedâd u insâniyet şeklinde ebediyen pâyidâr olacaktır.

Yirmi seneye en müstesnâ adamların yirmi dörtasra sığdırmayacakları büyüklük ve insânlığı idhâl edebilen Halet, senin ince ve kahraman ruhuna bin tuhaf-ı hürmet ve tekrîm... Bizler senin ebedî takdiskârınız.

Kadıköy, 1 Nisan 332

Yusuf Behçet (c.51, nu.1302, 19 Mayıs 1332, s.15-16

6.2.6. AHMET MİTHAT EFENDİ MERHUM, MAKBERİ

Otuz seneden fazla var, mektep talebesi olarak *Babıâli Yokuşu*'ndan her defa geçerken mutlaka başımı gayri ihtiyari olarak *Ebusuud Sokağı* tarafına çevirir, o zamanların yegâne menşe-i neşriyâtı olan "*Kırk Ambar*" matbaasına heyecan ve hürmetler karışık bir nazar-ı atıp ederdim. Başlıca arzum muharrir-i muhterem Ahmet Mithat Efendi'ye şöyle sokakta olsun tesadüf ve o faal ve müsmir kalemin

sahibini uzaktan görebilmekti. Muharrir-i mağfüre takarrüb-i saatine nail olanlar tarafından kasaca "efendi" diye yâd u tavsif edilen Ahmet Mithat Efendi'yi görünce tanıyacağımdan emindim; zira onun fotoğraflarda gördüğüm aksini zihnimde nakşetmiştim.

Vakıa Ahmet Mithat Efendi o zamanın yegâne muharrir-i faali ve ale-l-husus terakkiyât-ı garbiye ve medenin hakiki naşir ve sitayişkârı idi. Koca sahib-i kalem o vakitler Türklerde mevcut olmayan bir his uyandırıyor. Herkese okumak heves ve âmâlı veriyor: Karilerine dünyayı tanıtmağa çalışıyor; bunun için durmuyor, üşenmiyor, muttasıl yazıyor, ciltler dolduruyor. Yazdıkları "Kırk Ambar" matbaası neşrediyor ve bizim gibi mektep talebesini yani o vakit nesl-i cedidinin belki sevimli muharriri kendisi buluyordu. *"Tercüman Hakikat", "Kırk Ambar"* Matbaası'nın ceride-i yevmiyesi idi ki, Ayrıca *"Müntebahât-ı Tercüman-ı Hakikat"* diye haftada bir nüsha neşredilirdi. Ahmet Mithat Efendi gazetesine tercüme ve telif suretinde romanlar yazardı. Bunlar da kitap halinde mevk-i intişare vaz' olunurdu. Kırk Ambar Matbaasının neşriyâtı o kadar mütenevvi ve musmirdi kii, neşriyât-i mevkûtesini saat-i intişarımdan ikdâm yüzlerce teşne-i mütalaa olanlar matbaasının köşesinden beklerdi ve pek çok gençler de Ahmet Mithat Efendi'nin mesaisi sayesinde âmâl-ı tahrir ve gayret uyandırmıştır.

İşte otuz sene ikdâm ben de Ahmet Mithat merhumun dar-ül mesaisine meclûben meslek-i tahrir ve tab-a heveskâr oldum. İlk yazdığım yazıyı kemâl-i havf ve heyecanla muharrir-i gayura takdim eylemiştim. Makalem deniz altındaki hayat-ı hayvaniye ve nebatiyeye müteallik bir tetkik-i fen idi. Fennî bir risale-i mevkûteden tercüme etmiştim.

Ahmet Mithat Efendi, gençleri teşvik ve tergib etmeyi çok iyi bilirdi. O makaleyi gazeteye dere etmekle beraber o zaman nev-heveslerinin yalnız gazelliyyât ile meşgul olmasına karşı benim makale-i fenniyemi lüzumundan çok fazla alkışlamalıdır.

Aradan çok geçmeden Efendi Merhumun dest-i gayurundan öpmek bana da nasib oldu. Ufak bir matbaa açmak hevesimi kendisine söylediğim zaman son derece ateşle beni gayretlendirdi. Kendisi hasis-i hissiyâttan arz etti. Kıskanmak,

rekabet gibi tesirâtı onun ruhu tanımamıştı- *Jules Verne*'in fenni romanlarından tercümesini musavver olarak neşre muvaffak olduğum zaman Efendi Merhum bunu gayet mühim bir muvaffakiyet-i tab'a olarak alkışladı. *"Deniz Altında Seyahat"* unvanlı bu eserin fevkalade revacını temin etti. Benden matbaa nur ilk makinesini almağa muvaffak olmuştum. Ahmet Mithat Efendi'nin asla tanımadığı hiss-i hased ve rekabet başkalarından şiddetle hükm-i fermâ olduğu için Jules Verne'in tercüme ve tab eyleyeceğim *"Kaptan Grant'ın Çocukları"* (1305) unvanlı ikinci musavver cildin neşriyâtına başladığım zaman *Sabah Matbaası* aynı romanı neşi ve beş kuruşa abone yazmak istedi. Bu tesbit-i hasûdâne dahi Ahmet Mithat Efendi'nin sahâif-i neşriyâttaki muhakkak ve şedid hücumları karşısında akim kaldı.

Daha sonra musavver gazete neşri hevesine düştüm. Ahmet Mithat Merhum ile müştereken haftalık gazete neşrine ve iki matbaanızın tevhidine karar verdik, hatta bu babda bir mukavele-nâme tanzim ve imza eyledik; muamelât-ı tahririye ve ticariyemizi tevhit etmek üzereyken merhumun ekâribinden bazı zevâtın müdahalesi ile bu teşebbüs geri kaldı. (306) O teşebbüs geri kalmasaydı hiç şüphe yok ki bugün Ahmet Mithat Efendinin "Kırk Anbar" Matbaası ve dar-ül mesâisi kapanmış olmayacak ve şimdi ilk sahifede resmini gördüğümüz makberinden başka onu yâd ettirecek müesseseler meydanda görülecekti.

Ahmet Mithat Efendi merhumun âsâr u külliyâtından burada bahse sadedimiz müsait değildir; yalnız şu büyük adamı Türklere okumak hevesi vermiş ve dünyayı bize tanıtmağa çalışmış olmakla bir kere daha takdis ederim

Merhum-i mağfur *Fatih Camii* naziresine defi olunmuştu. Ahbâ ve eviddâ onun hatırasına hürmet edenlerin delaletiyle sahife-i tebcilimizde fotoğrafını gördüğümüz makber vücuda gelmiştir. Bu makber *Kala-ı Sultaniye* de *Çardak*'ta *Yakup Çelebi Türbesi*'ndeki kabirleri takliben Şehremâneti mühendislerinden ve *Sanai-i Nefise Mektebi* memur-i muallimi *Asım Bey* tarafından tersim olmuş ve *Unkapısı*'nda *Taşçı Bahii* usta marifetiyle som mermerden işlenmiştir. Kenardaki beyit şaire *Nigar Hanımefendi* tarafından muharrir-i mağfurun hidmet-i neşriyesini takdiren inşâd buyrulmuştur.

Ahmet İhsan (c.51, nu.1310, 14 Temmuz 1332, s.114)

6.2.6. MERHÛM DOKTOR SALİM PAŞA

1267 sene-i hicriyesi evâhirinde tevellüt etmiştir. Sübyan mektebinde ve *Davutpaşa Rüştiyesi*'nde ve mekteb-i idadi askeriyede mürettep-i ulûmu tahsilinden sonra *Tıbbiye-i Askeriye*'ye dahil olarak hakkında üçüncü derecede olmak üzere diploma ahz eylemiştir

Yüzbaşılıktan bedâ ile ferikliğe kadar rütbe-i askeriyeyi otuz altı sene zarfında ihzaz etmiş ve birçok hastanelerde ve geçen Rusya Muharebesi'nde hikmet-i askeriyede geçen sinin-i adide hidametinden sonra son memuriyeti olan mülga *Zaptiye Nezareti Sertababeti*'nde doksan yedi senesinden itibaren nezaretin lağvına kadar ita-ı hizmet eylemiştir.

Bu meyanda birçok mecalis-i fenniye azalıklarında ita-ı hizmet eylediği gibi 28 sene-i müddet *Mekteb-i Sanai* tababetini ifa eyledi fakat *Salim Paşa*'nın hususiyetini bu resmi tercüme-i hal ve tayin etmez.

İstanbul halkının hemen ekserisinin tanıdığı ve birçoğunu nabz-gir ihtiyacı olduğu bu hadimi insaniyet-i muhterem tabibin yad-ı hatırası insanlığa muhabbeti olanlar için bir vazife gerekir.

Merhum hayatının rab' asr süren mühim bir kısmını hidâmet-i umumiyeye hem de hiçbir menfaât mukabili olmaksızın hasr u tahsis eylemişti. Zaptiye Sertababetinde iken her Pazar günleri hastaları kabule hasr ederek müracaat eden fakir ve zengin kim olursa olsun ücretsiz tedavi ederdi.

Meşrutiyet ilanından sonra *Koska*'da ihtiyar ettiği bir mahâl-ı mahsusta her gün müracaat eden yüzlerce fakir ve zengin hastalara yine meccanen bakardı.

Gerek eyyam-ı memuriyetinde gerek sonraları otuz sene süren bir hayat-ı mesai içinde hayr u hayrattan başka bir şey düşünmemişti. Fecr ile beraber hânesinden çıkar, hastalarını ziyarete gider ve İstanbul'un ücra köşelerinde bi-neva kalmış merza-ı biçaregânı arar, bulur; onlara yalnız tedavi ile değil rûz-merre nafakalarına da muavenet suretiyle arz-ı hizmet ederdi.

(c.50,nu.1283, 7 Kânûn-ı sâni 1331, s.107.)

6.2.7. MÜŞİR VON DER GOLTZ PAŞA

Pazar, 10 Nisan 1332 sabahı muhitimize elim bir haber intişâr etti.

Gazeteler *Müşir Von Der Goltz Paşa*'nın vefatını derin bir teessürle bildiriyordu. Altıncı Ordu-yı Hümayûn kumandanlığıyla Bağdat'ta bulunan bu muhterem asker, on bir gün kadar devam eden bir hastalıktan sonra, orada Osmanlı toprağında İslâmiyet'in tarihî merâkiz-i mühimmesinden bu beldede irtihâl etmiştir.

Müşir Von Der Goltz Paşa'nın hayat-ı askeriyesi, Alman hayat-ı askeriyesine merbût olduğu kadar Osmanlı askerliğine ve ordusuna merbuttur. Osmanlı ordularının tensîki, hayat-ı askeriyesinin inkişâfı hususunda vaktiyle senelerce müddet ömrünün en faal zamanını Türkiye'de geçirerek hidemât-ı mebrûrede bulunmuş olan bu dehâ-yı askeriye, bu şöhret-şiâr kumandana, bu faziletkâr insana karşı bütün Türkiye, bütün millet-i Osmaniye fevkâlâde bir muhabbet ve samimiyet ile mütehassis bulunuyor ve kendini medyûn-ı şükran görüyor.

Von Der Goltz Paşa, Türkiye ile Türklerle bulunduğu uzun senelerde veyahut her vesile ve fırsatta memleketimize ve milletimize karşı pek derin ve ciddî bir muhabbet-i kalbiye ile merbût bulunduğunu izhâr ve ispât eylemişti.

Bu defa Harb-i Umumîye'nin zuhûru üzerine bir buçuk sene evvel Almanya İmparatoru Haşmetli Wilhelm Hazretleri tarafından nezd-i âliye-i Hazret-i Padişâhî'ye yaver-i harp sıfatıyla i'zâmına müsaade buyrulması muhitimizde vücud u huzuru daima bi-pâyân bir şevk ü ta'zim hâsıl etmiş ve bu zât-ı âlinin *Dersaadet*'e gelmesi Osmanlı ordusunca ve millet-i Osmaniyece en harr u vefâkâr hissiyât-ı müveddetkârâne ve ihtirâm-ı perverâne ile karşılanmıştı.

Müşir Von Der Goltz Paşa'nın nâm-ı âliyesi Almanya ve türkiye'nin nâm-ı askeriyelerinde ilelebet evlâd u ahfâd tarafından bir hiss-i takdir ve tebcil ile yâd olunacağı gibi bu zât-ı âli askerlik âleminde bütün milletler nezdinde bir mevki-i muhterem kazanmış ve âsâr-ı kıymettârı ile fünûn-ı tarihiye ve askeriyede iktidâr-ı küll, vukûf u ahtâ-yı dahiyâneye mâlik bulunduğunu göstermiş olmasıyla tarih-i âlemde de, nâmı edebî nişan olacaktır.

Âsâr-ı ciddiye ve mergûbesinden başka Von Der Goltz Paşa, Türkiye ve Türklere karşı pek derin bir hiss-i takdir ve muhabbetle mütehassis olduğu gibi en saf ve hâlis âmillerle Osmanlı hükümet ve milletinin ve Osmanlı ordusunun ta'liyât ve temilâtını düşündüğünü bu âmillerinin husûlü için hiçbir zaman tefekkürden, gayretten hâli kalmadığını Almanya ve Avusturya Matbuâtında neşrettiği müteaddit makalât ile yalnız Almanya ve Türkiye muhitlerinde değil enzâr-ı cihânda isbât ve irâe eylemişti.

Kabl'el-harp Almanya'ya gitmiş olan heyet-i Osmaniye'yi orada istikbâl etmesiyle ve heyetin fahrî riyasetini kabul ederek ziyaretlerinde seyahatlerinde delâlet ve refâkâtinde bulunarak yegân yegân heyet âzâsına Türkler hakkında hissiyât-ı samimânesini, muhabbet-i kalbiyesini Türkiye'nin ve Türklerin feyz ü iğtilâsı hakkında lâ-yezâl bir sûrette perverde ettiği âmâl-ı hâlisânesini izhâr etmişti.

"Karadeniz Sahilinde Askerî Bir Gün" sernâmesiyle sahib-i İmtiyâzımız tarafından Müşir Von Der Goltz Paşa'nın refâkâtinde icrâ ettiği seyahate ve muhterem kumandanın etvâr-ı merdine fazâil-i ulviyetkârânesine dair yazılmış olan (haftalık Servet-i Fünûn'un 1259 numaralı ve 9 Temmuz 1331 tarihli nüshasında mündericdir.) makale de izâh ve tasvir edilmiş olduğu üzere Von Der Goltz Paşa bütün Türkiye'ye ve Türklere karşı gösterdiği muhabbet ve samimiyetten "Servet-i Fünûn"u da vâyedâr-ı iftihâr etmişti.

Müşir Von Der Goltz Paşa'nın ziyâ-yı ebediyesinden dolayı dost ve müttefiklerimiz Almanlara nasıl pek derin bir hiss-i teessür ve telehhüfle ifâyı ta'ziyet ediyorsak kendi kendimizi de böyle ta'ziyet ediyoruz.

Başkumandanlığın Tamimi

Başkumandanlık vekâlet-i celilesinden Müşir Von Der Goltz Paşa'nın keyfiyet-i vefâtına dair Ordu-yı Hümayun kumandanlıklarına vuku bulan tamim sûretidir.

Orduya hazin ve muellim bir haber vermekle müteessirim. Sevgili ve muhterem müşir Von Der Goltz Paşa vazifesi başında, düşman karşısında pek çok sevdiği vatan ve ordumuzu zaferden zafere isâl ederken on bir günlük hastalıktan sonra irtihâl etti.

Müttefik Alman Ordusuyla beraber bütün Osmanlı Ordusu harpte ve sulhta vazifesinin aşık-ı sadığı olan bu büyük askerin matem-i havanîdir. Saiiyle, iktidârıyla, hidmet ü sadakatiyle ordunun en yüksek mertebesine suûd eden Goltz Paşa,aynı zamanda da asrının büyük bir insan-ı kâmiliydi. Ve kıymetli hayatının en kuvvetli ve zinde senelerini vatanı kadar sevdiği vatanımıza ve ordusu kadar merbût olduğu ordumuza vakfetti.

Gençliğinde ordumuz için besleyip de zamanın her fikr-i teceddüdü, her hâl-i teâlîyi mahkûm-ı ikâmet eden hükm-i kahrı altında vasıl olamadığı yüksek kuvvet ve zafer hedefinin demir manilerini Meşrutiyet kırınca Goltz Paşa, büyük bir aşk ile ordumuza teveccüh etti ve vatanımızın istikbâline ordumuzun şan u satvetini iade ve temin eden harb-i hâzır açılınca artık ilerlemiş olan senn ü visâline bakmayarak Altıncı ordumuzun emir ve kumandasın deruhte etti.

Goltz Paşa'nın nefesini bu ordunun başında ve Osmanlı silahlarının müselsel muzafferiyetleri ortasında teslim etmesi kendisi için de bizler için de bir tesellidir. Vatan ve Ordu-yı Osmanî bugün üfûl eden Müşir'in muvaffakiyetleri ile müttevic-i faaliyetine ebedî bir din-i şükrân ile merbût kalacaktır.

Zât-ı Hâzret-i Padişahî'nin Almanya İmparatoru'na Ta'ziyeti

Taraf-ı Eşref-i Padişahî'den Haşmetli Almanya İmparatoru hazretlerine keşide buyurulan telgrafnâme-i Hümayûn'un tercümesidir.

Hükümet-i seniyemiz ve dâvâ-yı müşterekemiz uğrunda pek kıymettâr hidemât ifâ olduğu bir zamanda Mareşal Von Der Goltz Paşa'nın kısa bir hastalığı müteakiben vefât ettiğine teessür-i azim ile mutali oldum. Müteveffâ-yı müşar-aleyhin sinîn-i medîdeden beri devlet-i âliyemize ifâ ettiği hidemât-ı mühimmeyi minnettâr-ı tam ile yâd eder ve kendisinin zayâ'-yı hazininden dolayı samimi ta'ziyetlerimi Zât-ı Haşmetlerine isâl ve teesürât-ı hükümdârîlerine iştirâk eylerim.

Zât-ı Şevket-meap Cenâb-ı Tâcdârîye haşmetli Almanya İmparatoru'ndan irsâl edilen telgrafnâme-i cevâbî tercümesidir:

"Feldmareşal Von Der Goltz'un tezkâr-ı nâmı için ibzâl buyrulan taltifât-ı seniyyelerinden teşekkürât-ı samimânenin kabûlünü Zât-ı Hazret-i Tâcdârîlerinden rica ederim. Cenâb-ı Halâk-kâdir'in takdir-i ezelîsi müşâr-aleyhin memleketimiz için

bu kadar feyz-âver olan muhitte faaliyetinden âlem-i bekâya intikâl ettirdi. Müşâr-aleyhin nâmı şu matem-i müşterekte yâd-ı cemilini irâd ile meşgûl olan Devlet-i Osmaniye ve Almanya'yı tevhid eden meveddet-i samimâneye ve silah arkadaşlığına daima merbût kalacaktır.

Berlin'de ve Viyana'da Teesürât

Von Der Goltz Paşa'nın haber-i vefâtı Berlin'de ziyadesiyle ba'is-i teessür olmuştur. Bilhassa bestekâr Gunberg'in müşâr-aleyh feldmareşal hakkında son defa bestelemiş olduğu marş Von Der Goltz'un daima zinde olan simâsını umûm Almanların kalplerinde yaşattığı bir zamanda bu haber-i meş'um vürûdu teessürât-ı umûmiyeyi bir kat daha teşdid etmiştir.

Prusya ümerâsından *İmhof Paşa*, Kossische Zeitung gazetesinde Von Der Goltz hakkında yazmış olduğu bir makalede diyor ki:

"Von Der Goltz'un zâbit, kumandan, müşâvir, dost saffetiyle bütün kuvvet ü kudreti bezl etmiş olduğu bir memlekette terk-i hayat eylemesi kendisi için manevi bir bahtiyarlıktır. Goltz vatan-ı sâniyesi olan Türkiye'ye sadakât ve hidemâttan hâli kalmamış ve şeyhûhiyetine rağmen Osmanlı ordusunun taze bir hayata nâiliyeti hususundaki vazife-i mühimmeyi idare eylemiştir. Müteveffâ feldmareşalin Harb-i Umûmîye'de en ziyade arzu eylediği hidmet ve kumandanlık vatan-ı sânisi olan Türkiye'nin hidmetinde bulunmaktı. Meydan-ı harpte müttehit olan Alman ve Osmanlı milletleri feldmareşalin tabutu karşısında dahi müttehiden ve müştereken izhâr-ı mâtem ve teellüm eylemektedir.

Berliner Tagblatt gazetesi, Von Der Goltz'un vefâtı hakkında diyor ki:

"Goltz, mesâi-i guna-gun ve şeref ü şân ile ve malı olan bir hayat-ı pür-şereften sonra şanlı surette üfûl eylemiştir.

Böyle bir akıbet pek azımıza nasip olmaktadır. Goltz, Irak Başkumandanlığına tayün edildiği zamanda Zât-ı Hazret-i Pâdişâhî'den kendisinden ümit ve intizâr buyurdukları hidemâtı tamamıyla ifâ eylemiş ve General Tawnsend'i muhkim surette bir çember içine almıştır.

Local Anzeigenring gazetesi, Goltz Paşa'nın maiyetine daima fevkâlâde dikkat ve ihtimam etmek hususunda haiz bulunduğu maziyât-ı mahsûsayı bir lisân-ı takdir ile tezkâr ve Almanya il Türkiye'nin büyük bir kumandan zâyi eylediklerini Goltz'un her iki ordu için dâhi pek parlak bir numûne-i imtisâl teşkil ettiğini beyân etmektedir.

Diğer Alman Gazeteleri dahi Von Der Goltz hakkında izhâr-ı teellüm etmekte ve müşâr-aleyhin mezâyâ ve hidemâtı bir lisân-ı takdir kârâne ile tezkâr eylemektedir.

Feldmareşal Von Der Goltz Paşa'nın haber-i elim-i vefâtı Viyana'da da pek derin teessür ü mâtem tevlîd etmiştir. Gazeteler bu münasebetle neşrettikleri makalelerde müteveffânın pek mühim bir ehemmiyet-i tarihiyeyi hâiz olan şahsiyeti hakkında hürmet ve tâ'zimde bulunuyorlar ve müşâr-aleyhin hatırası Osmanlı Orduları arasında ilelebet payidar olacağını beyân ediyorlar. Matbuât bundan maada Goltz Paşa'nın osmanlı Ordusunu tecdit ve inkişâf ettirmek hususunda sarf eylediği gayretlerden ve bu suretle iktisâp eylemiş olduğu mezâyâ-yı mahsûsadan ayrıca bahsetmektedir.

Goltz Paşa'nın Ailesine Tâ'ziyetnâmeler

Taraf-ı Eşref-i Padişahî'den Von Der Goltz Paşa'nın zevcesine keşide edilen telgrafnâmede pek samimî hissiyât-ı tâ'ziyetkârâne izhâr-ı cümel âtiye ilâve buyrulmuştur:

"Ben ve memleketim hakiki bir dost kaybettik. Müteveffânın yâdı dâima mahfuz kalacağına emin olunuz."

Başkumandan Vekili Enver paşa, Von Der Goltz Paşa'nın zevcesine keşide eylediği tâ'ziye telgrafnâmede müşâr-aleyhin teessürâtına kemâl-i samimiyetle iştirâkten sonra demişlerdir ki:

"Müşâr-aleyhin vefâtıyla bir dost-ı husûsiden ve uzun müddet berzber bulunduğumuz bir müşâvirden mahrûm kaldım. Von Der Goltz'un zâyiiyle bir arkadaş, bir kumandan, bir müşâvir kaybeden Osmanlı Ordusu müşâr-aleyhin senelerce müddetle muvaffakatla ifâ eylediği hidemâtın daimi minnettârıdır.

Müteveffâ feldmareşalin nâmına İstanbul'da bir âbide tesis ederek müşâr-aleyhin hâtırasına mecbur olduğumuz vazife-i ihtirâmı ifâ edeceğiz."

Almanya İmparatoru tarafından müteveffâ Feldmareşal Von Der Goltz Paşa'nın zevcesine keşide olunan telgrafnâmesinde müteveffânın her türlü mezâyâyı haiz bir general bulunduğu ve ibrâz eylediği tarz-ı hareket ve hidmet gerek hazar ve gerek harpte dâima bir numûne-i imtisâl olacağı ve son şeyhûhiyette olduğuna rağmen meziyet ve kudretini en bâdi bir sahne-i harpte de kemâl-i muvafakatla ibrâza devam eylediği ve sahne-i harpte başka bir tarafta fevkâlâde meşgûl olduğu bir zamanda davet edildiği ve Almanya İmparatoru'nun itimadına ibrâz-ı liyakat ve aynı veçhile Zât-ı Hazret-i Şehriyâri tarafından perverde olunan itimadın kemâ kân devamına istihkâk etmiş olduğu ve bunları meydan-ı harpte ispat eylediği zikrolmaktadır.

Almanya başvekili keşide eylediği tâ'ziye telgrafnâmesinde feldmareşalin kumandası altındaki muzaffer asâkir vukû bulan vefâtından dolayı beyân-ı teessür ettikten sonra demiştir ki:

Gerek hâl-i hazarda gerek harpte kudret ve himmeti bittecrübe sabit oaln ve Harb-i Umûmi'nin büyük kumandanları meydanında nâmı daimi surette yaşayacak bulunan Von Der Goltz'un zayâ'ından dolayı kahraman Osmalı ordusuyla birlikte Alman Milleti de matem tutmaktadır.

Goltz Paşa'nın Hayat-ı Askeriyesi

Müşir Von Der Goltz Paşa'nın tercüme-i hâline, âsârına ve hayat-ı askeriyesine dair muharrir-i muhteremimiz müdekkik ü fazıl-ı tarih-şinâsımız *Ahmet Refik Bey* tarafından yazılmış ve Servet-i Fünûn'un 945 numaralı 2 Temmuz 1325 tarihli nüshasında intişâr etmiş olan makaleden ber-vech-i âti bir kısmını nakl ü iktibâs ediyoruz:

Müşir Von Der Goltz Paşa, 1843 senesi Ağustos'un ikinci günü *Prusya*'da kain *Bilkenfeld* şehrinde doğmuş, on üç yaşında mekteb-i Harbiye'ye dâhil olduktan sonra 1861'de mülâzım-ı sânîlikle neş'et ederek 41. Alaya memur olmuştu. 1864'ten 1867'ye kadar Erkân-ı Harbiye Mektebinde tahsil etmiş, 1866'da Avusturya'ya karşı

icrâ edilen harpte hazır bulunarak 27 Haziran'da ***Travetnar***'da mecrûh olmuş. 1866'da Erkân-ı Harbiye Topoğrafya Kısmına memur bulunmuştu.

1870 seferinde 2. Ordu Kumandanlığı maiyetinde bulunmuş, Meç Muhasarası ile **[اولیەن] Olien** Muhasarası'nın ve Lemans Muharebesi'nin bütün safhasını takip eylemişti. Moltke, ordularının şân u gayreti ile tetvic olunan *Sudan* muzafferiyeti, *Üçüncü Napoleon*'un esâreti, Fransız kavminin hâl-i elim-i perişânîsi ile nihayet bulduktan sınra Müşir Von Der Goltz, **[قالیجی] Kalici**'nin if'âl-i muzafferânesini kalemle tasvire başlamıştır ki "Lemans'ta Yedi Gün", "Meç'in Sukûtuna Kadar İkinci Ordunun Harekâtı", "İkinci Ordunun Levar Havzasındaki Harekâtı", **[غمبطا] Gambata** ve Orduları" bu devrin masûl-ı kemâlâtındandır. Müşir Von Der Goltz Paşa, Prusya'nın bu parlak dever-i muzafferiyâtında bütün evkâtını tetkikât ve tetbi'âta hasr eylemiştir. Bir taraftan Prusya'nın mâzi-i hüzn-alûdünden, ordunun âti-i hayat-ı muzafferânesi için gayet mühim dersler istihrâcına çalışıyor, diğer taraftan Moltke'nin ve daha doğrusu Alman Erkân-ı Harbiyesinin mürebbi-i efkâr olan büyük kılavuz muhalefât-ı kalemiyesi Napoleon isfârına dair yazdığı âsârı tetkik ediyordu. Müşir Von Der Goltz için Prusya tarihinde en mühim devir, *Yena* hezimetinden evvelki ve sonraki devirlerdi. *Goethe* ve *Schiller* gibi dâhiyelerin eş'âr-ı kahramanânesi Vanki, Mumzen ve Trachike gibi müverrahların sarf-ı kuvvet üzerine müstenid desâtir-i âlimânesiyle meşbu' olan efkârı bu devrin tetkik-i esrâr felâketi için onda bir hiss-i hamiyet galeyan ettiriyor. Bütün âsârında bu devirden misâller getirmek bu devrin en elim hatalarını ihlâfın nazar-ı intibâhı önünde şerh ve izâh etmek için kalben büyük bir ühtüyaç hissediyordu. İşte binbaşı rütbesini ibrâz etmiş bulunduğu bir sürede edebiyat-ı askeriyeye en güzide bir taife-i vatanperver olmak üzere ihda eylediği "Millet-i Müsellah"a bu tetebbu'ât-ı vatanperverânenin mahsul-ı kemâlâtıdır.

Von Der Goltz, "*Millet-i Müsellaha*"yı neşrettiği zaman edebiyat-ı askeriyede ciddî bir tahavvül husûle getirmişti. Alman milletine Alman millet-i müsellasına hitaben tazılan bu muazzam beliğ, ulvî, eser-i askeri ile Von Der Goltz milletinin evsâf-ı mezâyâsına hakiki bir tercüman oluyor. Alman milletinin tabâyi'-i mümeyyizesini, Alman ordusunun ananât-ı tarihiye ile müeyyid-i usûl-i harbini bir lisân-ı beliğ ve hatibâne ile tasvir ediyordu. Von Der Goltz'un mukaddime-i kitâbede

beyân eylediği vech ile bu eser, "Ordunun hududu haricinde bulunanlara harbin hâl-i eqsına dair malumât ve izahât vermek için vücuda getirilmiştir. Fakat eserin her sahifesinde vatanperver bir kalbin hakayık-ı tarihiye ile meşhûr pak ve metin bir fikrin âsârı o derece bir belâgatla menzûr oluyordu ki bu kitabı okuyan asker onun sütûr-ı ulviyet meâlinde hiss-i vatanperverâne ile galeyana geliyor. Von Der Goltz'a bütün orduda amik bir ihtirâm hâsıl oluyordu. Eser intişâr eder etmez. Bütün Alman matbuâtı, bu telif-i güzin hakkında her türlü sitayiş-i muhıkânede bulunuyor. Hatta *Rouve Demands* mecmua-ı edebiyesi bu eser-i askeriyeden bahseylediği sûrette: "Harbiye Nâzırı vatanına gerçekten hidmet etmek isterse bu kitaptan her zâbitine bir nüsha itâ etmelidir." diyordu.

Millet-i Müsellaha Goltz'un enâfısı âsârından ma'dûdudur. Müellifinin de itirâfı veçhile ser-âpa General Clausewitz'in sevk'ül-ceyş hakkında istihrâz eylediği desâtir ile memlûdur.

Von Der Goltz, *General Karel Von Clausewitz*'in perestişkâr-ı hakikisi olduğundan bütün âsârına olduğu gibi bu eser-i nefisinde de Clausewitz'in esâs ittihaz etmiş husûsiyla serdârlık bahsindeki efkâr u mülâhazâtını General Von Clausewitz'in harbe dair yazdığı eser-i muazzamın kumandanlık evsâfı hakkındaki bahsine istinât ettirmiştir. Von Der Goltz bu eserinde harb-i taarruzîyi suret-i kat'iyede terviç ederek tabii ve sevk'ül çeyşe dair en mühim kavâid-i esâsiyi beyân eylediği gibi askerliğin ruhu olan zabıtanın imtiyazından bahseylediği sırada diyor ki:

"Cemiyet içinde sınıf-ı askeriyeye verilen imtiyazât, faizi işler bir sermâyeye benzer. Hatta bir zâbitin olan şebâbında sınıf-ı saireye mensup olan akran ve emsâline nazaran daha fazla şeref ve iftihâra mazhar olması bile meydan-ı muharebede vatana büyük semereler husûle getirir. Zabit sevk ve emretmek vazifesiyle mazuf bulunduğu cihetle onun nefsine mutmain bulunması ve makam u mevki ile müftehir olması elzemdir. Mazhar olduğu şân u şerefi biraz efrâd ile de tasvir edecek olsa yine zararı yoktur. Bir sabit arazi sahibi tacir veya sanatkârlar gibi servet ü sâman kazanmak ve daima bir memlekette kalmak ve ailesinin istikbâlini temin etmek husûslarında onlar kadar muvaffak olamayacağından zararlara mukâbil

kendisinin zahiren bazı imtiyazâta mazhar edilmesi her halde muvafık-ı hikmet ve hakkaniyettir."

Von der Goltz, Alman zâbitânın imtiyazâtını bu surette tasvir eylediği gibi Alman kavminin mezâyâsını da atideki vech ile tasvir eylemiştir.

"Biz bugünkü Almanlar, şâyân-ı gıpta bir halde bulunmaktayız. Genç imparatorluğun necm-i şevketi verâ-yı ufuktan henüz tulû' etmiş bulunduğu cihetle bütün mesleği önündedir. Semt'ül-re'se doğru suûd etmek üzere mesâfe kat etmek semt'ül-reis noktasına vusûlden sonra aşağı doğru inmekten elbet daha latiftir. Vücut bulmak üzereyken uzun bir müddet yaşayacağını temin eden esbâba mâlik bir devlet varsa o da Avrupa düvel-i muazzamasının ortasında devrân-ı müttehit ve zi-şevket Almanya Devleti'dir.

General Von Der Goltz, Millet-i Müsellaha'sından sonra daha bir çok âsâr neşreylemiştir. Ez cümle Rousbach Müfridi ile Yena Felaketinin esbâb-ı dahiliyesini tasvir eden Rousbach ve Yena'yı *"Militer Hanblatt"* da neşrettikten sonra kitap syretinde tab' ettirmiş, 1883 sensinde hidmet-i Osmaniye'ye dahil olduktan sonra neşreylediği "İdare-i Harp"[109] nâmındaki eseri ile gayet mühim bir sevk'ül-ceyş kitabı vücuda getirmiştir.

Hidmet-i Osmaniye'ye duhûlü Von Der Goltz'un hayat-ı askeriyesinde ikinci devre-i faaliyet teşkil eder. Von Der Goltz hidmet-i Osmaniye'ye duhûl eder etmez ordularımızın hidmet ve tensîkına kemâl-i samimiyetle çalışmış redif teşkilâtını ıslâh ve memba-ı yegâne-i askerimiz olan Mekteb-i Harbiye'yi bir hâl-i imtizâm ve ve mükemmeliyete ifrağ eylemiştir.

Von Der Goltz devr-i istibdadın vatanı perişâniye doğru sürükleyen bütün mümânaât-ı zâlimânesine karşı hakiki bir vatanperver gibi çalışıyor. Fakat ordumuzun ıslâh ve tensîkı için tanzim eylediği lâyihaların ancak bir nısf-ı kabul olunuyordu. Von Der Goltz bütün mevâni' galebe etmeğe çalışıyor, maiyetine

---

109 Von Der Goltz, bu eseri "Harbin ve Orduların İdaresi" namıyla ikinci defa tab' ettirmiştir.

verilen muavinlerinden *Mülâzım Tahir Bey*[110] ile Erkân-ı Harbiye Kolağası *Abduh Bey*'in[111] faaliyet-i mütemadiyesi ile ekserî teşebbüsâtında muvaffak oluyordu.

Von Der Goltz, evvel emirde Mekteb-i Harbiye'nin riyâziyât ile memlû programlarını ıslâh ediyor.

Diğer taraftan "Hidmet-i Seferiye", "Erkân-ı Harbiye Vazâifi", "Muharebât-ı Kalâ'", "Seferber Zâbitâna Mahsûs Muhtıra" gibi Almanya'da Almanya'da münteşir âsâr-ı mühimmeyi ordumuzun ahvâline göre ıslâh ederek lisânımıza tercüme ettiriyordu. Von Der Goltz, Alman ordusunda tatbik olunan kavâidin aynen Osmanlı ordusunda da tatbik edilmesine taraftar değildi. Akvâmın tabâyi' ve tekemmülâtına, memleketin ahvâl-i arazisine nazaran ta'dil ve tevfîki icâp eden bu gibi nizâmât ve talimâtı Osmanlı ordusunun seviye-i irfânına göre, arazimizin hâline nazaran tebdilât-ı külliye ile tatbik ediyordu. 1887 senesinde Almanya ordusunda kabul edileceği vakit Von Der Goltz yine tebdilât-ı külliye icrâ edilmesini münâsip görmüştü.

Von Der Goltz, bir taraftan Osmanlı ordusunun tensîkına gayret ediyor. Diğer taraftan da vatanındaki edebiye-i askeriyeyi takip ediyordu. "Angelina"[112] nın müellifi Moda'nın zümrüdîn ağaçları arasındaki ikâmetgâhında Marmara'nın pembe ufuklara bir buse-i nazar-ı nüvâz ile aguşunu açan maî dalgalarına karşı bazen İdare-i Harb'in, Anadolu seyahatlerinin bir fasl-ı mühimini yazıyor. Bazen Millet-i Müsellaha'nın zâbitâna faslına edilen itirazlara karşı cevap olmak üzere "Zâbitânımızın Hâl-i Hazırı" sernâmesiyle birer sâle kaleme alıyordu. Von Der Goltz, Erkân-ı Harbiye Dairesindeki vazâifinden ihtilâs ettiği vakitleri Mekteb-i Harbiye Erkân-ı Harbiye sınıflarındaki tedrisâta hasr ediyordu. Von Der Goltz'un derslerini dinlemek zâbitân için azîm bir fahr ü neşât husule getiriyordu. İşte bu sebeple mebnîdir ki Von Der Goltz ordumuzdan mufarakâtı kendisini tanıyanlarda azim ibir teessür meydana getirmiş, Von Der Goltz nqmı bütün zâbitânın kalbinde pek bülend bir câ-yı ihtirâm işgâl eylemiştir.

---

110 Miralayken vefât eden (Millet-i Müsellaha) mütercim Fazlı Mehmet Zahir Bey'dir. Mehmet Zahir Bey Von Der Goltz'un bütün teşebbüsâtını kuvveden fiile getirmek için fevkâlâde gayret ibrâz olmuş âsâr-ı müteadde-i askerisiyle ordumuza pek büyük hidmetler etmiştir.

111 Abdah Paşa

112 Von Der Goltz Paşa'nın bu nâmda bir romanı vardır.

Von Der Goltz, hidmet-i Osmaniye'de müşir bulunduğu esnâda Alman ordusunda da hakk-ı terfîden mahrum kalmamıştı. 1887 senesinde mezûnen Berlin'e avdet eylediği zaman Müteveffâ İmparator Wilhelm'in huzuruna dâhil olarak rütbesi miralaylığa, bir müddet sonra generalliği terfî edilmiş, II. Wilhelm zamanında ise İstihkâm Müfettişliğine, 1. Ordu Kumandanlığına tayin olunmuştur.

Von Der Goltz, bu müddet zarfında *Deutsche Revu, Deutsche Rondenschav, Monts Hefte*'de ahvâl-ı hazıra-ı şarkiyeye, mesâil-i mühimme-i askeriyeye dair "Tasalya Seferi ve Türk Ordusu", "On Sokuzuncu Asırda Alman Tarih-i Askeriyesi" gibi mühim eserler neşretmiştir.

Von Der Goltz, Türkiye'den gitmiş fakat fakat kalbini bütün sevdiği zâbitlerle beraber Türkiye'de bırakmıştır. Almanya'da bulunduğu sırada bir ahbâbına yazdığı mektuplarda hep Türkiye hasretinden bahsediyordu. Ezcümle 23 Teşrin-i evvel 1901 tarihi ile yazdığı mektupta:

"Bununla beraber kalbim İstanbul hatırâtıyla mâlîdir. Türkiye'yi bir vatan-ı muazzez gibi tahattur ediyorum. Sizler, Türkiye'ye ait şeyler, hiçbir vakit zihnimden çıkmıyor."

Tarzında muazzez vatanımız hakkındaki hissiyâtını beyân ediyordu.

Von Der Goltz, Türkiye'deki dostlarını hiçbir vakit ferâmuş etmiyor. Onlarla mütemadiyen muhaberâtta bulunuyor, kendilerinden mektup alamadığından dolayı müteessir oluyor, bazen muhibb-i azizi Tahir Bey'e yazdığı mektuplarda:

"Sizden pek çok zamandır bir defa olsun mektup alamadığımdan dolayı pek müteessir oluyorum. Ekseriye pek nadir bulabildiğim boş zamanlarımda bundan yirmi sene evvel sizinle beraber çalıştığımız zamanları düşünüyorum. Sizin bana etmiş olduğunuz hidemât-ı sâdıkâneyi, söylemiş olduğunuz vesâyâ-yı vatanperverâneyi kemâl-i şükrân ile yâd ediyorum." diyordu.

General Von Der Goltz, evvela büyük bir vatanperver, saniyen hakiki bir Osmanlı muhibbidir. Ordumuza hakiki bir samimiyet-i kalbiye ile merbût olan bu büyük asker tensîkât-ı askeriyemize pek çok hidmetler etmiş. Teşkilât-ı askeriyemizin ruh-ı esâsiyetini ıslâh eylemiştir. Von Der Goltz, bundan iki sene evvel İstanbul'u ziyaretinde bu samimi hidemâtın Osmanlı zâbitânı nezdinde ne

derece kıymettâr olduğunu tamamıyla anlamıştır. Fakat o zamanlar Abdülhâmid'in devre-i mezâlimi ebediyyen hitâm bulmadıkça bu şanlı orduya hidemât-ı nâfi' ibrâz etmek adîm'ül-imkân bulunduğuna kâil olmuş, fakat bu muazzez vatanın pek az zaman sonra bir hayat-ı hürriyet iktisâp edeceğinden kat'-ı ümit etmyerek avdet eylemişti.

Von Der Goltz, Prusya tarihinde ebedî bir sahife-i ihtirâm işgâl edecek bir simâ-yı tarihiyedir. Almanya menâfi'ını, Almanya'nın satvet ve kemâlini her şeye takdim eden, bütün âsâr u if'âlini vatan nâmına hareket eden bu muhterem general, vatanperverliğe zi-hayat bir timsâl-i kemâlât teşkil edebilmiştir. Prusya'nın azamet-i tarihiyesini meydana getiren Clausewitzler, Scharnostlar, Bismarcklar, Moltkeler, Rounların yanında Von Der Goltz namıda büyük bir mevki işgâl eder. Binaenaleyh muallim-i zi-kemâlâtı olan bu muhterem generali her Osmanlı zâbiti bütün samimiyet-i kalbiyesiyle ile tebcil eder.

Von Der Goltz Paşa, Türkiye ve Türkler

Osmanişer Loyid'da *Doktor Schöreder*'in makalesi:

"Mukaddes haftanın sonlarına doğru bize elim bir haber erişti: Altıncı Osmanlı Ordusu Kumandanı Müşir Von Der Goltz Paşa vefât etti. Bu zayâ'-ı ebediyenin hasıl edeceği yeis ü matem Almanlarla Türkler nezdinde müsâvî derecededir. İki millet son nefesine kadar vazifesi başında bulunan, tam bir asker olarak terk-i hayat eden bu büyük kumandanın tabutu başında hüzün ve elemde de iştirâk etmişlerdir.

Müteveffâ velâdeti itibariyle bir Alman iken en mukaddes revâbıta-ı kalbiye ile Osmanlı milletine merbûttu. Hakan-ı sâbık zamanında 1883'te "Millet-i Müselleha" kitabıyla kesb-i iştihâr etmiş. Colmar Von Der Goltz, Pangaltı Mekteb-i Harbiyesine muallim olarak celb ü davet olundu. Türk zâbitânının bir nesli terbiye-i askeriyesini bu muallime medyûndur. Goltz nâmı, Türkiye'nin her tarafında Devlet-i Osmaniye'ye en yüksek fedâkârlıkla hidmet etmiş olan ve Türk milleti hakkındaen samimi bir hiss-i dostâne ile mütehassis bulunan bir zâtın nâmı olarak bilkemâl-i ihtirâm ve tâ'zim-i yâdı olunuyordu.

1895 senesine kadar Von Der Goltz, kürsi-i tâlimde bulunarak Osmanlı ordusunun tensîk ve tanzimi vâzifesini müteaddid ve hemen nâkâbil-i ithâm müşkülât ile mücadele ederek fevkâlâde şevk ü hararetle çalıştı.

1882'de Erkân-ı Harbiye Umûmi Reis-i Sâniliğine tayin olunmuştu.

1885'te Türkiye'den infikâk ederek Almanya'ya avdet ettiği zaman Von Der Goltz, bütün talebesin hürmet ve şükrânını kazanmıştı. Bunlar meyânında birçoğu orduda mühim mevkiler işgâl ediyordu.

Müşir Von Der Goltz Paşa ile mehâfil-i askeriyesi meyanında gayet kavi ve ebedî münasebet ve revâbıt husûle gelmişti.

Almanya'da bulunduğu zaman Türkiye'nin sâbık Erkân-ı Harbiye Reis-i Sânisi suret-i daimada Türkiye'nin inkişâfâtını kemâl-i dikkatle takip etmişti. Zaman zaman matbuât vasıtasıyla neşriyâtta bulunarak 1908 İnkılâbı ile Meşrûtiyet'in tesisinden Türkiye'ye yeniden kesb-i hayat ettikten sonra Şark-i Kurbiye müteallik hadisât hakkında efkâr-ı umûmiyeyi tashih ve itmam etti. Von Der Goltz'un bu metin ve musib efkâr u mütalaâtı Almanya ve Avusturya-Macaristan'da Türkiye ahvâl u hadisâtı hakkında muhakkak bir surette takdir olunmuştur.

İstibdat İdaresinin sukûtundan sonra ikinci defa İstanbul'a geldiği zaman Von Der Goltz, fevkâlâde bir meserretle karşılanmıştı. Meşrûtiyet'in ilk padişahı ile Hükümet-i Meşruti-i Osmaniye tarafından Von Der Goltz paşa'ya fevkâlâde bir itimât ve samimiyet izhâr olunmuştu. Osmanlı ordusu Von Der Goltz Paşa'yı en muhterem ve mükerrem erkânından biri olmak üzere istikbâl eylemişti. Osmanlı ordusu iftihârla Von Der Goltz'u karşılamış. Ordunun pek iyi sûrette ihzâr etmiş olduğu terâkkiyâtının şâhidi olmak üzere davet eylemişti.

Bu İstanbul ziyaretinden Von Der Goltz Paşa nice fedâkârlıkla terâkkiyâta çalıştığı Osmanlı ordusunun vatanın müdafaası için bir vasıta-ı mükemmele bulunduğu kanaâtiyle avdet etmişti.

Ordunun bilcümle noktası ikmâl edilmeden Balkan Muharebâtı ve vukû' buldu. Rusya tarafından Türkiye'nin mevcûdiyetine karşı tertip olunan entrikalarla Balkan hâdisâtının zuhûra gelmesini Von Der Goltz, dein bir hiss-i teellümle gördü. Balkan Muharebesi'nin son safhasında *Çatalca* ve *Bolayır*'da Osmanlı ordusunun

göstermiş olduğu şecaât ve besâlet Von Der Goltz'un Osmanlı ordusunun kıymeti hakkındaki itimâdını takviye eyledi. Mareşal, kalemi ile, o zaman â'mâk-ı kalbinden gelen sözlerle Türkiye'yi teselliyet ve i'lâya çalıştı. Türkiye'de Von Der Goltz Paşa kadar zeki, samimi ve sadık dostu ender olduğunu gösterdi.

Şu harb-i azîm başlayarak Avrupa'yı sarmaya başlayınca, Türkiye ile Almanya arasında ilah kardeşliği tesis edince, o sırada Belçika Vali-i Umûmisi olan Von Der Goltz derecesinde iki ordunun samimiyetini temsil etmeye lâyık kimse bulunamazdı. İmparator Wilhelm Hazretleri, "Yaver-i Harp" sıfatıyla maiyet-i şâhânede bulunmak Von Der Goltz'u İstanbul'a gönderdi.

Mareşal için bilfiil ordu kumandanlığında bulunmak pek büyük bir mahzûziyeti da'i idi.

Seferin mezâhim ve ıstırâbına bakmayarak cinânmerdâne bir şevk hararetle Altıncı Ordu kumandanlığını deruhte etti ve cesâretinin âsârını gösterdi.

Ne yazık ki bu hastalık bu kıymettâr vücudun mesâisini fasıla-dâr etti. Ölüm iki müttefik milleti bu sahib-i iktidar u mâlumât zâtın hidemât-ı bergüzidesinden mahrum etti.

Kemâl-i sıhhat ve metanetle İstanbul'dan müferrakât etmiş olan mareşalin artık bir daha ber-hayat olarak avdet etmeyeceği hatır ve hayâlden geçmiyordu. Ne çareki tam bir asker, muktedir bir âlim olmak meziyetlerini cem' etmiş olan bu zât ufûl etti. Von Der Goltz'un hararetkârâne, akılâne, alicenâbâne sözleri kulaklarımızda daima tanîn-endâz oluyor. Vatanı ile vatan-ı sânisi olan Türkiye'ye karşı hidemât-ı fedâkârânesine set çekilen, ölüm ile bugün kapanmış olan nâfiz ve müessir nazarları gözlerimizin önünde bulunuyor.

Her iki milleti bir birine rabteden revâbıt ve münasebât meyânında Von Der Goltz'un hatırası da bir mevki-i mühim işgâl edecektir. Von Der Goltz Alman tarihine olduğu kadar Osmanlı tarihine râci'dir. Bu zâtın hâtırası herkes tarafından tebcil ve takdis olunacaktır. Türkiye'nin terakki ve i'tilâsına haşmet ü şevketine çalışanlar nazarında bu hâtıra mukaddes görülecektir.

Müessir Bir Hâtıra

Millî Osmanlı Ajansı'nın Viyana muhabiri Von Der Goltz Paşa'nın vefâtı tesirât-ı bâdi olduğunu bildiren telgrafnâmesinde demiştir ki:

Von Der Goltz'u pek yakından tanımış bir zât-ı müteveffânın oda maiyetine: "En büyük arzum Osmanlı ordusu başında ölmektir. Böyle bir ölüm, bir asker için en şanlı akıbettir." sözünü vürûd ettiğini temin eyledi.

(c.50, nu.1297, 14 Nisan 1332, s.274-279)

6.2.9. VON DER GOLTZ PAŞA'NIN CENAZE MERÂSİMİ

Müteveffanın tabutu Haydarpaşa Mekteb-i Tıbbiyede

Müşir Von Der Goltz Paşa'nın cesedini havî olan tabutu *Haydarpaşa*'da Mekteb-i Tıbbiyenin medhâl kısmının sağ tarafında bir salona vaz'edilmiş, bu salonun duvarlarına Osmanlı, Alman ve müttefik devletlerin bayrakları asıldığı gibi pencerelere de yine bayraklar gerilmiştir. Salona dahil olunca nazar iptidâ tabutun baş tarafına vaz'edilmiş olan Alman bayrağına musâdif olur. Tabut Alman harp bandırası ve Osmanlı sancağı ile örtülmüştür. Tabutun iki tarafına süngü takmış iki bahadır Türk askeri istida mevki ihtirâm olmuştur.

Tabutun üzerine na'şın Bağdat'tan Dersaadet'e nakli sırasında Hilâl-i Ahmer kurdeleleriyle sarılmış taze çiçekler konulmuştur. Geceleri iki fanusun mumları ile salon tenvir edilmektedir. Tabutun bulunduğu salonun kapısında bayraklarla tezyîn olunmuş, kapının üstüne müteveffa Von Der Goltz Paşa'ya ta'zimen Mekteb-i Tıbbiye talebesi tarafından verilmiş olan çelenk vaz'edilmiştir.

Züvvâre Mekteb-i Tıbbiye müdürü Kaymakam Doktor Rahmi Beyefendi tarafından müteveffanın cenazesi Mekteb-i Tıbbiyede böylece birkaç gün bulunması mektep için bir şeref olduğu dermeyân edilmiştir.

Müteveffa Von Der Goltz Paşa'nın cenaze merasimi Cumartesi günü (11 Haziran 332) badel-zahir saat dört buçukta icrâ edilecektir.

Müteveffanın tabutu gündüzün Mekteb-i Tıbbiyeden Harbiye Nezâreti Dairesine nakledilerek orada tehiyye ve ihzâr olunan mahall-i mahsûsa vaz'olunacak, ayinler icrâsıyla cenaze merasimi dört buçukta başlayacaktır.

Başkumandan Vekili ve Harbiye Nâzırı Enver Paşa Hazretleri tarafından nutuk irâde buyurulacak ve bunu müteakip program mucibince alay teşkil edilecektir.

Müteveffa Von Der Goltz Paşa'nın tabutu bir top arabası üstünde Sarayburnu'na nakledilecek. Alay *Beyâzıt, Divan Yolu* tarikini takip ederek *Gülhâne Parkı*'ndan geçecektir. *Sarayburnu*'nda tabut bir vapura irkab olunup *Tarabya*'dan naklolunacak, tabut Osmanlı ve Alman bandıralarına sarılmış bulunacağı gibi alaya her sınıftan asker-i Osmaniye ile Alman ve Avusruya askerleri iştirâk edeceklerdir.

Müteveffanın na'şı Tarabya'dan Almanya Sefarethânesi bahçesine Sefir Baron *Wengheim* ile Ataşemiliter Miralayı *Von Leipzig*'in yanına defnedilecek cenaze merasiminde Almanya İmparatoru Hazretleri nâmına murahhaslar bulunacaktır.

(c.50, nu.1305, 9 Haziran 1332, s.51)

6.2.10. VELİHAT-I SULTAN YUSUF İZZETTİN PAŞA HAZRETLERİNİN VEFÂTI, 27 EYLÜL 1273-19 KÂNUN-I SÂNİ

19 Kânun-ı sâni Salı günü şehrimizde elim bir haber intişâr etmişti. Veliaht-ı Sultan Yusuf İzzettin Paşa Hazretlerinin intihar etmiş olduğu söyleniyordu. Birdenbire bu haber karşısında tereddütler gösteriliyor; bütün elim haberler gibi bunun da muvafık-ı hakikat olmaması temenni olunuyordu. Maalesef doğruydu. Etibbâ-yı marûfa tarafından tanzim edilmiş ber-vech-i zir naklolunmuş mufassal raporun mütalaasından da anlaşılacağı üzere müşar-aleyh bir müddetten beri imrâz-ı asabiyeye müptelâ bulunmaktaydı; hatta bilhassa berây-ı tedâvi Birinci Balkan Muhaberâtında bir an evvel Viyana'ya giderek Viyana civarında bir müddet etibbâ-yı mütehassısa tarafından tedavilerine ihmâm olunmuştu.

Veliaht-ı Saltanat çekmekte olduğu hastalığın ne kadar müşkül-i tedâvi olduğunu ve böyle netice-i müeellemeyi bâdi olduğunu izâh yolunda Tanin refikimiz diyor ki:

"Hükümet, hastalığın gittikçe artmakta olan seyrini daima yakından takip etmiş ve türlü çarelere müracaatla müşâr-aleyh hazretlerini düşüncelere düşmekten siyânete çalışmıştı. Bunun için bilhassa her vesileden istifâde ile kendisini seyahate teşvik eder, maiyet-i necibânelerine temin edilenlerin mizaçları üzerinde hüsn-i tesir edecek zevâttan olmasına pek ziyade itina gösterirdi. Bilhassa bu gibi hastalıkların derin hüzünler tevlid etmesi tabii olduğu için müşâraleyhi mevki ve vazifelerinden bilâ-istifade daima hadisât-ı milliyeye alakadar etmeye çalışır, bu suretle daimi bir meşguliyet içinde kalarak kendi kendisini düşünmeye vakit bulmamasını temine muvaffak olmak istendi.

Bununla beraber bütün bu takyidât ve tedâbirin faydasız kaldığı görülüyordu. Hastalık gittikçe ilerliyor, mucib-i endişe bir şekil alıyordu. Binaenaleyh ber-mutat müşâraleyhe hastalıklarını hissettirmemeğe itina ile beraber diğer taraftan takyidâtta bulunmağa lüzum görüyordu. Şu son sene zarfında artık hastalığın hakikaten korkulacak derecede şiddet kesbettiğini gören hükümet teyakkuza fazla bir ehemmiyet vermişti; fakat daima hastalığı kendisine hissettirmemek mecburiyeti içinde bulunduğu için bu teyakkuz kâfi derece de müsmir olamamış ve nihayet bütün memleketi müteellim ve mahzun eden akıbet vuku bulmuştur."

Merhûm-ı müşâraleyh Hakan-ı Gufran u Nişân-ı Sultan-ı Abdülaziz Han'ın büyük mahdumu idi. Hânedân-ı Ali-i Osman'ın safvet ü tâbiiyetiyle mütahalli bir şehzâdesi idi.

Peder-i muhteremlerinin saltanatında tahsil ve tâlimine fevkâlâde itina gösterilmiş olduğu gibi bir müddet hassa müşiriyyetini de bilfiil ifâ eylemişti.

İlân-ı meşrûtiyete kadar, devr-i sâbıkın icabât u tazyikâtından münzevi bir hayat imrâr etmek mecburiyetinde almış oldukları halde ilân-ı meşrutiyetten sonra Avrupa'ya birkaç defa seyahatler icrâ eylemişler ve ez-an cümle bir sene Almanya manevralarında bulunup İmparator Wilhelm'in misâfir-i hassı olmuşlardı. Ahiren Çanakkale Cephe-i Harbi'nde Osmanlı askerlerinin emsâlsiz kahramanlıklarına bizzat şahit olmak isteyerek cephe-i harbi ziyâret etmişler, bahadırlarımız ve kıymettâr kumandanlarımız hakkında bezl-i takdirât ve teşvikât eylemişti.

Peder-i muazzamlarının facia-ı intihârında kendilerinde hasıl olan tesirât ve intibaâtın, düçâr oldukları marazın ilk izleri hâsıl olmuş ve devr-i sâbıkın tazyikâtı altında gittikçe bu marazın kökleşerek gayr-i kâbil-i şifâ bir hâle gelmesi maznûndur.

Yusuf İzzettin Efendi Hazretleri'nin tesir-i marazla bı sûretle irtihâllerinden, padişâhımız efendimiz hazretlerine ve Erkân-ı Hânedân-ı Saltanat-ı Seniyyelerine karşı pek hakiki ve samimi bir hüsn-i ta'zim-i muhabbet-perverde etmekte bulunan millet için mütevellit olan teessür ve telehhüf gayri-kâbil-i tasvirdir.

Cenâb-ı Hak, padişâh-ı a'zam efendimiz hazretlerini tûl-ı ömrü ile ma'mer-i hânedân-ı celil-şânını her türlü âlâm ve ekdârdan masûn buyursun, dua-ı hâlisânesiyle "Servet-i Fünûn" hakpâ-yı meâl-i ihtivâyı hazret-i mülûkâneye arz-ı ta'riz eyler.

Tebliğ-i Resmî

Cenâb-ı Hak ömr ü afiyet-i şehriyâriyi müzdâd buyursun. Veliaht-ı Saltanat-ı Seniyye Yusuf İzzettin Efendi Hazretleri bir müddetten beri müptelâ oldukları hastalık tesiriyle bugün Zincirlikuyu'daki köşklerinin harem dairesindeki yatak odasında kabl-el zevâl saat yedi buçukta sol kolunun damarlarını kesmek suretiyle müntehiren irtihâl-i der-bekâ buyurmuşlardır. Müşâraleyhin vefâtı zât-ı şevket-simât hazret-i şehriyâri ile hükümet-i seniyelerince pek ziyâde mûcib-i teessür olmuştur.

Fi 19 Kanun-ı sâni 331

Müşaraleyhin vefâtı hakkında ettibbâ-yı marûfa tarafından tanzim olunan rapor sûretidir.

Veliaht-ı Saltanat-ı Seniyye Yusuf İzzettin Paşa Hazretleri, bu sabah Zincirlikuyu'daki köşklerinin harem dairesinde sol kolunun alt mirfakisinden intihâr kastıyla kendilerini cerh etmek ve mezkûr kolunun mühim damarlarını kat' etmelerinden dolayı husûle gelen nezf-i azimden vefât eylemiş olduklarını ve mufassal raporun der-dest-i tanzim bulunduğunu mübîn-i işbu rapor takdim kılındı.

Fi 19 Kanun-ı sâni sene 331

Sahrâ-yı Sıhhîye Müfettiş-i Umûmisi Süleyman Numan, Sıhhîye Müdür-i Umûmisi İsmet, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Reis-i Sânisi Muallim Doktor Besim Ömer,

Hudut Sıhhîye Müdür-i Umûmiyesi Kâsım İzzettin, Tıp Fakültesi Reis-i Muallimi Ziya Nuri, Hilâl-i Ahmer Askeri Murahhası Mirliva İbrahim mütekâidin-i etibbâ-yı askeriyeden Operatör Hâzım, Tıp Fakültesi muallimlerinden ve müşâraleyh hazretlerinin etibbâ-yı husûsilerinden Celal İsmail, Tıp Fakültesi muallimleinden ve müşâraleyh hazretlerinin etibbâ-yı husûsilerinden Bahattin Şâkir, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Reis-i Sânisi Muallim Akil Muhtar, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Kâtib-i Umûmisi Doktor Adnan, Haydarpaşa Hastahânesi ser tabibi ve müşâraleyh hazretlerinin tabib-i husûsisi Ahmet Hilmi, Bahriye Hastahânesi ser tabibi Necmettin Arif, Etfâl Hastahânesi etibbâs_ından Ali Rıfat, Polis Müdüriyet-i Umûmisi ser tabibi Halit Recep, etibbâ-yı Bahriye'den mütekait Mehmet Ali.

Mufassal Rapor Sûreti

Kânun-ı sâni'nin on dördüncü Salı günü Dersaadet İstinâf Müddeî-yi Umûmiliğinden vukû' bulan davet üzerine zirde vâzı-ül imza etibbâ Zincirlikuyu'da Veliaht-ı Saltanat Yusuf İzzettin Efendi Hazretleri'nin ikâmet buyurmakta oldukları köşke bil-azime-i müşâraleyh hazretleri yevm-i mezkûr sabahı yatak odalarında müntehiren vefât ettikleri cihetle muayenesinin icrâsına lüzûm gösterilmiş ve Usûl-ı Muhâkemât-ı Cezâiye Kanunu'nun madde-i mahsûsa hükmüne tevfiken ale'l-usûl-i resm-i tahlif Bâlâ Cezâ Baş Müddeî-yi Umûmisi ve Bidâyet Mahkemesi Müddeî-yi Umûmisi Semih ve Beyoğlu mustandık azasından Sami Beyler hazır oldukları halde müştereken muayene ibtidâr olmuştur.

Zincirlikuyu Harem Dairesi üst katında hamam ittisâlindeki yatak odasında bidâyeten boş ve sol cihetinde ve duvara muttasıl olduğu halde müehheren berây-ı müdâvât pencere kenarına çekilmiş karyola içinde müşâraleyh hazretlerinin avuçları yumulmuş etrâf-ı ulviye kısmen mün'ataf ve nâhiye-i mirfâkiyeler ve üzerinde ve bilhassa parmaklar ve tırnaklar arasında mütehassir kanla bulaşık ve etrâf-ı süfliyeden sağ bacak kısmen mün'ataf sol bacak münbasiten karyolanın sol cihetinde bulunan iskemle üzerinde olmak üzere yatağa münharifen ıztıca'-ı zuhrunda yatmakta oldukları görüldü. Bu vaziyetin ilk müdavât için celbedilen etibbâ tarafından esnâ-yı tedâvide verilmiş olduğu lede-l-tahkik anlaşıldı. Na'şın üzerinde içinde hilâlî bir gömlek ve sol tarafı daha mebzûlen kanlarla lekeli bir fanila don bulunmakta olup üstündeki gömlek en ziyâde ortadaki nispeten daha az için

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

hilâlî gömlek daha az ve gömleklerin en ziyâde ön, sol ve arka kısımları kanla ve alakâtla bulaşmıştı. Çenesi bir tülbentle bağlı ve bacakları ilk yetişen etibbâ tarafından kanın merkeze sevki amacıyla sargı ile sarılmış ve keza sol kolun fanila ve gömleği sıvanmış ve mirfak hüdasından bir sargı ile bağlanmış olduğu görülmekteydi. Yatağın ayak ucunda toplanmış ve baş taraf ile iç yüzü ev'iyeden fışkırmış olduğu anlaşılacak tarzda yer yer leke bir yorgan ve na'şın altında bir battaniyeye sarılmış bir yatak çarşafıyla şilteli bir somya görülüyordu ki çarşafa aleyhlerinin tesâdüf ettiği kısımdan maada na'şın etrâfında ve bilhassa sol tarafta sol kolun şeklini gösterecek tarzda kanlı ve kan pıhtılarıyla mülemmâ idi. Bu kan çarşaftan altındaki battaniyeye ve oradan somyaya kadar nüfûz etmişti. Na'ş teberrüd etmiş ve vech-i hasıf alt çene birkaç günden beri tıraş olunmadığı anlaşılacak derecede uzamış bir sakal ile mestûr, Sağ göz kapalı ve sol göz yarım kapalı bir halde görülüyordu. Fekk-i esfel ve etrâf-ı ulviye ve sufliyede hamel-i za'fiyetin gereği gibi başladığı ve kısm-ı halak-ı re'ste ve nahiye-i zahiriyenin aksâm-ı cenbiyelerinde meyh-i âsârı iptida ettiği meşhut olmuştur. vücudun hiçbir noktasında ve alim-i cebriyeyi gösterir hiçbir alâmet görülmediği gibi fanilâ, don ve gömlek üzerinde hiçbir kesik ve yırtık bulunamamıştır.

Sargı kaldırılıp sol kol muayene edildikte tenîye-i mirfakiye hizâsında vahşiden insiye ve cüz'ice esfelden 'âliye müteveccih ve zenbi-i vahşide ve ve şiftân-ı cerhiye yek diğerine bittakrip edildikte on santimetre tûl ve kol gerilerek en geniş noktasında ölçüldükte üç santimetre arz-ı irae eden ve keskin bir alet-i katıa ile husûle getirildiğinde hiç şüphe olmayan taze bir cerhe meşhûd olmuştur ki bu yaranın zaviyeleri, had, haffeleri muntazam ve yalnız haffe-i sufliyede ve tesennüm-i vasatiye yakın bir nokta ile haff-ı ulviye zaviye-i insiyeye kurbunda bir kertik mevcût olup gavr-ı amîk itibariyle iki kısma münkâsım ve kısm-ı vahşisi az amîk ve kısmen cilt ve kısmen nesc-i hücrevi-i taht'ül-ciltte münhasır ve aletin ensiciye mâilen tevcihinden mütehassıl olduğunu irae eder tarzda bulunduğu ve kısm-ı insisi cilt ve safâk u vetere münteşir ve adale-i müdevverenin semekine kadar nafîz ü amîk olup bu sûretle verid-i kâidevî, şiryân-ı uzvî verid-i uzvi tamamen maktu' olduğu ve cerihanın gavr u hifâları kan alakâtını muhtevî bulunduğu görülmüştür.

Sâlif'üz-zikr meşhûdâtımız ve cerhenin şekl ü evsâf u vâziyetine nazaran intiharen vefât ettiği istintaç olunan ve veliâht-ı müşâraleyh hazretlerinin cünûn-ı gayr-ı mantıka envainden zu-kesb'ül-eşkâl ve bazen intikâz ve bazen tehyicât-ı rûhiye havf-ı emrâz ve fikr-i intihâr ile müterâfik hezeyân-ı i'tisâfa müptelâ bulunduğu aramızda bulunan etibbâ-yı husûsiler tarafından beyân olunduğu gib birkaç sene mukaddem berây-ı tedâvi Viyana'ya azimetlerinden *Profesör Schilezenger* ve *Doktor Konrid* taraflarından dahi bu cihetin musaddık olduğu ve kendisinde fikr-i teşebbüs-i intihârın mevcût bulunduğu ahvâl-ı sabıka-ı maraziyesi tetkik ve taharri edildiği sırada anlaşılmıştır.

Netice

Binaenaleyh:

Veliaht Yusuf İzzettin Efendi sol tenîye-i mirfâkiyesinde meşhûdumuz olan cerhe-i katı'anın müehhiren cihet-i adliyeden irae olunan Loflar markali ustura ile kendi taraflarından ikâ' edilmiş olması kaviyyen meczûm olduuğu,

Sebeb-i mevtin vücûdun büyük damarlarından madûd olan rapor metninde mezkûr-ı ev'iyenin kat'ından münbaisve âsaârı her tarafta neşhûd-ı taraf-ı azim olduğu,

Ve şu intihâra saik olan sebeb-i âsli veliaht-ı müşâraleyh hazretlerinin müptelâ oldukları cinnet-i istihâlenin sabit olmakla işbu rapor üç nüsha olarak taktim ve tanzim olunmuştur. 19 Kânûn-i sâni 331.

Sahrâ-yı Sıhhîye Müfettiş-i Umûmisi Muallim Mirliva Süleyman Numan, Sıhhîye Müdür-i Umûmisi Muallim Esat, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Reis-i Sânisi Muallim Doktor Besim Ömer, Hudut Sıhhîye Müdür-i Umûmiyesi Kâsım İzzettin, Tıp Fakültesi Reis-i Muallimi Ziya Nuri, Tıp Fakültesi muallimlerinden ve müşâraleyh hazretlerinin etibbâ-yı husûsilerinden Bahattin Şâkir, Hilâl-i Ahmer Askeri Murahhası Mirliva İbrahim, mütekâidin-i etibbâ-yı askeriyeden Operatör Hâzım, Tıp Fakültesi muallimlerinden Operatör Orhan Abdi, Tıp Fakültesi muallimlerinden ve müşâraleyh hazretlerinin etibbâ-yı husûsilerinden Celal İsmail, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Reis-i Sânisi Muallim Akil Muhtar, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Kâtib-i Umûmisi Doktor Adnan, Haydarpaşa Hastahânesi ser tabibi ve müşâraleyh

hazretlerinin tabib-i husûsisi Miralay Hilmi, etibbâ-yı Bahriyeden mütekait Miralay Mehmet Ali, Bahriye Hastahânesi ser tabibi Miralay Hakkı Şinasi, Gurabâ-yı Müslimin Hastahânesi ser tabibi Necmettin Arif, Sıhhiye Müdüriyet-i Umûmiyesi Tababet-i Adliye Şubesi Müdürü Veliddin, Etfâl Hastahânesi operatörü Nuri Raif, Polis Müdüriyet-i Umûmisi ser tabibi Halit, Etfâl Hastahânesi etibbâsından Ali Rıfat.

Cenaze Merâsimi

Merhûm ve mağfûr-ı müşâralyehin na'ş-ı gufrân-ı nakşları, Çarşamba günü (20 Kânûn-ı sâni 1331) son ikâmetgâh-ı necâbet-penâhîleri Zincirlikuyu'daki köşklerinde gusl ü techiz olunarak tabut, Ka'be örtüsü ve Osmanlı sancağı ile ihâta olunmuş, üstüne kemerler bağlanmış ve merhûm-ı müşâraleyhin haiz oldukları rütbe-i müşir alâmet-i fârikası olarak askerî kalpakları tabutun baş taraflarına konulmuş ve bendegânı ve müezzizân-ı hazret-i şehriyârî ve asâkir-i şâhâne tarafından Dolmabahçe Sahilsaray-ı hümâyunu ittisâlindeki daire-i necâbet-penâhîlerine bil-ikmâl ihtirâm-ı isâl edilmiştir.

Buradan istimbotla ve ihtifâlât-ı kâmile ile Gülhâne Parkı Rıhtımı'na nakledilmiş ve burada cenaze alayı tertip olunmuştur.

Cenâzenin en önünde bir süvari bölüğü ile bir batarya top, Bahriye Silah-endâz Bölüğü, bir takım piyade askeri, Müezzinân-ı Şehriyârî ve Enderûn-ı Hümâyun efendileri bulunmakta ve meşâyih ve dervişân-ı tehlilât tekbirât ile ilerlemekteydi. Müteakiben dar'ül-maada ağası, Hazine-i Hassa müdür-i umûmisi, Hazine-i Hümâyun kethüdası, musiki ve hademe-i hümayun kumandanı ve bunlardan sonra da buhurdanları hâmil olan Enderûn-ı Hümayundan iki efendi bulunmakta ve ufak bir mesafe ile ayrılmış Hazine-i Hümayun memurları, Enderûn-ı Hümâyun hademesi, harem ağaları, zülüflü ve yakalı baltacıları ile mutat olan mağfûr-ı müşâraleyhin na'şlarını hâmil olan ve vasiyetleri mûcibince elmas kemerlerle tezyin ve Osmanlı bayrağına bürünmüş olan tabut-ı eyâdi-i ihtirâm üzerinden yavaş yavaş ilerlemekteydi. Tabutun arkasında da polisler bir zincir teşkil etmekte ve önde teşrifât müdürü, olduğu hâlde Şehzâde *Vahdettin*, *Mecit*, *Selim*, *Seyfettin*, *Ömer Hilmi*, *Abdulkâdir*, *Osman Fuat* Efendilerle, damatlar hazrâtı ve zât-ı hazret-i padişâhî nâmına ser kâtip *Fuat Bey*, ser yaver *Salih Paşa*, karin-i sâni *Nüzhet Bey*,

Maiyet-i Seniyye Bölüğü kumandanı ve ser esvâbı bulunmakta idi. Bunları müteakiben teşrifât müdür muavini ve vükelâ, Meclis-i Ayân u Mebusân reisleri hazrâtı ve süferâ ilerlemekte ve erkân u ümerâ-yı askeriye cumalık üniformalarını ve sefâret ateşemiliterleri elbise-i resmîlerini lâbis olarak takip eylemekteydi. Bunlardan sonra da sol tarafta ekâbir ü ricâl-i mülkiye olduğu halde cemiyetler ve matbuât erkânı, müessesât-ı maliye ve nafıa müdürleri ve zevât-ı sâire bulunmaktaydı.

Bu suretle teşkil eden cenaze alayı tabutu tevkirât ile tabutu Ayasofya Cami-i Şerifine isâl eylemiş ve Şeyhülislâm Hayri Efendi Hazretleri hazır olan cemaâte bizzât imâmet eyledikten sonra cenaze yine yukarıdaki tertip veçhile kaldırılarak Sultan Ahmet, *Divanyolu* târikiyle *Sultan Mahmut Türbesi* dâhilinde vâlid-i muhteremleri cennet-mekân Abdülaziz Han Hazretlerinin yanlarında ihsâr edilen makbereye vedia-ı hâk-ı gufrân kılınmıştır.

(c.50, nu.1285, 21 Kânûn-ı sâni 1331, s.131-133.)

6.2.11. ALMANYA BAŞVEKİLİ BETHMANN HOLLWEG

Harb-i Umûmî esnâsında yalnız Avrupa'da değil, bütün dünyada tanınmış bulunan tarihte böyle bir haile-i azime emsâlsiz olmasıyla, şu Harb-i Cihân, geçen, bu ve gelecek asırların mühim bir hâdise-i tarihiye bulunmasıyla, bu vâkıa-ı azimeye dâima nâmı merbût kalacak mümtaz simâlardan biri de Almanya Başvekili *Bethmann Hollweg*'dir.

Alman milleti, diğer bütün milletler, istikbâlen Avrupa Harb-i Umûmîsi'ni der-hâtır ettikleri zaman, bu zâtın ismini yâd edeceklerdir.

Harb-i Umûmî'nin menşe ve sûret-i zuhûruna dair , harp esnâsında hayli tetkikât icrâ edildi. Şüphe yok ki bade'l-harp milletler arasındaki muhasımât sükûn bulacağı gibi insanlara da huzûr fikr ü itidâli dem geleceği için bu tetkikât daha bitarafâne bir sûrette ancak temin ve tebyin-i hakikat, nisbet-i tarih emeliyle ikmâl olunacaktır.

Bugün ve yarın tarih ne kadar tetkikât-ı icrâ ederse etsin, Harb-i Umûmî'nin zuhûru esbâbını ve bütün hırs u şiddetiyle bunu teşvik eden veyahut bütün mevcûdiyetiyle vukûuna mâni olmak isteyen milletlerin miktarâtını ellerinde tutan

zevâtın asla müsamahakâr olmaksızın cedde-i tetkik ve tahlilden geçirsin, herhalde tarih muvacehesinde bu hâile-i azimenin mesuliyetinden kendisini vareste bulunduracak, Harb-i Umûmî esnâsında işgâl eylediği mevki-i mühime göre vazife-i insâniye ve milliyesini hakkıyla ifâ etmiş, nezahât u ciddiyet ve samimiyet-i ahlâk u alicenâbî nakısadâr olduğu teslim ettirecek olan zevâttan biri de Bethmann Hollweg'dir.

Umûmî Harbin zuhûruna sebep olmuş olamk, insâniyet ve medeniyete, tarih-i âleme pek büyük bir mesûliyet teşkil edeceği için muharip devletlerin hemen kâfisi evrâk u vesâik-i resmîlerini cem ederek kitaplar neşrettiler, mesûliyeti üzerlerinden atmaya sarf-ı mesâi eylediler.

Bu varak u vesâikten bahusus İngilizlerin Beyaz Kitaplarından bile muşikâfâne tetkikinden anlaşılıyor ki bu gâile-i uzmâdan insaniyet ve medeniyeti siyânet etmek için nâire-i harb u cidâl alınmak tehlikesini gösterdiği sıralarda en hâlisâne uğraşmış mehâmm-ı umuru, mikdarâtı, istikbâli üzerinde tesir-i azimi bulunan milletinin şân u şerefine, haysiyetine halel getirmemek şartıyla, bütün kudret ve vaktini sarf eylemiş olanlardan biri de Almanya Başvekili Von Bethmann Hollweg'dir.

Şayet bu noktanın tamamıyla izâhı ve hakikat-ı mahza derecesine isâli yine tarihe bırakılmak istenilse bile harbin zuhûrundan bugüne kadar muhtelif zamanlarda, muhtelif vesilelerle, Reichstag'da Alman ve Amerikalı gazetecilere mülâkat şeklinde Von Bethmann Hollweg'in irâd eylediği nutuklar dermeyân eylediği izâhlar, mülahazalar göz önüne getirilsin,; bunlarda hâkim olan ruh, zihniyet, nazar-ı dikkat ve mütalaaya alınsın, Von Bethmann Hollweg hakkında bir insan-ı kâmil olmak üzere bir hüküm verilmekte, gıll u gıştan, suiniyetten, maksad-ı hafîden, fikr-i ızrârdan hemen tenzih ve tecrit eylemekte tereddüt olunmaz.

Bethmann Hollweg, şüphe yok ki Avrupa'nın siyasî alemlerinde en büyük tabakaları teşkil eden, düvel-i muazzamının yüksek diplomasi heyetlerine dâhil bulunan zevât nezdinde tanınmış, bilinmiş; ruh u fikri de, mesleği de hassâtı ve fazileti de yine bu âlemlerde oldukça tetkik ve tahlil olunmuş bir zât idi; fakat harp esnâsındaki nutuklarıyla Almanya Başvekili, yalnız Almanya muhitinde değil, dost ve müttefik muhitlerin bütün efrâdına kendini tanıttırmış, dünyanın her medeni

köşesine sit ü sadâsını isâl eylediği gibi, hüviyet-i manevisini de bütün nazarlara tecelli ettirmiştir.

Nutuklarının en bâriz noktalarda, fikir ve rûha nüfûza müsait noktalarına bakarak, bitarafâne hükmeyleyebiliriz ki bu zât evvelen bir muhibb-i sulh ü müsâlemet, binaenaleyh bir muhibb-i insaniyettir.

Sulh ve müsâlemetten bilâperva bahsetmesi Harb-i Umûmî'nin ve beyhûde heder edilecek insan kanlarının mesûliyetini karşısında safvet-i vicdanını izhâr ederek huzûr-ı Hak'ta bundan teberriye çalışması Von Bethmann Hollweg'in müsâmelet ve insaniyetperver bir zât olduğunda şüphe bırakmıyor.

Bununla beraber bu muhibb-i müsâmelet ü insaniyet, milletini vakâr u haysiyetine de yine böyle pek metim bir muhabbet ve fedâkârî ile merbût olduğunu yine bütün akvâl u ef'âli ile şu Harb-i Umûmî sırasında izhâr u ispat etmiştir.

Bunlardan başka Von Bethmann Hollweg, nutuklarında bütün diplomatlara değil belki bütün insanlara numûne-i ahlâk numûne-i emsâl olmak derecesinde yüksek bir fazilete mütârin mukarrin bir samimiyet ve hâlisiyet göstermiştir. Lisanından sadr olan ayniyle kalbinde ve fikrindeki intibaâta mutabık olduğundan dostları zerre tereddüt etmeyeceği gibi biraz munsıf düşmanların bile bunu teslim ü tasdik etmeleri lâzım gelir; çünkü kendisinde azıcık olsun hakikatperestlik bulunan bir kişi başka türlü hareket edemez.

Şu halde Almanya Başvekili Von Bethmann Hollweg'in, bir insan-ı kâmil sıfatıyla, fikir ve rûhu cihetiyle akvâl u ef'âlinden istidlâlât üzerine hakkında söylenebilecek söz birkaç kelime ile hülâsa olunabilir:

Bu zât-ı muhterem, medeniyetin heyet-i umûmiyesi itibariyle bir muhibb-i müsâlemet ve millet-i muazzamasının heyet-i umûmiyesi itibariyle muhibb-i vakâr u haysiyet, insaniyetin heyet-i umûmiyesi itibariyle muhibb-i hâlisiyet ü samimiyettir.

(c.51, nu.1306, 16 Haziran 1332, s.62)

6.2.13. İSMAİL PAŞA HAZRETLERİ

Merhûm u mağfûr *İsmail Paşa*, Şevval 1260 tarihinde Bursa'da Muratsâni Mahallesi'nde, *Bahrî Dede Dergâhı*'nın postnişini *Şârizâde Şeyh'ül-Hâc Arif Efendi*'nin soyundan tevellüt etmiştir.

5 Ağustos 1270'de Bursa Mekteb-i İdadîsine kayıt, 10 Teşrin-i evvel 1276'da Mekteb-i Harbiye-i Şâhâne'ye nakil ve burada ikmâl-i tahsil eyleyip, sınıfında dokuzuncu olarak 2 Kânun-ı sâni 1280 tarihinde şahadetnâme almıştır. Uhdesine mülâzım-ı sânilik tevcihiyle Hassa Ordusu Zihâf İkinci Alayı'nın Birinci Taburu'na tayin kılınmıştır.

Bilistihkâk alay-ı mezkûr taburlarda terfî' ederek Mart 1285'te yüzbaşı nasb olunup bu müddette Dersaadet'te *Mecidiye Kışlası* ile Bâb-ı Seraskeri Tamir ve İnşâat Cedidesi'ne tabur ve alay vekilharçlığıyla tabur kâtibi muavinliğinde ve kumanda küttâbetinde ve *Balmumcu Çiftliği* civarında icrâ edilen manevrada ve *Kozan Dağı* ıslâhâtında ve tahrir-i nüfûs memuriyetinde ve Avusturya ve Prusya Devletlerinin [صادوا] **Sadua** Muharebeleri'nde, *Silistre*'de Serdâr-ı Ekrem *Ömer Paşa* maiyetinde mütehaşşid *Şumnu* ve Silistre'de ve *Girit* iğtişâşında *Rumeli, Yenişehir* kenarında müctemi' orduda bulunarak eşkıya takibinde istihdâm ve Prusya Kralı ile Fransa Kraliçesi'nin Şüveyş Kanalı resm-i küşâdında bulunmak üzere Dersaadet'e teşriflerinde Boğaz'da içtimâ eyleyen ordugâhta bulunup Hünkar İskelesi'nde resm-i istikbâle memûr edilmiş, sonra da İtalya devletinin *Tunus* Eyalet-i Mümtazesine tecâvüzâtta bulunmasına karşı *Ahmet Eyüp Paşa* maiyetiyle Trablusgarp'ta bulunarak fıkra-ı meclis küttabetini ifâ eylemiştir. 29 Ağustos 1304 tarihinde Yirmi Yedinci Liva Kumandanlığı'na terfi ederek *Sinâ*'ya gitmiş. Merkez kumandanlığı ile İnşâat ve Divan-ı Harp daimi ve husûsi riyâsetlerinde bulunmuş ve Üç Yüz Yedi senesi evâsıtında *İmam Hamiddin*'in doksan bin urbânı Safâniya Muhasarası'nda Yemen Vilayet Valiliği ile Yedinci Ordu Kumandanlığı Vekâletinde bulunmuştur.

Müteakıben *Balıkesir Livası* Kumandanlığına naklolunmuş ve Yunan Muharebesi'ne Fırka Kumandanlığı Vekâletiyle iştirâk etmiştir. Domkeye muvasalatında müceddiden teşkil edeilen Yedinci Mavzerli Fırka kumandanlığı vekâletinde bulunarak hitâm-ı muharebede *Bandırma*'ya avdet ve Fırka Kumandanlığı fırka kumandanlığı vekâleti ifâ eylemiştir.1315'te tebdilen İkinci Rütbe-i Mecidiye nişanıyla Yunan madalyasına nâil olmuştur.

22 Şubat sene 319'da Dersaadet'e gelerek *Medine-i Münevvere*'ye azimet ve tahkikâtlerinin ikmâlinde 11 ağustos sene 1320 tarihinde uhdesine feriklik rütbesi

tevcih ve tebdilen birinci rütbeden mecidiye nişân-ı zi-şânıyla taltif buyrulmuştur. İlan-ı Meşrutiyet üzerine mezûnen Dersaadet'e celp ederek müddet-i mezûniyette Birinci Ordu açıklarına ihrâz ve tekaüt edilmiştir.

Paşâ-yı müşâraleyh müddet-i askeriyesi günü gününe elli bir seneyye bâliğ olmaktadır. Bunlara muhârebât ile bilâd-ı *Hicâziye* ve *Trablusgarp* muharebâtları zammolunduğunda altmış seneye vâsıl oluyor. Hayat-ı askeriyesinde sadâkât ve istikâmetiyle mütemeyyiz, mâfevkini nazar-ı tevcihini celbe muvaffak olmuş ve her vakit bir rütbe-i mâfevk hidmetleerde istihdâm olunarak ibrâz-ı liyâkât eylemişti.

(c.51, nu.1326,, 10 Teşrin-i sânî 1332, s.313)

6.2.13. FELDMAREŞAL VON MACKENSEN

Mackensen'in Ailesi ve Ebeveyni

Almanya İmparatoru II. Wilhelm tarafından Zât-ı Hazret-i Padişâhî'ye Prusya Feldmareşalliği asası isâl ve tevdi' memûriyetiyle Dersaadet'e i'zâm edilmiş ve beş gün şehrimizde kalarak vadet etmiş olan Feldmareşal Von Mackensen, şu Cihan Harbi'nde Alman, Avusturya ve Bulgaristan'da büyük bir iştihâr kazanmış olduğu gibi muhitimizde de mazhar-ı takdir ü ihtirâmdır.

Macaristan ovalarına akmak isteyen Rusları, Karpatlardan def ü tard eden bu kumandana Avusturya ve Macaristan ordularında bir hiss-i hürmet ve muhabbet-perverde edilmektedir. Sırbistan harekât-ı askeriyesini idare ederek Sırbistan'ı baştan başa istilâ eden ve Şark yolunu açan Feldmareşal Von Mackensen, Şark yolunun küşadı halen ve istikbâlen en mühim hadisâttan bulunmasıyla, nâmını bu itibariyle Şark tarihine de geçirmiştir.

Feldmareşal Von Mackensen, birkaç asırdan beri silsilesi mazbut bir aileye mensup olup Pederi *Roudolph Auguste Kristan Ludwig Mackensen*, 1817'de tevellüt etmiş, 1890'da vefât etmiştir. Prusya Müşavir-i İktisâdisi unvanını haiz idi. Validesi, *Saksonya*'nın muhterem bir ailesine mensup *Mari Loizza Reinen*, 1826'da tevellüt etmiş, peder ve validesinin izdivâcı 1848'de vukû bulmuştur. Validesi elyevm berhayattır.

Bu muhterem kumandanın pederi ziraat ve iktisâdiyât ile meşgûl olmuştur.

Feldmareşal Antone Ludwig Frederick Auguste Mackensen, Leipzig'de 2 Kanûn-ı evvel 1849'da dünyaya gelmiştir. Ebeveyninin ilk oğludur. Dünyaya geldiği zaman pederine ahbâsından *Kont Wilkenburg* gönderdiği tebrikâtnâmede: "Bu çocuğun da babası gibi hakikatperest, gayûr ve alicenâp bir adam olmasını temenni ederim." demişti. Diğer bir tebrikâtnâmede şöyle denilmiştir: "Tıfl-ı nevzât, evvelâ Cenâb-ı Hakkın indinde ve sâniyen bütün iyi insanlar nezdinde makbûl bir adam olsun."

Mackensen, pederinden ziraat merakını tevârüs ederek sıhhat ve kuvveti tezyit eden ziraatla iştigâl etmek istemişti. Aynı zamanda pederi son derece hakikatperest, pek açık kalpli ve meftûn-ı samimiyet bir zât olduğu gibi oğlu da bu hasletleri kendisine cem etmişti.

Mackensen'in Çocukluğu

Avân-ı tufûliyeti ebeveynini yanında geçmiş, kendisine terbiye-i diniye verilmiştir. Çocukluk zamanında hayat-ı zârîâne yaşamış olmakla beraber askerliğe heves göstermiş, bir sopayı tüfek yaparak kendi kendisine ve arkadaşlarıyla asker oyunları oynamaktan lezzet almıştır. Tahsil-i iptidaiye *Walenberg* kurbunda bir köy mektebinde başlamıştır. Mektep arkadaşlarının ve köy çocuklarının takdir ve muhabbetini kazanarak, Pazar günleri asker oyunları oynarken, "Macks Auguste" diye çağırdıkları küçük Mackensen'i kendilerine "General" intihâp etmeye başlamışlardı.

Bu defâ Karpatlar Muharebâtı'nda Avusturya ve Macaristan orduları efrâdı arasında Von Mackensen, "Mareşal, ileri arş" lakabıyla yâd edilmiş ve bütün asker arasına bu isim yayılmıştır.

On yaşına girince 1859'da küçük Mackensen, *Torgau Gymnasium Mektebi*'ne verilmiştir. Torgau tarihi bir mevki olduğu ve bilhassa bir tarih-i askerisi bulunduğu için küçük Auguste buradaki mektepte tahsildeyken şehri gezerek, tarihi de tetkik etmiştir. Bilhassa refikâsı arasında tarih ile riyaziyatta mümtâz bulunmuştur.

1865'te küçük Auguste, *Halle* şehrine giderek, orada küçük biraderi *Victor* ile *Real Gymnasium Mektebi*'ne dâhil olmuştur. Daha bu sırada Mackensen ailesi

kendilerince büyük oğulları Auguste'ü çiftçi, küçük oğulları Victor'u asker yapmayı düşünüyorlardı, Auguste'ün askerliğe meyyâlini fark etmiyorlardı.

Askerlik Hayatının Başlangıcı

Auguste, yirmi yaşına girince bir senelik hidmet-i askeriyesini ifâ için 1869'da Pauzen'de, Lisa'da bulunan hussard alayına dâhil olmuştur. Ziraata merakı hâsıl etmiş ve pederinin delâletiyle ziraatta hayli malûmât iktisap etmiş olduktan başka umûr-ı ziraiye ile ülfeti kendisini süvariliğe heves ettirmiştir. Burada küçük zabitliği ihrâz ettirdiği gibi 1870-71 Muharebesi'ne iştirak etmiş, 3 Kânûn-ı evvel 1870'de mülâzım-ı sâni olmuştur.

Bade'l-harp biraz istirahattan sonra Halle Ziraat Mekteb-i Alisinde fünûn-ı zirâiye ile iktisâdiyât tahsili için buraya gitmiştir.

Auguste Mackensen, hiçbir sûretle askerliğe meyil ve irtibâtını kesmemiş olmasıyla elinde bulunan mülâzım-ı sâni vesikâsıyla 1873 Mayıs'ında alayına müracaat ederek yine askerliğe dâhil olmuştur.

Auguste Mackensen, *Gönigsberg*'de 9 Temmuz 1878'de mülâzım-ı evvel olmuştur. Bu genç süvari zâbiti, pek iyi hayvana bindiğinden askeri at yarışlarında mükâfatlar kazanmıştı.

Mackensen'in İzdivâcı, Hayat-ı Askeriyesi

Gönigsberg'de, en büyük memurlarda *Von Hoven*'in ailesiyle aşinâlık hâsıl ederek ziyâretlerine devam etmeye başlamış, ailenin kızı *Doratia Von Hoven* ile aralarında bir incizâb ve muhabbet hâsıl olmasıyla, (Doratia 15 Ağustos 1854'te Berlin'de tevellüt etmişti.) İki genç ailelerinin muvafakatiyle izdivaca karar vermesiyle düğünleri 12 Teşrin-i sâni 1879'da Gönigsberg'de icrâ edilmiştir.

İzdivâcı üzerine Mülazım-ı evvel Mackensen'in saadet ve rahatı Erkân-ı Harbiye'ye kabul edilmesiyle daha ziyâde artmıştır. Erkân-ı Harbiye'de Rusya şubesine memur edilmiştir. Üç sene Harbiye Akademisi'nde bulunmaksızın bu mevkii ihrâz etmek, Erkân-ı Harbiye'ye dâhil olmak müşkülken Mackensen kudret ve liyâkatiyle bunu kazanmış, hatta ozaman memur olduğu şubenin reisi *General Von Haselgench* zabiti liyâkat-ı şahsiyesiyle iktisâp ettiği bu mevkiden dolayı tebrik

etmiştir. Erkân-ı Harbiye'de yüzbaşı nasbedilmiş, yine bu sene içinde doğrudan doğruya Erkân-ı Harbiye zâbitânı miyânına dâhil olmuştur.

Auguste Mackensen, henüz Torgau Mektebi'nde bulunduğu zamandan beri *Büyük Frederick*'in menâkıb-ı askeriyesine ve Yedi Sene Muharebâtı'na merak sarmış olmasıyla bu husûsta tetkikâtta bulunmuş Berlin'de mahremâta evrâk ve vesâik-i askeriye mütalaa etmiş, tarih-i askeriye hakkında vâsı' malûmât iktisâp etmiştir.

Alman Erkân-ı Harbiye'sine mensûp Yüzbaşı Mackensen, Yedinci Kolorduya tayin edilerek 1884 *Westfalya*'ya gönderilmiştir. Bir buçuk sene sonra *Dusseldorf*'ta On Dördüncü Fırka Erkân-ı Harbiye'sine tayin olunmuştur.[113]

Auguste Mackensen, 10 Teşrin-i evvel 1888'de Erkân-ı Harbiye'de binbaşılığa terfi olunmuştur.[114]

1889'da Mackensen'in babası vefât etmiş ve aileye matem vermiştir.

17 Şubat 1891'de Binbaşı Mackensen, Ordu Erkân-ı Harbiye Reisi *Kont Alferd Schliphen*'in ser-yâverliğine tayin edilmiş ve iki buçuk sene bu vazifeyi ifâ etmiştir. Binbaşı Mackensen, ilk defa olarak bu memuriyetinde iken imparatorla –bir manevra esnâsında- mülâkât etmiştir.

Binbaşı Mackensen, 1893'te yine kendisinin pek sevdiği ve merbût olduğu Hossard Alayına memur olarak *"Siyah Hossardlar"* unvanlı iki cilt kitap neşretmişti.

1894 senesinde, imparatorun yevm-i velâdetinde rütbesi kaymakamlığa terfi olunarak alay kumandanı olmuştur. Danzig'de hayat-ı askeriyesini geçirmeye başlamıştır.

---

113 Hayat-ı husûsiyesinde: 23 Nisan 1881'de Berlin'de bir kızı dünyaya gelmiştir. 1888'de vefât ederek Meç'te defnolunmuştur
26 Kânûn-ı sâni 1883'te erkek çocuğu doğmuş Hans Mackensen'dir. Fünûn-ı askeriyeye Bonn ve Strasbourg'ta Prens Auguste Wilhelm ile birlikte tahsil etmiştir. Ahiren seferberlik ilânında yüzbaşı olarak alayına iltihâk etmiştir. Sâlib-i Ahmer nişanı almıştır. Presin arzusu üzerine kendisine yâver olarak elyevm cephe-i harptedir.
10 Teşrin-i sâni 1886'da bir erkek çocuğu daha dünyaya gelmiştir. Manfred Mackensen elyevm Gönigsberg'de mutasarrıf maiyetinde müstahdemdir.

114 Mackensen'in 24 Eylül 1889'da bir erkek çocuğu daha dünyaya gelmiştir. Eberhard Mackensen harbin ilânında Fransızca tahsili için Lozan'da bulunmaktayken vaktiyle pederinin bulunduğu Hoser Alayına mülqzım-ı evvel ve Alay Yaveri olarak iltihâk etmiş, Sâlib-i Ahmer nişanını almıştır.

Danzig'de faal bir hayat-ı askeriye yaşamakla beraber imparatorun ziyareti sırasında bilhassa hükümdârın tevcih ve muhabbetini de celp etmiştir.

1894'te Kaymakam Mackensen'in kumandası altında *Layeb Hussard Alayı* ile diğer alay imparator manevralarında On Yedinci Kolordunun bir livasıyla birlikte hareket etmek üzere tertibât yapılmıştı.

Auguste Mackensen, bu manevrada orduca şâyân-ı takdir bir sûrette hareket etmiştir ki 1895'te imparatorun fahri yaveri nasbedilmiştir .imparator, Layeb hussard alaylarını hiçbir zaman ziyâretten fârig olmadığı için bunun kumandanına da tevcihi tezyit ediyordu. Müteveffâ İmparator Büyük Wilhelm'in, yüzüncü sene-i devre-i velâdeti münâsebetiyle 1896'da Mackensen'in rütbesi miralaylığa terfi edildiği gibi İmparator İkinci Wilhelm'in yevm-i velâdetinin sene-i devriyesinde hidmet-i faaliye ile beraber yâverliğe tayin edilmesiyle Miralay Mackensen pek ziyâde bütün kalb-i rûhuyla merbût bulunduğu alayından ve Danzig'den infikâk etmeye mecbûr olmuştur.

17 Şubat 1897'de sevgili zevcesi Doris (Dorotia), kendisine güzel bir kız çocuğu ihdâ etti. Route tesmiye edildi. Mareşal Von Mackensen'in bu kerimesi elyevm berhayattır. Peder-i muhteremini Danzig'deki ikâmetgâhında bulunmaktadır.

Miralay Mackensen iki üç sene devam eden bu memuriyetinde birtakım seyahatler icrâsına muvaffak olduğu gibi Şarkı ve Filistin'i de ziyâret ederek makamât-ı mukaddeseyi de

1899'da imparatorun yevm-i sene-i devriyesinde bir liva kumandanlığına tayin olunmuştur.bu sırada birçok nişanlar da taltif edilmiş ve 18 Nisan 1900'de rütbesi mirlivalığa terfi edilmiştir.

General Von Mackensen bu defa hussard livasına kumandan olmuştur.

1903'te General Von Mackensen'in rütbesi ikinci ferikliğe terfi edildiği ve Yirmi Altıncı Fırka Kumandanlığına tayin olunduğu gibi yine bu sene içinde Prusya zâbitânından bir heyetin riyâsetinde olarak Rusya'da Sykrenvich şehrinde Rus Çarı'nın huzûruyla olan merâsim-i askeriyeye imparator tarafından i'zâm olunmuş, Çar ile mülâkât etmişti. General Mackensen, 1914'te muzaffer ordusuyla Sykrenvich'e dâhil olmuş ise de orada çardan ve ordusundan eser bulamamıştı.

Kânûn-ı evvel 1915'te General Mackensen ile çocukları derin bir acı hissetmişler, matemde olmuşlardır. General Mackensen'in ilk zevce-i mergûbesi Dorotia, bu tarihte irtihâl etmiştir.

On Yedinci Kolordu Kumandanı

Almanya'nın On Yedinci Kolordusu, 1891 teşkil edilmiş olup, General Von Lenzie, General Von Braunschawig'den sonra General Von Mackensen tayin edilmiştir.

General Von Mackensen, bu ordu kumandanı bulunduğu sırada Harb-i Umûmî zuhûra gelmiştir. Harb-i Umûmi'nin zuhûra gelmesini müteakip validesine yazmış olduğu mektupta General Von Mackensen, şu cümleyi de kaydetmişti.

"1870-71'de vatanımıza zuhûr olan Cenâb-ı Hakkın 44 sene sonra bize muavenet ve inâyeti diriğ edeceğini asla ve katiyen akl u hayâlimden geçirmem. Bu sebeple bu muharebenin neticesi bizim muvaffakiyetimiz ve muzafferiyetimiz olacağına imân-ı tamım vardır."

Cihan Harbi'nde Mareşal Von Mackensen

Feldmareşal Von Mackensen'in Cihan Harbi'ne müteallik-i menâkıb ve harekât-ı askeriyesi, şimdiye kadar tarih-iharbin en şânlı sayfalarını tezyin edecek olan kahramanlıklardan müteşekkil olup muzafferiyât-ı nihaiyeye kadar bu metin, azimkâr, cesûr, muktedir ve mâhir kumandanın daha ne muvaffakiyetler edeceği tayin olunamaz;Binaenaleyh Feldmareşal Von Mackensen'in müteallik-i hayat-ı askeriyesi, bittabi bade'l-harp tetkik olunacaktır.

Ancak şöyle bir nazar-ı umûmi ile denilebilir ki, Hindenbourg'un Şarki Prusya'da Ruslara vurmuş olduğu darbelerde Tanberg muharebe-i meşhûresinde en müesser ve faal olmuş olan bir kumandan vadı ki o da bu muharebeye On Yedinci Kolordu başında iştirâk etmiş olan General Von Mackensen'di. Rusların Generel Kenen Kampf gibi bir kumandanına ve rusya'nın en mümtâz ordusu sayılan Nihmen Ordusu'yla çarpışmış, büyük bir muzafferiyet ihrâz etmiş Angerburg ile Gudlap arasında Mackensen, Ruslardan 500 zâbit 3.000 nefer esir etmiş, 114 top, 31 mitralyöz iğtinâm eylemişti. Rus üserâsı meyânında iki de fırka kumandanı vardı.

Muvaffakiyât-ı besâletkârânesi hakkında İmparator Wilhelm, bu şâyân-ı iftihâr kumandanını bu Harb-i Umûmî esnâsında bildefaât gâyet harr ve samimi telgrafla tebrik etmiş ve Dokuzuncu Ordu Kumandanlığına geçirmiştir.

17 Kânûn-ı evvel 1914'te İmparator Wilhelm, Mackensen'e çektiği telgrafnâmede: "Evvelâ Cenâb-ı Hakka hamd ü senâ ve sâniyen size ve kahraman askerlerinize teşekkür ederim..." demiş ve yine bu telgrafnâme ile General Von Mackensen'in rütbesini birinci ferikliğe terfi etmiştir.

16 Nisan 1915'te imparator tarafından General Von Mackensen 14. Ordu Başkumandanlığına tayin edilmesiyle Mackensen, 17 Nisan'da Hindenbourg'dan ve Dokuzuncu Ordusundan infikâk etmiştir.

Bundan sonra Galiçya'da Rusları uğrattıkları hezimetler malûmdur. Ez an Tarnof-Guriç mıntıkasında Rusların Radko Dimitriyef Ordusunu -25.000 kişi zayiâta 100.000'i esir olmak üzere- duçâr etmişti. O zaman imparator Mackensen'e bütün Alman vatanının teşekkürâtını ve hükümdârın minnetdârı ve şükrânını beyân eylemişti.

Lemberg'in Ruslardan istihsâli üzerine imparator, Mackensen'e çektiği telgrafnâmede muavenet-i rabbaniyeye şükrân-güzâr olarak General Von Mackensen'i feldmareşal tayin etmiştir.

(c.50, nu.1294, 24 Mart 1332, s.241-244)

6.3. HİLÂL-İ AHMER'LE İLGİLİ YAZILAR

6.3.1. HİLÂL-İ AHMER'İN SÜNNET DÜĞÜNÜ

Pazartesi, 24 Temmuz 1332 günü Hilâl-i Ahmer Hastahânesinde şehit ve asker evlâdına mahsûs olmak üzere dört yüz kişilik bir sünnet düğünü tertip ve icrâ edildi.

Çocuklar memleketimizin en marûf operatörlerinden *Hazım Paşa, Orhan, Selahattin, Halit Şâdi* ve *Rasim Ferit Bey*ler tarafından sünnet edildiler, bayraklarla ve elektrikle tezyin ve tenvîr edilmiş karyolalarına hasta bakıcı hanımefendiler tarafından nakil ve her türlü istirâhâtları temin edilmiştir. *Naciye Sultan* Aliyy'üş-şân

Hazretleri tarafından sûret-i mahsûsada keseler derûnunda oalrak gönderilen dokuz bin kuruşluk çil paralar mini minilere yegân yegân tevzi' edilmiştir.

Sinema hokkabâz ve kukla gibi muhtelif eğlencelerin iştirakiyle mini miniler sabaha kadar gayet hoş bir gece geçirmişlerdir. Hilâl-i Ahmer'in şimdiye kadar ifâ ettiği hidemât ve muavenât insaniyetperverâneye samimen şu hayırlı teşebbüsün parlak bir sûrette icrâsı için ihtiyâr ettiği fedâkârlık şâyeste-i takdir tahsindir.

(c.51, nu.1313, 4 Ağustos 1332, s.159-160)

6.3.2. HİLÂL-İ AHMER VE TARAF-I PADİŞÂHÎDEN NİŞÂNLAR

Hilâl-i Ahmer reis-i sânîsi Profesör Besim Ömer Paşa ile Hilâl-i Ahmer murahhası Doktor Hikmet Bey Avusturya Sâlib-i Ahmer Reisi Prens Liechten Stein'a taraf-ı Hazret-i Pâdişâhîden Avusturya Sâlib-i Ahmer erkânına ve hidemât-ı bergüzidede bulunan sâir zevâta itâ buyurulmuş olan nişânlar tevdi' etmişlerdir. Bu yolda takdir buyurulanlar meyânında Hariciye Nâzırı'nın zevce-i muhteremesini Baron Bouryan ile Prenses Olga Liechten Stein ve Prens Edward Liechten Stein bulunmaktadır.

Prens Liechten Stein, Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyetine yeniden Avusturya komitesinin ibrâz eylediği faaliyetin semeresi olrak 75.000 Kron tevdi' eylemiştir.

(c.50, nu.1321, 29 Eylül 1332, s.253)

6.3.3. HİLÂL-İ AHMER PULLARI, HİZMET-İ İNSANİYETKÂRÂNE VE ŞEFKAT-İ KÜSTERÂNE

"Hilâl-i Ahmer cemiyet-i muhteremesininhizmet-i insaniyetkârâne ve şefkat-i küsterânesi Balkan Muharebesi'nde ve bahusûs şu hâile-i azime-i harp esnâsında büyük ve küçük bütün efrâd-ı millet nazarında tecelli etmiştir. Bu gayur-ı mededres ve merhamet-sâz, inaniyetkâr müesseseye hiçbir Osmanlı ferdi tasavvur

olunamaz ki â'mak-ı kalbinde terye, saf, takdirkâr ve minnettâr bir his, bir hiss-i şükrân duymasın.

Hilâl-i Ahmer, yaralılarımızın, hastalarımızın,kardeşlerimizin evlâtlarımızın imdadına yetişmiş, zevceleri kurtararak birçok kadınlarımızı dul ve kimsesiz, çocukları yetim ve öksüz bırakmaktan, birçok aileleri sönüp perişan olmaktan siyanet etmiştir. Bunun milletin en müşfik ve fedâkâr bir vâlidesi hiss ü tehâlüküyle çalışmıştır.

Hilâl-i Ahmer'e medyûn-ı şükrânız, onun için daima bu saha-ı merhamet ve insaniyette kudret ve faaliyet temenni ediyoruz, ondan teselliler, ümitler, medetler bekliyoruz. Fakat bilelim ki Hilâl-i Ahmer'in istinâtgâhı, şule-i hayatı, gedâ-yı mevcûdiyeti, fütüvveti, insaniyetidir. Milletin bu hissiyât-ı hâlisâne ve âlicenâbâne ile gösterdiği ve göstereceği büyük ve küçük fedâkârlık Hilâl'i yaşatıyor ve yaşatacak. Hilâl-i Ahmer'in icraât-ı bergüzide, hayrât-ı bergüzidesiyle tezâhür ettirdiği âsâr-ı insaniyetkârâne cemiyet ve fütüvvet-i milliyenin Hilâl-i Ahmer ayine-i sâfında görülen tecelliyât ve in'ikâsâtıdır.

Hilâl-i Ahmer, yaralar sarıyor, dertler teskîn ediyor, teselliler veriyor, hayatlar kurtarıyor; bütün bu hidemât-ı hayriyenin membaını milletin âlicenâbında arıyor. Hilâl-i Ahmer, Osmanlı vatanında herhangi bir köşesinde âh u vâh işitse şule-i şefkatini hemen oraya tevcih eden, dest-i muavenetini yetiştiren zi-hayat bir temsil-i insaniyettir. Milletin beşeriyete, ulviyete, hamiyete ait şerefini vazifesini yaşatan odur; ancak millette onu yaşatmalıdır ki alicenâbını yaşatmış olsun.

Hilâl-i Ahmer Cemiyetini yaşatan, onu hidemâtında muvaffak eden muavenetler var. İaneler var. Âzâ-yı muhteremelerinin senevî temin ettiği varidât var; mürüvvet ve fütüvvetleri var, olsun kendileri pâyidâr olsun, Hilâl-i Ahmer Cemiyetine ehemmiyetli meblâğlar hibe buyuran sahâvetli, semâhatlı, hürmetli âli zevât var; fakat bir taraftan Hilâl-i Ahmer'in de pek çok masrafı var. Bu öyle bir müessese ki bütçesini tanzim eden hamiyet-i milliyedir; muavenet-i milliyedir, merhâmet-i milliyedir. Bu öyle bir müessese ki masrafı arttıkça saha-ı himmet ve hizmetinde ıstırabât o mertebe tehvin, âlâm ve ekdâr o derece tahfif edilmiş olur. Bu masrafı arttırabilecek Hilâl-i Ahmer'e milletin yardımıdır. Bu yardım ile tahsil edebilecek vâridattır.

Şeâir-i insaniyede fazâil-i ahlâkiyesine, secâyâ-yı ulviyesine her şeyden ziyâde mukayyed olan âsil ve necip milletin hiçbir ferdi, milletinin insaniyetini, ailicenâbını, rıfk u rahmını tecessüm ettiren bir müessese-i hayriyeye asla bigâne kalmak ve müessesenin hayat ve mevcûdiyetini bir kısım efrâda mahsur görmek istemez ve istemeyecektir. Her fert kudretine göre velev pek cüz'i olsun Hilâl-i Ahmer'e yardım etmezse vicdân-ı milliden uzak kalmış gibi vicdânında bir elem duymalıdır.

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, milletin her ferdinde bu fazileti gördüğü, bu hasletin mevcûduna kâni bulunduğu için hem kendi hidemât-ı hayriyesini tevsi' ve hem de bütün efrâd-ı milletin vicdânını tatmin için bir çare buldu. Kırk paralık, on paralık resimli, boyalı latif pullar yaptırdı.

[Bunların resimlerini bu sütunlarımızda müşâhede ediyorsunuz.]

Hilâl-i Ahmer Cemiyetine herkesin hatta on para muavenette bulunabilmesi teshil etti. Milletin a'mal-ı hissine ve if'âl-ı insaniyetkârânesine bütün efrâd-ı milleti teşrik etti. Bu pulları mektuplarına tezkirelerine –resmî posta pulları hâricinde mektup zarflarına yapıştıracak, kullanacak olanlar, hem vicdanlarını, hissiyât-ı vicdânlarını tatyib, hem de hem de bu cemiyet-i müşfike hakkında millettaşlarının cemiyet ve semâhatlarına ikâz ederek onları pek büyük bir emr-i hayra teşvik ve tergib etmiş olacaklar.

On para pek küçük bir meblâğdır. Damla damla göl olur. Küçük fedâkârlıkların mahsûlesi büyük küçük iânelerin yekûnu büyük olur.

Hilâl-i Ahmer pullarını kullanmak sûretiyle kendisini şefkat ve insaniyet-i milliyeden hâriç bırakmak milletimizin her ferdi için bir emel olacak, bunda şüphemiz yok. Hilâl-i Ahmer'in ulviyetini bu iânelerle ifâ edebileceği hizmetini göstermek hiçbir ferdi bu iâneye iştirâk lezzetinden mahrûm bırakmamaya çalışmakta matbûâta düşer.

(c.50, nu.1305, 9 Haziran 1332, s.52-53)

6.3.4. HİLÂL-İ AHMER

Hilâl-i Ahmer Dersaadet Kadınlar Merkezinden:

Osmanlı kadınlar Ramazan geldi. Bir ay sonrada bayram gelecek. Bu mübarek günlerde hele hepimiz yekdiğerimizi berhayat, zinde ve sağlam bir sıhhatten mütena'im olarak milletimiz için parlak bir zafer ve daimi bir saadet temennisiyla tebrik ve tes'id eylediğimiz bu demlerde vatan aşkıyla ruhumuzun müdafaası maksadıyla hasbelkader, düşen uzak memleketlerde ve elim bir mahrûmiyet içinde bulunan esirlerimizi ve hudut boylarında hastahânelerde yatan yaralılarımızı unutmayalım.

Bu seneki Ramazan'da reçel ve simide, bayramda esvâba ve süse vereceğimiz parayı esirlerimiz ve yaralılarımız için sarf edelim. Esirlerimize muhtaç oldukları eşyadan ibâret paketler gönderelim. Bu büyük bir vatanperverlik ve azîm bir hayırdır. Bunun için Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından ilân edildiği üzere üserâ komisyonuna elli beş kuruş kadar bir para tevdi edelim hemen İsviçre'de yaptırılmrkta olan asker ve üserâ hediye paketleri yola çıksın.

Hemşirelerimiz geçen sene Çanakkale'de mecrûh düşenler bayram hediyeleri göndermiştik. Bu senede uzak yerlerde hastahânelerde yatanları unutmamak borcumuzdur. Herkesin gücü yettiği kadar lâzım olan eşyayı, meselâ: mendil, havlu, çorap, sabun, şeker tedârik ederek *Sultan Mahmut Türbesi* karşısındaki Hilâl-i Ahmer Hanımlar Dar'ül-sanayisindeki Hilâl-i Ahmer Kadınlar Merkezine getirmesi kadınlığa layık vazâif-i vatanperverânenin en tatlılarındandır.

Asıl merhâmetli kadınlık esirleri hasta ve cefâkeş erkekleri baba ve akrabayı kardeşleri ve vatandaşları unutmamaktır.

(c.51, 1307, 23 Haziran 1332, s.88)

6.3.5. HUZÛR-I ŞÂHÂNEYE KÂBÛL, HİLÂL-İ AHMER HEYETİ

Hilâl-i Ahmer Cemiyetine ve mecrûhin ve gazi'ül Osmanî'nin emr-i tedâvisine muavenette bulunanlara ihdâ edilmek üzere tesis olunan Hilâl-i Ahmer madalyalarının kıymeti ilân olunmak ve taraf-ı taraf-ı eşref-i hazret-i

şehriyârîlerinden Ordu-yı Şâhâne gazilerine vâki olan iltâf ve inâyât adide-i melûkânelerinin bir hatırası olmak üzere Hilâl-i Ahmer altın madalyası cemiyet-i mezkûre merkez-i umûmisinden vâki olan istirhâm üzerine taraf-ı padişâhîlerinden lütfen kâbul buyurulmasından dolayı Hilâl-i Ahmer Reis-i Sânileri Muallim Doktor *Besim Ömer Paşa* ve Muallim Doktor *Akîl Muhtar* ve fahri muhasebeci *Hamit Bey* ile fahri veznedâr Keresteciyar Efendi huzûr-ı hilâfetpenâhide şeref-müsûle nâil olarak lütf ü inâyet-i hümâyûn-ı mülûkânelerinden dolayı ihtisasât-ı hmmmet ve şükrânlarını arz ve Hilâl-i Ahmer altın madalyalarının bir adedini takdim eylemişlerdir. Zât-ı Hazret-i Hilâfet-penâhî Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin hidemâtından lütfen beyân-ı memnûniyet buyurarak mezkûr madalyanın bu esnâda muhtelif harp cephelerinde çarpışan Ordu-yı Hümâyunlarının mecrûh ve gâzileri hakkında perverde buyurdukları şefkat-i şâhâne-i pederânenin hâtıra-ı mahsûsası olarak kemâl-i memnûniyetle ve daima muhafaza buyuracaklarını emir ve fermân buyurmuşlardır."

(c.50, nu.1276, 19 Teşrin-i sâni 1331, s.18-19)

6.3.6. HİLAL-İ AHMER MÜESSESÂTINA TECAVÜZ

Düşmanların Harekat-ı Denaetkaranesi

Harp Matbuat Karargahı'ndan vukû bulan bir tebliğden anlıyoruz ve evvelce de gerek resmi tebliğlerle ve gerek diğer vasıtalarla ve menbalarla kesb-i itla' edilmiş olan haberlerden biliyoruz ki hain ve deni ve düşmanlar, Çanakkale'de ta bidayet-i harpten beri hastanelere, Hilal-i Ahmer müessesâtına bomba atma ve bunları bombardıman etmek gibi her türlü uhud-ı beyn'el-milele ve kavâid-i insaniyete mugayir olarak, birtakım tecavüzât-ı denâetkârânede bulunmaktan fariğ olmamışlardır.

Düşmanların bu harekât u tecavüzâtı hakkında bir çok Beyn'el-milel Salib-i Ahmer Komitesi vuku bulan ihtarâta mukabil alınan cevaplarda düşmanların ya bir hakikât-ı beyhude olan vakıa-ı müessifeyi inkar ettikleri, yahut eser-i kaza olduğunu söylemek suretiyle itiraf-ı keyfiyet eyledikleri görülmüştü.

Bu defa ise yine hain ve denî düşmanlar, artık tevile zerre kadar tahammülü olmayacak bir surette *Kont Hohberg*'in taht-ı idaresinde bulunan ve üzerinde Hilal-i Ahmer işareti gayet büyük bir alâmet-i bitarafiyi haiz bir bayrak olan hastahâneyi,

evvela tayyare ile mevkiini tayin ettikten sonra tayyarenin verdiği işaret üzerine topa tutmuşlar, vahşetlerini, insaniyete mugayir hareketlerini tekrar etmişlerdir. Fevkalade bâd-i tesirü teessüf olarak bu esnada Beşinci Ordu-ı Hümayun Sıhhîye reis muavini Ragıp Bey'in zevce-i muhteremleri hanımefendi hastahânede hasta bakıcılık ile meşgul olduğu, mecruh gazilerimizin yaralarını sardığı bu müessese-i hayriyede fedakârâne ve şefkat-küsterane bir vazife-i mukaddese-i vataniye ifa eylediği sırada bed-nâm düşmanların mermilerine hedef olarak şehit düşmüş ve bu muhaderre-i müşfike ile iki nefer mecruh olmuştur. Şehide-i muazzezenin zevc-i muhteremine ifa-ı taziyet ederiz. Cânî, den-î düşmanlara da binlerce lanetler!

Kendilerine medeni namı veren bütün bitarafların ve hatta içlerinden hak ve insâfı bırakmayan birkaçının da teslim ve tasdik eyledikleri Osmanlı Alicenabına, Osmanlı merhamet ve şefkatine karşı böyle denaetleri ve her medeni insanın ekreh ve nefretle celp edeceğinde şüphe olmayan bu yolda vahşetleri bilvefaât icra eyleyen düşmanlar için artık hiçbir güne tevil kaldırmaz. Şu hadise-i müessife ilelebed bir yüz karası olacaktır, onların insaniyet düşmanlığına ahd-şikenliğine redaet-i ahlakiyesine bir delil teşkil edecektir. Osmanlı alicenabı, Osmanlı merhameti çok büyüktür. Fakat insaniyette sabır ve tahammülün de bir derecesi vardır. Bitaraf hükümetler, bitaraf beynelmilel müesseseler düşmanlarımızın bu vahşiyâne tecavüzlerine, kastî olduğunda katiyen şüphe kalmayan bu cinayetlerine artık bir nihayet verdirsinler!

(c.50, nu.1280, 17 Kânûn-ı evvel 1331, s.70)

6.3.7. HİLÂL-İ AHMER MENFAATİNE VİYANA'DA BİR MÜSAMERE

Viyana'da Hilâl-i Ahmer menfaatine olunan müsâmere-i musîkiyenin ne kadar parlak olduğunu telgraflar bildiriyor.

Bidâyet-i harpten beri dost ve müttefik devletlerde Osmanlı Hilâl-i Ahmer'i için hediyeler tedâriki, iâneler cem'i yolunda pek büyük bir şevk ve gayret gösterildiğini, dost ve müttefik hükümetlerin en büyük ricâli bu emr-i hayra iştirâkta bulunduğunu kemâl-i şükrân ile gördük ve göreceğiz.

Berlin'de bizzât Almanya İmparatoriçesi Hazretleri bile bu emr-i hayırda riyâset-i fahriyelerini diriğ buyurmamışlar, Almanya İmparatorlarının mahdûmları Prens Frederick'in refika-ı muhteremleri Prenses Hazretleri de bilfiil bununla meşgûl olmuştu.

Viyana'daki müşa'şa müsamere Saray-ı Hükümdârı erkânından ve heyet-i siyâsiye mensûbiyetinin, hükümet ekâbir-i memûriyetinin, Viyana'nın en asil ve kibar ailelerine mensûp birçok zevât-ı kirâmın isbât-ı vücût etmiş olduklarını öğreniyoruz.

Başvekil Kont Astrug, şanlı ve seci Osmanlı ordusunun menâkıb-ı kahramanâne ve evsâf u meziyât-ı mümtâzesini yâd ederek, bugün Osmanlı Hükümeti gâyet bâsiretkârâne ve müdürâne idare eden zevât-ı muhtereme hakkında takdirler, tahsinler bezl ederek bir nutuk irâd etmiş ne bununla merâsim-i iftitaha icrâ olunmuş, Devlet-i Osmanî'nin Viyana Sefir-i Kebiri *Hüseyin Hilmi Paşa* Hazretleri de gâyet samimi ve hararetli cümlelerle mukabelede bulunmuştur.

Başvekil Kont Astrug, nutkunda şöylece idare-i kelâm etmiştir:

Fevkâlâde müthiş ve azîm olan mücadele-i hâzıra esnâsında millet-i Osmanî'nin hakikat ve muadelet bihetini iltizâm edenlerin birinciliğini ihrâz eylemiştir. Bu millet-i necibe bizzât saha-ı harbe girmeksizin şerefte istikbâline ait teninâtı ihrâz-ı zafer eylemesi henüz meşkûr bulunan bir taraftan istimâ' ile iktifâ etmek istememiş, tarihin büyük imâlâthânesinde ağır çekiç darbeleri ile vâziyet-i âtiyesini bizzât imâl etmeyi merci' görmüştür. Bu hareket millet-i Osmanî'nin alicenâbını ve azm ü metânetini Hükümet-i Osmanî'nin zimâmdârânın ise nüfûz-ı nazarlarıyla bi-nâzir olan metânet-i ahlâkiyelerini mertebe-i aleniyete isâle kâfidir. Almanya ile bizim için bu muharebede Türkiye'nin vaziyeti en büyük ve en latif zaferlerimizden biri ve bir netice-i mes'ûde istihsâli için de kıymettar teminât makamına kâimdir. Biz hepimiz Osmanlı İmparatorluğu'nun Kafkasya dağları silsilesinde *Halife-i Raşit*'in payitahtı olan Bağdat havâlisinde ve ale'l-husûs asırlardan beri muhterem nigehbâni olduğu Avrupa kapılarında icrâ eylediği müthiş muharebâta ve bu sûretle sarf eylediği mesâi-i cengaverâneye hüsn-i minnet ve şükrân ile meşbû' olarak şâhit olduk. Türkiye bizim hissiyât-ı samimi ve

meveddetkârâmemizi çoktan ihrâz eylemiş bulunuyor.. Biz Osmanlıların hasâil-i güzidelerini çoktan takdir eylemiş olanlardanız. Zirâ bizzât bizim gâye-i milliyemiz o merâtibi iktisâba maz'ûf bulunuyor. Bizi Türkiye ile rabteden münâsebât-ı dostâne bugünkü mertebe-i meveddetkârânesine vusûl-ı menâfi' mütekâbilemizin bir âhenin tam dairesinde vücûd-pezir olmasından neş'ât ediyoruz.

Başvekil nutkun sonlarına doğru Osmanlılarla münâsebât ve revâbıt-ı mevcûdiyeyi bugünkü hâlinde muhafaza etmekle iktifâ olunamayarak tevsi' ve ta'miki emeli takip edildiğinden, Osmanlı millet-i necibesi yavruları tarafından esnâ-yı harpte gösterilen besâlet ve şecaâtin takdir ve tahsini ile de iktifâ olunamayarak Gelibolu ve Irak muhârebât-ı azîmesinde mecrûh düşen vatandaşların da tedâvi ve tesellisine de şitâbân olan cemiyetperverâne de takdirkârâne nazarlar atfı lâzım geldiğini söylemiştir. Osmanlı dostluğuna ne derece hürmet ve itibâr edildiğini izhâr ve ispat için vesile arandığını, Osmanlıların mühim ve müşkül umûruna iştirâke büyük bir kıymet verildiğini izâh eylemiş, pek ziyâde alkışlanmıştır.

Hüseyin Hilmi Paşa Hazretleri de şu zeminde mukâbele buyurmuşlardır.

Zât-ı âli asâlet-penâhilerinin hükümet ve ordu-yı Osman'i'ye ithâf buyurdukları samimi ve iltifâtkârâne cümlelerden dolayı arz-ı şükrân ve minnetdârîyi bir vecibe addeylerim. Avusturya-Macaristan Sâlib-i Ahmer Cemiyetinin teşebbüsâtından ve faaliyet-i cemilekârisinden âzâ-yı kirâma samimiyetle teşekkürâtımı arz eylerim Cemiyet-i müşâraleyhinin eser-i tertipgerdesi olan bu mutantan ve mükellef müsâmerede hâzırûn hazrâtının Türkiye'ye karşı perverde eyledikleri hissiyât-ı nevâzşikârâneye pek vâzi' bir teşkil eylediği cihetle bu teşebbüsünden dolayı cemiyete hissiyât-ı minnettârânemi arz eylerim. Burada cem olunan teberrüât-ı aliyeleri menâfi-i müttehidemizin ve pek muhakkak olan duamızın bir hüsn-i neticeye isâlini temin uğrunda fedâ-yı câr eden nice malûl efrâda bir derece teselli bahş eyleyecektir. Bu cihetle müsamereye iştirâklerinden dolayı hâzirûn hâzrâtına ayrı yarı takdim-i teşekkürât eyler ve bu vesileyle memleketin yanında câri olan âsâr-ı meveddet ve samimiyetin teyit eyleyeceği bedihî olduğunu arz eylerim.

Girişmiş olduğumuz ve dost ve müttefiklerimizle birlikte zafer-i kati ile hitâma ereceğine imân-ı tam ile emin bulunduğumuz, şân u şerefimizi i'lâ ve terâkkiyât u inkişâfâtımızı temin edeceğine itikât ettiğimiz şu Cihan Harbi'nde Hilâl-i Ahmer'in ifâ etmiş olduğu hidemât-ı bergüzide ile müftehir olduğumuz gibi Hilâl-i Ahmer'in nâmına Viyana'da böyla parlak bir müsâmere tertibi de bizde bir hüsn-i sürûr ve iftihâr hâsıl etmiştir. Bilhassa böyle hamiyet-i insaniyet sahasında dostlarımızdan ve müttefiklerimizden kahraman ordumuz, asil ve necip milletimiz hakkında işittiğimiz takdirler ve tahsinler, gördüğümüz samimi hisler hâtırımızda ve kalbimizde ilelebet menkûş kalacaktır.

(c.50, nu.1282, 3 Kânûn-ı evvel 1331, s.95-96)

6.3.8. HİLÂL-İ AHMER HANIMLAR HEYET-İ MERKEZİYESİ

Hilâl-i Ahmer cemiyet-i muhteremesi ve müşfikesinin Harb-i Umûmî'nin zuhûrundan evvel birçok ahvâlde bilhassa Balkan harb-i meş'ûmunda, vatan ve millete fedâkâr evlâtlarının en ziyâde muhtac-ı muavenet ve teselliyet bulunduğunu, şefkat ve hamiyet-i milliyeye arz-ı iftikâr eylediği zamanlarda ifâ eylediği hidemât-ı hayriye büyük, küçük, kadın, erkek, bütün efrâd-ı milliyenin enzâr-ı hamiyet ve merhâmeti önünde, hissiyât-ı kâdirşinâsâne ve efkâr-ı hayırperverânesi önünde ebedi birer levha-ı şükrân teşkil edecektir.

Bilhassa Balkan Harbi'nde ve Cihan Harbi denilen, henüz içinde bulunduğumuz şu hâile-i azîmede, Hilâl-i Ahmer Hanımlar Heyet-i Merkeziyesi, millet-i Osmaniye'nin âlem-i medeniyet ve insaniyetinin enzâr-ı takdiri önünde, Osmanlı kadınlığının -yakın senelere kadar enzâr ve ispatına vesile bulamadığı- alicenâbını hasâil-i müşfikâne ve fazâil-i cemilesini mesâi-i bergüzidesiyle, hidemât-ı fedâkârânesiyle tecelli ettirmiş, bir millette nisvânın mâliyâtı, tesirâtı, ne gibi imâl-ı hüsne ve ef'âl-ı ulviyeyi izhâr ve ispat edebileceğini, umûmiyetle bütün kadınlığı, husûsiyetle Osmanlı kadınlığını lâyık bulundukları mevki-i muhterem ihtimâ-yı aide ne mertebede hak ve liyâkâte sâhip bulunduklarını, katiyetle göstermiş,, milletin terakki ve teâlisini ancak millletin terakkiyât ve teâliyâtla hâsıl olacağına imân

edenler müftehir ve dilşâd, henüz bu kanaate gelemeyenleri de pek ciddî ve hakiki bir sûrette irşat eylemiştir.

Hilâl-i Ahmer Hanımlar Heyet-i Merkeziyesinin en mümtâz şecâyâ-yı insaniyeye müstenit teâliyât ve terakkiyât-milliyemiz itibariyle en ulvî, ümit ve emniyet-bahş inkişâfâta mukârin mesâi ve hidemât-ı mübeccelesi, yalnız Hilâl-i Ahmer müessese-i hayriyesinin tarih-i inkılâp tekâmülâtta en parlak sahaif-i tezyin etmekle kalmayacak, belki millet-i Osmaniye'nin hayat ve memât mücâdelesiyle temin-i istiklâl ve mevcûdiyet istihsâl-i refâh saadet eminesiyle bunca fedâkârlıklarla istikbâlde kendisi küşâdına çalıştığı devre-i feyz ü teâlinin tarihinde de pek mühim sahifeler o hidemât-ı mergûbenin tesirât-ı kemâlât-âverini hiss-i takdir-i şükrân ile tetkik ve tahlile hasr olunacak.

Bugün bizi bu bahse sevk eden iki saik var ki biri Cuma günü (8 Nisan 332), Hilâl-i Ahmer Hanımlar Heyet-i Merkeziyesinin delâletiyle ve nisvân-ı muhterememizin davetiyle, Dâr'ül-fünûn'da tertip olunan konferans diğeri ise bu heyet-i muhtereme tarafından 1332 senesine mahsûs –ve ikinci defa olarak- tertip edilmiş olan takvimin intişârıdır.

Konferansın gâyesini enzâr-ı takdirde vaz' için, davet olunan hanımefendilere gönderilmişi olan tezkirenin sûretini –heyt-i muhteremelerin müsaadelerine iğtirâren ber-vech-i zîr nakletmeyi kâfi görürüz.

"Azâ-yı kirâmımız ve merkezimizin, umûmimizin ibrâm ve ricâsı üzerine Balkan harb-i meş'ûmu esnâsında 14 Kânûn-ı sâni 1329'da geçen sene, 23 Kânûn-ı evvel 1330'da Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Reis-i Sânisi Doktor Besim Ömer Paşa tarafından Hilâl-i Ahmer hidemât ve vazâifine müterakki bi kadınlığın bu gib cemiyât-ı hayriyedeki mevkiine, tesirât-ı müfide olmak üzere Dâr'ül-fünûn konferans salonunda pek istifâde-bahş mev'ızalar tertip edilmiş ve bu mevâızın müstenit bulunduğu esâslar ayrıca matbû bir risâlede cem ve telfik edilerek müdâvimîn ve züvvâra meccânen tevzi ve takdim kılınmıştı.

Harb-i Umûmi-i hâzırada Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyetinin vazâifi birden bire pek ziyâde tevsi ve tenvi' etmiş ve şimdiye kadar ifâ ettiği ve elân etmekte bulunduğu hidemât-ı mühimme ve cüziyle bihakkın sezâ-vâr-ı şerh ve tafsil

görülmüş olmakla muhterem reis-i sânimizden bu sene dahi bu yeni ahvâl ve şerâite göre bir mev'ıza tertip eyleyerek Hilâl-i Ahmer vazâifinde kadınlığın ifâ ettiği edeceği ve etmekte mecbûr olduğu hidemâtı bu gibi mesâille alakadâr olanlarımızın fikirlerine yerleştirmelerini ricâ eyledik.

Doktor Besim Ömer Paşa, başından aşan meşâgil-i rûzmerre arsında bu ricamızı da kadınlık nâmına müsellem ve derkâr olan hürmet-i sevkiyle hüsn-i kabul ve telakki ederek sevgili Hilâl-i Ahmer cemiyetimizin harb-i hâzırda ifâ ettiği mutena vazifeleriyle müttefiklerimiz Almanya, Avusturya ve Macaristan Salib-i Ahmeri tarafından bu timsal-i cidâl-i umûmîde mebzûlen ifâ edilen hidemâta dair yüzlerce levhaların in'ikâsâtından da istifâde eylemek sûretiyle evvelki konferensların ikmâl ve itmamını vaat eylediler.

İşte kez her cihet-i câlib-i dikkat bu gibi hidemât-ı insaniyetkârânede Osmanlı kadınlığının işgâl ettiği edceği mevki-i içtimaî itibâriyle cidden şâyân-ı ehemmiyet ve hele ihmâli asla câiz olmayan müyesser bir kuvvet olduğunu pek kavi bir delâil ve berâhin ile irâe ve ispat eyleyecek olan bu konferansı (8 Nisan 1333 Cuma günü saat ikide Dâr'ül-fünûn konferans salonunu) teşrifinizle vâyedâr-ı muvaffakiyet eylemenizi Osmanlı kadınlığı nâmına ricâ ile takdim-i ihtirâm eyleriz.

Hilâl-i Ahmer Hanımlar Heyet-i Merkeziyesinin bu seneki takvimine gelince, katiası, şekli, tertibi cihetiyle -yani zâhirî itibariyle- Hilâl-i Ahmer'in ciddiyet-i şefkatkârânesine çespân bir zarâfet ve nefâset, halisiyet ve safvet gösterdiği gibi nûr-ı şefkat ile lemean olan Hilâl-i Ahmer ve bilhassa Hanımlar Heyet-i Merkeziyesinin faaliyet-i rahimâne ve fedâkârânesini tasvir eden, en muhterem fikir ve kalemin "Hilâl-i Ahmer'i sizsiniz ta'lik eden, tâk-ı semâvâta hatt-ı butlanı çeken eller hurâfâta" gibi Hilâl-i Ahmer'in ve kadınlığın ulvîyetini mübeccel neşidelerini meâliyât-ı nisvâniye ve vesâyâ ve tedâbir-i sahiyeden, nezâket ve nezâhet-ı lisân ile münâkıb-ı cemiyetten ulviyet beyân ile bahis, nazım ve nesir nefis makaleleri muhtevî sahifelerinden her biri rumûz ve hikemiyât ve surre-i incilerden müteşekkil kıymettar birer kitâbe-i intibâh ile tezyin olunmuş, sanki kâh sine-i takdir ve hamiyette, kâh reis-i iftihârda taşınmak için tertip edilmiş murassa bir "nişân-ı irfân"dı. (c.50, nu.1296, 7 Nisan 1332, s.269)

6.3.9. HİLÂL-İ AHMER'İN HİDEMÂT-I BERGÜZİDESİ

Almanya İmparatorunun Takdirâtı, Hilâl-i Ahmer Erkân-ı Muhteremesine Nişânlar

Hilâl-İ Ahmer'in bilhassa şu Cihan Harbi'nde ifâ etmiş olduğu, hâlâ fevkâlâde azimkârâne, müşfikâne bir sûrette ifâ edegelmekte bulunduğu hidemât-ı insaniyetkârâneye karşı, bütün millet-i Osmaniye'nin bir hüsn-i takdir ve şükrân ile mütehassis olduğunda şüphe yoktur. Hilâl-İ Ahmer Merkez-i Umûmisi ve Kadınlar Merkezî Erkânı rahat ve huzurlarını, hidemât-ı fedâkârânelerini, bütün fikirlerini ve kalplerini derûhte eyledikleri şifâkâr, teselliyet-sâz, medetres ve vazâife hasr u vakfetmişlerdir. Hilâl-İ Ahmer'in âsâr-ı meşkûre ve faaliyet-i meşhûresi buna delildir.

Osmanlı Hilâl-İ Ahmer Heyeti faaliyet-i hayriye ve hidemât-ı insaniyesiyle hemen bütün Salib-i Ahmer heyetlerinin ve bilhassa Aman, Avusturya ve Macar Salib-i Ahmer heyetlerinin takdirâtını celp etmiş ve zaman zaman bu takdirât gazete sütunlarında zikredilmiştir.

Bu defa Almanya İmparatoru İkinci Wilhelm Hazretleri, Hilâl-İ Ahmer'in hidemât-ı bergüzidesini taktir ederek Birinci Reis Vekili Muallim-i Muhterem Doktor Besim Ömer Paşa'ya Sâlib-i Ahmer madalyasını tevcih etmiş oldukları gibi İkinci Reis Vekili Doktor Âkil Muhtar Beyefendi ile heyet-i merkeziyenin bütün erkânına Sâlib-i Ahmer madalyaları tevcih eylemişlerdir. Bu haberi memnuniyet ve şükrân ile kaydettiğimiz gibi Almanya'nın Dersaadet Sefir-i Kebiri Kont Volf Mitternich tarafından Doktor Besim Ömer Paşa'ya bu münasebetle gönderilmiş olan tezkirenin sûretini de, Osmanişir Loyid'den nakl ü iktibâs ederek ber-vech-i zîr derc ederiz.

"Beyoğlu 17 Nisan 1916

Metbû'-ı müfehhimim Haşmetli İmparator ve Kral tarafından zât-ı âlilerine ikinci ve üçüncü dereceden Salib-i Ahmer madalyaları tevcih olunmuştur. Bu sûretle haşmetmeap mesâi-i bergüzideleriyle tesis ederek, hasrettiğiniz bunca gayret ve faaliyet-i hayır-hahâneye musaddar olan Osmanlı Hilâl-i Ammer Cemiyetinin Harb-i Umûmi'nin devamı boyunca Alman Salib-i Ahmer heyetiyle müşâreket ve

mukâbelesini temin hususunda ibrâz buyurduğunuz fedâkârâne ve zekâ-yı aliye mukarin tarz-ı mesâi hakkındaki hiss-i şükrânının bir nişânesini izhâr etmek istemişlerdir.

Heyet-i Sıhhiye-i Askeriye Riyasetinden zât-ı alilerine bu nişân berâtlarının tevdi'ini ricâ ederim.

Zât-ı riyâsetpenâhilerinden tebrikât-ı hâlisânemle muvalât-ı ihtirâmkârânemin kabûlünü ricâ ederim.

Mitternich."

(c.50, nu.1299, 28 Nisan 1332, s.202-203)

6.3.10. OSMANLI HİLÂL-İ AHMER CEMİYETİNDEN TEÂVÜN

Vatana Muhabbet, Yaralı Ve Hasta Askerlere Muavenet

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti bu cidâl-i umûmiyede mühim hizmetlerde ve bu veçhile ziyâde sarfiyâtta bulundu. hizmetine devam için daima ianeye, muavenete muhtaçtır. Gerçi mühim meblağ i'tâ buyuranlar var ise de harp esnâsında yaralı ve hastalarımıza, baba ve kardeşlerimize, zevc ve akrabalarımıza bihakkın hizmet edebilecek ve harpten sonra ikmâl teşkilâtıyla velev uzak bir zamanda diğer bir harbe hazırlayabilecek ve ve sulh hengâmında müttefik memleketlerdeki sair Salib-i Ahmer vazâifini başarabilmek için bir taraftan senevî mukannin varidât temini için âzâ-yı daima kaydolunmak, diğer cihetten on ve kırk para gibi ehemmiyetsiz ve hemen daimi verilebilecek bir iânede bulunmak lâzımdır.

Aidât ve iânâta mukâbil cemiyetimiz dâima makbuz kesmekte ve bu veçhile varidâtını kontrol etmekte ise de on para gibi cüzi meblağ için memhûr kutular kullanmaktadır. Ancak kutular yalnız Şeker Bayramı'nın ilk Hilâl-i Ahmer Çiçek Günü'nde gezdirilmekte ve sâir zamanlarda ise büyük mağaza ve ticaret evlerinde, banka ve cemiyetimizde sûret-i dâima da bırakılmaktadır.

Cemiyet velev küçük bir nispette cem edeceği küçük iâneye mukâbil vazâifi gösterir bir yadigâr olmak üzere on ve kırk paralık boyalı ve resimli pullar yaptırmıştır. Bu pulları ticaret evleri, eşya paketleri, mektuplar ve faturaları üzerine yapıştırarak Hilâl-i Ahmer Cemiyetine iânede bulunacakları herkes mektup zarfları

üzerine resmî posta pulları hâricinde kullanarak bu cemiyet-i müşfike hakkında umûmun hamiyet ve semâhâtını ikâz edecektir. On para gerçi bir şey değil ise de bu gibi hasis meblağdan memâlik-i sâire de mühim yekûnlar cemi kâbil oluyor (Damla damla göl olur). Amerika'da yalnız sene başı Salib-i Ahmer pulundan cem edilen iâne Bir Milyon Doları geçiyor. Verilecek her on paranın kime ve nereye sarf olunacağını düşünen hiç kimsenin bu bâbda dirîğ-i himmet etmeyeceği itikâdındayız.

Hilâl-i Ahmer pulları daire-i merkezîde bulunur. On paralık pulların yirmi tanesi bir varaka teşkil etmektedir. Onar 50, yirmişer 100, ellişer 25), yüzer 500, iki yüzer 1000 Kuruştur.

Kuruşluk pulların yirmi tanesi de bir varaka teşkil ediyor.

Beş Kuruşluk 100 Kuruş

On Kuruşluk 200 Kuruş

On beş Kuruşluk 300 Kuruş

Yirmi Kuruşluk 400Kuruş

Yirmi beş Kuruşluk 500 Kuruş

Elli Kuruşluk 1000 Kuruş

(25'inci sayfadaki pul resimlerine nazar)

(c.50, nu.1305, 9 Haziran 1332, s.60)

6.4. MİZAHİ YAZILAR

6.4.1. EŞEK

Henüz neşesini kaybetmemiş olan bir İngiliz tarafından İngiltere hakkında tenkidâtı şâmil olarak "Eşek" serlevhasıyla yazılmış ve Niveste Metmin gazetesinin 1 Kânûn-ı sâni 1916 tarihli nüshâsında intişâr etmiş olan makaleyi Osmanîşir Loyid'den şu sûrette naklediyoruz:

Şu sırada bütün dünya için bilâşüphe eşekten daha muzır bir mahlûk yoktur. Stuwartların eşekliği onlara İngiltere taç ve tahtını kaybettirdi. Üçüncü George'un anûdâne eşekliği de Amerika müstemlekâtını İngiltere'nin elinden çıkarttı. Tarih eşeklerin tahribâtıyla yahut sebebi eşekler olmak üzere saf ve masûm milletlerin tahribâtıyla mâli bir destandır.

Eşek tarihinde bu mühim oyun oynayabilmiştir. Çünkü eşek inâdı akıl ve mukâvemet ve metânetinden daha devamlıdır. Akıl adam eşek olmaktan yorulur, vazgeçer; fakat eşek, eşek olmakta sebât eder. İşte eşeğin kuvveti bundan ileri gelir.

Eşek sedâsı asırlar içinde, bir fâtihin sedâsı gibi in'ikâsât hâsıl eder. Yalnız mabetlere değil, siyasete de, edebiyata da sanâyi-i nefiseye de nüfûz eyler.

Eşek ne kadar ciddî tavırlı olsa da o kadar serkeştir. Hatta eşeğin hafifmeşrepliği hakkında bir şüphe hâsıl olursa eşek, tavr-ı ciddiyetini daha ziyâde artırır. İngiltere'de bir belediye meclisinin müzâkerâtı sırasında belediye dairesine muallak büyük saat üzerinden, bir Alman âmilinin ismi sanılıp izâle edilmesine karar verildiği zaman eşek, tavr-ı ciddiyetini bir kat daha teâli etmiştir. Şüphesiz bu kararı ittihâz eden sâhib-i rüşt adamlar cihânın üzerine bir asırdan beri müstevli olmamış olan müthiş bir buhran devresi geçirmekte olduğumuzu asla idrâk etmemişlerdir. Hiç kimse Almanya'nın Elberfeld kasabasındaki zeki at derecesinde bile Avrupa'nın hürriyetini bir saatin minesi üzerinden birkaç harfi imhâ etmekle kurtulamayacağını mülâhaza edememiştir.

Birkaç gün sonra Londra'da bazı sokakların ve meydanların isimleri hakkında bu belediyenin hareketini taklit etmeye vatandaşlarını davet eden bir mösyönün mektubunu okuduk. Bu zât anlatıyor ki Londra'da katiyen ismi Alman olarak *Hannover Sokağı*'nın mevcûdiyeti bâdi-i ar u hicaptır. Çok şükür ki, bu gibi eğlencelerin bulunduğumuz vaziyet-i harbiye için tesiri pek cüzidir. Ancak bu yolda hadisât o kadar çoktur ki eşeğin henüz İngiltere toprağından vücûdunun kalkması pek uzak bir hayvan olduğu faraziyesi takviye bulmaktadır.

Fakat daha mühim vakıalar var. Parlâmentonun iki meclisinde öyle birtakım mösyöler var ki bunların akılları, fikirleri, lâyenkatı' bu gibi hafifmeşrebâne ciddiyetler ve anûdâne haftlarla meşgûldür. Tarih-i tabiinin eşek hakkında verdiği en

iyi malûmât *Boufon*'un âsârında bulunmaz; *Hamard*'ın temsilâtında görülür. (Bu temsilât İngiltere Parlamentosunun zabıtnâmeleridir.)

Ne gibi şerâit altında vahşi eşeğin bazı envâi, bir can-ver-i civân şeklini aldığını iktisâp edeceğini diğer bir nev'inin meraklı eşek olacağını tetkik pek faide-aver olduğunu ahvâl-i humâra vâkıf bir zât yazmıştır.

Eşeğin meraklı nev'ine gelince, bu husûsta İngiltere Parlamentosunun cerâid-i yevmiye-i müzâkerâtı delâil-i ilmiyeyi ihtivâ etmiyor mu? Bir cins eşek soruyor ki: Dahiliye Nâzırı, mühimmât fabrikası civarında dikiş makinesiyle dikişçilik eden bir küçük kızın vâlidesi İtalya'da tevellüt etmiş olmakla beraber bunun bir Alman yengesi bulunduğuna vâkıf mıdır? Bilâtehir bu küçük kızın üserâ karargâhına sevk ve hapsi için tedâbir-i lâzımayı ittihâz etmiş midir? Diğer bir cins eşek de var ki şöyle bir suâl irâd ediyor. *Lort Haldan*'ın İsviçre seyahatinde Alman sucuğu yerken görülmüş olduğu sahih midir? Bu hâl Almanya'ya karşı bir temâyül izhârı değil midir? İngiltere Hükümeti, Lort Haldan'a sucuk yemek için müsaade göstermiş midir? Bu sucukların bedeli milletin hazinesinden mi, yoksa . Lort Haldan'ın husûsî kesesinden mi te'diye olunmaktadır?

Bu nev'i eşeklerin üçüncü cinsi de bitaraf hükümetler hakkında sâhib-i meraktırlar. Bu cins eşek bitaraf mahlûk ne demek olduğunu bilmez. Zanneder ki "bitaraf" Almanya'ya karşı hakikatte hasım olmayıp vazife-i hasım olmak manâsındadır, düşünür ki bu kelime İtilâf'ın bir bendesi manâsını edâ etmektedir. Bu cins meraklı eşek, eğer Amerika İngiltere'ye yaptığı gibi Almanya'ya mühimmât verebilecek bir mevkide bulunsaydı Amerika'nın bitaraflığını ihlâl etmiş olmasından şikayetle bağıracaktı. Bu cins eşek Belçika'dan bahsedilince derhâl inkisâr ve infiâle düşüp, a, i, ai anırmağa başlar. Fakat Felemenk gibi Yunanistan gibi küçük hükümetlere hiddet etti mi bunlara karşı bilâsebep harp açmaya müheyyâ olduğunu ilân eder. Kaçak eşyânın Almanya'ya nakli olduğunu eşek kafasına sığdıramaz da Avrupa-ı merkezi hükümetlerine bir müttefik daha kazandırmak tehlikeli olduğuna zihnini saplar. İngiltere Hariciye Nezâretine, kaçak sûretiyle et ve mühimmât nakleden bir müessese nazarıyla bakar. Bitarafları bir mahpusun duvarı arkasına koyamayan bir Hariciye Nezâretine de itimât edemez. Bu hâli hamâkattan mı ileri geldiği tayin olunamaz.

Mister *Warton*, kitapta, fikrine göre Fransızların muharebede ferâset ve zekâvet ibrâz etmelerini onlar da her şeyden evvel bir zekâ-yı millinin mevcûdiyetine hamil etmişlerdir. İngiltere'de mebzûlen zekâvetler vardır, fakat araya giren inatçı çarpaların ikâ eyledikleri mevâni sebebiyle bunlar mütemâdiyen gayri müsmir kalır.

Bu eşeklerin yanında ilahelerin mücâdelâtı bile bi-sûddur. Vâkıa vaktiyle Roma'yı kazlar kurtarmış ise de Avrupa'nın hürriyet-i umûmiyesini kurtaramayacağına emniyet hâsıl edilebilir.

Öyle zannediyoruz ki bizden pek uzak olmayan bir zamanda Kurûn-ı Vusta kiliselerinden kaldığı gibi, İngiliz Parlamentosundan ve gazeteleri idârehânelerinden eşeklerin vücûdu kalkacaktır. Almanların hezimetini düşünmeden ise bu eblehlerin anırmasına mani olmağa seslerini kesmeğe dikkat ve nezâret etmek lâzımdır; eğer bilakis vasi bir mukâyesede İngiltere'de ve müttefiklerinin memleketlerinde şu eşek meslek ve mişvârı teşvik ve takviye olunacak olursa mütemeddin bir hasma karşı muvaffakiyet gayri mümkün olur.

(c.50, nu.1284, 14 Kânûn-ı sâni 1331, s.127-128)

6.4.2. RUS ASKERLERİ CENNET KAPISINDA

"Simphilisismos" Alman mizah gazetesinden: **[ناروبیچ] Narviç** Gölü civarında Rusların son defa taarruza geçecekleri sırada Çar, askerleri teşci' için hasım mevzilerinde terk-i hayat edecek Rus askerlerinin doğrudan doğruya cennete gideceklerini söylemiş,

Bu taarruzlarda maktûl düşen 10.000 Rus askeri cennet kapısına giderek muhafızdan kâbullerini ricâ etmişler.

"Siz kimsiniz?"

"Rus kahramanları. Hepimizde Narviç Gölü muharebelerinde maktûl düştük."

"Kaç kişisiniz?"

"On bin!"

"Haydi def olunuz! Rus erkân-ı harbiyesinin resmî tebliğinde, Narviç Gölü Muharebelerinde 37 kişi telef olduğu gösterilmiştir."

(c.50, nu.1296, 7 Nisan 1332, s.272)

6.4.3. LONDRA'NIN BİR OTELİNDE BİR AMERİKALI

Frankfurter Zeitung'dan: bir Amerikalı yolcu iş için ahiren Londra'ya gelir. Bildiği otellerden birine nâzil olur. Yukarı katta bir oda alır. Sabahleyin meşgâlesi çok olmasıyla pek erken kalkar. Hizmetkârı çağırır. Gelen giden yok. Odadaki telefonla kapıcıya seslenir. Cevap veren yok. Nihâyet merdivenlerden aşağıya iner. En alt katta bir hizmetçi kıza rast gelir. Sorar:

"Bu nasıl iş? Hiç kimseler yok."

"Ah, bu akşam zeplin balonları Londra'ya hücûm etti, hepimiz mahzenlere kaçtık."

"Nasıl? Beni en üst katta, dam altında yalnız bıraktınız ha! Niçin haber vermiyorsunuz?"

"Otelin sigorta kasasından sizin için bir şey verilmek mecbûriyeti yok ki..."

(c.50, nu.1296, 7 Nisan 1332, s.272)

6.4.4. HARP HAKKINDA DELİLERİN FİKRİ

Euppinion muharrirlerinden biri delilerin harb- hâzır hakkında ne düşündüklerini öğrenmek amacıyla bir bimârhânenin bahçesini dolaşmış ve bunların en en ziyâde kabil-i hitap olanlarıyla görüşmüştür. Hademelerinden biri demiş ki:

"Size iki seneden fazla bir zamandan beri burada bulunan hastalardan bazısını getireceğim. Bunların harp hakkında hiçbir fikirleri yoktur. Bunların ekserisi gazete okuduğu için vakâyiden haberdârdır.

İşte bir tanesi; büyük vücûtlu, kuvvetli,sivri sakallı, bıyıkları Amerikanvâri, bütün top ve obüs çaplarını bilir, size kaç santimlik, hangi çapta olduğunu

söyleyebilir. Gâyet sâkinâne beyân-ı fikir eder. Harp hakkında bütün söyledikleri makûldür. Bu mağdûr bir admmış.

"Seferberlik esnâsında ben burada bulunuyordum. Derhal harp etmek için serbest bırakılmamı talep ettim. Yalnız beni zehirleyen kadından muhafaza olmamı isterim.."

Hastalardan çoğu harbi dert ediyor. Kırk yaşlarında bir adam bana dedi ki:

"Biliyorsun, gazeteler bundan yine bahsediyorlar; fakat bunun ehemmiyeti yok. Çünkü para kazanmak için yapıyorlar.

Beni dinleyin harp yoktur. Bizim asrımızda nasıl muharebe olabilir?"

Acaba bu bir sulhperver mi? Değil:

"Size bir şey söyleyeceğim. Benim bütün hükümdârlarla samimi rabıta ve münâsebetim vardır. Bugüne kadar hiçbir kral, hiçbir imparator hiçbir reisicumhur bana bu husûsta bir şey yazmadı..."

Bu hayalperestler arasında nâzırlar, reisicumhurlar, müteaddit başkumandanlar var.

Bunlardan bir tanesini dinliyoruz:

"Görüyorsunuz iyi bir darbe vurdum. Bu sabahki tebliğleri okuyun. Ah ne muharebeydi o. Süvariyi bir taraftan gönderdim. Muhâsım adeta muhasara oldu. Haydi beni selâmlayınız. Ben, haydi canım *Joffre*'i kim tanımaz."

Bu adam büyük bir iman ile ve büyük bir peder-lisâniyle söyleyerek uzaklaştı ve bu bahçede kaynaşan halkın kendisinden korkmamalarından mütehayyer bir köşede bir masaya gitti, galiba burası "karargâh-ı umûmî"!..

(c.51, nu.1326, 10 Teşrin-i sânî 1332, s.311)

6.4.5. UĞURSUZ BİR İNGİLİZ GEMİCİSİ

Charles Dawn isminde bir İngiliz gemicisi İngiltere bahriye Nezâreti hizmetinde olup, *Liverpool Limanı*'ndan hareket edecek bir nakliye gemisinde isbât-ı vücût etmediği için yakalanmış, muhâkemeye çekilmiş, Dawn demiş ki:

"Ben hizmetimin başında, gemide bulunmayı son derece arzu ediyorum. Ne yapayım arkadaşlar beni bırakmadılar. Eğer gemiye gelirsen bacağından tutar, seni küpeşteden aşağı atarız, dediler. Ben de gidemedim.

Arkadaşlarının Charles Dawn'u tehdit ile gemiye almamak istemelerinin sebebi varmışbu adamın adı "uğursuz" çıkmış. Çünkü bahr-i muhitte cesîm bir buz parçasına çarpıp batan Titanic Vapuru'nda, yine bahr-i muhitte sular altına kaynayan İmpres of Irland Vapuru'nda bulunmuş; bu iki faciadan da kurtulmuş, Ahiren bir Alman taht'ül-bahrinin torpilleyip batırdığı Lozitanya Vapuru'ndaymış, bu kazadan da canını kurtarmış, yine bir Alman taht'ül-bahrinin gark ettiği Foirizian Vapuru'nda imiş; oradan da tahlis-i nefs etmiş; ama kendisi de uğursuzlukla iştihâr eylemiş hangi gemiye binse mutlak onun ya batacağı yahut batırılacağı zannı hâsıl olmuş,

Hâkim Charles Dawn'u bu defa teberri etmiş, demiş ki:

"Haydi, bu defa cezâ vermiyoruz ama bir daha böyle bir şey yapma."

"Ya ne yapayım? Kendimi denize atıp boğulayım mı?"

(c.50, nu.1290, 25 Şubat 1331, s.200)

6.5. ŞİİR

6.5.1. SABAH DUASI

"Büyük Fikret'e"

Nazarım ufka dizilmiş soruyor rikkatle:
"Doğacak öyle değil mi,bu sabah? Oh, mutlak

"Doğarak işte nihayet o muazzez rüya ,

"Şu siyah kollarını ufka uzatmış kütle

Yarılıp şimdi içine o güzel yüz çıkacak ?

Ve bütün neşeleriyle gülecek arza sema.

"Doğacak öyle değil mi?..."

Nazarım ufka dikilmiş, mükedder, yorgun,
İşte ben onu hep böyle onu bekliyorum;
Doğmuyor beklediğim ufkuna şarkın güneşi...

Hep onun hasretidir böyle semalar saygın
Rüzgarın nameleri hasta perişan magmun
Hep o tesir iledir, Zühre lerin titreyişi.

İşte açtım yine ben ellerimi,

Dinle ey Tanrı elim başta lisanım meshûf,
Nazarım ufka değil şimdi zemine matûf.
Sana bir şerhalı ruhum niyaz eyliyorum,
Sana hep gizli akan giryeleri inliyorum:

Nerede kaç yüz senedir meşalemiz ah nerede
Hangi ufka gülüyor şimdi o altın hande ?
Deldi hayırsız gibi gaflette bulup sûrumuzu
Çaldı Garbın sırıtan ufku bizim nûrumuzu!..

Sade zulmet mi tahakküm edecek böyle bize;
Yoksa hiç doğmayacak mı o güneş ufkumuza?...

Lakin ey Tanrı bitir oynanılan haileyi,

Kaldır artık başımızdan bu silinmez geceyi!

Bize bir parça şetaret, bize bir parça ziyâ,
Bize bir parça teneffüs, bize bir parça şifâ,
Bize bir parça tebessüm, bize bir parça gurur,
Bize bir parça saadet, bize bir parça huzur;

Yeter artık bu çöl ey Tanrı, müşeccere ver,
Bize sen bunları -yahut- yine badire ver.
-22 Mayıs 330-
Ziya Behlül
(c.50, nu.1275, 12 Teşrin-i sâni 1331, s.16)

6.5.2. İLHÂM-I NUSRET

Bildin mi bugün haddini ey düşmen-i mağrûr,
Ey düşmen-i hayret-zede, ey düşmen-i makhûr,
Gördün mü ki Türk ordusu isterse edermiş,
Alçakları bir kat daha alçalmaya mecbûr?..

Türk ordusudur milletin evlâd-ı kirâmı,
Git hâr-ü zebûn ma'bede takdîs et o nâmı.
Mecrûh ü muhakkar ceberûtunla berâber
Bir ömr-i zelîlin sana lâzımsa devâmı!..

Türk askeri askerliği tâm eyledi izhâr
Sen zulm ile kaahir, o fakat âdil-i kahhâr!..
Vahşiliğin olsun senin ey kuvve-yi nâ-merd,
İnsan sıfatından o erin tâlib-i zinhâr!..

Türk ordusunun yaptığı elvâh-ı tahayyür,
Gösterdiği âsâr-i tecellî vü tefekkür,
Târîhe veleh-bahş olacak âbidelerdir!
Etmiş denilir mu'cizeler devri tekerrür.

Türk askeri, ey memleketi kurtaran evlâd,
Senden feyezân etti bu imdâd-ı Hüdâ-dâd,
Sensin o bahadır ki bugün düşmana kıldın
Sinenle Çanakkale'yi bir kale-i pülâd!..

Sekrân, müteazzım ü muazzam iki hâil
Oldu sademâtınla senin zıl gibi zâil;
Onlar görecektir seni ettikçe tahattür
Bir çehre-yi dehhaş ile bir pençe-yi sâil.

Askerle rehâ buldu bugün Dâr-ı Hilâfet
Handân-ı sürûr olmada didâr-ı Hilâfet;
Tâ yevm-i kıyâm âlem-i İslâmı, ne mutlu,
Şâdân edecek nûr-i nigeh-dâr-ı Hilâfet!

Minnet size ey leşker-i gaazı-yi müebbed,

Rahmet size ey ceyş-i şehîdân muhalled,

Görmekte bugün sizleri milletle berâber

Tebcîle sezâ Hazret-i Sultan Muhammed.

Aczimle berâber seni ben, çâker-i İslâm.

Tebrik ile fahr eylerim ey asker-i İslâm,

Ey sancağını göklere i'lâ eden ordu,

Etmiş sana tevdî' onu Peygamber-i İslam!...

Çanakkale bir sâha-yî pür-şeref,

Cehennem fakat ondan ehven, aheff;

Mehâlikle ser-tâ-be-pâ rû-be-rû;

Zemin ü semâ, dest ü deryâ adû.

O bir kala-ı mahsûr nâr u bihâr

Fakat oldu adaya düşman nişâr

Dokuz ay süren bir büyük ma'reke

Bizim kahramanlarca bir mudhike

Ölümle eğlendiler, güldüler,

Fakat kalb-i düşmandadır süngüler

Ne rûz u şeb anda ne şam ü seher

Ne encüm muayyen, ne şems ü kamer.

Nümâyândı, ancak o hengâmda,

O hengâm-ı hürriyet ulviyyet-encâmda,

Mehâbetli bir levha-yi mevce-zen

Ki her mevce hun-pâş ü ateş-fiken

Müşâbih gehî mâha, geh ahtere,

Gehi berk-ı şemşire, gâh ejdere,

Urûcunda hem-râh dâd-ı giriv,

Seri muttasıl çarha mânend-i div.

Hubûtu da hem-darbe-yi zelzele.

Hayâlâta reh-ber çeh-i esfele.

Ne şeydir bu?.. Tarihe ettim suâl,

Sünüh etti birden hakîkî meâl:

Hayalât o hep düşmanın askeri,

Ki kaçmakta her ân o günden beri;

Temevvüc kılınsa zaferden nişan

Livâ-yî şehinşah-ı Osmaniyân!

Ey Türk elinde bârik olan râyet-i zafer,

Aşkınla bir gazanfer-i nâr oldu her nefer;

Bahş-ende sermediyyete bir başka zîb ü fer,

Olsan değer burûc ile göklerde hem-sefer.

Aşkınla oldu mehlekeler melce' ü medar

Binlerce erler eyledi terk-i diyâr ü dâr;

Var sende ma'neviyyete benzer bir iktidar,

Ettin likaa-yi müncemid-î mevti cezbe-dâr.

Sancak yerinde işte der asker: Benim sılam!..

Ondan ölüm gelir, ona gelmez fakat elem;

Çok yerde gerçi hâdim olur seyef ile kalem,

Ancak vatanla milleti temsil eder alem.

Abdülhak Hâmit

(c.50, nu.1284, 14 Kânûn-ı sâni 1331, s.119)

6.5.3. MANZÛME-İ GARRA-I HÜMAYÛN

Savlet etmişti Çanakkale'ye bahr ü berden.
Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavisi birden.

Lakin imdad-ı İlâhi yetişip ordumuza
Oldu her bir neferi kala-ı pulâd beden.

Asker evlâtlarımın pişgeh-i azminde.
Aczini eyledi idrâk nihayet düşman.

Kadr ü haysiyeti pâ-mâl etti firar
Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken

Kapanıp secde-i şükrâna Reşad eyle dua.
Mülk-i İslâm'ı Huda eyleye daim me'men.
Sultan V. Mehmet Reşat

(c.51, nu.1317, 1 Eylül 1332, s.198)

6.5.4. ÇOBANIN FİGANI

Güfte (Goethe)

Şu karşıki dağlarda,

Durdum binlerce defa,

Değneğime dayanarak

Baktım aşağı dereye

Katılarak ben otlayan

Köpeğimin koruduğu sürüye;

Bir de bilmem nasıl

İndim geldim aşağıya.

Donanmış güzel çiçeklerle

Bütün sahralar dolu;

Koparım bilmeyerek

Kimlere ben vereyim.

Yağmur, dolu, fırtınayı

Geçirim ağaçların altında.

Durur karşıdaki kapı kapalı.

Geçti şimdi oldu hepsi rüya...

Bir alâim-i esma, onun

O üstüne tak kurar.

Ama sevgilim yoktur

Çıktı gurbete.

Pek uzak gurbete gitti,

İhtimal ki deniz aşırı.

Yürüyün kuzularım yürüyün...

Çobanın yüreği pek dağı.

(c.51, nu.1301, 12 Mayıs 1332, s.2.)

6.5.5. TAHMİS-İ MANZÛME-İ ŞÂHÂNE

Doğarak mihr-i vegâ semt-i hifâ-perverden
Oldu âfâk u fezâ levha-nümûn mahşerden
Gasp için kıble-i âmâlı şah-ı ekberden
Savlet etmişti Çanakkale'ye bahr ü berden.
Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavisi birden.

Kudretin misâl ü mâhı yetişip ordumuza
Melekût bâl u penâhî yetişip ordumuza
Enbiyâ-yı harb u sipâhi yetişip ordumuza
Lakin imdad-ı İlâhi yetişip ordumuza
Oldu her bir neferi kala-ı pulâd beden.

Görerek mevt ile edvârı dem-i hezminde
Anladı himmet-i yektâyı rakip hasmında
Hamm u fem-beste kalır gelen daha nazmında
Asker evlâtlarımın pişgeh-i azminde.
Aczini eyledi idrâk nihayet düşman

Öyle bir mucize gösterdi ki pür şevk ü vakâr
Sînemiz... kıldı o humârı tamamen nâçâr

Ne şarpnel, ne de bomba, dinamit etmedi kâr
Kadr ü haysiyeti pâ-mâl etti firar
Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken

Maşrık feyz-i rehâ oldu bize râh-ı gazâ
Ve zannın her bireri ayrıca tebrike sezâ
Ki verir evvel ebedî menkıbeler rûha fenâ
Kapanıp secde-i şükrâna Reşad eyle dua.
Mülk-i İslâm'ı Huda eyleye daim me'men.
Ordu-yı Hümâyun Efrâdından Nâzım
(c.51, nu.1322, 6 Teşrin-i evvel 1332, s.259)

6.6. 1.DÜNYA SAVAŞI İLE İLGİLİ HABER VE YORUMLAR

6.6.1. ÇANAKKALE' DEN GİDECEKLER Mİ ?

Ajans Reuters, Londra'dan bildiriyor: Avam kamarasında *Bunarlov*, muhtelif suallere cevaben demiştir ki: Şarktaki hadisâta rağmen muharebe umumiyeti itibarıyla bakılırsa, vaziyet ilk nazarda zannolunduğu kadar fena değildir.

İngiliz nâzır, Çanakkale hakkında şöyle söylemiştir: Hiç bir kimse vaziyetin ne kadar vahim olduğunu benim kadar kestiremez. Kamara emin olabilir ki hükümet yaptığında ve yapacağında irtikâp olunan hatada ısrar etmek lazım geldiği nokta-ı nazarını takip etmeyecek. En salâhiyatdâr askerlerin makul olarak gösterecekleri sûret-i tavsiyeyi eyleyecektir.

Londra'dan: Lortlar Kamarası'nda *Lort Vebilsdal*, hükümet-i harekât-ı askerîyeye, şarktaki tasavvurât-ı siyasiyeye, *Sir Monro* tarafından Çanakkale'den çekilmek lazım geldiği bildirilmiş olması doğru olup olmadığına dair izahat verebilir mi, diye sormuş, Lort *lansdon* buna cevap vermekten imtinâ ile demiştir ki: Bu yolda bir cevap her gün mütehavvil olan harekat-i harbiyeye, pek müşevves ve hatta ızdırâb-aver olan *Yunanistan*'ın vaziyetine dair beyanâtı şamil olabilir. Ve bu halde *Gelibolu* ve *Mısır* meselelerine de temas eder; Harp sahalarındaki vaziyeti

düşünmeden bu meselelerden bahsetmek gayri mümkündür. Sir Monro'nun raporuna ilave ettiği vesâyâ, bu büyük meselede hükümete karar verdirmek için kâfi görülmemiştir. Bu sebeple Lord Kichener'in Bahr-ı Sefid'e gitmesine lüzûm görülmemiştir.

İngiliz nâzır, Paris'teki müzakerenin ehemmiyetinden bahisle *Lord Kortney*'in sulh lehindeki nutkuna cevap vererek, daha buna vakit gelmediğini ve şerefli ve muvaffakiyetli bir muharric buluncaya kadar memleketin harpte sebât edeceğini söylemiştir.

(c. 50, nu.1275, 12 Teşrin-i sâni 1331, s.7)

6.6.2. ENVER PAŞA HAZRETLERİYLE BULGAR BAŞKUMANDANI ARASINDA

Bulgar Telgraf Ajansı'ndan: *Ceride-i Harbiye*, Osmanlı Ordusu Başkumandan Vekili ve Harbiye Nâzırı Enver Paşa ve Bulgar Başkumandanı General Çekof bininde teati olunan telgrafnamelerin suretlerini neşretmiştir:

Enver Paşa tarafından telgrafname-i ati gönderilmiştir:

"İlk günlerden beri rehgüzârına tesadüf eden mevâni-i müşküleyi kahramanlıkla iktiham ederek mütemadiyen büyük muvaffakiyetler istihsal eden şeci Bulgar ordusunun cesur baş kumandanına en samimi ve hâlisâne tebrikâtımı beyanla kesb-i fahr eder ve bilâinkita muvaffakiyetlerin, muzafferiyet-i nihâiyeye kadar temâdisini temenni eylerim."

Bulgar Başkumandanı *General Çekof*, şu surette cevap vermiştir:

"Zât-ı âlilerinin telgrafnamesini bir meserret-i tamme ile okudum. Bulgar ordusu meydan-ı harpte iktisâb-ı muzafferiyet ile gayri mağlüb müttefiklerimiz Almanya, Avusturya ve Macaristan ve Türkiye'nin layuad measir-i celâdet ve mahâret-i askeriye ibraz etmiş olan ordularıma takarrup etmekte berdevam olacak, müşterek düşmanlar üzerinde muzafferiyet-i katiyenin istihsâline yardım edecektir bu gün orduyu teşkil eden Bulgar vatandaşların büyük bir ân-ı tarihinin hassiyetiyle meşbu bulunduğu ve hissiyatın bize muzafferiyet-i tamme vereceği ve bizi âmâl-ı

müşterekemizin zaferine isal eyleyeceği hakkında zat-ı alilerini temine cesaret-yâb olurum."

(c.50, nu.1275, 12 Teşrin-i sâni 1331, s.13)

6.6.3. KAHRAMAN TÜRK ASKERLERİ

Irak'ta, İran'da, Kafkasya'da, Süveyş'te, Galiçya'da, Dobruca'da

Dostlarımızdan hatta bugün düşmanlarımız olan ve bizi hakk u Hayat cidal-ı azimine girmeğe mecbur eden milletler efradından, uzun senelerdeki müşahedeleri tetkikleri üzerine Türk askerlerini İyi kumanda elinde sevk ve idareleri şartıyla bütün cihanın en mert, en şeci, en kahraman askerleri olduğunun tasdik edilmiş olduğunu bunların yazdıkları kitaplarda görmüştük.

Balkan Harbi felaketini müteakip zuhûr eden şu Harb-i Umûmi'de Kahraman Türk askerleri cetlerinin bütün bahadırlıklarını ispat ettiler; hiç kimse bilhassa tarih inkar edemez ki harb i huzurda Türkler, en mühim vazifeyi ifa etmişlerdir, tarihi şöhretlerini te'yid, cetlerinin Şan u şerefini te'yid eylemişlrdir.

Kahraman Türk askerleri Çanakkale'ye taarruz eden düşmanlarını emsalsiz bir mükavemet-i dilirâne ile püskürterek Harb-i Umûmî'nin cereyanını pek kavi ve esaslı bir surette hasımların aleyhine çevirdikleri gibi Balkanlar üzerinde de bu muvaffakiyetleriyle, hasım devletlerin bütün siyasileri ve hatta orduları tarafından sarf olunan mesai ile istihsâl olunamayan bir derecede bir tesir-iazim icra etmişlerdir.

Süveyş'te, Irak'ta İngiliz kuvvetlerine; İran'da, Kafkasya'da Rus kuvvetlerine karşı büyük muvaffakiyetlerle çarpıştıkları, düşmanları sarstıkları gibi kahraman Türkler, Galiçya'ya kadar yetişerek orada da Rusların muhacemât-ı şedidesini pek şanlı bir surette püskürtmeye başlamışlardır.

Almanya ve Avusturya ve Macaristan Erkan-ı Harbiyelerinin son tebliğlerinde Galiçya'da Türk cephesinin ihraz ettiği muvaffakiyet taktir ve sitayişle yad olunmaktadır. Burada Ruslardan 1000 esir alınmıştır. Dobruca'da Rus ve Romen kuvvetlerini hezimete uğratan müttefikeyn kıtaâtı meyanına da yine Türk askerleri

Rusların ve Romenlerin üzerine arslanlar gibi savlet etmiş, ecdadının Tuna boyundaki zaferlerini hatıra getirmiştir.

Kahraman Türk askerleri! Cenab-ı Hak her tarafta mu'ininiz olsun!

(c.51, nu.1317, 1 Eylül 1332, s.199)

6.6.4. OSMANLILARIN ÇANAKKALE ZAFERİ

Enver Paşa Hazretleri'nin Meclis-i Millî'de Beyanat-ı Mühinme-i Tarihiyesi

Çanakkale Müdafaası ve Zaferi, Osmanlı Tarihi'nin ve tarih-i âlemin en şanlı sayfalarına nakşedilmiş olduğu gibi Başkumandan Vekili ve Harbiye Nâzırı Enver Paşa Hazretleri'nin Pazartesi 4 Rebi'ül-evvel 1334 [28 kanun-ı evvel1331] Meclis-i Milli'de irâd ettikleri nutk-ı mühimde Çanakkale Müdafaası'nın levhâ-yı zaferini teşkil eyleyen beyanât-ı tarihiyedendir.

Enver Paşa 18 Mart'tan beri devam eden Gelibolu Şibh-i Cezîresi Meydan Muharebesi'nin 28 Kanun-ı evvelde nihayete erdiğini söylemişler, "Şevketli efendimizin bana tevdi etmiş olduğu kuvvetleri hüsn-i istimâl etmekte olduğuma ve bundan sonra daha büyük bir emniyetle hüsn-i istimâl edeceğime dair bende büyük kanaat hasıl etmiştir." buyurmuşlardır. Vükelâ-yı ümmetin gayet samimi ve hârr alkışlarıyla karşılanmışlardır.

Başkumandan Vekili, Gelibolu Şibh-i Cezîresi Muharebâtı'nın -düşmanlar tamamıyle def' ü tenkil, şanlı kahramanâne ve gayet parlak bir zafer ihraz oluncaya kadar- safhâtını fevkalade metin azimkâr kalb-i pâk ve vicdan-ı hâlisten nüb'ân eden bir lisan ile vükelâ-yı ümmet muvacehesinde şerh ve izah etmişler. Çanakkale taarruzuyla düşmanların dostlarımıza ve müttefiklerimize yardım etmek fırsatını bize bahş ve ettikleri nokta-ı mühimesinde: "Bu hareketlerle biri birimize yardım fırsatını verdikten dolayı gerek biz ve gerek müttefiklerimiz Fransız ve İngilizlerin hakikaten medyûn-ı şükranıyız" demişlerdir.

Başkumandan vekili ve harbiye ve Nâzırı Enver Paşa hazretleri tarihinin ve âsr-ı hâzırın en büyük kumandanlarından sadır olabilen bir lisan-ı celadet ve besâletle

azm ü metânetle samimiyet ve hâlisiyetle vermiş oldukları izahâtını neticelendirirken muhterem mebuslarını sürekli alkışları arasında demişler ki:

"İnâyet-i Hak'la harp nihayetlenmeden evvel düşmanlarımızı hudutlarımızdan dışarıya çıkarmak değil belki düşmanlarımız tarafından bizden gasp edilmiş toprakları tekrar onları pis ayaklarıyla çiğnemekten men etmek iktidarında bulunacağız. Müşar-aleyh, Osmanlı Tarihi'nin en şanlı sahifesinde ebediyyen menkuş bulunacak olan bu nutk-ı mühim ü metnin hatimesinde de buyurmuştur ki:

"Bize bu suretle alnı açık olarak söz söylemek fırsatını veren, memleketi bugünkü bulunduğu hâl-i masuniyetle bulunduran, hudutlarımızda yatan şehitlerimizi ruhuna fatiha!

Onlar yattıkça biz her halde onların müdafaa ettikleri toprakları inşallah düşmanlarımıza çiğnetmeyeceğiz ve ümit ediyorum ki millet hakikaten onların bu fedakarlıklarını hiçbir vakit unutmaz. Onların evladına vesairesine lazım gelen iyiliklerde bulunur."

(c.50, s.1282, 3 Kânûn-ı evvel 1331, s.94)

6.6.5. BAYRAM-HARP

Harbin İkinci Senesi Bitti

Bununla birkaç bayramımızı hali harpte geçiriyoruz. Biz bu sene ıyd-ı fıtri biri birimize tebrik ve teslid ederken kahramannane büyük ve mühhiş düşmanlara karşı vatanı şan u şerefi milleti kemali secaat ve fedakarı ile müdafa eden din yolunda adaı dine karşı dilirane savlet eyleyen askerlerimiz ve mücahitlerimiz cenab-ı hakka tevcühü lütfu inayeti mevlana istinat ederek selamet ve nusret duaları gönderirken şu cihan harbide iki senesini ikmal ediyor üçüncü seneye ayak basıyor

Cenab-ı Hakk'a çok şükür ki harbe iştirak ettiğimiz zamandan beri düşmanlarımızın hayat ve mevcudiyetimize kastederek mahfımıza yürüyerek girişmiş oldukları teşebbüslerini tarihi aleme emsalsız kahramanlık menkıbeleri yazarak bütün dünyayı ezharı hayret ve takdire mecbur edecek bahadırlıklar fedakarlıklar göstererek akim bıraktı. Mevcudiyetimizi, şerefimizi kurtardık Çanakkale müdafaası, Irak seferi, Bağdat' a bu muhim merkezi islama karşı

taaruzatın defi yalnız şu müthiş harb,i umuminin değil osmanlı tarihinin de en mühim vakayi-i hamasetidir

Muhafaza-ı hak ve istiklal müdafaa-ı mevcudiyet için müşterek düşmanlara karşı giriştiğimiz şu harb-ı umumide yalnız dost ve müttafiklerimizin bitarafların değil hatta bir kısım düşmanlarımızın da taht-ı itirafındadır ki pek mühim vazifeleri, muvaffakiyetli ve şanlı bir surette ifa ettik ;dost ve müttefiklerimiz Avrupa-ı merkezi hükümetlerinin ve Bulgaristanın bu iki sene harb müttedinde istihsal eylemiş oldukları mufaffakiyetin en zahir bahir delili ise Avrupa haritasının, iki seneden beri bugüne kadar devam edegelen muharebat neticesinde almış olduğu şekli hazırıdır.

Almanya baş vekili Bethmann Hollweg, harita-ı harb üzerinde ne kadar ısrar ve millet-i muhteremesi nâmına bu hususta ne kadar iftihar etse yeridir.

Belçikanın hemen tekmili Fransanın mühim bir kısmı bütümn Lehistan-ı, Rusu, Sırbistan ve Karadağ taht-ı işgalindedir. Şu haileyi azimeye sebep olmuş olan Sırbistan'ın ortadan kalkması şark yolu açılmak ,Avrupa-ı merkezi ile şark beyninde vasıta-ı ittisal husule gelerek dost ve mütefikklerimizde münasebet ve muaveneti mütekabile tesiseylemek gibi bir hadisei mühimeyi intac eylemiştir.

Şu vaziyetin umumiye her halde zaferi katinin muaveneti rabbaniyeye muzafferiyemizle bize tevcih edeceği hakkında azmu kanaatimizi tesis ve tahkim edebilmiştir.Bilhassa bizde ve dost ve müttefiklerimizde hak vehürriyet yolunda muhazafa ve mevcudiyet için muharebeye mecbur kaldığımız itikadı bulunmasıyla düşmanlarımıza ise böyle bir faciayı azimei medeniyet ve insaniyetin başına getirmelerinde hırsı istila hırsı intikam, haset ve garaz imha ve tahrib gibi saik olmasıyla adaleti aleyhiyenin yerini ve nbize yaru zahir olacağı ümmiyyesinden ayrılmadık.Zaferi katimize iman ediyoruz.

Harbin ikinci senesi nihayetlerine doğru şartta ve garpta düşmanlar umumi taarruzlarını teştik etmiş oldukları gibi Ruslarda İran ve Kafkas cephelerinden bu taarruzu umumiye başlamadan evvel bizi tazyik etmek istemişlerdir.İran tarikiyle Bağdat üzerine düşmekten, Rus kuvvetlerini İngiliz kuvvetleriyle birleştirmekten mutat olan hayali mağrurane ve adaı azamet furuşane ile ilan etmekten çekinmeyen itilafçılar asa kirimizin ve mücahitlerimizin savleti merdanesiyle Rusların İran'dan

tardı ve şiddetle takibi üzerine bu hayallerin ufulunu gördükleri gibi kahraman askerimiz Kafkas cephesinde de Rusları tevkif defi için gazanferâne harp etmektedir.

Bidayet-i harpten beri itilafçıların bütün siyasetlerini ve hassaten İngiliz siyaseti neşumesinin bütün safhalarını görmüş ve hucnetlerini anlamış olduğumuzdan düşmanların merdane silah kuvvetlerinden ziyade her türlü tezvirat ve ifsadat yolarına saptıklarına hatta fesat ve fitnede tezvir ve hadaada maharetleriyle öğünmekten bile istihyaya lüzum görmediklerine pek vakıfız.

Bu cümleden olarak İngilizler; hıtta-ı mübareke-i Hicaziye'de bir fesat tertibine kalkışmışlarsa da, ahiren matbuat-ı Osmaniye sütunlarda teşrih edilmiş, Dahiliye Nâzır-ı muhtereminin metin ve sarih ifadâtıyla irae buyrulmuş olduğu üzere İngilizlerin tertibine teşebbüs eyledikleri bu fesatta mevzii her nasılsa İngiltere tezvirât ve tesvilâtına kapılan birkaç kişi ile mahdut avanesine münhasır kalmış ve kariben ve tamamen izâle edilmek üzere bulunmuştur.

Şark ve garpta düşmanların taarruzâtından, ihtiyar eyledikleri azim-i fedakarlıkla, bilhassa verdikleri telefât üzerine –ki bu hâli idame ettirebilmeleri gayri kabildir.- istihsal edebilecekleri netice ise pek cüzi, taht-ı işgâlde bulunan vasi-i memleketlerine nispetle alabildikleri yerler lâşey makamındadır.

Şu vaziyet-i umûmî karşısında, harbin üçüncü senesine iman-ı zafer ve nusretle, kemâl-i azim ve metanetle dahil olduğumuz gibi bayramımızı da bu azim ve imân ile karşılıyoruz.

(c.51, nu.1311, 21 Temmuz 1332, s.126)

6.6.6. IYD-I MİLLİ, 10 TEMMUZ

Meşrutiyetin sekizinci senesini ikmal ederek dokuzuncu senesine dahil oluyoruz.

Bir seneyi daha ikmal edip de devre-i meşrutiyetin yeni bir senesine girerken geriye doğru irca-ı nazar ettik. Geçen senenin hadisâtını göz önünden geçirmek pek tabiidir.

Bugün Osmanlı ülkesinin her tarafında payitahtta milli bayramımızı teyit ve tebcil ederken bir taraftan mazinin hafızamıza nakşettiği eşkâl-ı hadisâttan aldığımız ders-i ibreti tecrübelerle iktisap ettiğimiz vukûf ve malumâtı mülahaza ettiğimiz; diğer cihetten istikbale doğru, feyz ü terfi, halas ve necat için kemal-i metanet ve cesaretle azim-i iman ile yürümeğe hazırlanacağız.

Meşrutiyetin sekiz senelik devresinde pek çok ve mütenevvi vukuâta maruz kaldık. Pek çok tecrübeler gördük. Bütün bu hadisât ve tecârüb milletin enzâr-i intibâhı önünde her müstakil şanlı şerefli yaşamak gayesi karşısında en ziyade, bariz bir surette noktayı tecelli ettirdi. Gösterdi ki oda şudur: Türkiye yalnız idare-i dahiliyesi itibariyle bir istibdada maruz değilmiş. Tesirât-ı hariciye, siyaset-i hariciye, devlet-i Osmaniye ve millet-i Osmaniye üzerinde pek müşkül ve mühîb bir istibdat şeklinde icra-i nüfûz ediyor. Devlet ve milletimizin mevcudiyetini taht-ı tehditte bulunduruyor. Hürriyet ve istikbalini selbedecek tertipler yapıyor. Devlet ve milletin başına türlü türlü arızalar devletin mevcudiyetine, milletin kanına susamışçasına, hayatına suikast hazırlıyor, bu asil, seci, necip ü hayat-ı hürriyeti için olmazsa cesaret-i siyasiye ve iktisadîye altına almak istiyordu.

Devre-i meşrutiyette devlet ü millet-i Osmaniye'nin uğramış olduğu arızalar hem bu tertibât hem tesvilât-ı hariciyenin eseri olduğu, iki senedir Avrupa'da ve Asya'da milyonlarca insanları ve cihan harbi denilen haile-i azime esnasında bil-fiil harbe karışmağa mecbur olarak pek zahir bir suretle anladık. Ve hele şu son sene içinde görüp geçirdiğimiz hadisât bu hususta bizi iknaiyyât sahasına kadar götürdü. Yani devlet ve milletimizin hayat ve mevcudiyeti aleyhinde senelerden beri suikast tertibâtında bulunmuş ara sıra riyâkar çehreler göstermiş olan devletlerle diplomatlarının bütün entrikalarını ve safhalarını ibret ü intibah nazarlarımızda tecemmu ettirdi.

Trablusgarp ve *Bingazi* Muharebâtını takip eden Balkan Muharebâtını işte aleyhimizdeki suikastların bizim için elim-i veci birer levhasıydı, hayat ve mevcudiyetimizin hürriyet ve istikbalimizi kurtarmağa ve müdafaa etmeğe, dünyada hatta iktihamı gayr-i kâbil görülen müşkülâtı bertaraf edip kendimizi halas ve necâta isal eğlemeye azmetmiş olduğumuz için uğraştık. Hiçbir zaman yeis ve fütûr getirmedik. Nihayet şu cihan harbi, bizi ya hürriyet ve istikbalimizi feda etmek, zelil

ve hakir mahvolmak; yahut harbe karışmak şıkları karşısında bulundurunca bilâterettüt ikinci şıkkı ihtiyar ettik. Hem de muharebeye, hürriyetimiz ve istiklalimiz namus ve şerefimiz, mevcudiyetimiz, bütün hayatımız mevzu-i bahis olduğu düşmanlar tarafından taht-ı tehdide almış bulunduğunu müdrik olarak büyük milletimizi kurtarmak bekasını temin etmek şerefini ve namusunu müdafaa eylemek azim ve kararıyla giriştik.

Millet otuz üç sene tazyik ve şiddet altında inlemişti. Meşrutiyetin istihsal ve tesisine çalışan fedakarlar, kahramanlar milletin hayatını kurtarmak için kendi hayatlarını istihkar ettiler. Millet için hak ve hürriyetinin serbestâne inkişafâtının temin-i mebde-i fûz ve necatı, bâd-ı kuvvet ü mikneti olacağı bi-şekk idi. Fakat devlet milletimizin mevcudiyet ve istiklâline göz dikmiş olan harici düşmanların âmâl-ı hainâne bir tertibat-ı tahripkârânelerine kuvvet ü kudret-i milliyemizin tezyid ve tahkimi bir hail teşkil edecekti. Bütün ruh-ı millimizi sarsacak surette "hasta adam" diye telkib eyledikleri devletin iktisab-ı sıhhat ve afiyete başlaması düşmanları ürküttü, korkuttu. İnhidâm ve indirâsını bekledikleri binaya pek kavi bir esas koyarak teceddüt ve tamirine başlayan mücahidin-i hürriyet için düşmanların tesirâtı tertibatı, iğfalât ve tesvilâtı, gerek dahilde hariçte ne kadar engel, gaile muharebe çıkarmağa kudret bulursa bunları çıkarmak için uğraşıyorlardı.

Cihan Harbi'nde düşmanların hedefi, evvel emirde Devlet ü Millet-i Osmani'nin izâle istiklâl ve mevcudiyeti memleketimizin inkısamı olduğu düşman muhitlerinde rical-i siyasiye bila-perva alenen söylemekten çekinmediler. Bu halde, bizim için bir hayat ve memat mücadelesine girişmek ya kurtulmak ya şerefle ölmek zaruriydi.

Fakat bu gün bu şanlı millet bayramını tes'id, birbirimizi tebrik ederken huzûr-ı Rabb'ül âleminde secde-i şükrana .kapanmalıyız ki, bu güne kadar bize yardımı oldu. Bizi himâyetinde tutuyor.

Meşrutiyetimizin dokuzuncu senesine dahil olurken, düşünmeliyiz ki şu geçen sene içinde *Çanakkale* ve *Kut'ül-Âmâre* gibi iki büyük, mühim ve âlem-i şümul muzafferiyete bizi mazhar eden cenap kadar mutlak, hatta bütün dünyanın tasavvur edemeyeceği inanmayacağı hüsranlara da düşmanı düçar ederek hak ve

hürriyet, istiklal ve mevcudiyet, halas ve necât uğrunda azim-i merdânemizin ne derecede olduğunu da bütün aleme gösterdi. Bu güne kadar sebat ü metanetle, bütün milletin yek vücut olarak muhafaza-ı şerefi müdafaa-ı vatanı yolunda istihkâr-ı hayat ederek çalıştık. Halisiyet-i vicdanımızın, azm-i imanımızın hamd olsun mükafatını gördük; kanaat getirdik ki Hak bizim yardımcımızdır, zahirîmizdir. İnayet-i Hak'la kendimizi kurtaracağız. Zafer-i katiye edeceğiz fevz ü necâte erişeceğiz. Ebediyen istiklalimizi, feyz ü terakkimizi kuvvet ü miknetimizi temin edeceğiz.

Hakk'a bi-payan şükranlar, gazilerimize, mücahitlerimize, yüz bin selamlar-Selamet, zafer ve nusret duaları!

(c.51, nu.1310, 14 Temmuz 1332, s.115)

6.6.7. GELİBOLU MUZAFFERİYÂTI

Tesirât ve Takdirât

Milli Osmanlı Ajansı'nın vermiş olduğu telgrafnâmelerden Gelibolu şibh-i cezirесinde kahraman-ı müdafaaların ahiren iktisap ettikleri Almanya'da, Avusturya e Macaristan'da ne gibi tesirât hasıl etmiş olduğunu anlıyoruz.

Bu zafer aylardan beri Osmanlı hamaset ve şecaâtinin bir temsilini gösteren müdafaa-ı dilirânenin bir netice-i müşa'şa'sı olduğunu dost ve müttefik matbuâtın takdir ve tasdik ettiklerini gözümüzün önündeki hülâsâ-ı neşriyâttan anlıyoruz.

Gelibolu muzafferiyetinin Osmanlılar için bâdi olduğu şerf ve şan zikrolunduğu gibi bilhassa İngilizler için bu hezimetin maddî ve manevî büyük bir darbe olduğu gösterilmektedir. Mesela *Berliner Tagblatt*, Türklerin Gelibolu muzafferiyet-i ahiresi üzerine İngiltere'nin nüfûz ve itibarı bütün cihan nazarında azim rahneye düçar olduğunu söylüyor. İngiliz zimam-dârân-ı umuru Avam Kamarası'nda bu hezimetlerini de evvelce ittihaz olunan bir karar-ı iktizasından bulunduğu dermeyan ile tevilaâne kalkışsalar bunu hiç kimsenin ciddiyetle telâkki etmeyeceğini de ilave ediyoruz.

Vossische Zeitung ise Gelibolu Zaferi'ni bilhassa alem-i İslâm'da tesirât-ı şamilesi nokta-ı nazarından mütalaa ederek Ahali-i İslâmiye'den birçoğu taht-ı idaresinde bulunan iki büyük devletin, İngiltere ve Fransa'nın bütün alem-i İslâm'ın

başında bulunan bir devlete bütün ehl-i İslâm'ın matma'-ı enzâr u hedef-i kulûbî olan makam-ı mula-ı hilafete karşı mehinâne ve hainâne taarruz ve hücumlarında kahkarî hezimetlere olmalarının Çar-aktar-ı cihanda, bilcümle ehl-i İslâm üzerinde pek büyük bir tesir hâsıl ederek böylece İngilizlerle Fransızların uğradıkları hezimetin nasıl bir büyük hezimet-i maneviye olduğunun anlaşılacağını izah ediyor.

Deutsche Zeitung, İngilizlerin Gelibolu hezimetini balkanlarda ve bilhassa Selanikteki İngiliz vaziyetine icrâ eyleyeceği tesir itibarıyla şâyân-ı dikkat görmektedir. Gelibolu şibh-i cezîresi hadisâtının yeni bir safhaya girmiş ve kahraman Türk ordusunun umûmî taarruza başlamış olduğunu istidlâl ediyor; Selanik'te İtilafçıların vaziyetini pek buhranlı görerek Gelibolu hezimeti ile buhranın itilafçılar aleyhinde istidâd edeceğini tahmin eyliyor.

Viyana gazeteleri de, Türklerin Gelibolu muzafferiyet-i âhiresini pek ziyâde alkışlayarak tesirâtının alem-i şümûl olacağını tasdik ediyorlar.

Avusturya ve Macaristan Hariciye Nezaretine mensubiyeti malum olan *Fremdenblatt* ise: "Çanakkale'de İtilaf heyet-i seferiyesinin son hesabının görülmesi Türklerin parlak bir muzafferiyeti ile vücuda gelmiş ve bu suretle İtilafçıların hezimi etmam edilmiştir. Osmanlı kıtaât-ı askeriyesi on ay kadar kuvve-i tedâf'iyelerinin muşa'şa misallerini irae eyledikten sonra şimdi düşmana seciâne hücumlardaki tefevvuklarını da ispat etmişlerdir. İtilaf-ı murabbaın Çanakkale'ye karşı harekâtının harabi-i tamı başlamıştır." diyor.

Neues Freie Prese, İngilizlerin dünyanın en alçak ve rezil düşmanı olduğunu söyleyerek Türklerin yed-i kahkar galibiyeti ile bu düşmanın cez-ı sezâsını bulduğunu anlatıyor. Ve Türklerin Gelibolu muzafferiyeti, İngilizlerin hezimeti haberleri bütün Balkanlarda harikulâde bir surette barut ateş gibi tesirât husûle getirerek tilafçıların Selanik'te de vaziyet-i tevhim edeceğini kariben Paris ve Londra'da Çanakkale'den büsbütün kaçalım, Selanik'i büsbütün terk edelim gibi sedâlar işitileceğini izah etmek istiyor.

"Viener Tagblatt" Selanik'te itilafçılar için bir felaket hazırlandığı sırada Gelibolu'da kahraman Türklerin bunlara indirdiği darbenin pek müthiş olduğunu söylediği gibi mütezellil İngilter için pek mühlik olan Türklerin beyan ediyor. Bağdat

ve Gelibolu zaferleri müteali ve mü'şa'şa'-ı helâle revnak u ulviyet bahş olunduğunu beyan ediyor.

Bütün bu takdirât ve mütalaât düşmanlarımızın daima inkisâra uğramakta olduğumuz mağrurâne hayallerine hodgamâne ve mütelaşiâne teşebbüslerine rağmen günden güne nasıl bir hezimet ve hüsrana düşmekte olduklarını gösterdiği gibi, Türklerin şu cihan Harbi'nde inayet-i Hak'la nasıl bir azm ü zerm-i merdâne, cetlerinin şan-ı cengaverânesine layık ve hemen tarihe henüz gayrimazbut harekât-ı kahramanâne ibraz u ispat eylemiş oldukları izhâr ediyor.

(c.50, nu.1279, s. 10 Kânûn-ı evvel 1331, s.60)

6.6.8. MUHTEŞEM BİR İHTİFÂL

Çanakkale dâr-ül-harbinde İngilizlerin *Kemikli Limanı*'na son ihracâtında Conkbayırı'na çıkan kıtaâtına hücum ile onları tard u def'e ve bu suretle en mühim bir mevzide düşmanın yerleşmesine meydan vermeden istirdâda muvaffak olan Yirmi Sekizinci Alay'ın sancağına taraf-ı eşref-i mülûkâneden ihsan buyrulan altın ve gümüş muharebe imtiyaz madalyalarıyla alayın harekât-ı fedakârânesi yazılı büyük kurdelenin merasim-i ta'likiyesi [17 Kanûn-ı sâni 331] Harbiye Nezâreti meydanında Başkumandan Vekili Paşa Hazretleri tarafından ber vech-i âti icrâ edilmiştir:

Öğleden sonra saat ikide alay kâmilen içtimâ etmiş ve Enver Paşa Hazretleri büyük üniformalarını lâbis oldukları halde maiyetleri erkânıyla varid ü vükûl ordu ve fırka kumandanlarıyla beraber alayın vasati ilerisine gelmiş ve alayı ve tabur kumandanlarını sancakla beraber nezdlerine davet eylemişlerdir. Tekmil alay selam vaziyetinde bulunduğu halde madalyaların merbut bulunduğu kurdele askeri teşrifâtçısı tarafından Nâzır Paşa Hazretleri'ne bedal-teslim müşar-aleyh tarafından kendi elleriyle sancağın alemi yanına rabt ü talik icrâ kılınmış ve müteakiben layık-ı fedâkârlığı yâd ve bir nutuk irâd buyrulmuş ve mızıka üç defa Selam Havası çalarak her defasında dua-ı padişahî tekrar kılınmış ve birer resm-i geçit ile merasime nihayet verilmiştir.

Bunun gibi Çanakkale dâr-ül-harbinde fevkâlâde fedâkârlığı sebk eden Yirmi Yedinci, Elli Yedinci Alaylarla Şarkî Anadolu dâr-ül-harbinde fevkâlâde fedâkârlıkları meşhûd olan Kırk Dokuz, Elli, Seksen İki ve Seksen Üçüncü Alayların sancaklarına da ihsân buyrulmuş olan nişan ve kordonlar merasim-i mahsûsa ile talik olmak üzere mahallî kumandanlıklarına irsâl kılınmıştır.

(c.50, nu.1285, 21 Kânûn-u sâni 1331, s.134.)

6.6.9. ÇANAKKALE

Müdafaa-ı Kahramanâne, Def' ü Tenkil-i A'da

Pazartesi akşamı, Salı günü [7-8 Kanûn-ı evvel 1331] memleketimiz pek serverli ve iftiharlı bir gün yaşadı. Pazartesi akşamı İstanbul bir Bayram gecesini tenzir etti, her taraf donandı. Ahali bütün ruhlarıyla, mevcudiyetleriyle Gelibolu'da şan u şeref-i Osmanî'yi müdafaa eden ve nihayet Payitaht-ı Saltanat-ı Osmanî'ye Makam-ı Hilafet-i Muazzamaya mütecaviz düşmanları denize döken kahramanları selâmlıyorlardı. Cenâb-ı Kübrâya, Türklere ve Müslümanlara mededres ü penâh olan eltâf-ı Sübhâniyesinden hamd ve şükrediyorlardı.

Bu zafer günü "Tanin" refikimiz ilk sütunlarını tezyşn eden makalesinde şu surette tasvir ediyor:

"Gelibolu sahillerine işgal ettikleri birkaç karış toprakla değil, bütün şan u şerefleri, bütün haysiyet ve izzetleri, hatta bütün hayat u istikballeri ile merbûd olan düşmanlar için böyle bir akibet-i mukadder olduğu zaten çoktan anlaşılmıştı. Bu kanaat sade azm ü imanların süngülerinin ucuyla kazanan Gelibolu müdafilerinde değil, vatan hudutlarının en uzak köşelerinde çocuklarda bile vardı. Herkes emindi ki Şark kapılarının bekçiliği vazifesiyle mükellef olanlar bu kadar müstesnâ bir kahramanlık, bu kadar hatıra gelmez bir sebât ve fedakârlık gösterdikten sonra her gün bütün bir alemin göğsünü dolduran zafer ve selamet duaları elbet işitilecektir. Hepimizin beklediği şey, hepimize birer birer günleri saydıran intizar,sade bunun hangi gün olacağını anlamaktan ibaretti. Ve işte o gün geldi.

On ay devam eden ve müdafaasının kıymeti hiçbir zaman zaferinin kıymetinden aşağı olmayan bu kanlı hailede, hakikatte bizim için her gün bir başka

zafer demekti. Biz arada her muvaffakiyetsizliğinden sonra biraz daha kuduran düşmanın acz ü yeis ile her tedbire tevessül ettiğini gördük, Türk'ün süngü ile yetişemediği sahillere düşman her gün başka bir vasıta, başka bir alet, başka bir asker çıkardı; İngiltere asilzâdelerinden, Fransız sosyalistlerinden başlayarak Afrika'nın yamyamlarına, Hind'in Mecûsilerine varıncaya kadar türlü türlü düşmanlar gördük. Kara torpillerinin homurtuları arasında yamyam baltalarının parıltıları, deniz ifritlerinin cehennemleri, bombaların tarakaları, tayyarelerin uğultuları, lağımların zelzeleleri, her şey iptidaî veya medenî beşerin tufandan beri icad edegeldiği bütün bütün vesait-i tahrip hep orada toplanmıştı. Zehirli gazlarla boğmayı kafi görmeyen düşman hileli domdom kurşunları yapmış, vurduğunu mutlaka öldürmeğe azmetmiştir. Bu kıyametler içinde öyle günlerimiz oldu ki düşmana karşı kullanılacak elimizde bir tek silah kaldığını gördük: Göğsümüz! Bu gün o göğsü ne kadar yükseltsek haklıyız."

Çanakkale müdafaa-ı kahramanânesi şu Harb-i Umûmî'nin bütün safhâtına tesir göstermiş bir hadise-i mühimme olduğunu dostlarımız ve müttefiklerimiz bildefaât tasdik ve takdir ederek şanlı Türk askerlerini alkışlamış oldukları gibi bütün cihan bu vakıa ile Türklerin besalet ve şecaâtine, azm ü sebâtine hayran olmuşlardır.

Bu müdafaanın bu gün lûtf-i Hûda ile netice-i muzafferiyetini istihsal ettik. Yine refik-i muhteremimizin dediği gibi akıbeti birçok millet için ölüm veya hayat girecek olan şu emsâlsiz mücadelelerde zannederiz ki hiçbir millet bizim gösterdiğimiz derecede bir sabr ü metânet göstermemiştir. Gelibolu müdafilerinin gösterdikleri sabr ü sebât derecesinde bir mukavemet hiç bir zaman, hiçbir yerde ne görülmüş ne de işitilmiştir. Bütün bu sabrımızın mükafatını veren Cenâb-ı hak huzurunda secde-i şükrâna kapanırken bunları düşünüyoruz.

Bu gün millet-i Osmaniye, sürûr u iftihâr-ı Cenâb-ı Hakka hamd ü senâ ederken nazarlarını kahraman ordularına tevcih ederek vatan-ı mukaddesi bu derece de azm ü sebât, bu mertebede besâlet ü şecaâtle müdafaa etmiş olan askerlerine hissiyât-ı şükrânını edâ etmek istiyor, Osmanlı ülkesinin her tarafından yer yer "Yaşasın şanlı ordumuz!" nidâsı arş-ı âlâya isâl ediliyor.

(c.50, nu.1277, 26 Teşrin-i sâni 1331, s.59-60)

6.6.10. ÇANAKKALE MESELESİ İNGİLTERE PARLEMANTOSUNDA

Telgrafların verdiği malumâtlara göre, İngiltere Parlamentosu günden güne daha ziyade şâyân-ı dikkat sahneler göstermektedir. İngiliz Hükümeti bidâyet-i harpten beri yalnız bütün dünyayı aldatmak, cereyan eden hadisâtı tahrif ve tagyir ederek birtakım yalanlar tasannu ile bunları aleme neşr ü ilana kalkışarak sözde bu yolda inkisârlara, hezimetlere uğrayan İngiliz nüfûzunu muhafaza etmek istemişse de nihayet bitaraflar nazarında, hatta İngilizler az çok, lisân u irfân vesair rabıtalardan dolayı mütemâyil bulunan Amerikalılar indinde menfuz u haysiyetini kaybetmeye başlamış, İngiltere hükümetinin bidayet-i harbden beri birtakım teşebbüsâtı İngiliz menfaâti nokta-ı nazarından faide beklerken zarar vermiş olduğu gibi setr ü tagyir-i hakikat neşri kazib mesleği de yine kendi zarını intaç eylemiştir

O derece ki, artık İngiliz milleti bile, hükümetin bu meslek-i sakimine karşı inki'alâta düşmüş, bu meslek ü mişvar hakkında birtakım İngilizlerde nefret uyanmış, nihayet'ül-emr bu infiâl ve nefret efkar u hissiyât-ı umumiyeye ister istemez mak'es olması iktiza eden İngiliz Parlamentosu'nda âsârını göstermeye başlamıştır

Son günlerde İngiltere Parlamentosu'nda cereyan etmiş olan münakaşât, kabineye karşı muhâcemât bunun en büyük bir delilidir

Alman resmî telgraflarını bile tahrif ve tağyir etmekte olduğunu söyleyerek İngilizler hükümetlerini tenkit ve münakaşa eylemişlerdir. Hadd-i zâtında bir hükümet için bu kadar zelil ve hakir bir şey olamazdı. Alman resmî telgraflarını böylece tahrifâta uğratmış, en kötü bir hareket teşkil eylediği gibi milletini bu surette aldatmakta bir hükümet için badi-i ar u şeyn idi .

Bu yakınlarda anlaşılıyor ki artık *Askuith* kabinesi, parlamento sahalarında uğradığı şiddetli muhacemât ve münakaşât üzerine, çar u naçar tamamıyla değilse bile yarı buçuk bir surette olsun itiraf vadisine sürüklenmiş. Bilhassa Lortlar kamarasında lortların mükerrer ve müz'iç istizâhâtı karşısında lortlar ve mebusların ağızlara gem takmaya kadar varamamıştır.

Dünkü telgraflar bize İngiltere Parlamentosu'nda Lortlar ve Avam Kamarası'nda Çanakkale meselesinin mevzü-ı bahs ü münakaşa olmuş olduğunu haber verdi. Bu münakaşattan çıkarılabilen netice şudur ki,: Evvelen İngiltere bugün

pek mühim bir vaziyettedir. Avam Kamarası'nda vaziyetin vehameti kendisi kadar hiç kimsenin hissedemeyeceğini, anlayamayacağını söylemiş olmasıyla "işler göründüğü kadar fena değil" yolunda bidayet-i emirde Kurutsly kabilinden ortaya atmış olduğu sözü yine kendisi tekzip etmiş ve hatta itiraf eylemiştir. Bunarlov'un parlamentoya karşı verdiği teminat, İngiltere'nin işlediği bir hatada mısr u muannid olmayacağını söylemesinden ibaret kalıyor. Lortlar Kamarası'nda cereyan eden münakaşât bunu karşılaştırırsak düşülmüş olan hatanın nerede bulunduğunu anlıyoruz. Yani meselenin Çanakkale meselesi olduğu ortaya çıkıyor.

Lortlar Kamarasında lortların Kabine'ye karşı son zamanlarda daha bariz bir muhalefet göstermeleri tenkitlerinde münakaşalarında daha ziyade kabineyi tazyik etmeleri sebebiyle mesele açığa varmıştır.

Bundan da anlaşılıyor ki İngilizlerin Şark'a gönderdikleri *Sir Charles Monro*, Londra'ya gönderdiği raporunda derhal Çanakkale'ye karşı her türlü tesebbüsâttan vazgeçilmesi buradaki askerlerin ve donanmaların geri çekilmesi lüzumunu bildirmiştir. Belki de Selanik'e asker ihracının İngiltere için bâdi-i hezimet olan Çanakkale Seferi'nden sıyrılıp çıkmak hususunda bir vesile teşkil edeceğini de anlatmıştır. Bir taraftan fahiş hatalarda inat ve ısrar göstermeyeceğini parlamentosuna karşı, teminat rakamında dermeyan eden, İngiliz Kabinesi diğer cihetten Çanakkale seferinden katiyen vazgeçilmesini, Sir Charles Monro'nun bildirilmiş olduğunu itiraf etmesiyle beraber bununla kanaât hâsıl edemeyerek *Lort Kichener*'i göndermiş olduğunu söylüyor.

Biz kendi hesabımız, Lort Kichener değil ya takımıyla İngiliz nâzırları Paris'e taşındıkları gibi, Mondros'a kadar gelip de Osmanlıların müdafaa-yı kahramaniyesiyle Gelibolu Şibh-i Cezîresi sahiline gömülen İngiliz nüfûzu satvetinin resmî tetkikinde bulunmalarını, Gelibolu Şibh-i Cezîresi'ndeki İngiliz bakkiyyet-üs-suyûfunun kahramanlarımızı besâlet ve secaâtiyle uğrayacakları akıbete şahit olmalarını isteriz.

Balkanların vaziyet-i hâzırasına göre İngiltere artık Şark ile alakasını kesmek mecburiyetine erişmiştir. Balkanlara İngiliz nüfüz ve siyasetine en müthiş darbeyi indirmiş olan Çanakkale müdafaa-ı kahramanânesidir. İngilizlerin

Çanakkale'ye taarruzu hatasında Şarktaki hezimetlerini büsbütün teşdid Balkan Şibh-i Ceziresi'nde değil bütün dünyada İngiliz nüfûzunu zir ü zebir edecek hadisâtı tevellüt eyleneceğinden eminiz.

Yunanistan'ın bugün tevzi' etmeğe başlayan vâziyeti de İngilizlerin Balkanlarda ne hale geldiklerini anlatacak bir noktadır. Yunanistan'ın vâziyeti hakkında Lortlar Kamarasında Lord Lasdon'ın "mucib-i endişe" demesi de çar u naçar bir itiraftır.

(c.50, nu.1275, 12 Teşrin-i sâni 1331, s.3-4)

6.6.11. MEKKE-İ MÜKERREME'DE BİR HÂDİSE

Dâhiliye Nâzır-ı Muhteremin Beyânâtı

Refikimiz 13 Temmuz 332 tarihli Mekke-i Mükerreme'de Sâbık Emir-i Mekke *Hüseyin Paşa*'nın ihtirâsât-ı şahsiyetine ve İngilizlerin tesvilâtına mağlûp ve müncezib olması yüzünden zuhûra gelen hâdise hakkında tafsilâtı hâvi bir başmakale münderic bulunduğu gibi, ertesi günü, diğer refikâ-yı muhterememiz başmakalelerini bu hâdiseye hasretmişlerdir.

"Tasvir-i Efkâr" refikimizin ser-muharrir-i muhteremi cidden teessüfe şâyân bu mâcera hakkında söylenecek sözlerin salâhiyetdâr bir lisândan sudûrunu muvâfık görerek Dâhiliye Nâzırı Talat Beyefendi'yi ziyâretle bu mesele hakkında mülâkât etmiş ve nâzır-ı muhteremin meseleyi telhis ve takrir eden ifâdâtını ber-vech-i âti zabt u nakletmekte bulunmuştur.

"İnsanın bütün dereceleri ile hata ve noksandan vareste kalamadığına bu da bir misâl teşkil eder. Bazı fertlerin hata ve noksanları ise -bu fertler kim olursa olsun- nihâyet kendi şahsiyetlerine râci' tesirât ile kapanıp gider. Mekke'nin sâbık emiri de kendi gaflet ve dalaleti ile böyle bir bâdireye yuvarlandı. Bu adam İslâm'ın şeref ve izzetine kendileri ile harp etmekte olduğumuz İngilizlerden aldığı paralara kanarak böyle bir münâsebetsizliğe kıyâm etmekle kendi hesâbına neticeli bir işe girişmiş değildir. Bilakis... sâbık emirin bu münâsebetsiz tasavvurların tatbikâta geçirmek cüretini göstermesi orada mevcût kuvvetlerimizin iptaline bile müeddî olamamış ve kendine daha Mekke-i Mükerreme'de iken hilâfet ve saltanat kuvvetini gösteren

askerlerimiz *Ta'if*'teki avenesini tard u teb'id ederek bumlar için orada iddihâr olunan ve miktarı iyice külliyetli erzâk ve zahâire de vazı'-ı yed ve elyevmde o havâlinin hâkimi olmakta berdevam bulunmuştur. Diğer kuvvetlerimizin karib olan iltihâkıyla meselenin 'bir varmış bir yokmuş' tabirine masduk olduğu zaman hiç de uzakta değildir. Zaten gaflet ve dalâlet ile isyan yoluna dökülmekten çekinmemiş olan sâbık emir , şimdiden 'El-hâin-i hâ'if' fehvâsına mutâbık bir hatt-ı hareketle *Cidde* taraflarına çekilmiş bulunuyor. Maksadı ledel-iktizâ kaçıp kurtulmaktır. Eğer kaçpı kurtulabilirse..."

Nâzır-ı muhterem, sâbık emir, bu münasebetsizliği irtikâp edebilmek için hiç olmazsa suveri bazı vesilelerle olsun istinât etmemiş midir? Soâline karşı şöyle ifâde de bulunmuştur.

"Denebilir ki ciddî görülebilecek hiçbir vesileye istinât etmeye bile lüzûm görmemiştir. İstinât eder gibi göründüğü vesileler ise isyâna girizgâh bulmaya çalışmak mâhiyetinde şeylerdir: Mesela Mekke Emâreti, evlâdiyet olarak kendisine hasr u tahsis talebi bu cümledendir. Devletin hayat ve memât harbi ile meşgûl olduğu bir sırada ileriye sürülen tâlebin münasebetsizliği meydandadır. Onun pek tabii olan reddini bagıyy u tagiyâne vesile-i ittihâz etmek ise zâten düşmanlarımızla anlaşmış olan bu demek ne ise gailecik çıkarmağa niyet etmiş olduğu ispâta kâfidir. Fakat bu gailecik kendisinin ve kendisini iğfâl u tahrik eden düşmanlarımızın ummadıkları menzili hâiz olmadan çok uzak. Sarf-ı mevzi bir hâdise hükm ü mâhiyetini tecâvüz etmemiştir ve kâbil değil tecâvüz edemeyecektir. Nitekim koca ceziret'ül-Arabi'de bu bagıyy u tagiyâneye sâbık emir etrâfına toplananlar, İngilizlerden alınan paraların kapılabilen iki üç kabileye münhasır gibidir. Hatta bunlardan da şimdiden nedâmet göstermeye başlamış olanlar vardır. Pek azîm bir ekseriyet teşkil eden diğer kabile – ki bunlar içinde Rabiğ gibi, *İbn-i Suûd*, *İbn-i Reşit* gibi en kuvvetli cemaâtler vardır- hep devlete sadık ve husûsiyetle son müstekreh hareketinden dolayı sâbık emir ile maiyetlerine tamamen hüsrânla neticelenmeğe nâmzet ihtirâs ve dalâletleri mahsûlü ve sarf-ı mevzi bir hâdiseden başka bir şey değildir. Hâdim'ül haremeyn olmak vazife ve şerefiyle mümtâz devletimizin düşmanları ile bir el birliği etmek küstahlığını gösterecek kadar haris ve cüretkâr bir şerr'ül-hıfın hakkından gelmeyi de aynı vazife ve şerefin en ulvî ve en kati' muktezâlarından birini bilmekte, Allah'ın

inâyetini ve peygamberin (S:A) rûhaniyeti sâyesinde bu vazifesini de suhûletle ifâ ve ikmâl etmek üzere bulunmaktadır..."

(c.50, nu.1311, 21 Temmuz 1332, s.127)

6.6.12. MASÂRİF-İ HARBİYE

Hakikate mutabık tahminâta göre İtilâf-ı murabbaın masârif-i yevmiye-i harbiyesi ber-vech-i zîr takdir ve hesap olunmaktadır.

Hükümetler	Frank
İngiltere	120.000.000
Fransa	81.250.000
Rusya	62.500.000
İtalya	37.500.000
Yekun	301.250.000

Bu meblâğda İtilafçıların küçük müttefikleri tarafından sarf olunan meblâğ dâhil değildir. İngiltere müstemlekâtının (Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda...) masârifi da bu hesaptan hâriçtir. Bu hâlde İtilâfın masârif-ı harbiyesi bunda fazladır.

Avrupa-ı Merkezi hükümetleriyle müttefiklerine gelince onların masârif-i harbiyesi de ber-vech-i âtidedir:

Almanya	87.500.000
Avusturya-Macaristan,	
Türkiye ve Bulgaristan	62.500.000
Yekun	150.000.000

Bu hâlde İtilafçılar, merkezî hükümetleri ile müttefikleri tarafından vukû bulan sarfiyâtın iki mislinden fazla sarf etmektedirler. Bu nokta-ı nazardan Avrupa-ı merkezinin mâdûnunda bulunduklarını İtilafçılar kendileri de biliyorlar. Londra'nın muteber gazetelerinden biri muharebe bu yaz mevsiminde hitâm bulacak. Masârif-i harbiyenin âtideki miktara bâliğ olacağını hesâp ve neşretmiştir.

23,70 Milyar Frank İtilafçıların masârif 86.20 Milyar Frank İttifakın masârif, bu hesaba göre İtilaf Hükümetleri yevmî masârif-i harbiye yüzde 29 ve Avrupa-ı merkezi ile müttefikleri ise burada 31 miktarını sarf etmiş olacaktır.

İtilafçılar tarafından daha bedbinâne tahminâtta bulunanlar da vardır. Paris'te çıkan 27 Mart tarihli Ouver yazdığı başmakalede Gustave Hervé, muharebenin İtilafçılara şimdiye kadar 215 Milyar Franka mâl olmuş olduğu, henüz hitâma ermemiş bulunduğu yazıyor, bu ıztırab-ı azimenin nasıl teskin olunabileceğini soruyor, düşünecek sıra geldiğini söylüyor.

(c.50, nu.1296, 7 Nisan 1332, s.269-270)

6.6.13. İKİ NUTK-I MÜHİM

Almanya'dan misafir gelen Reicshtag Fırka rüvesâsı şerefine 14 Nisan 332 Perşembe akşamı Beyoğlu'nda verilen ziyafette söylenen iki nutuk Osmanlılık âleminde ve Harb-i Umûmî tarihinde gayet mühim bir vesika olarak kalacak ve asla unutulmayacaktır.

Bu nutuklardan birincisi Hariciye Nâzırımız Halil Bey tarafından ibrâz olundu. Halil Beyefendi, Saltanat-ı Osmaniye'nin düşman-ı ezelisi Moskofların açık denizlere çıkmak siyaset-i istilâ-cûyânesi ile asırlardan beri başımıza neler getirmiş ve daha neler hazırlamak istemiş olduğunu tasvirden sonra Alman terakkiyât-ı sanayi ve ticâriyesinin âlem-şümûl bir tarz almasından tevhiş eden İngiltere'nin muhafaza-ı medeniyet davâ-yı riyâkârânesi altına gizlenerek şimâl-ı müstebiti bizi zararımıza nasıl tevhit-i mesâi eylemiş olduğunu izâh eyledi, ve aleyhimize mürettip böyla hazırlıklar arasında zuhûr eden Harb-i Umûmî'de gerek İtilafçılar ve gerek müttefiklerimiz düvel-i merkeziyenin bidâyet-i harpte bize karşı ne kadar farklı tekliflerde bulunmuş olduğunu pek açık ve pek aşikâr bir sûrette anlattı. Bu izâhâtı kemâl-i dikkatle dinlemekte olan med'uvvîn Halil Beyefendi'nin sözlerini hakiki bir alkış tufanıyla karşıladı. Zirâ Hariciye Nâzırı'nın ağzından çıkan beyânât-ı resmiye selâmet ve menâfimizi rabteylediğimiz Almanya ile düşmanımız İtilafçılar arasındaki farkı tamamıyla ortaya koymuştu, asırlardan beri riyâkâr dostluk gösterdiği hâlde her fırsatta istikbâlimizi, haysiyetimizi çiğnemiş ve bizim zararımıza tevsi'-i memâlik

etmiş İngiltere, Fransa ve bilhassa Rusya'nın bu Harb-i Umûmî'de dahi ağızlarında tekrar ede ede köhneleşmiş sözü tazelemeleri, güya ""tamamiyet-i mülkiyemiz"i temin vaadinde bulunmaları bize mütesâvi şurût dairesinde dest-i ittifâk uzatan Almanya ve Avusturya'nın getirdiği pâye-i istiklâl arasındaki farkı düşünmek bile zâiddir.

Almanya Sefir-i Muhteremi Kont Volf Mitternich Hazretleri tarafından Hariciye Nâzırı'mıza verilen cevap tamamen ve kemâlen samimiyet ve hâlisiyet dairesinde olduğu için Türkler nazarında büyük bir kıymeti haizdir; hele Sefir Hazretlerini takiben Almanya Millet Meclis-i Fırka muhterem Vestârip'in kemâl-i belâgatla irâd eylediği nutuktaki beyânât-ı dostâne ve hayr-hâhânesini kemâl-i teşekkürle selamlamak isteriz. Gerek bu zâtın ve gerek umûmî fırka nâmına baş tercüman Weber tarafından Türkçe olarak yapılan beyânât fevkâlâde kıymettâr mevâd-i ihtivâ ediyordu ve bize diyordu ki Almanya kavi ve muhteşem ve yalnız kendi kuvvetine istinat eder bir Türkiye'ye muhtaçtır. Böyle bir Türkiye meydana getirmek için Almanya bize her türlü dest-i muaveneti uzatmaya hazırdır.

Nutukların bundan sonraki en mühim son zafere kadar müttefikimizle yan yana harpten ferâgat eylemeyeceğimizi teyit eylemiştir. Bu da düşmanların işâ'ât-ı bedhâhânesini kâmilen tekzip etmiştir.

Vatan-ı Osmanî'nin menâfini ve selâmetini Almanya ile müşterek görüp daha pek çok daha seneler evvel Alman dostluğunu ve Alman terâkkiyât-ı fevkâlâdesini kıymetini enzâr karşısında isbâta çalışmasını bir vazife tanımış olan "Servet-i Fünûn" dün geceki ziyâfette tanin-endâz olan beyânât-ı siyâsiyeyi en samim'ül kalp ile alkışlamaktadır.

Harb-i Umûmî, dost-ı hakikinin ve husûsa dostluğu pâyidâr eden menâfi-i müşterekenin ne tarafta olduğunu bize mükemmelen ispat etmiş olduğu için harp meydanlarında Almanlarla yaptığımız silah arkadaşlığının bundan sonra ciddi ve her türlü suitefehhümden âri bir iktisat arkadaşlığı hâlinde devamını da kemâl-i hulûsla temenni ederiz. Türkler harp etmesini iyi bilirler, Çanakkale bunu âleme bir defa daha ispat eyledi. Fakat iktisat muharebesinde acemiyiz. Biz top ve tüfek harbinden daha mühim olam cidal-i iktisâdiyede temin-i muvaffakiyet, ilm ü maarifte teşkilât-ı

mükemmeleye ve müsmir sûrette istimâl olacak cesim sermâyelere muhtaçtır; bizde mel ve arzu var; fakat teşkilât-ı iktisadiyemiz pek zayıftır. İşte bunları muhterem müttefiklerimizin mûhitlerinde bulup onlardan azimkârâne, namuskârâne ve muktesidâne istifâde etmek lazım geliyor ki müstakbelin hatt-ı hareketi bu olmak icap eder.

Ahmet İhsan (c.50, nu.1298, 21 Nisan 1332, s.289)

Berlin'de bulunan Halil Halid Bey'den vârid olmuştur:

6.6.14. ALMANYA'DA BULUNAN ÜSERÂ-YI HARBİYE HAKKINDA MUAMELE

Muharip üserâ-yı harbiye işlerine herkes alakadâr. Bu sûretle onlar hakkında ne yazılsa şayan-ı kıraat sayılabileceğinden ben de Almanya'daki üserâ-yı harbiyeye dair sutûr-ı atiyeyi yazıp Osmanlı ashab-ı mütalaasına arz olunmak üzere gazetenize gönderiyorum:

Fransız ve İngiliz matbuatında Almanların üserâ-yı harbiyeye fenâ muamele ettiklerine dair şikayetler görülüyor. Bu şikâyetlerin ne kadar nâhâk olduğunu ahvâl-ı üserâyı görenler anlarlar. Muhasımların bu bapta ta'riz kapısını açık tutmaktan maksatları kendi memleketleri halkını devam-ı adâvete tahris etmek ve bitarafların ezhânını taglit eylemekten ibaret bulunsa gerektir. Mamafih Almanlar yine şikâyet-i vakıayı nazar-ı mütalaaya alıyorlar ve Almanya'daki üserâ-yı harbiyenin ahvâlini tahkik etmek isteyenlere bilâ-müşkülât müsaade ediyorlar.

Geçenlerde İngiliz Parlamentosunda "Türkiye'de İngiliz üserâya hüsn-i muamele vukû buluyormuş, biz de elimizdeki Türk üserâ-yı harbiyesine bilmukabele diğer esirlerden daha iyi muamele ediyor muyuz?" diye bir sual irad edildi. Hükümet nâmına verilen cevapta: "Türklere daha iyi muamele vukû bulduğu Amerika diplomasisi vasıtasıyla Hükümet-i Osmaniye'ye bildirilmiştir." denilmiştir. Galiba İngiliz siyaseti dünyayı mugâlataya boğmaktan müstefid oluyor. Devlet-i Osmaniye'nin adât-ı hamaseti üserâ-yı harbiye-i a'da hakkında rıfk u rahm ile muameleye mütezammın olagelmiştir. *General Tawnsend* hakkındaki muamele-i hüsnün mislini büyükçe rütbede esir düşen Türkler hakkında icrâ eylemek

düşmanların husûle-i idrâkine sığmayacak derecede bir alicenâplıktır. Bidâyet-i harpte Basra civarında esir düşen *Miralay Suphi Bey*'in **[برما] Birma** kıtasında feci vefâtını geçenlerde İngiliz gazeteleri ihbâr eylemişlerdi. İngilizler acaba bir Osmanlı zâbitinin cürm-i siyasi sahibi bir sergerde-i isyana mı kıyas ediyorlar da paşayı **[سرنه‌بد] Sernedib** Adası'nda hapseyledikleri gibi rütbesi büyük bir Osmanlı zâbitini de ta Aksâ-yı Şark müstemlekâtından Birma kıtasına gönderiyorlar. Kim bilir düşman eline düşmek felâketine duçâr olan diğer Osmanlı üserâ-yı harbiyesini ne baîd ne cehennem gibi hevâ-yı hâvi kıtalara gönderdiler.

Fransızların Alman üserâ-yı harbiyesine olan yolsuz muamelesine şâhit olanlar pek çoktur. İlim ve irfân içinde büyümüş zabitleri karâ-yı baideden gelme cühelâ-yı nefret ile birlikte ve karışık yaşatmak hissiyât-ı rakika-ı temeddünkârâneleri ile ilân-ı fahr eden Fransızlara ayıp değil mi?

Almanların üserâ karargâhlarını saklamamalarından dolayı şimdiye kadar birkaç karargâh da ben görmüştüm. Lakin gördüklerim üserâ-yı Müselleme ve Moskof karargâhlarından ibaretti. Ahiren lâzım gelen makamlara müracaatla muhtelif bir üserâ karargâhını ziyaretime cihet-i askeriyeden müsaade almalarını rica eylemiştim. Verilen ruhsat üzerine geçende büyük bir Amerika Cemiyet-i Cerâidini temsil eden bir zâtla *Hannover* dahilinde Zultav denilen mahaldeki muhtelif karargâha yanımızda yanımıza verilen bir memûr refakatinde gittik. Demiryolu mevkiinde majör general rütbesindeki mevki kumandanı bizi bade'l-istikbâl bir askerî otomobil ile alıp üserâ karargâhına götürdü. Birçok yerlerini bizzât kendisi gösterdi. Karargâh kumandanına sâir teshilâtı vermesini emreyledi ve istediğimiz esirden istediğimiz gibi isticvâpta bulunabileceğimizi söyledi. Burada en ziyâde Belçikalı ve Rusyalı esirler bulunuyor. İngilizlerle Fransızların nispeti onlara göre azdır. Moskof esirler amelelikle istihdâma lâyık adamlardır. Fakat diğer üserâ arasında da Belçikalılar bînde, bir hayli sâhib-i malumât u irfân gençler görülüyordu. Mahfûz ve mahkûm yapılan barakaların bir ciheti mekteb-i ittihâz edilmiş olduğundan burada birçokları riyaziyât ve makine dersleri ile iştigâl ediyorlardı. Bunlar yatakhânelerini bittabi Ruslarınkinden daha muntazam tutuyorlar. Kırk kişi birden istihmâm edebilir iki hamam ve duş dairesini gördük. Her neferin haftada iki defa istihmâma hakkı varmış. Hamamlara muttasıl bir daireye elektrik ile işler ufak

bir makas makinesi kurmuşlar, üserâ karargâha gelir gelmez kirli ve çamurlu elbiseyi üzerlerinden atıyorlar. Bunlar daha ileride bulunan tebhirhâneye veriliyor. Kendileri de makas makinesi önüne geliyorlar. Bir adam tek eliyle yüzlerce neferin saçını bir biri arkasına süratle kesip temizliyor. Türlü türlü İsveç oyunlarına mahsûs yerler yapılmış. Burada mezâhib-i muhtelife için kiliseler de mevcût.. Burada tesâvir-i eazz-ı Nasârâ ile dua ve ilâhi kitapları da bulunuyor. Tasvirlerin ve levhaların bazısını esirler arasında erbâb-ı sanat-ı tersime mahsûs olan odada yapmışlardır. Almanya'da herkes şimdi eskisi kadar et bulamadığından bu karargâhın bir cihetinde kümesler derûnunda muhtelif cinsten tavşanlar yetiştiriliyor ve iktizâsına göre bunlar alınıp mutfağa veriliyor. Mutfak dairesi gayet temiz tutuluyor. Verilen siyah ekmek İngiliz ve Fransız gazetelerinin dedikleri gibi yenilmez şeylerden hiç de değil. Zaten şimdi üserâdan hâli ve vakti az çok müsait olanlar, memleketlerinden İsviçre vasıtasıla paketler derûnunda birçok şeyleri celp ediyorlar. Karargâhın kahvehânesinde biraz teneffüs eyledik. Burada kimi kitap okuyor, kimi oyun oynuyor, kimi de sohbet ediyordu. Esirlerden birisi bardan me'kulât ve meşrubât veriyor. Garson elbisesini lâbis olan diğer yerde hidmet ediyordu. Tiyatro mahalli gerçekten şâyân-ı dikkatti. Bundan ziyâde adam istiaba kâfi elektrik ziyâsını hâvidir. Tabii sandalyeleri duvarları vesaireleri süslü değildir. Lakin sahne mahalli adeta muntazam. Bizim şerefimize ufak bir fasıl yaptılar. Bando takımı muhtelif milletlerin üserâsının musikişinâslarından mürekkep ve pek hünerli, pek mahirâne cambaz ve kuvvet oyunları yapıldı. Hele bir karargâhta esirler tarafından talim edilen bir terrier köpeğinin yaptığı hünerli ve gülünçlü oyunlar ancak büyük şehirlerin lu'bethânelerinde görülebilen şeylerdi.

Karargâhın hastahânesi cidden temiz ve muntazamdı. İnsan bunun içine girince binanın tek ve uzun bir barakadan ibaret bulunduğunun farkına varamaz. Otuz küsur bin kişiyi hâvi olan bir karargâhta iki seneden beri vefât edenlerin adedi iki yüzü geçmemiştir. Ale'l-usûl buraya gelip de sonradan koloni denilen diğer ufak karargâhlara gönderilmiş olanların yüz binden ziyâde olduğu nazar-ı dikkate alınırsa vefâtın nispeti hafif kalır. Kabristan mahalli muvakkaten işâret-i kubûru hâvi ise de yüksekçe bir köşede rûhani bir görünüşe mâliktir.

Üserâ şikayet edecek bir şey bulamıyorlar. Bilhassa İngilizlere sordum. İngiliz gazetelerinin Almanya'daki üserâ için ettikleri şikayetleri esassız buldum. Başçavuş rütbesindeki oradaki İngilizlerin re'sinde bulunan gayet rabıtalı bir delikanlının bizimle beraber girmesi için general daima: "Gel *Sackston*, bizimle buraya gel." diye emir veriyordu.

Ne kadar olsa bu nice zamandır esir kalan adamların eğlencesi onların tesellisine kâfi değil. Harbin sonuna kadar hâl-i mahfûziyeti nâçar çekecekler. Fakat Belçikalıların bu ezâyı çekmesi hükümetleriyle krallarının inadından ileri gelmektedir. Memleketleri tamamen istilâ altında. İngiliz ve Fransız desâisinin cereyanına kapılmış ve Fransa'nın bir köşesine güya icrâ-yı muamelede bulunmakta olmuş olan hükümetin Almanya ile anlaşmamasını belki yakında kendileri de takbîh ederler.

İki milyon kadar üserâ-yı muhtelife-i harbiyeyi Almanya'dan daha iyi bir sûrette yaşatabilecek dünyada başka bir memleket bulunmadığı bigarezâne ve hakk-guyâne itiraf olmalıdır.

(c.50, nu.1314, 11 Ağustos 1332,s.122-123)

6.6.15. FRANSIZLARIN ZAYİÂTI

Yekun-ı Umûmî: 3.917.860

Osmanişer Loyid'den iktibas olunmuştur:

Fransız Hükümetinin zayiâtı gizlemeye pek ziyâde dikkat ettiği malûmdur. Elyevm bu zayiât, muhtelif cephelerde harp etmek mecbûriyetinde kalan Almanlarınkinden pek ziyâde fazladır. Ahâliye şimdiye kadar hâkim olan fikir Fransız başkumandanı kuvvetlerini muhafazaya pek ziyâde dikkat ettiği hâlde Almanların beyhûde yere efrâdı mahvettirdiği merkezindeydi. Atiye naklettiğimiz erkâm "Resmî Fransız Gazetesi"nden nakledilmiştir. Buna nazaran 1 Nisan'dan 20 Mayıs'a kadar, yani 50 gün zarfında 1.241 zâbit ve mecmuu 49.568 eden küçük zâbit ve nefer ki, bunun 221'i müstemleke, 88'i bahriye efrâdıdırlar. Hatt-ı harpten hârice çıkmışlardır.

Diğer bir Fransız istatistiği Fransızların yevmî zâyiâtını vasati olarak 570'e bâliğ olduğunu bunun 160'ının yaralanarak 60'ının hastalıkla olduğunu ve 150'sinin bir uzvunu kaybettiğini gösteriyor. Harbin iptidâsından bugüne Fransız zayiâtı hakkında hülâsâ âtideki neticeye dest-res oluyoruz:

Telef (Zabit) 19.620

Mecrûh (Zabit) 39.240

Telef (Efrât) 1.036.000

Mecrûh (Efrât) 2.116.000

Verdun'de telef ve mecrûh 200.000

Taarruz-ı hâzırda telef ve mecrûh 100.000

Almanya'da esir 250.000

Sâir 20.000

Yekun-ı umûmî 3.917.860

Bâlâdaki erkâm *Fransız Resmi Gazetesi*'nden alınan elli günlük istatistiklerden ve sâir vesâikden istihrâç olunduğu için hakikate pek yakın olması lâzım gelir.

(c.51, nu.1325, 3 Teşrin-i sânî 1332, s.301)

6.6.16. GENERAL TOWNSHEND İLE MÜLÂKÂT, TÜRK ORDUSU HAKKINDA TAKDİRÂT

Bağdat 2 – Geçen telgrafımda söylediğim veçhile Kut'ül-Âmâre müdafii General Townshend ile mülâkât ettim. General orta yaşlı, azimkâr vecihli bir zâttır. Ordumuz hakkında bana şu sözleri söyledi.:

"Kut'ül-Âmâre Muhasarası'na kadar Irak'ta güzerân eden muharebenin kâfisini idâre ettim.

Karşımda harp eden Türk ordusunun ibrâz ettiği metânet ve besâletin her türlü şitâyişin fevkinde buldum. Bu hakikat zaten Gelibolu Muharebâtı'nda da tecelli

etmişti. Ben Fransa'da çok bulundum. Fransızları iyi tanırım. Şimdiye kadar Fransız askerinde büyük bir hiss-i vatanperveri ve fedâkârı vücûduna kâildim. Fakat Türk ordusunda müşâhidi olduğum kıymet ve meziyet-i askeriye kanaatimi değiştirecek mâhiyettedir.

Aşk-ı vatanla mahsûn olan Türk askeri, memleket uğrunda fedâ-yı nefsi gaye-i saadet biliyor. Bundan maada askeriniz pek kanaatkâr ve fedâkâr insanlardır. Türklerin aynı zamanda alicenâp insanlardan olduğunu teslim mecbûriyetinde kaldıktan sonra öğrendim. Şeref-i askerimi muhafaza için mümkün olan her türlü vesâiti istimâl ederek vâzifemi ifâ ettim. Nihâyet kader beni esârete giriftâr etti. Buna karşı bittabi müteessirim.

Fakat müteselli olduğum bir cihet varsa o da bana galebe çalan ordu kumandanını Halil Paşa gibi seciye-i kâmileyi hâiz bir zât olmasıdır. Halil Paşa'nın şahsım ve maiyetim hakkında gösterdiği nevâzişgârâne, alicenâbâne muamelâttan pek mütehassis ve müteşekkirim. Esbâb-ı istirahatımız ümidimiz fevkinde temin edildi. Bütün arzularımız yerine getirildi. Türk milletinin büyüklüğünü ebediyen unutmayacağız.

İngilizler, Türkleri şimdiye kadar lâyıkıyla öğrenememişler, Türkler gibi kıymettar müttefikler kazanmayı düşünmemişlerdir. Bu husûsta en ziyâde diplomatlar muaheze edilebilir. Türklerin ne olduklarını millete ve âleme tanıttıracak birçok vesâik vardır. Sırası gelince bunları âlem-i medeniyete ilân etmeyi vazife bilirim."

General İstanbul'a gönderilmekten pek memnûn görünüyor.

[Millî Ajans Muhabirinden]

(c.50, nu.1300, 5 Mayıs 1332, s.311.)

6.7. YORUM VE DEĞERLENDİRMELER

6.7.1. RUSYA'NIN BALKAN ENTRİKALARI

Türk Siyasetinin Balkanlarda Safhâtı Sukût u Üfûlü.

Şimalî Almanya Gazetesi, Rus Hariciye Nâzırı *Sazvenof* tarafından bir İngiliz muhabiriyle mülakâtında, *Almanya* aleyhine söylemiş olan sözlere vermiş olduğu cevap, telgraflarla hülâseten bildirmiştir. *Rusya*'nın Balkanlarda *Sırbistan* ile *Karadağ* arasında bir ittifak hasıl etmeye ve bunu menâfi'ne alet etmeye nasıl çalıştığı neye ne yolda entrikalar çevrildiği gösterilerek Sazyenaf'ın Almanya'yı medeniyete hasım gibi göstermeğe savaşması Harp-i Umûmî'nin zuhûruna mani olmak için Almanya'nın ve bilhassa Almanya İmparatoru'nu ne derecede sarf-ı mesai eylemiş olduğu hatıra getirilerek, ne derece ays bir bühtan teşkil eylediği irâe olunmuştur.

Osmanişer Loyid'da *Doktor Schöreder*, yazdığı makalede bu neşriyât üzerine Rus siyasetinin Balkanlarda çevirmiş oldukları entrikaları izah ediyor.

Sazyenaf'un Almanya'ya karşı hasım-ı medeniyet olmak üzere tasvire yetinerek, vuku bulan tecâvüzâtı reddettiği sırada Şimâlî Almanya Gazetesi Rusya'nın bidâyet-i harpten evvel Karadağ ile Sırbistan'ı birleştirerek cenûbî bir İslav Hükümeti teşkile çalışması Avusturya ve Macaristan aleyhinde tehditkârâne bir tehlike ihdâsı demek olduğunu göstermektedir. Rusya tarafından böyle bir teşebbüs doğrudan doğruya bir harp tehlikesi meydana çıkarmak; Avrupa Merkezî Hükümetlerini harbe mecbur kılmaktı. Şimalî Almanya Gazetesi açıktan açığa gösteriyor ki Rusya bu gibi tasavvurâta saparak, hatta Almanya'nın dostluğunu da reddetmiştir.

Potsdam, makalesinde, henüz Almanya ile Rusya arasında bir itilâf husûlü gayri mümkün görünmüyordu. Bunun için Rusya'nın tamamiyla Siyaset haricinde bir nakise teşkil eden, Panislavizm cereyanına kapılmaması lâzımdı. Rusya Alman aleyhtârlığı ile tev'em olan bu siyasetin Avusturya ve Macaristan ve Almanya ile Rusya evvel ü âhir ihtilâf tevellüt edeceğini ve bu da Cihan Harbi'ni intaç eyleyeceğini pek âlâ bilirdi.

Büyük bir muharebenin zuhuruna sebep olabilecek olan bu gibi mesai ve teşebbüsât hayli zaman evvel başlamıştır. *Bosna ve Hersek*'in ilhakı sırasında İngiltere'nin Pittsbourg sefiri tarafından tesviye-pezir olmasına ezhâr-ı hayret edilmiş olduğunu da yine bu gazete hatıra getirmektedir. Demek ki Rusya ile İngiltere çok zaman evvel Balkan meselesinin Avusturya ve Macaristan ile bir muharebeyi binaenaleyh iki zümre-i düveliyle beyninde bir Harb-i Umûmîyi intaç eyleyemeyeceğini derpiş ediyorlardı. Eğer Rusya efkar-ı medeniyet ve müsâmeletle hareket etmiş olsa idi ihtilâf-ı hâzırdan ictinab etmek ve Almanya'nın tavr-ı dostânesine aynı surette mukabelede bulunmak Rusya için pek kolay idi. Rusya bunu yapmadı

Rusya muharebeden evvel Panisvalizm cereyanlarına kapılarak muharebeyi hazırladı. Belgrat'a sefir olarak Hartevig gibi bir adamı gönderdi: bu adam Avusturya ve Macaristan aleyhindeki tahrikatı büsbütün kızıştırdı. İkinci Balkan Muharebesinden sonra Sırbistan'ı fazla büyümesine ve Bulgaristan'a karşı bir tehlike olmasına yine Rusya sebep oldu.

Sırbistan ile Karadağ'ın birleştirilmesi bu maksat için atılacak ille hutve idi. Fakat bu iki memleket bugün Avusturya ve Macaristan'ın eline düşmüştür. Bu memleketlerin uğradığı halin mesulü Rusya'dır. Çünkü Rusya bunları âmâl-ı harisâne ve tahribkârânesine alet ederek pişdar olmak üzere kullanmak istemiştir. Şimali Almanya Gazetesi'nin neşriyatıyla bu hususiaki teşrihâttan anlıyoruz ki Rusya'nın Avusturya-Macaristan ve Almanya aleyhinde balkanlarda kurmak istediği bina-ı tehditkâr yıkıldığı gibi kendi siyaset ve mevcudiyetlerinde ziyade Rus siyasetin vesaiti Rus âmâl ve makasıdının mürevvici olmuş olan Sırbistan ile Karadağ yıkılan bina-ı fesâd altında ezilip kalmışlardır.

(c.50, nu.1284, 14 Kânûn-ı sâni 1331, s.126-127)

6.7.2. RUSYA MÜSLÜMANLARI ARASINDA İLKÂ-YI NİFÂK

Berlin'den:

İngilizlerle Fransızların bir taraftan tahakkümleri altında bulunan Müslümanların sadakatlerinden bahsettikleri halde bir taraftan da onlar arasına

tefrika sokmak için uğraştıkları bir müddetten beri varid olan ihbâr-ı husûsiye ile teyit eylemektedir. Sadakatlerinden emin bulundukları bu adamların aralarını bozmaya İngiliz ve Fransız memûrlarının büyük tehyici ile uğraşmalarına hâcet bulunmalı mıydı ya? Rusya taht-ı tagallüplerindeki Müslümanların sadakatleri husûsunda İngilizler ve Fransızlar kadar irtikâp kesb eylemişlerdir. Fgakat beyn'el-müslümin ilkâ-yı nifâkta onlardan hiç de aşağı kalmamışlardır. Tatarları birbiriyle uğraştırıp hürriyet ve menâfi-i milliyeleriyle müttehiden iştigâl eylemelerine fırsat vermemek için icrâ edilen terviyelerin bir numûnesi ahiren Berlin'e gelen ihbâr-ı hususîye ile tezâhür eylemiştir.

1915 senesinin son günlerinin birinde takriben bundan yedi ay mukaddem Rus Meclis-i Vükelâsı, Müslümanlar tatbik edilecek tedâbirin müzakeresiyle iştigâl eylemiştir. Esâs müzâkerâtın tafsilâtı bilinememekle beraber anlaşıldığına göre kazâet-i müselleme üzerine mevzû olan takyidâtın bir müddet için ilgâsı tezkir edilmiştir.

Ufa şehri meclisinde Rus neslinden olmayan cemaâtin mektepleri meselesi rûznâmeye geçirilmiş ve bu da Rus Hükümetinin Müslüman menafinin vikâyesine ehemmiyet verdiğine alâmet olarak gösterilmiştir.

Mamafih aynı zamanda ehl-i İslâm'a karşı bizzât Müslümanlar vasatiyle mücâdele icrâsına ibtidâr edilmiştir.

Orenburg Müftüsü, "Doğru Yol" unvanını ittihâz eyleyen cemiyeti teşkil eylemiş ve idâre-i rûhaniyesine mevzû-ı mülhakâttaki mevâ ve karargâhlarına müteveccihen devre çıkıp sahib-i nüfûz birçok Müslümanlarla görüşmüştür. Bu müftünün dâire-i faaliyeti Avrupa-ı Rusya'nın bütün şark tarafını ihtivâ eyler. Müftü, bu devir esnâsında güya âsâr-ı tevcihâtından olmak üzere cemaâti arasında birçok kimselere nişanlar, madalyalar tevzi' eylemiştir. Bu mukavele-i tedâbirden maksat-ı âslî cemaât-i müselleme arasında maâkese ve nifâk esbâbı sokmak ve binâenaleyh muharebenin imtidâdı nispetinde ihkâk-ı hukuk-ı meşrûa hakkındaki talepleri artan hürriyetperverân Müsellemeye karşı mücâdele esbâbını istihzâr eylemek beyândan müstağnidir.

(c.51, nu.1314, 11 Ağustos 1332, s.169)

6.7.3. RUSYA'DA MÜSLÜMANLAR

Osmanîşir Loyid'den telhis: Ahiren Rusya'daki Müslümanlardan bir heyet-i mahsûsa, Rus idaresinde yaşayan dindaşları hakkında Dersaadet, Viyana ve Budapeşte'de bir teşebbüste bulunmuştur. Bu heyet, hükümete bir muhtıra vererek eski hanlıkların tesisini talep etmişlerdir. Müslümanlar bu bapta Lehlilerin ve Ukraynalıların hatt-ı hareketine imtisâl etmiş oluyorlar. Bunlar da Çarlık idaresinde eziyet çeken akvâmın tahlisini Rusya'nın muhasımlarından talep etmişlerdir. Lehler eski Lehistan'ın tesisini, Ukraynalıların bir kısmı eski hükümetlerinin iadesini istedikleri gibi Müslümanlar da en büyüğü ve mühimi *Kazan*'da olan eski hanlıklarının ihyasına talepkârdırlar.

Şimdiki Rus Hükümeti âlem-i İslâm'ı parçalayarak büyümüştür. *Ruvrik* ailesine mensûp çarlar, 1510'da *Moskova*'ya civar Slav mıntıkalarının zaptini ikmâl etmişlerdi. 1552'de *IV. İvan*, *Kazan Hanlığı*'nı, 1556'da *Ejderhan Hanlığı*'nı taht-ı itaatine aldı. Böylece *Volga Nehri* havzasındaki bilcümle Türk kabâili Rus idaresine geçti, Büyük Petro cenûba doğru ilerledi. Bir müddet, *Azak* bunun idaresinde kaldı. Nihayet *II. Katerina*'nın zamanında Küçük Kaynarca Muahedesi'yle *Kılburun, Azak, Kerç* Rus iaderesine geçti. 1783 ve 1784'te Kırım Hanlığı ile *Kuban* mıntıkası da Ruslara intikâl etti. Yaş Muahedesi'yle (1792) *Bug* ve *Dinyestr* Nehirleri arasını da Ruslar aldı. Kafkasya'nın Ruslar tarafından istilâsı daha yenidir. Bu havâlideki kabâil-i İslâmiye ile *Dağıstan* Rusların eline geçti.

II. Alexander zamanında, Rus istilâsı *Bahr-i Hazar*'ın şarkına tevcih olundu. Hive ve Buhara Rusya'ya ilhâk edildi. 16. Asırdan beri Rus çarlarının idaresinde ahâli-i İslâmiye bulunduğu hâlde Rusya bunlara müsavât-ı hukuk vermeyi kabul etmemiştir. Bu nokta bilhassa Duma Meclisi'nin teşkilinde görülür. Bu mecliste 40 Müslüman mebûs bulunmak icâp ederken ancak 6 mebûs vardır. Rusların Müslümanlara karşı müstebitâne muamelâtına bundan iyi delil olamaz. Bu haksızlık o kadar büyüktür ki Rusya'daki Müslümanların seviye-i irfânı birçok Ruslardan pek yüksektir. *Kazan*, *Orenburg* gibi merâkiz-i İslâmiye inkişâf eden bir hayat-ı milliye ile mümtâzdır.

Rusya hükümeti, Müslümanlar hakkında daima şiddetle tazyikât-ı istibdatiyede bulunmamış, Müslümanlar da alicenâbıyla temâyüz eylemişlerdi. Fakat

Rusların kendisine sanki hürriyetperver demekte olan Fransızlarla akd-i ittifâk ettikten sonra Rusya'da öyle kaba ve tehevvür-i mecnûnâne mukarrin bir milliyetperverlik şâyi'olmuştur ki Müslümanların alicenâbâne harekâtına mukâbil Ruslardan türlü eziyetler ve cefâlar görmüşlerdir. Nihâyet Rus hükümeti, Müslüman mebûsların adedini de tahdit ederek hükümete taraftar olanlardan kura ile birkaç kişi almıştır.

Rusya'da Müslümanlarla meskûn havâlisinde bir müddet yaşamış olanlar Rusların bunlar hakkındaki muamelesinden mütehayyir olur. Rus hükümeti, Müslümanlar arasında müteneffiz gördüğü bazı kimseleri hükümete merbût kılmaya çalışır; bunlara memûriyet verir. Fakat Müslümanların kütle-i azimesini katiyen müsâmaha eder. Ruslar siyâset-i müstebidâneleri için Müslümanlardan birkaç kişi elde edip ancak bunları kayırırlar. Rusya'da Müslümanlara Rus milleti tarafından muhakkirâne muamele edilmez; fakat hükümet, bunlara düşman nazarıyla bakmayı itiyât edinmiştir.

Müslümanların vaziyeti kesb-i salâh edeceği yerde fenalaşmıştır. Rus olamayan her anâsır gibi bunlar da muamelât-ı zecriye ve müstebideye hedef edilmiştir. Müslümanların Rusya hükümetine karşı alicenâbâne hareketleri bittabi zaaf bulmuştur. Rusya Müslümanları adına idâre-i kelâm eden heyetin bu hakkı vardır. *Yusuf Akçura Bey* ve *Hüseyin-zâde Ali Bey* gibi zevât-ı mümtâze bu heyete dâhildir.

Rusya'daki Müslümanların yavaş yavaş rüûsâ-yı irfânı kayboldu. *Kırım*'da, *Bahçesaray*'da intişâr eden *Tercüman* gazetesinin sahibi *İsmail Gaspırinski*'nin vefâtı Kırım'daki cereyân-ı İslâm reisinden mahrûm kaldı. Rusya'daki Müslümanların âvâze-i istimdâdı pek becâ ve muhiktir. Çünkü bunların hâli Rus olmayan Slavların hâlinden fenâdır. Hâdisât-ı harbiye, Avrupa-i merkezî hükümetlerine bu mütalaâtı is'âf fırsatını vermese Rus Müslümanlarının refâh ve saadeti için çalışacaklardır.

(SF, c.50, nu.1279, 10 Kânûn-ı evvel 1331, s.67.)

6.7.4. KADINLARI ÇALIŞTIRMA CEMİYET-İ İSLÂMİYESİ

Devletlü, İsmetlü Naciye Sultan Hazretlerinin Zir-i Himaylerinde

Devletlü, ismetlü *Naciye Sultan Hazretleri*'nin zir-i himayelerinde "Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi" namı adı altında bir cemiyet teşekkül etmiş ve nizamnamesinden bir nüshası da bir tezkire ile matbaamıza gönderilmiştir. Cemiyetin müessisleri memleketimizin en âli ve mümtaz simalarından olmasıyla, evvel emirde bir sultan-ı aliyet'ül-şanın zir-i himayesinde bulunması, saniyen memleketin, vatanın ve milletin itilası yegane emel ü maksadı olan ve mesai-i Hakk-ı âlâda ve faaliyeti müşkülât bir endazânesi bu emel ve maksadın istihsaline matuf zevât-ı âliye-i muhteremin her suretle terakkiyât ve tekemmülâtımız sahasında pek büyük muvaffakiyetler göstereceğine nafi semereler istihsal eyleyeceğine bir zaman teşkil eder.

"Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi"nin müessisleri. Başkumandan Vekili ve Harbiye Nâzırı *Enver Paşa*, Hariciye Nezareti Müsteşarı *İsmail Hakkı Paşa*, Harbiye Nezareti Mektupçusu *Ali Rıza Bey*, İstanbul Mebusu *Salah Cimcoz Bey*, Dava Vekili *Mehmet Selahattin Bey*'dir.

Gerek nizamnameden ve gerek lütfen mersûl tezkireden anlaşılacağı üzere cemiyetin gayesi memleketimizdeki Türk ve İslâm nisvanının seviye-i içtimaîye ve iktisadî yerini âla ederek kendi sa'ylarıyla temin-i mâişete istinâs-peydâ ettirmek olduğundan bu maksadın temini için yakın bir zamanda İstanbul ve civarında muhtelif Dâr'ül-sanayiler açmak üzere şimdilik merkezde bir Dâr'ül-sanayi tesisiyle işe ibdâr olunmuştur.

Nizamnamenin üçüncü maddesinde gösterildiği üzere cemiyet maksadını temin etmek için kadınların yapabileceği bilcümle işlere kendilerini sevk edecek ve bu surette himaye edecektir.

Meclis-i idarenin vazâifine taalluk eden mevaddi sırasında nizamnamenin dokuzuncu maddesinde görüldüğü gibi cemiyet, şubeler, imalâthâneler, destgâhlar, fabrikalar vesaire tesis eyleyecektir.

"Kadınlar Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi"nin maksad u gaye-i teşekkülüne göre bilâtereddüd, bu cemiyet-i muhteremeyi hem kadınlarımızın ve

dolayısıyla bütün vatan u milletin himayetkâr u şefkat-sâz bir halaskârı ümit etmek doğrudur.

Kadınlarımızın seviye-i ictimaiye ve iktisadiyesini âlâ etmek, bütün vatandan ve milleti âlâ etmektir.

Şimdiye kadar matbuat-ı Osmaniye sütunlarında intişar eden müteaddit makalât ile gösterilmiş olduğu üzere kadınlarımızın hayat-ı içtimaiye ve iktisadiyeye duhulünü terakki ve teâlimiz için mutlak elzem addedenler hiçbir heyet-i içtimaiye-i beşeriyenin nısfı çalışıp nısfı muattıl kalmakla terakkisi imkân ve ihtimal olmadığını beyn'el-milel rekabet sahasında hiçbir zaman temin-i muvakkit edemeyerek daima aciz ve fakir kalması muhakkak bulunduğu kanaati üzerine bina-ı muhakemât ve mütalaât etmişler, pek doğru söylemişlerdi.

İşte yeni teşekkül eden cemiyet-i muhteremenin bilhassa maksad ü gayesi kadınlarımızın saha-i içtimaiyât ve iktisadiyâtdan uzaklaştırılması ve mesai-i umumiye bigane tutulması yüzünden vatan ve milletlerin târik-i terakki ve tekâmülde ayağı bağlı ve zincirli kalırcasına önünde tecessüm eden hâil ve manii kaldırmak oluyor ki bu itibarla "Kadınlar Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi"ni yalnız İslâm ve Türk kadınlarının değil, vatan ve milletin de tahliskârı ilan addetmekte haklıyız.

Tasvir-i Efkar refikimiz cemiyetin teşekkülünü takdirkârâne ilan eden fıkrasına malumât-ı âtiyeyi de tezyil eylemiştir:

"Cemiyet, payıtaht-ı *İstanbul, Üsküdar, Beyoğlu* mıntıkaları olarak üçe taksim etmiş ve her mıntıkada bir veya birkaç dâr'ül-sanayiler onar bin kişilik olmak üzere vücuda getirilecek ve her mıntıka bir müdürün taht-ı idaresinde bulundurulacak ve cümlesine de bir müdür-iumumi nezaret edecektir. Merkez dal-is-sanayisine biçki yurdu mezunları arasında bilâintisâb müdür ve muallime temin edilmiştir. Her Dar'ül sanayi dantel dairesi, beyaz iş dairesi, elbise dairesi, makine ile çorap ve fanila örmeciliği dairesi, asker çamaşırları dairesi ile kostüm, tayyör ve emsali ince işler dairesi nâmıyla birkaç daireye taksim edilecek ve burada imâl edilecek eşya ve elbise çarşılarda ve diğer satış mahallerinde mevki-i furühte vaz olunacaktır.

Taşrada ziraat hayatında büyük hizmetler ifâ eden fakat büyük şehirlerde bilhassa İstanbul'da mesai-i milliyeye hemen hemen hiç iştirak etmeyen

kadınlarımızı memleketin iktisadi hayatına teşrik etmek, onları da mücadele-i hayatta erkeklerle beraber çalıştırmak, tevhid-i faaliyete sevk eylemek üzere teşebbüs eden bu cidden hayırlı iş, bu pek meşkûr-ı ümmet-i sezâ-var tebrik ü takdir görür ve mazhar-ı muvaffakiyet olmasını Cenab-ı Hak'tan temenni ederiz

Müstehbirât-ı mahsusamıza nazaran, cemiyetin küşat edeceği Dar'ül-sanayi ve fabrikaların müdüriyet-i umûmiyesini "Biçki Yurdu" müessis ü müdürü İsmail Hakkı Bey tayin edilmiştir. Biçki yurdu müessis gibi bizde henüz şimdiye kadar emsâli görülmeyen bir müessesenin müteşebbüsü olması ve yurdu kemâl-ı muvaffakiyetle idare etmesi itibarıyle muma-aleyh-i mezkûr müdür-i umumiliğe tayini pek müsiptir. Binaenaleyh İsmail Hakkı Bey'in bu hayırlı ve faydalı teşebbüsü de hüsn-i neticeye iktirân ettirmeye muvaffak olacağını be-hak ümit olunabilir"

(c.51, nu.1313, 4 Ağustos 1332, s.151-152)

6.7.5. HİNDİSTAN VE YOLLARI

Bu hafta içinde "Hilâl" refikimizde intişâr eden bir makalede İngiltere'nin, bugün her şeyden ziyâde Hindistan derdiyle meşgul olması lazım geleceği, *Hindistan* ve Hint yolları ciddî bir tehlikeye maruz kalınca İngiltere, Avrupa harp cephelerini unutarak bu hayat u memât meselesinê düşeceği gösteriliyordu.

Vakıa İngilizler Hindistan'ı ellerine geçireli, satvet ü nüfûzlarını, servetlerini, bu sayede muhteşem tutabilmişlerdi. Kurûn-u evvelâdan bütün fatihlerin matmu'-ı nazarı Hindistan olmuştu. İngilizlerin Hindistan'da zalimâne ve müstebidâne bir usûl-i idare tatbik etmekte iseler de bu radde elli seneden beri büyücek bir kıyama da maruz kalmamışlardır. Çünkü İngiliz olmayan akvâmı muhakker görmek, addedmek yolundaki telakkîleriyle beraber bunları az bir kuvvetle ribka-ı esârette tutabilmek için aralarına nifâk u şikak etmekten hiç bir zaman fariğ olunmazlar. Hindistan'ın milyonlarca sekenesinin İngiliz istibdadının çekmeleri bu yüzdendir.

Bugün Avrupa'da muharebenin vaziyet-i umumiyesi göz önüne getirilirse İngilizlerin şimdiye kadar takib ettikleri siyasetin, bir inhizâma düştüğü, İngilizlerle

uğradığı görüldüğü gibi, İngiliz siyaset-i umûmîyesinde endişe içinde bulunduğu tahmin olunabiliyor.

İngiltere Hindistan'ı elinde tutabilmek için Hint yolu ve Hint yolu üzerinde bu yola hakim ülkeleri uhdesinde temine çalışmış olduğu gibi Hindistan'a bir nevi tecâvüzâtı men etmek içinde uğraşıyor. Bugün *Cebelitarık Boğazı, Malta Adası, Süveyş Kanalı, Bâb'ül-mendap'ta Dirim Adası, Cenubî Afrika, Ümit Boğazı* İngilizlerin elindedir. İngilizler, Rusya'nın hırs-ı istilâsından ürkerek bilhassa Rusların *Asya-ı Vusta*'yı istilâyla *Afganistan* hududuna kadar dayandıkları zaman büyük bir telaşa düşmüşlerdi. Afganistan'da İngiliz ve Rus rekabetleri müsâdeme etmiş, İngilizler Afganistan seferini açmıştı.

En son İran hakkındaki İngiliz-Rus itilafnâmesi de İngiltere'nin Hindistan siyasi mahsulüdür, İngiltere'nin her türlü ihtimali hesap ile *Japonya* ile bir muahade ahdetmesinin hedefi yine Hindistan'dır.

Almanya'nın rekabet-i iktisâdiyeden inkişâfât-ı bahriyesinden ürken İngiltere, bir taraftan Almanya'yı ezmek, diğer cihetten Rusya'nın enzâr-ı hârisânesini şark-ı karib üzerine çevirip Hindistan'dan uzaklaştırılmak için Rusya'ya karşı bir zamanlar sed diye kullanmak istediği devleti osmaniyeyi feda etti Rusya'nın Balkanlar ve Boğazlar politikasını tervic eyledi.

Halbuki bugünkü vaziyet İngiltere'nin hayat-ı memat noktalarını tehdit ediyor. Avrupa'da vaziyet-i askeriye Hindistan ve yolları için İngiltere'yi endişeye düşürecek bir surettedir. İngiltere, Müslümanlık düşmanlığı ile Makam-ı Muallâ-yı Hilafete karşı tecavüz ile bütün ehl-i İslâm'ı aleyhine kaldırmıştır. Her türlü iğfalât u tesvilâtına rağmen cihâd-ı mukaddesin tesirâtı günden güne tezâyüd ü tevsi etmektedir. Hindistan da unsur-ı İslâm pek mühim bir unsurdur. Orada hürriyet ve istiklâllerinin kıymetini takdir etmeye başlamış olan Hinduların İngilizlerin aleyhinde Müslümanlarla hem-dest-i vifâk olmaları tabiidir. Bugün Hindistan'da neler oluyor? Bunu bilmiyoruz. Japonya kabinesinin Hindistan meselesiyle iştigal ettiği haber verildi. Yalnız bu haber Hindistan'da mühim hadiseler vukuunu gösterebilir.

(c.50, nu.1278, 3 Kânûn-ı evvel 1331 , s.51-52)

6.7.6. MACARLAR VE TÜRKLER

Din-i Mübin-i Muhammedi ve Macaristan'da Hakk-ı Kanûnî, Hissîyât-ı Muhadenetkârâne ve Tezahürâtı

Macaristan Meclis-i Mebusanı'ndan ahiren cereyan etmiş *"Budapeşte Mektupları"* ile bildirilmiş ve tafsilât verilmiş olan müzakerât ile bu zemin-i müzakerât hakkında vakî olan neşriyat bizim için pek ziyade enzâr-ı dikkat-ı câlibdir.

Harb-i Umûmî, Türkiye'nin mevcudiyet ve istiklâlini müdafaa ve temin için, Avrupa-i Merkezi Hükümetleriyle birlikte hareketini ve harbe iştirakini icap etti. Bu hadise aralarında münasebet-i ırkîye bulunan, birbirlerine karşı temayülât ve hıssiyât-ı meveddetkârânelerini birtakım vesilelerle göstermiş olan Macarlarla Türkleri muharebe meydanlarında maksad-ı müşterek uğrunda silah kardeşliğiyle birleştirdi.

Harbin bedayetinden bugüne kadar Macarlar tarafından Türklere karşı pek samimi hissiyat gösterilmiş ve her suretle bugünkü silah kardeşliğini bir uhuvvet-i daima olarak atiyen tecelli ettirmek maksad-ı hayrı takip edilmiş bulunduğu asar-ı müteaddidesiyle gördük; Osmanlı Hilal-i Ahmeri için bütün Macaristan'da hiss-i teâvün ü fedâkârı ibrâz edildi .Türk kahramanlıkları hakkında Budapeşte'den ve bütün Macaristan'dan bildefaât, Macar ricâl-i resmiyesinin lisanından diğer zevat-ı muhteremesinden ve gazetelerinden pek harr u samimi takdirler, tahsinler, alkışlar bend olundu .

Bu defa Macaristan'da Din-i Mübin-i İslâm'ın resmen tanınması hakkındaki lâyıha-yı kânuniyenin müzakere ve kabulü sırasında Macar Meclis-i Mebusânı'nda söylenen sözler Macarların Türkler hakkında perverde ettikleri hissiyât-ı uhuvvetkârânenin en bariz delilidir. Bu kanunun kabul ve tasdikinden derhal Osmanlı Meclis-i Mebusânı'nı haberdar etmekte iki millet beyninde nasıl bir cazibe, ne derecede hâlisiyet ve muhabbet mevcut olduğunu gösteriyor.

"Budapeşte Mektupları"nın malûmatını ber-vech-i zîr naklediyoruz:

"Macar Meclis-i Mebusânı bugün gaip mesa'det-aver tezahürâta sahne oldu. Türk ve Macar kardeşliğine, münâsebet-i maziye ve hâzırasına dair irad edilen

müteaddid; samimi, kıymetdâr noktadan sonra reis, Din-i İslâm'ın hakk-ı kanunî iktisap etmiş emrimdeki lâyıhanın azâ-yı meclis tarafından tamamıyla kabul edildiğini ilan etti. Bu münasebetle mebusândan *Barabaş Yela'nın* Osmanlı Meclis-i Mebusânı riyasetine takdim-i hissiyât-ı meveddetkârâne hususundaki teklifi dahi umûmen mazhar-ı tasvip olarak tarihte çok defalar tesâdüf olunan Türk ve Macar muhib ü muhadeneti hatırası Tuna sahilindeki Mebusan Sarayı'ndaki tekrar ihya edildi. Bütün celse Türklere karşı berverde edilen muhabbet âsârına şahit idi. Mazbata muharriri Mösyö *Penar Kıyola*'nın zirde münderiç beyanâtından sonra Mösyö Barabaş irâd-ı nutuk ederek bunda Türk milletinin Macarlar hakkında min'el-kâdim ibraz ettiği temayülât-ı kalbiyeye inzimam eden âsâr-ı mihmannevâziyi mevzu'-ı bahs edip bu münasebetle bir zamanlar Peşte Dar'ül-fünûnu talebesinin Serdar-ı Ekrem *Abdülkerim Paşa*'ya takdim ettikleri seyf-i murassayı der-hatır ettirdi. Bundan maada mebûs-ı müşar-aleyh bu ve buna mümasil gösterilen mukabele-i cemilekârının Türk muhipleri indinde büyük bir hiss-i takdir tevellüt ettiğini ve Macar Hükümeti'nin dahi bu gibi âsâr-ı dil-nüvazîyi kemâl-i heva-i hoşla tasvip ettiğini ima eden *Gül Baba Türbesi*'nin tamiri ve Peşte'de bir cami-i şerif inşasında tevessül-i keyfiyetinin ber-averde-i şükrân eylemiştir. Mösyö Barabaş'ın umum tarafından sürekli alkışlara mazhar olmuştur. Müşâr-aleyhten sonra Maarif ve Mezâhip Nâzırı Mösyö *Yankowiç Bela* ibtidâr ile bu lâyıhanın kabûlü Garp ile Şark arasındaki revâbıtın bir kat daha kesb-i kuvvet etmesine yardım edeceğini ilave etmiştir."

Mazbata-ı muharriri, muharrir-i meşhûreden Mösyö *Peter Gula* baladan mevzu-ı bahis olan beyanâtında bu surette irad-ı kelam etmiştir:

"Macaristan, İslâm Dininin Kânunî Meriyeti Hakkındaki Kanun lâyıhasının beş kısa fıkrası ile Şark ile münasebetdâr olan tarihinin geçen beş uzun asrını kardeşlik ve muhabbet delili olan bu teşebbüsle kapayıp müştereken çalışmak üzere yeni bir devre-i ittifak açmak istiyor. bugün Meclis-i Mebusân'ımızda müzakere edilen kanun, alemin müteaddit kıtasında yaşayan 220 milyon Müslim'in dininin kabulüne dair olmakla beraber biz bilhassa silah arkadaşlığında bulunduğumuz komşu hem ırkımız düşünüyoruz. Muharebe-i hâzırada hâk ve hakîkiyi müdafaa hususundaki çarpışmalarımızda silah-ı be-dost olarak muavenetimize ilk evvel şitab

eden Türk kardeşlerimiz olduğunu hiçbir zaman unutmayacağımız gibi isar-ı hûnlarıyla daima büyük muvaffakiyetler kazanan bu silah kardeşlerimize layık oldukları cemile-i vedadkârîyi ibraz da dahi tehir etmemeliyiz. Bu kanun layihasının beş kısa fıkrası olmakla beraber bunlar Şark ve Garbı birbirinden bazı güçlerden, düşüncelerden geçmek için lazım gelen köprünün beş kuvvetli temeli makamındadır.

Yine Budapeşte mektupları bize Dini Mübin-i Muhammedî'nin Macaristan'da hakk-ı kanuni iktisap etmesi münasebetiyle Macar gazetelerinin neşrettikleri uhuvvetkârâne samimiâne makaleler hakkında bir fikir vermemektedir.

Mesela *Anzeigenring* gazetesi "Çok Yaşa" ser-nâmesiyle bir makale yazarak Macar Milleti'nin halife-i İslâm'ın hoşnudusunu câlip olacak ve bütün ahali-i İslâmiye'yi macaristan'da hukuk-bahş eyleyecek bir kanun hazırladığını söylemiş ve Türklerden bahsle demiştir ki: "Biz yalnız şimdi müttefik bulunduğumuz için dost olmayıp bilakis eskiden beri dostuz. Halen Türklerle müttehidiz. İstikbâlde meveddetimiz daha kavî ve daha esaslı olacaktır.

Peşte Hırlab ve Peşter Loyid vesair Macar gazetelerinde neşrederek, Macaristan'da din-i mübinin ezhâr-ı muhadenet-i kalbiye ile ittifâk-ı halisânenin pek parlak ve ulvî delâ'ilini ezhâr eylemişlerdir.

Macaristan Mebusânı'nın kabul ve tasvip ettiği yeni kanun dolayısıyla efkâr u mütalaât-ı imtizac olunan Macar erbâb-ı ilim, irfanı da bu surette beyânda bulunmuştur.

Avrupa'da Türklerle Macarların birbirlerini eskiden tanımış ve ilk münasebette yek diğerlerini namuslu ve mert birer müsari olmak üzere bilmiş oldukları gibi Türk ulüvv-i cenâbının Macar mültecilerine, krallarına göstermiş olduğu asalet ve nezaket bu iki millet arasında hissiyât-ı hısımâne-i âzâle ile bunun birine pek kuvve-i samimî bir meveddet tesis ve temin etmiş olduğu, Türk milleti ile Macarlar arasındaki bu münasebât-ı kavi ve biraderâne her iki cihet için müteyemmin bulunduğu Macar Fen Akademisi Reis-i Rezâr-ı Sabıkadan *Albert Bizeviski* cenapları tarafından pek güzel izah olunmuştur.

Macaristan'da Müslümanlara ve Türklere karşı ezhâr ü ispat hissiyât-ı dostâne ve uhuvvetkârânenin Osmanlı ve İslâm muhitlerinde hüsn-i tesirât ve

in'ikasât husule getireceğinde, Türklerin Macar kardeşliğine aynı hissiyat ile mukabele göstereceğinde şüphe yoktur.

(c.50, nu.1284, 14 Kânûn-ı sâni 1331, s.125-126)

6.7.7. TÜRKİYE VE MACARİSTAN

Macaristan'a giden Osmanlı Talebe Hakkında

Ahiren *Ziraât Nezâreti*'nin delâletiyle Macaristan'a tahsil için Osmanlı gençlerinden bir haylisinden i'zâm edilmiş olduğunu biliyoruz. Vakıa bunların i'zâmını nezâret-i müşâraleyhin müdüriyetlerinden alakadâr talebeye ve velilerine hitâben gazetelerde intişâr etmiş tebliğlerden anlamışsak da bittabi bu tebliğler yalnız bu talebe ile velilerini müstefît etmekle kalmamış, umûmi, atiyen memlekete ve millete büyük faydalar temin edeceği şüphesiz olan bu teşebbüsten haberdâr ederek memnun eylemiştir.

Bugün öğrendiğimiz ve bildiğimize göre, Macaristan'a gitmiş olan Osmanlı gençlerinin meccânendir. Bunlara müsâid-i mahsûsa gösterilmiştir. Tahsilin meccânen olması –pansiyon, taâm vesâire dâhil olmak üzere- birçok talebenin gidebilmesini, istifâdenin mikyâsını vasi olmasını istilzâm eylemiştir ki bu da böyle bir neticeyi hâsıl edebilmiş olan himmetlere, fedâkârlıklara, karşı cümlemizi medyûn-ı şükrân bırakır ve bırakmalıdır.

Macaristan'a gönderilmiş olan talebenin miktarı gerçi, gazetelerde muhtelif zamanlarda intişâr eden tebliğlere nazaran mazbûtumuz olmalıydı. Olamadı. Fakat Macaristan'ın mühim cerâidinden *Peşter Loyid*'in Macaristan'a giden talebe hakkında ettiği bir makaleden ve bu makalede gösterilen erkâmdan anladığımıza göre, 18 kişilik iki kâfile ile 48 kişilik bir kâfile Macaristan'a vâsıl olmuştur. Bu hesapça Macaristan'a tahsil için 84 Osmanlı genci gitmiş demektir.

Bunlar için ebeveynlerinden talep edilen masraf-ı seferiye olarak 700 Kuruş kadar bir meblağ ile her ay masraf-ı zâtiyeleri için 500 Kuruştur.

Şimdiye kadar Avrupa'ya tahsil için gönderilmiş olan talebeye laakall şehrî 250 Mark, 300 Frank verilmiş olmasına göre Macaristan'a gönderilmiş talebenin

masraf-ı zâtiyelerine mukâbil velilerine temin eyledikleri şehrî 500 Kuruştan başkaca her biri için tahsil ve pansiyon masârifi 750 Kuruştan hesap edilirse 84 talebenin masraf-ı şehriyesi 63.000 Kuruş, masraf-ı seneviyesi 756.000 Kuruşu bulur ki, istikbâl-i memleket ve millet nâmına şu fedâkârlığa enzâr-ı şükrân tevcih olunmak lâzım gelir.

Biraz evvel işâret ettiğimiz gibi Peşter Loyid, Osmanlı talebenin Macaristan'a muvasalatı vesilesiyle neşrettiği makalesinde dikkat ve ehmmiyetle mütalaaya alınmak icâp ettiğine kâni bulunduğumuz bir iki nokta-ı mühimmeyi dermeyân ediyoruz ki evvelce Türkiye ve Macaristan revâbıt u münâsebetine dair bir makaleye temâs cihetiyle bu noktalardan bahsetmek istiyoruz.

Vaktiyle demiştik ki: Macar, *Akvâm-ı Turaniye*'dendir. Avrupa'nın göbeğine düşmüşlerdir. Secayâ-yı milliyeleri muhafaza u mevcûdiyet-i milliyelerini müdafaa zarûretinde kalmışlardır; fakat bu mücadelede Garp medeniyetini ve Garp irfânını kabul ve onunla istinâsta mecbur bulunmuşlardır. Bu itibarla Garp medeniyet ve irfânı, bizim de terâkkiyât ve tekemmülâtımızı bâdi olacağına kâni isek, bizden evvel bu devre-i tecrübeyi geçirmiş olan Macarlar, hemen bütün Avrupa akvâmından daha ziyâde bize rehber ve numune-i emsâl olabilirler.

Peşter Loyid ise şu zeminde sert mülahazât ediyor: Türk ve Macar milletleri arasında, *"Uhuvvet-i Turâniye"*, şimdiye kadar hissiyât sahasında tezâhürâtını göstermişti. Şimdi ise saha-ı irfânda netâic-i fiiliyesini gösteriyor. Şu büyük muharebe ile Türklerde hâsıl olan intibah, iki muhâlif cihetten iki cereyân meydana getirmiştir. Bir taraftan genç Türkiye garbin müessir-i irfânına temellük etmek diğer cihetten kendi secâyâ-yı milliyesini muhafaza eylemek ve inkişâf ettirmek istiyor. İşte bu nokta-ı nazardan hareket eden Türklerin nazarları Macaristan'a tevcih etmiştir; çünkü Macaristan Garbın müessir-i irfânını temsil ve kendi secâyâ-yı milliyesini muhafaza eylemiş; yani meseleyi -hayli zamandan beri- tamamıyla halletmiş olan bir memleket ve bir millettir.

Bu refik-i muhteremin sözleri , fikir ve mülahazamıza göre pek musiptir. Çünkü her nev'i terâkkiyâ ve tekemmülâta hutve behutve istifâde mümkündür. Birden bire Şarktan Garba atlamak müteassirdir. Bizden evvel akvâm-ı Garbiye ile temâsta bulunmuş, Garp irfânını temsil ve milletini muhafaza eylemiş bulunan ve

Türkler gibi bir irfândan, yani *Turanî* olan Macarlar, Türkler için Garp irfânına muvasala husûsunda en mühim ve kıymettar bir rehber olabilirler ve bu "uhuvvet-i Turaniye" de Türkleri pek çok müstefid edebilirler.

Bir de şu harb-i azim bize pek iyi anlattı ki iktisâdiyat sahasında kabiliyet en birinci vasıta-ı mevcûdiyettir. Macaristan'a giden Osmanlı talebe bilhassa ve bilfiil bu sahada kâbiliyet kesb edecektir... Binaenaleyh kudret-i milliyeyi muhafaza-ı mevcûdiyet için tezyid husûsunda en mühim birer 'âmil olarak yetişecekler.

s.50, nu.1304, 2 Haziran 1332, s.38-39]

6.7.8. İRAN AHVÂLİ, RUSYA VE İNGİLTERE

Bağdat'ta münteşir *"Sadâ-yı İslâm"* refikimizden naklen İran ahvâline dair zîrde derc ü neşrettiğimiz haberler bugünlerde *İngiltere* ve *Rusya* hâsıl olmuş olan galeyânların derecesiyle, İran'da cihâd-ı mukaddesin tesirâtını gösterecek bir mâhiyettedir.

Şimdiye kadar müteenniyâne bir vaziyet almış olan İran Hükümeti de, bu galeyân-ı millî ve milletin emr-i cihâda iştirâkı karşısında İran'ın hayat ve istikbâlini kurtarmak, hain düşmanların hayatlarına, istikbâllerine kastettikleri Şark Hükümetlerinin mevcûdiyetlerini temin ile onlara bir şahrâh-ı teâli açacak bütün cihâd-ı İslâmî, İslâmiyet düşmanlarının tecâvüzât ve taarruât-ı muhribâne ve imhâkârânesinden mahfûz tutacak netâic-i ulvîye husûle getireceğine imân-ı tam ile imân ettiğimiz şu mücadele-i umûmiyeye karışacaktır.

İran'ın vaziyet-i hâzırasından ürkmeğe başlamış olan İngiltere ile Rusya'nın her tarafta yaptıkları ve ahiren Balkanlarda tatbik ederek hezimet ve hüsrânı kendileri için pek müthiş bir sûrette gördükleri tehdit politikasını İran'da da tatbîk eylediklerini son telgraflardan ve Almanya'nın nîm resmî gazetesi olan *Şimâli Almanya Gazetesi*'nin neşriyâtından anlıyoruz.

Şimâli Almanya Gazetesi şöyle yazıyor: *"Sir Edvard Grey*, ahiren Avâm Kamarasında Rusya'nın Tahran Sefiri tarafından İran Hükümetine, eğer İran Hükümeti Almanya ile husûsi mukavelât-ı akit ederse İran İstikbâlini tamam-ı mülkisi muhafaza ve temin için evvelce İngiltere ve Rusya ile akdetmiş olduğu

muahedenin hükümden sâkıt olacağını bildirmiş olduğunu söylemiş; Grey, Rusya'nın bu notasını İngiltere'nin muvâfıkıyla verilmiş olduğunu ilâve ederek demiştir ki: 'Aşikârdır ki İran Hükümeti İran'da İngiliz Konsoloslarına İngiltere mahmilerine karşı taarruzâtı tehyi' eden İngiliz kumandanlarıyla mukavelât akdedemez.'

İngiltere ile Rusya'nın İran'a muahedelerinin feshedilmesi hakkındaki tehdidâtının İran Hükümeti'ni duçâr-ı vahşiyet etmeyeceğini farz ederiz. Sir Edward Grey, İran'ı Rusya ile İngiltere'nin keyfine tabi' tutan bu muahedeyi, İran'ın istikbâli ve tamâm-ı mülkîsi için bir zaman şekil ve göstermeğe teşebbüsü her tarafta handeleri bâdi olacaktır. İran'ın İngiliz memurlarının bu memlekette isti'mâl ettikleri vesaite nazaran, halkın idrâkini celp etmiş olması şâyân-ı hayret değildir. Ancak Grey'in Almanlara istinâdı şâyân-ı hayrettir. Almanya Hükümeti İngiliz Konsolosu'na karşı bir suikast tertibini bu da *Sir Kazment*'e karşı İngiliz Hükümeti'nin muvaffakiyetle, İngiliz sefirinin tertip ettirdiği suikasttır.

Şu fıkradan anlaşıldığı üzere, İran'ı aralarında taksim için Rusya ile İngiltere'nin aralarında akdettiği muahedenin feshi ile İran Hükümeti'ni tehdit etmek kadar gülünç bir şey olamaz. İntizâr olunan şey, muahedeyi parça parça ederek İran Hükümeti'nin İngiltere ve Rusya'nın yüzüne çarpmasıdır.

İran Ahvâli

İran'da Rus Mezâlimi

İran'dan aldığımız husûsî malumâta nazaran *Tebriz*'de ve *Azerbaycan*'da bulunan Ruslar ahâli-i İslâmîye'ye fevkâlâde ta'diyât ve tecavüzâtta bulunmaktadır.

[خذعل] Haz'al Aleyhinde

Tahran gazetelerinden okunmuştur:

Haz'al ile birlikte harp etmek üzere **[عرفی] Arfi** tarafından hud'a ve iğfâl ile cem ve İran cenûbuna sevk edilmiş aşiretler oraya muvasalatlarında İngiliz âmâllarına hidmet etmek üzere âlet-i ittihâz edileceklerini ve karşılarındaki muhariplerin İslâm kardeşlerinden olduklarını öğrenmeleri üzerine derhâl mücâhidin-i İslâmiye tarafına geçerek silahlarını Haz'al ve avnesine isti'mâl eylemişlerdir.

Buşir Civarındaki Mücâhidin-i İslâmiye

Ahmedî mevkiinde içtimâ' etmiş olan binlerce mücâhidin-i İslâmiye kendilerine iltihâk eden taze kuvvetleri mustashiben İngilizler üzerine hücûm etmek üzere hareket etmişlerdir.

Naib Hüseyin Kâşi'nin Tenkili

Kâşân'da on seneden beri isyân şekâvetle me'lûf birçok kanların dökülmesine sebebiyet veren *Naib Hüseyin Kâşi*'nin tenkiline muvaffakiyet hâsıl olduğu *Tahran* gazetelerinde okunmuştur.

İran ve Harp

İran'ın İslâmiyet düşmanları olan İngiliz ve Ruslar aleyhine Hükümet-i Osmaniye müttefikleri ile birlikte harb-i hâzıra iştirâki lüzûm ve faidesine dair İran Demokrat Fıkrasından ahâli-i İraniyeye hitâben neşedilmiş olan beyânnâne İran'ın her tarafında azîm heyecanlar husûle getirmiş, efkâr-ı umûmiyeyi tamamen muharebe lehine çevirmiştir. Harp aleyhinde bulunan kabâil bile vatanlarının duçâr olduğu tehlikeyi taktir etmeğe başlayarak diğer mücâhidine iltihâk eylemektedirler. İsveç zâbitânın kumandasında bulunan jandarma kuvvâsının mesâii ve ikâmâtı bu bâbda pek faiaeli tesirler icrâ etmiştir. İran Kabinesinin de harbe temâyül göstermiş kabâil-i muhtelifin emr-i cihâda iştirakini tesri' etmektedir. İran matbuâtının mütalaâtına nazaran pek karîb âtide İran'da büyük hadisâtın zuhûruna muhakkak nazarıyla bakmaktadır.

İngiltere'nin Tecavüzâtı

İngiltere, Buşir'deki Almanya Konsoloshânesine hücum edip içinde bulunan bilumum emvâl u nukûdu yağma etmişlerdir.

Buşir Hâkimliği

Buşir Hâkimliği'ne temin edilmiş olan mukırr-ı dile mücâhidinin talebi üzerine İran Hükümetince yerine deryâbini temin olunmuştur.

Reşt Şehbenderimiz

Hükümet-i seniyyenin *Reşt Şehbenderi Tevfik Bey*, tevkif ve esir etmesinden dolayı İran Hükümeti Rusya Hükümeti nezdinde şiddetli protestoda bulunmuştur.

İran'ın Rusları Protestosu

İran'ın Eyâlet-i Şarkisinde Rusların icât ettiği taşhidâttan dolayı Tahran Kabinesi, Rusya Hükümeti şiddetli protestoda bulunmuştur.

İran'da İngiliz Aleyhinde

Tahran gazetelerinde okunmuştur:

İran'ın *Tengistan, Şiraz, İsfahan, Gulpaigan* eyâletlerinde İngilizler aleyhinde şiddetli galeyân hüküm-fermâdır. Kasabaların bütün dükkanları, zanaathâneleri, kapanarak akdedilen içtimaiyât-ı umûmiyede binlerce ahâli isbât-ı vücût etmiş ve hâk-ı pâk-ı İslâm'ın İngilizlerden tathiri için milletin erkek, kadın, çocuk her ferdinin emr-i cihâda iştirâk etmesi lüzûmu hakkında ittihâz olunan mukarrâta her taraftan icâbet olunmuş, mücâhidin-i sâireye iltihâk etmek üzere binlerce yola çıkmıştır.

Mücahidin-i İslâmiye'ye İngilizlerin Ültimatomu

İran'ın cenûbunda İngilizlere karşı hareket etmek üzere toplanan mücâhidin-i İslâmiye İngilizlere bir ültimatom göndererek bazı teklifât-ı vakıanın başlıcası bunlardır:

1. İngilizlerin eline geçen mücâhidin-i İslâmiye üserâsı kâmilen istirdat olunacak,
2. Mücahitlerin duçâr oldukları hasarât-ı maddiye kâmilen tazmin edilecek,
3. Buşir şehri ile Bender ve sevâhilinin tamamı İngiliz tarafından derhâl tahliye olunacak,
4. İran'ın cenûbunda İngilizlerin lağvına teşebbüs ettikleri Jandarma Teşkilâtı kemâ kân iade olunacaktır.

Ültimatomun hitâmesinde şerâit-i mebsûtanın adem-i icrâsı hâlinde binlerce mücâhidin-i İslâmiye son kan damlalarını akıtıncaya kadar İngilizlerle mücâhede edip merdâne mukâvemet edecekleri ilâve edilmektedir.

İran'da Rus Aleyhinde

Hemedan'da ulemâ, ihtiyar, çocuklarda dâhil olduğu hâlde umûm ahâli teslih edilerek millî çete teşkilâtı yapılarak Ruslar üzerine hücûm hazırlıklarında bulunmaktadır. [Sadâ-yı İslâm]

(c.50, nu.1275, 12 Teşrin-i sâni 1331, s.4-6)

6.7.9. CİHADIN CEZAYİR MÜSLÜMANLAR TARAFINDAN SURET-İ TARİFİ VE TELAKKİSİ

Fransızların, cihadın hâşâ hükümden sakıt olduğunu ve halife cayından emir edilmiş olsa bile ahkam-ı makbule ve makule-i diniyeden ari bulunduğunu ileri sürerek canib-i celil-i hilafet-penahîden ilan buyrulmuş olan cihad-ı mukaddesin *Cezayir*'de in'ikaslar peyda etmesine mani olmak istemelerinin esbabı kolayca anlaşabilir.

Bunun için kendisine müsteşrik süsü veren bir İngiliz âlimin(!?) malûmat-ı diniyesine müracaat eylemişlerdir ki bu malûmatı yerli Cezayir ahalisinin teskin ve kendi emellerine mutavaata icbar için Arapça'ya tercüme ettirerek kitap suretinde neşretmek fikrindedirler.

Dindaşlarımız bu kitapta büsbütün cihad-ı mukaddes aleyhinde yazılmış bir felsefe-i münderiç bulacaklardır. Lakin Fransızlar bu fırsattan pek de istifade edemeyeceklerdir. Zira bugün bütün memâlik-i İslâmiye arasında Afrika-ı şimâlî Fas el-yevm bu haldedir. Fransızlar hakimiyet ve işgaline karşı müterafik-ı hakiki bir cihat mektebi hali almıştır.

İhtilal ile müterafik-ı cihat diyoruz:Afrika-ı şimali İslamların cihadı ve suretle tarif ve telakki ettiklerini, Fransız hükümetinin tatbik ettiği usul-i idare gayr-ı kabil-i tahammül bir şekil aldığı taktirde cihad-ı mukaddes fikrinden ani surette mülhem hareketten başka bir şey olmayan kıyam-ı ihtilâlkârâne mukadderâtını ne yolda tatbik eylediklerini bilmek iktiza eder. Evvel emirde meseleyi nazarî bir surette tetkik edecek olursak görürüz ki cihad-ı mukaddes, bir idare-i ecnebiye altında ve taht-ı esaretinde bulunan Müslümanlar nezdinde ceblî ve fitrî bir ihtiyaç velehza zihinlerinde surat-i katiyede yer etmiş bir fikr-ü itikattır. Sûret-i daimada hafiyyen

hâl-i işba'da bulunan bu itikat bir mütemeddein taraftan mağlûp edilen bir medeniyetin fikrinde birleşmiş olan meyl-i intikam misilli-ef'âl-ı müştereklerinin ezhar-u ilanında daima bir aheng-i tam mevcut bulunmayan iki hal ve vaziyet irae eder ki bunlardan biri dinî maksatlar diğeri tebaanın vaziyet-i siyasiyesinden mütevellit tesirlerdir. Hıristiyanlar tarafından idare olunan bir Müslüman memlekette cihada davet esnasında yalnız dinî mevzu-ı bahs ve beyân olacak olursa bu, ihtimal ki bazı yerlilerin efkarı üzerinde hakim kuvvet tarafından şikeste yeni ithal edilmiş ahlâk ve tabâyi'nin nüfûzûyla bazı mertebe-i tesirât cebr ü husûle getirebilir. Lakin dinin yanında teba'ın mevki-i siyasisi nâmûs ve gayr-i mükemmel olacak olursa kıyâm ve isyân fikr-i tamamiyet peyda olur ve o vakit harekat-i diniye ef'âlı-i müşterekenin asıl mahrek ve rehberi şeklini alır. Bilhassa işâret-i kıyâm cânib-i hilâfetten veya dindaşlarını kıyâma karar verdirmeye muktedir. Dinî veya siyâsî nüfûz sâhibi bir zât tarafından verilecek olursa bir hassa-ı mümemyizeyi hâiz olan bu kabil vukûât dâima sâikasıyla değil miydi ki Cezayir'de -bu bâpta Fas'tan bahsetmeye lüzûm görmüyoruz. Çünkü cihât orada sûret-i daimada tatbik edilmektedir.- "Cihâd-ı fi bismilallah" zemzeme-i mukaddesiyle ateşlenmiş bir bir suiistimâl dâre neticesinde muhtelif kıyâmlar vücûda gelmiştir.

Emir Abduh Hazretleri zamanında vukû bulan kıyâmlar **[اوراند] Oraned**, *Mârgâret* ve *Tunus*'ta vukuâta gelen harekât-ı saika-ı ihtilâliye (bu iki kıyâm yalnız yedi sekiz sene evveli zuhûra gelmiştir.) 1914 senesinde ilân olunan cihâd-ı mukaddesin pek çok evvel, cihâd-ı dinî ve siyâsinin bütün manâsıyla ve bütün kuvvetiyle Cezayir ve Tunus'ta mevcûdiyetini ispâta kâfidir. Şimdi cihât, halife-i resûl-ı âzam cânibinden emir buyurulduğu cihetle büyük ümitlere müstenit bir elzemiyet şeklini almıştır. İdâre-i ecnebiyenin cebr ü tazyiki altında duçâr-ı yeis ü fütûr olmuş, şiddetli bir nezâret altına alınmış bir ahâli nezdinde cihâdın tesirâtı tabii yavaş yavaş istihsâl olunacaktır.

Afrika-ı şimâli müstevlilerinin cihâd-ı mukaddese avazelerini itfâ için ba'demâ neşr ü tamime çalışacakları Arapça risâleler bilâkis hâl ü istikbâl için son derece müfid bir vesile-i teyakkuz ve intibâh teşkil edecektir.

Bir Cezayirli (c.51, nu.1309, 7 Temmuz 1332, s.103)

6.7.1.0. KADINLAR HAKKINDA

Fazıla-ı muhterem Fatma Aliye Hanımefendinin Makale-i Bergüzideleri

Terakkiyât-ı medeniyetinin şu zamandaki derecesine vasıl olan Avrupa'nın mütefekkirin ve 'âlimleri tarafından âlem-i insaniyet nâmıyla tasvir ve tarif olunan kemalâta intisaplarıyla öğünmekte olanlar kan dökmeden içtinap ve mezalimden nefret yolundaki efkarlarını neşr ü beyan eyledikçe insan artık bunlar için de harbin zuhurunu meşgulâttan görmekte idi. İdame-i sulh-ı cihan sözde iken bir de Lahey Mahkemesi'nin teşekkülü göründü. Lakin fabrikalar bir yandan iyiden iyiye sefine-i harbiye, top, tüfek, gülle fişek imalatına çalışmakta, Salib-i Ahmer Cemiyyâtı da tedarükât ve ihzarâtını tevsi' ve ikmâl ile uğraşmaktaydılar. O kadar barutlar yığıldı, o kadar mermiler yapıldı ki artık bir kıvılcımdan korkulmak zamanı idi. Bir caninin tabancasından çıkan kıvılcımdan çıkan sanki kıvılcımdan âfâk tutuştu. Bütün cihanı alevler sardı. Bence senelerden beri hazırlıkta yek diğerine rekabetten hali kalın aya hükümetlerin kadınlarında harb zamanı hidemât-ı vatan hususunda haylice işe yarayacak hallerde bulundu. İngiliz kadınlarında telgraf ve telefon bölükleri teşkil olunduğu gazetelerde görüldü. Fransız kadınları tedâvi-i mecrûhin kafilelerinin kesret ve faaliyetleri işitildi. Almanya bütün erkeklerini harbe gönderse münakalât u idare-i müessesât için kadınlar boş yer bırakmayacak halde bulundu. Almanya kadınları bir taraftan Sâlib-i Ahıner kafileleri ile yara sarmaya gittikleri halde bir takımı da ordularına gülle, fişek yetiştirmek için fabrikalara koştular. Ne ticaret, ne ziraat, ne münakalât ne de matbuâta hiçbir sekte gelmedi. Ulûm ve sanayinin hepsinde ifan-ı hidmete muktedir kadınlar hazır bulundu. Avrupa kadınlarının bu terakiyât-ı ciddiyesi Avrupa âlemi bir için devre-i terâkki addolunsa bile biz İslamlar için böyle değildir. Zirâ İslâm kadınlığı bu gibi hidamet-i ciddiyede daha ileri mevkileri görüp geçirmiştir.

Esliha-ı harbiye şimdiki gibi fabrikalar işi olmayıp ustalar sanatkarlar, tarafından yapıldığı zamanlarda İslâm kadınlarında esliha-ı harbiye imâl eyleyen silahçı ustaları gelmiştir. Redini diye şöhret almış ve pek makbul muteber olmuş olan mızraklar "Redini" nâmındaki silahçı ustası kadınının imâlgerdesiydi. Redini denilen

mızraklar sair mızraklardan daha pahalı satılırdı. Zaman-ı Hazret-i Peygamberde ticaret ve sanayi de çok kadınlar bulunurdu. *Hazret-i Hatice*, çok büyük bir tacir idi. Attar dükkanlarının en meşhur ve mükemmeli sahabiyâttan *Hazret-i Hüvela*'nın dükkanı idi, Avrupa kadınlarının tedavi-i mecrûhin için meydanı harbe gitmeleri pek yakın zamanda başladı. Zaman-ı Res'ul-ekremde. Harp de yaraları tedavi eyleyen kadınlar pek çok olduğu gibi tabip ve cerrah kadınlardan müteşekkil cemaât-ı muntazamaya riyasetle meydan-ı harbe giden kadınlar da vardı ki *Hazret-i Amine* ve *Hazret-i Redife* bunlardan idiler. Meydan-ı harpde mücahidine su dağıtan kadınlardan biride Cenab-ı Resul'ün süt validesi Ümmü Âmine Hazretleridir. Tababet kadınlarından o kadar ilerledi ki Hazret-i Ömer zamanında İran ve Rum İmparatorluğu bilâdına sevk olunan cesim ordularda hidmet-i tababet ve cerrahlık tamamıyla kadınlar tarafından iştigal olunmuş ve binlerce yaralılar hep kadınlar tarafından tedavi olunmuştu.

Peygamberimizin tahsil-i ulûmun erkeğe ve kadına farz olduğunu ve ilmi *Çin*'de dahi olsa almamızı söylemesi üzerine erkekleriyle beraber tahsil-i ulûma şitap eyleyen İslâm kadınları ulûm ve fünûnun en yüksek mertebelerine varmışlardır. Bilâd-ı İslâmiyede tekessür eyleyen medâris ve dürûs-i umûmiye mahallelerinde dürûs-i âliye tedris için kürsülere geçirilerek ders-i ammların erkek veya kadın olmasına bakılmaz derece-i ilim ve fazlına bakılırdı. Bir erkek ders-i âmmın dersinde tullab ve talibat bulunduğu gibi ders-i âmmın dersinde de kadın ve erkek talebeler bulunurdu. Yalnız *İmam Suyuti Hazretleri*'nin derslerinde hazır bulunduğu ders-i âmmın kadınların adeti iki yüze varıyor. Birçok meşâhir-i ulema, rical-i ulum-i âliyeden bu ders-i amm kadınlarından icâzet almışlar ve bunu asar-ı münteşirlerine kayd u derc eylemişlerdir. Camilerde erkeklerle dahi va'z eden vaizeler vardı ki bunlardan *Fatma Bint-i Abbasi* va'zını dinlemeye pek çok meşâhir-i ulema rica giderlerdi. Abdurrahman Salis'in ilim, fazl, kalem, raziye nâmında dört musahebe ve kâtibeleri zekâ ve malûmâtlarıyla iştihâr eylemişlerdir. Hikem-i sâninin kitâbet-i husûsisi hizmetinde bulunan Lebne ve Fatma nâmındaki kadınların ilim, fazl ve iktidar kitâbetlerine o zaman pek meşâhir-i ricâlin pek azı kıyâs olunabilmiştir. İslâmiyet'te sâhabet-ı ilm ü irfân daha nice mevki-i muallâya geçmiştir ki bugünkü terakkiyât-ı medeniye henüz Avrupa kadınlarını oralara isâl edememiştir.

İptidâ-yi meşrûtiyette kadınlarımızın terakki ettirilmesi için çok sözler söylendi. "Bizde kadın ne olabilir? Ne gibi hizmetlerde istihdâm olunabilir?" gibi uzun uzadıya bahisler, hatta mücâdeleler oldu. Bu ne kadar beyhûde yorgunluktu?.. evvelce İslâmiyet'te kadın, ne olmuşsa İslâm kadınları ne mevâkie geçirilmişse yine öyle olabileceği aşikâr değil midir? Ama derhal hep kadınlarımızı o mevâkie çıkarmak mümkün müydü? Heyhat!.. O evvelki İslâm kadınları erkekleriyle aynı tahsil görüp senelerce çalışarak o mertebelere varırlardı. Peygamberimiz: "İlmi **Himyera**'dan ahz ediniz." buyurmuşken devr-i inhitâtta o kadar zulmet-i cehle düşüldü ki halk içinde kadınların ziyâdece tahsilleri câiz olmadığını söyleyen kimseler kendilerinin kavî Müslüman oldukları iddiâsında bulundukları hâlde tahsil-i ulûmun erkeğe ve kadına farz olduğunu beyân buyuran Hazret-i Resûlün evâmirini ret ve cerhe cesâret eylediklerinden bihaber tövbe ve istiğfârın lüzûmunu bile anlayamamışlardır. Sûret-i maişetin tebdili, terbiye-i içtimaîyeyi evvelkinden pek mühim bir mesele teşkil eylemişti. *Büyük Reşit Paşa* zamanında başlayan devre-i intibâhımızda erkekler için meydana getirilmiş olan mekâtib-i âliye benât-ı Osmaniye için nâmevcût bulunduğundan iktidârı bulunan pederler kızlarını hânelerinde tahsil ettirmeğe ibtidâr eylemişlerse de sûret-i talim ve tedrisin ekserisi kızlara bir süs, bir ziynet sûretinde cereyan eyleyerek bir gün vatanın ihtiycâtına medâr olacak ailenin emr-i iaşesine yarayacak ulûm, fünûn ve sanâyinin talim ve tedrisi düşünülmemişti. Memâlik-i müterakkiye ile muhât bulunduğumuzdan terakkiyât-ı medeniyenin nüfûzu tabii olmakla icâbât ve ilcâât-ı medeniyeden olarak teksir eyleyen emr-i maişet ihtiyâcâtını bu milletin yarısı muattıl kalarak nısf-ı diğerini tesviye edebilmesi ihtimâlden pek uzak kalmaz mı? Şimdi telefon ve posta idarelerinde istihdâmı terakkiyâta doğru ciddî bir adım olduğu gibi Balkan Harbi'nde iki sene evvel ihyâ olunan Hilâl-i Ahmer Cemiyetinin bir kadınlar kısmı teşkili ve hasta bakıcılar yetiştirmesini cidden büyük devr-endişlik eseri olduğunu itirâf etmeyecek bir kimse bulunabilir mi?

İslâmiyet'te gazâya gitmek kadınlara mecbûr olmadığı hâlde kendi arzularıyla saf-ı harpte bulunan cengâverân müsellemâttan kahramanlıklarıyla tarihte şanlı nâmlarını yaşatanlar pek çok olduğu gibi şimdi İslâm kadınlarından hasta bakıcılar yetiştirilmesi islâmiyet'te yeni başlamış bir şey olmamakla beraber bu devr-

i intibâhımızda lüzûmu musaddak terakkiyât-ı nisvân husûsunda târik-i ciddiyete hutûvâttandır. Kadınlarımızın evvelki İslâm kadınları derece-i kemâlâtına vusûlü ulûm-ı aliye tahsili ile olabileceği gibi devr-i inhitâtın haylice zedelemiş olduğu terbiye-i içtimâiye-i asliyemizin evvelki derecesini bulması için elzem olan şeylerden biri de terbiye-i fikriyenin sınıf-ı zükûr ve sınıf-ı nisânın her ikisine tamimimdir.

Fatma Aliye (c.50, nu.1289, 18 Şubat 1331, s.178-179)

6.8. KANUN, KARARNÂME

6.8.1 HAVÂYİC-İ ZARÛRİYE MESELESİ

Yevmî gazetelerde Hükümet-i Osmanî'nin şu harp zamanında memleketin her türlü ihtiyâcâtı nazar-ı dikkate alarak, ittihâz etmiş olduğu bir tedbir-i musîbi gösteren bir tebliğ vardı. Gazete koleksiyonunda hadisât-ı mühimme-i harbiyenin kuyûdâtı bulunduğu ve bu devredeki her nev'i cereyân-ı efkâr ve cereyân-ı vukûâtın zabtına çalıştığı gibi matbûât-ı umûmiye müdüriyetinden icrâât-ı mühimme hükümete ait olarak vâki olan bu tebliği de ber-vech-i zîr nakl-i sütûn ediyoruz:

"İstanbul'un ve vilâyâtın ihtiyâcât-ı zarûriye ve gayri zarûriyesini temin etmek ve bu ihtiyâcâtın dâhil ve hâriçten tedâbir-i esbâbını temin eylemek üzere Dâhiliye, Hâriciye ve Ticâret nâzırları hazretlerinden mürekkiben teşkil eden komisyonca kararlaştırıldığı veçhile bu mesâil ile mütemadiyen iştigâl eylemek ve icâbında Maliye nâzır vekili beyefendinin taht-ı riyâsetinde içtimâ etmek üzere harbiye Dâhiliye, Hâriciye ve Ticâret ve Ziraât nâzırları müsteşârlarından mürekkep bir komisyon teşkiline meclis-i mahsûs-ı vükelâca karar verilmiştir.

Komisyonun 3 Teşrin-i sâni 331 tarihinde Maliye nâzır vekili beyefendinin taht-ı riyâsetinde vukû bulan ilk içtimâından mevadd-ı âtiye karargîr olmuştur:

Memleket-i Osmaniye dâhilinde bir mahalden diğer mahale ve İstanbul'a bilâistisnâ her şeyin nakli serbest olup bu sûretle imvâl celp ü nakletmek isteyenler vesikâ ahzı vesâire gibi bir gûna kuyûda tâbi değildirler.

Cihet-i askeriyece *Rumeli* demiryolu nakliyesinde istiğna hâsıl oluncaya kadar eşyâ-yı ticâriyeye vagon tahsisine imkân olunmadığından bu yol üzerinde memâlik-i

ecnebiyeden eşyâ-yı ticâriyeye tahmîl edilmiş vagonlar görülürse nakliyât-ı askeriye sektedâr edilmiş addolunacak ve humûleleri ne nevi olursa olsun ve her kimin nâmına bulunursa bulunsuncihet-i askeriyece vâz'-ı yed edilecektir.

İş bu demir yolu nakliyesinden cihet-i askeriyece istiğna hâsıl olup da eşyâ-yı ticâriyeye vagon tahsisine imkân görüldüğü anda keyfiyet derhâl gazetelerle ilân olunacaktır.

İstanbul'a bahren ve berren her nereden ve ne nevi eşyâ getirilecek olursa olsun dâhilde fürûhtu serbest olup hiçbir kısmına cihet-i askeriyece vâz'-ı yed edilmeyecektir.

Komisyon her Salı günü Maliye Nezâretinde içtimâ edecektir.

Bu makarrât hilâfına vukû bulan muamelâttan dolayı alkadârânın doğrudan doğruya komisyona müracaatıyla şikâyet etmeleri lâzımdır.

Böyle mühim bir hak ve mevcûdiyet muharebesine girişmiş, şimdiye kadar kemâl-i azim ve metânetle harbi sevk ve idâre eylemiş ve yâr u agyârın takdiratını celp eden nice mühim muvaffakiyetler ve muzafferiyetler istihsâl eylemiş bulunan ve netice-i kat'ide ilelebet hayat ve istiklâli terakki ve tealisini refâh ve saadetini temin edebileceğine imân eden bir milletin hâl-i harp dolayısıyla pek zarûri olarak tahsil edecek ahvâl ve netâice katlanması vazife-i hamiyetmendâne ve vatanpertverâne ümerâdır.

Tasvir-ı Efkâr refikimizde intişâr eden başmakalede pek güzel izâh edilmiş olduğu üzere böyle bir Cihan Harbi'nin zarûri olan neticelerine tahammül etmek en büyük vatanperverlik şânından olduğu gibi zarûri olmayanları ciddî tedbirlerle def ve izâlesi kâbil bulunanları hakkında da bütün muhârip milletlerde ve dost ve müttefikimiz olan devletlerin muhitlerinde görüldüğü üzere, hükümetin tedâbirine ve icraâtkâr-ı âgâhâne intizâr eylemesinde ahâlice bir hak vardır. Bu noktayı zikir ile refik-i muhteremimizin mütalaâtına iştirâk ediyoruz:

"Hükümet kararları, bu talep ve ihtiyaçları hatta bizim anladığımızdan daha vasi', şümûllü ve daha ehemmiyetli bir sûrette tatmin etmek elzemiyetinin idrâkinden doğmuş olunması hissiyle, umûmun şükrânını bihakkın isticlâba lâyık görülmüştür. Husûsiyetle komisyonun Dahiliye Nâzırı ve Mâliye Nâzır Vekili Talat Beyefendinin

riyâseti altında bulunması faaliyetin herhalde pek müsmir olacağını şimdiden ihsâs ve ispata kâfi sayılabilir.

(c.50, nu.1275, 12 Teşrin-i sâni 1331, s.2-3)

6.8.2. HAVÂYİC-İ ZARÛRİYE MESELESİ

Meclis-i Mebûsân'da Havâyic-i Zarûriye Kânûnu'nun Müzâkeresi ve Kâbûlü

Meclis-i Mebûsânın ahiren içtimaında hâl-i hâzır itibâriyle, ehemmiyeti izâha muhtaç olmayan bir kânûn müzâkere edilmiş, bu münâsebetle Dâhiliye Nâzır-ı muhteremi bir nutuk irâd ederek gerek teklif olunan kânûn ve gerek ahvâl-i umûmiyenin ilcââtı hakkında tafsilât vermiştir. Nâzır-ı muhteremin beyânâtı vuzûh ve âlisiyete mukârrindir.

Hâl-i harp sebebiyle İstanbul piyasasında hâsıl olmuş olan galâ-yı es'âr herkesin malûmudur. İstanbul halkı sunûf ve tabakâtı cihetiyle az veyahut çok bu hâlsen müteessirdir. Payitahtta havâyic-i zarûriyenin terfi fiyatınca görülen ve çekilen ıstırabın kısmen gümrük rüsûmundan, kısmen tekâlif-i harbiye usûlünün tazyikinden ileri geldiği derpiş edilmesinden bunlar için çare aranmıştır. Havâyic-i Zarûriye Kanunu'nun mevzûu budur.

İstanbul'a hâriçten getirilecek mevâddın bir kısmını gümrük resminden muaf tutmak, dâhil veya hâriçten getirilecek her nevi eşya ve mevâddı tekâlif-i harbiyeden müstesnâ bulundurmak da kânunu esâsını teşkil ediyor. Hâriçten gelecek olan buğday, arpa ve sâir nevâdd-ı gıdaiye gümrük resminden muaf tutulmuş ise de bu muafiyet gaz, şeker, ve sâireye kadar teşmili pek daralmış olan varidât-ı rüsûmunun büsbütün tenâkusuna meydan verilmemek üzere, münâsip görülmüştür.

Tanin refikimiz tarafından verilen izâhâttan da anlıyoruz ki Havâyic-i Zarûriye Kanunu'nun müzâkeresi sırasında mebûslardan birtakımı Tekâlif-i Harbiye usûlünden İstanbul için olduğu gibi,taşralarca da men edilmesi iltizâm etmiştir. Orduya lâzım olan şeylere vaz'-ı yed edilirken mahallin ihtiyâcâtını bir tarafa ayırmak yani ihtiyâcât-ı mahalliye nazar-ı dikkate alınarak evvel-be-evvel bunun tatamin ve temininden sonra fazlasına vaz'-ı yed edilmek esâsı kâbûl ve tatbik

edilmekte olmakla beraber taşralarca hîn-i tatbikte birtakım yolsuzluklar vukû bulduğundan bahsetmiştir. Hükümet-i merkeziye ile erkân-ı idârenin arzuları hilâfına vâki olan bu ahvâlin izâlesi hakkında hükümetin nazar-ı dikkati celp eylenmiştir. Dahiliye nâzırı-ı muhtereminin ber-vech-i zîr naklettigimiz ber vech-i zir naklettiğimiz beyânâtı müzâkerâtın bu safhaya gelmesi üzerine vukû bulmuştur:

"Bu meseleyi âs itibâriyle nazar-ı dikkate alacak olursak bu harbe girmek lâzım mıydı? Değil miydi? Meselesinden itibaren düşünmeye başlamak lâzım gelir. Zannediyorum meclis-i âliniz gerek nutk-ı hümâyuna karşı verilen cevapta, ve gerek bundan evvelki bundan evvelki içtimâda hükümetin bu harbe girmesi pek musip olduğu tasdik etmişti. (Her taraftan hay hay sesleri) Biz bu harbe girdiğimiz zaman seferber ettiğimiz orduyu besleyecek derecede nakde mâlik değildik. Binaenaleyh hâriçten istikrâz akdine mecbûr olduk. Akdettiğimiz istikrâz gerek ordunun iaşesini, gerek neferât ve zâbitân ve memûrlarının maaşâtını ve gerek devletin sâir masârif ve ihtiyacâtını temin edecek miktarda değildir. Binaenaleyh bizim memleketin hayat ve istikbâlini kurtarmak için girdiğimiz bu muharebeye sıkıntı çekeceğimizi bilerek girmiş olduğumuz için biraz halkın fedakârlığına müracaat etmeğe mecbûr olduk.

Seferberlikte ve muharebenin bidâyetinde bittabi fazla miktarda tekâlif-i harbiye usûlüyle bazı eşyâya vaz'-ı yed edildi ve hiçbir vakitte inkâr edemem ki bazı yolsuzluklar da oldu ve hükümet o yolsuzluklardan o kadar müteessir oldu ki menâfi-i şahsiyesini menâfi-i içtimâiye tercihen istimâl edenleri idâm cezâsı tehdidi altına aldı. Harbin ikinci senesinde masârifimiz tezâyüd ettiği, ordumuzun mevcûdu milyonu geçtiği için biz müttefikimizden fazla miktarda para aldık. Fazla miktarda para alınca tabii en birinci vazifemiz halkı mutazarrır etmemektir. Binaenaleyh bu sene orduların ihtiyâcâtı ali-kadr'ül-imkân mübayaât ile temin olunmaktadır. Fakat bendeniz burada sizi korkutmamak için teferruât dairesinde hesâp vermeyeceğim.

Efendiler! Ordunun masârifi müthiştir ve aldığımız para lâşey makamındadır. Biz bir dereceye kadar ihtiyât ve iktisât etmek de istiyoruz. Çünkü bir gün bu borçları ödemek de lâzım gelecektir. Binaenaleyh halkın zarûret çekmesine mahal vermeyerek bugün Anadolu şimendifer güzergâhında, Üçüncü Ordu mevâki'inde, Dördüncü Ordu mıntıkasında bütün ihtiyâcât-ı askeriyenin hemen kısm-ı mühimini mübayaa sûretiyle temin ediyoruz. Fakat şimdi bir kânûn yaparak

bir çok müfrez ve münferik yerlerde asker vardır. Bunların iâşesini o sûretle temin imkânı yoktur. Bana levâzım reisi paşa gelip de bu ordunun masârif-i iâşesini temin eder misin derse ben ona bu husûsta teminât veremem. Ve tavsiye ederim ki siz de vermeyiniz. Binaenaleyh taşrada arz ettiğim gibi tekrar ediyorum. Hiçbir vakit halkın zarar-dide olması cihetini ihtiyar etmiyoruz. Daima mübayaa cihetini ihtiyar etmiyoruz. Onun için bu kânûnu kabûl ederseniz pek musîp hareket edilmiş olur kanâatindeyim."

Nâzır-ı muhteremin vermiş olduğu izâhât, mebûslara hâl ve mevkii teşrih ettiği gibi kendilerince kanqat-i lâzımanın husûlüne medâr olmuştur. Zarûret-i harp karşısında cümlemizin icâp eden fedâkârlıkları ihtiyârımız pek tabiidir; bu husûsta cümlenin muzafferiyet-i nihaiye imânı gibi kanâati var.

(c.50, nu.1279, 10 Kânûn-ı evvel 1331, nu.58-59)

6.8.3. MESKÛKÂT

Tevhid-i Meskûkât Kânûnu Münâsebetiyle

Bu hafta yevmî refikâmızda intişâr etmiş olan Tevhid-i Meskûkât Kânûnu ile Mâliye Nezâreti Duyûn-ı Umûmiye ve Muamelât-ı Nakdiye Müdüriyetinin bu husûstaki izâhnâmesi, hükümet-i Osmaniye'nin sikke usûlünde ilmî ve ciddî pek mühim bir hutve atmış, iktisâdiyat ve içtimâiyâtta, umûm muamelât-ı mâliyede bizden daha ziyâde tecrübe-güzâr olan hükümetlerin daha müterakki milletlerin kâbul etmiş oldukları usûlü kâbul eylemiş olduklarını göstermektedir.

Tevhid-i Meskûkât Kânûnu'nun, ortada ufaklığın nedretinden, yâhut muamelât-ı ihtikâriye-i sarrafiye ile ufaklık tedârikindeki suûbetten dolayı halkın bir müddettir, duçâr olmuş oldukları müşkülâtın izâlesi maksadı gibi maksûr ve mahdût maksada bittabi câiz değildir. Kânûn şekl-i umûmisi itibariyle iktisâdî ve mâlî cihetleri pek güzel düşünülmüş, bütün cihân-ı medeniyette câri olan usûl-i meskûkât nazar-ı dikkate alınarak ve bunun zemin ve zamana göre geçirmiş olduğu tahvilât düşünülerek pek esâslı bir hûtve atılmak üzere ihzâr edilmiş olduğu bilâtereddüt tasdik ve teslim olunur.

Böyle esâslı ıslâhât icrâsı için asûde bir zamana intizâra da lüzûm yoktu; çünkü terâkkiyât-ı iktisâdiye ve mâliye sahasında bu mühim hutveyi bugün atmakla beraber, hâl-i harbin ister istemez bâdi olduğu birtakım müşkülât içinde tedâvül-i meskûkât husûsunda avâmil ve esbâb-ı muhtelife saikasıyla, muamelât-ı ihtikâriye-i sarrafiye inzimâmı ile tesahup edilmiş olan müşkülâta da çare-sâz olmak faidesini de mutazammındır.

Denilebilir ki hükümet-i Osmaniye'nin bu defa kâbul etmiş olduğu usûl-i meskûkât mikyâs-ı vahid-i kıymet altın olmasıyla, bunu kâbul etmiş olan bütün milel-i mütemeddinede câri olan usûle tevfik ve tatbik edilmiş olmaktan başka vâhid-i kıyası kuruş olması cihetiyle hesab-ı a'şârî nakte nazarından onlara bir de rahceni vardır. Misâl liraya nispetle Mark, Frank küsurâtı bir lira yirmi Frank olmak itibâriyle a'şârî sûratte kayd u irâe eylemezken biz de bir Liranın yirmi kuruş add u itibâr edilmesiyle lira aksâmının yüz üzerinden hesab-ı a'şârî kayd u irâesi mümkündür.

Tevhid-i meskûkât kânûn-ı cedidesi ahkâmınca vâhid-i kıyâsı, nikelden mamûl kuruşluktur. Bunun nikelden 5, 10, 20 Paralık aksâmı gümüşten 2, 5, 10, 20 Kuruşluk, altından 25, 50, 100, 250, 500 Kuruşluk iz'âfı vardır.

Gümüş meskûkât için hatt-ı kâbul 20, nikel meskûkât için 20 Kuruştur.

Kânûn-ı cedîd ile memâlik-i Osmânî'de teâmülen mevcûd-ı muhtelif akça râyiçleri ilgq edilmiş, kanûnen muayyen miktardan fazla ve noksan râyiç ile ahz u i'tâ men edilmiş, hilâfta hareket edenlere cezâ gösterilmiştir.

Memâlik-i Osmanî'nin muhtelif şehirlerinde pek muhtelif râyiçlerin hüküm süregelmiş ve birçok müşkülât u mahâziri, mazarrâtı bâdi olmuş olan râyiç farklarının ilgâsı, vahdet-i milliye-i iktisâdiye maksadını da mütekeffildir. Kânûnen muâmelât-ı ihtikâriyeye ve sarrafiyede -müesseselere şâmil olarak- men edilmiş, mürtekipleri hakkında üç aydan iki seneye kadar hapis, müessesenin bir haftadan üç aya kadar sedd ü bendi cezâları tayin olunmuştur.

Bu kânûn-ı cedidi-i neşri ve mevki tatbike vaz'ı ile beraber hükümet, ufaklık yüzünden husûle gelmiş ve gelebilecek olan müşkülâtı def ü izâle etmek maksadıyla bir madde-i muvakkat ilâvesiyle 28 Şubat 331 kânûn mûcibince 1332-1333 sene-i mâliyesi gâyetine kadar tedâvül edecek ufak meskûkât

hakkında, -bunlar içinde hadd-ı kâbul elli Kuruş olmakla beraber- bunların tedâvülü husûsunda bir istisnâiyet göstermiştir.

Herhalde tevhid-i meskûkât kânûn-ı cedidi, yukarıda söylenmiş olduğu üzere en ciddî ve esâslı ıslahâttan ma'dûddur.

(c.50, nu.1296, 7 Nisan 1332, s.262)

6.8.4. ERMENİ PATRİHÂNESİ NİZAMNANESİNİN HÜKÜMETÇE KABULÜ

Hükümet, *Ermeni Patrikanesi* nizamnamesini ta'dilen yeni bir nizamname neşretti. Eski nizamname diğer patrikhâneler bilhassa *Rum Patrikhânesi* nizamnamesinden büsbütün başka mahiyeteydi. Rum Patrikhânesi'nin bir meclis-i ruhanîsi bir adetleri mahdut eşhastan mürekkep meclis-i muhteliti olduğu halde Ermeni Patrikhânesi'nin bir meclisi ruhanisi bir de meclis-i cismanîsi ve bu meclis intihâba memur olup parlamentolar gibi evkat-ı muayyenede içtima eyleyen ve ahali tarafından müntahap yüz kırk kişilik ayrıca bir Meclis-i Milli'si vardı. Bu nizamname Patrikhâne'de bir meclis tarafından ihzar edilmiş 276'da Şurâ-yı Devlet ve Meclis-i Vükelâ'da müzakere edilmeksizin ol zamanın sadrazamı tarafından iradesi alınmıştı.

Ermeni teşkilat-ı ihtilâliyesinin bu derece manzum ve âsâr-ı faaliyesinin müyesser olmasının başlıca sebebi bu nizamnamedir. Zira bütün kuvvet avamdan mürekkep olan Meclis-i Millî'de temerküz ve edildiğinden teşkilât –ı müzehhebiye fark-ı ihtilâliyenin taht-ı nüfûzuna girmiş ve memurin-i ruhanîyenin cümlesi komitecilerin vesait-i icrâiyesinden ma'dûd olmuştur. Telkinât-ı diniye ile efrâd vicdanını kazanan papazlar ayn-ı nüfûz-ı manevi ile bu vicdanlara akide-i siyasiye telkin etmişlerdir.

Mefkûre-i siyâsiye-i ruhâni bir nüfûz ile bütün Ermeni gençliğini sarmış. Yukarıdan gelen kumanda onları delicesine ateşe ve kana atmış ve gah İngilizlerden ve bu defa olduğu gibi gah Ruslardan istimdâd hülyasıyla menâfı'-ı siyâsiye-i ecnebiyeye alet etmiştir. Hükümet-i senîye yeni nizamnâme ile Meclis-i Milliyeyi ilga etmiş ve Rum Patrikhânesi teşkilâtında olduğu gibi rüesa-yı

ruhânîyeden mürekkep ve umûr-ı müzehhebiye ile meşgul Meclis-i Ruhanî ile iştigal eder. Rüesâ-yı ruhaniye ile efrâd-ı ahaliden fakat adetleri mahdut azâlardan mürekkep bir de Meclis-i Muhtelit tesis etmiş, meclis-i mezkûreyi bu defa Patriklik kendisine tevcih edilen *Katogorüs Efendi*'nin riyasetini tevcih eylemiştir. Bu suretle hükümet-i senîye, Kanûn-ı Esasinin temin eylediği imtiyazât-ı müzehhebiyeye katiyen ilişmediği gibi Patrikhâne'yi de ba'dema komitelerin elinde baziçe olmaktan kurtarmıştır.

(c.51, nu.1313, 4 Ağustos 1332, s.159)

6.9. MUHTELİF YAZILAR

6.9.1. OSMANLI GENÇ DERNEKLERİ TEŞKİLÂTI

Osmanlı Genç Dernekleri'nden matbuât-ı Osmaniye bu günlerde büyük bir ehemmiyetle bahsetmeye ve bununla meşgul olmağa başladı. Vakıa bu teşkilat fevkalade haiz-i ehemmiyettir. Ahâli umumiyetle bu teşkilattan ve bu hususta memleket ve millet için husule geldikçe fevâid-i azimeden haberdar edilmek elzemdir. Tâ ki bütün halk gayenin takdir-i vatanperverâne ve istikbâl için ne mertebe nafi ve müessir olacağına kanaat getirsin ve bu âmil uğrunda çalışanlara karşı hiss-i şükrân hissettiği gibi memleketin ve milletin âtiyen feyz ü teâlisini temin edecek teşebbüsâtın en mühimlerinden biri bulunan ve efrâd-ı milletin gençlerin kıymetlerini i'la ve kudret-i içtimaiye ve iktisadiyelerini tezyid edecek olan bu teşkilatında necât u selâmeti yolunda ittihaz ve tatbik olunan tedâbir-i esâsiyeden olduğunu takdir ile her fert bu yolda çalışmayı vazife-i vataniye telakki etsin.

Bu hususta halkın irşadı bu yolda kanaat ve telakkînin tamimi vazifesi ise matbuâta tevcih eder. Binâenaleyh matbuat bu vazifesini ifâ için ne kadar gayret gösterse becâdır.

"Gençliğini temin eden millet istikbâlini de temin etmiş demektir." kelamı mühim bir hakikati iftira ettiği gibi Genç Dernekleri Teşkilatı'na da tamamen kabil-i tatbiktir.

Hissemize düşen vazifeyi ifa gayretiyle Genç Dernekleri Teşkilatı'na dair malumât ve izahât-ı atiyeyi nakl ü derc ediyoruz.

Osmanlı Genç Dernekleri hakkındaki kânun-ı muvakkat ahiren neşr ve ilan edilmişti. Bu teşkilatın icraâtına dair olan talimnâme de yakında Harbiye nezaret-i celilesi tarafından neşr ve ilan olunacaktır. Teşkilat-ı Memâlik-i şahânedeki bil cümle Osmanlı gençlerine şamil olup 12 yaşından 17 yaşına kadar gençlerden "Gürbüz Dernekleri" ve 17'den senn-i esnân askeriyeye dahil olacak seneye kadar olan gençlerden de "Dinç Dernekleri" teşkil edilecektir. Memurin-i askeriyeyle sivil memurlar gençlerin cem'i ve muallimlerin (rehberlerin) tayini hususunda yek diğerine muavenet etmek şartıyla müttehiden çalışacaklardır. Gürbüz Dernekleri'nde her 20 gençten mekteplerde bir sınıf gençlerinden ibaret bulunmak üzere "Kasem Dinç Dernekleri"nde ise 180 gençten "bölük" teşkil olunacaktır. Gürbüz Dernekleri Mektebi'nden muallimleri ve yahut hususi tayin olunan rehberler tarafından Dinç Dernekleri ise Memurin-i askeriye tarafından sevk ve idare olunurlar.

Her mıntıka bir (Mıntıka derneği) teşkil edecektir. Harbiye Nâzırı Enver Paşa hazretlerinin nezaret-i aliyeleri altında iş bu teşkilatın icra ve idaresinden kolordu kumandanları vilayetteki en büyük memurin-i mülkiye (kendi mıntıkaları dahilinde) mesuldürler. Harbiye Nezaretinin vereceği emirleri icra ve tatbik etmek ve iş bu teşkilata nezaret edip talim namelerinin tanzim ve tatbikini temin etmek üzere "Genç Dernekleri Müfettişi Umumiliği" namıyla bir müfettişlik tesis edilmiştir. İki aydan beri bu maksada vusul için müfettişlik lüzumu olan hazırlıkları ifa ile iştigal etmiş ve İstanbul'daki bilumum Mekâtib-i muallimine gerek nazari ve gerekse amili olarak tedris adda bulunmuştur.

İstanbul mekteplerinde kariben intişar edecek olan talimname mucibince talim ve terbiyeye başlandığı gibi vilayette de muallimler için yalında kurlar açılacaktır .Genç Dernekleri teşkilatında beklenen fâide-i kuvve-i millîyenin teksifi ve bil-netice memleketin kuvve-i millîye ve müdafaasının tezayüdüdür. Zira kuvve-i milliye ve kuvve-i müdafaa yek değerinin mütemmimi ve lâzım-ı gayri mufarakıdır. Bütün gençlik jimnastik ve idman talimleri ve koşu, sıçrama, tırmanma, taş atma gibi talimlerle ve sora kıta dahilinde toplu talimlerle ve ba-husus arazi üzerinde tarassut, keşif, rapor vermek ve vaktin mesafenin ve mahallin tayinini, bir kaza vukuunda ilk yapılacak tedâbir ve imdat basit kavaid-i sıhhîye ilh. şeyleri örenecektir.

Bütün gençlik, çeviklik, tendürüslük, meşakkate tahammül, her türlü ahvâl ve harekatında intizâma muhabbet itaat ve sadâkat, emniyet, muhabbet, arkadaşlarıyla iyi geçinmek halifeyi ve vatanı sevmek gibi fazâil ve hasletlere alıştırabilecektir. Adem-i taharetin tütünün ve meskûretin ve diğer suiistimalâtın mazarratları öğretilecektir. İşte bu suretle nesl-i âti bedenen, ruhen ve ahlâken terbiye edilmiş olacaktır. Mini mini yavrular hayatın herhangi şerâiti dahillinde ve dünyanın her tarafında muvaffak olabilecek cesur, kavî, birer insan-ı kâmil yetişecektir. Böyle bir terbiyeye tabi' olarak yetişen gençlerin vatan tehlikede olduğu silaha sarılıp onu muvaffakiyetle müdafaa edecekleri şüphesizdir. 17 yaşından yukarı olan dinçlerin teşkil edeceği "Acemî Efrâd Mektebi" askerî bir mektep olmadığı halde bile burada gençler görecekleri talim ve terbiye sayesinde ileride hidmet-i askeriyelerini ifâ ederken müşkülât çekmeyeceklerdir. Bilakis büyük bir suhulet göreceklerdir. Bu iki teşkilâtın sayesinde "gürbüz"ler ve "dinç"ler nizâm ve intizâma, emre, itaate alıştıkları gibi doğru muhakeme etmeğe, arzusunu âmilî ve icâdî fikir sahibi olmak gibi hasletlere de malik olurlar. Her genç, nasıl bir amirin emrine itaat etmesini bilirse münferit bulunduğu zamanlarda da kendi kendisin idare etmeği makul ve doğru olarak süratle muhakeme etmeği de öğrenecektir. Böylece idare ve irade kabiliyetine malik gençler elde edilecektir.

Gençlik her büyük bir işin ancak milleti teşkil eden efrâdın hepsi bilâistisna kendi vazifelerini daima büyük ve milli ailenin edeceği istifade ve menfaâti düşünerek ifâ etmeleriyle mümkün olduğu hakikatini nüfûz etmelidir. "Gençliğini temin eden millet istikbâlini de temin etmiş demektir. İşte bu maksatladır ki harbiye Nâzırı Enver Paşa harr bir vatanseverlik hissiyle gençliğin talim ve terbiyesini böyle bir zamanda derpiş buyurdular. Bu hususta yardım etmek her vatanpervere düşen bir vazifedir.

(c.50, nu.1300, 5 Mayıs 1332, s.311)

6.9.2. MİLLİ TA'LİM VE TERBİYE CEMİYETİ RESM-İ KÜŞÂDININ İCRÂSI

Memleketimizin erbâb-ı fazıl u irfânı tarafından "Milli Ta'lim ve Terbiye Cemiyeti" ünvanı altında bir cemiyet teşkil olunmuş, (Cuma, 8 Nisan 1332) Beyoğlu *Galatasaraylılar Yurdu*'nda resm-i küşâdı icra olunmuştur.

Vakıa memleketimizde ilim ve irfân için umûmi bir meyil mevcut ilim ve fenne müstened olmayan her nevi teşebbüsün düçar-ı ikâmet-i hüsrân olacağı hakkındaki iman ve kanaat git gide mütezayit ise de vahdet-i millîyenin hakkıyla tesisi ilim ve irfânın metanet ve fazilet-i ahlâkiye üzerine binasıyla gerçekten müsmir olmasının tesisi büyük ve küçük bütün mekteplerimiz, her nevi programlarını bir noktaya istinad ettirmekle mümkün olabilecek ki bu da muin, sarih ve kati esasât-ı ahlakiye-i milliyenin, tabir-i ahirle bütün programların fevkinde ve bunların hakimiyet noktasında bir siyaset-i ahlâkiyenin bir tekvinidir ve bunun en mühim ve müyesser rabıta-ı içtimaiye hâline ircâîdir.

Milli Ta'lim ve Terbiye Cemiyeti'nin hedef ve maksadı, memleketimiz ve milletimiz için pek mühimdir.

Resm-i küşâtta cemiyetin müessisin-i muhteremesi bulunduğu gibi, Maarif Nezâreti erkânından ve sair zevât-ı kirâmdan med'uvven birçoğu hazır bulunmuştur.

Müessislerden Muallim-i muhterem *Doktor Esat Paşa* cemiyetin esbâb-ı teşekkülü hakkında bir nutuk irâd ederek bu asbâbı izâh suretinde demiştir ki:

"Havas ve avamdan tamamıyla ayrılmış ve daha mektep rahlelerinde yetişirken büyük hayaller beslemeğe başlamış ve aşağı tabakayı unutmuştur. Bu iki unsurun kardeşliğini gösterecek bir his, bir emel ve gaye yoktur. Buna sebep birinin her türlü müktesebâttan mahrum kalması, diğerinin de hayalperver olmasıdır. Memleketimizde avam-ı nâs işte bu sebepledir ki, havasa daimi bir nazr-ı iğbirâr ile bakar. Onu benliğinden ayrılmış tamamıyla yabancı bir unsur add ve telakki eyler.

Memleketimizde şimdiye kadar bir çok şibât-ı fende mütehassıslar yetişmiştir. Fakat bunlar halk arasında kendilerine yardımcı bulamamak yüzünden bir iş görememişlerdir. Birçok mühendis yetişmiş fakat yardım edebilecek muavinler tedarik edememişlerdir."

Doktor Esat Paşa, Milli Ta'lim ve Terbiye Cemiyeti'nin deruhte edeceği hidâmeti teşrih sırasında demiştir ki:

"... Cemiyetimizin tesisine sebep olan hususâttan diğer biri de iyi tahsil görerek yetişen gençlerin endişe-i maişet yüzünden gördükleri sıkıntıları gidermektir. Filhakika bizde tahsil devresini ikmâl edenler bir iş başına geçebilmek için kendisine rehberler aramak mecburiyetinde kalıyorlar. Başka memleketlere iş de görebilecek birçok davetler geldiği halde bizde bu gibileri arayıp soran hemen hemen yok gibidir. Bu yüzden bir çok münevver dimâğlar, mütehassıs eller heder oluyor. Milli Ta'lim ve Terbiye Cemiyeti, bu hususu da nazar-ı dikkate aldı ve bu gibileri iş başına geçirebilmek için programına mühim maddeler ilave etti."

Müessislerden *Süleyman Paşazâde Sadi Bey*, cemiyetin gayesini pek güzel izâh eder bir nutuk irâd etmiştir. Dâr'ül-muallimin muallimlerinden ve cemiyetin müessislerinden *İsmail Hakkı Bey*, cemiyetin programını tarz-ı mesâisini, âmâlını tetrih eylemiştir.

Milli Ta'lim ve Terbiye Cemiyeti âza-ı müessesi olan zevât-ı kirâm: Müsteşar-ı Meşihât *Hacı Evliyâ Efendi*, Maarif Nezâreti Telif ve Tercüme Dairesi âzasından *Sami Beyefendi*, Dâr'ül-muallimin muallimlerinden *İsmail Hakkı Beyefendi*, İttihat ve Terakkî Cemiyeti Kâtib-i Umûmisi *Mithat Şükrü Beyefendi*, Halep Vali-i Esbâkı *Ali Gâlip Beyefendi*, Göz tabibi *Esat Paşa*, İstinâf Mahkemesi Reis-i Esbâkı *Muhlis Beyefendi*, Tıp Fakültesi muallim muavinlerinden *Doktor Hüseyinzâde Ali Beyefendi*'dir.

Milli Ta'lim ve Terbiye Cemiyeti maksad-ı esâsisi nizâmnâmesinde şöylece pek güzel telhis edilmiştir: "Millî talim ve terbiye hakkında ilmî ve tatbîki teşebbüsâtta bulunmaktır. Cemiyet, millî talim ve terbiyenin cihet-i nâzâriye ve ameliyesiyle meşgûl olacağı gibi mesâilenin cihet-i ilmiye ve tatbikiyesine de tevessül ederek vücudu, ahlâkı sağlam; dindar, milliyetperver, mevcudiyet ve hususiyet-i millîyesi gerek kendi muhitinde gerek sair muhitlerde galiben ve müstakilen yaşatabilecek faâl, müteşebis,unsurlar yetiştirmek için her türlü vesâit-i münâsebeyeye teşebbüs eyleyecektir."

Milli Ta'lim ve Terbiye Cemiyeti-i muhteremesinin her nevi teşebbüsâtında muvaffakiyâtını temenni ederiz. Takip etmek istediği gaye, mevcûdiyet-i millîyemizle terakkiyât ve inkişâfât-ı milliyemiz itibariyle fevkâlâde mühimdir. Bu gaye heyet-i içtimâiyemiz ve mahsule-i irfânımız için bir istinatgâh hazırlamak ve bunu takviye etmektir. Bittabi cemiyet-i muhteremenin saha-ı mesâisi ve iştigâli dahilinde olan mesailden bahsedilmek için birçok fırsatlar düşecektir.

(c.50, nu.1297, 14 Nisan 1332, s.281)

6.9.3. BURSA'DA [EĞİTİM KURUMLARI]

Bursa'daki icraât-ı maârife dair *Milli Ajans* muhabiri şu tafsilâtı veriyor: Nefs-i Bursa'da ana mekteplerine muallime yetiştirmek üzere bir mekteple ayrıca sekiz ana ve beş inas mektebi açılmıştır Bundan maadâsınları tahsil-i iptidai haddi haricinde bulunan hanımları irşab etmek üzere dar'ül-muallimât konferans salonunda her hafta perşembe günleri konferans verilmeye başlanmıştır.

Gemlik, Karacabey, Kırmasti, Orhangazi, Bilecik'te birer ana mektebi ve Sögüt'te zükûra, **Terliye**'de inâsa mahsus olmak üzere iki dar'ül-eytam açılmıştır.

(c.50, nu.1281, 24 Kânûn-ı evvel 1331, s.88.)

6.9.4. İTTİHAT VE TERAKKİ KONGRESİ

Pek Mühim Bir Vesika, Meclis-i Umumi Raporu

İttihat ve Terakki Kongresi (10 Eylül 1332) Nur-i Osmaniye Kulübünde Fırkanın Reisi Sadrazam *Sait Halim Paşa Hazretleri*'nin riyasetleri altında küşad olundu. Riyaset-i sâniyelere, Dahiliye Nâzırı *Talat Bey*, Katib-i Umûmi Mithat Beyefendiler intihap edildi. Encümenler intihabâtı yapıldı. Meclis-i umûmi raporu kırâat oldu.

Bu kongre, İttihat ve Terakki'nin altıncı kongresidir; kırâat olunan rapor, muhafaza-ı mevcudiyet-i i'tilâ ve terakki için *İttihat ve Terakki Fırkası*'yla bütün millet bir kütle-i vahide olarak girişilmiş olan şu Harb-i Umûmî senelerinin bütün vukûat ve safhâtını bilcümle nikâhıyla zabt ve tasvir etmiş olması itibarıyla tarih-i milliyemizin en mühim vesikasıdır.

Servet-i Fünûn'un hacmi bu mühim vesikanın aynen neşrine müsait değil, nesh-i aniyemiz de İttihat ve Terakki Meclis-i Umûmiyesinin raporunu telhis ve kısmen fıkrât-ı mühimmesini naklederek sayfalarımıza inikas ettirmeğe çalışacağız.

"Tanin" refik-i muhteremimiz manidâr ve münekkah makalesiyle akd-ı içtima eden kongrenin ehemmiyetini pek güzel göstermiş fıkra-ı hikemiyesinde bu kadar dikkat u hulûs ile çalışmış olan İttihat ve Terakki'nin yeni kongresine memleketine daha büyük hizmetler ifasına muvaffak olmasını temenni etmekte hepimiz ittihat ederiz, demiştir ki bu temenniye kemâl-i halisiyetle iştirak eylediğimiz gibi bu hususta cümlemizin bütün kalb ü imanımızla müttehit olduğumuzda da şüphe yoktur.

Yine refik-i muhteremimizin makalesinde tebeyyün ü tasvir edilmiş olduğu üzere, İttihat ve Terakki birkaç senelik tecrübe-i idarenin netaic ile gerek teşkilat dahiliyesinde, gerek siyasi programında pek mühim ıslahat-ı kabul ve ilmi bir hattı hareket ittihaz eylemiş Balkan muharebâtını müteakip, siyasi programına pek mühim esaslar ithal ederek tekkih-ü tetbil mahsûlü bir programa malik bir fırka-ı siyasiye suretinde teşekkül etmişti.

Bu siyasi programın neşri sıralarında, gazetelerimiz tarafından yapılan tahlilâtta, hürriyetperverâne feyz ü inkişâfımızı temin edecek esasât-ı ilmiyeyi ihtiva ettiği gösterilmiş, O zaman âtiyemiz ve terakkiyât-ı âtiyemiz için pek kuvve-i ümitlere, azimlere, gayretlere meydan vermişti.

Refik-i muhterememiz, "İttihat ve Terakki Kongresi bu seneki içtimaında hayat-ı siyasiye ve içtimaiyemize ait pek mühim esasât ile meşgûl olacaktır; Ez ân cümle fırkanın siyasî programına icrası teklif edilen tadilât bu nokta-ı nazardan büyük bir ehemmiyeti haiz bulunuyor.

İttihat ve Terakki bir taraftan vatanın müdafaası için sarfı lâzım gelen gayret ve fedakârlıkla meşgûl olduğu gibi arada birtakım mesâil-i siyasiye ve içtimaiye hakkında ve tetbiâtta bulunmayı da unutmamış bir yandan iyiden iyiye yapılan tecarüb ve tetbiât diğer cihetten yeni vukuât ile tahaddüs eden ahvâli tamamıyla nazar-ı dikkate almış olmasına nazaran bu kongrenin vatan ve millet için pek müfid

olacağında şüphe olmayan mesaisi bilhassa esasât-ı ilmiyeye mütenid olacağını anlıyoruz; istikbâlimiz için ferahlı ümitlerimizi takviye ediyoruz.

(c.51, nu.1320, 22 Eylül 1332, s.234)

6.9.5. BAŞKUMANDAN VEKİLİMİZİN HİTABE-İ HAMASETİ

Harbi-i Umûmi içinde bir refik-i muhteremin gösterdiği yedi cephede Kafkas, Irak, İran, Süveyş, Yemen, Dobruca, Galiçya da kahraman askerlerimiz ve mücahitlerimiz düşmanlarla çarpıştıkları sırada bir mübarek bayramı daha idrak ettik.

Bu kurban bayramını ile muharebenin ikinci senesini bitirmiş oluyoruz. Kurban bayramının bizce bu Harb-i Umûmi de mevcudiyet-i milliyemizin müdafaasında azim fedakarlıklara karşı istihsalinden emin bulunduğumuz zaferimizin ve bu zaferle ifâ-ı hayat ve mevcudiyete muvaffakiyetimizin husulünde büyük bir hatırası vardır.

Elbette derhatır olunur ki 1332 senesi Iyd-ı Ahda'nın arifesinde iken hadisât-ı mühimmenin de arifesinde bulunuyorduk. Karadeniz'de Ruslar donanmamıza İstiklalimize mevcudiyetimize o gün şu Harb-i Umûmi sırasındaki suikastlarına başlamıştır, biride artık hakkımızdaki her türlü tecavüzlere, teadilere suikastlara malın ifna-ı seylânlanların nihayet vermek için silaha sarılarak Bu feyfât-ı sahaniyeye istinat ederek şu cidal-i azime girişmeğe bizi mecbur etmişlerdi.

Şöylece bu Kurban Bayramı'yla harp içinde Iyd-ı Adha'nın üçüncüsünü idrak etmiş bulunuyoruz. İki sene zarfında Cenab-ı Hakk'ın ordumuza ve donanmamıza bahşedilmiş lütf ü inâyetine şükran-güzar oluyoruz.

İki senelik Osmanlı ve İtilaf muhaberesinin bizim için bir levha-ı hamaseti olan ve başkumandanlık vekâlet-i celilesinden adha münasebetiyle bilumum ordularla Donanma-ı Hümayun ve Boğazlar Umum Kumandanlıklarına yazılan tamimin sureti ber-vech-i zîr derc-i sütûnu iftihâr ediyoruz.

"Bu Kurban Bayramı ile ikinci muharebe senesini bitirmiş oluyoruz. Şimdiye kadar daima bize rehber-i nusret olan Cenab-ı Hakk'ın avn ü inayeti ve tekmil silah arkadaşlarımın fevkâlede ikdâm u gayreti ve düşmanlarımız üzerine edilen savletler ve gösterilen metanet ve himmetlerle Osmanlı ordusunun cihanın

müsellemi olan gaverânesini bir kat daha ilan etmiştir. Âli ve kutsî olan dinimizin emr ü icabâtına riayet ve gösterdiği azm ü sebat dairesinde sarf-ı gayret himmet olundukça bundan böyle dahi tevkifât-ı İlahiyenin her vakit bize nasır ve medetkâr olacağına kalben iman ve itminan ber-kemâldir. Sevgili halife-i mukaddesimiz Başkumandan efhamımız, padişahımız efendimiz hazretlerinin hoşnut cenab-ı peygamberiye mukarin olan rıza-ı şahânelerini ancak bu tarikte çalışmak suretiyle yerine getirebileceğiz. Şeref-hulûl eden ahdayı tebrik ile beraber bu mübarek bayramın bütün silah arkadaşlarım hakkında mucib-i mesudiyet olmasını Cenab-ı Hak'tan tazarru' u niyâz eder ve iki cihanda yegane müdar-ı necat olan din-i mübinimizin mukaddes-i vecaibine hüsn-i murat ile zafer-i nihaiye muzafferiyetle alem-i İslâm mesrur ve bahtiyar edebilmek için arkadaşlarımın hidemât-ı vataniyelerinde kemâ fi-s-sabık ibrâz uluvv-i himmet ve gayret devam etmelerini talep ve temenni eylerim.

Bu vesileyle şimdiye kadar ihraz rütbe ulviye şahadet ile hayat-ı ebediyeye mazhar olan arkadaşlarımızın ervâh mübeccellerine fatihâlar ithafı suretiyle nam-ı muteremlerini yâd eylemek vecaibden olduğunu ezhâr eder ve yeni dahil olduğumuz üçüncü harp senesinde büyük şan-aver zaferle muzafferiyetimizi Cenab-ı Hakk'tan dilerim.

(c.51, nu.1321, 29 Eylül 1332, s.246)

6.9.6. NUTK-I PADİŞAHİ HAKKINDA

Viyana gazeteler Zât-ı Hazret-i Padişahî namına Meclis-i Mebusan-ı Osmani'nin küşadında irâd edilmiş olan nutk-ı iftitahıyı pek hararetle karşılamaktadır.

Neue Freie Prese diyor ki: "Bu nutuk, hâl-i hazırdaki ulviyet ve azameti tecessüm ettiriyor. Filhakika Çanakkale'de Türk ordusunun iktisap eylediğin muvaffakiyet, bir muzafferiyetin de bâlâsındadır. Hadisâtın cereyanı üzerine bir tesir-i kati icra eylemiştir. İstanbul'un alınmasıyla yalnız Türkiye değil, bütün Balkanlar düşmanların boyunduruğu altında kalacaktı. Türkiye kendi hayat ve istiklâli için harp ederek aynı zamanda Balkan Hükümetleri'nin de mevcudiyet ve istiklâli için harp

etmiştir. Türkiye kendinin kurtarmasıyla beraber balkan Hükümetlerini de tahlis eylemiştir. Türkiye, bu mücadelede öyle bir azm ü şiddet,öyle kutret-i nevcivanî göstermiştir ki milletler arasında kendisine birinci mertebeyi temin eylemiştir.

Neues Viener Tagblatt da şöyle yazıyor: Nutk-ı padişahı mahafilimizde pek hararetli bir hüsn-i kabûl görecektir. Çünkü bu nutk-ı hümâyûnda izhar olunan fikirler, ümitler, maksatlar bizim de fikirlerimiz, ümitlerimiz ve maksatlarımızdır. Elyevm Berlin, Viyana ve İstanbul arasında serbest olan yol, aynı zamanda serbest tarik-i zaferdir. Ba'del-harb sahâ-yı medeniyet ve iktisatta sarf olunacak mesai-i müştereke için bir şahrahdır.

Kahraman Osmanlı ordusunun iktisab ettiği parlak zaferlere gelince bütün milletler bu hususta taraf-ı Hazret-i Padişahî'nden beyan buyrulan kelam-ı şükrânı alkışlamaktadır.

(c.50, nu.1275, 12 Teşrin-i sâni 1331, s.3.)

6.9.6. NUTK-I HÜMAYUN

Muhterem âyân ı meb'usân,

Üçüncü devre-i içtimâiyenin içtimaını daha müsait şerait tahtında küşad edebildiğimden Cenab-ı Hakk'a hamd u senâ ederim .

Geçen sene içtimaının sonlarına doğru ordu-ı şahânem tesir-i mehâbeti asırlara tarih-i alemde mahsüs olacak şanlı bir muvaffakiyet ihraz etmiş pay-ı taht-ı devlet mukırr-ı hilafetin kapılarını açmak üzere Çanakkale civarında birleşmiş olan İngiliz ve Fransız orduları zayiat-ı azime verdirerek firara mecbur eylemiştir. İstanbul ve Berlin yolunun kuşat-ı mesudu üzerine müttefik ordularla ittisâl-ı peydâ eden ordumuzun kemal-i şan u şerefle ikmâl ettiği bu vazife-i mühimmeyi müteakip diğer cephelere sevinç ibtidâr edilmiş ise de düşmanlar İstanbul önünde uğradıkları hezimetin intikamını başka yerlerde almak hırsıyla büyük kuvvetler tahşid ederek kuva-yı imdâdiyemizin Verdun'dan mukaddem Irak ve Kafkas hudutlarına tecavüze geçmişlerdir .

Düşmanın tefevvuk-ı adediyesine rağmen mezkur cephelerde bulunan ordularımız hutve be-hutbe müdafaa ederek aldıkları emre tevfikan tedrici suretle çekilmiş ve peyderpey yetişen kuvva-ı imdâdiyenin yardımıyla düşmanların istilâlarını her iki cephede muvaffak olmakla beraber mukabil taarruza da geçmişlerdir. Bağdat önüne kadar takarrüb eden düşman, ordumuzun mukavemet-i dilirânesi ve taarruz-ı takat-ı berendâzânesiyle düçar-ı hezimet olmuş; bakiyyet-üs süyûfu ile evvelce izhâr eylediği *Kut'ül-Âmâre* istikametine ilticâ edebilmişti. Mahsur ordusunu kurtarmak üzere münâdî kuva-yı imdâdiyeyle takviye edilen düşmanın aylarca devam eden muhacemâtı ordumuzun şeciâne ve fedekârâne mukâvemetleri karşısında akim kalmış Kut'ül-Âmâre'de mahsur olan İngiliz generali *Tawnsend* bütün heyet-i zabitânı ve ordusuyla arz-ı teslimiyete mecbur olmuştur. *Felahiye* önündeki muharebe-i müdhişe ile meşgul bulunduğu sırada Ruslar, komşumuz İran memleketini İstila ede ede cenup hududumuza takarrüb etmişti. İngiliz ordusu, hezimete uğradıktan ve Kut'ül-Âmâre mahsûriyetini esir eyledikten sonra ordumuz Ruslara tevci-i savlet ederek Şiran'a taarruzlarıyla *Kırmanşah* ve *Hemedan*'ı Ruslardan tahlis edip Tahran kurbana kadar yetişmiştir.

Müslüman ve komşu memleket olan İran'ın tekemmül ve terfisi için lazım olan bütün müsait şerait ihrâz ve türlü kuyûd-i *müzerâ*dan azad olarak müstakil ve müreffeh bir hayat ihtisab eylemesini görmek bu harpte takip ettiğimiz gayelerden birisidir. Şark hududumuzu tecavüz eden Rus ordularını tamamıyla tevkif eyleyen o cephedeki ordumuzun düşmanı hudut haricine atmak hususundaki vazifesinin icrasında da nusret-i aleyhîye mazhariyetini Cenab-ı Hak'tan niyaz eylerim.

Bütün alem-i İslâm'ın saadeti namına harp ve meşgul olduğumuz bir sırada Mekke emir-i sabıkının düşmanlarımızın tesvilatına kapılarak makam-ı hilâfete karşı ref'ül-liva isyan eylemesi teessürümüzü mucip oldu. Hilafete karşı tezahür eden merkûmun ceza-i sezasını bulacağına şüphe yoktur.

Yemendeki askerlerimizde anavatan ile rabıtaları, münkad olmakla beraber her türlü mahrumiyetlere karşı, büyük sabır ve tahammül göstererek mücâhidin ile birlikte İngiliz ordusunu *Aden* içine kadar sürmüştür. *İmam Yahya*'nın bu defa izhâr ettiği sadakat ve hamiyet-i İslâmiyeyi memnuniyetle yad ederim. Trablusgarp mücâhidini muhatarat-ı gunagunu göze aldırarak oraya yetişmiş zabitâmızın sevk ü

idaresi ve civar Müslümanların iltihakı ile düşmanlarımıza muvaffakiyetli darbeler vurmaktadırlar. Trablusgarb Harbi'nde biri halas-ı İslâm namına ordularda devam eden mücahedatı da lisân-ı şükran ile zikreder; nasib'ül sultanımız olan Sunusi Şeyhi *Es-seyd Ahmed'ül Şerif Paşa*'nın azm ü mukavemetini takdir ederim. Mısır'ın istilasına memur olan ordu-ı hümayunun çölün kızgın kumları üzerinde esbâb-ı muvaffakiyeti izhâr ile meşguldür. Vakt-i merhûnda Cenab-ı Hakkı hata-ı mezkurenin tahlisine de muvaffak buyuracağını eltâf-ı aleyhiyeden me-mûl ederim.

Çanakkale ve Gelibolu'dan firara mecbur kalan hasımlarımız akıbeti tahakkuk eden Sırplıları kurtarmak ve müttefiklerimiz ile te'minen tesis eden hutut-ı ittisâliyemizi kesebilmek hülyasıyla ordularını Selanik'e göndererek şehri-i mezkûru ve civarını işgal eylemişti. Orada mevkiini takviye ile Romanya ve Yunanistan'ı aleyhimize tahrik için maddi ve manevi bütün cihet ve gayretini sarfta devam etmiş, Rusların müttefik orduların diğer cephelerde meşgul olduğu sırada Galiçya'dan tecâvüz ile meşbu-ı bazı muvaffakiyetler istihsal eylemesi üzerine Romanya'yı harbe sürükleyebilmişlerdir.

Romanya'nın cenubunda ve şimalinde büyük bir savletle ilerleyen müttefik ordular, Rus ve Roman ordularını perişan ederek ve düşmanların bu defada canlanan ümitlerini berhava eylemiştir. Zabitân ve askerlerimiz Dobruca ve Galiçya'dan dünyanın en muntazam ve en bahadır ordularıyla yan yana ettikleri harplerde de ibraz ettikleri şecaât ü fedâkârı ile temâyüz eylemiş Osmanlı ordusunun kalbinde ne büyük bir gurur-ı milliyetinin yaşamakta olduğu cihana bir kat daha ispat eylemiştir. Ordu-u donanma-ı hümayunumun bu badire-i azimede ibrâz eylediği fedakarlığı sebat ve azmi her türlü taktire sezâ bahadırlığı lisan-i tebcil ile bir kere daha yad eder ve secde-i şükrana kapılarak muzafferiyet-i nihâiye için Cenab-ı Hak'tan nusret ve tevfikât diler ve bu vesile ile da şühedaya rahmet, gazilere selamet temenni eylerim.

Kapitülasyonların ilgasi üzerine münasebât-ı hukukiyemizi Avrupa hukuk-i düvel ve muamele-i mütekabile esasâtına tevfikan tanzim için mukteza mukavelelerin müzakerâtına, müttefikimiz Almanya Hükümeti ile ibtidar etmiştik. Mukavelât-ı mezkûrenin yakında intacıyla beray-ı tasdik-i meclisinize tevdi olunabileceğini ümit ederim.

Şerait-i umumiye ve esasiyesi vazi'ül-imza devletler canibinden mütevaliyen aleyhimize olarak ihlâl eylediğinden esasen kain-i ilim iken olup sebep-i mevcudiyeti kaybetmekle beraber ara sıra umur-ı dâhiliyemize müdahale için vesile-i ittihâz edilen Paris ve Berlin muahedelerini de bu defa kesh ettik.

Müttefiklerimizle munasebat-i siyasiyemiz günden güne bir kat daha tezayüd eden mütekabil bir itimat ve samimiyet dairesinde cereyan etmektedir.

Geçen seneki nutkumda da beyan ettiğim veçhile düşmanlarımıza karşı olan siyaset-i müşterekimiz dar'ül-harbin her noktasında yendiğimize muavenet ederek memleket ve milletimizin kabiliyet-i mahsûsa ve evsaf-ı tabiyesinin inkişaf-ı tealiyesine müsait bir sulhun husûlüne kadar harpte sebat etmek olacaktır. Bitaraflarla olan münasebetimiz dostanedir.

Cihan harbinin müşkülât-ı azimesine göğüs gerebilmek için her şeyden evveli vifâk ü ittihâda lüzum vardır. Meclisimizin geçen senelerde olduğu gibi intizâm u ittihâd hususunda millete numune-i imtisâl olacağını ümit eder ve ahval-i harbiye ilcâ-yı atiyle tanzim ve tevdi eyleyen levaih-i kanuniye ile bütçe ve istikrazât kanunlarının süratle tetkik edilmesine intizâr eylerim. Harb-i hâzırın ehemmiyet-i azimesine his ü idrak ile talep edilen her türlü hikmet ve fedakarlığı işar etmek suretiyle himmet-i diniye ve vataniyesini ispat eyleyen milletin ve devletin selâmetine masruf olan mesai-i meşkûrenizin tevkifat-ı aleyhîye mazhariyetini temenni ile Meclis-i Umûmiyi küşad ederim.

(c.51, nu.1326, 10 Teşrin-i sânî 1332, s.306- 307)

6.9.8. MEB'ÛSLARIMIZIN ALMANYA SEYAHATİ HATIRÂTINDAN, BİR FABRİKAYI ZİYARET

Ahiren Almanya'yı ziyaret etmiş olan muhterem meb'ûslarımız, *Dresde* şehrinde bulundukları sırada almanya Hâriciye Nezâreti ve sâir nezâret memûrîni refâkatinde olarak Dresde şehrinde *Heinrich Ernemann Fotoğraf Eşyası Fabrikası*'nı Haziran'ın altısında sabah saat 9'da ziyâret etmişlerdir. Bu ziyâret hatırasını ber-vech-i âtiyi kaydediyoruz:

Müşâvir-i ticâret ünvânını hâiz Heinrich Ernemann ile fabrikanın diğer müdürleri tarafından istikbâl olundular ve Heinrich Ernemann ziyâretlerinden dolayı meb'ûslara bir nutuk ile teşekkür eyledi.

Osmanlı meb'ûsları nâmına *Hasan Rıza Paşa,* Almanca cevap verdi. *Saksonya*'nın payitahtında gördüğü bu hararetli hüsn-i kâbulden fevkâlâde memnûniyetini beyân etti. Ba'de meb'ûslarımız fabrikayı ziyârete başladılar. Kabul salonunda fabrikanın imâl etmekte olduğu fotoğraf makineleri numuneleri ile Almanya'nın hemen her tarafında isti'mâl edilmekte olan sinema makineleri ve harp zamanında imâlına başladığı ihtiyacât-ı askerîye bilhassa tayyareler için husûsi aletler teşhîr edilmişti. Bunlardan maada Ernemann Fabrikası'nın henüz imâlına başladığı dürbünler de görülmekteydi ki bunlardan birer adedi me'bûslara hâtıra olmak üzere fabrika tarafından hediye edilmiştir.

Bundan sonra, me'bûslar fabrikanın imâlât dairesini gezmişler ve orada gördükleri ve hemen tamamen Ernemann Fabrikasının bizzât imâl ettiği kendi ihtiyacına mahsûs makineleri ile her nev'iden fotoğraf objektiflerinin sûret-i imâlını kemâl-i memnûniyetle seyretmişlerdir. Nihâyet Ernemann Fabrikasının ilim ve fende fevkâlâde mühim tesirâtı görülecek yeni bir ihtirâi fabrikanın husûsi salonunda irâe olunmuştur. Fabrika mühendislerinden Doktor Leman'ın icâdgerdesi olan "vakit mikroskobu" tesmiye edilmiş bu alet saniyede 300 resim çeken bir sinema resim makinesidir ki bunun vâsıtasıyla gözle görülemeyen birçok harekâtın resmi alınıp âdi sinema makinesiyle irâe edilerek teşrîh-i kâbil olacaktır. Maatteessüf meb'ûsların vakti mahdût olduğundan bu ziyâret ancak bir saat kadar sürebilmiştir. Esnâ-yı müfârakatalrında meb'ûslara küçük kızlar tarafından buketler takdim edildi.

Muhterem Osmanlı meb'ûslar tarafından Dresde şehrinde, Ernemann Fotoğrafya Alâtı Fabrikasını ziyâretleri esnâsında müdür-i umûmî Ernemann, bir nutuk irâd ederek meb'ûslarımıza gayet samimâne beyân-ı hoş-âmedi eylemiş. Alman kalpleriyle dost ve müttefikleri Türk kalplerinin birlikte ittihâz ettiğini, muzafferiyetin ittifâk-ı murabbaa tevcih edeceğine müttefiklerin kanaat-ı kâmile hâsıl etmiş bulunduğunu, muharebeden sonra Almanya hürriyet-i kâmile dâhilinde inkişâfât-ı iktisâdiyesinin temini maksadında olup cesur Osmanlı dostların da aynı

maksadı takip ettiğini dermeyân etmiş, Osmanlı meb'ûsların ziyâretini büyük bir şeref addederek bunun hâtıratını asla unutulmayacağını ilave etmiştir.

Yine dar'üs-sanayi erkândan Doktor Leman tarafından irâd edilen nutukta zîrde tarif olunan gayet seri sinema fotoğraf makinesi izahât i'tâ edilmiştir.bilhassa bu cihânda Krupp Fabrikası tarafından pek ziyâde ehemmiyet verilmiş, büyük çapta bir merminin hedefe isâbet edinceye kadar geçen zaman tarafındaki her türlü harekâtın bu cihâz vasıtasıyla zabt u kaydı için isti'mâli münasip görülmüş ilâve olunmuştur.

1889 senesinde Dresde şehrinde tesis edip Heinrich Ernemann Fabrikası imâl ettiği fotoğraf ve sinematograf makinelerinin mükemmeliyeti sâyesinde az zamanda ihrâz eylediği şöhret neticesinde muvaffakiyet istihsâl ederek binasını iki üç defa büyüttüğü gibi amelelerini tezyîd eylemiş, fakat bunlarda kâfi gelmediğinden mevcût fabrikasının iki mislinden büyük olarak şimdiki fabrikanın yanında inşâsına başladığı bina maalesef harbin i'lasıyla yarım kalmaya mecbûr olmuştur. Fakat harbe rağmen muamelâtı yine mühim miktarda terk etmekte olduğundan fabrika sermâyesini tezyid ile bir buçuk milyon marka iblâğ eylemiş ve kâriben yeni binanın inşâsına mübâşereti ümit etmekte bulunmuştur. Şimdiye kadar yalnız dört yüz bine karib fotoğraf makinesi imâl ve fürûht eylediğini söylemek fabrikanın imâlâtı hakkında ufak bir fikir vermiş oluruz.

Şehrimizin mühim müessesâtından "Selanik Bonmarşesi" bu mühim fabrikanın umûm memâlik-i Osmânîye acenteliğini hâiz olduğundan makinelerin her nev'inden daima mevcût bulunmaktadır.

(c.50, nu.1307, 23 Haziran 1332, s.78-79)

6.9.9. İHSÂİYÂT-I MÂLİYE

Varidât u Masârif-i Umûmiyeyi Muhtevî

Maliye Nezâreti İstatistik Şubesi tarafından ahiren neşrolunan *İhsâiyât-ı Mâliye* Mecmûası, doğrusu pek çok takdirâta layıktır. İstatistiklerin ehemmiyeti pek büyüktür. Bütün iktisâdiyât ve içtimâiyâtın en doğru gösteren ayineleri, ahvâl-i umûmiyesini hakikatiyle arz eden levhaları istatistikler olduğu gibi, devletin Varidât

u Masârif-İ Umûmiyesi hakkında müteaddit levhalardan, grafiklerle fevkâlâde muntazam ve mükemmel bir sûrette tertip ve temsil edilmiş olan İhsâiyât-ı Mâliye Mecmûası da pek kıymettar mücelledâtın en mümtazlarından addedilmekte ser addır. Doğrusu böyle bir zamanda, Harb-i Umûmi'nin gavâili arasında bu mecmûanın bu kadar mükemmeliyet ile tanzim ve neşrine muvaffakiyet her türlü takdirlere tahsinlere ve tebriklere sezâdır.

(c.50, nu.1284,, 14 Kânûn-ı sâni 1331, s.128)

6.9.10. BELGRAT'TAN İSTANBUL'A

Osnanîşer Loyid'den: Almanya diplomasi heyet-i erkânından bir zât ahiren Belgrat'ı ziyâret etmiş, yeni açılan yoldan Dersaadet'e muvasalat eylemiş, seyahat hissiyâtını muhabirlerimizden birine şu sûrette söylemiştir:

Bir ecnebî bir çok mücadelâta zemin olmuş olan Belgrat şehrine girince orada tesâdüf ettiği hüsn-i intizâmdan duçar-ı hayret olur. Şehr-i manzara-ı hâriciyesi itibariyle âhireden pek az müteessir olmuş gibi görünmektedir. Vakıa birtakım hâneler rahnedâr olmuştur. Bunlar da mermi isâbet etmiş olanlardır. Fakat derhâl fark olunur ki bombardıman şehre değil istihkâmât üzerine tevcih edilmiştir. Hemen büütün cesim hâneler masûn kalmıştır. Ecnebilerin hâneleri hiçbir zarara uğramamıştır. Almanya ve Avusturya Sefarethâneleri de katiyen masûndu. Almanya Sefârethânesinde daim'ül-evkât, bahçıvan, bekçi olarak kalmıştır. Sefâret ve konsoloshâne efrâdının ikâmet etmiş oldukları hânelere hiçbir şey olmamıştır. Bilâkis *Belgrat Kalesi*, Müttefik orduların topçu ateşiyle pek ziyâde rahneye uğramıştır. Sırplılar umûmiyeti itibariyle tasarufât-ı ecnebiyeye dokunmamıştır. Sırplı komiteciler tarafından ikâ' edilmesinden korkulan yağma ve gâret de vukûa gelmemiştir. Bilhassa İngiliz ve Fransız tayyarecilerle topçuların bunlardan daha ziyâde kayıtsız davranmışlardır. Her neye muhtaç oldukları zannedilirse bunları gasben almışlardır. Bunlar muhâsım devletler tebaasının bırakmış oldukları emvâl ve eşyâyı gasbetmek şöyle dursun, Sırplılar bunlar hakkında dostâne bir hâtıra muhafaza etmiyorlar. Sırplılar dostları ve müttefikleri olanların zabitlerini misâfir etmeye mecbûr kalmaktan pek endişe ediyorlardı. Ecnebî sefâretleri ve konsoloshâneleri

emvâl ve eşyâsını bunların tecâvüzünden kurtulmak için kapıları önünde Sırp askerleri nokta bekliyorlar.

Belgrat'ta Sırplı kalmamış olması da şâyân-ı hayrettir. Ahâlinin muharebeye ne dereceye kadar iştirâk etmiş olduğu, yahut hâdisât-ı harbiye ile ister istemez muharebeye sürüklenmiş bulunduğunu bunda da istidlâl olunabilir. Hatta kadınlar bile hasımlarıyla karşı karşıya gelmemek için kaçmışlardır. Ancak şurada burada ihtiyar kadınlara ve bunlara tevdi' ve emânet edilmiş çocuklara tesâdüf olunuyor. Bu keyfiyetin izâhı için Sırplı kadınların hidmet-i askeriye ifâ ettiklerini ifâ farz etmeyerek başka bir sebep aramalıdır. Bulgar tayyareciler tarafından atılmış olan ve hiç kimseye dokunulmayacağı için ahâlini yerli yerinde kalması lüzûmunu gösteren varakalar üzerine ahâliye tevzi' edilmiş olan budalaca mürettip beyânnâmeler bu sebebi izâh edebiliyor. Bu beyânnâmede Sırp memurları, 12 yaşından yukarı ne kadar adam varsa şehri terk etmesi iktizâ ettiği, çünkü Bulgarların kendileriyle birlikte yamyamlar getirdiklerini ve bu yamyamlara şehir ahâlisini baş başa boğdurup, kestireceklerini ilân etmişlerdir. Bu cihetle ahâlini kâffisi firâr etmiş ve yalnız sefer tahammül edemeyecek kadar yaşlı ve alîl olan ihtiyarlar kalmıştır. Fakat Almanlarla Avusturyalılar ve Macarlar kalmış olan şehir ahâlisine gâyet insaniyetkârâne muamele ettikleri gibi onların her türlü ihtiyacâtını da tesviye eylemişlerdir. Hakikat anlaşılınca yavaş yavaş ahâli avdet etmeye başlamışlardır. İhtiyar kadınlar ve çocuklar meyve ve sâire satmaktadırlar. Mamafih hayat-ı ticâriyesi henüz nâimdir. Bu ayın ilk on beş günü zarfında dükkanlar açılmamıştı.

Bununla beraber Belgrat'ta hayat ve faaliyet meşhûd idi, fakat bu hayat ve faaliyet tamamıyla askeriydi. Alman ve Avusturya otomobilleri süratle şehrin sokaklarından geçmekte ve her hutve askerî nakliye arabalarına tesâdüf olunmaktaydı. İstihkâmât idaresiyle şehrin a'zamı Avusturyalıların ellerindedir. Yalnız Topçular ciheti *Sava Nehri* boyunca Almanların yedinde bulunmaktadır. Almanlar nehri buradan geçmişlerdir. Bu aralık şehrin yıkılmış olan yerleri tamir ve termim edilmektedir. Şimendifer köprüsünün inşâsına fevkâlâde bir gayret sarf olunmaktadır. Mesâi-i vâkıaya rağmen inşaatın itmâmı için birkaç hafta zamana ihtiyaç vardır. Atılmış olan ayakları, surların yüksek bulunması sebebiyle tamir etmek müşküldür. Avusturya istihkâm taburları Sehmelin'den Belgrat'a muvakkat

bir köprü kurarak piyadelerin ve arabaların mürûrunu temin ettiler. Bu da şâyân-ı dikkattir. Çünkü bu memerrin tûlu üç buçuk dört kilometredir.

Belgrat'tan İstanbul'a kadar seyahate gelince Orşova'ya kadar bir römorkör üzerinde seyahate mecbûr oldum. Orşova'dan salonlu bir vapura bununla Lumpalanka'ya kadar geldim. Demirkapılardaki termimât henüz itmâm edilmemiş olduğu işin seyahat oldukça güçtü. Nehrin seri akıntılı yerlerinden geçmek icâp ediyordu. Bu mürûr şâyân-ı hayret bir manzara teşkil eylediği için seyir ve temâşâ etmek üzere Romanya tarafında sahile birçok halk dolmuştu. Bulgar arazisinda vapur fevkâlâde alkışlanmış, her taraftan mendiller sallanarak karşılanmıştır.

(c.50, nu.1276, 19 Teşrin-i sâni 1331, s.29)

6.9.11. BALKAN SÜRAT KATARLARI

Kemâl-i şevk ve sürûr ile vürûduna intizâr edilmekte olan, Berlin- İstanbul arasında işlemeğe başlayan Balkan sürat katarlarının birincisi (4 Kânûn-i sâni 1331 ve 11 Rebi'ül-evvel 1333) Pazartesi akşamı şehrimize muvasalat etti. Sirkeci İstasyonu'nda ricâl-i devletten, heyet-i sefâretten ve cemaât-i muhtereme-i erkân u murahhaslarından ve ahâliden birçok zevât-ı muhtereme hazır bulundukları hâlde pek mükellef muşa'şa' bir sûrette istikbâl olundu.

O gece payitaht-ı saltanat ve merkez-i muallâ-yı hilâfet, mevlid-i saadet mevrid-i risâlet-penâhiye müsâdif bir leyle-i mebrûka ve mesûda olduğu için cevâmi-i şerife ve mebâni-i resmiyenin tenvirâtıyla pür nûr idi. Ve kürre-i arz üzerinde sâkin milyonlarca ehl-i imân bu şeb-i münevverin füvûzâtından vâye-mend ve merâsim-i ihtirâmiye-i diyânet küsteri ile tecelliyât-ı rûhâniyeye mazhar bulunduğu için pür vücûd-ı istiğrâk idi. İlk Balkan sürat katarlarının böyle leyle-i mebrûka ve mübeccelede milyonlarca ehl-i imânın matmah-ı enzâr ve hedef-i kulûbî olan olan merkez-i hilâfet-i muazzamaya vusûlü cümlece fâl-i hayr olunmuş, zevk ü şevk-i vicdâni ve ruhâni içinde en hâlis ve samimi hissiyât ile istikbâl edilmiştir.

Hiç şüphe yok ki ilk Balkan sürat katarlarının Berlin'den doğrudan doğruya İstanbul'a muvasalâtı yalnız dost ve müttefiklerimiz Avrupa-i merkezî memâlik-i ile Bulgaristan'da ve memâlik-i Osmanî'de bir hâdise-i mühimme-i azime addedilmekle

kalmayacak, bütün bitaraf memleketler bu vakıanın ehemmiyetini görüp anlayacak, Berlin'den İstanbul'a kadar muzafferiyet şerâreleri saçarak âvâze-i iftihâr ve meserret sûretinde dudu gibi öttürerek muvasalât etmiş olan lokomotifin bu şerâreleri, bu sedâları düşmanların bağrını yakacak, kulaklarını yakacaktır.

On sekiz ay kadar Avrupa-i merkezî ile Türkiye arasında münakâlât ve muvasalât bin türlü meşakkâte uğramış, dost ve müttefikler bu meşakkâti iktihâma çalışarak dolambaçlı yollarla birçok mezâhim ve ıstırabât ile mürâselelerini temine çalışmış oldukları hâlde, bugün, bu mezâhim ve ıstırabât bir hayâl olmuş, nişâne-i zafer ve muvaffakiyet bunları unutturarak yerine şevk ü şâdımânı ikâme eylemiş, imân zaferi takviye etmiş; azimlere, metânetlere, gayret ve himmetlere başka bir revnak vermiştir.

Kahraman askerlerimizin, şanlı dostlarımızın şimdiye kadar harp meydanlarında ihrâz ne iktisâp etmiş oldukları muzafferiyât ve muvaffakiyât ile iftihâr ve Cenâb-ı Hakka şükrederiz. Bunların netâic-i mebrûresinden biri olmak üzere dün akşam, Berlin'den İstanbul'a vürûd etmiş olan Balkan sürat katarını selamlayarak bununla şehrimize muvasalât eden zevât-ı kirâma beyân-ı hoş-âmedi eyleriz.

Bu katarın tesisi teşebbüsünde bulunduğu günden bugüne kadar gerek dost ve müttefik memleketlerde, yani Almanya, Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan'da intişâr eden gazetelerin yazdıkları, gerek matbuât-ı Osmanî tarafından yazıldığı üzere değil, yalnız zaman-ı harpte, medîd-i sulh ve müsâlemet devresinde de pek büyük bir ehemmiyeti hâiz olacak, Şimal Denizi'ni ve Baltık Denizi'ni Basra Körfeziyle rabıt eyleyecek olan bu sürat katarları geçtiği memleketlere feyz ve inkişâf vereceği gibi bugün harp meydanlarında müşterek düşmanlarına karşı kanlarını birlikte nişâr eden nisâr eden, silah kardeşliği ile en kavî muahedât ve mukavelâttan ziyâde biri biriyle akd-i rabıta-ı uhuvvet ve ittifak etmiş olan milel-i müttefike beyninde de kavî ve ebedî bir rabıta husûle yardım edecektir.

Balkanlar yolunun ne gibi ahvâl ve şerâit açılmış olduğunu maal-iftihâr gözümüzün önüne getirebiliriz.

Hain düşmanlar Çanakkale Boğazı'na taarruzla boğazları açmak ve Rusya ile kesb-i ittisâl eylemek azim ve hayâline düşmüşken Türk pazusunun, Türk sinesinin mukavemet-i dilirâne ve müdafaa-ı gazanferânesi karşısında nasıl zelîl ve hakîr, münhezim ve perişan def ü tard edilmiş, kaçırılmış olduğunu cihân bilir.

Düşmanlar, Almanya'yı çember altına almak Sırbistan'ı envâi ifsâdât ve tesvilât ile Avusturya ve Macaristan aleyhine kaldırarak, ona cinâyetler işleterek, böylece Harb-i Umûmi'yi çıkarmak ve Avusturya-Macaristan'ı parçalatmak hülyasıyla bu hunîn mukâtelât-ı umûmiyeye sebep oldukları hâlde Almanya ve Avusturya-Macaristan, azim ve metânetlerini, kuvvet ve kudretlerini, bahadırlıklarını ispât ettiler. Sırbistan'ı baştanbaşa zapt ve istilâ altına aldılarşark yolunu açtılar.

Balkan sürat katarı Osmanlıların dost ve müttefiklerinin Cihân Harbi'nde ihrâz eyledikleri muzafferiyât ve muvaffakiyâtın bir temsil-i berk-efşânıdır.

(SF, c.50, nu.1283, s.110-112.)

6.9.12. İSTİHLÂK-I MİLLİ KADINLAR CEMİYET-İ HAYRİYESİNDEN

Berlin ve Paris erkek ve kadın terzi ve moda akademilerinden profesör diploması ve müteaddit altın madalyaları haiz Osman Zeki Beyoğlu'ndaki mağazasının fevkindeki umûmî terzihânesi bâki kalmak üzere icrâ kılınacak teşkilâttan dolayı Divan yolu'nda icrâ kılınacak olan resm-i küşadı İstihlâk-I Milli Kadınlar Cemiyet-i Hayriyesinden Cuma günleri amelî ve nazarî ders verileceği gibi ihrâz-ı liyâkat edecek talebe ve muallime hanımlara Berlin'in en meşhûr Rudolph Over Moda Akademisinden diploma ile altın ve gümüş Madalya getirmeyi Muallim Osman Zeki taahhüt eyledilerinden kendilerine alenen teşekkür olunur.

(SF, c.51, nu.1301, s.12.)

6.9.13. TEVFİK FİKRET ABİDESİ

Şair-i merhûm Tevfik Fikret'in hâtırasını teyit arzusuyla Abdülhak Hâmit Bey Efendi'nin riyâseti altında Mehmet Cavit, Hüseyin Cahit, Doktor Rıza Tevfik, Ahmet İhsan, Sâtı, Doktor Adnan, Hâmit, Celal Sahir ve Yahya Kemal Beylerden mürekkep "Tevfik Fikret Abidesi Cemiyeti" nâmıyla bir cemiyet teşekkül etmiş ve bu güzel teşebbüs hükümetin müsaade-i resmiyesine iktirân eylemiştir. Hâtıra-perver bu teşebbüsü tebrik ederiz. Abidenin tesisine dair malumâtı yakında neşredeceğiz.

(SF, c.50, nu.1300, s.312.)

SONUÇ

Çalışmamıza konu olan Servet-i Fünûn dergisinin 1331-1332 (1915-1916) yılına ait sayılarının yayımlandığı dönemde Osmanlı destanını sonu gelmektedir artık. Zaten zor durumda olan devlet, tarihin en kanlı ve acımasız savaşının içindedir. Bu, tükenişi hızlandıran, toprak ve insan unsuru olarak son sınıra kadar çekiliştir. Acılı, çelişkili, şaşkınlıklarla dolu bir tükeniştir bu. 1915 yılının Aralık ayı ile 1916 yılının ilk on bir ayını içinde yayımlanan Servet-i Fünûn, devrin nazik durumunu, iç ve dış olayları değişik kaynaklara dayanarak en canlı bir şekilde sayfalarına yansıtmıştır.

Servet-i Fünûn dergisinin tezimize konu olan sayıları, edebiyat, kültür ve sanat alanlarında zayıf kalmıştır. Ancak devrin sosyal ve siyasî özelliklerini kavramak bakımından çok önemli hususiyetler arz eder. İncelediğimiz sayıları göz önüne alarak o dönem için şunları söyleyebiliriz:

1- 1 . Dünya Savaşı'nın yaşandığı dönemde Osmanlı Devleti sınırlarında basın ve yayın hareketleri oldukça kısır bir dönem yaşamıştır. Bu dönemde yayımlanan Servet-i Fünûn dergisi, edebiyat ve sanat dergisi kimliğinden uzaklaşarak bir haber gazetesi özelliği kazanmıştır. Bu dönemde, Servet-i Fünûn'un hiçbir döneminde olmadığı kadar haber niteliği taşıyan imzasız yazı yayımlanmıştır.

2- Dönemin basın organlarının çok iyi bir takip servislerine ve haber ağına sahip olduğu görülür. Dünyanın farklı ülkelerinin haber ajanslarıyla bağlantılar kurularak ve çeşitli ülke basınları takip edilerek okuyucuya haber ulaştırma görevi en iyi şekilde yapılmıştır. Bilhassa Avrupa basını günü gününe takip edilmiş, Avrupa'daki gelişmeler okuyucuya yansıtılmaya çalışılmıştır.

3- Savaşın getirdiği her türlü zorluklara ve sıkıntılara rağmen bu dönemde Osmanlı içinde kimi değişiklikler ve yenilikler yapıldığı görülür. Osmanlı Devleti, özellikle eğitim ve kadın hakları konusunda önemli atılımlar yapmıştır.

4- Müttefikimiz olan Almanya ile ilişkilerimiz, bu dönemde doğal olarak en üst seviyesine varmıştır. İki ülke her alanda bir işbirliği içine girmiştir. Kurtuluş ve kalkınmanın Almanya'nın izinden gidilerek sağlanacağı fikri, dolaylısıyla Alman hayranlığı dergi muhtevasında dikkat çekici boyuttadır.

5- Dönemin basın yayın organlarının, yeniliğe, bilime ve tekniğe açık bir anlayış sergilediği görülür. Çeşitli bilimsel gelişmeler halka aktarılırken bunun ülke için bir örnek teşkil etmesi isteği ile yayımlandığı hissedilir.

Bu çalışma, Arap alfabesinin kullanıldığı bir dönemin (1915-1916) edebiyatımız ve tarihimiz açısından önemli olan belgelerini ortaya çıkarmaya yöneliktir. Servet-i Fünûn dergisinin edebiyatımız açısından faydalı olabilecek metinleri bu çalışmada bugünkü harflere aktarılmıştır. Giriş bölümünde dönemin siyasî, tarihî ve sosyal durumu ile Türk basını hakkında bilgiler sunulmuştur. İnceleme bölümünde dergide bulunan bütün yazı, resim ve haberler konu özetleriyle birlikte künyelenerek ilgilerin faydasına sunulmuştur.

Bu çalışmayla, konuya ilgi duyan insanlara ve bilim dünyasına küçük bir katkımız olursa mutluluğumuz çok büyük olacaktır.

FOTOKOPİLER

Directeur-Propriétaire
et Gérant-Responsable
AHMED IHSAN

Bureaux :
Nouri-Osmanié
Stamboul

25me Année.
Tome L

Téléphone: Stamboul 1444

Adresse Télégraphique
SERVETFUNUN--Cons/ple

صاحب امتیاز و مدیر مسئول:
احمد احسان

مطبعه سی :
اسکی مکتب ملکیه قارشوسنده

یکرمی بشنجی سنه
الدنجی جلد

تلفون نومروسی
استانبول : ١٤٤٤

تلغراف آدرسی :
استانبول : ثروت فنون

ثروت فنون

پنجشنبه کونلری چیقار ، مصور عثمانلی غزتهسیدر

SERVET-I-FUNOUN

Illustration Ottomane paraissant le Jeudi

№ 1279 — پنجشنبه ١٠ کانون اول ، ١٣٣١ — ١٠ صفر ، ١٣٣٤ — عدد ١٢٧٩

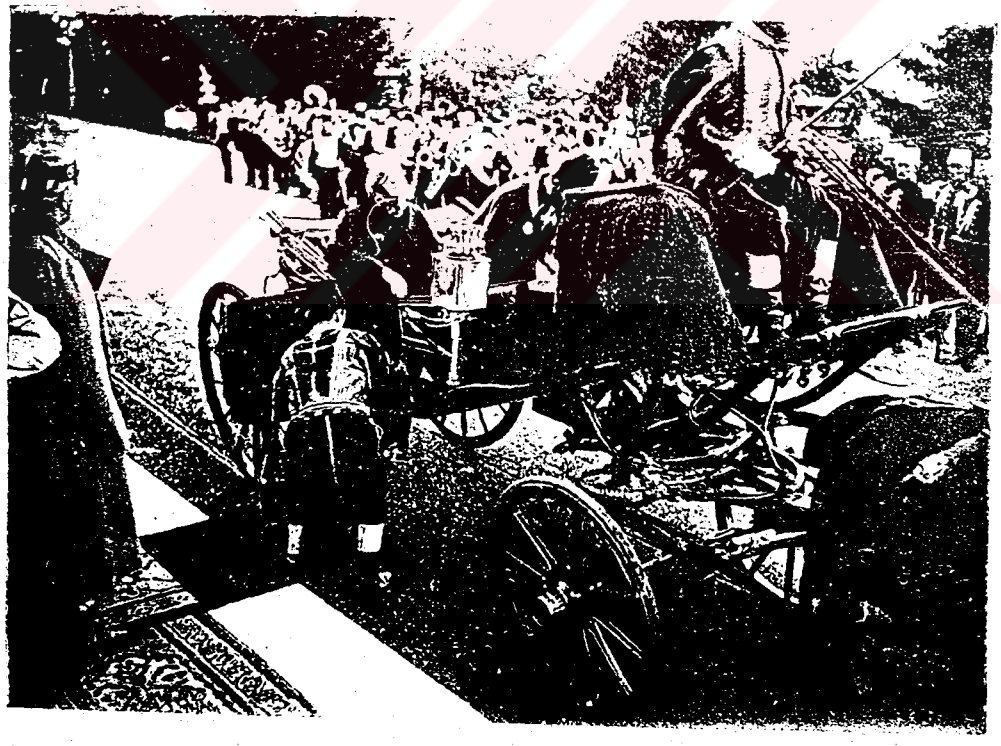

المانیا سفیر جدیدی قونت وولف متزیخك صورت رسمیده حضور شاهانه یه قبول ایدلك اوزره سرای همایونه عزیمتی

La recéption officielle au Palais Impérial du nouvel ambassadeur d'Allemagne Comte Wolff Metternich zur Gracht

AHMED IHSAN

Bureaux :
Nouri-Osmanié
Stamboul

25me Année.
Tome L

Téléphone: Stamboul 1402

Adresse Télégraphique
SERVETFUNUN--Constple

№ 1285

ثروت فنون

پنجشنبه کونلری چیقار ، مصور عثمانلی غزته‌سیدر

SERVET-I-FUNOUN

Illustration Ottomane paraissant le Jeudi

پنجشنبه ۲۱ کانون ثانی ۱۳۳۱ — ۲۸ ربیع‌الاول ۱۳۳٤

مجموعه‌سی :
کی مکتب ملکیه قارشوسنده

یکرمی بشنجی سنه
اللنجی جلد

تلفون نومره‌سی
ستانبول : ۱٤۰۲

تلغراف آدره‌سی :
ستانبول : ثروت فنون

عدد ۱۲۸۵

ولی عهد سلطنت مرحوم ومغفور یوسف عزالدین افندی حضرتلری

Le Prince Youssouf Izzeddine Effendi, décédé en se coupant le bras le 1er février 1916, par suite de sa maladie nerveuse

et. Gérant-Responsable
AHMED IHSAN

Bureaux :
Nouri-Osmanié
Stamboul

25me Année.
Tome L

Téléphone: Stamboul 1402

Adresse Télégraphique
SERVETFUNUN--Cons/ple

احمد احسان

مطبعه‌سی :
اسکی مکتب ملکیه قارشوسنده

یکرمی بشنجی سنه
اللنجی جلد

تلفون نومروسی
استانبول : ۱۴۰۲

تلغراف آدره‌سی :
استانبول : ثروت فنون

ثروت فنون

پنجشنبه کونلری چیقار ، مصور عثمانلی غزته‌سیدر

SERVET-I-FUNOUN
Illustration Ottomane paraissant le Jeudi

№ 1288 — پنجشنبه ۱۱ شباط ۱۳۳۱ — ۲۰ ربیع الآخر ۱۳۳۴ — عدد ۱۲۸۸

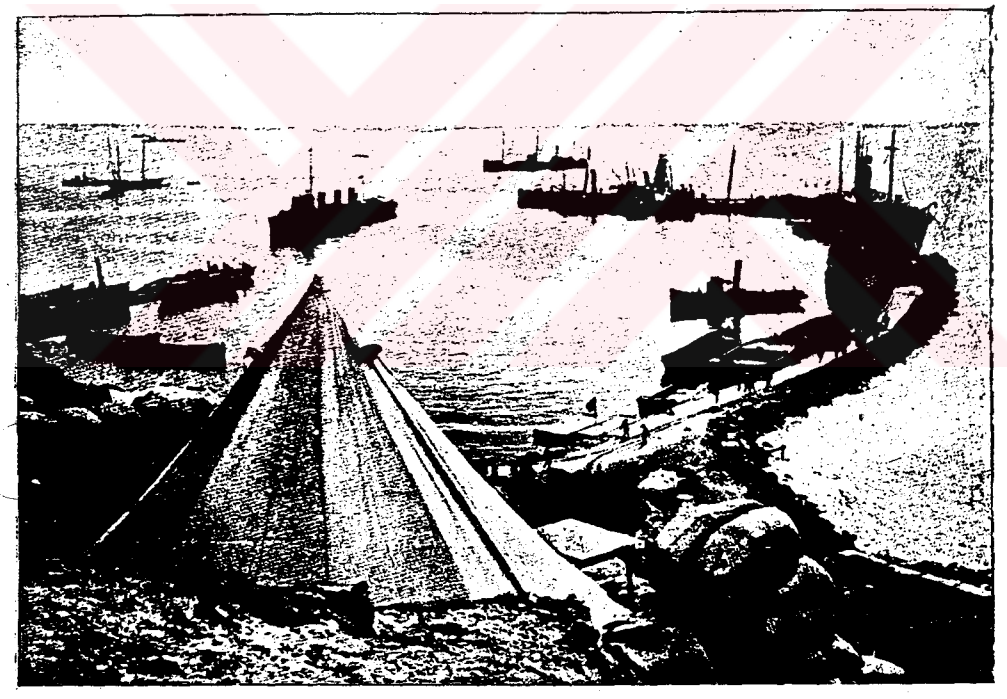

انکلیزلرك کلیبولی شبه جزیره‌سنده یاپمش اولدقلری اخراج اسکله‌لرندن بری‌نك منهزماً دفع وطرد ایدله‌لرندن اولکی منظره‌سی

Une échelle de débarquement aux Dardanelles abandonnée par les anglo-français.

Directeur-Propriétaire
et Gérant-Responsable
AHMED IHSAN

Bureaux :
Nouri-Osmanié
Stamboul

25me Année.
Tome L

Téléphone: Stamboul 1402

Adresse Télégraphique
SERVETFUNUN--Cons/ple

صاحب امتیاز و مدیر مسئول :
احمد احسان

مطبعه سی :
کی مکتب ملکیه قارشوسنده

یکری بشنجی سنه
اللنجی جلد

تلفون نومروسی
ستانبول : ۱٤۰۲

تلفراف آدرهسی :
نبول : ثروت فنون

عدد ۱۲۹۵

ثروت فنون

پنجشنبه کونلری چیقار ، مصور عثمانلی غزتهسیدر

SERVET-I-FUNOUN

Illustration Ottomane paraissant le Jeudi

№ 1295

پنجشنبه ۳۱ مارت ۱۳۳۲ — ۱۰ جمادی‌الاخر ۱۳۳٤

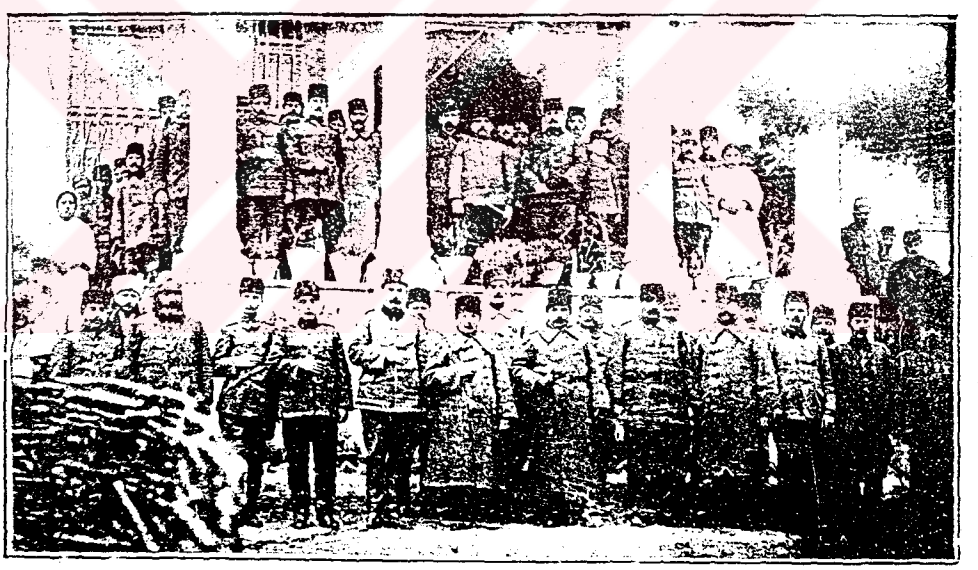

جناق قلعه مرکز خسته‌خانه‌سنده تأسیس اولونان « باقتریولوژیخانه » نك رسم کشادی و رسم کشاده حاضر بولنان ذوات محترمه

Directeur-Propriétaire
et Gérant-Responsable
AHMED IHSAN

Bureaux :
Nouri-Osmanié
Stamboul

25me Année.
Tome L

Téléphone: Stamboul 1402

Adresse Télégraphique
SERVETFUNUN--Cons/ple

احمد احسان

مطبعه‌سی :
کی مکتب ملکیه قارشوسنده

یکری بشنجی سنه
اللنجی جلد

تلفون نومروسی
استانبول : ۱٤۰۲

تلغراف آدرەسی :
استانبول : ثروت فنون

ثروت فنون

پنجشنبه کونلری چیقار ، مصور عثمانلی غزتەسیدر

SERVET-I-FUNOUN
Illustration Ottomane paraissant le Jeudi

№ 1296 — پنجشنبه ۷ نیسان ۱۳۳۲ — ۱۷ جمادی‌الاخر ۱۳۳٤ — عدد ۱۲۹٦

سلاملق رسم عالیسنده ، ذات حضرت پادشاهی‌نك آوسترپا و مجارستان قطعهٔ عسکریه‌سی قوماندانته سلام والتفات همایونلری

صاحب امتیاز و مدیر مسئول:
احمد احسان

مطبعه سی:
اسکی مکتب ملکیه قارشوسنده

یکری آلتنجی سنه
الی برنجی جلد

تلفون نومروسی
استانبول: ۱۴۰۲

تلغراف آدرسی:
استانبول: ثروت فنون

Directeur-Propriétaire
et Gérant-Responsable
AHMED IHSAN

Bureaux:
Nouri-Osmanie
Stamboul

26me Année.
Tome LI

Téléphone: Stamboul 1402

Adresse Télégraphique
SERVETFUNUN--Constantinople

ثروت فنون

پجشنبه کونلری چیقار، مصور عثمانلی غزتهسیدر

SERVET-I-FUNOUN
Illustration Ottomane paraissant le Jeudi

عدد ۱۳۱۱ — پجشنبه ۲۱ تموز ۱۳۳۲ — ٤ شوال ۱۳۳٤ — № 1311

قهرمان طوپجیلرمز، طوپ باشنده

Nos braves Artilleurs, manœuvrant une pièce de Campagne.

صاحب امتیاز ومدیر مسئول:
احمد احسان

مطبعه‌سی:
اسکی مکتب ملکیه قارشوسنده

یکری آلتنجی سنه
الی برنجی جلد

تلفون نومروسی
استانبول: ۱۴۰۲

تلغراف آدرسی:
استانبول: ثروت فنون

Directeur-Propriétaire
et Gérant-Responsable
AHMED IHSAN

Bureaux:
Nouri-Osmanié
Stamboul

26me Année.
Tome LI

Téléphone: Stamboul 1402

Adresse Télégraphique
SERVETFUNUN--Constple

ثروت فنون

پنجشنبه کونلری چیقار، مصور عثمانلی غزته‌سیدر

SERVET-I-FUNOUN
Illustration Ottomane paraissant le Jeudi

№ 1313 — پنجشنبه ٤ اغستوس ۱۳۳۲ — ۱۸ شوال ، ۱۳۳٤ — عدد ۱۳۱۳

سیواس هلال احمر خسته خانه‌سی هیئتی

خسته خانه دوقتور سرور کامل بکك نظارتنده اولوب موی الیك رفیقه‌سی خانم افندی بر سنه‌دن زیاده‌در خسته خانه ایله برابر جبهه‌لرده غازی محروحلرمزه بذل شفقت ایتمکده‌در . بومشفق همشیره‌مزه خدمات وطنپرورانه‌سنی تقدیراً حرب مدالیه‌سی اعطا ایدلمشدر .

Le personnel de l'Hôpital du Croissant Rouge à Sivas.
Nos Sœurs turques ont accompagné la mission sanitaire depuis deux ans au front est.

Directeur-Propriétaire
et Gérant-Responsable
AHMED IHSAN

Bureaux :
Nouri-Osmanie
Stamboul

26me Année.
Tome LI

Téléphone: Stamboul 1402

Adresse Telegraphique
SERVETFUNUN--Constantinople

صاحب امتیاز و مدیر مسئول:
احمد احسان

مطبعه سی :
اسکی مکتب ملکیه قارشوسنده

یکری آلتنجی سنه
اللی برنجی جلد

تلفون نومراسی
استانبول : ۱۴۰۲

تلغراف آدرسی :
استانبول : ثروت فنون

ثروت فنون

پنجشنبه کونلری چیقار ، مصور عثمانلی غزته سیدر

SERVET-I-FUNOUN
Illustration Ottomane paraissant le Jeudi

№ 1318 — پنجشنبه ۸ ایلول ۱۳۳۲ — ۲۲ ذی القعده ۱۳۳۴ — عدد ۱۳۱۸

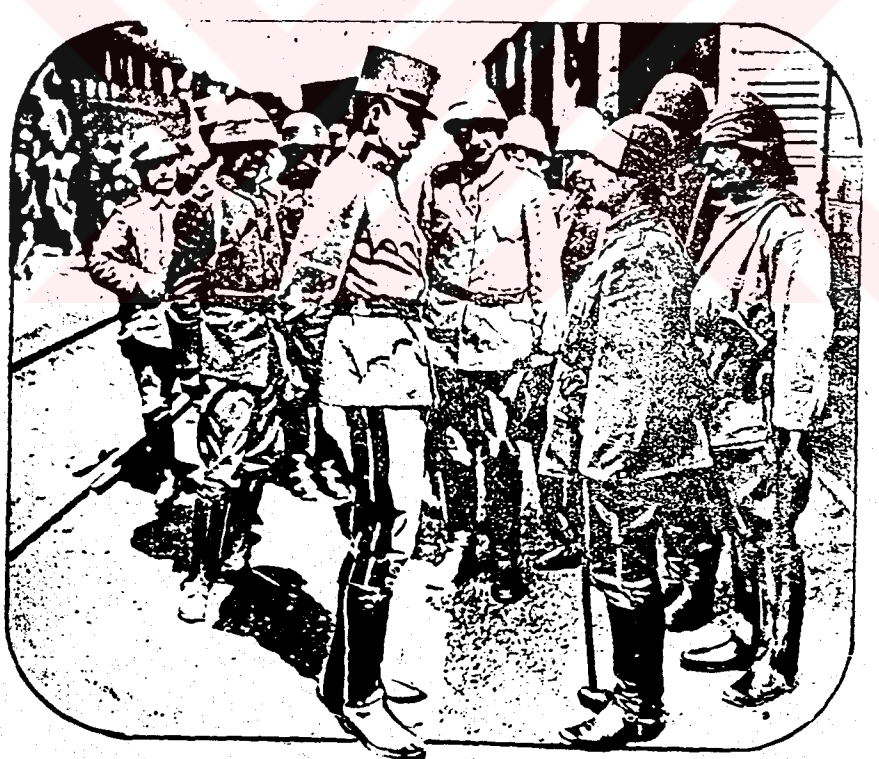

غالیچیاده کی قهرمان عسکرلریمز
Nos héros en Galicie.

صاحب امتیاز ومدیر مسئول:
احمد احسان

مطبعه‌سی :
اسکی مکتب ملکیه قارشوسنده

یکری آلتنجی سنه
الی برنجی جلد

تلفون نومروسی
استانبول : ۱٤۰۲

تلغراف آدره‌سی :
استانبول : ثروت فنون

Directeur-Propriétaire
et Gérant-Responsable
AHMED IHSAN

Bureaux :
Nouri-Osmanie
Stamboul

26me Année.
Tome LI

Téléphone: Stamboul 1402

Adresse Télégraphique
SERVETFUNUN--Cons/ple

ثروت فنون

پنجشنبه کونلری چیقار ، مصور عثمانلی غزته‌سیدر

SERVET-I-FUNOUN
Illustration Ottomane paraissant le Jeudi

№ 1323 — پنجشنبه ۱۳ تشرین‌اول ، ۱۳۳۲ — ۲۸ ذی‌الحجه ، ۱۳۳٤ — عدد ۱۳۲۳

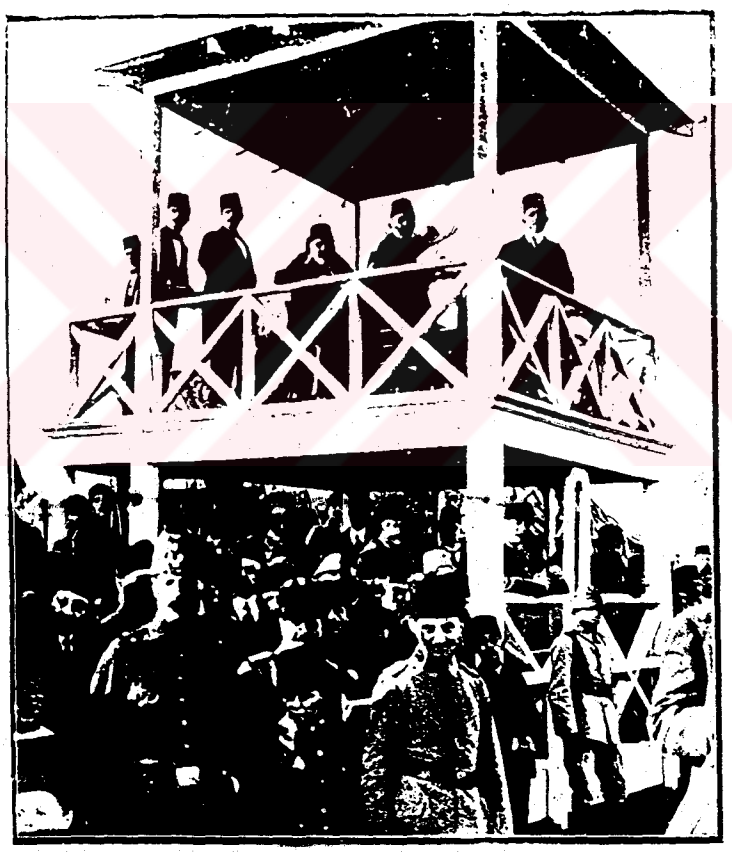

ولی افندی چایرنده صوك بهار آت یاریشلری

کچن (۷ تشرین اول) جمعه کونی ولی افندی چایرنده موفقیتله اجرا ایدیلن والده بویوك مکافات اولان ۵۰۰ لیرایی « مبروك » نامنده‌کی عرب قیصراغنك قازاناسیله نتیجه‌لنن آت یاریشنده صدر اعظم پاشا ایله وکلادن بعضیسنك محل مخصوصده یاریشی سیر ایتملری

Les cours d'automne de Véli-Effendi
La tribune ministérielle.

ائتلافجيلر ماكدونيا طوزاغنده

يونانستانك طوتمش اولديغى ، تعقيب ايتمك ايسته‌ديكى مسلكى توضح ايتديرمه‌سى ايچون ائتلافجيلر طرفندن تضييقات وتهديداته معروض قالمغه باشلاديغنى برقاچ كوندن برى ورود ايتمكده اولان خبرلردن آكلاميورز .

« عثمانيشر لويد » ك يونانستان احوالنه و يونان سياست حاضره‌سنه دائر مطالعاتى حاوى اولەرق نشر ايتمش اولديغى مقاله‌يى دونكى نسخه‌مزده نقل ايتمش ايدك .

بومقاله‌نك مطالعه‌سندن‌ده اكلاشيلمش اولەجغى ، يونانستان احوالنه دائر شوصوك كونلرده آلنان خبرلرك تعقيبيله‌ده كورولەجكى اوزره ، يونانستانك حيات وموجوديتى ، منافع عظيمه‌سى ، آرتق يونانستانك ائتلاف ايله برلكده حركت ايده بيلمه‌سى امكان واحتمالنى براقامشدر . بوحالده يونانستانك بوكون قطعى برى طرفلق‌ده اصرار كوسترمه‌سندن باشقه چاره‌سى يوقدر . فقط ، احوال ووقوعات برى برينى ولى ايتديكى ، بوكونكى وضعيت يارين يك بويوك برتحوله اوغرادينى ايچون ، بوكون ، كنديسى ايچون بى‌طرفلقده اصرار ايتمك موافق اولان يونانستانك يارين ، الجاى احوال وحادثات ايله ، ايستر ايسته‌مز محاربه‌يه كيريشمك مجبوريتى حس ايتمه‌سى پك ممكن‌در .

بالقانلرده‌كى ائتلاف پولتيقه‌سنك ، موسقوف استبدادوحشوتى ايله انكليز غرور وخودكاملغى برى برينه قاريشه‌رق ، اغفالات وتسويلات ايله برابر ، تضييقات وتهديداته مقارن ومستند بولوندىغنى كوردك . بلغارستانه قارشى ائتلافجيلرك ناصل برمسلك طوتمش ونهايت ناصل خسران وانكساره اوغرامش اولدقلرينى‌ده بيليورز .

يونانستانه كوسترلمش اولان بعض مساعدات تجاريه واقتصاديه‌نك رفع اولونديغى ، يونانستان حكومتنه بيلديريليور . مسلكى توضح ايدنجه‌يه قدرده بومرفوعيتك دوام ايده‌جكى سويله‌نيور . هم‌ده نه زمان ؟ لورد كيچنر آتنه‌يى زيارت ايده‌جكى وقرال ايله ورئيس وكلا ايله كوروشه‌جكى صره‌ده ! بويله تهديدات ايله ، خودكامانه حركات ايله حالا برنتيجه استحصالنى دوشونن انكليزلرك نه‌قدر غريب برحالت روحيه‌ده بولوندقلرينى اكلاشيليور .

يونانستان ، سواحلى ابلوقه التنه آلنمقله ، بومباردمان ايدلمكله تهديد ايديليسور . كچنلرده ، بر بلغار غزته‌سنك نشرياتى‌ده كوسترمش‌دى كه ، آرتق انكليزلرك وفرانسزلرك كوچوك حكومتلره قارشى ، قوتلى دونانمالر كوندره‌رك ، بحرى نمايشلر يابه‌رق ، اوحكومتلرى كندى منفعتلرينه سوق واماله ايتمه‌لرى زمانى كچمشدر . دونانمالردن پروا قالمامش ، اولجه ذهنلرده بويودلمكده اولان دونانما هيولاسى آرتق اورته‌دن قالقمش ، سواحلك بومباردمانه كيمسه آلدير مامقده بولونمشدر . يونان تجارت بحريه‌سنى محو ايتمكله يونانستانى محو واضمحلاله سوروكله‌مك آراسنده فرق واردر . بوايكى شقدن برينى اختياردە مضطر قالسه‌بيله يونانستانك برنجى شقى اختيار ايتمه‌سى طبيعى‌در .

بوهفته‌كى تلغرافلرك برنده ، (فرانكفورتر چايتونغ) غزته‌سى مخابرلرندن برينك يونانستان رجالندن بريله وقوع بولان ملاقاتى نقل اولونيوردى . بوملاقات پك شايان دقت‌در . يونان رجال سياسى‌سنك مطالعاتى شويله‌جه خلاصه اولونه‌بيليور :

« قرال ايله اركان حربيه رئيسى جنرال دوسمانيس اوروپاى مركزى دولتلرينك حرب عموميده مظفراولەجقلرينه قناعت كامل حاصل ايتمشلردر . يونانستانك ائتلافجيلره التحاقى اتخاذ ايتمه‌سى ديمك‌در . ائتلاف دولتلرينك مغلوبيتى و بالخاصه ايتاليانك محوى يونان منافعنه موافق‌در . بويله‌جه يونانستان انسانجه و پاره‌جه بويوك فداكارلقلره دوشمه‌دن ثمره‌يرده بويوك منفعتلر استحصال ايده‌بيليرز . ائتلافجيلرك يونانستان سواحلنى ابلوقه و بومباردمان ايتمه‌لرى يولنده‌كى تهديداتى‌ده حكمسزدر . يونانستان ماكدونيا‌ده‌كى ائتلاف عسكرينك طوعاً و كرهاً سلاحلرينى آلەجق وبونلرى رهينه اولەرق الندە طوتەجق‌در . اوزمان ائتلافجيلره ، يونان ساحلنه آتەجقلرى هرمرمى ايچون برطاقم انكليز وفرانسز ضابطلرينك قورشونه دىزيلەجكى بيلديريليور . مصادره ايديلەجك هريونان واپورينه مقابل يونه بويله حركت ايديلەجكى اكلاتيليور . بويله‌جه يونان سواحلنك بومباردمان ايدلمه‌سنى غير وارد كوره بيليرز . »

يونانستانك خط حركتنى ، ماكدونيا‌ده‌كى انكليز وفرانسز عسكرلرينك وضعيتنى ، شو افادات ، بر درجه‌يه قدر ايضاح ايدييور .

ماكدونيا‌ده تركلر وبلغارلر

بلغارتلغراف آژانسندن : اليوم صوفيه‌ده بولونمقده اولان روسيه‌نك سابق اسكوب جنرال قونسلوسى موسيو سترەبولايف ايله زوجه‌سى ، برواده حسن معامله كورمكده واني بر محله‌ده اقامت ايلەمكده‌درلر . بونلر ماكدونيا‌ده‌كى بلغارلرك وتركلرك آراسنده پك زياده مظاهرت و محبت بولونديغنى ومشترك دشمنه قارشى مجادله‌ده يكديكره معاونت ايلەديكنى ، اكثريا صربلىلرك ادارۀ مستبدانه‌سنه قارشى بلغارلرله تركلرك برلكده اولەرق قيام ايتمكده بولونديغنى سويله‌مشلردر .

موسيو (سترەبولايف) ك سوزلرينى ماكدونيادن آلنان ديكر معلومات‌ده تأييد ايتمكده‌وماكدونيانك بلغار وتورك عنصرلرى بلغار اردولريله برلكده حركت ايلەمكده‌در . غزته‌لر بوحادثه‌يى بويوك برمنونيتله قيد ودرج ايدييورلر .

حقیقت بیلك ، فقط کیج قالمش

(بروسه‌لوا) غزته‌سی (تایمس) غزته‌سنده انتشار ایدن بر مکتوبی نقل ایدییور . بو مکتوبده محاربه‌یه قارشی کندیلرینه مشوقلکی صنعت ایدنمش اولان برطاقم آدملرك تأثیرات مشئومه سندن بحث ایدیلمکده، بالخاصه، اثرلری پارس بولوارلرینی دولدیره‌رق اورالرده کین و عداوت ایله ، بی سود خولیالرله هوایی اشباع ایدن بر طاقم افراطجی ملیت پرور حکایه نویسان دن شکایت اولونمقده‌در. نفوذ نظره‌صاحب اولدیغی کوسترمکده اولان انکلیز (تایمس) ده انتشار ایدن مکتوبنده دییورکه :

« نیچون هرشیئی سویله‌مدیلر ؟ نیچون مشئوم مشوقلره، بو محاربه‌یی غیرقابل اجتناب برحاله کتیره‌جك درجه‌ده افکاری زهرله‌مك ایچون میدان ویردیلر ؟ صاح ومسلمتی آرزو ایدن تجربه دیده واحتیاطکار انسانلرك کوزل نصیحتلرینی نیچون دیکله‌مه‌دیلر ؟ مشوقلری برطرفه‌چکه‌جك وعائله کوسترمه‌جك یرده، نیچون یونلره بزی فلاکته سوق ایدن اشتلافلر ودوستلقلر تهیه واحضار ایتمه‌لری ویونلر اوزرینه عوامك حسیاتی تحریك وجلب ایله مه‌لری خصوصنده سربست میدان براقیلدی ؟ نیچون ، حتی فرانسه‌نك خارجنده، (بروکسل) ده، افکاری پك فضله درجه‌ده تهییج ایچون ترتیب ایدلمش اولان افراطجیلرك پیه‌سلری اوینادیلدی؟ بزم سفیریمزك تصدیقیله تایید ایله‌دیکی اوزره ، [اوزمان فرانسه خارجه ناظری]موسیو پیشون بو پیه‌سلری یك تهلکه‌لی کوره‌رك پارسده بیله اویناتدیلمسنی منعه تشبث ایتمشدر . »

پارس غزته‌لری ایله پارسده‌کی مشوقلر ، ایسته‌دکلری قدر بی کناهلقدن بحث ایتسونلر . بوکون قانی دوکمکده اولان فرانسز ملتی ، آخرکار ، برکون کله‌جك ، مسؤللرك کیملر اولدیغنی اکلایه‌جق .

ایتالیانلرك مجنون وسفیه شاعری غابریه‌ل دانونچیو

GABRIEL D'ANUNZIO
Dont le patriotisme est mesuré avec des billets de mille.

ایتالیانلرك بودفعه حرب عمومی‌یه اشتراك ایتمه‌لرنده، اوتوز سنه‌لك متقلری علیهنه یورومه‌لرنده‌اشتلاجیلر طرفنه کچمه‌لرنده مهم عامل اولانلردن بری‌نك ایتالیا خارجیه ناظری (سونینو) اولدیغی معلومدر ؛ دیکری‌ده مجنون وسفیه ایتالیان شاعری غابریه‌ل دانونچیودر. (سونینو) ناصل برانکلیز بنده‌سی ایسه بوده اویله‌جه برفرانسز یاردانجیسی‌در. (سونینو)نك رومانده انکلیز سفارتندن تعلیمات آلدیغی سویله‌نیور ایدی . ذاتاً اخلاقیاتجه پك آشاغی بردرکه‌ده اولدیغی آچیق‌دن آچیغه اوروپا مطبوعاتی ستونلرنده وقتیله برچوق دفعه‌لر تکرار ایدلمش اولان (دانونچیو) نك‌ده انکلیز وفرانسز پاره‌لرینك مفتونی ویونلرك برالتی اولدیغی اکلاشیلمش ایدی . غابریه‌ل دانونچیونك ایپکلی چاشیرلر، فستولی، دانته‌نه‌لا قادین کوملکلری ودونلر کیبه‌رك، حیات سفیهانه‌سنده عقل وتصوره صیغمازدیوانه‌لکاره‌صایدیغی ، حتی محاربه‌دن اول مدت مدیده پارسده اقامتله پارس حیات سفیهانه‌سنه دالدیغی‌ده بیلنمکده ایدی .

بونسخه‌مزك ٥٦ نجی صحیفه‌سنده مندرج برفقره‌ده کورولدیکی اوزره، ایتالیا مجلس مبعوثانك اجتماع اخیرنده برمبعوث ایتالیایی حربه سوروکله‌مك ایچون پاره ایله طوتولمش اولان بو ساخته وطن پرورله ، محاربه نطقلریله استهزا ایتمش ، غریبکه بوتون ایتالیا مجلس مبعوثانی طاقیله کندیلرینی حربه سوروکله‌مکه چالیشمش اولان بومجنون وسفیه شاعر حقنده‌کی آجی استهزالری آلقیشلامشلردر .

ایتالیا بهادرلری استیلایه کیدییور !
En route pour la conquête!

مصرده انكليز استبدادى
— بوده خسته. مومیه‌صندوغنه قویوب
قباغنى صیقیجه قاپامق لازم .
Le John Bull en Egypte.

« عراق » ده

قهرمان عسكرلريمزله مجاهدلريمزك عراق‌ده انكليزلرى منهزم و پريشان ايده‌رك اكتساب ايلدمش اولدقلرى مظفريتك‌نه‌قدر پارلاق اولديغنى، بر قاچ كوندن برى تبليغات رسميه ايله كسب اطلاع ايدبلن معلومات‌دن انكلديغمز كبى، بو مظفريت عسكريه‌نك، يوتون جهان‌ده پك بويوك براهميت سياسيه‌يى حائز بر حادثهٔ عظيمه تأثيرينى حاصل ايتمش اولديغنى‌ده كورويورز .

بوكون انكليزلرك، «كوڤا معاره» ده طوتونمغه‌چاليشدقلرى وقفه‌دن تضييق اولوندقلرينى، خروج تشبثلرينك‌ده دشمنه ضايعات ويرديرملرك منع اولوندیغنى بيليورز. بوده دشمنلرك اورادە، كندیلرى ايچون نه‌درجه‌ده وخيم بر وضعيتده قالمش اولدقلرينى كوسترمكده‌در .

برقاچ كون اول، انكليز منبع رسمى‌سنك ويردیكى معلوماته كوره، عراقده‌كى انكليز ضايعاتى بش پيك‌رادە‌سنده كوسترلديكى لوندره‌دن بالواسطه آلنمش اولان برتلغرافنامه‌ده كوسترلمكده‌ايدى.

مى آژانسنك برلين‌دن آلوب تبليغ ايلدمش اولديغى برتلغرافنامه‌ده‌ده لوندره‌دن وقوع بولان اشعاره عطفاً الجزيره محاربتنده انكليزلرك ويرمش اولدقلرى ضايعاتك بدايتده طنن اولوندیغندن پك عظيم اولديغنى كوسترلمكده ايدى . يكرمى دردنجى پنجاب آلايى هيئت ضابطانندن هيچ بركيمسه صاغ اولەرق قورتو-

مامشدر . درت ميرالاى مقتول دوشمش ، ايكى ميرالاى مجروح اولمش واوچ لوا ضابطانك درتده اوچى حرب ايده‌ميه‌جك حاله كلمشدر .

ضابطانجه بوقدر ضايعات عظيمه‌يه اوغرامش اولان مغلوب قطعاتك درجهٔ هزيمتى نه اولديغى پك قولاى ا كلاشيلير .

انكليزلر اويله برزمان‌ده ، عراقده حركات عسكريهٔ تعرضكارانه‌لرينه كرى ويرمك ايسته - مظفرى‌كه هيچ اولمازسه ، سائر جبهه‌لرده اوغرامش اولدقلرى هزيمتلرى بونكله ستراتيك وبلكه‌ده ، قريبتى حسابيله ، عالم اسلامده انكليزلر عليهنده حاصل اولمغه باشلايان شدتلى جريانلرى ، بونكله برراده‌يه قدر تخفيف ايلەمك زعمنه قاپيلمشلردى . ايران‌ده ، حتى هندستان‌ده ، جهاد مقدسك تأثيراتيله . انكليزلرك اول وآخر ارتكاب ايلدكلرى معاملات استبداديه ايله مظالمك سوقيله انكليزلرعليهنده پك مهم حركتلر باشلادیغنى خبر آلينيور . ى ديكر جهتدن ، چناق قلعه‌ده انكليزلرك اوغرامش اولدقلرى هزيمت وپريشانى عالم اسلام‌ده پك بويوك برتأثير كوستر ديكى كبى ، كرك بالقانلرده وكرك سائر بى طرف ممالكتلرده‌ده انكليز هيولاى سطوتنه پك مدهش برضربه اورولمش اولديغى فكروحسنى حاصل ايتمش ايدى .

انكليزلر عراقده‌كى تعرضلرندن بر موفقيت الده ايتمك ، مثلا خيال باطلانه‌سنجه بغداده كيره‌رك ، يونى اوروپاساحه‌سنده ، خيالات ايله‌سوسله‌رك بويوك برموفقيت ايمش كبى صاتمق ، بويله‌جه چناق قلعه‌ده ، بالقانلرده اوغرادقلرى ودها اوغرايه‌جقلرى ذليلانه انهزاملره قارشى قولاغنى سوداسنه دوشمشلر . يونى ايتاليان غزته‌لرينك نشريات اخيره‌سى بزه پك آچيق كوسترديى : ايتاليان غزته‌لرى ، انكليزلر بش‌اون كون اول بغداده يافلاشدقلرندن وبغداده داخل اولمق اوزره بولوندقلرندن بحث ايده‌رك ، بونك اوزرينه بويوك برهزيمته اوغرادقلرى خبرينك واصل اولونجه صوك درجه بر بهت وحيرته دوچاراولمشلر ، يعنى انكليزلرك ماهيتى برقات‌دها اكلاشمشلردر .

انكليزلر عراق حركاتى ايچون اوروپا ساحه‌سنده بويله طهره فروشلقلره قالقيشمش اولمالرينه نظراً ، بالخاصه عراق حركاتنى ، عالم اسلامده برتأثير حصوله كتيرمك مقصديله تعقيب ايدركن ، عراقده‌الده ايده‌بيله‌جكلرى برموفقيتله ايران‌ده ، هندستان‌ده ، بلوجستان وافغانستانده برتأثير اجرا ايليه‌جكلرنى دوشونمشلردى .

انكليزلرك بو زعملرى . خيالارى ، باطل دوشونجه‌لرى ، هر طرف‌دن مشكلات عظيمه‌يه اوغرادقلرى ، صوك درجه تلاشه دوشدكلرى بر صره‌ده ايدى . تام بوصره‌ده ، عراق‌ده قهرمانلريمزك انكليزلره اورمش اولدقلرى ضربه غريبه و شرقده ، يوتون جهانده ، اويله انعكاسات حصوله كتيرمش ، انكليزلرك خام خيالارينى اويله برانكساره اوغراتمش ، صمانيانه وخائنانه امللرينى اويله برسقوط‌مد دوچار ايتمشدركه ، عراق مظفريتلريمزك ا عسكريه‌سى‌نه رجه‌ده عظيم بر اهميت‌وتأثير سياسيه‌سى‌ده ، انكليزلرك ضرينه اولەرا اوصرتبه‌ده بويوك‌در .

انكليز غزته‌لرى ، مدت مديده انكلتره عراق سفرينه دوام ايتمه‌سى احتمالى اولمادي مؤلاً اعتراف ايله بوتشبثلرينك‌ده قطعياً محك اقامت اولديغنى كوسترديكارى كبى ، فرانسه غزته‌لرندن برطاقمى‌ده عراق سفرينى، انكليزلر بربر مرتكب اولدقلرى خطالردن برخطا فاحش اولديغنى سويله‌يورلر بوجهه‌ده‌قولاتيلا وبرايش كوره‌ميه‌رك هزيمته اوغرايان قوتلر باشقه جبهه‌لرده ايش كوره‌بيله‌جكلرندن بحد ايدييورلر .

اوچده سويلنمش اولديغى اوزره عراقده‌كى شانلى عسكرلريمزك ومجاهدلريمزك حركات شجيعانه وبسالتكارانه‌لريله يوتون ملت عثمانيه وامت اسلاميه مفتخردر . ويوغازيلرى مدبون شكرانىدر .

معهود (دانونزيو)

(قوريه‌ره ده‌للاسه‌را) دن : ايتالى مجلس مبعوثانىنده بعدالمذاكرات كوروان حال، برودت وتشوش‌در . حكومت طرفدارى غزته‌لرسالاندرانك نطقنى «سفيلانه» كورديورلر. صلح زمانىنده بويله برحال قابينه‌نك سقوطنى ايجاب ايدردى . (مازونى) ، معهود شاعر (دانونزيو) نك وطن پرورلكى بدل مقابلنده اولديغى درميان ايله جنوده ايراد ايلەديكى محاربه فطفريله استهزا ايتديكى زمان سوزلرينى يوتون مجلس مبعوثان آلقيشلامشدر .

١٦٠,٠٠٠ ضرب أسيرى

(برلينر چيتونغ) شويله يازييور: ضرب اسيرلرينك مقدارى ١٦٠,٠٠٠ ى تجاوز ايتمشدر . (پرزرين) لك ضبطندن صوكره، اووقته‌قدر منتظم رجعت ايدن ضربلرلر پريشان صورتده فراره باشلامشلردر . خفيف‌طوپلرندن ماعدا ضربلرلر ديكر طوپلرندن هيچ بر شيء قورتارامامشلردر ؛ حتى طوپچى لوازمنى تخريبه بيله‌وقت بولامايه‌رق حالبه‌ترك ايتمشلردر.

(لايپزيغ) ستاسيونى

(لايپزيغ) شهرنده يكى ستاسيونك صوك طاشى‌ده يرينه وضع اولونه‌رق تماميله معاملات عموميه‌يه كشاده ايدلمشدر. بوستاسيون اوروپاده‌كى شمندوفر غارلرينك اك جسيمى‌در .

جهان حربنده، «هلال احمر»ك ایفا ایتمش اولدیغی خدمات برکزیده ایله مفتخر اولدیغمز کبی «هلال احمر» نامنه ویانه ده بویله پارلاق بر مسامره ترتیبی ده بزده بر حس سرور و افتخار حاصل ایتمشدر. بالخاصه بویله حمیت، انسانیت ساحه سنده، دوستلریمزدن و متفقلریمزدن قهرمان اردومز، اصیل و نجیب ملتمز حقنده ایشیتدیکمز تقدیرلر و تحسینلر، کوردیکمز صمیمی حسلر خاطره مزده و قلبمزده الی الابد منقوش قاله جقدر.

تورك و مجار مخادتی

یکی برجمیتك تشکلی مناسبتیله

«بوداپشته مکتوبلری» عنوانیله مطبوعات عثمانیه یه مجارستان خبرلرنی ویرمك اوزره، بوداپشته ده تشکل ایدن اداره تورکیا ایله مجارستان آراسنده تقویهٔ مناسباته مدار اولاجق وعینی زمانده عثمانلی افکار عمومیه سنی مجارستان احوالندن خبردار ایده جك صورتده معلومات اعطاسنده دوام ایتمکده در. دون آلدیغمز «بوداپشته مکتوبلری»، چناق قلعه موفقیات اخیره سنك بوداپشته ده تأثیراتی، نه درجه ده صمیمی وجدی بر شوق ومساری بادی اولدیغنی تصویر ایتدیکی کبی تورکیا ایله مجارستان آراسنده تأمین مناسباته خادم یکی بر جمیتك تشکلنی ده بیلدیرمکده ایدی.

تورکلرله مجارلر آراسنده قرابت عرقیه نك موجودیتی ایله برابر مجارلر اوروپانك وسطنده یرلشه رك اوروپا اقوام متمدنه سیله واوروپا مدنیتی وعلوم ومعارفی ایله سبقی مناسبات تأسیس ایتمش اولمق اعتباریله پك کوزل وبزجه پك اهمیتلی بر متوسط اوله بیلیرلر.

بناءً علیه تشکل ایدن جمیتی بو جهتله حائز اهمیت کورور وبوبابده کی معلوماتی بروجه زیر نقل ایده رز:

زمان تأسسندن اعتباراً شیمدیه قدر بوسنه ـ هرسك ایله مجارستان آراسنده اجتماعی و اقتصادی تأمین مقارنت وپیدای انسیت بولنده پك بویوك خطوه لر آتهرق مملکتین امور معارف و خصوصات اقتصادیه سنك تمشیتی امر نده خدماتی کورملن مجار ـ بوشناق جمیتی شرق ایله اولان مناسباتی دها زیاده توسیع امیدیله نامنی «شرق اقتصاد جمیتی» به تحویل أیله مش وپروغرامنده دخی تعدیلات لازمه یی اجرا ایله مشدر.

بو عنوان و بونك استلزام أیله دیکی مساعیٔ جدیده یه توسل کیفیتی رفکر آنی محصولی اولمایوب محاربهٔ حاضره ایجابات مستقبله سنك دور اندیشانه ملاحظه سی ثمره سیدر. محاربه نك ختامی عقبنده متفق ملتلر آره سنده کی مودت ومناسباته بر قاندها کرمی کله جکندن مرملت عهده سنه سریع الاجرا برطاقم وظائف ترتب ایده جکدر که بونلرك اك مهملرندن بری سوزدن زیاده اجرآته کیریشه رك روابط حاضره نك ادامه و تقویه سنه جالیشمقدر. نته کیم مجارستانده ارباب فن وصنعت و اقتصاد، حیات سیاسیه منتسبینی بوفکرك تعمیله مدرکی بولندقلرندن مجار ـ بوشناق جمیتی توسیع معاملاته دعوت ایتمشلردر.

ایشته بومناسبتله برقاچ کون مقدم وقوع بولان اجتماع عمومیه دولت علیهٔ عثمانیه باش شهندری وبلغارستان باش قونسولوسسندن وبوبون مجار نظارتلرندن ماعدا آوسترپا ایله مشترك اولان خارجیه ومالیه نظارتلری دخی برر مرخص اعزام ایتدکلری کبی بوداپشته شهرامانی، تجارت وصنایع اوطه لری، جمیتلری، مجارجغرافیا هیئتی وبوکبی دهایك چوق سیاسی، اقتصادی، فنی جمعیات وهیئتلك برر ممثل منتخبلری اثبات وجود ایدیوردی. اجتماعه، مجارستان تجارت بانقه سی، تجارت وصنایع اوطه سی مدیری مستشار قرالی «لانسی له تو» نك نطق افتتاحیسیله باشلادی. رئیس مشارالیه سوزلرنده مجار ـ بوشناق جمیتنك فنی واقتصادی اولان دائرهٔ مساعیسنك توسیعی لزومنی دلائل مقنعه ایله اثبات ایده رك مجار ـ شرق جمیتی تشکیل ایتدکلرینی اعلان ایتدی.

تجارت ناظری نامنه مستشار موسیو «وارغا کیولا» یکی جمیتك تشکلندن دولایی مؤسسلری تبریك ایده رك بوندن صوکره دخی موفقیاتك توالیسی تمنیسنده بولوندی ومجارستان شرق ایله غرب آره سنده مرکز دائمی بولندیغندن، اهالیسنك، اصناف وتجارانك ترقیات مملکت و ناموس ملیه یه استناداً شرق ایله مناسباته کیریشمسنك پك ابی نتایجی کورولهجکنی علاوه ایتدی. مشارالیهدن صوکره مالیه ناظری نامنه حاضر بولنان موسیو «أولماریه نو» مجار ـ بوشناق جمیتنك اجراآت و حرکاتی مشترك مالیه نظارتنك دائما کمال دقت و ممنونیتله تعقیب ایتدیکنی بوندن صوکره دخی هرخصوصده لازم کلان معاونتك اظهار ایدیله جکنی وعد ایتدی.

نظارت مرخصلرندن صوکره بوداپشته شهرامینی موسیو «بارچی ایشتوان» سوزه ابتدار ایده رك یکی جمیتی بوداپشته نامنه تأسیسله پایتختك توأم اولدیغنی زیرا برینك ترقیسی دیکرینه وابسته اولدیغنی و بریسنك متممی بولندیغنی ذکر ایتدی.

صیره سیله مجار تجار جمیتی رئیسی مبعوثاندن شاندوریال، بوسنه تجارت اوطه سی کاتبی محمد صافو افندی، تورانی جمیتی رئیسی قونت تهلکی پال، مجارستان فابریقه طورلر جمیتی رئیسی قورمن قره قس موقع وموضوعه دائر ادارهٔ کلام ایده رك جملةً یکی جمیته معاونتده بولنه جقلرنی وعد ایله موفقیات تمنی ایتدیلر.

وقوع بولان انتخاباتده ریاسته «لانسی له تو» ورؤسای فخریه یه رئیس وکلا قونت تیسا ایشتوان، خارجیه ناظری بارون بوریان، مالیه ناظری دوقتور کوبرهر، تجارت ناظری بارون خارقانی اسبق رئیس وکلا وه کرله، آندراشی، آبونی، شهرامینی بارچی تعیین ایدلدیکی کبی جمیتك مدیر اموری اولمق اوزره دوقتور بالقانی قالمان بو وظیفه ده ابقا ایدلمشدر.

• اقتصاديات نظارتی •

ترقيات وانكشافات اقتصاديه‌يه دوغرو

تجارت و زراعت ناظر محترمی احمد نسيمی بك افندی‌نك « برلينر تاغبلات » غزته‌سی مخابر مخصوصه‌سنه وقوع بولان وانتشار ايدن بياناتی، يالكز شوحال حرب اثناسنده مملكتك احتياجاتی دوشونمك وتأمينه صرف مساعی ايلەمك اعتباريله دكل بالخاصه آتياً انكشافات اقتصاديه‌مز ايچون تطبيق اولونه‌جق تدبيرلر جهتيله بويوك بر اهميتی حائزدر.

يالكز مملكتمزده دكل، بوتون مخاصم مملكتلرده ، حرب سبيله احوال طبيعيه آز چوق خلللدار اولمشدر . بوتون محارب دولتلر ، ادخالات واخراجاتی ايجابات حربيه و احتياجات مملكته كوره تنظيمه مجبور قالمش اولديغی كبی حكومت عثمانيه‌ده ادخالات واخراجاتی بوصورتده تعيين و ترتيب ايلەمشدر .

حرب سبيله برطاقم ادخالاتك سكته‌يه اوغرامامسی ، ياخود مشكلانه دوشمه‌سی ، بويوزدن غلای اسعار حصوله كلمه‌سی‌ده ضروری‌در . حكومت ممكن اولديغی قدر مملكتك احتياجاتندن اولان اشيانك ادخالاتی تسهيل ايتمش وسريست براقمش اولديغی كبی ، احتكارك اوكنی آلمق ايچون مثلا اك مبرم بر احتياج اولان اكمكی مراقبه التنده بولوندیرمشدر .

تجارت وزراعت ناظر محترمی ، « برلينر تاغبلات » مخابر مخصوصه‌سنه بونلری ايضاح ايلەدكدن صوكره ، حكومتك اعلان حرب ايلەبرابر موفقيتلی برزراعت سفربرلكی يابمش اولديغنی ، ارباب زراعته حيوان وزراعت ماكنه‌لری ويرلديكی كبی قيمتی درت ميليون مارق زاده‌سنده تخم توزيع ايدلديكنی ، هربكرمی يش سنه‌ده بردفعه ظهور ايدن وبودفعه تا بروسه‌يه قدر توسيع دائرهٔ تخريبات ايلەين سودان چكركه‌سنك بلا اهمال تعقيب ايتديرلديكنی و چكركه‌لرك تعقيب واعحاسی ايچون متخصصلر جلب ايدلمك اوزره بولونديغنی سويلەمش وتوركيانك استقبال واقتصاديسی حقنده‌ده شويولده ايضاحات ويرمشدر :

« ترك ملتنه شمديه قدر امتيازات اجنبيه طولايسيله نصيب اولەميان هردرلو ترقيات اقتصاديه وتجاريه‌يی تأمينه عزم ايتدك . مملكتمزده يكی بر دور كشاد ايدلديكنك ايلك نشانه‌سی اولمق اوزره نظارتك عنوان مستقيمی (اقتصاديات نظارتی) اولەجقدر .

مملكتمزك الكمعروف ارباب علم وفندن متشكل براقتصاديات مجلس دائمی تشكيل اولنه‌جق وغايهٔ اقتصاديه‌مزه وصول ايچون اتخاذ وتطبيقی لازم كلن تدابير تعيين وتثبيت ايديلەجكدر .

ممالك اجنبيه‌ده‌كی اقتصادی جريانلری يقيندن مشاهده وتعقيب ايتمك وعثمانلی محصولاتنك اجنبی پازارلرنده موقع طوتمسنه چالشمق ، عثمانلی مستحصللريله اجنبی تاجرلرنی يكديكرينه طاتمق ايچون دول اجنبيه‌ده‌كی سفرامز نزدينه برر تجارت آتاشه‌لری تعيين اولنه‌جقدر .

بوكون نظارته ، مودوع خدماتك كافه‌سی حقنده تعقيب ايديلەجك سياستك و اتخاذ اولنه‌جق مقررات ايله قوانين اقتصاديه احكامنك حسن تطبيقی دائمی صورتده مراقبه التنده بولنديرمق اوزره ولايتلره اقتصاد مديرلری اقامه اولنه‌جقدر .

مجلس مبعوثانه توديع اولنان سنهٔ آتيه بودجه‌سنده اوتوز كنجك آلمان تجارت واون كنجك آلمان صنايع مكتبلرينه اعزامی حقنده تخصيصات مندرجدر.

مملكتك ترقیٔ اقتصاديانه خادم اولەجق متعدد لوايح قانونيه مجلس مبعوثانه دردست توديعدر . بونلرك اك مهمی ۱۹۱۶ سنه‌سی مارتندن اعتباراً موقع اجرايه وضع اولنه‌جق اولان گمرك قانونيدر .

تجارت اوطه‌لری قانونی احتياجاتمزه كوره تعديل و اصلاح اولنه‌جق وتجارت اوطه‌لری حكومتله ارباب تجارت آره‌سنده ماهيت اداريه‌يی حائز برر مؤسسه حالنه قونه‌جقدر . مذاكره‌سی ختام بولمش اولان قوتو پراتيف شركتلر قانونيله ارباب تجارت

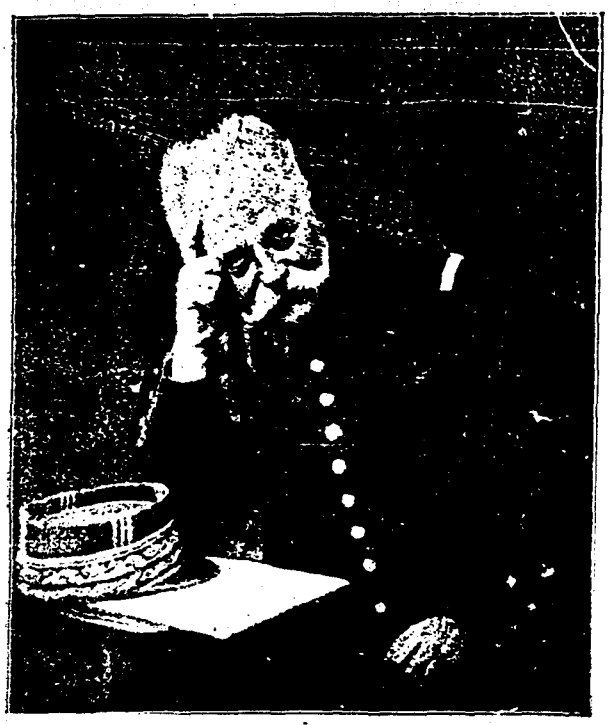

سلانيكده وجوارنده‌كی فرانسز عسكرلرينه قوماندا ايدن وحقوق بين‌الدول احكامنی پايمال ايلەبرطاقم كيفی توقيفات اجرا ايتديرن جنرال سارای

Le général Sarail qui a fait arrêter notre consul à Salonique en oubliant le droit international.

الهام نصرت

بیلدکمی بوکون حدکی ای دشمن مغرور
ای دشمن حیرتزده ای دشمن مقهور
کوردکمی که ترك اردوسی ایسترسه ایدرمش
آلچاقلری بر قات دها آلچالمایه مجبور

ترك اردوسیدر ملتك اولاد کرامی
کیت خوار وزبون معبده تقدیس ایت او نامی
مجروح و محقر جبروتکله برابر
برعمر ذلیلك سکا لازمسه دوامی

ترك عسکری عسکرلکی تام ایلدی اظهار
سن ظلم ایله قاهر او فقط عادل قهار
وحشیلکك اولسون سنك او قوهٔ نامرد
انسان صفتندن او ارك طالب زنهار

ترك اردوسنك یاپدیغی الواح تحیر
کوسترديکی آثار تجلی و تفکر
تاریخه وله‌بخش اولهجق آیده‌لردر
ایتمش دینلور معجزه‌لر دوری تکرر

ترك عسکری ای مملکتی قورتاران اولاد
سندن فیضان ایتدی بو امداد خداداد
سنسین او بهادر که بوکون دشمنه قیلدك
سینه‌کله چناق قلعه‌یی بر قلعهٔ پولاد

سکران ، متعظم و معظم ایکی حائل
اولدی صدماتکله سنك ظل کبی زائل
اونلر کوره‌جکدر سنی ابتدکچه تخطر
بر چهرهٔ دهشتله ایله بر پنجهٔ صائل

عسکرله رها بولدی بوکون دار خلافت
خندان سرور اولهده دیدار خلافت
تا یوم قیام عالم اسلامی نه موطلو
شادان ایده‌جك نور نکهدار خلافت

منت سزه ای لشکر غازی مؤید
رحمت سزه ای جیش شهیدان مخلد
کورمکده بوکون سزلری ملتله برابر
تجیله سزا حضرت سلطان محمد

عجزمله برابر سنی بن ، چاکر اسلام
تبریك ایله فخر ایلرم ای عسکر اسلام
ای سنجاغنی کوکلره اعلا ایدن اردو
ایتمش سکا تودیع اونی پیغمبر اسلام

چناق قلعه برساحهٔ پرشرف
جهنم فقط اوندن اهون . اسف
مهالکله سرتاپا روبرو
زمین وسما ، دشت ودریا عدو
اوبرقلعه محصور نار وبحار
فقط اولدی اعدایه دهشت نثار
طفوز آی سورن بربیوك معرکه
بزم قهرمانلرجه برمضحکه ——— mudaheke (püimek
اولومله اکلندیلر ، کولدیلر
فقط قلب دشمنده‌در سونکولر
نه‌روزوشب آنده ، نه شام وسحر
نه انجم معین ، نه شمس وقمر
نمایاندی آنجق او هنکامده
اوهنکام علویت انجامده
مهابتلی برلوحهٔ موجه‌زن
که‌هرموجه خونپاش وآتش فکن
مشابه کهی ماهه ، که اخترہ
کهی برق شمشیره ، کاه اژدره
عروجنده همراه داد غریو
سری متصل چرخه مانند دیو
هبوطنده همضربهٔ زلزله
خیالاته رهبر جه اسفله
نه شیدر بوتاریخه ایتدم سؤال
سنوح ایتدی بردن حقیقی مأل
خیالات اوهپ دشمنك عسکری
که قاچمقده هرآن اوکوندنبری
تموج قیلانسه ظفردن نشان
لوای شهنشاه‌عثمانیان

ای ترك النده بارق اولان رایت ظفر
عشقکله بر غضنفر نار اولدی هرنفر
بخشنده سرمدیته بربشته زیب وفر
اولسه‌ك دکر بروج ایله کوکلرده همسفر

عشقکله اولدی مهلکه‌لر ملجأ ومدار
بیکلرجه ارلر ایلدی ترك دیار ودار
ولرسنده معنویته بکزر بر قدار
ایتدك لقای منجمد موتی جذبه دار

سنجاق برنده ایشته دیر عسکر بنم صلهم
اوندن اولوم کلیر اوکا کلز فقط الم
جوق پرده کرچه خادم اولور سیف ایله قلم
آنجق وطنله ملتی تمثیل ایدر علم

عبدالحق حامد

شهزادكان حضراتنه فخرى رتب عسكريه توجيهى

اسامیسی زیرده محرر شهزادکان حضراتنه فخری رتب عسکریه‌نك توجیهی خصوصنه لدی‌العرض ادارهٔ حضرت خلافتپناهی شرفتعلق بیورلمشدر :

اسامی	پدر ذیشانلری	توجیه بیورولان فخری رتب عسکریه	فریقلك
وحیدالدین افندی	حضرتلری جنتمکان سلطان عبدالمجیدخان		
عبدالمجید افندی	« جنتمکان سلطان عبدالعزیز خان		سواری میرلوالی
محمد سلیم افندی	« خاقان سابق سلطان عبدالحمید خان ثانی		پیاده میرالایلی
ضیاءالدین افندی	« شوکتلو سلطان محمد خان خامس		سواری «
سیف‌الدین افندی	« جنتمکان سلطان عبدالعزیز خان		بحریه «
ابراهیم توفیق افندی	« شهزاده مرحوم برهان‌الدین افندی بن جنتمکان سلطان عبدالمجید خان حضرتلری		پیاده میرآلایلی
عبدالقادر افندی	« خاقان سابق سلطان عبدالحمید خان ثانی حضرتلری		سواری قائمقاملغی
احمد نوری افندی	« خاقان سابق سلطان عبدالحمید خان ثانی		سواری «
نهاد افندی	« شهزاده صلاح‌الدین افندی		پیاده «
محمد برهان‌الدین افندی	« خاقان سابق سلطان عبدالحمیدخان ثانی		بحریه «
عمر حلمی افندی	« شوکتلو سلطان محمد خان خامس		پیاده «

[ملی]

برشئ بولونمـادیغنه جمله‌مز قانع ایدك . (موبوژ) قلعه‌سنك آلمانلر طرفندن ضبط اولوندیغی زمانی خاطرلارم . اوزمان نوبورق اوکنده ودکزده بولونیوردق . تلسز تلغرافجی آلمان تلغرافنامه‌سندن بزی خبردار ایتدی . آلمانلرك ٤٠,٠٠٠ اسیر آلمش اولدقلرنی بیلدیردی . بزم ایچون بوحادثه مسرت عظیمه‌یی بادی اولدی . حال بوکه اواقشام نوریوق غزتەلری بوخصوصده برتك کلمه یازمایوردی . اوزمان اصول بویله ایدی ؛ بوکون‌ده بویله‌در . احتمال بوکون بحر محیط اطلاسی‌نك اوبر طرفنده ، اغتنامات حربیه مزك مقداری برتأثیر حصوله کتیرمه‌جك‌در .

شیمدی‌یه قدر آلمانیایه نقل ایدلمش اولان اسرانك وغنائم حربیه‌نك مقداری شودر :

١,١٢٩,٩٧١	اسیر
٩,٧٠٠	طوپ
٧,٧٠٠	جبخانه ارابه‌سی
١,٣٠٠,٠٠٠	تفنك
٣,٠٠٠	مترالیوز

هر نوع‌دن مقدار عظیمده مهمات حربیه ، تکرار دشمنلره قارشی استعمال اولونمش ، یاخودکه دوستلره براقیلمشدر .

بونلر یوقاریکی مقداره داخل دکل‌در. متفق حکومتلرك الله دوشمن اسرا ایله الات وادوات حربیه‌ده بوحساب‌دن خارج‌در .

یکی اتفاق مربع حکومتلری طرفندن تنظیم اولونه‌جق ستاتستیقلرله یوقاریکی جدول اتمام اولونه‌جق ویکونی غایت فصیح ارقامی ارائه ایلیه‌جك‌در .

ویانه‌ده جامع شریف

وینر تاغبـلات غزتەسی ویانه‌ده کائن اولوب «تورك متریسی» تعبیر اولنان تاریخی میدانده ٨٠٠ کیشی استیعاب ایده‌بیله‌جك برجامع شریف انشـا اولنه‌جغی ومناره‌نك ٣٢ متره ارتفاعنده بولنه‌جغی یازیپور .

ژاپونیا سیاسـتنده قادین

نسوان سیاسیه

« لیته‌ره‌ری دیجه‌ست » دن نقلاً « عثمانیشر لوید » دن :

ژاپونیاده اخیراً اجرا ایدلمش اولان انتخابات صره‌سنده شایان حیرت حادثات کورولمشدر . بونلرك اك مهمی والك معنیداری ، تکملات جدیده اعتباریله ، ژاپون قادینلر بنك مبارزات انتخابیه‌ده ، فوق‌العاده برفعالیت کوسترمه‌لری اولمشدر .

بالخاصه طوکیوده ، والده ، همشیره محبه برچوق قادینلر عمومی اجتماعلر ترتیب ایتمشلر ، نامزدلرینی منتخبلره تقدیم ایله مشغولدر . بو حرارتلی انتخـاب زمانده قادینـلر راحت وحضـوری براقه‌رق چالیشمشلردر . ژاپونیاده مقیم غربلیلر ژاپون قادینلرینك بودرجه معالیتله ، انتخاباتك هردرلو مقانیزمه‌سنه وقوف ایله صرف مساعی ایلەلریی بهت وحیرت ایچنده تماشا ایله‌مشلردر .

قادین خانه‌سنك محافظه‌سی اوملی‌در : کهنه قاعده‌سی ، ژاپونیاده حکم واعتباردن ساقط اولمشدر . حیات خصوصیه‌ایله حیات عمومیه بری بری‌نك متممی اولدیغنی ژاپونیه قادینـلری بك ایی اکلامشـدر . ژاپون قادینلری . آرتق ارکـکلردن، معتاد اولان محابات وحمایتی، جعلی نزاکتی بکله‌میورلر حیاته اشتراکی وحقوق و وظائفك کافه‌سنی مالکیتی طلبکار بولونیورلر. ژاپون قادینلری عنعنه‌وی بوتون باغلری چوزه‌رك فعال ، ذکی، معلوماتلی وحیاتده ، حقوق ووظائفده مشترك یکی برقادین اولمق عزمنده‌اولدقلرینی کوسترمشـلردر . ژاپون معلمه‌لری خیلی مدتدن بری تعلیم وتربیه‌ده محافظه کارانه التزام ایله‌مشلرسه‌ده ، شو اصلاح وتجدد تکامل دوره‌سنده ، آرتق محافظه‌کارانه براقمشـلردر . ژاپونیاده عسـکر قادینلر ادبیه‌لر ، محرره‌لر ، وطن پرور قادینـلر یتیشمشدر .

ژاپون قادینـلری ، الیوم نجـوز « رجال سیاسیه » اولسون‌ده ، « نسوان سیاسیه » اولماسون ، فکرینی تعقیب ایله سیاسته ومصالح عمومیه‌یه‌اشتراك تشبثنده‌درلر. ژاپون قادینـلری بو تشبثرنی کمال عزم وفعالیتله تعقیب ایده‌رك شرق تاریخنده کوزل برصحیفه آچاجقلردر .

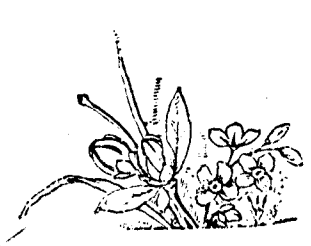

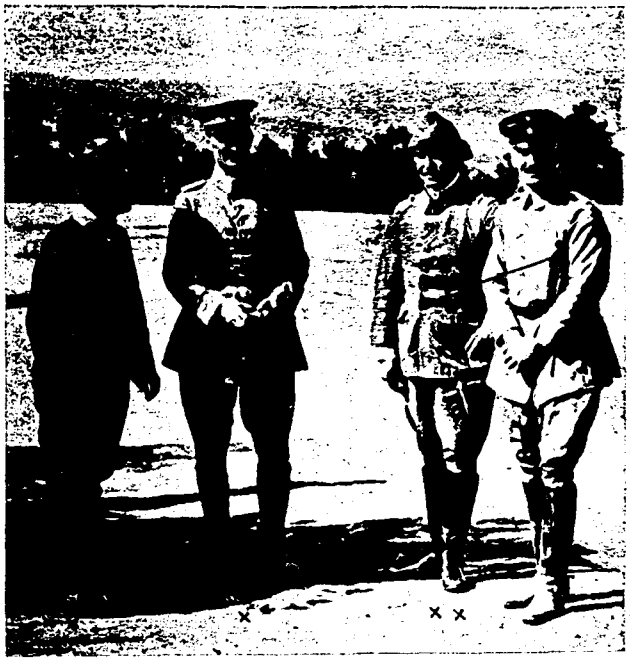

دوق دو مکلمبورغ حضرتلرینك [×] لیمان فون زانده رس پاشا [××] رفاقتنده چناق قلعه جبهه سنی زیارتی

Due de Mecklembourg (×) et général Liman von Sanders Pacha (××) au front des Dardanelles.

قادینلر حقنده

فاضلهٔ محترمه فاطمه علیه خانم افندینك مقالهٔ برکزیده لری

ترقیات مدنیه نك شوزمانکی درجه سنه واصل اولان اوروپانك متفکرین وعالملری طرفندن عالم انسانیت نامیله تصور وتعریف اولنان کمالاته اقترابلریله اوکونمکده اولانلر قان دوکمکدن اجتناب ومظالمدن نفرت یولنده کی افکارلرینی نشر وبیان ایلدکجه انسان ارتق بونلر ایچنده حربك ظهورینی مشکلاتدن کورمکده ایدلی . ادامهٔ صلح جهان سوزده ایکن برده لاهی محکمه سنك تشکلی کورولدی . لکن فابریقه لر بریاندن یکدن یکیه سفینهٔ حربیه، طوپ، تفنك ، کوللە ، فشنك اعمالاتنه چالیشمقده، صلیب احمر جمعیاتی ده تدارکات واحضاراتی توسیع وا کمال ایله اوغراشمقده ایدیلر . اوقدر بارو تلر یغلدی، اوقدر مرمیلر یاپیلدی که آرتق برقیغلجمدن قورقامق زمانی کلمش ایدی . برجانینك طپانجه سندن چیقان قیغلجمدن صانکه آفاق طوتشدی. بتون جهانی عاولر صاردی . بیجه سنه لردنبرو حاضر لقده یکدیکرینه رقابتدن خالی قالمیان حکومتلرك اسلحهٔ حربیه شمدیکی کبی فابریقه لر ایشی اولوب اوسته لر، صنعتکارلر طرفندن یاپیلدیغی زمانلرده اسلام قادینلرنده اسلحهٔ حربیه اعمال ایلیان خیلی سلاحجی اوسته لری کلمشدر . « ردینی » دیه شهرت آلمش وبك مقبول ومعتبر اولمش اولان مزراقلر «ردینه» نامنده کی سلاحجی اوسته سی قادینك اعمالکرده سی ایدی . ردینی دینلان مزراقلر سائر مزراقلردن دها بهالو صاتیلوردی . زمان حضرت پیغمبرده تجارت وصنایعده پك چوق قادینلر بولنوردی . حضرت خدیجه بیوك بر تاجر ایدی . عطار دکانلرینك الك مشهور ومکملی صحابیاتدن حضرت «حولاء»نك دکانی ایدی . اوروپا قادینلرینك تداوئ مجروحین ایچون میدان حربه کیتمه لری پك یقین زمانده باشلادی . زمان رسول اکرمده حربده یاره لولری تداوی ایلیان قادینلر پك چوق اولدیغی کبی طبیب وجراح قادینلردن متشکل جمعیات منتظمه یه ریاسته میدان حربه کیدن قادینلرده واردی که حضرت « امیه » ایله حضرت « رفیده » بونلردن ایدیلر . میدان حربده مجاهدینه صو طاغیدان قادینلردن بری ده جناب رسولك سود والده سی « برکه ام ایمن » حضرتلریدر . طبابت قادینلرده او قدر ایلرولدی که حضرت عمر زماننده ایران وروم امپراطورلغی بلادینه سوق اولنان جسیم اردولرده خدمت طبابت وجراحلق تمامیله قادینلر طرفندن اشتغال اولنمش و بیکلرجه یاره لولر هپ قادینلر طرفندن تداوی اولنمشدی .

پیغمبرمزك تحصیل علومك ارکك وقادینه فرض اولدیغنی وعلمی چینده دخی اولسه آلمامزی سویله مسی اوزرینه ارککلریله برابر تحصیل علومه شتاب ایلیان اسلام قادینلری علوم وفنونك الیوکك مرتبه لرینه وارمشلردر . بلاد اسلامیه ده تکثر ایلیان مدارس ودروس عمومیه محللرنده دروس عالیه تدریس ایچون کرسیلره کچیریله جك درسعاملرك ارکك ویا قادین اولمسنه باقیلماز درجهٔ علم و فضلنه باقیلوردی . بر ارکك قادینلری ده حرب زمانی خدمات وطن خصوصنده خیلجه ایشه یرایه حق حالدرده بولندی. انکلیز قادینلرندن تلغراف وتلفون بلوکاری تشکیل اولندینی غزته لرده کورولدی . فرانسز قادینلری تداوئ مجروحین قافله لرینك کثرت وفعالیتلری ایشیدلدی . آلمانیا بتون ارککلرینی حربه کوندرسه مناقلات وادارهٔ مؤسسات ایچون قادینلر بوش بر براقیه جق حالده بولندی . آلمان قادینلری برطرفندن صلیب احمر قافله لریله یاره صارمغه کتدکلری حالده برطرفدن ده اردولرینه کوللە ، فیشنك یتشدیرمك ایچون فابریقه لره قوشدیلر . نه تجارت ، نه زراعت ، نه مناقلات ، نه ده مطبوعاته هیچ برسکته کلدی . علوم وصنایعك هپسنده ایفای خدمته مقتدر قادینلر حاضر بولندی . اوروپا قادینلرینك بو ترقیات جدیه سی اوروپا عالمی ایچون بردورهٔ ترقی عد اولنسه بیله بز اسلاملر ایچون بویله دکلدر . زیرا اسلام قادینلغی بوکبی خدمات جدیه ده دها ایلرو موقعلری کوروب کچیرمشدر .

درسعامك درسنده طلاب وطالبات بولندیغی کبی بر قادین درسعامك درسنده‌ده قادین و ارکك طلبه‌لر بولنوردی . یالکز امام سیوطی حضرتلرینك درسلرنده حاضر بولندیغی درسعام قادینلرك عددی ایکیوزه واربیور . بر چوق مشاهیر علمای رجال علوم عالیه‌دن بو درسعام قادینلردن اجازت آلمشلر وبونی آثار منتشره‌لرینه قید ودرج ایله‌مشلردر . جامعلرده ارککلره دخی وعظ ایدن واعظه‌لرده واردی که بونلردن فاطمه بنت عباسك وعظی دکلمکه بك چوق مشاهیرعلمای رجال کیدرلردی. عبدالرحمن ثالثك علم ، فضل ، قلم ، رضیه نامنده درت مصاحبه وکاتبه‌لری ذکا ومعلوماتلریله اشتهار ایله‌مشلردر . حکم ثانینك کتابت خصوصیه‌سی خدمتنده بولنان لبنه وفاطمه نامنده‌کی قادینلرك علم وفضل واقتدارکتا . بتلرینه اوزمان اندلسده‌کی مشاهیر رجالك بك آزی قیاس اولنه‌بیلمشدر . اسلامیتده صاحبات علم وعرفان‌دها نیچه مواقع معلایه کچمشدرکه بوکونکی ترقیات مدنیه هنوز اوروپا قادینلرینی اورالره ایصال ایده‌مدی.

ابتدای مشروطیتده قادینلریمزك ترقی ایتدیرلمسی ایچون برچوق سوزلر سویلندی. «بزده قادین نه‌اوله‌بیلور ؟ نه کبی خدمتلرده استخدام اولنه‌بیلور؟» دیه اوزون اوزادی یه بحثلر ، حتی مجادله‌لر اولدی . بونه‌قدر بیهوده یورغونلق ایدی؟... اولحق اسلامیتده قادین نه‌اولمش ایسه اسلام قادینلری نه‌مواقعه کچیرلمش ایسه ینه اویله اوله‌بیله‌جکی آشکار دکلیدر ؟ آما درحال هپ قادینلرمزی اومواقعه چیقارمق ممکنمی ایدی؟ هیهات!.. او اولکی اسلام قادینلری ارککلریله عینی تحصیل کوروب سنه‌لرجه چالیشه‌رق او مرتبه‌لره وازیرلردی . پیغمبرلرمز « علمی حیرادن اخذ ایدیکز » بیورمش ایکن دور انحطاطمزده اوقدر ظلمت جهله دوشولدی که خلق ایچنده قادینلرك زیاده‌جه تحصیللری جائز اولمدیغنی سویلیان کیمسه‌لر کندیلرینك قوی مسلمان اولدقلری ادعاسنده بولندقلری حالده تحصیل علومك ارککه وقادینه فرض اولدیغنی بیان بیوران حضرت رسولك اوامرینی رد وجرحه جسارت ایلدکلرندن بی‌خبر اوله‌رق توبه واستغفارك لزومنی بیله اکلایه‌ماه‌شلردر . صورت معیشتك تبدلی تربیهٔ اجتماعیه‌یی اولکیدن بك فرقلی حاله کتیرمسی‌ده بك مهم برمسئله تشکیل ایلش ایدی . بیوك رشید پاشا زمانندہ باشلایان دورهٔ انتباهمزده ارککلر ایچون میدانه کتیرلمش اولان مکاتب عالیه بنات عثمانیه ایچون ناموجود بولندیغندن اقتداری بولنان پدرلر قیزلرینی خانه‌لرنده تحصیل ایتدرمکه ابتدار ایله‌مشلرسه‌ده صورت تعلیم وتدریسك اکثریسی قیزلره برسوس، برزینت صورتنده جریان ایلیه‌رك برکون وطنك احتیاجاتنه مدار اوله‌جق، عائله‌یك امراعاشه‌سنه یارایه‌جق علوم و فنون و صنایعك تعلیم و تدریسی دوشونیلمامش ایدی . ممالك مترقیه ایله محاط بولندیغمزدن ترقیات مدنیه‌نك نفوذی طبیعی اولغله ایجابات والجاآت مدنیه‌دن اوله‌رق تکثر ایلیان امرمعیشت احتیاجاتی بوملتك یاریسی معطل قاله‌رق نصف دیکرینك تسویه ایده بیلدیسی احتمالدن بك اوزاق قالمازمی؟ شمدی تلفون وپوسته اداره‌لرنده قادینلرك استخدامی ترقیانه طوغری جدی بر آدیم اولدیغی کبی بالقان حربندن ایکی سنه اول احیا اوانان هلال احمر جمعیتنك بر قادینلر قسمی تشکیلی وخسته باقیجیلر یتشدیرمسی جداً بیوك دور اندیشلك اثری اولدیغنی اعتراف ایلیه‌جك بر کیمسه بولنه بیلورمی ؟

اسلامیتده غرایه کیتمك قادینلره مجبوری اولمدیغی حالده کندی ارزولریله صف حربده بولنان جنکاوران مسلماتدن قهرمانلقلریله تاریخده شائلی ناملرینی یشادانلر بك چوق اولدیغی کبی شمدی اسلام قادینلرندن خسته باقیجیلر یتشدیرلمسی اسلامیتده یکی باشلامش برشی اولمامغله برابر بودور انتباهمزده لزومی مصدق بولنان ترقیات نسوان خصوصنده طریق جدیته آتیلان خطواتدندر. قادینلر- مزك اولکی اسلام قادینلری درجهٔ کمالاتنه وصولی علوم عالیه تحصیلی ایله اوله‌بیله‌جکی کبی دور انحطاطك خلیجه زده‌لمش اولدیغی تربیهٔ اجتماعیهٔ اصلیه‌مزك اولکی درجه‌سنی بولمسی ایچون الزم اولان شیلردن بری‌ده تربیهٔ فکریه‌نك صنف ذکور وصنف نسانك هر ایکیسنه تعمیمیدر .

فاطمه علیه

بوداپشته مکتوبلری

معلولین حربیه دائره‌سی رئیسی ایله مراسلات

معلولین حربیه ایچون بر مکتوب تأسیسی مقصدیله قولوزواره عزیمت ایدن معارف و مذاهب نظارتی مستشاری ومعلولین عسکریه دائره‌سی رئیسی قونت « قله‌به‌رسیه‌رغ قونو » ایله ملاقاته بولندق. مشارالیه ، مجروحین و معلولینك تداویسی وبوکیلره معاونت ایچون برسنه اول تشکل ایدن بو جمعیت و بونك دائرهٔ مساعیسی حقنده شایان‌اهمیت بعض بیاناتده بولندیغندن تاخیصاً بروجه آتی قیدی فائده‌دن خالی کورمه‌دك .

«تحت ریاستمده بولنان دائره، شیمدیه قدر عساکر میانده مجروح دوشنلری تداوی ایدلمك اوزره خسته‌خانه‌لره کوندردیکی کبی امراض داخلیه‌یه دوچار اولانلری سناتوریوم، تداوی بالماء مؤسسات صحیه‌لرینه، سرمایه‌سی اولمایوب معیشت سابقه‌سنی تأمین ایده‌مه‌ینلری یاپه‌بیله‌جکی بر صنعته کیرمیی ایچون معلولین عسکریه مکتبلرینه ، اوقاق تفك ایشله مشغول اوله‌بیله‌جکلری ایسه‌لی قلبلی ، حمیتلی اوسته‌لر نزدینه یرلشدیرمش وسقط قالان عساکره ایسه صنعی اعضا طاغیتمشدر .

ماجار معلولین حربیه دائره‌سنك بر شعبه‌سی ماجار عساکر مجروحه‌سندن اولوب خسته‌خانه‌لره یاتیریلان وبالاخره وقوعبولان عملیات نتیجه‌سنده ویا باشقه برصورتله سقط قالان ماجار عسکرلری حقنده خسته‌خانه‌لر طرفندن یاپیلان ایستاتیستیقلری بالتدقیق بوکنجلرك کنیه‌سنی چیقاریبور و بونلرك نره‌لره یرلشدیریله‌جکنه قرار ویره‌رك ،

مدتده ، روسیه سفیرینه جواب ویرلمشدر.

رومانیا باش وکیلی ، روسیه سفیرینه ، رومانیانك بی‌طرف قالاجغی بولنده ایکی آی اول مجاس مبعوثانه قارشی ویرلمش اولان تأمیناته روسیه‌نك تکلیفلری مخالف بولوندیغنی بیلدیرمشدر .

روسیه‌نك مطالباتندن ، طونه مصبلرینك سدی بین‌الملل معاهداته مخالف ورومانیانك منافعنه مضردر . اوروپای مرکزی‌یه یغدای فروختی برمسئله داخلیه‌در ومملکتك حیات اقتصادیه‌سنه متعلقدر . رومانیانك جوابنده ، ختام حربه قدر ، رومانیانك بی‌طرف قالاجغی‌ده درمیان اولونمشدر . وبلغارستانه قارشی رومانیانك هیچ برکونه حسیات خصمانه‌سی اولمادیغی‌ده علاوه قیلنمشدر.

بو جواب ، ائتلاف محافلنده فنا تأثیر حصوله کتیرمش ، روس سفیرینك موقعی صارصمشدر . روس طرفدارلری رومانیا ایله بلغارستانك آراسنی بوزمغه چالیشیلیرلرکن براتیانونك جوابی بو یولده‌کی تشبثاتنده نهایت ویرمشدر .

روسیه سفیرینك شوتشبثی ایله آلدیغی جوابه باقیلیرسه ، رومانیانك مسلکی واضحاً انکلاشیلیر . ذاتاً اوروپای مرکزی حکومتلریله رومانیا آراسنده ، اخیراً ، معاملات اقتصادیه و مبادلاتده منعقد ائتلافلردن‌ده انکلاشیلدیغی اوزره . مناسبات دوستانه برفات دها تقویه پذیر اولمشدر . شووضمیتده ، ائتلافجیلرك روسیه‌یی اوکه سورمك بکرشده تکرار تشبثاته کیریشدیرمه‌لری ، بنه سوق اضطراردن باشقه برشی دکل .

رومانیاده ، احتکار علیهنده

تدابیر مانعهٔ قانونیه

«بولیتیق» غزته‌سی رومانیا داخلیه ناظری بازیل مورچون طرفندن استهلاکات عمومیه‌یه مخصوص اولان اشیا و محصولاتك ادخار واحتکارینی منع ایچون بو اشیا و محصولاتی ، قانوناً تعیین اولونان اعظمی فیاتدن دها یوکسك فیاتله صاتان تجار علیهنه بر لایحهٔ قانونیه حاضرلامشدر .

بو لایحهٔ قانونیه کله‌جك هفته ایچنده مستعجلیت ایله پارلمنتویه تودیع اولونه‌جقدر.

نیم رسمی غزته‌لرك بیانته کوره بو یکی قانونك باشلیجه احکامی شو یولده‌در :

قانون جزایه ، یکی بر جنحه ، ادخار واحتکار جنحه‌سی ، علاوه اولونه‌جق وبونك جزاسی ، متهملر شدتله جزالاندیرلمق ایچون ، حبس اوله‌جقدر .

قانون مخصوصله [اعظمی فیات قانونی] تعیین اولونان جزالر تشدید ایدیله‌جك ، عینی زمانده قانونه مخالف حرکاتك اثباتی وجزالرك تطبیقی خصوصنده تعدیلات اجرا اولونه‌جقدر . مثلا ، شیمدی‌یه قدر قانونه مخالف حرکات حقنده‌کی ضبطنامه‌لر ، عکسی ثابت اولونجه‌یه قدر معتبر کورولورکن ، بوندن بویله ، قطعی اوله‌جق ، یعنی قابل اعتراض بولونمایه‌جق ، یالکز بونك ساخته اولدیغی دعواسی مسموع اوله بیله‌جکدر. پولیس مأمورلری ، ادخار واحتکاره متعلق برجرم کورورکورمز ، اوآنده مغازه‌لری قاپاده بیله‌جکلردر .

تجارك مغازه‌لرنده و یاخود دپولرنده بولوندیردقلری اشیا و محصولاتك مقدار حقیقیسنی بیان ایتمکه مجبور طوتولماسی ایچون تدابیر اتخاذ اولونه‌جقدر. بویله‌جه ، مملکتده و مختلف برلرده بولونان اشیانك مقدار حقیقیسی معلوم اوله‌جقدر .

بولنردن باشقه ، اغلب احتماله کوره ، صورت استثنائیه‌ده اوله‌رق ، سفربرلك و محاربه حالی خارجنده ـ اهالینك حوایج ضروریه‌سندن بولونان اشیا حقنده ، حق مصادره توسیع ایدیله‌جکدر .

فرانسه مطبوعاتنك طرز حرکتی

(اوتو) پارس غزته‌سنده هانری‌ده فرانژ ، فرانسه مطبوعاتنك طرز حرکتندن شکایت ایتمکده ، بو مطبوعاتك ستونلرینی ، کوزکوره مبالغه‌لی ، یالان ، حقیقته مغایر ، قاباویایغی احتمجه حوادث ایله دولدیردیغنی سویله‌مکده‌در .

بو غزته‌جی ، یالکز برکونك غزته‌لرنده ، بری برندن اغرب یدی حادثه اولوب بونلری کوسترمشدر . کوسترمکده کوره ، یالکز آلمانیایه دکل ، تورکیه وبلغارستانه عائد حوادثلرده بویله فرانسه‌نك جنائی وآنجی رومانلری ، مؤلفلرك خیاللرندن ومخترعاتندن باشقه بر شیئه لایق دکلدر .

بو فرانسز غزته‌جی بونلری مفرط عسکرلکده مغایر بوله‌رق فرانسز جمعیتینك بویله چیرکین لطیفه‌لره تحمل کوسترمه‌لرینه شاشیور . باطناً بونلرله اکتفا ایتمه‌لر بیله خلقه قارشی بو غریبه‌لری تشویق ایدرکی کورونکلرینی سویله‌یور و آلمانیانه کچن اردو بیانناملرینه نظراً ، فرانسز ضابطلرینك آپولتلری کندیلرینی مجنون بتلرندن وقایه ایده‌مه‌مکده اولدیغنی علاوه ایدیدیور .

بنه بو غزته‌نك مثال اوله‌رق قیدایتدیکی نظراً ، پارس غزته‌لری ، آلمان قواتی طرفندن بریقه‌سنك دقیقه‌ده ، ۵۰ مرمی آتمه‌سی طوپ ایجاد ایتدیکنی یازمشلردر. عصبیته دوچار اولان پارس اهالیسنك بویله برخبردن نه‌قدر متأثر اوله‌جغنی ، بو اوزرینه بویله برحوادثك بومباتأثیر اجرا ایده‌جکنی ده پارسلی غزته سویله‌مکده‌در .

فرانسه غزته‌جی شونی‌ده صورییور که فرانسز غزته‌لرنده‌کی بومعناسز حوادثلرك اوقویان تورکلر ، فرانسزلر حقنده نه‌فکر حاصل ایده‌جکلر ؟ عجبا نه دییه‌جکلر ؟ فرانسزلر یالکز عقل وذکالرندن دکل عزت نفسلرندن ده‌می تجرد ایتمیورلر ؟ بوکبی یالانلرك ، اختراعلرك ممالك اجنبیه‌ده حاصل ایده‌جکی تأثیره قارشی لاقید قالیورلر ؟ قورقیورز که بو محاربه‌دن صوکره فرانسزجه‌یی‌ده کیمسه طانیمایه‌جق ، فرانسزجه صنعت کذب ودروغی‌ده انحطاط‌ه اوغرایه‌جق .

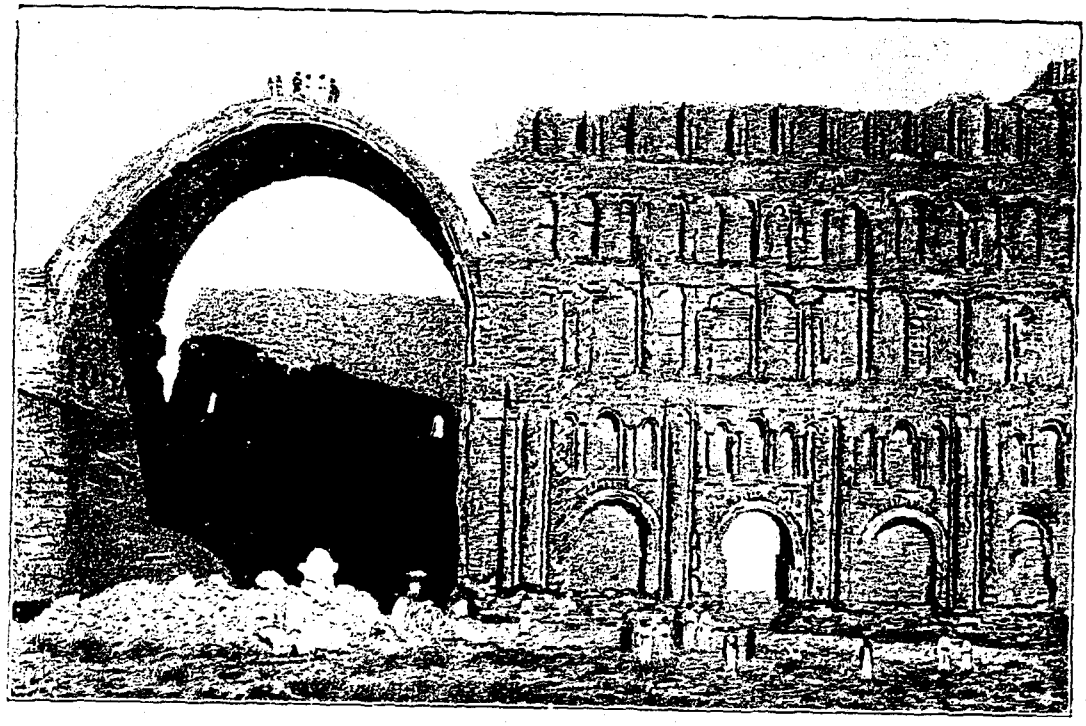

عراقده، (مداین) ده عثمانلیلرك شانلی مظفریتی ایله انکلیزلرك مدهش هزیمتنه شاهد اولان قدیم بر سرای حکمداری [طاق کسرا]

Les ruines de Ctésiphon sur le Tigre où les Anglais ont subis une défaite.

انکلیزلرك هربرده اولدیغی کبی ، عراقده‌ده ، مغرورانه برصورتده باشلادقلری تجاوزده ، حتی انکلیز رجالی بغداده کیره‌جکلری یولنده طفره فروشلقلر صاووروركن ، آثوریه حکمدارلرینك مرکز مهمی ، بالاخره ساسانیان‌دن فارس حکمدارلرینك صیفیه‌سی اولان (قته‌سیفون) شهر قدیمی خرابه‌لری جوارنده ، عثمانلی عسکرلرینك قهرمانلغیله ، مهم برهزیمته اوغرامش ، کوت‌العماره‌یه قدر منهزماً تعقیب اولونمش وبورادده صیقیشدیریلوب محاصره‌یه آلنمشدر .

بزم ایچون بادیٔ شان وافتخار ، انکلیزلرایچون باعث نکبت وادبار اولان عراق مظفریتمز ، اونلرك‌ده عراق هزیمتی (قته‌سیفون) شهرقدیمی خرابه‌سی جوارنده وقوع بولمش اولماسیله بونك برخاطره‌سی اولدرق بوموقعك رسمنی بالایه نقل ایتدك.

بیله‌جکاردر. انجق ضابطان فقدانی روسلرایچون برمانعه تشکیل ایتمکده‌در. روسلرك هزیمتلرینی مهمات فقدانته عطف ایده‌رك کندیلرینی معذور کوسترمه‌لری‌ده ساخته بربهانه‌دن عبارت‌در .

بر چوق وسیله‌لرله ظاهر اولدی که روس اردوسنده قوهٔ معنویه‌نك انکساری روسلری موضعلرینی ترکه مجبورایتمشدر. روس اردوسنك قوهٔ معنویه‌سی تعمیره امکان بولونه‌بیله‌سی مظنون دکلدر . »

ایتالیانلر هزیمت قطعیه‌سی

فلد مارشال هیندنبورغ ، محاربه‌نك ، بوتون اوروپا قطعه‌سنده عظیم بر ساحه‌ده امتدادندن بحث ایده‌رك ، وقتیله بوحال ، ناپولیونك سقوطی اسبابندن برینی تشکیل ایلدیغی بوکون ، شوشمندوفر عصرنده ، محاربانده ، مسافه‌نك هیچ برکونه تهلکه‌سی اولمایه‌جغنی سویلیه‌رك ایتالیایه نقل کلام ایدرکه دیمشدرکه :

« ایتالیانلرك کندیلرینی بوس بوتون نه‌زه‌جك بر هزیمت مدهشه‌یه اوغرامالری بالخاصه بکا پك کیف ویره‌جك‌در. بومحاربه ، محاربه‌نك بادیسی اولان اوچ منهم ، یعنی انکلتره، صربستان وایتالیا جزای سزالرینه دوچارایدیله‌جکه ختام بولماسون!»

بالقان سرعت قطاری

کمال شوق وسروریله ورودینه انتظار ایدیلمکده اولان ، برلین ـ استانبول آراسنده ایشلیه‌مکه باشلایان بالقان سرعت قطارینك برنجیسی[٤ کانون ثانی ۱۳۳۱ و ۱۱ ربیع الاول ۱۳۳۳] پازار ایرتسی اقشامی شهرمزه مواصلت ایتدی .

سرکه‌جی استاسیونده، رجال دولت‌دن، هیئات سفارت‌دن ، وجمعیات محترمه ارکان ومرخصلرندن و اهالی‌دن بر چوق ذوات محترمه حاضر بولوندقلری حالده یك مکلف ومشعشع بر صورتده استقبال اولوندی .

او کیجه ، پایتخت سلطنت و مرکز معلای خلافت، مولد سعادت موردحضرت رسالتپناهی‌یه شرف مصادف برلیلهٔ مبروکه ومسعوده اولدیغی ایچون جوامع شریفه ومبانیٔ رسمیه‌نك تنویراتیله پرنور ایدی .

وکرهٔ ارض اوزرنده ساکن میلیونلرجه اهل ایمان بو شب منورك فیوضاتندن وایه‌مند و مراسم احترامیهٔ دیانت کستری ایله تجلیات روحانیه‌یه مظهر بولندیغی ایچون پروجدواستغراق ایدی . ایلك بالقان سرعت قطارینك بویله برلیلهٔ مبارکه ومبجله‌ده میلیونلرجه اهل ایمانك مطمح انظاروهدف قلوبی اولان مرکز خلافت معظمه‌یه وصولی جمله‌جه فال خیر ء اولونمش ، ذوق وشوق وجدانی وروحانی ایچنده الخالص وصمیمی حسیات ایله استقبال ایدلمشدر .

هیچ شبهه یوقکه، ایلك بالقان سرعت قطارینك برلین‌دن دوغرودن دوغرویه استانبوله مواصلتی، یالکز دوست ومتفقلرمز اوروپای مرکزی ممالکی ایله یاقارسیتانده و ممالك عثمانیه‌ده بر حادثهٔ مهمه و عظیمه عدایدلمکله قالمایه‌جق، بوتون بی‌طرف مملکتلر

ایلك بالقان سرعت قطاریله شهریمزی زیارت ایتمش اولان آلمانیا ، آوسترویا ومجارستان و بی‌طرف مطبوعاتك منسوب ذوات ایله سائر ذوات‌دن مرکب هیئت محترمه‌نك شهریمزدن انفکاك و عودتلری صره‌سنده سرکه‌جی ستاسیونده مطبوعات عثمانیه نامنه ثروت فنون صاحبی‌طرفندن تشبعاتی

Les représentants des journaux allemands, autrichiens et des Pays neutres à Constantinople. Photo. faite à leur départ à la gare de Sirkédji où ils ont été salué par le directeur de notre journal.

عالم سلام

ایراده احوالی

ایراده اهمیتدن‌عاری برضربهٔ حکومت

فرمانفرمانك نه درجه‌یه قدر روس سیاستی طرفداری اولدیغنی بیلمه‌یز ، حتی ایرانی دیندا‌شلرمز آره‌سنده روس‌پرستلك (زرپرستلك) ك مراقی تلقی وقبول ایدلش بولوندیغنی یك اعلا بیلدیکمز ایچون یکی ایران باش وکیلی بو صفتدن تنزیه ایتمك ایسته‌رز وانشاءالله اویله‌در . بو تنیه‌زك سلطنت اسلامیهٔ ایرانیانه اولان محبت برادرانه‌مزدن متولد اولدیغی آشکاردر . ایراندن بحث ایتدکجه دائما سویله‌دیکمز کبی یکه تکرار ایدهلم : مستقل ، قوی ، حر بر ایران شاهلغنه احتیاجمز واردر . بونی‌وجه‌ده کثیرمکیاردیم‌ایچون نه‌لازمه یاپیله‌جقدر . . اوغورده چالیشمغی ایسته‌ین ایرانلرده ظن اولونديغندن بك‌چوقدر.

موسقوف قورقوسی دهماوند اتکارنده اوتورانلری لزومندن فضله قورقوتمه‌مش اولسه‌یدی بونلرك باشلرینه کچیله‌رك سلطنت ایرانیه‌یی قورتارمق ایشدن بیله دکلدی . اشتلافیونك آرزوو آماله آلت اولمق مسئولیت دینیه‌سنی قبول ایتمه‌یکی ایچون سقوط ایتدیریلن مستوفی‌الممالك قابینه‌سی اسلافی کبی مستقیمانه وحتی دشمنلرمزه قارشی برازده ملزمانه بربیطرفلق محافظه ایتمکده ایدی . بو وضعیت ، اوتانمه‌دن اقوام ضعیفه‌نك وقایهٔ استقلال‌وبی‌طرفیلری نامنه محاربه‌یه کیریشمکه مجبور اولدیغنی اعلان ایدن انکلتره‌نك ایشه کلمدی . عراق جبهه‌سنده یدیکی ضربه‌نك آجیسیله طالعنی یاپیق دبشلرینی قیشقرتدی . هیندنبورغ وماکنزن فرار . یلرندن تفریق ایدیلن برقوت ازمیردن طهران اوزرینه یورودی وقاراقچیلرمه‌لری آلتنده دولت ایرانه برتضییق اجرا ایدیله‌رك قابینه دوشورلدی . بو ضربهٔ حکومتله ایرانده حصوله کتیرمکچی نتایج وخیمه‌نك رأس کارهکلن ذاتك تقدیر ایلیه‌جکنه شبهه‌م یوقدر . بزجه رسمی ایران بی‌طرف قالمش قالمه‌مش مساویدر . غیررسمی ایرانه کلنجه اووخ !.. اوزمرهٔ فدا کارانی تجیل ایدرز قلبلری ایمان جهاد و تخلیص وطن حسیله چارپان فرقهٔ ناجیه انکلیز و روس استیلاسنه قارشی قهرمانانه صوللرك اجرا ایدرکن بولونیا تحریرلرندن قلیچسز قوچمش پیس برموسقوف جنرالنك تهدیدینه‌سرفرو اولهجق برحکومت چیقاردیغی مقاصد اسلامیه قارشی تخالفته‌مساعداً قیام ایلیه‌جك اولورسه منافع عالیهٔ اسلامیه‌نك ایجاب ایتدیردیکی تدابیرك اتخاذنده ذره‌قدر کچیکلمیه‌جکلری

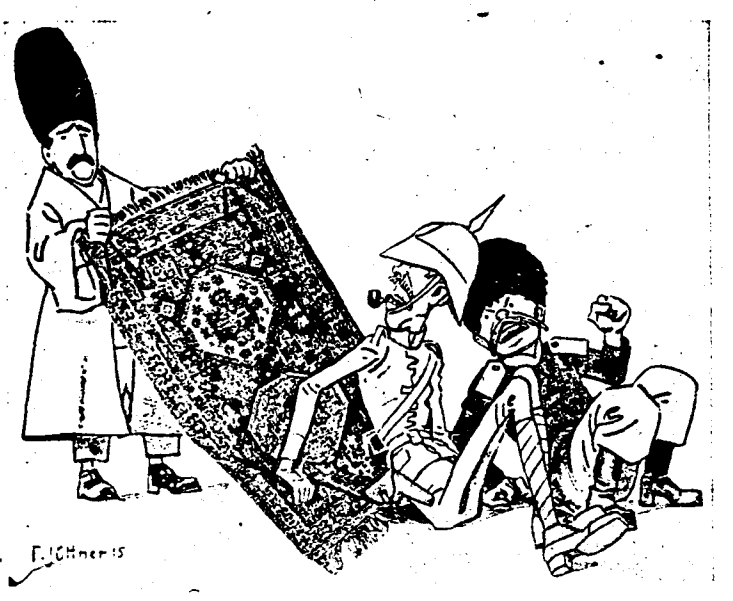

ایرانی ، کندی خالیسی اوزرینه یرلشمش اولان موسقوف ایله انکلیزی استقبال ایدییور
Le persan ne veut plus laisser son tapis aux anglo-russes.

اشك اوله‌جغنی تدقیق یك فائده آور اولدیغنی احوال خماره واقف بر ذات یازمشدر .

اشكك مراقبی نوعنه كلنجه، بوخصوصده انكلتره پارلمنتوسنك جرائد یومیهٔ مذا كراتی دلائل الیمه‌یی احتوا ایتمه‌یورمی ؟ برجنس اشك صوریبورکه: داخلیه ناظری، (بومیلتون) مهمات فابریقه‌سی جوارنده دیكیش ماكنه‌سیله دیكشجیلك ایدن بر كوچوك قیزك والده‌سی ایتالیاده تولد ایتمش اولمقله برابر، بونك برآلمان یكه‌سی بولوندیغنه واقف می‌در ؛ بلاتأخر بو كوچوك قیزك اسرا قرارگاهنه سوق وحبسی ایچون تدابیر لازمه‌یی اتخاذ ایتمش می‌در ؟ دیكر برجنس اشك ده وارکه شویله برسوأل ایراد ایدییور : لورد هالدانك اسویچره سیاحتنده آلمان صوجوغی یركن كورولمش اولدیغنی صحیح می‌در ؟ بوحال آلمانیایه قارشی برتمایل اظهاری دكل می‌در ؟ انكلتره حكومتی لورد هالدانه صوجوق یمك ایچون مساعده كوسترمش می‌در ؟ بو صوجوقلرك بدلی ملتك خزینه‌سندن می ، یوقسه لورد هالدانك خصوصی كیسه‌سندن می تادیه اولونمقده‌در ؟

بو نوع اشكلرك اوچنجی بر جنسی ده بی‌طرف حكومتلر حقنده صاحب مراقبلرلر. بو جنس اشك بی‌طرف مخلوق نه دیمك اولدیغنی تمامیله بیلمز. ظن ایدركه «بی‌طرف» آلمانیایه قارشی حقیقتده خصم اولمایوب وظیفهٔ خصم اولمق معناسنه‌در، دوشونورکه بوكله ائتلافك بر بنده‌سی معناسنی ادا ایتمكدر . بو جنس مراقبی اشك ، اكر آمریقا انكلتره‌یه یاپدیغی كبی ، آلمانیایه مهمات ویره‌بیله‌جك برموقعده بولونسه‌یدی آمریقانك بی‌طرفلغنی اخلال ایتمش اولماسندن شكایتله باغیره‌جق ایدی . بو جنس اشك باچیقادن بحث ایدیلنجه درحال انكسار وانفعاله دوشوب آ ، ئی ، آ كریمغه باشلار. فقط فلمنك كبی ، یونانستان كبی كوچوك حكومتلره حدت ایتدی‌می، بونلره قارشی بلاسبب حرب آچمغه مهیا اولدیغنی اعلان ایدر . چاق اشیانك آلمانیایه نقل تهلكه‌لی اولدیغنی اشك قفاسنه صیغدیرامازده اوروپای مركزی حكومتلرینه بر متفق دها قازاندیرمق تهلكه‌لی اولدیغنه ذهنی صاپلار. انكلتره خارجیه نظارتنده ، چاق صورتیله آلمانیایه ات و مهمات نقل ایدن بر مؤسسه نظریله باقار . بی‌طرفلری بر محبسك دیواری آرقه‌سنه قویامایان برخارجیه نظارتنده اعتماد ایدمز. بوحالی حماقتندن می، یوقسه خیانتندن می ایلری كلدیكی تعیین اولوناماز .

میستر س وارتون ، كتابنده . فكرینه كوره ، فرانسزلرك محاربه‌ده فراست وذكاوت ابراز ایتمه‌لرینی اونتردە هرشیدن اول برذكای ملینك موجودیتنه حمل ایتمشدر. انكلتره‌ده مبذولاً «ذكاوت» نر واردر ؟ فقط ارایه كیرن عنادجی چار پارك ایقاع ایتدیكلری موانع سبیله بونلر عناداً غیرمثمر قالیور .

بو اشكلرك باشنده ، الهه‌لرك مجادلاتی بی‌سوددر ؛ واقعا ، وقتیله رومانی قازقورتارمش ایسه‌ده ، اوروپانك حریت عمومیه‌سنی اشكلرك قورتارامایه‌جغنه امین حاصل ایدیله‌بیلیر .

اویله ظن ایدییورزکه ، بزدن بر اوزاق اولمایان بر زمانده قرون وسطا كیسالرندن قالدیغی كبی ، انكلیز پارلمنتوسنده وغزته‌لری اداره‌خانه‌لرندن اشكلرك وجود قالقه‌جق‌در . آلمانلرك هریمتی دوشونمه‌دیسه ؛ بو ابلهلرك آكیرماسنه مانع اولمغه سلرینی كسمكه دقت ونظارت ایتمك لازم‌در ؟ اكر ، بالعكس ، واسع برمقیاسده انكلتره‌ده ومتفقلرینك مملكتلرنده شواشلا مسلك ومشواری تشویق وتقویه اولونه‌جق اولورایسه متمدن برخصمه قارشی موفقیت غیرممكن اولور .

احصائیات مالیه

واردات ومصارف عمومیه‌یی محتوی مالیه نظارتی ایستاتستیق شعبه‌سی طرفندن اخیراً نشر اولونان (احصائیات مالیه) مجموعه‌سی ، دوغروسی یك چوق تقدیراته لایق‌در . ایستاتستیقلرك اهمیتی یك بویوك‌در. بوتون اقتصادیات واجتماعیاتك دوغرو كوسترن آینه‌لری ، احوال عمومیه‌سنی حقیقتیله عرض ایدن لوحه‌لری ایستاتستیقلر اولدیغی كبی ، دولتلك واردات ومصارف عمومیه‌سی حقنده متعدد رنكلی لوحه‌لردن ، غرافیكلرله فوق العاده منتظم ومكمل برصورتده ترتیب وتمثیل ایدلمش اولان (احصائیات مالیه) مجموعه‌سی‌ده یك قیمتدار مجلدانك ال ممتازلردن عد ایدلمكه سزادر. دوغروسی بویله بر زمانده ، حرب عمومینك غوائلی آراسنده ، بومجموعه‌نك بوقدر بر مكملیت ایله تنظیم ونشرینه موفقیت هردرلو تقدیرلره تحسینلره وتبریكاره سزادر .

آلمانلرك وسائط مدافعه‌سی

(مان) فرقه‌سی ، (روسقوبه سلوو) فرقه‌سندن تقلاً روس جبهه‌سنده دوه‌نسق طاقلقلری منطقه‌سنده آلمانلرك روس تعرضی عتمانه قارشی نه‌یولده تدارکات و احضاراتده ولوندقلرینی تعریف ایتمکده‌در. بوتعریفاته کوره آلمانلر روس خطلرینه قارشی کورولمه‌مش طرزده سپرلر یاپمشلردر . اولجه یاپمقده ولدقلری سپرلرك تجربه‌لر اوزرینه شکل ترتیبی ده کیشدیرمشلردر . سپرلر مائل

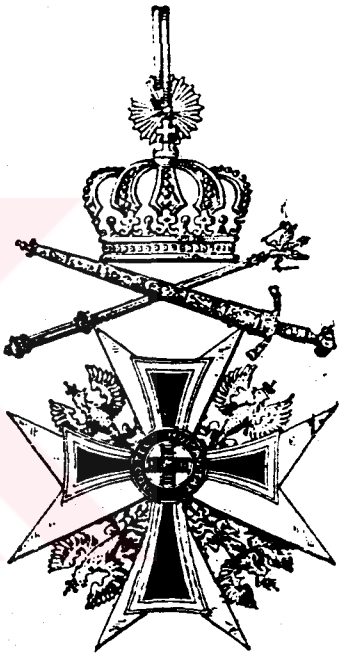

آلمانیا ایمپراطورینك یونه تعلیق اولونان شانلرندن : بوحائیز نشانیله ماریائر صلیبی

لدیغی وقوی بولوندیغی ایچون بورایه سابت ایدن مرمیلر ، بومائل ومحکم دارلره چاربه‌رق انفلاق ایدنجه پارچه‌لری ایه کیتمکده‌در .

آلمان خطوط مدافعه‌سنك آرقه‌سنده یر یوللری واردر . پك مهم خدمات ا ایله‌مکده‌در. آلمانلر اصلا بوش اوطور- شلردر . اراضیی تقویه ایله به‌تون تمالر رینه آغیر طوپلرینی یرلشدیرمشلردر . ه اوتوموبیللری کچیرمك ایچون کنیش دقلر قازمشلردر . مهمات ایچون تحت‌الارض غایت کنیش محزنلر وجوده کتیرمشلردر .

بالخاصه آلمان جبهه‌سی استعمالی قولای اولان مترالیوزلرله تجهیز اولونمشدر . ۲۵،۲۰ مترو طولنده برسپرده ، آلمان قاعده‌سنه کوره لااقل ایکی مترالیوز یولونمقده‌در . بونلرك‌ده یاریم ساعتلق برمحاربه‌ده استعمال ایتمك اوزره ۲،۰۰۰ خرطوچی واردر . بوندن باشقه آلمانلر ماکنه‌لی تفنکلر قوللانمقده‌درلر . ۲۵ مترولق سپرده بوماکنه‌لی تفنکلردن اوتوز قدر بولونمقده‌در .

اسیر ایدلمش اولان و طوپجیلقده یك ماهر بولونان بر آلمان ضابطك حسابنه کوره، ۲۵ مترولق بر آلمان سپری دشمن اوزرینه یکرمی درت ساعت ظرفنده ، ۴۸۰،۰۰۰ دانه آتابیلیرکه ساعتده ۲۰،۰۰۰ دیمك‌در. اون کیلومترو طولنده بر آلمان خط مدافعه‌سی دشمن اوزرینه بر ساعت ایچنده بلافاصله بش میلیون قورشون یاغدیرر . دمیر اورکولرله، طوپچی آتشلری، ال خمبره‌لری یینه باشقه‌در . هایدی باقالم . بویله چایلك برجبهه‌یه تعرضه قالقیشه بیلیکز !

آلمان تجارتی، انکلیز حسدی

انکلتره‌ده محکمهٔ عالیه‌سی ۲۱ کانون اولده شایان دقت بر قرار ویرمشدر .

رقعه شودر : بر آلمان تجارتخانه‌سیله بر انکلیز تجارتخانه‌سی قونتراتو عقد ایله معدن اخراجاتی ایچون الزم اولان بعض موادك اشتراسنی تعهد ایدر . قونتراتونك شرائطندن بری‌ده حال حربده قونتراتو احکامی جاری اولمایه‌جغی وفقط حال‌حرب زائل‌اولورا ولماز. قونتراتو مرعی بولوناجغی یولنده بولونور . انکلیز تجارتخانه‌سی محکمه‌یه مراجعتله قونتراتونك کاملاً فسخی ومحاربه‌دن صوکره مرعیتك ابطالنی طلب ایدر . محکمه شویوله قرار ویرر :

« اکر قونتراتو ، محاربه‌دن صوکره مرعی اولور ایسه، آلمان تجارتخانه‌سی حرب زائل اولور اولماز سوقیات وارسالاتنه تکرار

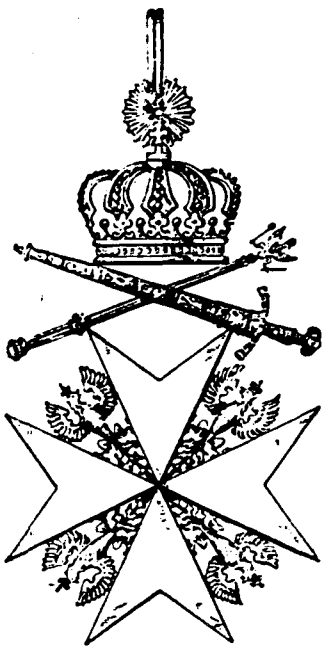

آلمانیا ایمپراطوری ایکنجی ویلهلمك یونه تعلیق اولونان نشانلرندن :
شوتزهه‌رن و براندنبورغ‌ده‌س یوسانیتر نشانی

باشلایه‌جق‌در. آلمانیا انکشافات صناعیه‌سنه قارشی بومحاربه‌نك حصوله کتیرجکی تأثیرات بویله‌جه تخفیف ایدلمش اوله‌جغی، حال‌بوکه آلمانیا تجارتنك تخریبی بو محاربه‌نك مقصد وغایه‌سنی تشکیل‌ایله‌دیکی ، قونتراتونك آتیاً مرعیتی انکلره‌نك آلمانیا تجارتی دوچارفلج وخرابی ایتمك فکر واملنه‌مغایر دوشه‌جکی جهتله قونتراتونك تمامیله فسخی .... »

انکلیز محکمه‌سنك شوقراری بمداالحرب ناصل برمحاربهٔ اقتصادیه آچیله‌جغی اکلاتیور .

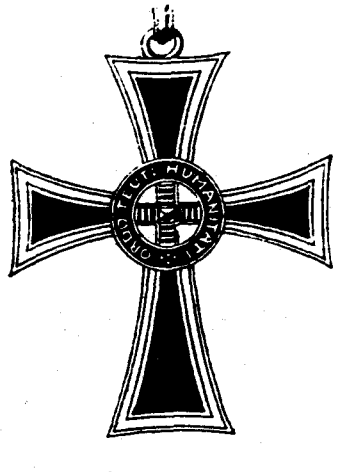

ایمپراطور ویلهلمك یونه تعلیق اولونان نشانلرندن: آوستریاده آلمانیا شوالیه‌لری ماریائر نشانی

سدالبحرك دشمندن تطهيرنده مدافعهٔ وطن اوغورنده فدای جان شهدامزدن :
ضابط وكيلی اكرم بن مظهريك مرحوم

بحر احمر سواحلندن برندای صداقت

بحراحمر سواحلی رؤسا ومشايخی طرفلرندن مهم امضالرله صنعايه چكيلن تلغرافنامه صورتی :

سبيل خدا و صيانت حريم كبريا مقصد مبجليله اعلان جهاد بويوران خليفهٔ مسلمين افندمزك ودولايسيله ذات اجل واعلانك اوامرينه اتباعاً جهاد مقدسه اشتراك ايدن وسواحل بحر احمر مجاهدينی اولان بزلر ، قطعياً يقين حاصل ايتدككه : انكليزلرك غايهٔ آمالی بزی آجلقدن اولديرمك صورتيله مقاصد معلومه لرينی الده ايتمكدر . حال بوكه بز طاشدن طوپراقدن بشقه بيه جك بر شی بولمه‌ق بيله داخل اولديغمز ساحهٔ جهاد اكبرده پای انداز ثبات و مكانت اولهجقز . چونكه جهاد ، هر مسلم اوزرينه فرضدر ، بالخصوص كه دولت عليهٔ عثمانيه بزی هرصورتده دوشونمكده ، امر معيشتمزی تهوين ، ارزاقمزی مجاناً نقل ، وبوتون معاملاتمزی تسهيله اونه‌دن برو والی ماشاءالله بذل مروت ايتمكده وايده كلمكده‌در . بوكون سواحل بحر احمر وحجاز عربانی مستريح البالدرلر . كندیلری ايچون نصرت عظيمه حاصل اولمشدر . بزلرحكومتمزك تدابير سائبه‌سی سايه‌سنده بو كوندن اعتباراً انكليز ارزاق وامتعه‌سنی منع ايده‌جكمز . محلی تاجرلرندن وشام محصولات ومعمولاتندن انتعاش واكتسا ايليه‌جكمز . وبو صورتله سايهٔ ثبات واتحاددده فريخ ومسترخ اولهرق يشايه‌جغز اسلامده اتفاق واتحاد قلوب حكمران اولدقجه نصرت و ظفرك كندیلرندن اصلا انفكاك ايتيه‌جكی كبی وبوكون مؤمنلرك قلبنده دولت عثمانيه‌نك صيانتندن بشقه برشی يوقدر . دولت عليهٔ عثمانيه سايه‌سنده بوكون برشيئه‌ده احتياجمز يوقدر . بوراده عموم مسلمانلر يكدل و يكزبان اولهرق انكليزلره لعنتخوان اوليورلر . سواحل بحر احمرده موجود تورك عرب قوای متحشده‌سنه كلنجه :

بالعموم مجاهدين اسلام و جنود خليفهٔ سيدالانام برقلبك ضربانيله حركت ايدن بروجود كبی حركت ايتمكده اولدقلرندن امداد روحانيت نبوی هر زمان بزمله برابردر . بنابرين بوتون دينمزه ، خصوصيله متفقلرمزه سلاملر ، احترامر نصرت . مظهريت تمنيلری يوللامقله كسب فخر ايلرز .　　[صنعا]

وردون

فرانسه جبهه‌سنده ، وردون منطقه‌سنده جريان ايتمكده اولان محاربات انظار دقتی بو شهر اوزرينه جلب ايتمشدر .

بوموقعك استحكاماتی حقنده بالطبع مفصل معلومات مفقوددر . انجق (وردون)ك اون‌بدی استحكامی اولديغی ، بونلرده زوهلی قله‌لرله مجهز ومنزلاری زياده الچكی سيستمده طوپلرله مسلح بولوندیغی معلومدر . وردون قلعه‌سی دوبان طرفندن انشا اولونمشدر .

محاربهٔ حاضره‌ده (وردون) ك اهميتی آرتمشدر . فرانسز اردوسنك صاغ جناحی انچون قوتلی برنقطهٔ إستناد تشكيل ايلهمشدر . مارن محاربه‌سندن بری فرانسزلر بوراسنی واسع ، سپرلی برقرارگاه حالنه كتيرمشلردر .

وردون استحكاماتنك متباسنی تشكيل ايدن (دوئومون) استحكامی مجموعه ضبط ايدلمشدر . دوئومون استحكامی ، پك مستحكم و غير قابل ضبط عد اولونيوردی .

(وردون) قلعه‌سی ايلك دفعه اولهرق بويله برتعرضه اوغرامايور . بوموقع آلمانلرك محاصره‌سنه قارشی برقاچ دفعه دايانمشدر . ١٧٩٢ ايلولنده دوق دوبرانشوايغ بوراسنی ضبطه موفق اولدی . بلدهنك قادينلرندن مركب برهيئت پروسيا قرالنه چيچكلر ، وردونك مشهور اولان بادم شكرلرينی تقديم ايدركن شهرك صيانتی رجا ايتمش ايدی .

بوسنه‌نك تعرين اولندهاختلاجلر . بوشهری تكرار ضبط ايدركن هيئتی تشكيل ايدن قادينلری اعدامه محكوم ايتديلر و اعدام ايتديلر . بوده « وردونك پاكرلری » منقبه‌سنه ميدان ويردی .

١٨٧٠ سنه‌سی محاربه‌سنده ، (وردون) محاصره‌سی . بومحاربه‌نك وقايع مهمه‌سندن برينی تشكيل ايتدی .

٢٠ اغستوس ١٨٧٠ ده آلمانلر ، شدتلی برهجومله قلعه‌يی ضبطه تشبث ايتديلر .

١٣ دن ١٥ تشرين اوله قدر يكدن بوقلعه بومباردمان ايدلدی : بومباردمان اللی التی ساعت دوام ايتدی .

(مچ) ك سقوطی وردونك سقوطنی ده ايجاب ايتدی . مع مافيه پروسيا قرالی قهرمانانه مدافعه‌سی قارشيسنده مستقتل قبول ايتدی . قلعه‌نك مدافعلرينه بوتون محافظه‌ايمه‌لرينه مساعده كوسترديلر . صلح وامضاسندن صوكره ، قلعه‌نك‌ده بوتون تجهيزاتيله برلكده فرانسه‌يه رجوع ايدلدی .

موردوم

« ممات آدم » تپه‌سی

فرانسه جبهه‌سنده ، وردون حوالی جريان ايدن شدتلی محاربات صره‌سنده جسور سيلزيا آلايلری طرفندن شدتلی بر هجومله (موردوم) تپه‌سنك ضبط ايدلمش اعلان تبليغ رسميسنده كوسترلمش ايدی .

(موردوم) تپه‌سی ، فرانسه عسكريه‌سی طرفندن‌ده اهميتی تصديق ايدی . قارغه‌لر اورمانندن ٨٠٠ متروه اولوب بو تپه‌نك ارتفاعی‌ده ٢٩٥ متر دائمی استحكامات خطنك باشلانغيجنده بوروس اورمانه قدر اولان حوالی‌به حاكم (موردوم) تپه‌سندن (بوروس) و (استحكاملرينه قدر اولان مسافه تقريباً ٤ كيلومتردر .

(موردوم) يعنی ممات آدم تپه‌سنك غربيسنده‌ده تپه‌لر موجود دكلدر . انجق حوالیسنده واردر .

فرق اولونمايان سفائن حربيه

آمريقا بحريه نظارتی ، اخيراً ، نه‌دن قدر سفائن حربيه‌سنك فرق اولونامامازلغنی كتيريلهبيله جكنی اكلامق ايچون تجربه‌لر ايتديرمشدر . تجربه‌لر سفائن حربيه‌نك برطاقمی بويانوب طانيناماز برحاله كتيريلمه‌سی اساسی اوزه ياپيلمشدر . بوطورپيدوچی ، خارجی قابوسی ، برتحت‌البحره مشابه اولهجق صورتده بويانمش ، اوزاقدن برطورپيدوچی ، تحت‌البحر ظن ايدلمشدر . ديكر سفائن حربيه اوزرينه بويوجك سياه دائره‌لر شكللنده لكه‌لر اولونمش ، بويولده بويانمش اولان بر سفينه حربيه‌نك ، اوزاقدن هانكی جنسدن برسفينه اولديغنی تعيين ايتمك پك مشكل اولمشدر . البحرلری ده غيرمرئی بر حاله كتيرمك ايچون بونلرك (په‌ريسكوپ) دنيلن آلت رصدلری علائم سماريه‌سنی بويانمشدر . بورنكلر ، اوزرمسافه‌دن ، بری برينه قاريشماسيله بياض ، سياه تحول ايتمش وبو صورتله تلوين اولونان (په‌ريسكوپ) اوزاقدن كورولمه‌ديكی كبی ، تحت‌البحرده ايديلمه‌مشدر .

(لورد درپی) نك ده‌وشیرمه اصولیله طوپلانان انکلیز عسکرلری تعلیم کورویور

یرلرده‌کی یونانیلر حقنده مظالم اجرا ایدلدیکی سویله‌نیور . بونك نه‌قدر یالان اولدیغی یونان حکومتنجه قطعیاً معلومدر .

مملکتلرینی نجه‌فلاکتلره ، مصیبتلره اوغراتمش اولان ونیزه‌لوسجیلرده یونانستانك حضور وراحتی ، انکلیز وفرانسز استیلاسندن قورتولمامسیله ممکن اولمجغنی آرتق آکلامشلردر . بلغارلرك یکانه آرزوسی قومشولریله خوش کچینمکدر . ذاتاً صوفیه‌ده وآتنه‌ده ایشلرینه هیچ بروجهله مداخلهٔ اجنبیه قبول اولونمایه‌رق رد ایدلکده‌در . بلغارلرله یونانیلرك سعادت اقتصادیاتده بری بریندن متمتع اولدیغی‌ده اکلاشیلمشدر . ونیزه‌لوسك بلغار تهلکه‌سی ، دیه فریادی ، بویله بر تهلکه‌نك موجودیتندن دکل ، مبنای سیاستنك یقلدیغنی کورمه‌سندن‌در !

نیشده ایلك بلغار مکتبنك کشادی

نیشده اخیراً ایلك بلغار مکتبی آچیلمش ، بلغار انتباهنك غیرتورانندن راهب پاسی تامیله توسیم ایدلمشدر . مکتب بناسی ، نیش شهری ایله حوالیسی ۱۸۱۸ ده صرب اداره‌سنه کچمه‌دن اول ، نیشده‌کی بلغار جماعتی طرفندن ۱۸۶۰ ده انشا ایتدیرلمش ایدی .

رسم کشاد مطنطن صورتده اجرا ایدلمشدر . آیین روحانی پقیوس وارلام طرفندن اجرا اولونمشدر . نیشده‌کی باجمله ضابطان ومأمورین ملکیه ، عسکری مفتشی جنرال قوتینچه‌ف ، قومیسر چابراشیقوف ، حاضر بولونمشلردر . تلغراف ایراد اولونه‌رق ایلك بلغار تاریخی یازمش واسمی بومکتبه ویرلمش اولان راهبك مناقبی ذکر ایدلمشدر . آیین روحانی‌دن صوکره ، بلغار ملی هواسی وملی شرقیلر تغنی ایدلمشدر . رسم کشادی متعاقب قومیسر نزدنده بر رسم قبول اجرا اولونمش ، بو مکتبده تدریسده بولونه‌جق معلملر جوارده‌کی عسکرلر آراسندن انتخاب ایدلمشدر .

اسپانیا اردوسی

(برلینر چایتونغ آم میتاغ) دن : لیون‌ده انتشار ایدن (پروغره) غزته‌سنك مادریددن آلدیغی معلوماته کوره ، اسپانیا حربیه ناظری طرفندن بر لایحهٔ قانونیه حاضرلانمشدر . بو لایحه‌یه نظراً ، اسپانیا الك بکی ترتیبات وتجهیزات ایله ۵۰۰,۰۰۰ کیشیلك بر اردویه صاحب اولهجقدر .

ضابط ، ژاندارمه و رسومات محافظلری آیریجه اوراق اوزره اسپانیانك وقت حضرده اردوسنك موجودی ۱۳۹,۰۰۰ اولهجقدر . بوقوتلردن ۰۰,۰۰۰ ی اسپانیاده ، ۵۱,۰۰۰ ی آفریقاده ومتباقیسی باله‌آر اطه‌لریله قناریه آطه‌لرنده بولونه‌جقدر . پیاده ، طوپجی ، سواری تشکیلات عسکریه‌سندن باشقه ، اسپانیا مترالیوز ، اوتوموبیل و بومباجی تشکیلاتی‌ده یاپه‌جقدر .

مهمات حربیه فابریقه‌لری توسیع اولونه‌جق کبی خصوصی فابریقه‌لرده اسلحه و مهمات و ادوات حربیه سپارشلری ویرلهجکدر .

اسپانیا اردوسنك هردرلو تجهیزاتی مکمل اولق اوزره بویله‌جه ترتیب و تشکیل ایچون ایجاب ایدن مصارف ، حربیه ناظری جنرال لوق طرفندن (۲۵۰) میلیون پچه‌تا اولهرق تعیین و تخمین ایدلمشدر .

انکلتره ، پورتکیز ، کوچوك حکومتلر

آلمانیا ایله پورتکیز آراسنده ، پورتکیز حکومتنك حرکات متجاوزانه‌سی سببیله ، مناسباتك منقطع اولماسندن بحث ایله اسبوع رجال سیاسیه‌سندن کهلهن ، انکلیز سیاستنك انتریقه‌لرینه قربان کیدن کوچوك حکومتلری خاطره کتیرمش ودیمشدرکه : باچیقلمك تاریخی یاموقتاً ویاخود ابدیاً ، ختامه ایرمشدر . انکلتره‌نك طرفنی طوتمش اولان صربستان وقره طاغ کبی کوچوك حکومتلرده بویله اولمشدر . انکلتره‌یه طرفدار اولان کوچوك حکومتلردن هیچ بری صاغ وسالم قالامامشدر . بونلرك بردها عودت ایتمهمك اوزره ترمیه کیندکاریني کورویورز .

عینی مقصد اوغورنده کندندن اولکیلرك تعقیب ایتدکلری یولی پورتکیز حکومتی‌ده طوتمشدر . مقصد شودر : انکلتره‌نك اوغورنده ترلخیات ایتمك !

ر ایتالیان تبلیغی

عثمانیشرلویدن : حدوددده جریان ایدن محاربات حقنده برایتالیان تبلیغنده آتیده‌کی فقره مندرجدر :

« بوتون جبههٔ حربده ، پك شدتلی یاغمورلر یاغمقده اولدیغی حالده طوپجیلرمزك فعالیتی دوام ایتمشدر . »

پك شدتلی یاغمورلر یاغارکن طوپجی فعالیتی انسانی خیالاته دوشوریور ..

فرانسزلرله انکلیزلرك تولدیردکاری اهالی

(برلینرچایتونغ آم میتاغ) دن : آتیده‌کی رقملر ، آلمانلرك تحت اشغالنده بولونان بلچیقا وفرانسه طوپراغنده متمکن اولان اهالینك نه‌قدر ضایعاته اوغرادقلرینی کوسترمکده‌در . بوضایعات فرانسزلر طرفندن کندی ملتداشلری آراسنده ، منقللری انکلیزلرك یاردیمیله ایقاع اولونمش ، فرانسزلرله انکلیزلرك آتدقلری بومبالردن ویاخود طوپلردن ایلری کلمشدر .

۱۹۱۶ شباطنده قرق کیشی مقتول دوشمشدر : ۸ ی ارکك ، ۱۷ سی قادین ، ۱۵ ی چوجوقدر : ۷۷ کیشی مجروح اولمشدر . ۲۰ سی ارکك ، ۳۶ سی قادین ، ۲۱ ی چوجوقدر . مقتول ومجروح ضایعات ۱۱۷ در .

۱۹۱۵ سنه‌سی ایلولدن کانون اولنه قدر ، آلمانلرك تحت اشغالنده بولونان غرب جبهه‌سنده ، کندیلرینه حامیٔ انسانیت سویسی ویرن فرانسزلره انکلیزلرك قورشونلریله ۷۹۳ کیشی مقتول و مجروح اولمشدر ، ۱۹۱۵ سنه‌سی ایلولدن ۱۹۱۶ سنه‌سی شباطنه قدر آلتی آی طرفنده بو بولده‌کی ضایعاتك یکونی (۱۰۴۳) اولدیغی سویلهمك کافی‌در . باشقه بر سوز علاوه‌سنه لزوم یوقدر .

ایتالیانلرك عسکرلکی وتأجیلات

(ویز آبندبلات) دن : میلان غزته‌لرینك استحصال ایتدکاری معلوماته کوره . ایتالیا حربیه ناظری ، سوسیالیستلرك تشبثاتیله وسائره ایله ایتالیاده عسکرلکاری تأجیل اولونان ویاخود جبههٔ حربه کوندرلدیکی حالده اوردن چکیلوب مأذون طوتولان عسکرلرك مقداری ۱۱۵,۰۰۰ کیشی‌یه بالغ اولدیغنی اعتراف ایتمشدر .

كي اونلرك سلاحلرينه امن واعتماددده قالماديني كوستريلمش، حكومتك بيهوده يره ملتى اضطراب ايچنده براقاماسى لازم كلديكى درميان اولونمشدر.

ايتاليا مجلس مبعوثانى

سله ، طوقات ، يومروق محبتى

ايتاليا مجلس مبعوثانده ، سوسياليست مبعوث (انريقوفه‌ري) حكومتك سياستى شدتله تنقيد ايده‌رك ارتكاب ايديلن خطالرى كوسترمش، ايتاليانك حربه اشتراكى محاربهٔ عموميه‌يه سرعتله نهايت ويره‌جكى وبونون بالقسان حكومتلرينى اشتلاجيلر جهتنه جلب ايده‌جكى بولنده ايتاليا حرب طرفدارلرينك سويلمش اولدقلرى سوزلرله استهزا ايتمشدر . حرب طرفدارلرى كورولتو چيقاره‌رق ناطقه پردازك سوزينى كسمكه قيام ايدنجه، سوسياليست مبعوث بونلره : « ديكله‌يكز ! حكومتك اوشاقلرى ! » ديه باغيرمشدر . بونك اوزرينه كورولتو دها زياده لشه‌رك مبعوثلر سله طوقات ، يومروق مجادله سنه كيريشمشلردر .

(انريقوفه‌ري) نطقنه شويله‌جه نهايت ويرمشدر: « شيمدى وخيم برحادثه‌يى ، مسئوليت وجدانيه‌م التنده ، ذكر ايده‌جكم . عمومك حياتى شويله‌در : پارلمنتو خارجنده ، امور ومصالحى ، اجنبيلرك منفعتلرى سوق واداره ايتمكده‌در. مطبوعات ده حكومتك قوتنه مماشات ايديور . زمان كلمجك مجرملر جزاسنى بولمجقدر . »

پورتكيز ، صربستان ، رومانيا غزته‌لرى

رومانيا غزته‌لرى ، انكلتره خارجيه ناظرى ادوارد غره‌يك عوام قارشسنده ، انكلتره طرفندن پورتكيزك هرصورتله حمايه‌سى درعهده ايدلش اولديغى وپورتكيز حكومتنك انكلتره ايله متفقلرندن هردرلو مظاهرته نائل اولمجقندن امين بولونماسى لازم كلديكى بولنده سويلمش اولديغى سوزلرى نقل ايله ديورلركه :

صربستان محاربهٔ عموميه‌يه كيريشديكى زمان ده انكليز رجال حكومتى صربستان وصربليلر حقنده عينى سوزلرى سويلمش ايدى . صربستانك عاقبتى نه اولديغى جهانك معلومىدر .

جنرال (روسكى) نك مطالعه‌سى

سابق روس قوماندانى جنرال روسكى ، حرب عمومينك بويوك جبهه‌لرده ختامه ايره‌جكنى ، ايكنجى درجه‌ده‌كى جبهه‌لرده‌كى حادثاتك اهميتى اولمادىغنى سويلمشدر . جنرال روسكى نك رأيجه ، آلمانلر ، فرانسزلرله انكليزلرى مغلوب ايتدكدن صوكره روسيه اوزرينه دونه‌جكلردر . روس جنرالى ، آلمانلرك اليوم پك بويوك احتياط قوتلرى بولوندىغنى ، آلمان اوروسنى دوچار بى‌تابى ايتمك ايچون پك چوق زمان لازم كلديكنى ده علاوه ايلمشدر .

يونانستان ايله رومانيانك بى طرفانى

نيم رسمى اولان (نه‌ئون آستى) يونان غزته‌سى شويله يازيبور: كرك يونانستان وكرك رومانيا ايچون ، بعض حقوق مليه‌يى طلب واستحصال ايتمك اوزره محاربه‌يه كيريشمك لازم ايدى ؛ فقط بويله برسياست حربجويانه ، ايكى ملتك منافع حياتيه‌سنى محافظه ومدافعه خصوصنده اويله بويوك تهلكه‌لر احداث ايده‌بيله‌جكدى كه ، عقل وحكمت ، بزه المزده نه وارسه يونلرى محافظه ايتمك و محاربه‌يه آتيله‌رق تصرفاتمزى ده غائب اتمه‌مك سياستى امر وتلقين ايديوردى.

بز اشتلافجيلرك اوغرامش اولديغى چتاق مقاتله‌سنده نحو ومنكسراولمامش اولديغمز ايچون كرچك دن بختيارز .

رومانيا ده ، روسلر قارپاتلره دايانديغى زمان، بى‌طرفلغدن چيقمسادىغى ايچون كندى كندينى تبريك ايتمه سزادر .

بز بوكون ده ، بى‌طرفلق سياستنده ثبات ايده‌رك ، رومانيايى ده بو سياستده ثبات ايتديره‌رك هم كندى منافعمزه ، هم ده رومانيانك منافعنه خدمت ايتمش اولويورز .

(وه‌نيزه‌لوس) نك ناشر افكارى اولان (هه‌ستيا) غزته‌سى ده هيچ برپونان قابينه‌سنك محاربه‌يه مداخله‌يه طرفدار اولامايه‌جغنى يازمقده، يونانستان ايله رومانيا مذاكراتنك انقطاعه اوغرامش اولديغنى ده خبر ويرمكده‌در .

سلانيكده سينه‌ماتوغرافجيلر

سلانيك غزته‌لرينك يازدقلرينه كوره ، انكليز ، فرانسز وايتاليان سينه‌ماتوغراف قوميانيه‌لرى سلانيكه ، ماكدونيا ده‌كى اشتلاف اردوسنك حركاتنى تعقيب ايله سينه‌ماتوغرافلرى ايچون فوطوغرافيلر آلمق اوزره ، برطاقم مأمورلر كوندرمشلردر .

آلنه‌جق سينه‌ما شريطلرينك انكليز وفرانسز سانسورلرى طرفندن معاينه ايدلمه‌دكجه اخراجنه مساعده ايدلمه‌مه‌سى قرارگير اولمشدر .

بر ايتاليان سينه‌ماتوغراف شركتى اخيراً سلانيكه بر چوق آقتورلرله انكليز وفرانسز اونيفورمه‌لرى كوندرمشدر . بو آقتورلر ، اونيفورمه‌لرى كيه‌رك برطاقم محاربه تقليدلرى ياپمشلر وبويله‌جه سينه‌ماتوغرافجيلر رسملر آتمشلرسه‌ده ، ايشدن جنرال (سارای) خبردار اولونجه بوتون شريطلرى مصادره ايتد. يره‌رك اشتلافجيلرك ماكدونيا ده‌كى وضعيت خيريه‌سنه برده مضحك صحنه‌لر علاوه ايتديرمك ايسته‌مه‌مشدر .

١٠٥٩٠٠٠٠٠٠٠٠ انكليز ليراسى

جنوره‌دن : انكليز حربيه مستشارى ماق كه‌نا ، پوتى پاريزيه‌ن غزته‌سى محررلرندن برينه ديمشدركه :

انكليزلرك مصارف حربيه‌سى ١ - مارت ١٩١٥ دن ، ٢١ مارت ١٩١٦ تاريخنه قدر برسنه‌ده ، متفق حكومتلره ومستعمكانه اقراض اولونان ٢٠ ميليون انكليز ليراسندن باشقه برميليار، ١٧٠ ميليون انكليز ليراسنه بالغ اولمشدر

انكلتره‌ده برناطقه پردازك محكوميتى

لوندره‌دن : لوندره‌ده ، هايدپارق، بازار كونلرى كيم ايسترسه سربستجه ايراد نطق ايده‌بيليردى . برانكليز بورواده برنطق ايراد ايده‌رك دمشدىكه :

« اوزمكيز آى‌دن برى ، ائتلاف عسكرلرى اولدقلرى يرده صايبورلر . بوتون باچقا ايله فرانسه‌نك مهم بر قسمى آلمانلرك النده‌در . »

بو آدم محكمه‌يه ويرلمش ، حاكم ، عنى نطقنده بويله شيلر سويله‌مسى اخذعسكر ايچون ضررلى اولمجغنى وسيله‌سيله ناطقه پردازى التى آى حبسه محكوم ايتمشدر .

ماكدونيا و سلانيكده ائتلاف عسكرلرى

« دوفانس » نك صوفيه مخابرى طرفندن يازيلمقده اولان وصربستان سفرينى وبلغار اردولرينك حركاتنى ، ائتلافجيلرك منهزماً رجعتى حكايه ايدن مكتوبلردن الك صوك انتشار ايدنلرده ، فرانسه اردوسنده حالت روحيه‌نك نه اولديغنى كوسترمك اوزره ميروپچى تربنده مقول دوشن بورژه اسمنده برفرانسز نفرك جيبنده بولونمش اولان بر مكتوب درج ايدلمشدر .

مقتول فرانسز نفرك بر قرصت بولوب ده كوندرديكى بر مكتوب اوزره بر مكتوب يازمش، جيبنده صاقلامش اولديغى اكلاشيلبور، وبونده دنيليوركه :

« .. سلانيك بولنى طوتاجغز ؛ فقط بوندن صوكره بزى نره‌يه كوندره‌جكلر ؟ بزى تكرار فرانسه‌ده كوستريمك‌دن اوتانيرلر. احتمال دنيانك بركوشه‌سنده ختام حربه قدر بزى صاقلايه‌جقلر، مخابره بزه قطعياً ممنوعدر . بو مكتوبى كوملك برنده پوسته‌يه ويره بيليرسه‌م بوكونك تاريخى طرفه اشارت ايدرم. عجبا غزته‌لرمز نه ديبورلر؟ حكومت شو مشهور حرب سفرينه دائر ناصل تبليغلر نشر ايديبور ؟ فكريمه كوره ، بوسفرى فرانسه تاريخنه ايرى حرفلرله يازمالى. فقط ظن ايدرم‌كه فرانسز رجالى بوندن بحثه جسارت ايده‌ميه‌جكلر ، حقيقى دكل كندى عقللرينه كافى نقل ايده‌جكلر . اهالئ محليه‌نك بزى ناصل قارشيلادقلرينه كانجه هيچ‌ده آرزو اولونوركى دكل؛ بزه قارشى تفنك بوشالتمه قدر واردىلر. »

حرب زمانسده ، آلمانیانك (لایپزیك) شهرنده کشاد اولونان وصلح و مسالمت دورنده‌کی کبی رونقلی اولان پنایر زمانسده بر سوقاغك منظره‌سی
La foire de Leipzig.

بو نوطه ۲۴ مارتده (دیه‌ب) ایله (فولکستون) آراسنده ، آمریقا حکومتنك ایلك حمله‌ده آلمان دونانماسنه‌منسوب عدایتدیکی برتحت‌البحر طرفندن (سوسه‌کس) فرانسز واپورینك طورپیله‌نه‌سنه متعلق‌ایدی . کچن‌سنه (لوزیتانیا) انکلیزترانس آتلانتیق واپورینك طورپیله‌نه‌سی اوزرینه آمریقا رئیس جمهوری ویلسونك آلمانیایه دیکر بر نوطه ویرمش اولدیغی ده معلومدر . بو نوطه‌ده آمریقا حکومتی ، ایکنجی نوطه‌سنده‌کی طور قاطعانه‌ی کوسترمه‌مکله‌برابر ، فقط مسئله منحصراً آلمان تحت‌البحرلرینه متعلق وعسکر ومهمات نقل ایتدکاری تحت شبهه‌ده اولان انکلیز وفرانسز واپورلریله بوقیلی‌ایچمکی ترجیح ایدن آمریقالیلره دائر اولق شرطیله ، یینه کندینی حقوق بشریه واساسات انسانیه‌نك حامی ومدافعی کوسترمك یتنده اولدیغی ظاهر اولوبوزدی . (لوزیتانیا) مسئله‌سنده ، ایسته‌دکاری واپورلرله سیاحت ایدن آمریقالیلرك حقوقی مدافعه‌ایدن آمریقاحکومتی طرفندن ۲۰ نیسان تاریخلی نوطه‌سنده ، بالکز آمریقالیلری موضوع بحث ایدیلیورك بالخاصه سفائن تجاریه‌یه قارشی تحت‌البحرلر محاربه‌سنك اصولی مناقشه وصورت عمومیه‌ده حقوق بشریه وحسیات انسانیه‌اساسانی مدافعه اولونمشدر .

آمریقا حکومتنك ۲۰ نیسان تاریخلی نوطه‌سنده تحت‌البحرلر حقنده‌کی تعریفه ماصدق اولان و (دوبروونیك) واپورینی باتیران تحت‌البحرك ایتالیا بحریه‌سنك خدمتنده برفرانسز تحت البحری اولدیغی اکلاشیلمش ایدی . آژانس ستفانی ، (دوبروونیك) واپورینك مهمات حربیه نقل ایتدیکی یالانی اویدیردی ونشرایتدی ، بوایسه‌ایتالیان بحریه‌سنی بچاره‌لری قتل واهلاك ، راست کلن هر شیئی محوو خراب ایتمك تهمتندن قورتارمغه بیهوده چالیشدیغی‌دن ایلری کلمشدر .

(دوبروونیك) ك صورت غرقی ائتلاف بحریه‌سنك حقوق بحریه و انسانیه‌یی پایمال ایتدکارینه یکانه برمثال تشکیل ایتمه‌یور آلمانیا حکومتی انکلیز تحت البحرلرینك ودیکر سفائن حربیه‌سنك ارتکاب ایتدکاری حرکات ومعاملاتی انظار دقت جهانه وضع ایتمش اولدیغی کبی حکومت عثمانیه‌ده بالدفعات دشمنلرك خسته خانه کمیلرینه وخسته‌خانه‌لره تجاوزات خیانتکارانه‌سنی عالم انسانیت مواجهه‌سنده پروتستو ایتمش‌ایدی .

آوسترویا و مجارستان حکومتی ۲۲ مارت تاریخلی نوطه‌سیله‌ده ، دوست وبی‌طرف حکومتلره بر ایتالیان تحت‌البحرك (الکترا) خسته‌خانه سفینه‌سنه ، اولجه بو سفینه‌نك شکلی وخدمتی بیلدیرمش و بك کوزه چارپه‌جق صورتده خسته‌خانه کمیسی اولدیغنه دائر علائم واشاراتی حامل بولونمش اولدیغی حالده ، تعرض ایتدیکنی بیلدیرمش ایدی .

کچن ۱۳ شباطده بر مجار و خروات قومپانیه‌سنه عائد (دانیل ثه‌رنه) اسمنده کوچك بر کمی‌ده خبرسزجه بر تحت‌البحر پونتا پلانقا قربنده مجومنه اوغرامش وماهرا ماتوره ایله قورتوله بیلمش ایدی . یینه قومپانیه‌نك (زاغرب) اسملی کمیسنه قارشی تحت‌البحر خبرسزجه بر طورپیل صاووردمش کمی‌دومن قیره‌رق طورپیل‌دن صاقینمش وقاچه بیلمش ایدی .

بو وقعه‌لرده آوسترویا ومجارستان خارجیه ناظرینك ۱۶ مایس تاریخلی نوطه‌سنده ذکر ایدلمشدر .

آوسترویا ومجارستان خارجیه ناظری بارون (بوریان) ك بو نوطه‌سنه قارشی آمریقاحکومتنه یاپه‌جق ؛ بی‌طرف حکومتلر میانده صداقت شدتلدیرن وحقوق بشریه واساسات انسانیه مدافعه ایچون هرفرصتدن بالاستفاده نوطه ویرن برحکومت اولق اعتباریله آمریقا ، بارون (بوریان) ك نوطه‌سنده ذکر اولونان حادثه قارشی لاقیدی قالمه‌جق ؛

«هرست» آمریقان آژانسنك واشینغتون آلدیغی معلومات آمریقا حکومتی (دوبروونیك واپورینك غرقی وقعه‌یله مشغول اولق تصوری اولدیغنی احساس ایدییور . معلومکه ائتلاف حکومتلری تحت‌البحرلری قوماندانلرینه تعلیمات ویرمش اولدقلرینی شیمدی‌یه‌قدر بی‌طرف حکومتلره بیلدیرمه‌دیلر ؛ بیلدیرمکدن مقصد امتناع ایتدیلر . آخرکار آمریقا حکومتی بو تعلیماتك نه مرکزده اولدیغنی مطلق اکثریتجون ائتلاف حکومتلرینه قارشی اصرار ایتمه‌جکدر . الیوم آمریقا حکومتی ، حقوق بشر واساسات انسانیه‌یه رعایتکار اولق خصوصنده محاربلردن برقدمنی بوکا اجبار ایتمك دیکر بر قارشی مساعده‌کار بولونمق ایله تعذیر اولونیور . آمریقاحکومتی ، ذکر اولونان حادثات اوزرینه ائتلاخیلری‌ده حقوق بشریه واساسات انسانیه رعایت ایتدیرمك و اونلرك تحت‌البحر قوماندانلرینه ویرمش اولدقلری تعلیماتی اکیدن اصرارکوسترییرسه‌اوزمان بوتعذیردن قورتولور .

صلح ! صلح !

بوسوز هر طرفدن ایشیدیلیور

بوکونلرده ، صلح سوزی اولدقجه اهمیتلی برصورتده دوام ایتمکه باشلادی ؛ بدایت حربدن بری ایشیدیلن صلح صدالرینه نسبتله بوکون دوران ایدن روایتلرك ، ویریلن خبرلرك باشقه جه براهمیتی حائز اولدیغی کوسترلمکده در .

آلمانیا باش وکیلی بهتمان هولوغ نطقلرنده صلح دن بحث ایتدی ؛ او شرطله که آلمانیانك بوکونکی موقع غالبیتی تصدیق اولونمق ، بوکا کوره صلح مذاکراتنه کیریشیلمك لازم کادیکنی ده افهام ایتدی وحتی اوروپای مرکزی دولتلریله متفقلرینه قارشی حربه دوام ایتمك ایسته یش ائتلافجیلرك شیمدیه قدر ، شو ایکی سنه یه قریب برزمانده ، هیچ برموفقیت الده ایده مدیکاری کبی بوندن بویله ده موفقیت الده ایتمك شوبله دورسون ، بوکونکی وضعیتلرینی تصحیح ایده بیلمه لری بیله کندیلری ایچون برامر متعسر اولماسیله ، « سوکنه قدر حربه دوام ! » نعره لرینك بیهوده یره دهابرچوق قاتلردوکولمه سندن باشقه بر نتیجه حصوله کتیرمیه جکنی ده اکلاتدی . بونك مسؤلیتی آلمانیا ایله متفقلرینك قبول ایده میه جکلرینی وتامیله ائتلافجیلرك اوستنه آتدقلرینی ده سویله دی .

آلمانیانك نه زمان صلح دن بحث ایتدیکنی بیلمه یورز ؛ بولنده ابتدا ایشی تجاهله دوکن انکلیز رجالی ، آخرکار ، وضعیتی کندی کوزلرینه وتأویللرینه کوره ، میدانه قویمه یه مجبور اولدیلر .

آسکوینك و ادوارد غرمیك نطقلری مبدا ندەدر . بالخاصه انکلیز باش وکیلنك عوام قارشه سنده برجلسهٔ خفیه ده سویله مش اولدیغی سوزلره دائر وقوع بولان افشاآت واخبارات ، واقعه حاله مطابق ایسه ، آسکوینت ، بزم محرمیتده ، بو محاربهٔ عمومیه ده انکلتره ایله متفقلرینك بر موفقیت استحصال ایتمه لرندن قطع امید ایدرجه سنه برحسب حاله ده بولنمش ، وضعیت عمومیهٔ حربیه یه آلمانلرك حاکم اولدقلرینی تصدیق ایتمش ، انکلتره ایچون بوکون تعقیب ایدیله سی لازم کان هدف ، محاربه ده برموفقیت استحصالی دکل ، انجق عقد صلحی متعاقب اوچ درت سنه ایچنده ، انکلتره نك حرب دولایسیله اوعرادیغی ضررلری سرعتله تضمین ایده بیله جك تدابیره مراجعت دن عبارت بولوندیغنی کوسترمشدر .

(ادوارد غرمه ی) نك برآمریقان غزته سنه وقوع بولان بیاناتی اوزرینه آلمانیا باش وکیلی فون بهتمان هولوغ ده بنه عینی طریقه مراجعتله برآمریقا غزته سی واسطه سیله غرمیك بیاناتنه جواب ویردی . شوحاله کوره ، آمریقا مطبوعاتی معرفتیله ایکی دولتك ایکی بویوك رجل سیاسیسی آراسنده برمناظره وقوع بولش دیمك در ؛ بوده آمریقا محافل رسمیه سندن قطع نظر ، آمریقا مطبوعاتی ، مطبوعاتك قوللانقده اولدیغی اصول ، ایله ، یعنی رجال حکومات ایله ملاقاتلر اجراسی وبونلرك نشری صورتیله ، سوزلرینك تکونی ساحه سنده برخدمت ایفاسنه باشلامش دیمك در .

ادوارد غرمیك بیاناتی ، انکلتره محیطنده ، صلح جریانلرینی تقویه ایده جك برتأثیر حاصل ایتمش اولدیغی صلح طرفدارلرینك عقد اجتماع ایده رك انکلتره حکومتنك نه کبی شرائط التنده صلح عقد ایده بیله جکنی اعلان ایتمه سنی طلب ایتمك وعوام قارهسنده بوبوله استیضاحاتده بولونمق خصوصنی تذکر وتقرر ایتدیرمه لرندن ده اکلاشیلمقده در .

فرانسه ده وروسیه ده ، محافل حکومتك هردرلو تدابیرزجریه سنه رغماً ، صلح جریانلرینك کوندن کونه تقویه پذیر اولدیغنه دلالت ایده جك برچوق احوال وار .

برقاچ کون اولکی تشریحاتمزه زمین اتخاذ ایله دیکمز خبر ، پاپا ایله آمریقا رئیس جمهوری ، پاپا ایله اسپانیا قرالی آرالرنده مخاصم دولتلر نزدنده ، عقد صلح ایچون بر توسط اجرا ایلمك اوزره محابرات جریان ایتدیکنه دائر ایدی .

هرنه قدر بو توسط اجراسی مسئله سی اطرفنده بویوله برطاقم روایتلر وخبرلر توالی ایدییور . سه ده بونك توسط ایده بیله جك ودوغرودن دوغروبه مسئله ایله کندیسنی علاقه دار کوره جك

فرانسه نك شمالنده کائن وحربدن اقدم ۱۰۰۰۰ نفوسی حاوی (لاباسه) قصبه سنك (لاباسه) قاتلی محاربانتده انکلیز و فرانسز مرمیلریله تخریب اولوندقدن صوکره کی منظره سی
La ville La Bassée, aujourd'hui.

فرانسز اردوسندن اسیر آلمان سودانلی برنفرك استجوابی
Un soudanais de l'armée française prisonnier.

ایرلاندا حادثاتی

ایرلاندالیلر ، عصرلردن بری انکلیزلرك ظلم واستبدادینه قارشی استحصال حریت ایچون مجادلاتده بولونمشدرلر . اخیراً ایرلاندا ، اینه قانلی وقوعاته صحنهٔ جریان اولمشدر .

اخیراً (لیل) شهرنده « ایرلاندانك مجادله‌سی » سرنامه‌سیله انتشار ایتمش اولان براثرك مقدمه‌سندن ، بو مجادلهٔ حریت پرورانه‌نك برزبده‌سنی کوسترمك اوزره ، آتیده‌کی سطرلری نقل ایدیورز :

« ایرلاندا قدر تاریخی حزین اولان بر ملك آزدر وبو تاریخ مدت مدیده‌دن بری برمسئله شکلنده اولهرق قالمشدر .

ایرلاندا برزراعت مملکتی‌در : اسقوچیلادن دها منبت ومحصولداردر : معمافیه ایرلاندالیلردن ملیونلرجه کیمسه‌لر قحط وغلادن قورتولمق ایچون اختیار هجرت ایتمکده‌درلر .

ایرلاندانك اوزون سواحلنده طبیعی سکنان قدر لیمان موجوددر . بونلردن اون دردی الك یوه و واپورلرك دخولنه مساعددر : معمافیه ایرلاندانك نه تجارتی وارده کیمسی وار !

انکلیزلرطرفندن اعدامه محکوم ایدیلن ایرلاندالی وطن پرور سیر روجر قازمنت

Sir Roger Casement, grand patriote irlandais condamné à mort par les anglais.

انکلیزلرك ایرلاندادهٔ تطبیق ایتدیکی اصول ادارهٔ جبریه و قهریه ، ایرلاندایی انکلیزلره قارشی مادون موقعنده براقدی ، عصرلرجه مدت انکلیزلرله ایرلاندالیلر ، « ساقسون » لر ، « سه‌لت » لر بری بریله امتزاج ایده‌مه‌دی .

انکلیز رجالندن بری بر قاچ سنه اول ، « ایرلاندانك تاریخی انکلیزلرك ایچنده کندی چهره‌سنی کورمك‌دن اصلا خوشلانمادیغی بر آینه‌در » دیمشدر .

عمومیتله انکلیزلر ایرلاندانك ماضیسنی بیلمك وآکلامق ایسته‌مزلر ، قطعیاً واختیاری اولهرق بونك جاهلی قالیرلر . پروتستان اولسون ، قتولیك اولسون ، یونیون انکلیزلر ، انکلیز عنعناتیله ، اعتقادات باطله‌لرینه ایله ، ایرلاندایی وایرلاندالیلری محقرانه تهزمك ایچون کینه‌دارانه حرکت ایدرلر . ایرلاندالیلر حقنده یوتحقیر وتخریب‌ده انکلیزلرجه عنعنه یرینه کچمشدر .

ایرلاندالیلرك ثبات ومقاومتی سایه‌سنده ، نهایت حقیقتك تظاهر ایده‌بیله‌جکی زمان کلمشدر . عدالت نامنه انکلیزلرده یرجریان حاصل اولمشدر .

ایرلاندا حریت مذهبیه‌سنی استرداد ایتمش اولوب شیمدی استقلال ملیسنی وکندی طوبراغنی

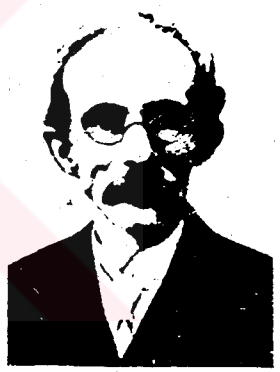

قلارق (رئیس)
Clarke Président.

پیرس (باش قوماندان)
Pearse (commandant général).

ایرلاندالیلر قوی برصورتده خرستیان بر ملت ایکن عمن هیچ بر برده ایرلاندده اولدیغی قدر ، سائقهٔ انتقام ایله ، جنایت ایشله‌ندیکی کورولمه‌مشدر .

ایشته شایان اسف اولان بواحوال انکلیزه اداره‌سنك نتایجی‌در .

عصرلرجه مدت ، انکلیزه ، ایرلاندالیلرك اخلاق وعادانی ، مؤسساتی اورته‌دن قالدیرمق وبونلرك یرینه انکلیز اخلاق وعادانی اقامه ایتمك ایچون عنودانه جبر وتضییق کوسترمدی .

انکلیزه ایرلاندالیلری محوایتمك وقتولیك مذهبی ایرلانداده اورته‌دن قالدیرمق ایچون هرشیئی یاپدی . ایرلاندایی ضبط واستیلادن صوکره ، ایرلاندا اراضیسنی غصب ومصادره ایتدی .

اوچ صورتله جبروظلم التنده قالمش اولان مغلوب ایرلاندالیلر متمادی برمقاومت کوسترمدیلر .

ماق دەرموت
Mac Dermott.

ماق دوناغ
Mac Donagh

ایرلاندا اختلال قومیته‌سنك انکلیزلر طرفندن قورشونه دیزیلن باشلیجه رؤسامی

Quatre chefs du comité irlandais : tous fusillés par les anglais.

برلينده عثمانلى قلوبى

برلينده قائم سوقاغنده تأسيس اولونان عثمانلى قلوبنك رسم كشادى اجرا ايدلمشدر. جسامت طبيعيه‌ده اولەرق يابيلمش اولان ذات شاهانەنك تصوير همايونى قيرمزى ويشيل پارچالرله تزيين ايدلمش اولدينى حالده وضع موقع شرف واحترام اولونمش ايدى.

عثمانلىلرك دوستلرندن برچوق آلمانلر بورسم كشاده حاضر بولوندقرى كبى برلينده مقيم عثمانلىلرده ممتيازى ده اثبات وجود ايتمشلردر. برلين سفيرى حقى پاشا، بارون فون اوپنهايم، ايهوف پاشا، پروفسور يارمەل، پروفسور دوقتور يەق، پروفسور هاتمان ايله ميت ووح وسائر ذوات حاضر ايديلر.

همايكى متفق اردويه منسوب برچوق ضابطان‌ده بورسه‌ده اشتراك ايله‌مشلردر.

برلين سفارت عثمانيه‌سى تاشه ميليتزى ميرالاى شكرى بك، ايمپراطوك شرفنه ترتيب وآلمانجه ايراد ايتدكى ايچون، ايهوف پاشا، حق غازى عنوانى حائز بولونان ذات حضرت پادشاهى يك عافيت همايونلرى تمنيانامه يولونمشدر.

آمريقانك صانديغى مهمات

(لوقال آنجايكر) غزته‌سى، (نيويورق تايمس) دن نقلاً، ابتدای محاربه‌دن برى آمريقانك صاتمش اولديغى مهمات حربيه‌نك بدلى (٢٠٠) ملايون انگليز ليراسنه بالغ اولديغى يازيور. فوق العاده ايشلرله، ايكى سنه‌دن برى، يالكز دوسيو آلمش اولان آلتوناريله آمريقاده يكدن برطاقم مليونرلر پيدا اولمشدر.

«بەلجيكم ستيل قومپانى» محاربه دولايسيله زياده مهمات ويرمش، الكزياده پاره قازانمش اولان مؤسسات‌دن برىدر. بويوك طوپلر ايچون صرف اعمالاتنده قابليت كوسترمسيله بومؤسسه، «كروپ» نامياله ياد ايدلمكه باشلانمشدر. بوفابريقه‌نك دستكاهرى بك زياده تعديل ايديلرك بويوله بالغ مهمه صرف اولنمش، شمديكى صاندوقرى اعمالى ايچون ده برچوق يرده تأسيس اولنمشدر.

بوصيده‌لر، تركيه وصوريه اعمالى حتى طوپلان برچوق اشياء اورتاصاتمكده درلر. صاتمه‌لر مدت معينه‌ده تسليم قرارلشدرلمش، بوقرارلشمش مدتلر بوصورتله تمديد ايتمكده‌در. بومؤسسه‌نك صوكره الكزياده كارتأمين ايتمش اولان «دويچن بوودر بومبانى» در. بونك اعمالى [illegible]

ويريورلر حال بوكه فابريقه‌يه بومرادك هر ليره‌سى ١ شيلين ٣ پنسه مال اولمقده‌در. بوندن‌ده فابريقه‌نك نه‌عظيم منفعت تأمين ايتمكده اولديغى اكلاشيلير.

ائتلافه مهمات ويرمه‌ين آمريقاليلر

(اوسته ورايخيشه ووخن شريفت) برمقاله‌سنده، آمريقانك سن‌لوئى شهرنده بويوك برجليك فابريقه‌سنه صاحب اولان جورج هەلار، ١٩٠٥ ده فرانسه حكومتى همان غير محدود شرائطل سپارش ايتديكى و (٩٠٠،٠٠٠) دولارلق سپارش ويردىكى حالده، جورج هەلار، هرنه صورتله اولورسه اولسون محاربه‌يه ياردىم ايده‌ميه‌جكنى سويليه‌رك بوتكليفى رد ايتمشدر. بوندن برآز صوكره سن‌لوئى شهرنده، بويوك برماكينه فابريقه‌سنه صاحب وينه آمريقا موسيو برندن (تئودور فليپس) ه ائتلافجيلر خرطوچ اعمالنه مخصوص (٩٠٠،٠٠٠) دولارلق ماكينه سپارش ويردكلرى حالده بوذاتده سپارشى رد ايله‌مشدر.

شرق جبهه‌سى قوماندانلغى

شرق جبهه‌سنده كى قوماندانلغك تنسيق حقنده تيم رسمى صورتده معلومات آلمه‌ويرلمكده‌در:

شرق جبهه‌سنك قسم تماليسى (هيندنبورغ) ك قسم حلويسى آوستريا ـ مجارستان ولى عهدى آرشيدوق (شارل) ك قوماندا سى آلتنه قونمشدر. شوحالده مسئله بتون جبهه‌نك مارشال (هيندنبورغ) ك قوماندا سى آلتنده اولديغى كبى اشبو جبهه‌نك هر ايكى برينه مربوطاً تنظم وتنسيقدن عبارتدر.

لهستان فدائيلرى ايچون

وارشوه ده، لهستان ملى رئيسى (رومولاد تراوغوت) ايله قوميته دردينك اعدامارى ٥٢ نجى سنهٔ د مصادف اولماسيله، بونلرك عدام ا ميدانه بر خاطره اولمق اوزره بر م اولونمش، برچوق هيئتلر، الارنده واهالى‌دن بر جم غفير بومراسمده حاضر بو

انكليز خيانتنه برمثال

«نيورق هرالد» ك يازديغه نسخه‌سنده ٢٥ تموز تاريخيله (بالتيم كشيده ايدلمش آتيده‌كى تلغرافنامه كو ٢١ تموزده (بالتيمور) لمانيه كنار برانكليز واپورى «دوچلاند» تح باتمده دميرلمش و٢٥ تموزصباحى بتوز «دوچلاند» ه راميه ايتمك ايسته‌مش تحت البحره قلاغوزلق ايدن «توماس اوف رومو كورينك قبودانى ايكى كيلومتك آره انكليز گميسى يانه جوبرمش وبوصورتله اوكنى آلمشدر.

(دوچلاند) تحت البحرينك (بالتيمور) آمريقا لمانيه مو

(آژانس رويتر) ك، (دوچلاند) آلمان تحت البحرينك بالتيمور لمانيه حقنده‌كى برنجى تلغرافنامه‌سنده، نيويورق غزته‌لرينه مطاً، بوتحت البحرك انگليز قروازورلرى طرفندن ساحل‌دن ٢٠ ميل مسافه‌ده تعقيب ايدلمش اولدقرى وبويله‌جه تح مواصلتى درت گون تأخيره اوغرادىغى كوسترلمش ايدى.

حال بوكه (آژانس رويتر) ك بالتيمورد‌ن آلديغى ايكنجى تلغرافنامه‌سنده كورە، (تحت البحرينك صاحبلرى هيچ برسفينهٔ حربيه طرفندن تعقيب ايدلمه‌دكارينى، نه انگليز و هيچ بردشمن سفينهٔ حربيه‌سنه تصادف ايتمه‌دكارينى سويله‌مشلردر.

بنه بوتغراف نامه‌ده علاوه اولونديغنه كوره، (دوچلاند) تحت البحرينه چيزيلمك ضروری صره‌سنده بر آمريقان طوپ چكرى رفاقت ايتمشدر.

بوكون آلمان ملتى، (دوچلاند) تجارت تحت البحرينك بحر محيط ا مرور ايده‌رك سلامتله (بالتيمور) لمانيه مواصلتى خبرينى فوق العاده برمسرتله قارشيلا بولمقده بيلديرملرى اولديغى اوزره آلمان ملتك بوموفقيتى يولونى آلمان مطبوعاتنك ستا انعكاس ايتمشدر. مصنوعات بوحادثه‌نك اخبار محيطه سمرلرنده بيكى دوزه كشاد ايتمش دها اعكليز آبلوقه فسائه‌سنى ابطال وتخريب ايله‌مش اولديغى يازيورلر.

هرنه‌ملرك ويردكلرى تفصيلاته كوره، ٨ تشرين ثانى ١٩١٥ ده (برمن) ده، تجارت اوطه‌سى رئيسى موسيو (لومان) طرفندن، قوچ بولان تكليف اوزرينه (نوردد دويچ سير سفائن شركتى) نك (دوچلاند) نامنده‌كى بخار گميسى، دوچه اوچه آن زه‌ده‌راى» عنو برشركت تشكيل ايتمش وبوشركت بخرهيمد سفرلرى ايچون تجارت تحت البحرلرى انشا ايتمك اله‌مشدر.

بالتيمور لمانيه‌سنه واصل اولان (دوچلاند)، گيل‌ده جرمانيا دستكاهنده ا ايدلمشدر. قاپودان (كونيغ) ك قوماندا سى التنده بولونمقده‌در.

روسیه مسلمانلری آره‌سنه

القای نفاق

برلین‌دن :

انکلیزلرله فرانسزلرك برطرفدن تحکملری آلتنده بولنان مسلمانلرك صداقتلرندن بحث ایتدکاری حالده دیکر طرفدن‌ده آنلرك آره‌سنه تفرقه صوقمق ایچون اوغراشدقلری برمدتدن بری وارد اولان اخبار خصوصیه ایله تأید ایلمکده‌در . صداقتلرندن امین بولندقلری بوآدملرك آره‌لرنی بوزمغه انکلیز وفرانسز مأمورلرینك بویوك تهیج ایله اوغراشملرینه حاجت بولنلی می ایدی یا ؟ روسلر تحت تغلبلرنده‌کی مسلمانلرك صداقتندن بحث خصوصنده انکلیزلر وفرانسزلر قدر ارتکاب کذب ایلیورلر. فقط بین‌المسلمین القای نفاقده آنلردن هیچ ده آشاغی قالمیورلر تاتارلری بربریله اوغراشدیروب حریت و منافع ملیه‌لریله متحداً اشتغال ایلمرینه فرصت ویرمه‌مك ایچون اجرا ایدیلن تروبرلرك برنمونه‌سی اخیراً برلینه کلن اخبار خصوصیه ایله تظاهر ایلمشدر .

۱۹۱۵ سنه‌سنك صوك کونلرندن برنده، تقریباً برلندیدی آی مقدم روس مجلس‌وکلاسی مسلمانلر حقنده تطبیق ایدیلمه‌جك تدابیرك مذاکره‌سیله اشتغال ایلمشدر. اساس مذاکره‌نك خصلاتی بیلنمه‌مکله برابر آکلاشلدیغنه کوره قضاة مسلمه اوزرینه موضوع اولان تقییداتك برمدت ایچون الغاسی تذکر ایدلمشدر .

اوفا شهری‌زمستوو مجلسنده روس اسلاندن اولیان جماعتك مکتبلری مسئله‌سی روزنامه‌یه کچورلمش‌وبوده روس حکومتنك مسلمان‌منافعنك وقایه‌سنه اهمیت ویردیکنه علامت اولهرق کوسترلمشدر .

مع مافیه عین زمانده اهل اسلامه قارشی یه بالذات مسلمانلر وساطتیله مجادله اجراسنه ابتدار ایدلمشدر .

اورنبورغ مفتیسی «دوغری یول» عنوانی التحاذایلین جمعیتی تشکیل ایلمش وادارهٔ روحانیه‌سنه موضوع ملحقاتده‌کی مأوا وقرارکاهلرینه متوجها دوره چیقوب صاحب نفوذ برچوق مسلمانلر ایله کورشمشدر . بو مفتیلك دائرهٔ فعالیتی اوروپای روسیه‌نك یوتون شرق طرفنی احتوا ایلر . مفتی بودور اثناسنده کویا روس حکومتنك آثار توجهاتندن اولق اوزره جماعاتی زیارت‌نده برچوق کیمسه‌لره نشانلر ، مدالیه‌لر توزیع ایلمشدر . بومقوله تدابیردن مقصد اصلی جماعات مسلمه آره‌سنه معاکسه ونفاق اسبابی صوقمق وبناءً علیه محاربه‌نك امتدادی اثنده حقاق حقوق مشروعه حقنده‌کی طالبلری آرتان حریتپروران مسلمه‌یه قارشی مجادله اسبابی استحضار ایلمك اولدیغی بیاندن مستغنیدر .

طرابلس غربده نوری پاشانك موفقیاتی حقنده تقدیرات

دویچه تاغس چایتونك کچن آی نوری پاشا طرفندن طرابلسده مصر اطه وجهادیه‌ده احراز اولنان موفقیتلرك اهمیتی قید ایله موفقیات مذکوره‌نك مصردن تونس حدودینه‌قدر یتون طرابلس الکاسنك دشمندن قطعی صورتده رهاسنی تضمن ایتدیکنی بیاندن صوکره دییورکه : متفقمز تورکلرك شو موفقیت عظیمه‌لری قوماندانی آلتنده حرب ایدن مجاهدینك تشکیل وتنظیمی وبونلرك حربه سوق خصوصنده بیك مشکلاته رغماً پك شایان تقدیر بر فعالیت ابراز ایدن مجاهدین قوماندانی نوری پاشانك موفقیت شخصیه‌سیدر .

آفریقای شمالیده تورك سلطنتنك تکرار تأسیسی انکلیز ایتالیان مستملکات سیاستی مدهش برتهلکه‌یه القا ایتمشدر . ایتالیانلر خمس وطرابلس شهرنده محصور ، انکلیزلر ایسه بنغازیده پك مشکل موقعده بولنمقده‌درلر . شمال غربدن سنوسیلروجاهدین عثمانیه وشمال شرقدن سویش‌قنالنه ایلرولیان تورکلر وجوباً علی‌دینار ایله معیتنده‌کی قبائل طرفندن‌تهدید اولنان انکلیزلرك‌مصرده‌کی وخیم موقعلری جهادك انکلیز مستملکات ایمپراطورلغی اوزرنده‌کی تأثیر مدهشی اثباته کافیدر .

ایکی سنه‌لك حرب بلانچوسی

(دەیلی مەیل) انکلیز غزته‌سی ایکی سنه‌لك محاربه‌یه ارجاع نظر ایده‌رك، بومحاربه‌نك ایلك ۱۷ آیلق زمانی آلمانلرك مظفریتلری وایکنجی‌مه‌لری دوره‌سی اولهرق کوسترمکده وشویله‌جه ادارهٔ کلام ایله‌مکده‌در :

بو الیم دوره‌نك نتیجه‌سنده روس اردوسی (۸۰۰،۰۰۰) کیشی غائب ایتمش ، آلمانلر روسیه‌ده (۱۰۰،۰۰۰) میل مربعی اراضی ایله بوراده‌کی ۱٤ میلیون اهالیی ید اشغال وحاکمیته آلمشلردر ، آلمانلر بولندن باشقه بالقانلر اوزرنده‌ده برحق نظارت اکتساب ایلمشدر .

صربستانه قارشی اولان تعرضاتده اتلاجیلرك صربستانه معاونتلری دیپلوماتلرك خطالری یوزندن پك کیچ قالمشدر .

بنه بوغزته ، برلین ایله استانبول بولنك کشادی جهان تاریخنك مهم بر حادثه‌سی اولدیغنی ذکر ایده‌رك ، اولجه بوکا تاپولیونك ده تشبث ایتدیکنی، فقط بودفعه آلمانیانك استحصالنه موفق اولدیغنی سویله‌یور وشونلری‌ده علاوه ایله‌یور :

اتلاجیلر غربده ، دشمنلرینك مادونده قالمش اولدقلری کبی آلمانلرك شرقده ترقیاتی‌ده ۱۹۱۵ سنه‌سنك صوك آیلرنده خارق‌العاده اولمش . بو زمانده اتلاجیلرده وخیم مغلوبیتلره اوغرامشدر . (۲۱۰،۰۰۰) کیشی ضایعات ویردکدن صوکرا ترکنه مجبور اولدقلری چناق قلعه سفریی، بغداد اوزرینه اجرا اولونان حرکات‌عسکریه‌نك ۱٦ - ۱۹۱۵ سنه‌سی قیشنده عقامتی‌ده بونلره علاوه ایتمك لازم کلیر . بوحالده اتلاجیلر هرطرفده مغلوب اولمشلردیمك‌در .

فرانسزلرك مجموع ضایعاتی : (۳،۹۱۷،۸٦۰)

« فورسیوندانس پولیتیق زوریخ‌واز » غزته‌سی فرانسزلرك ضایعاتی وثائق رسمیه‌یه استناداً شویله‌جه تعیین ایتمکده‌در : فرانسزلرك ضایعاتی ، فرانسز جریدهٔ رسمیه‌سنك نشریاتنه کوره تخمین اولونه‌بیلیر. بوجریدهٔ رسمیه‌ده آلدقلری جریحه‌لرك تأثیریله مقتول دوشن، یاخود بالاخره وفات ایدن عسکرلرك طولارینه ویتملرینه، خدمت عسکریه اثناسنده برخسته‌لق‌دن وفات ایتمش اولان عسکرلرك طولارینه وتملرینه وبوتون سقط‌وعلیل قالانلره تخصیصات اعطامی حقنده‌کی امرنامه‌لر نشر ایدلمکده‌در . فرانسز جریدهٔ رسمیه‌سنك قید وبیانه نظراً ، ابتدای محاصبات‌دن بری ، فرانسز ضایعاتی شو راده‌ده‌در :

مقتول ضابطان (۱۹،٦۲۰) ، مجروح ضابطان (۳۹،۲٤۰) ، مقتول افراد عسکریه (۱،۱٦۳،۰۰۰) ، مجروح افراد عسکریه (۲،۳۰٦،۰۰۰) ، آلمانیاده‌بولونان‌اسیرلر (۳۵،۰۰۰)، غائب (۲۰،۰۰۰) ، ضایعاتك مجموع مقداری (۳،۹۱۷،۸٦۰)

فرانسز جریدهٔ رسمیه‌سنده تخصیصات اعطاسنه دائر نشر اولونان امرنامه‌لره نظراً تعیین وتخمین اولونان ضایعات مقداری ایله دیکر جهتلردن وغایت موثوق منبعلردن آلنان معلومات اوزرینه فرانسه اردوسنك ضایعاتی حقنده تخمین ایدیلن مقدار بری برینه موافق کلمکده‌در .

غرب تعرضلری حقنده انکلیزلرك اندیشه‌لری

(دەیلی تەکسیرس) غزته‌سی اوزون اوزادیه (صوم) نهری سواحلنده انکلیز اردوسنك اقتحامنه مجبور قالدیغی مشکلات‌دن بحث ایتمکده ، آلمانلرك سیرلریی وملجأ لریی انشا ایتدکلری

یونانستان ورومانیا

اثر: فیبرك توش امینژی

یونانستانی حربه سوروکمك ایچون اتلاف خبرلك شیمدیه قدر یوحکومت اوزرنده اجرا ایتدکاری هردرلوتضییقات وتجاوزات قارشیسنده یونان قرالی قسطنطین متین وعزمکار سیاستمده صرار ایتدی .

اتلافجیلر قرال قسطنطین یونان تختنده وطوردیغی ، یونانستانی آوجلرینك ایچنه آلدقی یونان اردوسنی ضرب ، بلچیقا ، والك صوك رومانیا اردوسی کبی املاکی اوغورنده ، اما پنجه یه قدر . قوللانه بیلمك امیدی اولدیغنی کورمکه باشلادیلر : کندیلرینه بشده اولان وه نیزه لوس ایله طرفدارلرینی دوغریدن دوغریه تسویق ایتمش ، قرال علیهنه سوق ایلهمش ولهجه قرالك حیاتی بیله یونانستانده کی اتلاف بندکانك مرسمریلری طرفندن سوء قصده هدف اولدی .

رومانیا حربه مداخله ایتدیریلیر ایتدیرلمز ، هرجهتده یونانستانك ده حربه کیریشه جکنه اتلاف حکومتی اوقدر بل باغلامش ، سلانیکده جنرال سارای ، آتنه ده اتلاف سفیرلری یوکا کندی کندیلرینی اودرجه ایتاندیرمش اولهجقلرکه ، رومانیانك اعلان حربی اوزرینه ، یونانستانك حربه کیریشمه سی محقق اولدیغنی اطرافه اشاعه ایتمکده یأس کورمه دیلر ؛ نه قرالك ثبات ، متانته چاغرمش اولهجقلرکه آژانس رویتر ، اتلاف دیپلوماتلرینك خوالیارینی اوقدر ایجق ، بخود اتلارینی حقیقته منقلب اولمش کبی کوسترمه جك درجه ده ، قرال قسطنطینك ترك حکومت ایتدیکنی خبر واعلان دن چکینمه دی . اصلی اولایان بو خبری یاخود بو یالانی جهانك درت طرفنه یایمق خصوصنده ، انکلتره حکومتنك رسمی آژانسی وثوق عتباریله کندیسنده کورمه سی ، کوزتمه سی لازم کلن حقیقی اوتوندی .

قرال اوزرنده ونیزه لوس وطرفدارلری ایله یونانستانده کی اتلاف قوتلری ایسته دکاری تأثیری یاپامادقلرینی کوردکجه ، یونانستانده براختلال چیقارمق تشبثنه کیریشدیلر وسلانیك منطقه سنده بو خلالی چیقاردیلر ؛ اوراده برحکومت موقته تشکیلنه قالقیشدیلر ؛ ماکدونیاده سه غیریرلك یالانی کبی غرب تدبیرلرینه بیله مراجعت ایتدیلر . حتمال که ونیزه لوسك ، یونانستانك هرطرفنده ، کندینك قدمری حائز قوت اولدیغنه دائر مرسری سیاستچیلرك وهم وخیالنه مستند سوزلرینه اتلاف دیپلوماتلری ده آلدانمادیلر . یونانستانده چیقارلماسی ایسته نیلن خلال چیقاماده ی ، حکومت وقرال طرفدارلری ایله ونیزه لوسك قدمری تراسنده مشاجره لر ، مشاربه لر ، مصادمه لر تشکیل ایتمیوردی بوراده قارپشیقلغه منحصر قالمدی .

یونان یوحادثات ایچنده آکاه شیلان برسی

دویچلاند تحت البحری ضوطان ومرتباتی
Le capitaine, officiers et équipage de « Deutschland ».

واردی که یونانستانده اهالینك واردوك قسم اعظمی قرالیوقرالك امنیت ایتدیکی هیئت حکومته صادق در ، قرالك سیاستنه قارشی مربوط وتقدیرکاردر .

نه رومانیانك حربه قارپشمامسی ، نه ده اوتوز ، قرق پارچه سفینهٔ حربیه دن مرکب اتلاف دونانمه سنك بیره لیمانی اوکنده تهدیدکارانه کزدیرلرده یونانستانی ، نه یونان قرالنی وحکومت حاضره سنی مسلکندن انحراف ایتدیرمش ، نه ده یونانستان اهالیسنك واردوسنك قرابه صداقت ومربوطیتنی لرزه دار ایده بیلمش در .

اتلافجیلر ایسه یونان پوسته وتلغرافلرینی مراقبه آلتنه آلق کبی توسیع تجاوزات ایله اکتفا ایتمیلردر .

رومانیانك حربه مداخله سیله یونانستانی حرکته کتیرمك ، اخلالاره قرالی تختدن ایتدیرمك کبی وقوع بولان تشبثات یونانستانی ونیزه لوسجیلرك اتلافك الته کوزی باغلی تسلیم ایتمك بولنده کی مقصدینی میدانه کتیرمه دیکی کبی دوبرنجه محاربه تنك آلمش اولدیغی شکلده قرالله و حکومت حاضره به برقات دها قوت ویرمش . یونانستانك الیوم بی طرفلق مسلکنده ینه ثبات ایده جکی آکلاشیلمقه باشلامشدر . یونی روس غزته لری تصدیق ایتدکاری اخبارهنده یونانستانی بی طرفلقدن چیقارمه نك غیرقابل بولوندیغنی یازدقری کبی ، برایتالیان غزته سی ده ، محتاج تأیید اولان برخبر نشر ایدیورکه بوده قرال قسطنطین ایله ونیزه لوس آراسنده ، یونانستانك خیرخواهانه بر بی طرفلق تعقیب ایتمه سی اساسی اوزرنده اتلاف حصوله کلمش اولدیغی زمینده در : بویله بر خبرك اصلی فصلی وار ایسه دینمکه آخرکار ، ونیزه لوس کسه دیکی الی اوپوب باشنه قونمق مجبوریتنده قالمشدر .

یونانستاندن آلنان خبرلردن ده ، اوراده ونیزه لوس علیهنده کی خصومتك کرك اهالی وکرك عسکر آراسنده کیندکجه آرتمقده اولدیغی اکلاشیلیورکه بوده ونیزه لوسی بوس بوتون سقوطدن قورتوقی ایچون قرانه قارشی تحمل شکن کار دلورانتفه سوق ایتمش اولهبیلیر . بردهونیزه لوسك اوبه دن بری ایتالیایه وایتالیانلره امنیتسزلك کوسترديکی معلومدر ؛ حال بوکه ایتالیانلر ایشی (ئه یبر) ی اشغاله قدر وار دیردقلری کبی ، ایتالیان غزته لری ده ونیزه لوسه قارشی مهاجمات دن واز کچمه مشلردر . اتلاف دولتلرینك یونانستان حقنده کی صوك تهدیدلری ایسه ، یونانستان کندیلرله حربه کیرمزسه بعدالحرب النده کی یرلردن ضیاعه اوغرایه جغی صورتنده در .

یونانستانك بویولده کی ضیاعی اکر ممکن اولورسه ، ایتالیانك کاریشه اولهجق در ؛ معمافیه صلح ماصاسی باشنده اتلاف حکومتلری بی طرف

تخمیس منظومهٔ شاهانه

دوغاراق مهروغا سمت خقا پروردن
اولدی آفاق وفضا لوحه نمون محشردن
غصب ایچون قبلهٔ آمالی شهاکبردن
صولت ایتمشدی جناق قلمه یه بحر وبردن
اهل اسلامك ایکی خصم قویسی بردن

قدرتك مشعل وماهی پتیشوب اردوسنه
ملکوت بال وپاهی پتیشوب اردوسنه
انبیا حزب وسپاهی پتیشوب اردوسنه
لکن امداد الهی پتیشوب اردوسنه
اولدی هر برنفری قامهٔ پولادیدن

کوردیرك موت ایله ادباری دم هزمنده
آکلادی همت یکتایی رقیب خصمنده
خم وقمیته قالیر کالك دها نظمنده
عسکر اولادلریمك پیشکه عزمنده
عجزینی ایلدی ادراك نهایت دشمن

ثویله برمعجزه کوستردی که پر شوق ووقار
سینه‌مز ... قیلدی او خاری تماما ناچار
نه‌شراپنل، نه‌ده بومبا، دینامیت ایتمه‌دی کار
قدر وحیثیتی پامال اولهرق ایتدی فرار
قلب اسلامه نفوذ ایلمکه کلمشکن

مشرق فیض رها اولدی بزه راه غزا
وطنك هربرأری آبرمجه تبریکه سزا
کهویرر اول ایدی منقبه‌لر روحه غنا
قاپانوب سجدهٔ شکرانه رشاد ایله دها
ملك اسلامی خدا ایلیه دائم مأمن .

اردوی همایون افرادندن
ناظم

آلمان بشنجی حرب استقراضی
موفقیت خارق العاده‌سی

شمدیه قدر آلنان خبرلره نظراً بشنجی حرب استقراضی ایچون مشتری بازیلان مبالغ اون میلیار ۶۵۲ میلیون مارقه بالغ اولمشدر . استقراضه اشتراك ایتمش اولان بعض قسم مشتریلر هنوز بوحسابه داخل دکلدر .

دردنجی حرب استقراضنه مشتری قید اولنان مبالغك یکون قطعیسی اون میلیار ۷۶۸ میلیون مارق ایدی . مشتری قید اولنان مبالغك [illegible] کوره وسعتی آلمان ملتنك دشمنی یالکز قلیچ ایله دکل عین زمانده پاره ایله دخی مغلوب ایتمکه متحداً عزم ایلمش اولدیغنی اثبات ایتمکده‌در . بشنجی حرب استقراضی اولمکله حرب استقراضی کبی یتون آلمان ملتنك اتحاد مساعیسی اثریدر .

آمریقا غزته‌لرندن (ثه‌ونینغ سن) بشنجی آلمان استقراضندن بحثله یازدیغی بر مقاله‌ده اعتبار مالینك آلمان قدرتنك اك یوبوك عاملی اولدیغنی و آلمانیاده اك صکره بیته‌جك شیئك اغلب احتماله کوره اعتبار مالی اولدیغنی یازیبور .

ترانسیلوانیا و دوبریجه حرب ساحه‌لری

« دەیلی قرونیقل » غزته‌سنه پترسبورغدن اشعار اولنیور : (طوتراقان)و (سلستره) نك سقوطندن زیاده رومانیالیلر طونه‌یی کچوب (راخووه) ده دوچار اولدقلری هزیمت پترسبورغ محافل عسکریه‌سنه پك فنا تأثیر ایلمشدر . روس محافل عسکریه‌سی رومانیا عساکرینك طونه‌یی کچمسنه فوق العاده اهمیت ویرمش و اشبو حرکته بیوك امیدلر بنا ایتدیرمشلردی . روس منقدین عسکریه‌سی رومانیانك وضعیتی پك نیکبینانه صورتده محاکمه ایتمیورلر.

(ماکنزن) و (فالکنهاین) كه قوماندانسنده بولنان آلمانلرك فوق العاده مهارت کوستردکاری آشکاردر . آلمانیا اردوسی باش قوماندانلغی رومانیانی ممکن مرتبه سرعتله مغلوب ایتمك ایچون صوك درجه‌ده غیرت صرف ایتمکده‌در. (هرمانشتاد) و (فرونشتاد) كه پك چابوق سقوط ایلمسی پترسبورغ محافل عسکریه‌سنی جدی صورتده دوشوندیرمکده‌در .

صوفیه ۱۳ — بالفانقا پوشته غزته‌سنك دوبریجه محاربی آتیده‌کی معلوماتی ویرمکده‌در. ایلولك طقوزندن بری روس قوماندانی حالی رجعنده بولنان رومانیا قطعاتنك فرارینه مانع اولق اوزره دوبریجه‌ده « امنیت مفرزه‌لری » نامیله بر طاقم قوتلر وجوده کتیرمکه مجبور اولمشدر .

صوك دفعه صورت مهمه‌ده تقویه ایدیلان اشبو مفرزه‌لر الیوم رومانیا خطلرینك آردنده بر ایکنجی خط تشکیل ایتمکده‌در. اسکی دوبریجه حدودی قریبنده وقوعه کان محاربات اثناسنده شبو مفرزه‌لرله رومانیا قطعاتی آره‌سنده شدتلی مصادمات وقوع بولمش وطرفیندن برچوق کیشی مقتول دوشمشدر . بو مقتولارك مقبرلری روس رومانیا اتفاق شاعرانه‌سنك خاطره‌سنی تأییده یارایه‌جق آبده‌لر مقامنه کچه‌جکدر .

آلمان تحت البحرلرینك بحر محیطده فعالیتی

آمریقاده (نیوجرسی) حکومتی داخلنده کائن (لونغ براغ) دن اشعار اولنیور : آمریقا ساحلنده آلمان تحت البحرلرینك فعالیتی مناسبتیله رئیس جمهور (ویلسون) شو بیاناتده بولنمشدر : حکومت طبیعی هردولو وقوعات حقنده حقیقته دسترس اولهبیلمك ایچون معلومات لازمه‌یی جمع ایده‌جکدر . آلمانیانك تحت البحر محاربه‌سی اصولی حقنده ویرمش اولدیغی وعدك انجازینه آماده بولندیغنه اشتباه ایتمکه اصلا محل کورمیورم . آلمانیانك واشینغتون سفیری قونت (برنستورف) آلمانیانك تحت البحر محاربه‌سنی قرووازور محاربه‌سی حقنده بین الدول موضوع قواعد واحکامه توفیقاً اجرا ایده‌جکنی وعد ایلمشدر . آلمانیا بو وعدنده ثبات ایتمکده‌در .

برلین ۱۴ — آمریقا ساحلنده آلمان تحت البحرلرینك کوستردیکی فعالیت ایتالیاده عظیم اندیشه‌لری داعی اولمشدر . « بوپولورومانو » غزته‌سی دیبورکه : آلمانیا زمامدارانی خصمك امید ایتدیکی برلردن ضربه ایندیرمکی پك کوزل بیلیور . دیکر مملکتلر تحت البحر محاربانی حقنده مناقشات نظریه ایله مشغول ایکن آلمانلر بیوك بیوك تحت البحرلر انشا ایدوب یاه جیقارمشلردر . دهابونلر اوچ کون ایچنده ائتلاف اردولری ایچون براحتیاج مبرم اولان مهماتك آمریقادن آوروپایه کلمی بالضروره دوچار تعطیل اولهجقدر . مهمات یوکلیه‌رك یوله چیقاجق اولان کیلرك سفرلری تعطیل ایدلیه‌جك اولور ایسه برچوق واپورلر محتوی اولدقلری قیمتدار حمولهلر ایله ضایع اولهجقدر .

روس تعرضنك تأخیری ، رومانیاده یأس و انکسار

(آژانس وولف)دن: (کولنیشه چایتونغ) ستوقهولمدن استخبار ایدییور:(روسکی انوالید) غزته‌سی طرفندن روس بویوك تعرضنك انجق کلجك ایلك بهارده تکرار باشلایه‌بیله‌جکی یولنده نشر اولونان خبر رومانیا قوماندانی اوزرینه الیم برتأثیر حصوله کتیرمشدر.

روس اردوسنك رسمی غزته‌سی بویوله واقع اولان بیاناتیله رومانیایه ، نه (قووه‌ل)ك ونه‌ده (لیبرغ) ك ضبط واشغالنه انتظار ایتمه‌مسنی بیلدیرمکده‌در .

رومانیا باش وکیلی (براتیانو) ایسه بوتون حسابلرینی بو موفقیتلری محقق کوره‌رك اوکا کوره بوروتمش ، بلغارستانك مغلوبیتی و هیچ اولمازسه صوفیه‌ده بر اخلال ظهوری امیدینه دوشمش ایدی .

روس تعرضنك تأخیرندن اکلاشیلورکه رومانیا ایچون بوندن بویله مهم برقسمی ضایعاته اوغرامش اولان کندی قوتلرینه استناد ایتمکدن باشقه چاره قالامشدر .

بلغارستانه قارشی بویوك تعرضه کلنجه ، (روسکی انوالید) غزته‌سنك نشریاتندن استدلال اولونديغنه کوره ، روسیه شمدیلك بوتصوردن ده واز کچمشدر .

بویله‌جه (براتیانو) نك روسلرلك موفقیتلری و معاونتلری اوزرینه بنا ایتمش اولدیغی بوتون امیدلری ، التی هفته ایچنده ، تمامیله سقوط و افول ایتمشدر .

ایله دیکه فائز شرف اولمان مطالعات بك بویوك
پروگرامیت سیاسیه‌یی حائزدر. مع مافیه دشمنلرمك
دنائتکارانه وخائنانه تصورات وامالـه قارشی

اولیه‌جه‌در بر رخنه دشمنلرمك نائب
کیمر ملریت کامل تکون ایله انتظار اتحاد بر
دیبور.

« ژوت فون » ك صادق محرری محمود صادق بك

رومن پارلمنتك مدافعه‌سی آلشی باش کوستریبور

رومانیا قرارگاه عمومیسنده بیوك برمجلس قرالی عقد اولنشدر. فابینه ارکانی واردو قوماندانلرندن ماعدا تاکیونسقو واخیراً ترسبورغدن عودت ایدن پرنس قانتاکوزن‌مذکور مجلسه اشتراك ایتمشلردر.

رومانیا ارکان حربیه‌سی پارلمنتك صوك نقطه‌یه قدر مدافعه اولنمسی فکرینی التزام ایتمشدر. مقر رسمی حکومتك تبدیلنه لزوم کورلدیکی تقدیرده مرکز اولهرق یاش‌شوری انتخاب اولنمشدر.

رومانیا پارلمنتوسی آچیلمیه‌جقدر. ترانسیلوانیاده‌کی صوك محاربات رومانیالیلره یك قانلی ضایعاتله بادی اولمشدر.

انتقام حسی

فرانسزلرده هیجانك اولدی؟

اولدی. حرب حاضره فرانسزلری آنان باشلیجه سبب بوفکر انتقامدر.

انتقام؟.. بوکلمه‌نك حرب حاضره فرانسزلر ایچون نه‌غریب بر معنی تعرض ایدیغنی انکلیز ایچون ایسه‌کی اوقدر مراحیت کتابلرینه بکدیکنی استرداد دیمك حکومتیه رسماً حرب ایعلان ایلمیان آلمانیا یه قارشی حرب ۱۹۱۰ سنه‌سنده ۱۶۷۰۰۰ ای امرکك اوائل اوزره ۱۹۱۴۰۰۰ حربه طاقی تولیوردی.

حالبوکه فرانسه، بوعصارمنده دونکی نسخه‌سنده دنیانك اوائلی اوزره بتون

فرانسزلرك ضایعاتی

یکون عمومی : ۳،۹۱۷،۸۶۰

عثمانیجه نوئیدن اقتباس اولنشدر :

فرانسز حکومتنك ضایعاتی کیزلدیکی زیاده دقت ایتدیکی معلومدر. الیوم بوضایعاتی مختلف جبهه‌لرده حرب ایتمك مجبوریتنده بولنان آلمانلرکندن بك زیاده فضله‌در. اهالی شیمدیه قدر حاکم اولان فکر، فرانسز قوماندانی قوتلرینی محافظه‌یه بك زیاده اهمیت ایتدیکی حالده آلمانلرك بیهوده یره افرادی ایتدیردیکی مرکزنده ایدی. آتی‌یه ایتدیکمز ارقام « رسمی فرانسز غزته‌سی » دن نقل ایدلمشدر. بوکا نظراً ۱ نیساندن ۲۰ قدر، یعنی ۵۰ کون ظرفنده ۱،۲۴۱ و بعمومی ۴۹،۵۶۸ ایدن کوچوك ضابط و که، بونك ۲۲۱ ی مستملکه، ۸۸ ی افرادیدرلر. خط حربدن خارجه چیقمش

دیکر بر فرانسز ایستاتیستیقی فرانسوی ضایعاتی وسطی اولارق ۵۷۰ یه اولدیغنی، بونك ۱۶۰ نك یارالانه‌رق خسته‌لقله اولدیکنی و ۱۵۰ سنك بر عضوی غائب ایلدیکنی کوستریبور. حربك ابتدادن بوکونه قدر فرانسز ضایعاتی حفنده حاصل آتیده‌کی نتیجه‌یه دسترس اولیورز :

تلف [ضابط]	۱۹،۶۲۰
مجروح [ضابط]	۳۹،۲۴۰
تلف [افراد]	۶۳،۰۰۰
مجروح [افراد]	۱۱۶،۰۰۰
« وردون » ده تلف ومجروح	۲۰۰،۰۰۰
تعرض حاضره «	۱۰۰،۰۰۰
آلمانیاده اسیر	۳۰۰،۰۰۰
سائر	۲۰۰،۰۰۰
یکون عمومی	۳،۹۱۷،۸۶۰

ولادکه هجانه فرانسز جسور جوانلری آلمان [illegible] کونلك ایستاتیستیقلرینی زیاده اشتراح ایدیورلر. اون اولمسی لازم کلیر.

شرق قادینلرنده باش توالتلری

زمام حکومتی بك مشکل آنلرده اله آلمق خصوصنده‌کی موافقتم قرالهٔ قارشی صداقتم وملتمه قارشی عشقمدندر. عن‌صیم القلب سوه تفهماتی. ائتلاف حکومتلرینك یونانستانه قارشی کوسترد. کاری عدم اعتمادی آزالیه چالیشه‌جغم.

سیاسی دکل، مصالح جاریه ایله اشتغال ایده‌جك برهیئت وکلا تشکیل ایتدم. قابینه، شیمدی‌یه قدر مجادلات سیاسیه‌دن اوزاق قالمش اولان ووطللرچی سوه‌ن پروفسورلردن عبارتدر.

موسیو لامبروس، ائتلاف حکومتلرینك یونانستان حکومتیله مناسبات دوستانه‌ده بولونه. جقلرندن امید وار بولوندیغنی ده علاوه ایله‌مشدر.

حمایه ایتمك می، احیا ایتمك می؟

روتردامده انتشار ایدن (نیوقورانت) غزته‌سی بر باش مقاله‌سنده دیورکه: یونان دونانماسی ائتلافه تسلیم اولدی: اسلحه‌سی بر قارلدی. الك مهم شمندوفر خطری ده اجانبه توديع اولدی. اجنبی بر حربك سوق و اداره‌سی ایچون استعمال اولونیور

تصدیقات اجنبیه ایله یونان اردوسنك برقسمی ترخیص اولوندی. برقسمی کندی حکومتنه قارشی اختلاله تشویق ایدلدی. تلفون وتلغراف جانب النده‌در. یونانستان برمستقل حکومت اولمق حالندن چیقه‌مشدر. یونان دوستلری اولان استقلالنی متکفل بولونان دولتلر طرفندن ثولونه سیوروکاننك سورتیله حمایه اولونه‌مشدر.

بو دولتلر، حمایه‌لرینی اعزیزدولوسی مصالحنه، حمایه‌کار ملریك ضعفنی سوء استعمال ایدیورلر. مقاصدی تخریب ایله‌دیر.

اختلالات داخلیه‌یه دوشن بر حکومتك، بویله دولتلرك علاوه ومنفعتی ذرشبهسنده نه حال کسب ایده‌جکنه یونانستان‌ده برمثال تشکیل ایتمکده‌در.

ایتالیا یونانستانك شمال جهتنه حریصانه آتیلیور. بویله‌جه بوتون یونانستان کندیسنی حمایه ایتمك زحمتنه کیرن دولتلر آراسنده بوزحملرینه مقابل تعویضات مقامنده تقسیم اولونه‌جق.

وضعیت عمومیه ـ فرانسه مطبوعاتی

(دوبیجه تاغس چایتونغ) جنوره‌دن استخبار ایدیبیور. پارس مطبوعاتنك قسم اعظمی وضعیت عمومیهٔ حربیه‌یی قرارمز کوسترمکده درلر. بوغزته‌لره الك زیاده بادیٔ اندیشه اولان حال رومانیانك وضعیتی‌در.

رومانیا عسکرلرینك طونه‌یی مرور ایتمه‌لرینی، پارس غزته‌لری عظم اهمیتی حائز بر وقعهٔ فوق العاده اولهرق تصویر ایله‌مشلردی: رومانیا عسکرلرندن طونه‌نك صاغ طرفنه کچمش اولمرینك وبویله‌جه تثبیت واتمك تامیله اضمحلالی اوزرینه پارس غزته‌لری طور و تاورینی تبدیل ایده‌رك رومانیا عسکرلرندن بر قسمنك طونه‌یی کچمه‌لری بو حوالیده مهم آلمان و بلغار قوتلرینی طوتمق و بویله‌جه جنرال (سارای) ك تعرضلرینی تسهیل ایلمك مقصدینه مبنی اولدیغنی یازمقه باشلامشلردر.

(لیبرته) غزته‌سی، ثه‌یرده خودکامانه بر سیاست تعقیب ایتمکده اولماسندن دولایی ایتالیایی اتهام ایتمکده‌در.

(یونه‌روز) جریده‌سی، نظم بولوطرکورمك بو سبیله ژاپونیانك ائتلافجیلره ویرمکده اولدیغی مهمات حربیه‌نك آرقه‌سندن قورققده، وشاید بوحال واقع اولورسه، روسیه‌نك تلاکتی دیك اولدیغنی ایضاح ایله‌مکده‌در.

(فیغارو) و (غولوا) غزته‌لری‌ده اهالی‌یی بدبینلکه دوشمكدن قورومغه چالیشه‌رق، استفراضه قید معامله‌سنك باشلانغه‌سی وخیم کونلره تصادف ایتمکله برابر، بوتون ملتك لایتزلزل برفکر وحس فداکاری ابرازایتمه‌لری لازم کلدیکندن بحث ایتمکده‌درلر.

وضعیت عمومیه حقنده

بر انکلیز غزته‌سنك نقطهٔ نظری

«مانچستر غاردیان» غزته‌سی وضعیت عمومیهٔ عسکریه‌یی غایت بدبینانه کوره‌رك فرانسز وانکلیز قطعاتنك باخصوصه طونجیلقده وطیاره حلکده هیچ‌ده ایی برحالده اولمادقلرینی ایدیبیور. اوروپانك شرقنده‌ده وضعیت دها مساعد دکلدر. روسلر، مرکزی دولتلرك مواضعنی یارمایه موفق اولامادقلری کبی، رومانیده ترانسیلوانیاده رجعت ایتمکده‌در. طونه‌نك مروری هیچ بر نتیجه حصوله کتیره‌مه‌مشدر.

انکلیز سوسیالیست مبعوثك بیاناتی

سوسیالیست مبعوثی (سنوودن)، برنطق ایراد ایده‌رك کچن وقایع عسکریه‌نك مرکزی دولتلری حرب میدانلرنده مغلوب ایتمك خصوصنده امیدلرك بیهوده اولدیغنی کوسترديکنی بیان ایله‌مشدر وعلاوةً دیمشدرکه: انسان ضایعاتندن طولایی حربه ۲ یاخود ۳ سنه دها دوام ایتمك امکانی یوقدر. تعرضك ابتداسندن بری یالکز انکلیز ضایعاتی ۳۰۰۰۰ کشی یه بالغ اولیور.

بو وقعه‌نك اهمیتی کوروب اکلایه‌جق، برلین‌دن استانبوله قدر مظفریت شراره‌لری صاچه‌رق، آوازهٔ افتخار ومسرت صورتنده، دودوکنی اوتدیره‌رك مواصلت ایتمش اولان لوقوتیفك بو شراره‌لری، بو صدالری دشمنلرك باغرینی یاقه‌جق، قولاقلرینی ده‌له‌جك‌در.

اون سکز آی قدر برمدت اوروپای مرکزی ایله تورکیا آراسنده مناقلات ومواصلات بیك درلو مشکلانه اوغرامش، دوست ومتفقلر بو مشکلاتی اقتحامه چالیشه‌رق دولانیاجلی یوللرله، برچوق مزاحم واضطرابات ایله مراسله‌لرینی تأمینه چالیشمش اولدقلری حالده، بو کون، بو مزاحم واضطرابات بر خیال اولمش، نشانهٔ ظفر و موفقیت بونلری اونوتدیره‌رق، یرینه شوق وشادمانی اقامه ایلمش، ایمان ظفری تقویه

آلمانیا ایمپراطوری حضرتلرینك حرب مدالیه‌سی توزیعی
Le Kaiser distribuant les médailles d'honneur.

ایتمش، عزملره، متانتلره، غیرت وهمتلره باشقه بر رونق ویرمشدر.

قهرمان عسکرلریمزك، شانلی دوستلریمزك شیمدیه قدر حرب میدانلرنده احراز و اکتساب ایتمش اولدقلری مظفریات وموفقیات‌ایله افتخار و جناب حقه شکر ایده‌رز؛ بونلرك نتایج‌مبروره‌سندن بری اولمق اوزره، دون اقشام برلین‌دن استانبوله ورودایتمش اولان ایلك بالقان سرعت قطارینی سلاملایه‌رق بونکله شهریمزه مواصلت ایدن ذوات کرامه بیان خوش آمدی ایلرز.

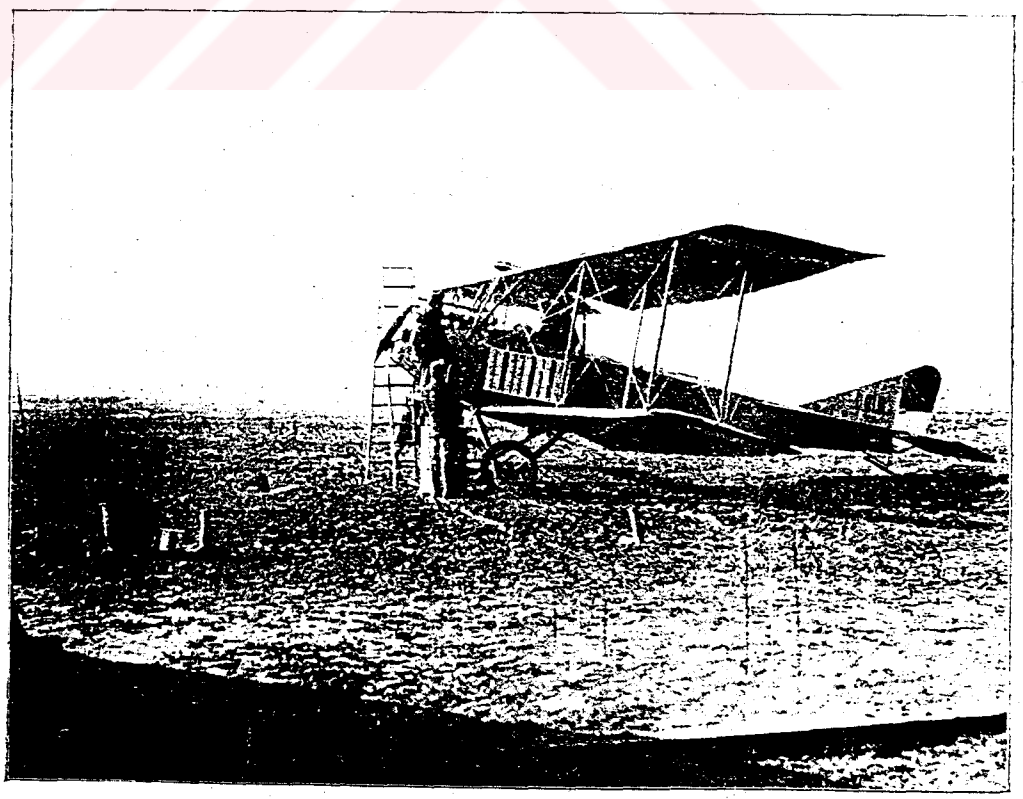

برآوستریا حرب طیاره‌سی تیرولده
Un biplan autrichien au Tyrol.

غالیچیا جبهه‌سنده بولونان تورك عسكرلرینه طعام توزیعی
La distribution de la soupe à nos soldats en Galicie.

اختلاف منافع

اتلافچیلر آراسنده

حرب عمومی‌یك اتلاف حكومتلری آراسنده ایلك شوق وشادمانیی، كیدكدن اوروپای مركزی حكومتلرینك بری برینی ولی ایدن ضربه‌لرندن اتلافچیلر متأثر اولمه باشلادقدن صوكره، تالفعات، یونلر آراسنده بری برینه قارشی تعریضات كورولدی. موفقیتسزلكارینی خفالرینی بری، دیكرینه و دكرلرینه عطف اشدی.

زمن زمان، اتلاف زمرهٔ دولیه‌سی، حرب میدانلرنده پی‌تاب وتوان كوزولدیرك، ضعف وعزلته دوشن اتلافدشلرك مهلته احتیاج حس ایتمكلری، یونلرنده بولمه‌جه كندیلرینه مساعد فرصتلر ایتمك، كیرشدكلری كیرو داردده دوره‌لر ترتیب ویرلی ضروریتی دوشندكلری كبی، اتلافدشلرك كندیلرینه مهلت ویرمه و دوای تقویه وتجدید یولنه كیتمه‌لری یونلرك طرف حكومتلرنده ضعف كوستری طرفلرینه حلب ایچون باش ووجدانلری، یونلاشمالری ووجدانلرینك ایچنده صاعه‌رق سلاشكه عسكر چكدیرمه‌سی، اثر وقت‌دن بری بو حكومتلره اوغراشدیغی‌دن فارغ اولامامشلر، كندی قوتلرینه ضمنی تصور ایتدكلری یونان قوای برّیه و بحریه‌سنی نهایت قیمت حربیه‌دن محروم بر اقمشلر. ایتالیانی حربه قاریشدیردقلری زمان یونان اتلاف تحهیزاتنده بولونه بر سیر وغیرت اوپامه‌رق حربی قازاندقلری ذهابنه دوشمشلر، ایتالیانلرك، شرق وغرب جدال عظمی اوزرینه اجرای تأثیر ایده بیلمك‌دن اوزاق بولوندقلرینی كوروبچه، یكدن انكساره اوغرامشلر. نهایت رومانیانك حربه قاریشمسیله كندیلرینی یكی برانتباه وقوت فرض ایله، بنه امیدلرینی اعظام ایده‌رك بنه مظهریت خولیالرینه دالمشلر، فقط بو دوای انتباه وقوتلك‌ده پك چوروك وچاره‌ناساز اولدیغنی كورمشلردر.

بویله زمان زمان اتلاف حكومتلری، دوشوندكاری و تصفیه قالفیشدقلری بویوك پلانلرنده انكسار و عدم موفقیته اوغرادقچه، یاخود، بولدقلری معاون قوتلردن بر فائده كوره‌میه‌رك، یكدن محرومیت و مشكلات قارشیسنده قالدقچه، بر برلرینه مرزنشلره قالقیشمغی، یكدیكره آسناد خطا ایلهمكی اعتیاد ایدنلكاری ایچون، شو صیره‌لرده بنه حسب المعتاد، تعریضات و تقبیحات مقابله یاشلامشدر.

اتلاف زمرهٔ دولیه‌سنك، شو حرب عمومی‌یی، نه مقصدله چیقاردقلری، آلمانیا ایله متفقلرینی ئه‌زمك، وكوچك ملتلرك حقوقی مدافعه بهانه‌سی‌یله عكس حركت كوستره‌رك اوزره ـ اورته‌یه سورركن، دیكر جهتدن انها و استیلا سیاستی اعلان ایلهمك كبی تصادفاره دوشدكلری معلومدر. پك چوق دفعه‌لر ایضاح ایدلمشدر؛ حس حسد و انتقام، حرص استیلا ایله برلشن، باخصوص عنصرلردن بری آرا، زنده، وضعیتری، سیاستلری انجانچه، پك مدهش اختلافلر قویمش و الیوم بو ضدیت منافع و خلاف سیاست حقیقی و حدی بر صورتده تألیف اولونامادقدن باشقه تألیفنه‌ده امكان بولونامامش اولان دولتلرك اتفاق متین براساسه استناد ایندیرله‌سی ممكن اولامایه‌جق ایدی. یونلر میانده، حرب، آرزولری و مقصدلری خلافنه و عكسنه اوزون سوررسنه آرالرنده اهمیتلی وحاد اختلافلر چیقماسی، متفقلری آراسنده مصادمه‌لر وقوع بوله‌سی‌ده تخمین ایدلش ایدی.

ایشته یوخاریدن (كوستاو هروه) (ویقتوآر) غزته‌سنده تكرار اعتراف ایدیبور اوروپای مركزی دولتلریله متفقلرینك م یلانلرینی متحداً وموفقیتكارانه تطبیق ایتدكا حالده اتلاف حكومتلرندن هربری، عم یلانلرنده حاصل اولان اغتشاشاتی نظر ا المایه‌رق كندی منافع خصوصیه‌سنی تعقیب ایتدی وبالنتیجه اتلاف زمره‌سی اوكنده الیم حصوله كلدیكنی سویله‌یور.

رومانیانك اوغرادیغی و اوغرایه‌جغی اهم ایچون اتلافچیلر آراسنده بر تلاش اولمقله بر بنه بو خصوصده بری برینه قباحت بو باشلامشلردر؛ بوندن باشقه الیوم اتلاف حـ متلرینك سیاستلرنده‌ده اولدقچه بارز اختـلا كورونمكده‌در.

روسیه ایله رومانیا، بالخاصه مشتركاً متحداً حرب ایتمك اوزره رومانیا حرب عمو مداخله ایتمش ایكن آرالری آچلمش، بری بر قارشی تخطئه‌لر میدان آلمشدر.

ایتالیان غزته‌لری رومانیانی عادتا محواوا صورتنده كوسترمكله برابر، ایتالیانلر، اح بالقانلرده، كلاه قاپایه‌جك بر صره‌در، د جنوبی آرناوودلغی استیلایه باشلامشلر (ارکری)یی، (دلوینه)یی، بالخاصه (آیاسرا لیاتی اشمال ایتمشلر، (قورفو)نك اشغ حاضرلانمه باشلامشلر روسیه نوتی هیچ خوش كورمه‌یور. هله، روسیه ایله ای آراسنده برمنافرت قوپاسی، روسیه سفیر رومادن كیتمه‌سی، ایتالیا قرارگاهندكی د روس ارکان حرب ضابطنك كری چاغیریله ده جای نظردر. كوستاو هروه‌نك سوزلری الفزیامه ایتالیایه معروف دولتی وارد خاطر

روسیه‌نك، دیگر اتلاف حكومتـ طرفندن یوتانستان حقنده روا كورمن سیا تجاوزكارانه وتصفیه‌كارانه اشتراك ایتدكی حتی قرالیك ترك تاج وتختنه تماماً معادـ بولوندیغی‌ده سویله‌یور

اتلاف شیمدی‌یه قدر آرالرنده بالذ چیقان اختلافاتی زائیه دائن درمیان ا اولدی. زیاده‌تر ترتیب ایتدی. برچوق دفعـ آره‌ده اتلاف موجود اولدیغنك اكلاشیلم اعلان ایلدی.

حربك ایلك دورلرنده‌كی خیال و امید مالامال شوقلر شیمدی‌یه زائل... یونلرك ایتكسارلر، اغمالر قدم... بر سنه آره‌ده چیقان اختلافك زائلی قابل اولمیه ایسه شیمدی متكوك... حربك صورت‌ـ اتلاف محافظه‌ده یأسلر تولید ایلهدكچه احتما منافعك كیتدكچه تباروزایمی‌ده طبیعی... بناءً اتلاف دولتلری آراسنده بوكونلرده و یو صوكره ظهوره كان و كلمجك اولان اختلا دها دقتلی بر نظرله و دها اهمیتله تعـ ایده‌بیلیرز.

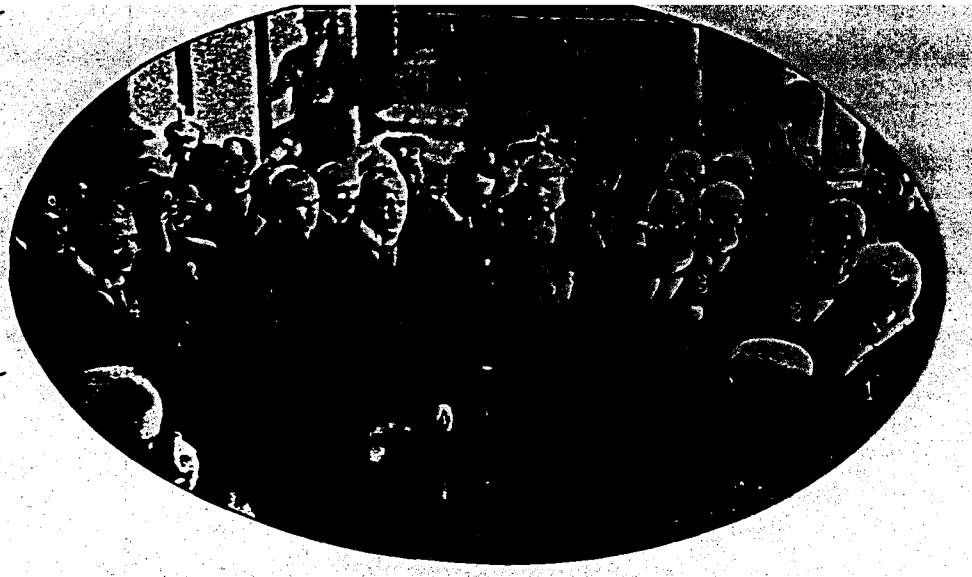

بلغار مبعوثلرينك برلينى زيارتى خاطراتندن :
١ — برلين شهرى طرفندن مهماندار ميشله ، ٢ — رايخستاغ رئيسى دوقتور كەمپف ،
٣ — صوبرانيه رئيس ثانيسى دوقتور ايوان مومچيلوف ، ٤ — مشاور خاص فون رادوويچ .
Les souvenirs de la visite du Sobranié bulgare à Berlin.

طردولرينى بويوك بر هزيمت ، همان محقق بر فلاكت دن قورتارمق ايچون تعرضه اجبار ايديلەرك مدهش ضايعاته اوغرادلديغى كبى ، اليوم فرانسزلرله انكليزلر غرب تعرضلرينى ، روس اردولرينك حركات اصليه سنه بر فرع عد ايدەرك بويله جه روسلرى ابلرى سورمكه ، ائتلافيلر ايچون اك عظيم و مهلك فداكارلقلرى روسلره اختيار زيندير مكه اوغراشيورلر .

روس غزته لرينك نشرياتى حقنده تلغرافلرك ، زمان زمان ويردكلرى خبرلردن ده آكلاشيلورزكه ، اونه دن برى انكليزلرك ، شيمدى ده ، بى تاب قالان فرانسزلرك شوحرب عظيمك بوتون يوكنى روسيه يه يوكلتمك ايسته دكلرى روسلرجه مجهولات دن دكلدر . بوكا مقابل ايسه روسيه ماليه ناظرسابق بارك ، لوندره و پارس سياحتندن ، روسيه يه ينه صفرااليد اولەرق كوندريلبور .

روسلر ، هرحالده ، ايتاليانلرى معروض قالدقلرى تهلكه دن قورتارمشلر ايكن ، روس غزته لرينك ماكدونيا ساحهٔ حربنه هيئت اولمازسه ، ايتاليانلرك يوزبيك كيشى كوندرمه لرى ، پك ضعيف اولان واليوم تعرضه كچه بيلمك قدرتندن محروم بولونان جنرال (سارای) اردوسنى تقويه ايله لرى تكليفنه ايتاليادە قولاق آسان يوقدر .

ينه روس غزته لرندن برى ، روسيه امور داخليه سندن واستحصالات واشغالاتندن بحث ايله بو خصوصده روسيه ده موجود اولان دردەدوابولق چاره سى دوشونولمزسه ، روسيه نك كچن سنه روس اردولرينك طاقيله رجعتلرندن دها بويوك فلاكتله دوچار اولماسى احتمالندن بحث ايدن عسكرلر كويا طاقيله روس تحت اسر و كچمش بولنيوردى روسلر بوندن ماعدا مو محاربه لر ايچون بيله جهان حربى اشاسنده يا بتون تجربه لره كاملاً مخالف اسرا عددى ايچكى اعتياد ايتمشلردر . بو روس رقملر لهجزده نتيجه اتن حقيقى محاربه لر ايچون تبليغلر كوستريديكمز اسرا مقدارينك دائما اوچ مثلى درجه سنده در

روس اركان حربيه سى شيمه سزكه اوغرادقلرى عظيم ضايعاتدن صوكره مملكت افكار عموميه سى ايله قوة معنويه سنى تقويه ايچون بوقبيل ساخته كارلقلردن واز كچه مزلر .

صلح حقنده بر فرانسز غزته سى

بارسده انتشارايدن (لاووا دوپل) غزته سى صلح احمالاتندن بحث ايدەرك اك رجال سياسيه سنى تنقيد ايتمكده ، شرقلى برنجى عقدينه مخالفتده بولونمش اولمله بونلرى شو تخطئه ايله مكدەدر :

« بوآدملر قافالرينه آلمانيالى محو فكرينى قويمشلردر . بوكون دونكى قاتلر ايچون انكلتره نك منافعى اوغرينه دوكولمكدەدر . . . آلمانيا فرانسه يى محو عقل وخيالدن كچيرمه بور . حتى آلمانيا ، فرانسه نك الزاسى لورەيى اعاده ايتمه يه بيله ، فرانسز خشونت ايدەبيله جك صورتده حدود حقنده برصورت تسويه يى قبول ايدر . . . هرحالده آلمانيانك فرانسه نك شمال شرقيسنده قوى و برصورتده برطاقم ايالتى تحت اشغالنده طوتمكده اولمسى مغلوب عد ايتمه سنك غيرقابل بولنه

كذب ودروغ ايتدكارينى اعتراف ايتمش اولنو زيرا تعرضك ايلك اون كونى طرفنده فرانسه اون بيك و انكليزلرك سكز بيك آلمان ا ايتدكلرى بيان و تبليغ اولنيوردى كه (١٨٠٠) ه مائه اولدى . برحفته كچد صوكره ده اسرانك مجموعى (٥٧٧٩ تنزل ايدييور . شيمدى ارائه اولنان بو موافق صحت وحقيقتيدر ؟ بونى تدقيق ا توقف ايده جك دكلز . بو دفعه كى اعترا اسكى تبليغلرنده حقيقى احوال ايتدكلرينه ق كتيرمش اولمله رينه كوره ، جنرال ژوفر و يكديكرينه غير محدود براعتماد پرورده ايلدك ادعا ايده مزلر : بو ايكى قوماندان اسباب اولەرق ، شرقده كى دوست ومتفقلرى روسلرك اوزرنده دها مبالغه كارانه رقصلر اجرا اتد ادعا ايده بيلير لر . فى الحقيقه روسلر بروسيه طرفندن پاپيلان تعرض اثناسنده روس آلدقلرى اسرابى ، دوستلرمزك تبليغلرينه ا حمانده كنديلرينه مقاومت ايدن اوسترياو مجار قوتلرينك مجموعنه مساوى وقللره ارائه ايلشلر بوصورتله كه اوسترياو مجارستان قوتلرينى تم ايدن عسكرلر كويا طاقيله روس تحت اس كچمش بولنيوردى روسلر بوندن ماعدا مو محاربه لر ايچون بيله جهان حربى اشاسنده يا بتون تجربه لره كاملاً مخالف اسرا عددى ايچكى اعتياد ايتمشلردر . بو روس رقملر لهجزده نتيجه اتن حقيقى محاربه لر ايچون تبليغلر كوستريديكمز اسرا مقدارينك دائما اوچ مثلى درجه سنده در

روس اركان حربيه سى شيمه سزكه اوغرادقلرى عظيم ضايعاتدن صوكره مملكت افكار عموميه سى ايله قوة معنويه سنى تقويه ايچون بوقبيل ساخته كارلقلردن واز كچه مزلر .

صلح حقنده بر فرانسز غزته سى

بارسده انتشارايدن (لاووا دوپل) غزته سى صلح احمالاتندن بحث ايدەرك اك رجال سياسيه سنى تنقيد ايتمكده ، شرقلى برنجى عقدينه مخالفتده بولونمش اولمله بونلرى شو تخطئه ايله مكدەدر :

« بوآدملر قافالرينه آلمانيالى محو فكرينى قويمشلردر . بوكون دونكى قاتلر ايچون انكلتره نك منافعى اوغرينه دوكولمكدەدر . . . آلمانيا فرانسه يى محو عقل وخيالدن كچيرمه بور . حتى آلمانيا ، فرانسه نك الزاسى لورەيى اعاده ايتمه يه بيله ، فرانسز خشونت ايدەبيله جك صورتده حدود حقنده برصورت تسويه يى قبول ايدر . . . هرحالده آلمانيانك فرانسه نك شمال شرقيسنده قوى و برصورتده برطاقم ايالتى تحت اشغالنده طوتمكده اولمسى مغلوب عد ايتمه سنك غيرقابل بولنه

بوحربه انكليزلرطرفندن نه كبى ترتيبات واغفالات ايله صوقولمش ، آلمانيانك تخريبى ايچون روس استيلالرينه محتاج كوسترلمش اولديغى ده معلوم در . روسيه نك شوحرب عمومى يى ، كتلهٔ خلقه قبول ايتديرن ده انكليزلرله فرانسزلرك موهوم ومخيل حريت پرورلكى اولمش دى . انكليز بنده سى (ساسونوف) آتيلمش اولديغى كبى اليوم روس قابينه سنده محافظه كارلر طوبلانمشدر . روس خلقنده ايسه شوق حرب قالمامشدر .

هرحالده روسيه ايله انكلتره نك بوكونكى وضعيت مقابلهٔ سياسيه سنده انكلتره يى انديشه يه دوشوره جك بر تحول كورولمكده بولونمش اولمالى كه انكلتره ، روس باش وكيلى و خارجيه ناظرى (شتورمەر) دن « روسيه نك آلمانيا ايله بر صلح منفرد عقد ايده جكنه دائر مصرانه دوران ايدن شايعه » حقنده استيضاحده بولونمق مجبوريتنه قدر دوشمشدر . روس باش وكيلنك ويردبكى جواب نه اولورسه اولسون ، انكلتره نك بويله بر ايضاحات طلبنده مضطر قالمش اولماسى شايان دقتدر .

شارلاتانلر اعتراف حقيقت ايدييورلر

انكليز و فرانسزلر ١٧ تموز ١٩١٦ تاريخنده ايلك دفعه اولەرق ، اصل وفرع اعتباريله يكديكرينه مطابق رسمى تبليغلر نشر ايلمشلردر . هرايكى تبليغده انكليز و فرانسزلرك المش اولدقلرى اسرا مجموعى عينى (١٥٧٧٩) رقمله ارائه اولمشدر . بو رقمك ، دشمنلرك

DİZİN

A

Abadan, 8
ABD, 3, 79, 84
Abduh Bey, 345
Abduh Beyzade Ahmet Efendi, 324
Abdülaziz, 15, 72, 352, 358
Abdülhak Hamit, 513
Abdülhak Hâmit, 20, 21, 35, 74, 231, 394, 474
Abdülhamit, 4, 15, 21
Abdülmecid, 21
Abraham Elkus, 236
Achileon Kasrı, 76, 196, 279
Achilles, 236
Adakale, 236
Aden, 76, 108, 202, 464
Adriyatik Denizi, 76, 202, 251
Afganistan, 432
Afrika, 5, 38, 74, 103, 112, 167, 244, 292, 410, 432, 442, 443
Agâh Efendi, 13
Ağadere, 31, 255
Ahmet Bey, 236, 292
Ahmet Cevdet Bey, 259
Ahmet Eyüp Paşa, 361
Ahmet Hidayet, 21, 75, 224
Ahmet Hilmi, 354
Ahmet İhsan, 15, 17, 18, 19, 24, 474, 513
Ahmet Mithat, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 72, 74, 230, 332, 333, 334
Ahmet Mithat Efendi, 15, 18
Ahmet Nesimî Bey, 116
Ahmet Rasim, 15
Ahmet Refik Bey, 341
Ahmet Vefik Paşa, 18
Akdeniz, 6
Akil Muhtar, 70, 354, 356
Akvâm-ı Turaniye, 437
Albay Cemal Bey, 4
Albert Bizeviski, 435
Aleksandr Von Spitzmüller, 236
Alem matbaası, 18
Alem Matbaası, 18
Ali Haydar Paşa, 236, 237
Ali Rıfat, 354, 357
Ali Rıza Bey, 61, 429
Allemegna Zeitung, 144
Alman, 1, 6, 10, 22, 25, 28, 33, 37, 45, 46, 50, 51, 59, 63, 64, 65, 66, 75, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 89, 90, 96, 97, 98, 99, 100, 104, 105, 108, 111, 112, 117, 118, 120, 123, 125, 130, 132, 135, 136, 137, 139, 141, 142, 143, 145, 146, 147, 151, 158, 159, 160, 161, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 176, 177, 178, 179, 181, 188, 192, 193, 196, 198, 200, 202, 205, 207, 210, 215, 216, 217, 219, 221, 223, 226, 227, 234, 235, 237, 238, 239, 240, 241, 244, 248, 255, 261, 264, 265, 266, 267, 270, 273, 274, 276, 279, 280, 283, 294, 295, 299, 300, 301, 302, 303, 307, 308, 310, 313, 315, 316, 319, 320, 321, 322, 336, 338, 339, 340, 341, 342, 344, 345, 346, 347, 349, 350, 351, 358, 359, 362, 365, 368, 380, 383, 384, 385, 388, 411, 416, 417, 419, 424, 467, 470, 476, 514
Almanya, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 21, 22, 28, 29, 33, 36, 37, 46, 47, 49, 50, 51, 59, 60, 63, 64, 65, 66, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 95, 96, 99, 100, 103, 105, 106, 109, 110, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 124, 125, 126, 128, 131, 133, 134, 137, 138, 140, 141, 142, 143, 147, 148, 157, 159, 161, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 176, 178, 179, 181, 182, 183, 184, 186, 188, 189, 192, 193, 194, 196, 197, 210, 211, 213, 215, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 230, 235, 236, 239, 240, 241, 242, 243, 248, 250, 252, 253, 258, 260, 261, 268, 271, 272, 273, 274, 275, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 287, 288, 289, 290, 291, 293, 296, 297, 298, 300, 302, 303, 304, 307, 309, 311, 314, 316, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 351, 352, 358, 359, 360, 362, 367, 375, 379, 380, 383, 384, 398, 399, 402, 406, 415, 416, 417, 418, 420, 421, 422, 424, 425, 432, 438, 439, 440, 444, 465, 466, 467, 469, 472, 473, 476
Alp, 243
Alsace-Lorraine, 1, 123, 215
Amerika, 53, 54, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 92, 95, 96, 97, 103, 108, 117, 122, 125, 129, 141, 145, 156, 163, 165, 169, 173, 180, 183, 184, 188, 189, 192, 193, 195, 196, 197, 198, 210, 222, 225, 227, 228, 236, 240, 274, 303, 307, 310, 320, 321, 382, 383, 384, 418, 419
Amerika Birleşik Devletleri, 53
Amiral Charner, 265, 266
Amiral Scheer, 294
Amsterdam, 90, 117
Anafartalar, 9, 24, 32, 37, 40, 120, 288
Anatole France, 103, 194
Angerburg, 367
Antoin Houbert, 245
Appam, 244, 319
Araf, 46
Arap, 8, 245, 297, 331, 476
Arap Devleti, 8
Arap Yarımadası, 8
Arfi, 439
Arıburnu, 32, 37, 40, 120
Arnavutluk, 46, 117, 128, 205, 215
Asaf Derviş Paşa, 65, 290
Askuith, 85, 188, 309, 318, 319, 320, 411
Aşuni Pepe, 245
Atatürk'ten Hatıralar, 21
Ateş Kuşu ile Bozkurt, 21
Augustine Harrison, 165
Auto, 316

Aux Matine, 28, 140
Avrupa, 1, 2, 4, 5, 9, 10, 11, 13, 15, 19, 24, 31, 43, 46, 47, 55, 59, 61, 67, 76, 77, 84, 85, 86, 121, 144, 146, 150, 164, 176, 197, 219, 227, 233, 240, 252, 257, 311, 322, 330, 344, 349, 352, 358, 359, 375, 383, 384, 385, 402, 404, 415, 416, 424, 426, 428, 431, 432, 433, 435, 436, 437, 444, 445, 465, 471, 472, 475
Avusturya, 1, 2, 3, 5, 7, 9, 21, 28, 29, 33, 34, 43, 47, 48, 49, 50, 51, 67, 70, 72, 75, 76, 83, 86, 87, 88, 92, 96, 110, 113, 126, 136, 143, 144, 148, 151, 153, 159, 160, 162, 165, 168, 182, 188, 191, 193, 197, 202, 207, 220, 223, 224, 227, 233, 236, 241, 243, 246, 247, 250, 251, 252, 257, 261, 262, 274, 277, 278, 280, 282, 284, 287, 288, 289, 294, 296, 299, 300, 304, 313, 314, 321, 337, 341, 348, 361, 362, 363, 369, 376, 379, 380, 398, 399, 406, 407, 415, 417, 424, 425, 469, 470, 472, 473
Avusturya-Macaristan, 1, 2, 3, 29, 33, 34, 47, 51, 67, 70, 72, 83, 86, 87, 88, 96, 110, 126, 143, 144, 151, 153, 160, 162, 165, 168, 182, 207, 246, 247, 348, 376, 415, 425, 472, 473
Ayasofya, 358
Azak, 427
Azerbaycan, 439
Aziziye, 42

B

Bâb'ül-mendap, 432
Babıâli, 18, 328, 332
Bağdat, 2, 8, 28, 35, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 64, 73, 87, 119, 124, 143, 169, 181, 197, 211, 247, 248, 273, 275, 289, 308, 323, 336, 350, 375, 401, 402, 407, 422, 438, 464
Bahattin Şâkir, 354, 356
Bahçesaray, 428
Bahr-ı Ahmer, 327
Bahr-ı Sefid, 327, 398
Bahrî Dede Dergâhı, 360
Bahr-i Lût, 327, 332
Balıkesir Livası, 361
Balkan, 2, 4, 5, 9, 20, 27, 60, 65, 68, 87, 88, 109, 157, 181, 185, 192, 197, 202, 211, 223, 224, 249, 250, 263, 271, 297, 322, 323, 325, 329, 330, 348, 351, 369, 377, 378, 399, 404, 413, 425, 446, 460, 462, 471, 472, 473
Balmumcu Çiftliği, 361
Baltık Denizi, 238, 472
Baltimore, 96, 117, 198
Barabaş Yela, 434
Baron Von Rodovich, 73, 88, 230
Basra, 9, 47, 168, 226, 250, 275, 297, 301, 419, 472
Bavyera, 161, 162, 237, 284
Belgrat, 3, 89, 232, 425, 469, 470, 471
Berlin, 22, 28, 70, 74, 77, 81, 87, 89, 90, 108, 110, 113, 130, 135, 142, 143, 179, 182, 197, 200, 211, 226, 227, 239, 240, 242, 243, 248, 249, 250, 251, 253, 259, 260, 261, 264, 265, 273, 284, 288, 289, 290, 291, 315, 319, 339, 346, 364, 365, 375, 418, 425, 426, 463, 466, 471, 472
Berlin Heyet-i İstihbâriye, 28, 319
Berlin Musikî Heyeti, 239
Berliner Tagblatt, 28, 33, 116, 122, 148, 149, 171, 339, 406
Bern, 90, 98, 146
Bernard Shaw, 136
Berta Krupp, 280, 281
Besim Ömer, 70, 72, 259, 353, 356, 369, 373, 378, 379, 380
Besim Ömer Paşa, 70, 72, 259, 369, 373, 378, 379, 380
Bethmann Hollweg, 73, 79, 230, 274, 358, 359, 360, 402
Beyâzıt, 351
Beyazıt Meydanı, 39, 111, 262
Beyoğlu, 62, 354, 380, 416, 430, 457
Biga, 40, 256
Bilderen Vom Tag, 265, 315
Bilecik, 57, 459
Bilge ERCİLASUN, 26, 27, 28
Bilkenfeld, 341
Binbaşı Von Bouk, 284
Birinci Dünya Savaşı, 1, 3, 6, 16, 26, 28, 56
Birma, 419
Bismarck, 1
Black Prince, 251
Blanke Nehuren, 284
Bolayır, 348
Bolşevik, 8, 29
Bosna, 2, 93, 197, 288, 289, 425
Bosna ve Hersek, 93
Boufon, 384
Boyadjieff, 252
Brandenburg Des Yohannitter, 314
Brands, 90, 143, 302
Bratiano, 252, 296
Breme Limanı, 258
Bremen, 97
Brezilya, 3
Brouning, 65, 290
Browne, 22
Brunswick, 85, 252
Brusell, 93, 197
Brussiloff, 306
Brüksel, 134, 164
Bug, 427
Bulgar, 5, 28, 93, 94, 99, 106, 107, 116, 137, 138, 144, 153, 157, 158, 160, 161, 178, 193, 195, 220, 224, 241, 246, 253, 279, 285, 313, 322, 398, 470, 471
Bulgar Telgraf Ajansı, 28
Bulgaristan, 3, 7, 10, 51, 88, 91, 93, 94, 95, 106, 130, 138, 144, 158, 160, 166, 173, 185, 186, 189, 193, 194, 197, 203, 207, 211, 220, 224, 232, 242, 252, 253, 278, 285, 289, 292, 316, 362, 415, 425, 471, 472
Bunarlov, 32, 95, 182, 397, 412
Bursa, 45, 48, 57, 95, 235, 270, 285, 360, 361, 459
Buşir, 440, 441
Bükreş, 7, 94, 95, 98, 114, 121, 149, 150, 151, 168, 176, 197, 209, 210, 211, 232, 253, 321
Büyük Frederick, 365
Büyük Reşit Paşa, 446

C

Cambridge Üniversitesi, 22
Camps des Romains Kalesi, 263
Canik Sancağı, 324
Carl Klewing, 253
Castelnau, 253, 277
Cavalla, 303
Cavit Bey, 5
Cebelitarık, 309, 432
Celal İsmail, 354, 356
Celal Sahir, 474
Cemal Paşa, 5, 8, 327
Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye, 13, 14
Cemiyet-i Küttap, 14
Ceride-i Askeriye, 14
Ceride-i Harbiye, 398
Cezayir, 22, 42, 74, 442, 443
Charles Dawn, 387, 388
Charliston, 169
Chekoniz, 253, 278
Cidde, 414
Clark, 276
Conkbayırı, 39, 40, 408
Corriera Della Sera, 28
Cuzeppe Verdi Yolcu Vapuru, 253

Ç

Çanakkale, 6, 7, 8, 9, 10, 20, 22, 24, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 69, 74, 75, 95, 96, 112, 120, 138, 142, 143, 145, 168, 183, 186, 209, 212, 214, 218, 254, 255, 256, 262, 287, 303, 322, 327, 352, 372, 373, 391, 392, 394, 396, 397, 399, 400, 401, 405, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 417, 462, 463, 465, 473
Çapa Hastahânesi, 256, 257
Çardak, 334
Çarlık, 10, 427
Çatalca, 64, 329, 348
Çekoff, 93, 106, 194
Çettigne, 257, 279
Çimenlik Kalesi, 255
Çin, 303, 445

D

D'annunzio, 54, 55, 137, 187, 257, 514
Dağıstan, 427
Daily Cronicle, 116
Daily Expres, 106
Daily Mail, 52, 116, 176, 300
Daily News, 28, 117, 123, 124
Daily Telegraph, 83, 119
Danimarka, 46, 80, 90, 134, 156, 306
Danzig, 284, 365, 366
Dâr'ül-fünûn, 56, 325, 378, 379
Dar'ül-fünûn-ı Şâhâne, 57
Dâr'ül-muallimât, 56
Darüşşafaka, 21
Davutpaşa Rüştiyesi, 335
Demokrat Fırkası, 54
Deniz Altında Seyahat, 96, 222, 334
Deutsche Revu, 346
Deutsche Rondenschav, 346
Deutschland, 96, 97, 117, 189, 197, 198, 258, 259, 305
Di Kostero, 147, 233
Dicle, 42, 43, 44, 97, 247, 259, 275, 301
Dimetoka, 10
Dirim Adası, 432
Diyojen, 14
Dobriç, 97
Dobruca, 7, 35, 49, 97, 98, 116, 132, 151, 161, 167, 203, 207, 208, 212, 214, 217, 252, 279, 284, 292, 299, 399, 461, 465
Docteur Doyen, 73, 98, 230
Doktor Adnan, 354, 356, 474
Doktor Hüseyinzâde Ali Beyefendi, 458
Doktor Kempff, 253
Doktor Konrid, 356
Doktor Orhan Bey, 290
Doktor Prince, 260
Doktor Schöreder, 347, 424
Don Quichote, 306
Doratia Von Hoven, 364
Douai.Bakın .Bakın
Drama, 98, 194
Dublin, 125
Duemon, 302
Duma, 90, 133, 160, 195, 233, 306, 427
Dusseldorf, 365
Dynester, 301

E

Ebusuud Sokağı, 332
Ebüzziya Tevfik, 15
Economiste France, 28
Edirne, 297, 298, 330
Edward Liechten Stein, 369
Ehremvelli, 261
Ejderhan Hanlığı, 427
Ekrem Bey, 17
Ekrem Bin Mazhar Bey, 261
El-Ariş, 331, 332
Elizabeth Von Hansemann, 250
Ella Scarlett, 90
Emmich, 261
Emmy Leisner, 261
Enformation, 176
Enver Bey.Bakın
Enver Paşa, 7, 24, 39, 40, 41, 45, 46, 59, 60, 61, 62, 63, 89, 99, 106, 108, 145, 178, 182, 183, 218, 261, 262, 351, 398, 400, 408, 429, 455, 456
Ermeni Patrikanesi, 453
Erzincan, 7
Erzurum, 7
Esat Paşa, 58, 457, 458
Es-seyd Ahmed'ül Şerif Paşa, 465
Euppinion, 386
Euryualis, 262
Eyüp, 22, 361

F

Faik Paşa, 263
Falkenhayn, 46, 106, 182
Fas, 2, 99, 104, 198, 203, 225, 442, 443
Fatih Camii, 334
Fatma Aliye, 21, 60, 61, 74, 225, 444, 447
Fatma Bint-i Abbasi, 445
Fauck, 263
Faust, 22
Fayum, 314
Felahiye, 464
Felemenk, 76, 92, 100, 123, 189, 194, 210, 384
Ferch Rausenberger, 263
Ferdinand, 2, 93, 193, 242, 285, 292
Fethi Bey, 329
Fırat Vadisi, 42
Filistin, 100, 198, 366
Frankfurter Zeitung, 28, 76, 136, 386
Fransa, 1, 2, 3, 5, 8, 33, 46, 49, 50, 55, 73, 78, 80, 83, 86, 90, 91, 92, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 112, 116, 118, 120, 121, 122, 123, 129, 132, 133, 134, 140, 142, 143, 145, 146, 157, 160, 161, 162, 164, 166, 170, 171, 172, 173, 184, 186, 187, 189, 194, 198, 199, 201, 203, 204, 210, 212, 214, 217, 221, 225, 228, 230, 232, 233, 234, 237, 244, 259, 260, 263, 264, 265, 266, 267, 280, 281, 287, 302, 306, 309, 312, 316, 318, 326, 330, 361, 406, 415, 417, 421, 423
Fransız, 1, 4, 6, 9, 28, 31, 38, 49, 50, 55, 60, 66, 76, 78, 83, 89, 90, 92, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 109, 110, 114, 116, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 125, 130, 133, 134, 136, 140, 141, 147, 151, 155, 157, 158, 159, 161, 172, 175, 184, 186, 188, 198, 199, 202, 204, 205, 212, 213, 214, 232, 233, 238, 240, 241, 253, 257, 259, 263, 264, 265, 266, 267, 272, 277, 278, 281, 287, 294, 296, 300, 302, 306, 307, 315, 316, 325, 342, 400, 410, 418, 420, 421, 422, 423, 426, 442, 444, 463, 469
Fransız Resmi Gazetesi, 422
Frederick, 70, 363, 375
Frenche, 266
Fruzmevaç İstasyonu, 295
Fuat Bey, 357
Fuat Paşa, 14

G

Gabriele D'annunzio.Bakın
Gabrielle D'annunzio.Bakın D'annunzio.Bakın D'annunzio.Bakın D'annunzio.Bakın D'annunzio.Bakın D'annunzio
Galatasaraylılar Yurdu, 457
Galiçya, 7, 35, 47, 48, 49, 105, 132, 153, 156, 203, 212, 217, 261, 262, 266, 368, 399, 461, 465
Galip Dede, 325
Gallieni, 73, 101, 102, 140, 184, 230, 266, 267
Gambata, 342
Gambiya, 244
Gazete Du Lausanne, 112
Gelibolu, 9, 29, 30, 33, 34, 35, 37, 38, 40, 42, 46, 106, 143, 213, 217, 268, 307, 313, 323, 376, 397, 400, 406, 407, 409, 410, 412, 422, 465
Gelibolu Yarımadası, 9, 40
Gellen, 122
Gemlik, 57, 459
General Heig, 119
General Kiş, 107
General Porter, 122
General Touchef, 107, 232
General Von Haselgench, 364
General Wielainans, 277
Georges Grantham Bain, 254
Gibb, 22
Gilitsky, 277
Girell, 284
Girit, 361
Goerlitz, 303
Goethe, 22, 74, 231, 342, 395
Goltz, 43, 44, 45, 47, 63, 64, 72, 107, 108, 143, 170, 173, 181, 182, 231, 268, 269, 270, 288, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351
Goriç, 108, 204
Gönigsberg, 364, 365
Grandük Nikola, 53
Grey, 29, 99, 108, 112, 136, 160, 185, 195, 213, 306, 307, 439
Gudlap, 367
Gulpaigan, 441
Gustave Hervé, 46, 89, 115, 140, 416
Gustave Holbach, 73, 137, 231
Gül Baba Türbesi, 434
Gülhâne Parkı, 248, 351, 357

H

Habeşistan, 108, 225
Hacı Evliyâ Efendi, 458
Hacı Şevki Bey, 286
Hadika, 15
Hafız Hakkı Bey, 329
Haick Douglas, 272
Halep, 247, 331, 458
Halet Bey, 72, 75, 165, 230, 231, 270, 325, 326, 327, 328
Halid Bey, 22, 314, 418
Halide Edip, 15
Halife-i Raşit, 375
Halil Bey, 110, 179, 182, 323, 416
Halil Halit Bey, 74, 211
Halil Paşa, 45, 46, 74, 109, 110, 230, 270, 323, 324, 423
Halit Recep, 354
Halle, 363, 364
Hamard, 384
Hamburger Fer Mendenblatt, 28, 81
Hamilton, 271
Hâmit, 474
Hamprshire, 271
Hannover, 383, 419
Hannover Sokağı, 383
Hanry de Garange, 316

Harb-i Umûmi, 35, 40, 97, 203, 252, 278, 280, 289, 323, 341, 367, 378, 380, 399, 461, 469, 473
Harbiye Nezareti, 14, 39, 61, 261, 292, 308, 429
Hareket Ordusu, 328
Harlem, 117
Harp Matbuat Karargâhı, 28, 30
Hasan İzzet Paşa, 327
Hasan Rıza Paşa, 142, 467
Havenstein, 272
Hawer Limanı, 103, 198
Haydarpaşa, 170, 182, 268, 331, 350, 354, 356
Hayri Paşa, 272, 324
Haz'al, 439
Hazım Paşa, 368
Hazret-i Amine, 445
Hazret-i Hatice, 445
Hazret-i Hüvela, 445
Hazret-i Redife, 445
Hedervary, 278
Heinrich Ernemann, 466, 467, 468
Heinrig Ernemann, 242
Helffrich, 98, 171, 273
Hemedan, 45, 111, 204, 442, 464
Henri Philippe Petain, 273
Herr Hafn Stein, 273
Hicâziye, 362
Hilâl, 31, 68, 69, 70, 71, 72, 86, 106, 112, 113, 114, 120, 122, 123, 128, 131, 138, 145, 166, 170, 180, 181, 247, 253, 259, 268, 278, 295, 314, 321, 350, 353, 356, 368, 369, 370, 371, 372, 374, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 431, 446
Hilâl-i Ahmer, 31, 68, 69, 70, 71, 72, 112, 113, 114, 145, 180, 181, 247, 253, 259, 268, 278, 295, 314, 350, 353, 356, 368, 369, 370, 371, 372, 374, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 446
Hindenburg, 50, 92, 99, 100, 113, 138, 164, 178, 194, 195, 221, 240, 273, 274, 275
Hindistan, 2, 6, 7, 8, 22, 41, 73, 113, 114, 115, 128, 186, 199, 225, 431, 432
Hohenlohe, 274
Hollanda, 46, 76, 80, 90, 91, 100, 117, 123, 127, 146
Hovistof, 133, 184
Hughes, 54, 173, 185, 274
Hussard, 274, 366
Hüseyin Cahit, 15, 474
Hüseyin Cahit Bey, 275
Hüseyin Hilmi Paşa, 375, 376
Hüseyin Paşa, 139, 236, 413
Hüseyin Rahmi, 15
Hüseyin-zâde Ali Bey, 428
Hüsn ü Aşk, 325

İ

II. Alexander, 427
II. İttihat ve Terakki, 4
II. Katerina, 427
II. Mahmut, 13
II. Meşrutiyet, 5, 15
II. Wilhelm, 1, 46, 47, 72, 113, 117, 314, 346, 362
IV. İvan, 427
İbn-i Reşit, 414
İbn-i Suûd, 414
İbrahim Refik Bey, 65, 290
İbrahim Tali Bey, 65, 290
İhsâiyât-ı Mâliye, 116, 233, 468
İkdam, 15
İkinci Hecin Süvari Bölüğü, 326
İlham-ı Vatan, 21
İllistrirte Zeitung, 264, 265, 315
İmam Hamiddin, 361
İmam Subuti Hazretleri, 445
İmam Yahya, 464
İmhof Paşa, 339
İmmelmann, 167, 208, 276
İndependence Roumen, 28
İngiliz, 5, 6, 9, 28, 31, 32, 33, 37, 42, 43, 46, 51, 52, 55, 60, 75, 76, 77, 79, 81, 83, 85, 86, 90, 91, 93, 94, 95, 96, 99, 102, 104, 105, 106, 108, 109, 110, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 128, 130, 134, 135, 136, 137, 140, 141, 142, 143, 144, 147, 150, 151, 153, 157, 158, 160, 161, 163, 165, 168, 169, 170, 171, 172, 184, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 194, 195, 197, 199, 200, 201, 203, 204, 205, 206, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 217, 220, 221, 223, 225, 226, 227, 232, 233, 234, 236, 238, 244, 251, 257, 262, 266, 271, 272, 275, 276, 281, 286, 287, 291, 294, 300, 302, 307, 308, 309, 310, 311, 313, 314, 318, 319, 320, 321, 382, 385, 387, 397, 398, 399, 402, 403, 406, 407, 411, 412, 418, 420, 421, 424, 426, 431, 432, 439, 440, 441, 442, 444, 463, 464, 469
İngiltere, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 22, 32, 33, 34, 38, 43, 46, 52, 53, 75, 77, 83, 85, 86, 92, 93, 98, 99, 100, 101, 106, 108, 111, 112, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 129, 130, 131, 133, 135, 137, 141, 147, 150, 154, 155, 160, 162, 164, 165, 167, 170, 173, 175, 176, 184, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 194, 199, 201, 202, 204, 205, 210, 211, 214, 215, 221, 222, 225, 228, 232, 233, 244, 271, 279, 306, 308, 313, 318, 319, 320, 382, 383, 384, 385, 387, 403, 406, 410, 411, 412, 415, 416, 425, 431, 432, 438, 439, 440
İnvincible, 276
İrlanda, 53, 120, 124, 125, 187, 199, 276, 309
İsfahan, 441
İskandinavya, 134, 190
İslâm, 4, 28, 33, 36, 37, 44, 61, 77, 87, 89, 93, 114, 117, 124, 139, 188, 211, 225, 295, 297, 392, 394, 396, 397, 406, 413, 426, 427, 428, 429, 430, 432, 433, 434, 435, 438, 439, 441, 442, 444, 445, 446, 462, 464, 465
İsmail Canbolat Bey, 165, 231, 277
İsmail Gaspırinski, 428
İsmail Hakkı Bey, 431, 458
İsmail Hakkı Paşa, 61, 429
İsmail Paşa, 125, 231, 277, 360
İsmet Bey, 277
İstanbul, 9, 12, 13, 16, 20, 22, 23, 24, 27, 29, 36, 37, 39, 40, 57, 61, 62, 63, 64, 68, 69, 72, 77, 78, 83, 87, 88, 89, 95, 135, 139, 156, 159, 165, 169, 173, 174, 200, 232, 249, 269, 277, 285, 292,

297, 322, 323, 325, 326, 327, 329, 331, 335, 341, 346, 348, 349, 409, 423, 429, 430, 447, 448, 449, 455, 462, 463, 471, 472, 513, 514
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 22
İsveç, 28, 46, 80, 102, 108, 122, 126, 134, 162, 189, 190, 214, 228, 420, 440
İsviçre, 28, 46, 69, 80, 82, 90, 92, 94, 139, 145, 146, 159, 172, 194, 247, 259, 372, 384, 420
İşkodra, 272, 324
İtalya, 1, 3, 5, 51, 54, 55, 76, 81, 92, 118, 119, 126, 127, 128, 133, 136, 141, 144, 149, 150, 159, 167, 172, 174, 184, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 205, 215, 217, 219, 221, 243, 246, 257, 258, 277, 278, 288, 306, 309, 310, 361, 384, 415
İtilâf, 2, 3, 6, 9, 10, 29, 30, 31, 34, 38, 48, 49, 50, 139, 384, 415
İttifak Devletleri, 3, 50
İttihat, 4
İttihat ve Terakki, 4, 5, 6, 55, 56, 57, 60, 65, 131, 181, 459, 460, 513
İttihat ve Terakki Fırkası, 459
İttihat ve Terakki partisi, 4
İvan Moumchiloff, 253
İzmit, 262, 278

J

Jagow, 278
Japonya, 3, 83, 113, 114, 121, 131, 155, 184, 188, 189, 190, 226, 310, 432
Jaures, 55, 82, 132, 199
Jekow, 278
Joffre, 50, 277, 278, 311, 387
John Wilhelm Bourkes, 121
Joseph Bertourbeur, 90
Joule Andrasi, 133
Journal Débets, 28, 78
Jules Verne, 17, 334

K

Kable, 278
Kadınları Çalıştırma Cemiyeti, 61, 62, 513
Kadurno, 309
Kafkasya, 7, 35, 41, 53, 132, 217, 330, 331, 375, 399, 427
Kahire, 76, 314
Kala-ı Sultaniye, 261, 334
Kale'el-Necm, 42
Kamerun, 90, 292
Kanada, 116, 415
Kanal, 7, 8, 327, 332
Kaptan Grant'ın Çocukları, 334
Karacabey, 57, 459
Karadağ, 3, 85, 96, 98, 104, 124, 127, 132, 144, 190, 200, 203, 206, 224, 257, 289, 311, 313, 402, 424, 425
Karlsruhe, 133, 206
Karmen Silva, 133, 200
Karpatlar, 284, 363
Kâsım İzzettin, 354, 356
Kasr-ı Şirin, 45
Katiyye Muharebesi, 332
Katogorüs Efendi, 454
Kazan, 427
Kemikli Limanı, 39, 408
Kerç, 427
Kılburun, 427
Kırım, 427, 428
Kırk Ambar, 18, 332, 333
Kırk Anbar Matbaası, 19
Kırmanşah, 464
Kırmasti, 57, 459
Kızılay, 30, 112, 113
Kızılhaç, 113, 120, 133
Kızıltoprak, 277
Kichener, 89, 131, 133, 137, 183, 206, 211, 217, 231, 271, 279, 313, 398, 412
Kilit-bahir, 31, 255
Koenig, 305
Kolanya, 133, 200
Konstantin, 109, 184, 279
Kont Alferd Schliphen, 365
Kont Hohberg, 31, 68, 373
Kont Strugie, 86, 197
Kont Wilkenburg, 363
Kopenhag, 141
Korfu, 279
Koska, 335
Kozan Dağı, 361
Kölnische Zeitung, 28, 76, 104, 133, 195
Köstence, 134, 206, 217, 229, 279
Köstence Limanı, 279
Kristiyanya, 134, 190
Kronstadt, 280
Krupp Fabrikası, 316, 468
Krusewatz, 281
Ktesiphon, 42, 275, 276
Kuban, 427
Kudüs, 327
Kumkale, 9
Kut'ül-Âmâra, 8, 10
Kut'ül-Âmâre, 8, 41, 43, 44, 45, 46, 64, 87, 115, 134, 135, 183, 206, 211, 217, 323, 405, 422, 464
Kuzey Denizi, 51
Küçük Çekmece, 249

L

La Bassée, 281
La Bataille, 28, 86, 317
Lahey, 135, 154, 190, 444
Laner, 281
Le Journal, 103
Lebne, 445
Lehistan, 90, 126, 135, 136, 156, 200, 217, 225, 229, 237, 263, 280, 282, 301, 402, 427
Leibzig, 282, 283
Leon Serail, 116
Levar, 342
Liman Paşa.Bakın .Bakın
Limburg, 321
Lisa, 136, 226, 364
Liverpool Limanı, 387
Local Anzeigenring, 28, 340
Lofcen, 136, 206, 289

London Gazet, 28
London Times, 28
Londra, 34, 42, 52, 83, 96, 116, 136, 153, 165, 190, 200, 234, 313, 383, 386, 397, 407, 412, 415
Lord Derpi, 311
Lord Kortney, 398
Lort Haldan, 136, 187, 384
Lort Vebilsdal, 397
Lother, 252
Louis Bertan, 125
Loyd George, 128
Lozan, 90, 139, 140, 365
Lozitanya Vapuru, 265, 315, 388
Lumpalanka, 471

M

Mac Dermott, 276
Mac Donagh, 276
Macaristan Meşrutiyet Fırkası, 133
Macera Peşinde, 21
Madam Teb, 312
Madea Adaları, 244
Mahmut Sadık, 27, 311
Makedonya, 7, 49, 129, 137, 138, 158, 195, 206, 217, 224, 237, 321, 323
Malazgirt, 7
Maliye Nezâreti İstatistik Şubesi, 468
Malta Adası, 432
Manastır, 7, 272, 324
Manchester Guardien, 102, 319
Mârgâret, 443
Mari Loizza Reinen, 286, 362
Marlbourough, 286
Maryanez, 314
Maurat, 171
Maz Nehri, 302
Me'is Adası, 286
Mebruk, 245
Mecidiye Kışlası, 361
Mecmua-i Ebüzziya, 15
Mecmua-i Fünun, 13, 14
Mecmua-i İbret-nümâ, 14
Medine-i Münevvere, 361
Mehmet Ali, 354, 357
Mehmet Cavit, 474
Mehmet Reşat, 4, 21, 22, 36, 46, 47, 70, 75, 114, 138, 144, 166, 176, 231, 287, 394
Mehmet Zahir Bey, 345
Mekke, 8, 139, 183, 236, 237, 413, 414, 464
Meklembourg, 287
Mekteb-i Harbiye, 272, 299, 324, 344, 345, 361
Mekteb-i Rüştiye, 324
Mekteb-i Sanai, 335
Mekteb-i Sultani, 325
Meriç, 10
Meşrutiyet, 15
Metternich, 64, 65, 81, 287
Meuse Nehri, 49
Mısır, 8, 139, 142, 206, 287, 308, 311, 314, 397, 465
Michael Tampsiky, 90
Michel, 253
Midi Socialistte, 116
Midilli, 6, 139, 181
Militer Hanblatt, 344
Millî Ajans, 28, 30, 42, 134, 423
Milli Ta'lim ve Terbiye Cemiyeti, 58, 59, 140, 235, 457, 458, 459
Mir'at, 14
Miralay Suphi Bey, 419
Mirliva İbrahim, 354, 356
Molltke, 140, 217
Moltke, 107, 108, 194, 198, 288, 342
Monde İllüstre, 28
Monro, 397, 412
Montevideo, 112
Monts Hefte, 346
Morgen Zeitung, 28, 84
Morguiloman, 252, 296
Morice Bozes, 116
Morice Reven, 85
Moskof, 47, 138, 140, 200, 206, 309, 312, 330, 419
Moskova, 52, 427
Mozef Herbert Halley, 320
Muhafazakâr Parti, 140
Mumzen, 342
Muratsâni Mahallesi, 360
Musa Kazım Efendi, 288
Mustafa Kemal Bey, 24, 37, 288
Mustafa Nedim Bey, 242
Mustafa Refik, 14
Muş, 7, 144
Mülazım Racveau, 302
Mülâzım Tahir Bey, 345
Mülkiye, 17
Mümeyyiz, 14
Münif Paşa, 13
Münih, 82, 242
Münih Sosyalist Fıkrası, 82
Müntebahât-ı Tercüman-ı Hakikat, 333
Müslüman, 18, 56, 62, 139, 175, 187, 242, 288, 426, 427, 428, 443, 446, 464
Müslümanlar, 74, 154, 156, 157, 201, 225, 226, 426, 427, 428, 442

N

Naciye Sultan, 60, 61, 97, 181, 368, 429
Naib Hüseyin Kâşi, 440
Narviç, 385, 386
Nasiriye, 275
Nation, 88, 150
Necd Emiri İbn-i Suud, 8
Necip Asım, 15
Necmettin Arif, 354, 357
Neidenof, 289
Neue Freie Prese, 28, 76, 83, 92, 97, 100, 138, 462
Neue Peşter Journal, 117
Neue Zuricher Zeitung, 28
Neurath, 289
New York, 81, 84, 97, 113, 117, 253
Nieguchi, 289
Nigar Hanım, 60
Nigâr Hanım, 15
Nihmen, 367

Nikita, 104, 212, 257, 289, 311
Nikolaidis, 17, 18
Niş, 144, 160, 195, 220, 224, 241
Niveste Metmin, 382
Norveç, 134, 141
Norved, 28
Nottingam, 289
Noykvelen, 250
Nureddin Bey, 289
Nuri Paşa, 167, 208
Nusret Mayın Gemisi, 9
Nüzhet Bey, 357

O

Okmeydanı, 329
Olga Liechten Stein, 369
Operatör Hâzım, 354, 356
Oraned, 443
Ordu-yı Hümayun Efradından Nazım, 22, 75, 231
Orenburg, 426, 427
Orhangazi, 57, 459
Orta Asya, 7
Osmanlı, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 16, 18, 21, 23, 26, 29, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 51, 55, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 72, 73, 76, 80, 82, 89, 91, 97, 105, 106, 111, 115, 124, 126, 135, 142, 143, 144, 145, 164, 166, 167, 169, 176, 178, 180, 181, 203, 212, 218, 226, 234, 235, 255, 262, 275, 278, 289, 290, 292, 307, 313, 325, 326, 329, 336, 337, 338, 339, 340, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 357, 369, 370, 372, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 398, 400, 401, 404, 406, 407, 410, 418, 419, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 461, 463, 465, 467, 475, 514
Osmanlı Genç Dernekleri, 59, 60, 145, 181, 454, 455
Ostende Limanı, 241
Otuz Bir Mart İsyanı, 328

Ö

Ömer Paşa, 259, 361, 380

P

Panama Kanalı, 290
Paris, 34, 55, 83, 88, 91, 101, 103, 105, 111, 116, 127, 129, 130, 132, 143, 145, 146, 154, 163, 179, 184, 190, 191, 200, 215, 218, 229, 230, 234, 258, 259, 264, 309, 313, 315, 316, 321, 398, 407, 412, 416, 466
Passitch, 146, 191, 290
Paul Braula, 317
Paul Ehrlich, 73, 147, 231, 291
Pembe Evin Esrarı, 21
Penar Kıyola, 434
Peşte Hırlab, 435
Peşter Loyid, 28, 95, 102, 133, 435, 436, 437
Peter Gula, 434
Petersburg, 52, 53, 86, 130, 146, 147, 156, 159, 179, 233, 321
Petit Parisiene, 75
Philipesco, 151, 201
Pihenta Dukastro, 121
Pire, 291
Pittsburg, 156
Plymouth Limanı, 244
Poincari, 312
Polonya, 135, 141, 147, 154
Portekiz, 3, 98, 118, 121, 122, 125, 147, 184, 189, 191, 215, 233, 306
Potesdam, 424
Potsdam, 242
Pozen, 364
Prens Henri, 240
Prens Leopold, 239
Prens Liechten Stein, 72, 369
Priştine, 160, 195, 220, 224, 272, 324
Prizren, 75
Profesör Schilezenger, 356
Prosilof, 152, 219
Prusya, 58, 169, 283, 284, 285, 339, 341, 342, 347, 361, 362, 366, 367
Putnisck, 295

Q

Quarto, 54
Queen Mary, 291

R

Radovich, 253, 291
Ragıp Bey, 30, 31, 68, 374
Razun, 112
Real Gymnasium Mektebi, 363
Recaizade Mahmut Ekrem, 17, 19
Recaizâde Mahmut Ekrem, 17
Redini, 444
Reichsbank, 147, 229, 272, 291, 292
Reicshtag, 416
Reşt, 440, 441
Reşt Şehbenderi Tevfik Bey, 441
Reuters, 28, 32, 83, 96, 124, 161, 173, 233, 320, 321, 397
Reval, 2
Reyhan, 292
Rıza Tevfik, 474
Riga, 148, 206
Roma, 54, 132, 313, 385
Romanya, 3, 7, 28, 48, 50, 51, 79, 81, 83, 85, 86, 87, 88, 91, 93, 94, 95, 97, 98, 112, 115, 116, 126, 127, 128, 131, 133, 134, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 155, 167, 168, 169, 174, 175, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 195, 200, 201, 207, 210, 215, 216, 218, 219, 221, 222, 223, 224, 226, 227, 229, 232, 233, 252, 257, 292, 296, 312, 322, 465, 471
Rostov, 52
Rotterdam, 117

Roudolph Auguste Kristan Ludwig Mackensen, 362
Rouve de Demande, 125
Rubes Saray-ı Kraliyesi Heyet-i Mûsikîsi, 253, 261
Rum Patrikhânesi, 453
Rumeli, 361, 447
Rus, 1, 5, 48, 49, 50, 51, 79, 84, 86, 90, 91, 93, 95, 106, 119, 123, 124, 130, 133, 137, 140, 148, 150, 152, 153, 154, 156, 157, 164, 166, 185, 189, 190, 191, 192, 193, 201, 204, 207, 210, 211, 216, 217, 218, 219, 224, 226, 229, 233, 234, 273, 284, 292, 293, 306, 313, 321, 366, 367, 385, 386, 399, 402, 424, 425, 426, 427, 428, 432, 439, 442, 464, 465
Rus Serbesti Fırkası, 133
Rusya, 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 29, 32, 47, 50, 52, 53, 78, 81, 93, 94, 106, 107, 121, 123, 124, 126, 133, 138, 140, 145, 148, 149, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 160, 162, 164, 170, 174, 175, 185, 189, 191, 192, 195, 201, 211, 219, 220, 222, 225, 226, 232, 233, 271, 279, 335, 348, 364, 366, 415, 417, 424, 425, 426, 427, 428, 432, 438, 439, 441, 473
Ruvrik, 427
Ruzan, 293

S

Sabah Matbaası, 334
Sabhumlinof, 293
Sabih Bey, 243
Sahir Nafiz, 22, 75, 225
Sahra-ı Kebir, 99, 157, 226
Saint-Joseph, 21
Sait Halim Paşa, 65, 459
Saksonya, 237, 362, 467
Salah Cimcoz Bey, 61, 66, 429
Salamin, 157, 220
Salandera, 127
Salib-i Ahmer, 32, 133, 200, 278, 373, 380, 381, 382, 444
Salih Paşa, 357
Salim Paşa, 139, 231, 293, 335
Samra, 247
Samsun, 325
Sanai-i Nefise Mektebi, 334
Sanders, 143, 287
Sarayburnu, 351
Sarıkamış, 7
Sarrail, 101, 107, 184, 213, 271, 294, 306
Sasanî, 42
Sasaniyan, 275
Sasonof, 78, 157, 183, 185
Sâtı, 474
Sauphran, 265
Sava Nehri, 470
Sazvenof, 157, 424
Schacilton, 135
Scharlotenburg, 250
Schiller, 342
Sedd'ül-bahir, 261
Sedd'ül-bahr, 31
Sehmelin, 470
Sekudi Bulgari, 28
Selahattin Bey, 61, 429
Selanik, 34, 42, 87, 106, 107, 137, 157, 158, 170, 174, 185, 207, 209, 213, 220, 224, 294, 313, 322, 407, 412, 465, 468
Selman-ı Pâk, 42
Sentakruz Limanı, 302
Sernedib, 419
Server Kâmil Bey, 295
Servet, 17, 18
SERVET-I FUNOUN, 23
Servet-i Fünûn, i, ii, vi, xi, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 57, 59, 60, 61, 64, 65, 66, 70, 71, 72, 73, 250, 311, 337, 341, 353, 417, 460, 475, 476
Setrebulayif, 137
Shaw, 136, 185
Sırbistan, 2, 3, 49, 88, 90, 96, 144, 146, 147, 150, 159, 160, 191, 192, 203, 211, 220, 223, 224, 227, 246, 283, 284, 285, 290, 294, 295, 362, 402, 424, 425, 473
Sırp, 2, 54, 75, 88, 132, 159, 160, 190, 201, 210, 211, 223, 224, 295, 322, 470
Sıtkı, 14
Silistre, 361
Simphilisismos, 385
Sina, 8, 67, 327, 332, 513
Sinâ, 361
Sir Charles Monro, 412
Sir Dougles Haig, 277
Sir Edvard Grey, 438
Sir Kazment, 439
Sir Roger Casenient, 276
Sirkeci İstasyonu, 249, 250, 471
Sivas, 16, 256, 295, 513
Skagerrak, 51, 95, 123, 133, 160, 161, 173, 206, 207, 208, 220, 223, 236, 238, 251, 262, 270, 276, 286, 291, 294
Slav, 2, 427
Sofya, 82, 89, 137, 161, 196, 197, 230, 292, 295
Solf, 296
Somme, 49, 50, 105, 106, 116, 161, 162, 204, 208, 220, 221, 264, 276, 296
Sons-Souci Sarayı, 242
Sopold, 237
Sorbonne, 259
Souche Şeker Fabrikası, 263
Souchon Paşa, 162, 195, 249
Söğüt, 57
Specktator, 319
Stockholm, 81, 152, 154
Sudan, 162, 342
Suen Heden, 162, 195
Sulh Cemiyeti, 83
Sultan Mahmut Türbesi, 69, 358, 372
Sunino, 257
Sunûsi, 112, 142, 143
Suriye, 8, 100, 198, 265
Süleyman Numan, 82, 249, 260, 290, 353, 356
Süleyman Paşazâde Sadi Bey, 458
Sünûsiye, 296

Süveyş Kanalı, 6, 8, 164, 192, 201, 296, 432
Svanska Moring Blatt, 28
Swidnika, 266
Sykrenvich, 366

S

Şair Evlenmesi, 13
Şam, 297, 327, 331, 332
Şârizâde Şeyh'ül-Hâc Arif Efendi, 360
Şatt'ül-Arap, 297
Şerif Hüseyin, 8
Şeyh Salah Şerif Tunusî, 297
Şimal Denizi, 238, 472
Şinasi, 13, 357
Şiraz, 124, 199, 243, 441
Şumnu, 361
Şutzhem, 314
Şükrü Paşa, 297, 298

T

Ta'if, 414
Tahran, 45, 438, 439, 440, 441, 464
Takvim-i Vekayi, 13
Talat Bey, 166, 167, 196, 234, 459
Tan, 79, 104, 116, 128, 139, 140, 166, 221, 233, 321
Tanberg, 367
Tanin, 28, 38, 82, 139, 313, 351, 409, 449, 460
Tanzimat, 12, 13, 20, 56
Tarabya, 351
Tasvir-i Efkâr, 47, 413
Taşçı Bahii, 334
Tatui Sarayı, 175, 202
Tchernavoda, 299
Tebriz, 439
Tengistan, 441
Teodor Kasap, 14
Terakki, 4
Terakkiperverân Fırkası, 54
Teravib, 58
Tercüman, 13, 15, 333, 428
Tercüman-ı Ahval, 13
Tercüman-ı Hakikat, 15
Tercümân-ı Hakikat, 15
Tercüman-i Ahval, 13
Terliye, 57, 459
Terme, 324
Tertziniansky, 299
Tevfik Fikret, 19, 22, 167, 182, 325, 474
Tevfik Fikret Abidesi Cemiyeti, 167, 474
Tevfik Fikret Bey, 325
Tevfik Paşa, 299
Teye Sahrası, 327, 332
Tıbbiye-i Askeriye, 335
Times, 28, 103, 319
Tıp Fakültesi, 354, 356, 458
Tirol, 50, 247
Tirpiç, 73, 84, 230, 300
Tirpitz, 300
Titen Fiş, 306
Tokyo, 114
Toloun Limanı, 265
Tophane, 24
Torgau Gymnasium Mektebi, 363
Townshend, 9, 107, 232, 422
Trablusgarp, 20
Trabzon, 7
Trachike, 342
Transilvanya, 115, 167, 208, 209, 214, 280
Travetnar, 342
Tuna, 49, 115, 152, 167, 168, 192, 209, 214, 226, 236, 261, 300, 301, 400, 434
Tunus, 297, 361, 443
Turan, 7
Turanî, 438
Tutrakam, 151, 207
Tutrakan, 168, 209
Tünel, 328
Türk, 5, 6, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 26, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 56, 57, 59, 60, 63, 64, 66, 67, 74, 82, 87, 91, 98, 105, 107, 132, 137, 143, 144, 161, 162, 167, 168, 179, 203, 209, 212, 217, 221, 226, 232, 235, 251, 266, 269, 279, 301, 314, 331, 346, 347, 350, 390, 391, 393, 399, 400, 407, 410, 418, 422, 423, 424, 427, 429, 430, 433, 435, 437, 462, 467, 473, 476, 513, 514
Türkçe, 17, 22, 48, 272, 312, 324, 326, 417
Türkiye, 17

U

Ubeydullah Efendi, 18
Umran, 17
Unkapısı, 334
Urfa, 329
Urumiye, 7
Ustrumca, 7
Uyanış, 23

Ü

Üçüncü Napoleon, 342
Ümit Boğazı, 432
Ünye, 324, 325
Üsküdar, 62, 430
Üzeyr Aleyh-is-selam, 301

V

Vakâyî-i Tıbbîye, 13
Van, 7, 73, 107, 143, 170, 182, 198, 268, 269, 288
Vanki, 342
Vardar Vadisi, 237
Varna, 301
Varşova, 126, 135, 170, 199, 235, 237, 240, 301
Vedigen, 171, 222
Velet İzbudak, 15
Venizelos, 88, 107, 108, 115, 146, 158, 174, 175, 184, 185, 186, 191, 290, 306, 307
Verdun, 49, 50, 98, 105, 142, 172, 173, 209, 210, 222, 238, 263, 264, 273, 280, 302, 307, 312, 422, 463

Vestarip, 140, 183
Victoire, 28, 46
Victor, 286, 363
Viener Tagblatt, 28, 34, 43, 114, 407, 463
Virginia, 244
Virha, 260
Viyana, 70, 71, 76, 86, 94, 96, 109, 110, 112, 127, 138, 144, 156, 158, 163, 173, 176, 179, 180, 182, 193, 201, 215, 243, 253, 296, 339, 340, 350, 351, 356, 374, 375, 377, 407, 427, 462, 463
Volks, 28, 148
Von Donsett, 284
Von Hoven, 364
Von Kolmann, 73, 80, 230
von Kovetz, 279
Von Mackensen, 72, 100, 159, 178, 230, 261, 262, 283, 284, 285, 286, 362, 363, 366, 367, 368
Von Raben, 90
Von Roben, 292
Von Zekit, 284
Vossische Zeitung, 28, 33, 100, 137, 162, 406

W

Waldemar, 302
Walenberg, 363
Warton, 385
Wengheim, 351
Westburn, 302
Westfalya, 365
Wilson, 53, 54, 79, 84, 163, 173, 185, 303

4, 356

Y

Yabancı Kadın, 21
Yahya Kemal, 474
Yakup, 159, 181, 334
Yankowiç Bela, 434
Yanya, 263
Yavuz, 6, 62, 513
Yena, 342, 344
Yeni Zelanda, 8, 415
Yenişehir, 361
Yu An Şi Kay, 303
Yunan, 92, 98, 115, 173, 174, 175, 185, 196, 201, 202, 222, 232, 279, 287, 290, 303, 322, 361
Yunanistan, 3, 42, 87, 88, 89, 92, 94, 108, 109, 129, 131, 146, 150, 157, 158, 162, 165, 173, 174, 175, 185, 186, 187, 189, 192, 196, 202, 211, 216, 222, 223, 224, 279, 286, 307, 310, 312, 322, 384, 397, 413, 465
Yusuf Akçura, 428
Yusuf Behçet, 72, 230, 332
Yusuf İzzettin Efendi, 72, 171, 182, 231, 303, 304, 353, 354, 356
Yüzbaşı Beluki, 302

Z

Zeki Bey, 99
Zeppelin, 279, 305
Zimmerman, 176, 196
Zincirlikuyu, 72, 353, 354, 357
Ziya Behlül, 22, 72, 75, 230, 231, 305, 324, 390
Ziya Nuri, 35